

Epistulae paschales sive Homiliae paschales (epist. 1-30)
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ.

α΄ Τῆς μὲν εὐθύμου καὶ θείας ἡμῶν ἑορτῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὰ φαιδρὰ προλάμπει καὶ φαίνεται φῶτα· οὐδὲν σκοτεινὸν καὶ ζοφῶδες τοῖς κατ' ἀρετὴν ἑορτάζειν ἐθέλουσιν ὑπαντᾶν ἐπιτρέπουσα. Διὸ καὶ τοῖς τοιούτοις ὁ μακάριος Ἀπόστολος τὴν συμφέρουσαν ἐμφανίζων ὁδὸν, φησὶν· "Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐ σχημόνως περιπατήσωμεν," ἵνα καὶ ταῖς ἀσβέστοις τοῦ Σωτῆρος φωταγωγούμενοι λαμπάσιν εἰς τὴν ἄνω καταντήσωμεν Ἱερουσαλήμ, τοῖς εὐαγέσι τῶν ἀγγέλων χοροῖς ἐν οὐρανῷ συνδιαιτώμενοι. Ὁ μὲν οὖν μακάριος Δαβὶδ εἰς καλὴν ἡμᾶς συνάγων ὁμήγυριν, τὴν ἐπινίκιον ᾠδὴν τῷ δι' ἡμᾶς ἐπιδημήσαντι Χριστῷ, καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ τὸ τοῦ θανάτου καταργήσαντι κέντρον παρακελεύεται, λέγων· "Δεῦτε, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρι ἡμῶν." Τοὺς γὰρ τοῖς θείοις ἐπανεχοντας νόμοις ἐπὶ τὸν σωτήριον καλεῖ χορὸν, καὶ εἰς μίαν καὶ σύμφωνον διδάσκει συναγεσθαι γνώμην, οὐ μερισμέναις διανοίαις, οὐδὲ νῶ διηρημένῳ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογοῦντας πίστιν· "ἀλλ' ἵνα σύμφωνοι, καὶ τὸ αὐτὸ, κατὰ Παῦλον, φρονοῦντες," ἀκλινῆ καὶ βεβαίαν τὴν εἰς αὐτὸν φυλάττωμεν ὁμολογίαν. Οὕτω γὰρ ἂν τῆς θείας ἡμᾶς καὶ ἀκηράτου πανηγύρεως ἀναβαίνειν λοιπὸν εἰς τὴν πνευματικὴν κελεύουσιν 77.404 Ἱερουσαλήμ· καὶ δρομαίους ἀφικέσθαι πρὸς εὐσέβειαν διεγειρούσης, ἀκούσωμεν διὰ τοῦ προφήτου· "Ἀνασωζόμενοι ἐκ γῆς πορεύεσθε, καὶ οὐ μὴ στήτε, μνήσθητε, οἱ μακρὰν, τοῦ Κυρίου, καὶ Ἱερουσαλήμ ἀναβήτω ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν." Παύλου τοίνυν βοῶντος· "Οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε," καὶ τῆς εὐαγοῦς ἡμῖν ἡλίου δίκην ἀνατελλούσης ἑορτῆς, μακρὰν που τὸν ἀδρανῆ τῆς ἀργίας ρίψωμεν ὄκνον· καὶ τὸν ἀμυδρὸν τῆς ἀργείας σκότον νικήσαντες, ἂν δρεῖω καὶ λαμπρῷ φρονήματι πρὸς πᾶσαν ἴωμεν ἀρετὴν, ἐκεῖνο λέγοντες ἀλλήλοις τὸ γεγραμμένον· "Δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ." Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ, τῆς κατὰ τύπον καὶ σωματικῆς λατρείας ἐκβαίνουσιν οὐκ εἰδότες, ἀκούουσι· "Τί μοι τὸ πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος. Πλήρης εἰμι ὄλο καυτωμάτων κριῶν· καὶ στέαρ ἄρνων, καὶ αἶμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδ' ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι." Τοῖς δὲ μακρὰν τῶν τοιούτων ἀποδὴ μήσασι, καὶ τῆς καρδίας τὴν ἀληθῆ περιτομὴν διὰ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας ἐπιδεικνύειν Θεῷ μελετήσασιν, ὁ προφήτης βοᾷ· "Ζητήσατε τὸν Θεόν, καὶ ἐν τῷ εὐρίσκον αὐτὸν ἐπικαλέσασθε. Ἦνίκα δ' ἂν ἐγὼ γίξῃ ὑμῖν, ἀπολιπέτω ὁ ἀσεβῆς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἄνομος τὴν βουλήν αὐτοῦ, καὶ ἐπιστραφήτω ἐπὶ Κύριον, καὶ ἐλεηθήσεται, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσει τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν." Ἐγγίσαντος τοιγαροῦν ἡμῖν διὰ τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁμοιώσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, ἐκδυσώμεθα, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδυσώμεθα τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν· καὶ τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινώμεθα, καθαροὶ πρὸς τὴν θεῖαν ἀναβαίνοντες πανήγυριν. Τοῦ δὲ προφήτου βοῶντος Ἱερεμίου· "Τάδε λέγει τοῖς ἀνδράσιν Ἰούδα, καὶ τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ· Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπεῖρετε ἐν ἀκάνθαις. Περιτμήθητε τῷ Θεῷ, καὶ περιτεμεῖσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἄνδρες Ἰουδαῖοι κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ," ὑλομανοῦσαν καὶ κεχερωμένην ἀπὸ εὐσεβείας τὴν διάνοιαν, καθάπερ πυρὶ τῷ θεῷ φόβῳ καθήραντες, τὸν ἀγαθὸν τοῦ Σωτῆρος δεξώμεθα σπόρον, οὐ ψιλαῖς ἀκολουθεῖν, οὐδὲ ταῖς ἐν τύπῳ λατρείαις διδάσκοντες, ἀλλὰ καλοῖς ἡμᾶς πρὸς σωτηρίαν ἀνανεοῦντος μαθήμασιν. Οὐκοῦν

τὸν ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖον, καὶ τὴν ἐν τῷ κρυπτῷ περιτομὴν ἐπιδεικνύωμεν Θεῷ, πᾶσαν κακίαν ἐκ τῆς ἑαυτῶν καρδίας περιτέμοντες, ἵνα καὶ δικαίως ἀκούωμεν· "Ἐόρταζε, Ἰούδα, τὰς ἑορτάς σου· ἀπόδος Κυρίῳ τῷ Θεῷ τὰς εὐχάς σου." β'. Τοῖς μὲν οὖν ἐπὶ τὸ κηρύττειν ἀπεσταλμένοι, οὐκ ὀλίγος ὁ περὶ τούτου φόβος· καὶ μάλα εἰκότως. Οὐ γὰρ μικρὰ τῆς ἐν τούτοις ἀμελείας τὰ ἐπίχειρα. Ἐπικατάρατος γὰρ, φησὶν, ὁ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ 77.405 Θεοῦ ἀμελῶς." Καὶ τοῦτο μαθεῖν ἔξῃ σαφῶς τὸν μακάριον ἐννοοῦσιν Ἰωνᾶν, καὶ τὴν ἐπὶ αὐτῷ μαι νομένην θάλατταν· καὶ τὸ δεινὸν ἐκεῖνο καὶ φρικῶ δέσπαστον κατ' αὐτοῦ κινούμενον κῆτος. Εὐρίσκω δὲ καὶ τῶν ἀγίων ἕκαστον τῆς θείας λειτουργίας δεδιότα τὸ μέγεθος. Ὁ μὲν γὰρ ἱεροφάντης Μωσῆς, Θεοῦ τὸν λαὸν ἐξαποστέλλειν ἐπιτάξαντος αὐτῷ, τῆς ἀνθρώπινης φύσεως τὴν δύναμιν ἀναμετρησάμενος, καὶ μείζονα ταύτης ὁρῶν τοῦ κηρύγματος τὴν διακονίαν, ἔλεγεν· "Ἰσχνόφωνός εἰμι καὶ βραδύγλωσσος." Συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ μακάριος Ἰερεμίας ἐπὶ τὸ προφητεῦν πεμπόμενος, βοᾷ· "Ὁ ὢν, Δέσποτα Κύριε, ἰδοὺ οὐκ ἐπίσταμαι λαλεῖν, ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ." Εἰ γὰρ καὶ κάλλιστος ἡμῖν εὐλαβείας ὑπογραμμὸς οἱ ἅγιοι, τὰ τοιαῦτα φθεγγόμενοι φαί νονται, ἀλλὰ γε τοῖς περὶ τοῦτο δειλίας ὁ τρόπος, οὐ μικρὸν, οὐδὲ ἀκίνδυνον τοῖς ἀσθενέσιν ἀποτίκτει τὸν ὄκνον. Δυσωπεῖ μὲν γὰρ ἡμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ τὸν φόβον ἀποπέμπειν παρακελεύεται, πρὸς μὲν Μωσέα λέγων· "Τίς ἔδωκε στόμα ἀνθρώπῳ, καὶ τίς ἐποίησε δὺς κωφον καὶ κωφόν, βλέποντα καὶ τυφλόν; Οὐκ ἐγώ Κύριος ὁ Θεός; Καὶ νῦν πορεύου, καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου." Πρὸς δὲ τὸν μακάριον Ἰερεμίαν· "Μὴ λέγε· Ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ· ὅτι πρὸς πάντας οὓς ἐὰν ἐξαποστελῶ σε, πορεύσῃ, καὶ κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι λαλήσεις." Οὐκοῦν ἐπὶ τὸ κηρύττειν κάμει τὸν ταπεινὸν τοῦ τῆς ἱερωσύνης καλοῦντος σχήματος, δεδιὼς τὸ γεγραμμένον, "Λάλει καὶ μὴ σιώπα," ἀναγκαίως ἐπὶ τὸ τὰ τοιαῦτα γράφειν ἔρχομαι. Κρίσει γὰρ Θεοῦ καλῶς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀπαλλάξαντος βίον, καὶ πρὸς τὰς οὐρανίους ἀναπτάντος μονάς, τοῦ τῆς ἀοιδίου καὶ πανευφήμου μνήμης Πατρὸς ἡμῶν Θεοφίλου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου (καθ' ὃν οἶδεν ὁ πάντων ταμίας λόγον, αἰδοῦμαι γράφω), εἰς ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον ἢ τῆς ἐπισκοπῆς κατήντησε διαδοχῇ. Ἀκούων δὲ τοῦ Παύλου γράφοντος· "Οὐαὶ γὰρ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι," φόβῳ λοιπὸν καὶ παρὰ δύναμιν ἐπὶ τὸ κηρύττειν ἐλήλυθα. Τοιγάρτοι τῆς ἀγίας ἡμῶν προλαμπούσης πανηγύρεως, καὶ πρὸς καθαρὰν καὶ νόμιμον ἡμᾶς καλοῦσης ἀγνείαν· τοῖς μὲν ἔτι τῇ κακίᾳ προστετηκόσιν ἀναγκαῖον εἶπεῖν· "Καθαρίσατε χεῖρας, ἄμαρτωλοι, καὶ ἀγνίσατε καρδίας, δίψυχοι." Τοῖς δὲ τὸ βέβηλον τῆς ἀμαρτίας αἰσχος ἀποφυγοῦσι, καὶ σε μνήμην ἐπασκοῦσι πολιτείας ἀγάπην, εὐαγγελιζέσθω ὁ προφήτης, λέγων· "Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλήμ· ἡκεῖ γὰρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἂν ἐτείλῃ." Ἐπειδὴ γὰρ οἱ τὴν ὑφ' ἡλίῳ πᾶσαν οἰκοῦντες ἄνθρωποι, "μερίδες ἄλωπέκων" γενόμενοι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, εἰς πολυειδίᾳ καὶ πολύτροπον ἔμερίζοντο κακίαν, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας σκοτῶ νικῶμενοι, καθάπερ εἰς βόθρον εἰς βαθεῖαν ἔπιπτον ἄμαρταν· ἀναγκαῖως τὸν ἐξ οὐρανοῦ καλῶν ὡς ἡμᾶς Θεὸν Λόγον ὁ Ψαλμῶδός ἔλεγεν· "Ὁ ποιμαίνων τὸν 77.408 Ἰσραὴλ, πρόσχες· ὁ ὀδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσήφ· ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, ἐμφάνηθι ἐναντίον Ἐφραΐμ, καὶ Βενιαμὴν, καὶ Μανασσῆ· ἐξ ἔγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἔλθε εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς." Ὅταν κειμένοις ἡμῖν καὶ πεπτωκόσιν εὐκαίρως αὐτὸν ἐπιφοιτήσιν αἰσθανόμενος πάλιν ἐβόα· "Ἴνα τί, Κύριε, ἀφέστηκας μακρόθεν; Ὑπερορᾷς ἐν εὐκαιρίαις, ἐν θλίψεσιν;" Οὕτω γὰρ τὴν ἡμετέραν ὁμοίωσιν ὁ Σωτὴρ ἀναλαβὼν, μακρὰν ἡμῶν, κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγον, ἀφειστήκει. Ἐπειδὴ καὶ πολλὰ τῆς ἀνθρώπων φύσεως, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου τὰ μεταξὺ διαστήματα. Ἡμῶν μὲν γὰρ, περὶ τῶν ἀγίων φησὶν· "Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός;" περὶ δὲ τῆς τοῦ Μονογενοῦς ὑπάρξεως ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγει· "Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται;" Εὐκαίρως τοιγαροῦν ἡμῖν, καὶ πολλὴν ὑπομένουσι θλίψιν, ἐπέλαμψεν

ὁ Σωτὴρ γε νόμος ἐκ γυναικός, τὸ κατὰ σάρκα, ἵνα τὸν ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπον διασώσῃ, καὶ τῶν τοῦ θανάτου τοῦ τὸν ἀπολύσας δεσμῶν, διδάξῃ χαίροντα λέγειν· "Ποῦ σου τὸ νίκος, θάνατε; Ποῦ τὸ κέντρον σου, ἄδη;" Οὐ γὰρ μόνον τὸ τῆς ἀναστάσεως ἡμῖν δῶρον χαρίζεται, ἀλλὰ καὶ τὸ κέντρον τοῦ ἄδου, τουτέστι, τὴν πλήττουσαν ἁμαρτίαν ἀμβλύνας, φησίν· "Ἴδου δὲ δωκα ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ." Τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας κατόρθωμα. Τοιγαροῦν πᾶσα μὲν ἐν γῆ σεμνότης πολιτεύεται· ὁ δὲ τῆς ἀμαθίας ἐλήλαται σκότος. Καὶ τοῦτο τῆ τοῦ θείου Πνεύματος δυνάμει προαναβλέπων ἔλεγεν ὁ Ψαλμωδός· "Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης, ἕως οὗ ἀνταναιρεθῆ ἡ σελήνη. –Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, καθὰ Παῦλός φησι, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ," πλῆθος ἡμῖν ἀνατελεῖ εἰρήνης. Οὗ γεγεννημένου, καὶ τὴν σελήνην πάντως ἀναρῆσθαι ἀναγκαῖον· τουτ' ἐστὶ, τὸν τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ σκότους ἄρχοντα διὰ βολον, σελήνην ἐνταῦθα τροπικῶς ὀνομαζόμενον. Οὐκοῦν τοσοῦτων ἡμῖν καὶ τηλικούτων ὑπερλάμπου σιν αὐγαί, καὶ τῆς θείας ἡμῶν ἑορτῆς ἀνίσχει τὸ φῶς, καὶ πάλιν ἡμᾶς ἢ λαμπρὰ πρὸς ἑαυτὴν ἔλκει πανήγυρις. Τὸ μὲν, ὅτι προσήκει τῶν αἰσχίστων ἀναχωρεῖν, γεγωνότερον συμβουλεύουσα, καὶ λέγουσα· "Λούσασθε, καὶ καθαροὶ γένησθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν." Εἰ γὰρ σοφός ἐστιν ὁ Παροιμιστής, λέγων· "Τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος," καὶ καιρὸς παντὶ πράγματι, πῶς οὐκ εὐλόγως πάσης μὲν εἶναι πονηρίας ἐχθρὸν τουτονὶ τὸν καιρὸν ὁμολογήσαιμεν; ἐπ' ἐκεῖνα δὲ μόνον καλεῖν ὅσα καὶ τὸν θεῖον νόμον οἶδε τιμᾶν, καὶ τοῖς κεχρημένοις, ὅτι καλεῖν τῆς εὐνοίας μιμοῦνται τὴν ψῆφον δίδωσι θαρρῆν. Οἱ μὲν οὖν κατὰ τὸν παρόντα βίον ἀγωνοῦντες 77.409 θετεῖν προελόμενοι, καὶ πολλῇ χρημάτων ζημίᾳ τὴν ἐπὶ τούτῳ προσηγορίαν ὠνούμενοι, ἰδρῶτα προθέντες τοῖς νέοις ἀμιλλητήριον, πλουσίοις μὲν ἄλλοις ἄθλοισι τὸν νικήσαντα γεραίρουσι, μικρὰ δὲ ὅμως τῶν δοθέντων ἢ χάρις, καὶ μέχρι τῶν τῆδε φέρουσα τὴν ἀπόλαυσιν. Ὁ δὲ τῶν δικαίων ἀγωνοθέτης Θεὸς, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τοῖς εὐσεβέσι χαρίζεται. Ὡν γὰρ ὑπὲρ τὴν φύσιν ἢ γνώμη, διὰ τῶν ἔργων εὐρίσκεται, τούτων ὁ τρόπος τῆς δωρεᾶς τὴν ἀνθρώπου διάνοιαν ὑπερβαλεῖται δικαίως. Ξένην γὰρ ἐπιδειξάμενοι τοῦ βίου τὴν ἀγωγήν, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνοουμένην διὰ δυσχέρειαν, ἐφάμιλλον μὲν τοῖς πεπραγμένοις εὐρήσουσι τὴν τιμὴν, ἄμετρον δὲ τοῦ Δεσπότου τὴν φιλανθρωπίαν σπασάμενοι, τοῖς ὑπὲρ τὴν φύσιν ἀγαθοῖς ἐντροφήσουσι. Φέρε τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοὺς εὐσεβείας ἐραστὰς ἐπὶ τὸν ἐτήσιον ἀγῶνα τῶν πόνων καλέσωμεν, καὶ τοῦ προφήτου λέγοντος· "Σαλπύσατε σάλπιγγι ἐν Σιών, ἀγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν," μέγα τι κεκραγὸς τες καὶ διαπρύσιον, τὴν ἱεράν τῆς Ἐκκλησίας κηρύξασθαι νήσωμεν σάλπιγγα, εὐσήμεν δὲ καὶ περιφανεστάτῳ κηρύγματι τῆς ἀγίας ἡμῶν ἑορτῆς τὴν παρουσίαν καταμηνύσωμεν· καὶ τοῦ πανσόφου Θεοῦ λέγοντος πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· "Ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας, ἀργυρᾶς ποιήσεις αὐτάς· καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν καὶ ὑπεξελεθεῖν τὴν συναγωγὴν," πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων δύναμιν, καλῶς ἀρμοσόμεθα. Δύο γὰρ εἶναι κελεύει τὰς σάλπιγγας, ὅτι διπλοῦς τί ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁ λόγος, εἷς μὲν, ἐπὶ τὴν ὀρθὴν τῶν θείων δογμάτων κατάληψιν τοὺς ἀγνοοῦντας ἔτι καλῶν· ἕτερος δὲ, τὸ μὴ δεῖν τοῖς ἀτόποις τῶν ἔργων ἐμφύρεσθαι συμβουλεύων. Ἀργυρᾶς δὲ τὰς σάλπιγγας εἶναι προστάττει· λαμπρὸς γὰρ καὶ ἀκηλίδωτος ἐπ' ἀμφοτέρων ὁ λόγος· καὶ τῆς ἐν τοῖς δόγμασι πλάνης ἀποφοιτῶν, καὶ τῶν πρακτέων τὴν αἴρεσιν εἰσηγούμενος. Τρεχέτω τοίνυν ἐντεῦθεν ἡμῖν ὡσπερ ἀπὸ βαλβίδος ὁ λόγος, καθάπερ ἐπ' αὐτὴν καλεῖται τὴν σκηνὴν τὸν τοῦ νόμου μακρὰν, ἐλκέτω πρὸς τὴν τοῦ νομοθέτου βούλησιν, τὸν διὰ τῆς ἁμαρτίας ἔτι κεχωρισμένον, ἀγιαζέτω νηστείαν, κηρυττέτω θεραπείαν, καθάπερ

ὁ προφήτης φησί. Πῶς δ' ἂν ἐτέρως γενώμεθα τῶν τοιούτων ἐργάται· πῶς δὲ τὴν θείαν ἀποπληρώσαιμεν ἐντολήν, ἢ πάντως, τὸ μὲν εἶναι κακὸν διαφεύγοντες, καὶ τοῖς αἰσχί τοις προσομιλεῖν φυλαττόμενοι, ὅσα δὲ τοὺς νη στεύοντας ἀγιάζειν ἐπίσταται, ταῦτα περὶ πολλοῦ ποιῆσθαι σπουδάζοντες; Οὕτω γὰρ οἱ καλῶς ἐορτάζειν θέλοντες, τὸν ἀγαθὸν ἡμῶν θεραπεύσουσι Θεόν. γ' Ἡκέτω τοιγαροῦν εἰς μέσον ἡμῶν ὁ Χριστοῦ μαθητῆς, διδασκέτω τῆς νηστείας τὸν τρόπον, αὐτοῦ λέγοντος ἀκουσώμεθα· "Νηστεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ Θεῶ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστίν· ἐπισκέπτεσθαι ὅρ φανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν· ἄσπιλον ἑαυ 77.412 τὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου." Ὅπως δὲ, καὶ τίνα τρόπον τῶν εἰρημένων περιεσόμεθα, ῥάδιον ἐξευρεῖν. Ἄρκεσιν μὲν γὰρ ἔγωγε τοῖς εὖ φρονοῦσι καὶ αὐ τὸν οἶμαι τὸν τῆς φύσεως νόμον, διδάσκοντα μισεῖν μὲν ὅσα ταῖς θείαις ἐντολαῖς ὑπεναντίως ἔχειν δοκεῖ, τὴν δὲ τοῦ νομοθέτου βούλησιν κρατεῖν ἐν ἡμῖν ἀναπεύθοντα. Εἰ δὲ τῷ δοκεῖ καὶ σαφεστέρων ἡμᾶς ἐπὶ τοῦτο δεῖσθαι παραγγελμάτων, ἀκουέτω Παύλου λέγοντος· "Νεκρώσατε τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν." Οὐ γὰρ δήπου φιλαῖς ἀσιτίαις, καὶ μόνων βρωμάτων ἀποβολαῖς τὴν ἀληθεστέραν τῆς νηστείας εὐρήσομεν χάριν, οὐδὲ μόνων τούτων ἀπεσχημένοι, καθαρὸι καὶ ἅγιοι πάντως ἐσόμεθα, ἀλλ' ἐκεῖνα τῆς ἑαυτῶν δια νοίας ἀποπεμπόμενοι, δι' ἃ καὶ τὸ τῆς νηστείας ἐξεύρηται φάρμακον. Οὐκοῦν ὑπακούσωμεν τῷ ἀγίῳ λέγοντι· "Καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἀγνί σατε καρδίας, δίψυχοι." Οὗτος ἀληθῶς τῆς νηστείας ὁ τρόπος· ἐν τούτοις ἢ τῶν ἀρίστων ἔργων ἐπίδειξις. Μὴ τρέφε τὸν νοῦν ἀκολάστοις ἡδοναῖς· ἀργεῖτω παρὰ σοὶ τῆς πορνείας τὸ κέντρον· πάθους ἐλευθέραν ἔχε τὴν γνώμην· φεῦγε τῶν ἀκαθάρτων τὴν κοινωνίαν. Διὰ τούτων σαυτὸν ἐπιδείξεις Θεῶ· ταῦτά σοι τῆς δικαιοσύνης προξενήσει τὸν στέφανον. Καλὸν μὲν οὖν καιρῷ καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι περιττῶν, καὶ περιέργου τραπέζης ἀναχωρεῖν, ἵνα μὴ, τοῖς ὑπὲρ τὴν χρεῖαν ἐδέσμασιν ἐντρυφήσαντες, κοιμωμένην ἐφ' ἑαυτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ἐγεῖρωμεν. Πιαινομένη γὰρ καὶ σπαταλῶσα διὰ τούτων ἢ σὰρξ, χαλεπὴ τέ ἐστι, καὶ ταῖς τοῦ πνεύματος ἐπιθυμίαις δυσανταγώνιστος· ἀσθενοῦσα δὲ, καὶ τῷ περιττῷ μὴ βοηθουμένη, ἐξ ἀνάγκης ἐκείνῳ δίδωσι τὸ νικᾶν. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος διδάσκων ἡμᾶς, οὕτως φησί· "Κὰν γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθειρήται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέραν καθ' ἡμέραν." Οἷς γὰρ γνώμης ἐναντιότης, καὶ τρόπος ἀσύμβατος τὴν φιλίαν ἀναιρεῖ, τούτοις τὸ δύνασθαι τοῦ ἐτέρου κρατεῖν τὸ πλέον ἔχειν χαρίζεται. Τὸ δὲ νικᾶν ὅτι προσ ἴκει τοῖς κρείττοσι, πάντες ἂν, οἶμαι, συμφήσειαν. Τοσοῦτον γὰρ ἡμῖν ἐκ τούτου προσέσται τὸ κέρδος, ὅσον εἰκὸς ἐξ ἐκείνου προσέσται τὸ βλάβος, εἰ λάβοι τὸ τῶν ἀμεινόνων ὑπερτερεῖν. δ'. Ἀργεῖτω τοίνυν ἐν ἡμῖν τὸ κακὸν, καὶ πᾶσα μὲν βρωμάτων οἰχέσθω τρυφή, ἢ δὲ σώφρων ἡμῖν εἰσίτω νηστεία, ἢ πάσης ἁμαρτίας ἐχθρά· ἥς τὸ κάλ λος ἐξ ἀρχαίων ὑποδειγμάτων, καίπερ εἰδόσιν ὑμῖν, ἐπιδείξει δεινὴ ῥήθην, ἀγαπητοί. Τί γὰρ, εἶπέ μοι, τὸν μακάριον Βαπτιστὴν, ἄνδρα τοσοῦτον καὶ τηλι κοῦτον ἀπέφηνε; Πόθεν δὲ τὴν ἀρίστην ἐκείνην ψῆ φον ἐκέρδανε, λέγοντος περὶ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ· "Οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναι κῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ;" Τί δὲ τὸν ἱεροφάντην Μωσέα εἰς τὸν γνόφον εἰσελθεῖν, καὶ παραστῆναι Θεῶ παρεσκεύασεν; Οὐχὶ νηστεία, πά σης. ἡμῖν ἀρετῆς ἰδέαν ἀποτίκτουσα; Νηστεία, τῆς 77.413 ἰσαγγέλου πολιτείας τὸ μίμημα, σωφροσύνης πηγὴ, ἐγκρατείας ἀρχή, λαγνείας ἀναίρεσις. Διὰ ταύτης καὶ οἱ τρεῖς νεανία φοβεροὶ καὶ ἀκαταμάχητοι τοῖς Βαβυλωνίοις εὐρίσκοντο, οἱ, μετέχειν ἐξὸν τραπέζης βασιλικῆς καὶ λαμπρῶν ἐστιάσεων, ἀπὸ τῶν σπερ μάτων τῆς γῆς οὐ τρέφεσθαι παρεκάλουν· πολυσαρ κίαν μὲν, καὶ σαρκὸς ἐπιθυμίαν Βαβυλωνίοις ἔχειν παραχωρήσαντες, καὶ τὸ κρατεῖν αὐτοῖς ἐπιτρέ ψαντες, ἐν ᾧ τὸ νικᾶσθαι καλὸν, ψιλὴν καὶ ἀπερίτ τον ἀγαπήσαντες τροφήν. Ἄλλ' ὅρα μοι τὸν ἐκ τού του καρπόν.

Θείων ὄπτασιῶν ἠξιώθησαν, καὶ πυρὸς ἐφαίνοντο κρείττονες, καὶ βασιλέως ἤλεγχον ἀπειλήν· καὶ λεόντων ἐκράτουν, εἰς τὴν παρὰ φύσιν αὐτοὺς ἡμερότητα μεταβάλλοντες. Τί δὲ τοὺς Νινευίτας τῆς μεγάλης ἐκείνης διέσωσεν ἀπειλῆς; Ὁ μὲν γὰρ προφήτης ἐκήρυττεν· "Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται." Οἱ δὲ, καθάπερ τι φρούριον ἀρράγες καταλαβόντες τὴν νηστείαν, τὴν θεῖαν ἐδυσ ὥπου ὄργην, καὶ τῶν προσδοκηθέντων κακῶν ἀπηλ λάττοντο. Καὶ πολλὰ μὲν ἄν τις ἔχοι λέγειν τῆς νηστείας τὰ χρήσιμα. Τὸ δὲ πᾶσι καταφανὲς καὶ γνώριμον ὅτι χρηστὸν εἶη, πειρᾶσθαι δεικνύειν καὶ τοῦτο διὰ πολλῶν, περιττὸν οἶμαι καὶ μάταιον. Ἐχει γὰρ ἕξ ἑαυτοῦ τῆς ἀληθείας τὰ γνωρίσματα. Ἐπειδὴ δὲ τῇ τῶν ἐναντίων ἀντιπαραθέσει, φαιδρότερον αὐτῆς τὸ κάλλος εὐρίσκεται, φέρε δὴ καὶ τὰ ἐκ τρυφῆς βρωμάτων ἐπιδειξόμενα πταίσματα· καὶ τὰ ἐκ ταύτης τισὶ συμβεβηκότα ἀναπτύξαντες, μάρτυρας ὥσπερ τῶν εἰρημένων τοὺς πεπονθότας καλέσωμεν. Ἡὐλίξετό ποτε κατὰ τὴν ἔρημον ὁ τῶν Ἑβραίων λαός· καὶ Μωσῆς μὲν ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνεκέκλητο τὸ Σι νᾶ, ἐκεῖ παρὰ Θεοῦ τὸν νόμον ὑποδεξόμενος. Οἱ δὲ, τοῦ παιδαγωγοῦντος τὴν ἀπουσίαν ἀφορμὴν ἀβουλίας ποιησάμενοι, καὶ τῆς προλαβούσης εὐταξίας ὀλιγω ρήσαντες, πρὸς ἀλλοκότους ἐπιθυμίας ἐστρέφοντο. "Ἐκάθισε γὰρ, φησὶν, ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν." Τὸ δὲ παίζειν ἐνθάδε, πορνεύειν ἐστίν, εὐφήμως παρὰ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ παιδιᾶς ὀνόματι καλυπτόμενον. Καὶ τί τοῖς πεπορευκόσι τὸ ἐκ τούτου κακὸν, ἄκουε τοῦ Παύλου λέγοντος· "Μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄψεων ἀπώλοντο." Τί δὲ πάλιν αὐτοῖς λυπηρὸν συνέβη παθεῖν, ὅτε τὴν οὐράνιον τοῦ μάννα τροφήν παρ' οὐδὲν ἠγησάμενοι, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τροφῆς ἐμέμνητο λέγοντες· "Ὁφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ὑπὸ Κυρίου ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ὅταν ἐκαθίσαμεν ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίομεν εἰς πλησμονήν." Οὐκοῦν καὶ διὰ τούτων ὑμῖν, ὡς γε νομίζω, σαφῶς ἀποδέδεικται τῆς νηστείας τὸ κέρδος. Ἐρεῖ δὲ τις τυχόν· Οἶδα μὲν ὅτι τὸ νηστεύειν οὐκ ἀκερδὲς, ἀλλὰ τὸ πονεῖν οὐκ ἀζήμιον, μᾶλλον τῇ φύσει πολεμιώτατον. Εἶτα πῶς οὐκ αἰσχροὺς καὶ πάσης ἀτοπίας ἀνάμεστον, τῶν μὲν ἀμεινόνων ἐρᾶν, καὶ τὴν τοῦ συμφέροντος κτήσιν ποιεῖσθαι περὶ πολλοῦ, τὸ δ' ὅπως προσήκει τῆς ἀπ' αὐτῶν ὄψεως 77.416 λείας γενέσθαι κυρίου, ἢ μηδὲ πῶς προσίεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ περὶ αὐτὸ ῥαθυμότερόν πως ἔχοντας φαίνεσθαι, καὶ τὸ μὲν νηστεύειν, ὡς οὐκ ἀκερδὲς εἶναι λέγειν, φεύγειν δὲ τοὺς πόνους, δι' ὧν τὸ κέρδος εὐρήσομεν; Ὅνπερ γὰρ τρόπον τὰ ἐκ γῆς ἀνατρέχειν πεφυκότα βλαστήματα ρίζαν ἔχει, τῆς γενέσεως τὴν ἀρχὴν ἐτέρως οὐκ εἶναι δυνάμενα· οὕτως ἢ τῆς εὐθυμίας ἀρχὴ, διὰ πόνων εὐρίσκεται, καὶ δι' αὐτῶν ἀνατέλλει καὶ φαίνεται. Δεῖ τοίνυν ἡμᾶς δυεῖν ἐλέσθαι θάτερον· ἢ γὰρ τὸ μηδὲ πῶς ἐθελεῖσθαι πονεῖν βουλευσάμενοι, εὐκλείας μὲν πάσης καὶ τιμῆς ἀμοι ρήσομεν, ἐσόμεθα δὲ νεκροῖς παραπλήσιοι, μηδεμίαν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ποιούμενοι πρόνοιαν· ἢ τὸν ἐκ τοῦ νηστεύειν ἀγαπήσαντες πόνον, κερδανούμεν ἐκεῖνα δικαίως, ὅσα μὴ τοῦτο ποιούντες ζημίας συμβήσομεν. Ὅτε δὲ τὴν ἀρίστην ἐφ' ἑαυτοῖς κερύσαντες ψῆφον, τὸ κρεῖττον τῶν ὀφελῶν οὐ πεφυκότων προτιμήσομεν, εἰ τὸ εὖ φρονεῖν αἰρησόμεθα, παντὶ τῷ σαφές. Εἰ μὲν οὖν τὸ φεύγειν τὰ κάλλιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις πραγμάτων, διὰ πόνους μικροὺς, βλάβος οὐδὲν προσοίσει τοῖς κεχρημένοις, ἕξω δὲ πάσης ζημίας καὶ κινδύνου καθίστησι τοὺς μὴ τοῦτο ποιεῖν ἐλομένους, πάντων ἂν ἔγωγε θεῖν ἀλογωτέρους. Εἰ δὲ τὰ μικρὰ παθεῖν παραιτούμενοι, μείζονα καὶ χαλεπωτέονα περιπεσοῦμεθα, πῶς οὐκ ἀκόλουθον, μᾶλλον ἐκεῖνο ἐλέσθαι παθεῖν, ὃ καὶ τῶν πόνων τὸ ἔλαττον, καὶ τὸ κρεῖττον ἀκολουθεῖ; Πυθοίμην ἂν ἠδέως τῶν οὕτω διακειμένων, πότερον ποτε τὸ νηστεύειν ἐροῦσιν ὀχληρὸν, ἢ τὸ δι' αἰῶνος κολάζεσθαι; Ἄλλ' οἶμαι καὶ ἄκοντας ἂν ὁμολογήσειν, ὅτι τὸ χεῖρον εἰς τιμωρίαν ἀποβλητέον. Ἀνάγκης τοίνυν ἡμῖν προσαγοῦσης ἀμφοτέρω, τί μὴ, τὸ κρεῖττον ἀρπάσαντες, ἄριστα περὶ ἑαυτῶν

βουλευσώμεθα; Δεῖ γὰρ ἢ πονοῦντας ἡμᾶς, τῶν κακῶν ἀπαλλάττεσθαι· ἢ τοῦτο πράττειν ὀκνήσαντας, πυρὶ ἀσβέστω κατακρίνεσθαι. Κάκεῖνο δὲ τοῖς εἰρημένους προσθεῖναι καλόν· ὅτι τῶν ἡδέων ἢ χρῆσις τότε μᾶλλον ἔστι τοῖς ἔχουσι χαριεστέρα, ὅταν τι τῶν μὴ τοιούτων γενέσθαι συμβῆ. Τοῖς μὲν γὰρ διὰ νόσον κειμένοις, τὸ τῆς ὑγείας ἀγαθόν ἔστι καταφανέστερον. Οἱ δὲ πενία καὶ τῆ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία τριβόμενοι, περὶ τὸ κερδαίνειν εἰσὶ διὰ τοῦτο προθυμότεροι. Ὦν γὰρ οὐκ ἔχουσι, ζητεῖν ἀναγκάζονται τὴν ἀπόλαυσιν· καὶ συλ λήβδην εἶπεῖν τῆ τῶν ἡδέων ἀπολείψει, μείζων ὁ περὶ ταῦτα πόθος γίνεται. Οὕτω καὶ ὁ τῶν πάντων ἀριστοτέχνης Θεὸς τόδε τὸ πᾶν διεκόσμησεν· ἠλίω μετὰ νύκτα τὸ φαίνεσθαι δοῦς, καὶ μετ' ἐκεῖνον αὐτῆ. ἵνα δι' ἀλλήλων ἀμειβόμενοι, χαριεστέραν τῆς ἑαυτῶν παρουσίας ἐπιτελῶσι τὴν χρεῖαν. Τοῦ μὲν παρόντος ὀλιγωρεῖν τῆς ἀνθρώπου διανοίας εἰθισμένης αἰεὶ· τῷ δὲ κόρῳ τοῦ φθάσαντος, ἀνηβώσης ἐπὶ τὸ μέλλον καὶ προσδοκώμενον. Κρατήσῃ δὲ τῶν εἰρημένων ἡ δυνάμις ἐπὶ τε νηστείας καὶ τρυφῆς. Οὐκοῦν τὸ νηστεύειν οὐκ ἀκερδές, ἵνα καιροῦ καλοῦντος ἀπολαύσης ἡδύστερον. 77.417 ε'. Ἀγαπήσωμεν τοίνυν τὴν νηστείαν, ὡς παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πάσης εὐθυμίας μητέρα. Ταύτην μὲν Ἑλλήνων ἀτιμάζουσι παῖδες, οἱ δοκῆσει σοφοί. Ἰουδαῖοι δὲ πάντας ἀνθρώπους ὑπερβαλλόμενοι τῆ τῶν ἀσεβημάτων καινότητι, εἰδέναι μὲν οὐκ ἄρνοῦνται, πράττουσι δὲ οὕτως αἰσχροῦς, ὡς εἶναι τάχα που κρείττους, ὅτε μὴ τοῦτο ποιοῦντες εὐρίσκονται. Πάσης γὰρ, ὡς ἔπος εἶπεῖν, πονηρίας πεπληρωμένοι, καὶ πᾶσαν ἐν ἑαυτοῖς ἀκαθαρσίαν ὠδίνοντες, μόνῳ δὲ τῷ τῆς νηστείας ὀνόματι σεμνυνόμενοι, πρόφασιν ἀλαζονείας πολλακίς ποιοῦνται τὴν ἀρετὴν. Τί γὰρ ἂν τις εἴποι τὸν ἀμαθέστατον ἐκεῖνον καὶ ἀπαίδευτον Φαρισαῖον ἐννοῶν, ὃν ὁ Κύριος ἡμῶν Χριστὸς ἐν Εὐαγγελίοις διαγράφει προσευχόμενον ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ βοῶντα· "ὦ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ Σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα ἂν κτῶμαι;" Τί φῆς, ἐμβρόντητε, ἐπὶ νηστεία μεγαλαυχούμενος; Οὕτω τὸς αὐτὴν ὑπεροψίαν αἰσθάνη νοσῶν, ἐπὶ τοῖς οὕτω μικροῖς ἀκριβολογούμενος; Οὕτω τῆς ἀλαζονείας τὸν ὄγκον ὄρας; Οὐ παύση διυλίζων τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνων, καθάφησιν ὁ Σωτὴρ; Καὶ νομομαθῆσαυτὸν εἶναι λέγων ὅτι τὸ γεγραμμένον ἀγνοεῖς; "Ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη—οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονισμένοις, οἵτινες μὲν φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας." Πάσης γὰρ ὄντως ἀκαθαρσίας ἡ τῶν Ἰουδαίων γνώμη πεπλήρωται· καὶ τῶν φαύλων οὐκ ἔστιν οὐδὲν ὃ μὴ παρ' ἐκείνοις τετίμηται· οὐ γὰρ εἰδέναι τὸν θεῖον ἐβελήσαντες νόμον, ἀλλὰ καὶ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς διαπτύσαντες ἐν τολῆν, ἀνήκοοι μὲν ὄντες καὶ ἀπειθεῖς διετέλουν. Ἐπὶ δὲ τούτοις αὐτοὺς κατατιθᾶται Θεὸς, διὰ τοῦ προφήτου βοῶν· "Πρὸς τίνα λαλήσω, καὶ διαμαρτύρωμαι, καὶ ἀκούσεται; Ἴδου ἀπερίτμητα τὰ ὄντα αὐτῶν, καὶ οὐ δύνανται ἀκοῦειν· ἴδου τὸ ῥῆμα αὐτοῖς Κυρίου ἐγενήθη εἰς ὀνειδισμόν, οὐ μὴ βουλευθῶσιν αὐτὸ ἀκοῦσαι." Φορτικὴ γὰρ τοῖς ἐκτικῶς ἀμαρτὰ νουσιν ἡ τῶν συμφερόντων παραίνεσις· καὶ τοῖς ἀκολασταίνειν ἐθέλουσι, τὸ σωφρονεῖν οὐχ ἡδύ. Ὦν περὶ γὰρ τρόπον τοῖς ἐξ οἴνου μεμεθυμένοις, βεβᾶπτισται μὲν εἰς ἀβουλίαν ὁ νοῦς, τὸ φρονεῖν δὲ ὀρθὰ διὰ τοῦτο παρηρημένος, ὅτι τοῖς χειρίστοις προσομιλεῖν ἐπιζήμιον οὐκ αἰσθάνεται· οὕτως οἱ τῆ φιληδοξία νενικημένοι, καὶ καθάπερ εἰς τέλμα βαθὺ πεσόντες τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τὸν σῶφρονα νοῦν τοῖς ἀκαθάρτοις ἐγκαταπήξαντες πάθεσιν, ἀσάλευτον ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς τὸ κακόν, ὅλοι πρὸς τοῦτο κεκλιμένοι καὶ βλέποντες, ταύτην πεπεδημένοι τῆ νόσω. 77.420 ς. Καὶ οἱ πάντων ἀνθρώπων παραφρονέστατοι Ἰουδαῖοι, καὶ ταῖς τῶν πλημμελημάτων ὑπεροχαῖς, τῆ τῶν πατέρων ἀσεβείᾳ φιλονεικήσαντες, αἰσχύνης καὶ γέλωτος ἄξια πράττειν

ἐνόμιζον, εἰ τὸ νικᾶν αὐτοῖς ἐν ἁμαρτίαις παραχωρήσαιεν. Μὴ γὰρ ἐτέ ρως ἄξια τῶν γεγεννηκότων φρονούντας εὐρίσκεσθαι σφᾶς αὐτοὺς ὑπελάμβανον, εἰ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἢ καὶ χεῖροσι περιπίπτειεν ἀτοπήμασιν. Ἐπὶ τούτοις δυσ χεραίνων καὶ δικαίως ἀγανακτῶν, ὁ πάντων Δε σπότης ἔφασκε Θεός· "Ἄφ' ἧς ἡμέρας ἐξήλθοσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ἐξαπέστειλα πρὸς ὑμᾶς, πάντας τοὺς δούλους που τοὺς προφήτας ἡμέρας ὄρθρου· καὶ ἀπέστειλα, καὶ οὐκ ἤκουσάν μου, καὶ οὐ προσ ἔσχε τὸ οὖς αὐτῶν· καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν. Ὡς μόνοι τοὺς φύ σαντας τῇ συγγενείᾳ τῶν ἀσεβημάτων ἐπιδειξάμε νοι, καὶ τῇ ταυτότητι τῆς γνώμης, τὸ τίνων γεγὼ νατε παῖδες γνωρίσαντες. Ὡς τοὺς γεγεννηκότας ἐν ἀσεβείᾳ νικήσαντες, καὶ τοῖς κατὰ τοῦ νόμου νεανιεύ μασι τῆς ἐκείνων ἀσθενείας κατηγορήσαντες· μόνοις ὑμῖν παρέστη κρατεῖν, ἐν οἷς ἦν ἠττᾶσθαι λυσιτε λέστερον. Ὡς νίκην ἀράμενοι πάσης ἀδοξίας χαλεπω τέραν. Ὡς ψῆφον λαχόντες ἐλεῖν ἢ νίκος, ἦν οὐκ ἔχοντας, ἐπ' ἐλάττωσι κακοῖς τάχα που τολμᾶν καὶ σεμνύνεσθαι ὑμῶν ὁ πάντων κριτῆς καταδικάζει Θεός· "Ἐσκλήρυναν, φάσκων, τὸν τράχηλον αὐτῶν." Ἐπὶ τούτοις αὐτοὺς θρηνεῖσθαι κελεύει τῷ προφήτῃ, καὶ φησι, "Κεῖρε τὴν κεφαλὴν σου, καὶ ἀπόρριπτε, καὶ ἀνάλαβε ἐπὶ χειλῶν θρήνον, ὅτι ἀπεδοκίμασε, καὶ ἀπόσωτο Κύριος τὴν γενεὰν τὴν ποιήσασαν ταῦτα. Ὅτι ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰούδα τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου, λέγει Κύριος." Εἶτα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐξηγούμενός φησιν· "Ἐπάτα ξαν τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ ὠκοδόμησαν τὸν βω μὸν τοῦ Ταφέθ." Εἰς γὰρ τσαύτης μανίας ἐξήλθον ὑπερβολὴν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν εὐεργέτην ἀρνήσα σθαι, καὶ τὸ λατρεύειν εἰδώλοις ἠγεῖσθαι χρησιμότε ρον. Καὶ γοῦν ὀνόματα θεῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀναπλάτ τοντες, θυσίας αὐτοῖς ἐπετέλουν. Ἐτεροι δὲ τοῖς οἱ κείοις περιελκόμενοι πάθεισιν, εἰς ἀλλοκότους ἐπιθυ μίας τὸν νοῦν ἐμερίζοντο, καὶ καταλαβόντες τῶν ἐν ὄρεσιν ἀλσῶν τὰ εὐανθέστερα, θυσίας ἐκεῖ τοῖς δαί μοσιν ἐπῆγον, νύμφας, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, κατὰ τοὺς Ἑλλήνων ποιητὰς, Ἀμαδρυάδας καὶ Ὀρειάδας ἐπικαλούμενοι. Καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀναιδῆ δια χεόμενοι, ἐφ' οἷς καταδύεσθαι μᾶλλον ἐχρῆν ἐπὶ τούτοις μεγαλαυχούμενοι, οὐ μικρὰ τὸν νομοθέτην λυποῦντες ἐφαίνοντο. Διὰ τοῦτο καὶ Ἰερεμῖα τῷ προφήτῃ φησίν· "Εἶδες ἂ ἐποίησέ μοι ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραὴλ; Ἐπορεύθη ἐπὶ πᾶν ὄρος ὑψηλὸν, καὶ ὑπωκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους, καὶ ἐπόρνενυσεν ἐκεῖ. Καὶ εἶτα μετὰ τὸ πορνεῦσαι αὐτὴν ταῦτα πάντα· 77.421 Πρὸς με ἀνάστρεψον, καὶ οὐκ ἀνέστρεψε." Μισοῦσι γὰρ τῆς ὠφελείας τοὺς τρόπους, οἷς οὐκ ἀρέσκει τὸ σῶζεσθαι, καὶ οὐ φεύγει μὲν τῆς φιληδονίας τὸν καιρὸν ὁ τοιοῦτος εἶναι μὴ παραιτούμενος· ἀεὶ δὲ πρὸς τὸ χεῖρον ἐκτείνεται, τὸ σωφρονεῖν οὐκ εἰδώς. Μαρτυρήσει τοῖς εἰρημένοις ἢ σκληρὰ καὶ ἀμείλικτος τῶν Ἰουδαίων προαίρεσις, μήτε τὸ περιπεσεῖν τοῖς τοιούτοις φυλαξαμένη τὴν ἀρχὴν, καὶ τῆς τοῦ Δε σπότου φιλοτιμίας ὑπερφρονήσασα. Εἰ γὰρ ἐξὸν αὐ τοὺς μεταγινώσκοντας σῶζεσθαι, καὶ τῶν συμφερόντων ὀλιγωρήσαντες, καὶ τσαύτην φιλανθρωπίαν παρ' οὐδὲν λογισάμενοι, πῶς οὐκ εὐλόγως καθ' ἑαυτῶν τὸ μὴ δεῖν ἐλεεῖσθαι κυρώσουσι; Πῶς γὰρ οὐ πάσης ἐπέκεινα δραμόντες ἀλαζονείας εὐρίσκοιντο, οἱ παρὸν αὐτοῖς εὐρέσθαι τῆς τιμωρίας ἀπαλλαγὴν, τῆς ἁμαρ τίας ἀποδημήσασι, βαρυτέραν ἑαυτοῖς καλοῦσι τὴν κόλασιν, ἀεὶ τοῖς φθάσασι μείζονα προστιθέντες τὰ πλημμελήματα; Τοῖς δὲ τοῦτον διακειμένοις τὸν τρόπον τὸ κολάζεσθαι πλεον, ἢ τὸ μὴ κακῶς παθεῖν πρεπωδέστερον. Οὐκ ἂν γάρ τις ἀμάρτοι τὸν ἐπὶ τούτοις ἔλαιον ἀναιρεῖσθαι συμβουλεύων. Οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος. Ὁ πάντων Δεσπότης τὰ τοιαῦτά φησιν, ὅτε τὸν προφήτην ὑπὲρ αὐτῶν προσευχόμενον ἀπέτρεπε· "Καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου τὸ ἐλεηθῆναι αὐτοὺς, καὶ μὴ εὖχου, καὶ μὴ προσέλθῃς μοι περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι." Ἡ οὐχ ὄραξ τί οὔτοι ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ; Οἱ

υιοὶ αὐτῶν συλ λέγουσι ξύλα, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν καίουσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι σταῖς τοῦ ποιῆσαι χαυῶνας τῆ στρατιᾶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔσπεισαν σπονδὰς θεοῖς ἄλλοτρίοις, ἵνα παροργίσωσί με." Οἱ υἱοὶ τὰ ξύλα συλλέγουσιν, οἱ πατέρες τὸ πῦρ ἀνα καίουσι, τὰ γύναια τρίβουσι τὸ σταῖς, ἵνα μηδὲν ἔξω τῆς ἁμαρτίας εὐρίσκηται· πάνυ δὲ τὴν ἁμαρτίαν ἐργαζόμενοι, δικαίως ἀκούσουσιν. "Ὅτι σὺ ἐπίγνω σιν ἀπώσω, κἀγὼ ἀπώσομαί σε τοῦ ἱερατεύειν μοι. Καὶ ἐπελάθου νόμου Θεοῦ σου, κἀγὼ ἐπιλήσομαι τέκνων σου." Φιλονεικεῖ γὰρ ἀεὶ τῷ μεγέθει τῶν ἁμαρτημάτων ὁ τῆς κολάσεως τρόπος, καὶ τοῖς ἐπταί σμένοις ἀκολουθεῖν ἀνάγκη τὴν ἁμαρτίαν ἰσὸρ ῥοπον. Τί δ' ἂν γένοιτο μεῖζον εἰς τὸ παθεῖν ἢ προσ ἦκεν ἢ χαλεπώτερον τοῖς ἐπὶ τοσοῦτῳ ἐαλωκόσιν, ἢ τῆς μὲν θείας ἱερουργίας ἀπείργεσθαι, ζημιουῖσθαι δὲ τὴν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν παρὰ Θεῷ μνήμην, δι' ἣν τοῦ εὖ εἶναι λαχόντες πάσης, ὡς ἔπος εἶπεῖν, εὐθυ μίας διετέλουν ὄντες ἀπροσδεεῖς; Ἀλλὰ γὰρ ἡ εὐπρα γία δεινόν τι χρῆμα, καὶ τοῖς ἀνοήτοις ἀφόρητον. Ὅταν δὲ δὴ καὶ οὖς ἔχειν αὐτὴν ἤκιστα χρή, φαί νωνται πορισάμενοι, τότε καὶ πρόφασις ἀπονοίας τοῖς κεκτημένοις εὐρίσκεται. Τοῦτο παθόντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῆς τοῦ Δεσπότου φιλανθρωπίας ὑπερ φρονήσαντες, τὸν μὲν θεῖον ὅτι προσήκει φυλάττειν νόμον οὐκ εἰδέναι θελήσαντες, ῥαθυμίας δὲ πάσης 77.424 προθυμότερον ἀντεχόμενοι πρὸς ἀλλοκότους ἐπιθυ μίας ἐκβαίνειν ἐπέιγοντα· οὐχ ὅσα τῷ νομοθέτῃ δο κεῖ χρῆναι ποιεῖν βουλόμενοι, ἀλλὰ νόμον ἑαυτοῖς τὴν οἰκείαν ὀριζόμενοι βούλησιν, καὶ μόνοις τοῖς ἑαυτῶν παιδαγωγούμενοι διατάγμασιν. Οὕτως ἔχον τας γνώμης, καὶ τοῦτον διακειμένους τὸν τρόπον, εὐλόγως θρηνοῦντες, οἱ ἅγιοι λέγουσιν· "Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ὅτι ἐγὼ λαμβάνω ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον. Οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκ ἔτι μὴ προσθῆ τοῦ ἀναστῆναι." Καὶ πάλιν· "Καλέσατε τὰς θρηνοῦσας, καὶ ἐλθέτωσαν· καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἐξαποστείλατε, καὶ φθελγᾶσθωσαν, καὶ λαβέτωσαν ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον, ὅτι συνετρίβη τὸ ποίμνιον Κυρίου." Ὁ δὲ γε προ φήτης Ἰερεμίας, ὡσπερ ἤδη κακωθέντας ὄρων, καὶ τῆς τιμωρίας ὄντας οὐ μακρὰν, αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτοὺς θρηνοῦντας εἰσάγει, καὶ λέγοντας· "Ἦγγικεν ὁ και ρὸς ἡμῶν, ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι ἡμῶν, πάρεστι τὸ πέρας ἡμῶν. Κοῦφος ἐγένοντο οἱ διώκοντες ἡμᾶς ὑπὲρ ἀετοὺς οὐρανοῦ." Πλάνης τοιγαροῦν τὸς αὐτῆς καταλαβούσης τὰ σύμπαντα, καὶ πάσης ὑπὸ τοῦ διαβόλου τῆς ὑφ' ἡλίῳ κεκρατημένης, "Ἐπλά τυνεν ὁ ἄδης, καθά φησιν ὁ προφήτης, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἦνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ, τοῦ μὴ διαλι πεῖν." Ἑλληνες μὲν γὰρ εἰς πολυθειῖαν ἐξ ἄβου λίας πολλῆς ὀλισθήσαντες, καὶ ἀλλάξαντες τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνας φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἐρ πετῶν· ὡσπερ ἐξ οὐρίας ἐπὶ τὸ πλεῖν ἐπειγόμενοι, τρέχοντες ἦσαν ἐπὶ τὸν τοῦ θανάτου μυχόν. Ἰουδαῖοι δὲ τῆς δοθείσης αὐτοῖς ἐντολῆς ὀλιγωρήσαντες, μᾶλ λον δὲ εἰς τοσαύτην ἐκβεβηκότες ἀμαθίαν, ὡς νομίζειν εἶναι που καὶ δυσκλεῆς ἐκεῖνα πράττοντας φαί νεσθαι, δι' ὧν ἦν αὐτοῖς τῆς ἀρίστης πολιτείας τὴν ψῆφον κερδαίνειν ἐπάναγκες, τὴν αὐτὴν ἐκεῖνοις βαδίζειν ἠπεύγοντο. Ἄλλ' ὡσπερ νυκτὶ καὶ σκότῳ γῆς τε καὶ θαλάττης κατειλημμένων, ὁ πάντων Δε σπότης καὶ Θεὸς, τῶν ἐπὶ γῆς ἑαυτοῦ ποιημάτων τὸ κάλλιστον, τὸν ἄνθρωπον λέγω, περιιδεῖν οὐκ ἕκαρτέ ρησεν ἀπολλύμενον, ἀλλὰ, καθάπερ ἀνιάτῳ περιπε σοῦσαν νοσήματι τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὄρων, πέμπει πρὸς ἡμᾶς τὸν ἑαυτοῦ Λόγον, τὸν μόνον τοῦ διαβόλου καθελόντα τὴν τυραννίδα δυνάμενον, καὶ τῶν συν εχόντων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι κακῶν. Ὅς τὴν ἡμετέραν ὁμοίωσιν ἀναλαβῶν, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ διὰ τῆς ἀγίας Παρθένου Μαρίας τεχθεῖς, οὐχ ὅπερ ἦν ἀναλαβῶν, ἀλλ' ὅπερ οὐκ ἦν προσλαβῶν, τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐργάζεται. "Μένει δὲ, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι, χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας;" οὐ τροπὴν τινα τῆς θεότητος ἢ παρ ἀλλαγὴν τινα ὑπομείνας διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως· ἀλλ' ὧν ὅπερ ἦν, καὶ ἔσται διαπαντός. Οὗτος ἐπὶ δημῆσας τῷ κόσμῳ, τὸν πάλαι

βοῶντα διάβολον, "Τὴν οἰκουμένην καταλήψομαι ὡς νοσσιὰν τῇ χειρὶ 77.425 μου, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἀρῶ, καὶ οὐκ ἔστιν 77.425 ὃς διαφεύξεται ἢ ἀντεῖπῃ μοι," γέλωτα καὶ παίγνιον τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσι χαρίζεται. Οὗτος τὴν τυραννίσασαν ἐφ' ἡμᾶς ἁμαρτίαν διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας καθελὼν, καθαρὰν ἀπέδειξε τὴν οἴκου μένην. Οὗτος ἡμᾶς ἐδίδασκε τῆς σωτηρίας τὴν ὁδὸν· καὶ καθάπερ ἀχλὺν ἢ νέφος ἀποσκεδάσας τὴν ἄνοιαν, λαμπρὰν ἡμῖν τῶν θείων δογμάτων τὴν γνῶσιν ἀπ ἐφηνεν. Αὐτὸς ἡμᾶς ἰσοπολίτας τοῖς ἐν οὐρανῷ καθ ἴστησιν ἀγγέλους. Αὐτὸς τοῖς ἐπουρανίοις συνῆψε τὰ ἐπίγεια, καὶ ὁμοδίαιτον τοῖς ἐκεῖσε τυγχάνουσι πνεύμασι τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀπέδειξε, κεχωρισμένην μὲν πάλαι διὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ δραπετεύσασαν, συναφθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας. Τοῦτον οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι Σωτῆρα καὶ Κύριον ὁμολογεῖν οὐκ ἠθέλησαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ πλείστοις ἡδίκημένοι, ὅτι δὴ τὸ γένος εὐεργετήσων παρῆν, καὶ σώσων ἡμᾶς ἐκ τοσαύτης ἀπωλείας ἐλήλυθε, δέον ἐφ' οἷς εὖ πεπόνθασιν ὁμολογεῖν τὴν χάριν, εὐγνώμονας φαίνεσθαι, θανάτῳ καὶ σταυρῷ παραδεδώκασιν. Ἐπὶ δὲ τοῦ ξύλου κρεμάμενον βλέποντες, πάλιν ἐδυσφῆμον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ὄνειδίζοντες ἔλεγον· "Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατὰ βῆθι νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομέν σοι." Ὑπομείνας τοῖς ὑπὲρ πάντων ἡμῶν θάνατον ὁ Σωτῆρ, καὶ καταβάς εἰς τὸν ἄδην, σκυλεύει μὲν τοῦ διαβόλου τὸν πλοῦτον, λέγων "τοῖς ἐν δεσμοῖς· Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· Ἀνακαλύφθητε," καθάπερ ὁ προφήτης φησὶ. Τριήμερον δὲ τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ἀναστήσας, τῶν κεκοιμημένων ἀπαρχὴν, τὴν μὲν φύσιν τοῦ θανάτου δεσμῶν ἐλευθέραν ἀπέδειξε, λέγων· "Ποῦ τὸ νίκός σου, θάνατε; Ποῦ τὸ κέντρον σου, ἄδη;" βατὸν δὲ αὐτῇ κατασκευάζων τὸν οὐρανόθεν μετὰ τὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως οἰκονομίαν ἀναλαμβάνεται. Ἀπαρχὴν τινὰ τῆς ἀνθρώπων φύσεως προσάγων ἑαυτὸν τῷ Πατρὶ, ἀρραβῶνα δὲ ὥσπερ ἡμῖν τῆς μελλούσης ἐλπίδος τὸ Πνεῦμα χαρίζεται, λέγων· "Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον." Ταῦτα τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν σωτηρίας τὰ γνωρίσματα· ἐπὶ τοῦ τοῖς αὐτὸν εὐεργέτην καὶ Σωτῆρα κηρύττομεν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν προσήκει γνησίους εὐρίσκεσθαι, καὶ καλὴν διὰ τούτων ἀντιδιδόναι τῷ Δεσπότη τὴν ἀμοιβήν, ὑπακούσωμεν Παύλῳ λέγοντι· "Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ." Οὕτω γὰρ, οὕτω καθαρὰν τῷ Δεσπότη τὴν νηστείαν ἐπιτελέσωμεν, ἀρχόμενοι μὲν τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ πεντεκαδεκάτης τοῦ Μεχέρ μηνός· τῆς ἑβδομάδος δὲ τοῦ σωτηριώδους Πάθους ἀπὸ εἰκάδος τοῦ Φαμενώθ μηνός· περὶ λύοντες δὲ τὰς νηστείας τῇ πεμπτῇ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός, κατὰ τὸ ἔθος, ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἐπιφωσκούσῃ Κυριακῇ τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός Φαμενώθ· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ μετὰ τῶν ἁγίων τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομήσομεν ἐν Χριστῷ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β΄.

α΄. "Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε." Τρέχει δὲ καὶ ἡμῖν ἐπὶ ταύτην ὁ λόγος τὴν ἀρχὴν, καὶ μάλα εἰκότως· ἐορτὴ γὰρ τὸ κηρυττόμενον. Ὡς δὲ τὸ δεῖν ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς τοῦ Σωτῆρος ἡδεσθαι κατ' ὀρθώμασιν ἀγγέλλειν σκοπὸς, τούτῳ πῶς ἂν εὐλόγως καὶ ἑτέρα γένοιτο τῆς εὐρημένης [ἴσ. εἰρ.] πρεπωδὲ στέρα; Οὐκοῦν βαδιεῖται μὲν ἐπὶ ταύτην ὀρθῶς· τὸ δὲ δοκεῖν ἕξω φέρεσθαι τοῦ πρέποντος ἡμῖν σκοποῦ πανταχοῦ παραιτήσεται, διηγημάτων μὲν εἰκαίων ἀποφοιτῶν, ἃ δὲ καλῶς ἔχειν εἰπεῖν, καὶ λυσιτελήσειν τοῖς ἀκροωμένοις ὑπέβληψε, ταῦτα καιρῷ τῷ δέοντι

φέρειν εἰς μέσον προθυμούμενος. Καιρὸς μὲν οὖν, τὸ θεῖον, παντὶ πράγματι, διηγόρευσε λόγιον. Καιρὸς δὲ, εἰ καὶ τις ἕτερος ἡμῖν, ὁ παρῶν πρὸς τὴν τοῦ κηρύγματος χρείαν ἀρμοδιώτατος. Ἦδη μὲν οὖν ἡ πανεύφημος ἡμῶν ἑορτὴ, τὸν ἐτήσιον ἐξελίσσοσα κύκλον, γέγονεν ἡμῖν ἐπὶ θύραις, καὶ μονονουχὶ τὸν οὐδὸν ὑπερτείνασα, ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς εἰσοικίζεται. Εἶη δ' ἄν, ὡς τέ μοι φαίνεται, τῶν ἀτοπωτάτων, Ἰου δαίους μὲν ἐπὶ νόμῳ, καὶ σκιᾷ, καὶ τύπῳ σεμνυνομένους, τοῖς διὰ σαλπύγγων ἀπηχήμασι προκηρύττειν τὰς ἑαυτῶν ἑορτάς· ἡμᾶς δὲ, τοὺς τῶν παρ' ἐκείνοις τὰ ἀμείνω προτιμήσαντας, καὶ τῶν ἐσχηματισμένων ὅτι δέοι προκρίνειν τὴν ἀλήθειαν ὀρθῇ καὶ δικαίᾳ ψήφῳ κυρώσαντας, πολὺ περὶ τοῦτο τῆς ἐκείνων σπουδῆς ἔλαττον ἔχοντας φαίνεσθαι, εἰ σιγὴν ἔχειν ἀλλήλοις εἰπόντες ἡσυχῇ καθεδούμεθα, καὶ σιωπῇ παραδώσομεν τὴν οὕτως εὐσημον ἑορτὴν, καίτοι τοῦ Θεοῦ λέγοντος: "Σαλπύσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι, ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν." Ἦκέτω τοιγαροῦν εἰς μέσον ἡμῶν ὁ λόγος, τὴν εὐσημον τῆς ἑορτῆς ἡμέραν εὐσήμῳ διαγγέλλων κηρύγματι. Ὅσα μὲν γὰρ διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος φιλανθρωπίας ὑπῆρξεν τῇ φύσει πλεονεκτήματα, κἂν ἡμεῖς σιωπήσωμεν, "οἱ λίθοι κεκράζονται," κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. β'. Ἐμοὶ δὲ τῶν γεγονότων ἕκαστα διασκεπτομένῳ σαφῶς, πολὺς τις πραγμάτων ὄχλος ἀναφαίνεται, ἐφ' ᾧ περὶ ἄν τις εἰκότως, οὐ μετρίαν ἔχει τὴν μέμψιν τὸ σιωπᾶν ἡρημένος. Εἰ γὰρ ὀρθὰ καὶ δίκαια φρονεῖν μελετήσαντες, τῶν ἀρίστων εἶναι λογιούμεθα, τὴν ἐφ' οἷς εὖ πεπόνθαμεν εὐχαριστίαν ἀναπέμπειν Θεῷ, εἶτα τοῦτο παρ' ἡμῖν ἐν οὐδενὸς μέρει τετάξεται, πῶς οὐ πάντως αὐτοὶ κατὰ τῶν οἰκείων στρατευσόμεθα βουλευμάτων, εἰ μὴ ταῦτα πράττειν ἐθέλομεν, ἐφ' οἷς ἂν εὐλόγως καὶ ἐτέρους αἰτιασαίμεθα ῥαθυμήσαντας; Οὐκοῦν ἀναφέρωμεν τῷ Σωτῆρι τὰ χαριστήρια. Ἄλλ' ἴσως ὄκνου πρόφασιν καὶ δειλίας ποιησόμεθα τὸ μὴ δύνασθαι λέγειν ἐπαξίως τῶν κατ' ὀρθωμένων, καίτοι πάντες ἂν, οἶμαι, συμφήσειαν, ὅτι τοῖς ἀμείνοσι τὸ νικᾶν ἐπιτρέπειν, ἀσθενείας ἔγκλημα φέρει, ἀλλ' εὐβουλίας ὑπόληψιν ἐκπορίζε 77.429 ται. Τί δ' ἂν γένοιτο τῶν τοῦ Σωτῆρος κατορθωμάτων μεγαλοφρέστερον; Πῶς οὐ πάντα νικήσει τὰ θεϊότερα λόγον; "Δόξα μὲν γὰρ κρύπτει λόγον," φησὶν ἡ θεία Γραφή. Ὁ δὲ γε μακάριος Μωσῆς, καὶ τοι τοσοῦτος ὑπάρχων ἐν ἀρετῇ, ὡς ἀκοῦσαι λέγοντος πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ· "Οἶδά σε παρὰ πάντα, καὶ χάριν εὗρες παρ' ἐμοί," ἰσχυρόφωνον καὶ βραδύγλωσσον ἑαυτὸν εἶναι λέγων οὐκ ἡσχύνετο, καὶ πρὸς τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν οὐκ ἐπιτήδειον. Εἰ δὲ ψόγου καὶ πάσης αἰτίας αἰσχροῦς τὰ τοιαῦτα λέγων ἀπήλλακται, μᾶλλον δὲ παντὸς ἐπαίνου δοίη τις ἂν τὸν προφήτην ἄξιον, πῶς οὐκ εὐλόγως τοῖς ὑπὲρ νόμον τοῦ Σωτῆρος κατορθώμασι τὸ δύνασθαι τὸν πάντα καταγωνίζεσθαι λόγον παραχωρήσομεν; Ἐτι τε πρὸς τούτοις ἀκόλουθον εἰπεῖν, ὡς ἡμεῖς μὲν οὐ περὶ τοὺς λόγων ἀγῶνας ἡσκήμεθα, οὐδὲ γλώττης Ἀττικῆς ἐπίδειξιν ὑπισχνούμεθα. Ἄλλ' ἐτέροις μὲν αἰεὶ περὶ ταῦτα μελόντων σπουδαῖ καὶ διαπρεπῆς ἐν λόγοις τὸ ἐπιτήδευμα· ἡμῖν δὲ, ἀγαπητοὶ, βραχύς τε ὁ λόγος ἐστὶ, καὶ τὸ γράφειν ἀνάγκης ἐπίταγμα. "Οὐαὶ γὰρ μοὶ ἐστὶ, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι." Εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. Ἐντεῦθεν οἶμαι μηδένα τοῖς ἐμοῖς ῥηματίοις ἐπισκῆψαι δικαίως. Ἄ γὰρ ἂν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ὑπαγορεύη κατὰ διάνοιαν, ταῦτα καὶ εἰς ὑμᾶς φανερὰ καταστήσομεν· τὴν ἄκαιρον αἰδῶ σῶφρονι λογισμῷ περιστείλαντες. γ'. Μωσέως τοίνυν λέγοντος· "Φυλάξαι τὸν μῆνα τὸν νέον, καὶ ποιήσεις τὸ Πάσχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου." πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἤδη παρόντας μὴ νύειν τῆς ἑορτῆς τὸν καιρὸν; Οἴχεται μὲν γὰρ ἡ στυγνὴ τοῦ χειμῶνος ἀπειλή, ἀπελήλαται δυσσαερία καὶ σκότος, ὑετοὶ καὶ πνευμάτων ἀγρίων ὄρμαι λοιπὸν ἡμῖν ἐκποδόν. Ὡραὶ δὲ πάλιν ἀνατέλλουσιν ἡριναί· ὄκνου μὲν καὶ ἀργίας τὸν φυτουργὸν ἀπαλλάττουσαι μονονουχὶ φωνὴν ἀφιεῖσαι γηρόνοις, ὅτι προσήκει πρὸς ἔργα χωρεῖν. Λειμῶνες μὲν γὰρ ποικίλην ἀνθέων ἀναβρύουσιν ιδέαν. Φυτὰ δὲ τὰ ἐν ὄροις

καὶ κήποις τὴν ὠδινομένην αὐτοῖς ἀποτίκει βλάστην, ὥσπερ ἐκ λαγόνων τῆς οἰκείας φύσεως ἔρευ γόμενα τὴν ἐνέργειαν. Παιδιά δὲ ἤδη χλοηφορεῖ, ὑπόμνημα τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ τοῦτο δεῖ κνύοντα· "Ἐξανατέλλων γάρ, φησὶ, χόρτον τοῖς κτήνεσι." Ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐχ ἀπλῶς εἰς μέσον ἤχθη τὰ ῥήματα· μὴ γάρ τις οἰέσθω τὴνάλως ἡμᾶς περὶ τούτων διαλαμβάνειν, ἀλλ' ἵνα τὸ ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀναφαίνεται χρησίμων. Οὐ γὰρ μάτην ἡμῖν τὸν μῆνα τῶν νέων ἐπιτηρεῖν ὁ νόμος προσέταξεν. Ἔδει καὶ τὴν ἀνθρώπου φύσιν χλοηφορούσαις ταῖς ἀρούραις φιλονεικεῖν, καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας, ἴν' οὕτως εἴπω, βλαστήμασι περιανθιζομένην ὀραῖσθαι. Φέρε γὰρ εἰς 77.432 ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν τῶν πραγμάτων μετασκευάζοντες δύναμιν, καὶ μετατιθέντες εἰς τὸ χρησίμων τοῦ νοήματος τὸν σκοπὸν, ἴδωμεν ἀκριβῶς εἰ τοῦ πρέποντος ἡμῖν ὁ λόγος διαμαρτήσεται, μῆνα τῶν νέων ἀποκαλῶν τὸν καιρὸν τῆς ἐπιδημίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐφ' ᾧ δὴ σύμπαντας ἐορτάζειν ἀκόλουθον. Οἴχεται μὲν γὰρ ἤδη πρὸς ἀπώλειαν ὁ δαίμων ἐκεῖνος ὁ ἀρχέκακος, χειμῶνος δίκην ταῖς ἀπάντων ἐπισκήπτων ψυχῶν, καὶ ὥσπερ τι πλῆθος ὑετοῦ τὰς ἀτόπους ἡμῖν καταστάζων ἐπιθυμίας. Ἡ δὲ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἰσχὺς ἀπελήλαται, τὸ στυγνὸν τῆς ἀμαρτίας νέφος ἀπετινάχθη διὰ τῆς χάριτος. Ἡρινὸν δὲ ὥσπερ εἰς ἡμᾶς τέταται φῶς· εἶτα πρὸς τούτοις ἡ δοθεῖσα τοῦ Πνεύματος ἀπαρχή, καθάπερ τις ζέφυρος ἢ αὔρα λεπτή τὰς ἀπάντων ψυχὰς περιπνεῖ, καλύκων εἰς εὐωδίαν οὐχ ἠττωμένους τοὺς ἐν οἷς κατοικεῖν διαφόρως κατασκευάζουσα. "Χριστοῦ γὰρ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ," καθάπερ Παῦλος φησὶ. Καὶ τὴν μὲν παλαιότητα τοῦ παρωχηκότος βίου, οἷά τι φύλλον ἀποβεβλήκαμεν, εἰς ἑτέραν δὲ αὐθις ἀνανεούμεθα πολιτείαν ἀρτιθαλῆ καὶ νεόφυτον. Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· "Ὅστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν. ἰδοὺ γέγονε καινά." Εἰ δὲ τῷ δοκεῖ καὶ διὰ τῆς θείας Γραφῆς, οὐ μακρὰν τῆς ἀληθείας ἀποδημήσαντα τὸν λόγον ὀραῖν, ἀκουέτω λέγοντος τοῦ νυμφίου, καὶ τὸν ἀληθέστερον μῆνα τῶν νέων τῆ νύμφῃ σημαίνοντος· "Ἀνάστα, ἔλθε, ἡ πλησίον μου, καλή μου περιστερὰ, ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμῶν παρῆλθεν· ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῷ, τὰ ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῆ, καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθασεν." Ὅνπερ γὰρ τρόπον οἱ τὴν τοῦ γηγονεῖν ἐπιστήμην ἐξησηκήμενοι καλῶς, τὰ μὲν ἄχρηστα τῆς ἀμπέλου περικεῖρουσι κλήματα· τὰ δ' ὅσα πρὸς καρποφορίαν ἐπιτηδεῖως ἔχειν δοκεῖ, μένειν ἐν αὐτῇ συγχωροῦσιν, ὁμοῦ τῆς οἰκείας τέχνης πρὸς τὸ συμφέρον χειραγωγούμενοι, οὕτω καὶ ὁ πάνσοφος ἡμῶν Θεὸς, τὴν ἐκάστου διάνοιαν διερευνῶμενος, τὰ μὲν ἀργότερα πρὸς εὐσέβειαν, καὶ, ὡς ἂν τις εἴποι, λοιπὸν ἀπεσκληρότα βουλευμάτων περιτέμνει· ἀνίσθαι δὲ καὶ σώζεσθαι, καὶ μένειν ἔξ τὸν σώφρονα λογισμὸν. Ἐντεῦθεν ἤδη πρὸς σωτηρίαν παιδαγωγούμενοι, τὰ μὲν τῆς σαρκὸς ἀποπεμπόμεθα πάθη, τὴν δὲ καθαρὰν τοῦ Πνεύματος χάριν ἐν ἑαυτοῖς εἰσοικίζοντες, εἰς ἀμείνονα πολιτείαν ἀναμορφούμεθα, καὶ τῶν τοῦ Παύλου ῥημάτων μεμνήμεθα, λέγοντος· "Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος ἐσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδι καίωται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν ἐν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ." Συζησόμεθα γὰρ ἀληθῶς, καὶ συμβασιλεύσομεν αὐτῷ, τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐκτρεπόμενοι μολυσμὸν, καὶ μισοῦντες, καθάπερ τις τῶν ἀγίων φησὶ, τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα· τιμῶντες δὲ τὴν Θεῷ φίλην ἐγκράτειαν, καθάπερ τι δῶρον τῷ ὑπὲρ 77.433 ἡμῶν ἀποθανόντι Χριστῷ τὸν ἐν ἀρετῇ βίον ἀποκομίζοντες Οὕτω καὶ ὁ Ψαλμωδὸς ἔλεγε· "Πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα." Ποῖον οὖν ἔσται παρ' ἡμῶν τῷ Κυρίῳ τὸ δῶρον, ἢ τίτιν τρόπον προσαχθήσεται, πῶς δὲ ἄλλιν ἔσται δεκτὸν, ἄξιον ἐρευνησαί, καὶ παρὰ τῆς θείας τοῦτο μαρτυρεῖν Γραφῆς. δ'. Τί τοίνυν φησὶ; "Ἐὰν δὲ ψυχὴ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν τῷ Κυρίῳ, σεμίδαλις ἔσται τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ ἐπιχεεῖ ἐπ' αὐτὸ ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτῷ λίβανον. Θυσία ἐστὶ." Τὰ μὲν οὖν τῆς σεμιδάλεως

ψήγματα εἰς ἄρτον ἕνα πηγνύμενα, τὸ πολύχουν τῶν ἀρετῶν σημαίνει πλῆθος, μίαν ἀποτελούντων εὐσέ βειαν, ἥτις ἐν τάξει θυσίας καὶ δώρου παρ' ἡμῶν προσάγεται τῷ Θεῷ· ἐπιχειῖσθαι δὲ αὐτῇ κελεύει τὸ ἔλαιον, ὅπερ ἐστὶν ἰλαρότητος σύμβολον. Οὐ γὰρ ἐπι στυγνάζειν τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἰδρῶσι προσήκει τὸν δίκαιον· ἀλλὰ τῇ ἐλπίδι χαίροντα τὴν ἀμαρτίαν καταγωνίζεσθαι. Ὁ δὲ λίβανος ἐπιπαττόμενος τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων εὐωδίαν παραδηλοῖ. Δεῖ γὰρ ἔξω πά σης ἀκαθαρσίας ὑπάρχειν, καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἀπο τρέπεσθαι πονηρὰν, τὸν τῆς ἀγνείας ἔχειν ἐπιθυ μούντα τὸ καύχημα. Οὕτω γὰρ αὐτὸς μὲν εἶη παντὸς ἐπαίνου μεστὸς, δεκτὸν δὲ αὐτοῦ τὸ θυμίαμα γενή σεται. Ἰδῶμεν δὲ τῶν λεγομένων τὴν φύσιν, ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς τὰ θειότερα δοκιμάζοντες. Ἄρα γὰρ, εἴ τις τινι τῶν κατὰ τὸν βίον λαμπρῶν δῶρον ἐθέ λησε προσφέρειν, ἐτόλμησεν ἂν προσελθεῖν βορβόρω τὸ σῶμα κατακεχρισμένος; οὐ βδελυρὸς τις ἂν εἶη καὶ ὑβριστής; οὐ πάσης ἀηδίας ὁ τοιοῦτος ἄξιος; Εἰ δὲ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, τὸν ἄριστα τοῖς πράγμασι χρώμε νον, οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος εἶναι δώσομεν λογισμοῦ, πῶς ἂν τις εἰκότως οὐκ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσι ἀτοπή μασι κατατιωτό τινα, εἰ Θεῷ μὲν πλησιάζειν ἐθέλοι, οὕτω μὲν τῆς ἀμαρτίας τὸ ρύπον ἀπονιψάμενος φαίνοιτο, καίτοι τοῦ θείου νόμου διαβρῆδην λέγον τος· "Πᾶσα θυσία ἦν ἂν προσφέρητε τῷ Θεῷ, οὐ ποιήσετε ζυμῶν. Πᾶσαν γὰρ ζύμην, καὶ πᾶν μέλι, οὐ προσοίσετε ἀπ' αὐτοῦ καρπῶσαι τῷ Κυρίῳ δῶ ρον. Ἀπαρχὰς προσοίσετε αὐτά. Ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναβήσετε εἰς ὄσμην εὐωδίας Κυρίῳ. Καὶ πᾶν δῶρον θυσιασμάτων ὑμῶν ἀλλὶ ἀλισθήσεται. Οὐ διαπαύσεται ἄλας διαθήκης Κυρίου ἀπὸ θυσιασμάτων ὑμῶν, καὶ ἐπὶ παντὸς δώρου ὑμῶν προσοίσετε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν ἄλας." Τί μὲν οὖν ἡ ζύμη παραδηλοῖ, νοήσεις τοῦ Παύλου λέγοντος· "Ἐκκα θάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι." Πῶς γὰρ εἰς ὄσμην εὐωδίας Κυρίῳ τῆς κακίας ἢ παλαιότης παραδεχθήσεται, νέαν καὶ ἄδολον παρ' ἡμῶν ἐπιζητοῦντι ζωὴν; ἀποφά σκει μὲν καὶ τὴν τοῦ μέλιτος προσαγωγήν· ἡδονὴν γὰρ καὶ τοῦτο σημαίνει. Γλυκεῖα μὲν γὰρ εἶναι δοκεῖ ἡ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν ἀμαρτημάτων ἡδονή, καὶ χολῆς πικρότερον ἔχει τὸ τέλος. Δεῖ δὲ ἡμᾶς, εἰ τὸ ἀρέσκειν Θεῷ τετιμῆκαμεν, οὐ τὸν ἐν αἰσχροῦτητι καὶ ἡδοναῖς 77.436 μεταδιώκοντας βίον ὀραῖσθαι, οὐ δ' οἷς ἠκιστα χρὴ ῥαθυμοῦντας ἐφήδεσθαι, ἀλλ' ὅπερ ἂν εἶη τῷ νομο θέτη δοκοῦν, τοῦτο περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι σπουδάζον τας. Ἀλλὶ δὲ ὅμως ἀλίζεσθαι τὰς θυσίας κελεύει, λο γισμοῦ καὶ φρονήσεως εἰσφέρων σύμβολον. Δεῖ γὰρ, οἶμαι, τῷ θείῳ φόβῳ, καθάπερ ἀλλὶ καταπάττεσθαι τὴν διάνοιαν τῶν ἱεουργούντων Θεῷ, ἵνα μὴ κεχυ μένη καὶ διαβρῆουσα πρὸς ὑδαρεστέρας ἐπιθυμίας, ῥαδίως ἐπὶ τὸ χειρὸν ἐκφέρηται, τῶν ἀμεινόνων ὑπερ φρονήσασα. Πῶς δὲ οὐκ ἐπαίνου παντὸς ἀξιῶσομεν τὸ διὰ τοῦ Παύλου βοῶμενον· "Ὁ λόγος ὑμῶν ἐν χάριτι ἀλλὶ ἠρτυμένος;" Ἄλλ' οἶμαι μὴ πρότερον δύνασθαι τοιοῦτον ὀραῖσθαι τὸν λόγον, πρὶν ἂν ἡμῖν τὰ κατὰ γνώμην ἔχοι καλῶς. "Ἀπὸ γὰρ τοῦ περισσεύ ματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ." Ἀλιζέσθω τοί νυν τῶν εὐσεβούντων ὁ νοῦς· ἀπορῥείτω καθάπερ τι περίττωμα τὴν ἀμαρτίαν· μὴ μαλακιζέσθω, πρὸς ἐκτόπους ῥεμβόμενος ἡδονάς. Διάτοι τοῦτο καὶ Παῦ λός φησιν· "Ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισ σεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε." Ἐδραῖοι μὲν γὰρ γίνεσθε, λέγων, παντὸς ἐπαίνου τίθησι μακρὰν τοὺς οὕτω συμπεπηγότα καὶ ἠσφαλισμένον ἔχοντας τὸν νοῦν. Οὐ καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ πάντων Δεσπότης κατατιᾶται, διὰ τοῦ προφήτου λέγων ὡδί· "Ἠγάπησαν κινεῖν πόδας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐφείσαντο, καὶ ὁ Θεὸς οὐκ εὐδόκησεν αὐτοῖς." Οἱ δὲ πόδες ἐν θάδε, μεταβατικὴν τινα σημαίνουσι κίνησιν, καὶ τὴν ἐφ' ἐκάτερα τῆς διανοίας ῥοπήν, τὴν ἐπὶ τε τὰ φαῦλά φημι, καὶ ὅσα τὴν τοῦ θαυμάζεσθαι ψῆφον ἐφ' ἑαυτοῖς ἀπαιτεῖ, ὡς πάντως ὡς πεπηγότες εἶεν οἱ πόδες, ἔχοντες ἤδη τὸ ἐδραῖον ἐκτικῶς, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ φαῦ λον ὀκνοῦντες ὀδόν. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ μακάριος Ψαλ μωδός, λέγων· "Ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου," τὸ στερῆρόν καὶ ἀμετάθετον τῆς ἕξεως διὰ τούτου

μηνύων· παραινῶν δὲ ἡμῖν ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὸ δεῖν ἐν ἔργῳ Κυρίου περισσεύειν, κατὰ τὸ ἐγγωροῦν τῇ φύσει τὸν ἄνθρωπον, ἀμέριστον δὲ τῆς πρὸς τὸ θεῖον φιλίας δι' ἔργων ἀγαθῶν ἀναφαίνεσθαι. Οὐ γὰρ σῶφρονος, οἶμαι, διανοίας ἔργον ἐστὶ, ποτὲ μὲν τῶν θείων νόμων ἀποστατεῖν, ποτὲ δὲ πάλιν, ὡσπερ ἐξ ὕπνου διαναστάς, ἀντέχεσθαι τῶν αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ταυτὸν μοι δοκοῦσι παθεῖν τοῖς ἀπο πίπτουσι τῶν ὀλκάδων ἐν θαλάσῃ μέση καὶ κύμασιν, οἷς ἐνὸν ἀπαλλάττεσθαι τοῦ φόβου, παραιτουμένοις τὴν ῥαθυμίαν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ γένωνται τῷ κακῷ, τότε μόλις ὀρῶσι τὸ χρήσιμον, καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν ὀλκάδα νηχόμενοι, τὴν ὅθεν ἀποπεπτώκασι ζητοῦσιν ἀσφάλειαν. Καίτοι μᾶλλον ἐχρῆν οὐ τοῦ κινδύνου περιμεῖναι τὸ τέλος, ἀλλ' οὕτω παρόντα μισεῖν· οὕτω γὰρ ἂν ἐβουλεύσαντο σωφρονέστερον. Εἰ δὲ παντὶ τῷ φανεῖται μωρίας ἀνάπλεως ὁ τὴν τῶν τοιούτων ἀποδεχόμενος μίμησιν, καὶ θαυμάζων τὰ δικαίως κατηγορούμενα, πῶς οὐ πᾶσαν προσήκει προθυμίαν εἰς φέροντας ἀπρίξ τῶν θείων ἔχουσι νόμων, καὶ ἀδιά 77.437 λειπτον ὡσπερ θῦμα τὴν ἀκηλίδωτον ἀναφέρειν πολιτείας; Ἄκουε δὲ πάλιν, τί περὶ τούτων ἡμῖν ὁ θεῖος διαγορεύει νόμος· "Καὶ ἐλάλησε Κύριος, λέγων· Ἔντειλαι Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ· Οὗτος ὁ νόμος τῆς ὀλοκαυτώσεως. Αὕτη ἡ ὀλοκαύτωσις ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ὅλην τὴν νύκτα ἕως πρωῆ, καὶ τὸ πῦρ τοῦ θυσιαστηρίου καυθήσεται ἐπ' αὐτοῦ, οὐ σβεσθήσεται." Ἀλλὰ πῶς ἂν, ἀγαπητοὶ, μικρὸς ὑπάρχων καὶ ἀσθενής, διασαφῆσαι κατὰ λόγον δυναίμην τὰ διὰ τῆσδε τῆς ἐντολῆς σημαινόμενα; Ποῖος ἡμῖν παρὰ τὴν λόγος τὴν ἀκριβῆ τοῦ νοήματος δύναμιν; Ἐπειδὴ δὲ γέγραπται· "Ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό." φέρε δὴ πάλιν τῇ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καταθαρσῆσαντες χάριτι, καὶ τῆς ἐν τούτοις σαφηνείας ἐχώμεθα. ε'. Ἐλκει πάντας ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν ὁ φιλόανθρωπος τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ διεγείρει πρὸς ἀρετὴν τοὺς ὅσοι τὴν ἀκοὴν τοῖς αὐτοῦ νόμοις εὐπειθεστέραν ἔχουσιν οἴονται δεῖν. Ἀλλ' οὐ πᾶσιν ἴση περὶ τοῦτο σπουδὴ, οὐδὲ διὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ἕκαστος ἄγεται. Οἱ μὲν γὰρ ἐκτενέστερον προσίασι τῷ Θεῷ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας ἡγούμενοι οὐδὲν προτιμότερον, ὀλόκληρον ὡσπερ ἱερεῖον καὶ ἀμέριστον θῦμα προσάγουσιν ἑαυτοὺς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίου. Τούτοις τὸ τῆς ὀλοκαυτώσεως ὄνομα πρεπωδέστατον· αὕτη γὰρ ὄντως ἐστὶν ἡ ὀλοκαύτωσις, ὅταν τις ὅλος ἐξ ὅλου προσφέρηται τῷ Θεῷ, ἐν οὐδενὶ καιρῷ τὸ πονηρὸν ἐργαζόμενος. Ἀλλ' ὅρα τί περὶ τοῦ τοιοῦτου φησὶν ὁ τῆς ὀλοκαυτώσεως νόμος. "Αὕτη ἡ ὀλοκαύτωσις, ὅλην τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως πρωῆ. Καὶ τὸ πῦρ τοῦ θυσιαστηρίου καυθήσεται ἐπ' αὐτοῦ, οὐ σβεσθήσεται." Ποῖον δ' ἂν εἴη τοῦ θυσιαστηρίου τὸ πῦρ, ἢ πάντως ἢ ἐν ἡμῖν τοῦ ἁγίου Πνεύματος σχέσις; Ὅπερ ἡμῖν καὶ ὁ Σωτὴρ ἐσήμαινε, λέγων· "Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν." Ὁ μὲν οὖν ὅλο καυτούμενος, καὶ ὅλος ἐξ ὅλου Θεῷ προσφερόμενος, ἄσβεστον ἐφ' ἑαυτῷ τηρεῖ τὸ πῦρ, καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης φλογὸς ἀκμαζέτω διαπαντὸς ἢ δύναμις ἐν αὐτῷ· Ὅλην γὰρ τὴν νύκτα, φησὶν, ἤτις εἰς τὸν παρὸντα βίον ἐκκληφθήσεται. Οὐ γὰρ προσήκει, ποτὲ μὲν ἀποψύχεσθαι παρακλίνοντα πρὸς τὸ φαῦλον· ποτὲ δὲ πάλιν ἀναζωπυρεῖσθαι τὸν νοῦν, ἀλλὰ μόνον τροπὸν εἶναι τινα, καὶ αἰεὶ τῷ πνεύματι ζέοντα, καθὰπερ φησὶν ὁ Παῦλος. Εἴη δ' ἂν ἡμῖν καὶ δι' ἐτέρων ὑποδειγμάτων τοῦτο καταφανέστερον, εἰ τὴν ἀκριβῆ τοῦ νόμου περιεργαζοίμεθα βούλησιν. Λέγει γὰρ πάλιν οὕτως ἐφεξῆς πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσῆα Θεός· "Καὶ ταῦτά ἐστιν ἃ ποιήσεις, ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δύο τὴν ἡμέραν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐνδελεχῶς, κάρπωμα ἐνδελεχισμοῦ. Τὸν ἄμνον τὸν ἕνα ποιήσεις τὸ πρωῆ, καὶ τὸν ἄμνον τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ δειλινὸν, καὶ δέκατον σεμιδάλεως πεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ κεκομμένῳ τῷ τέταρτῳ 77.440 τοῦ ἴν, καὶ σπονδὴν τὸ τέταρτον τοῦ ἴν οἴνου τῷ ἄμνῳ τῷ ἐνί." Ἀλλ' ἔστι καὶ διὰ τούτων ἡμᾶς εἰ δέναι σαφῶς, ὅτι καιρὸν οὐδένα προσήκει παρατρέχειν ἕαν, ὅτε μὴ καθηκόντως ἐν αὐτῷ τιμᾶται Θεός, τὴν ἐξ ἔργων ἀγαθῶν εὐωδίαν, ὡσπερ τινα

θυσίαν διηνεκῆ παρ' ἡμῶν προσδεχόμενος. Τὸ γὰρ ἀρχομέ νης μὲν τῆς ἡμέρας τὸν ἕνα σφάζεσθαι κελεύειν ἀμνὸν, ἐπὶ τέλει δὲ ταύτης τὸν δεύτερον, τὸν πάντα σημαίνειν ἔοικε χρόνον, διὰ τῶν ἄκρων τὰ μέσα περι λαμβάνων. Οἴνω δὲ καὶ ἐλαίῳ τὴν σεμίδαλιν ἀναφύ ρεσθαι βούλεται, οὐχ ὀλόκληρον αὐτῇ τὸ μέτρον ἐπι χεῖσθαι κελεύων, ἀλλὰ τὸ τέταρτον τοῦ ἴν· δι' αἰνί γματος ἐκεῖνο διδάσκων, ὅτι περ οἱ διηνεκῆ τῷ Θεῷ προσάγοντες τὴν τιμὴν, μᾶλλον δὲ καθάπερ τι θῦμα τῷ νομοθέτῃ προσαγόμενοι θυμηρέστερον, ἐλεθθέντες εὐφρανθήσονται, ἐν μὲν τῷ παρόντι βίῳ μικρόν τι τοῦ δώρου κομισάμενοι μέρος (τὸ γὰρ τέταρτον τοῦ ἴν ἐπιχεῖσθαι κελεύει), ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, πληρεστάτης αὐτοῖς ἀποδοθησομένης τῆς χάριτος, ὅτε, καθά φησιν ὁ προφήτης, "Εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν· καὶ ἀπέδρα ὀδύνη, καὶ στε ναγμός." Διαρρήδην τοίνυν τοῦ νόμου κελεύοντος, μηδαμοῦ ταῖς ἐπὶ τὸ χεῖρον παρατροπαῖς ἀποκλίνε σθαι συγχωρεῖν εἰς ἁμαρτίαν τὸν νοῦν, πῶς οὐ πάσης ἐσόμεθα τιμωρίας ὑπεύθυνοι, τῶν οὕτω καλῶς δεδε γμένων ὀλιγορήσαντες; Εἰ δέ σοι τῆς ἀνθρώπου φύ σεως περισκεπτομένῳ τὴν ἀσθένειαν, δυσχερῆς εἶναί πως καταφαίνεται τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς ὁ τόνος (μὴ γὰρ δύνασθαι διαπαντὸς, ἴσως ἐρεῖς, ἄκμονος δίκην σκληρῶς καὶ ἀμειλίκτως διακεῖσθαι περὶ τοὺς πό νους), καὶ τῆς οὕτως ἀκριβοῦς πολιτείας δυσέφικτον εἶναι λέγοις τὸ τέλος, λύσει σοι τὴν ἀφορμὴν ὁ νόμος ὑποβεβηκότα βίου τρόπον ἀναδεικνύς, τοῦ μὲν εἰρη μένου καταδεέστερον, πολὺ δὲ τοὺς ἄλλους ἀναβεβη κότα, καὶ ἐξαλλόμενον. Ποῖον δὲ τοῦτόν φημι, πάλιν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς παραλαβῶν, τὴν εἰκόνα σαφῆ σοι ποιῆσαι πειράσομαι. "Ὅτε γὰρ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἐν πυρί τε καὶ γνόφῳ, καὶ θυέλλῃ Θεὸς ἐπεφαίνετο, καὶ τοὺς περὶ τῶν πρακτέων ὥριζε νόμους, ἀναγ καῖον εἶναι νομίσας ὁ πάνσοφος Μωσῆς, καὶ διὰ πράγματος ἐναργοῦς ἐπιδείξει τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τῆς ἀρεσκούσης τῷ νομοθέτῃ πολιτείας τὸν τύπον, ὅσον πρὸς τὴν ἐκείνων ἕξιν καὶ διάνοιαν, οὕπῳ δυναμένην παραδέχεσθαι τὰ τελειότερα, τοιοῦτόν τι διαπράττε ται· "Ὁρθρίσας γὰρ, φησὶ, τὸ πρωῖ, ὠκοδόμησε θυ σιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος, καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ· καὶ ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὄλο καυτώματα, καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου τῷ Θεῷ μοσχάρια. Λαβῶν δὲ Μωσῆς τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος, ἐνέχεεν εἰς τὸν κρατῆρα, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ αἵματος προσέχεε πρὸς τὸ θυσιαστήριον." Ἄλλ' εἰδῶμεν πάλιν ἕκαστα τῶν γεγραμμένων διαπτύσσοντες ἀκριβῶς, οἷος ἡμῖν ὠφελείας ἐκ τούτου ἀναφαίνεται τρόπος. 77.441 ς'. Ὁρθρίζει μὲν οὖν ὁ Μωσῆς, καὶ ἀνίστησι τὸ θυσιαστήριον, διὰ τούτου διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι προσ ἴκει πρότερον ὥσπερ ἐξ ὕπνου διεγερθῆναι, καὶ πρὸς νῆψιν ἀναστῆναι τὸν ἄνθρωπον, τὴν μὲν ἐκ τῆς ἁμαρ τίας ἀχλὺν, ὥσπερ τινὰ νύκτα σκοτεινὴν παρελάσαντα, τρέχοντα δὲ ἤδη πρὸς τὸ τῆς γνώσεως φῶς· ἴν' οὕτως πρὸς τὸ δύνασθαι λοιπὸν ἱεουργεῖν τῷ Θεῷ καλὸν αὐτῷ θυσιαστήριον τὴν οἰκείαν ἀναστήση διάνοιαν. Τοῦτο γὰρ οἶμαι καὶ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν εἰπεῖν· "Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ, ὁ Θεὸς, διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς." Τὸ μὲν οὖν ὀρθρίσαι Μωσέα τοιοῦτόν τι σημαίνει. Ἄλλ' ἵνα τῆς τοῦ νοήματος ἀκολουθίας ἐχώμεθα, ἐπ' αὐτὴν ἤδη βαδιούμεθα τοῦ ζητουμένου τὴν τάξιν. Ἰστησι τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐπὶ τὸ ὄρος, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄρος, ὅπερ δεικνύει τὴν ἔτι ταπεινὴν τῆς τελειότητος ἀπο λειπομένων διάνοιαν, οὕπῳ δυναμένων ὥσπερ εἰς ὄρος ἀναβαίνειν εἰς τὴν ἀκρότητα τῶν τελείων παραγγελ μάτων, ἀλλ' ἐγγὺς μὲν εἶναι τούτων. ὑποβεβηκέναι δὲ ὅμως, οὐκ ἐπὶ τὸ ὄρος, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄρος προσίόν τας Θεῷ. Εἶτα περὶ τὸ θυσιαστήριον δώδεκα λίθους κεῖσθαι δεῖν ὑπελάμβανεν, εἰς τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ· ἵνα καὶ διὰ τούτου μάθωμεν ὅτιπερ αἰεὶ τῷ Θεῷ προσεδρεύειν ὀφείλομεν, οὐδαμοῦ πρὸς τὴν ἄσω τὸν ἁμαρτίαν ἐκπίπτοντες. Ὅπερ ἡμῖν σαφέστερον διαγγέλλων ὁ Ψαλμῳδός, ἔλεγε· "Καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε." Μετὰ δὲ τοῦτο πάλιν· "Ἐξαπέστειλε, φησὶ, τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν

Ἰσραήλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὀλοκαυτώματα, καὶ ἔθυσαν σωτηρίου θυσίαν τῷ Θεῷ μοσχάρια." Ἀργότερας μὲν οὖν, ἢ καὶ ἄλλως ἀσθενοῦς διανοίας οὐκ ἔργον εἶναι φήσομεν τὸ δύνασθαι θυσίας ἀναφέρειν Θεῷ, ἀλλὰ νεανικοῦ καὶ γενναίου φρονήματος. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν νεανίσκους εἶναι τοὺς ἀπεσταλμένους φησὶ, ἀναφέρουσι δὲ ὅμως θυσίαν σωτηρίου μοσχάρια. Ἄλλ' ἔστι καὶ διὰ τούτου πάλιν ἰδεῖν, ὡσπερ ἐκ τύπου καὶ σχήματος εἰς τρόπων διαφορὰς μετασκευαζομένου τοῦ πράγματος, ἐπαινετὴν μὲν τῶν προσαγόντων τὴν προαίρεσιν, ἀσθενεστέραν δὲ ὅμως, καὶ τοῦ μείζονος καὶ τελειότερου καταδεεστέραν. Οὐ γὰρ μόσχος, ἀλλὰ μοσχάριον ἔστι τὸ προσαγόμενον, καὶ μεγέθει καὶ ἰσχύϊ τοῦ τελείου μόσχου λειπόμενον. Λαβὼν δὲ τὸ αἷμα, τὸ μὲν ἡμῖς προσέχεεν εἰς κρατῆρα· τὸ δὲ ἡμῖς, εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ὅρα δὲ λοιπὸν ἐνθάδε μεριζομένην δι' αἰνίγματος τὴν ζωὴν τοῦ λατρεύοντος. Εἰς ψυχῆς μὲν γὰρ τύπον τὸ αἷμα λαμβάνεται, ἥς τὴν ζωὴν ἐν ἴση μοίρᾳ διαιρεῖται μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, ἵνα μὴ μόνον ἑαυτοῖς ζῶμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ θυσιαστηρίου μερίδα φυλάττωμεν. Τοιοῦτός τις ἔστιν ὁ μέσος οὗτος καὶ ἐπιεικέστερος βίος, οὔτε τῷ λίαν αὐστηρῶ δριμεῖαν ἔχων τὴν μέθεξιν, οὔτε τῷ πολὺ κεκλειῆσθαι πρὸς ἄδειαν ἐκπίπτων εἰς ἄμαρτίας· ἀλλὰ τῷ μὲν ὑδαρεστέρω ἄνω βεβηκῶς δι' εὐλάβειαν, συγκρίνεσθαι δὲ τοῖς τελειότεροις οὐκ ἔχων διὰ τὸ τῆς προθυμίας ἐνδεές. Κρεμαμένης δὲ ὡσπερ 77.444 ἐξ ἄμφοιν τῆς ἕξεως καὶ τῆς ἐν τοῖς εἰρημένους ποιότητος συνούσης εἰς ἓν, σεμνός τις καὶ προσηνὴς ἀναδείκνυται τρόπος· ὅτι τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει, τὸ ἐν ἐκάστῳ λυποῦν ἀφανίζεται, καὶ τῆς μὲν ἀκριβείας ὁ τόνος ἐν τῷ τῆς ἀδείας λείῳ παρεκλυθήσεται· τὸ δὲ τῆς ἀδείας περιττὸν, οἷά τι δρεπάνη ταῖς ἀπὸ τοῦ νοῦ δεινότησι περιτεμνόμενον, ὀρθὴν καὶ ἀκατηγόρητον ἐπιδείξει τὴν ἀγωγὴν. ζ'. Καλὸν μὲν οὖν, ἀγαπητοί, ζηλοῦν τὰ βελτίονα, καὶ ὅπερ ἂν ἔχοι τὸ πλεονεξία εἰς ἀρετὴν, τούτῳ μᾶλλον φείδεσθαι. Ἄλλ' ὡσπερ ὁ Παῦλος φησὶ· "Ἐκαστος ὑμῶν ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ Θεοῦ· ὁ μὲν, οὕτως· ὁ δὲ, οὕτως." Ἀγαθὸς γὰρ ὑπάρχων ὁ πάντων ἡμῶν δεῖμιουργός, καὶ τοῖς ἀσθενεστέροις τοῦ σώζεσθαι δίδωσιν ἀφορμάς· ἐπαίνου μὲν μείζονος ἀξίων τὸν ἐν τοῖς τελειότεροις διαπρέπειν σπουδάζοντα· φιλανθρωπίας δὲ ὅμως οὐκ ἀμοιρεῖν ἐπιτρέψας καὶ τὸν ὧ τσοῦτον οὐ μέτεστιν ἀρετῆς. Ὡσπερ γὰρ οὐχ ὅμοια πρόσωπα προσώποις, καθά φησιν ὁ Σολομών, οὕτως οὐδὲ αἱ διάνοιαι τῶν ἀνθρώπων. Μία μὲν γὰρ ἡ τοῦ σώματος φύσις, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀπηρτισμένη μορίων· τὸ δὲ τῶν ἐν ἐκάστῳ χαρακτήρων διάφορον τὴν ἀλλαγὴν ἐργάζεται. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας εὐρήσομεν· διὰ μὲν τῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν, ἴσην ἐν ἅπασιν συγκειμένην, ταῖς δὲ τῶν ἕξεων ποιότησι μεριζομένην εἰς ἀνομοιότητα. Τοιοῦτόν τινα νοῦν καὶ διὰ τῆς εὐάγγελικῆς παραβολῆς ἀποτίκτεσθαι νομίζω. "Ἐξῆλθε γὰρ, φησὶν, ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ πετρώδη, ἃ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας, ἃ δὲ εἰς τὴν γῆν πέπτωκε τὴν καλὴν, καὶ ἐποίησε καρπὸν, ὁ μὲν ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα." Ὅρα πῶς τὴν μὲν γῆν ἔφησε πᾶσαν εἶναι καλὴν, περὶ δὲ τὴν τῶν καρπῶν διαφορὰν τὸ ἀνώμαλον φαίνεται. Ὁ μὲν οὖν ἑκατὸν ἀριθμὸς, τοὺς ἐν ἀρετῇ τελείους παραδηλοῖ, καὶ τοὺς εἰς ἄκρο τάτην ἀναβεβηκότας εὐσέβειαν· ὁ δὲ ἐξήκοντα, τοὺς ὀλίγους μὲν τι τῶν εἰρημένων ὑποβεβηκότας, εἴσω δὲ που καὶ αὐτοὺς ἀρετῆς ὑπάρχοντας οὐ μικρᾶς· ὁ δὲ τριάκοντα, τοὺς ἔτι μὲν καταδεεστέρους, οὐ μὲν ἕξω τῆς καλλίστης ὑπάρχοντας γῆς, οὐδὲ τοῦ διδόναι καρπὸν ἔστερημένους, κἂν τοῦ τελείου καὶ τοῦ μὴ κρὸν ὑποβεβηκότος ἀπολιμπάνωνται, ὡσπερ δὲ ἐν τρίτῃ τάξει τῶν ἐν ἀρετῇ κείμενοι. "Πολλοὶ γὰρ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρὶ," καθά φησιν ὁ Σωτὴρ, τὸ ἐκάστῳ χρεωστούμενον τῆς τιμῆς μέτρον ὀρίζουσαι. Οὕτω καὶ ἡ τῶν ταλάντων διανομὴ τοῖς οἰκέταις ἐγένετο. "Ὡ μὲν γὰρ, φησὶν, ἔδωκε πέντε· ὧ δὲ, δύο· ὧ δὲ ἓν." Καίτοι τῆς φύσεως ἐν ἴσῳ πᾶσι κειμένης, καὶ ὅσον εἰς τὸν οἰκεῖον λόγον ἐπιτηδεύεις ἐχούσης, καὶ πρὸς τὸ τέλειον, οὐδεμίαν ἔδει

διαφορὰν ἐν τούτοις ὀρίζεσθαι, ἀλλὰ πᾶσιν ἐξ ἴσου τὰ πέντε τάλαντα δια νέμεσθαι. Νυνὶ δὲ τῆς δόσεως τὸ ἀνώμαλον ἀνομοιό τητά τινα τῶν ἕξεων εἰσφέρει, οὐκ ἐν ἴσῳ μέτρῳ πα ραδεχομένων τὴν εὐσέβειαν. Ἄλλ' ὅ γε τὰ πέντε τὰ 77.445 λαντα λαβῶν, ἤκουσε μὲν· "Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου." Ὁ δὲ τοῖν δυοῖν τάλαν τοιν τὴν ἐπικαρπίαν εἰσποιησάμενος, τῶν ἴσων ἐπαίνων μεταλαγχάνει, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς τετίμηται ψήφου. Ἄλλ' οὐκ ἄδικος ἐν τούτοις ὀράται Θεὸς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγαθὸς καὶ φιλότιμος. Οὐ γὰρ ἐλαττώσει τοῖς ἀμεί νοσι τὰς τιμὰς ἢ περὶ τὸν ὑποβεβηκότα χρηστότης, οὐδέ τι τῶν ἐκείνοις χρεωστούμενων ὑπεξεληθῶν προστίθησι τοῖς ἐλάττωσιν· ἀλλ' ὁ μὲν τῷ οἱ κείῳ πόνῳ τὸ χρέως ἀναλογοῦν ἀπολήψεται χαίρων, τοῦ δὲ μισθοῦ τὸ λειπόμενον ἢ χάρις ἀναπληροῖ. Εἰ δὲ τις ἔχοι τὴν γνώμην τοῦ διαφθονεῖσθαι ταῖς ἐτέρων εὐ πραγίαις οὐκ ἐλευθέραν, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας κατηγορῶν οὐκ αἰσθάνεται. Οὐ γὰρ δὴ που, φησὶ, τοῖς ἀμείνοσιν ἐν ἴσῳ μέτρῳ τετάξεται τῆς ἐκείνων ἀρετῆς ὁ λειπόμενος, εἰ δίκαιον ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθεῖ τὸ κρίμα, καὶ τῶν ἐκάστῳ βεβιωμένων ἰσορρόπως, ὡσπερ ὀλκαῖς, τὸ τῆς χάριτος μέτρον ἀντισταθμίζε ται. Ἄλλ' ἀκουέτω λέγοντος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ· "Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. Οὐχὶ δηναρίου συν εφώνησά σοι; Ἄρον τὸ σὸν, καὶ ὑπαγε. Θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡσπερ καὶ σοι." Ἐγειρέτω τοῖνυν τὴν ἐκάστου προαίρεσιν ὁ Παῦλος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, καὶ τὸν ἀδρανῆ τῆς διανοίας ὄκνον ἀποτε μνέτω βοῶν· "Ἐγειρε, ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ Χριστός." Εἰ γὰρ καὶ κατεκοιμήθης ὡς ἄνθρωπος, καθάπερ ἄκρατόν τινα τὴν ἀμαρτίαν ἐμφορησάμενος, καὶ πρὸς μέθην ἐνεχθεῖς σκοτεινῶν ἐκθυμημάτων, ἀλλ' ἤδη σοι καιρὸς ἀνανῆσαι πρὸς σωτηρίαν. καὶ πρὸς τὸν τῆς δικαιο σύνης ἥλιον ἀνατεῖναι τὸν ὀφθαλμόν. Ὑποδέξεται σε φιλάνθρωπος ὢν ὁ Δεσπότης· ἐλεήσει καὶ δραπετεύ σαντα, οὐκ ἀποστρέφεται δακρύοντα, καθαρὸν ἀπο δείξει μεταγινώσκοντα, καὶ μεταστήσει πάλιν εἰς εὐσέβειαν. Ἔσται δὲ ἡμῖν καὶ νῦν ἐξ ὑποδειγμάτων ὁ περὶ τούτου λόγος. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς τοιοῦτοις νοήμα σιν ἀδολεσχεῖν, πολὺ τι τὸ χρήσιμον ἀπεργάζεται. ἢ· Ὅτε τοῖνυν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας ἀπαλλά ξαι τὸ γένος τὸ ἐξ Ἰσραὴλ ὁ Θεὸς ἐβούλετο, τότε τὸν ἱεροφάντην Μωσέα τρέχειν ἐκέλευσε πρὸς αὐτοῦς, τὴν φιλάνθρωπον τοῦ Δεσπότης διερμηνεύσοντα βούλησιν. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀκροωμένων εὐπειθειαν ἐχρῆν ἀκολουθῆσαι καὶ τὴν διὰ τῶν σημείων ἐπίδει ξιν, λέγει πρὸς αὐτόν· "Τί τὸ ἐν τῇ χειρὶ σου; Ὁ δὲ εἶπε· Ῥάβδος. Καὶ εἶπε· Ῥίψον αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἐγένετο ὄφις· καὶ ἔφυγε Μωσῆς ἀπὸ προσ ὄπου αὐτοῦ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν· Ἔκτει νον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐπιλαβοῦ τῆς κέρκου. Καὶ ἐγένετο ῥάβδος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ." Ἄλλ', ὡς οἶμαι, διὰ τούτων ὁ μακάριος Μωσῆς ἐπαιδεύετο, ὅτιπερ οἱ τὴν Αἰγυπτίαν νοσήσαντες πλάνην, οἱ πολὺ πρὸς ἀμαρτίαν ἐκβεβηκότες, διὰ τῆς περὶ τὸ Θεῖον τιμῆς, 77.448 εἰς εὐσέβειαν μεταποιηθήσονται. Ἐβλάστησε μὲν γὰρ οἷά τις ῥάβδος ἀπὸ γῆς· ἀλλ' ὅτε πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς ἀποκλίνας πάθη τρόπον τινὰ τῆς τοῦ νομοθέτου χει ρὸς ἀποπίπτει, τότε τὸν πρᾶον καὶ ἡμερον τρόπον ἀποβαλὼν, ὄφις ἰοβόλος εὐρίσκεται, πικρὸς εἰς ἀμαρτίαν, δεινὸς εἰς ὀργήν. Ἐπαναλαβόντος δὲ αὐτοῦ τοῦ νομοθέτου πάλιν, ἔσται καλὸς εἰς τὸ ἀρχέτυπον τῆς ἀρίστης ἕξεως σχῆμα μεταμορφούμενος. Τὸ γὰρ τοῦ νομοθέτου πρόσωπον Μωσῆ περιθήσομεν. Ὅτι τοῖνυν τὸν ἐκ ῥαθυμίας ἐφ' ἃ μὴ προσῆκεν ὀλισθῆ σαντα διανίστησι πάλιν καὶ μεταβάλλει Θεὸς, εἴη μὲν ἂν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡσγε πιστεύω, παντί τῳ κα ταφανές. Οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ τῶν προφητῶν ἐπιμαρ τυρήσουσιν αἰ φωναί, ἄνω καὶ κάτω τοὺς ἀμαρτάνον τας ἐπιστρέφειν πρὸς Θεὸν συμβουλεύουσαι. Οὐδένα γὰρ ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν Δεσπότης παραλέλοιπε καιρὸν, ὅτε μὴ πάντας ἐκάλει πρὸς σωτηρίαν. Ἔστι γοῦν ἀκοῦσαι καταπληττομένου τὸ σκληρὸν καὶ δυσ ἥνιον, καὶ τὴν ἀμετάθετον τῶν ἀμαρτανόντων ἕξιν αἰτιωμένου.

Ποτέ μὲν γὰρ ἔλεγε· "Μὴ ἐμὲ οὐ φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος, ἢ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε; τὸν τάξαντα ὄριον τῇ θαλάσῃ, πρὸς ταγμα αἰώνιον, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό; Τῷ δὲ λαῷ τούτῳ ἐγενήθη καρδία ἀνήκοος, καὶ ἀπειθής. Ἐξέκλιναν καὶ ἀπήλθοσαν, καὶ οὐκ εἶπαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν· Φοβηθῶμεν δὴ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν." Ποτέ δὲ δριμύτερον ἐπισκίπτων τοῖς ἀναιδέστερον δραπε τεύουσιν, ἔλεγε· "Εἰ ἀλλάζεται Αἰθίωψ τὸ δέρμα αὐτοῦ; καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς; καὶ ὑμεῖς δυνήσεσθε εὖ ποιεῖν, μεμαθηκότες τὰ κακά;" Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐκράτη τοῦ γένους ὁ πάσης ἀμαρτίας πατήρ, ὡς ὀλίγους εἶναι παντελῶς τοὺς τιμῶντας Θεὸν, καὶ τοῦ νομοθέτου μεμνησθαι δεῖν ἐγνωκότας. Ἄλλ' οὐκ ἀγῶνος ἡμῖν δεήσει νυνὶ περὶ τὴν τούτων ἀπόδειξιν, διαρρήδην βοῶντος τοῦ Ψαλμωδοῦ· "Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός." Οὕτω γὰρ κατὰ πάντων τυραννοῦσης τῆς ἀμαρτίας, καὶ καθάπερ τινὸς ὀμίχλης ἐπὶ πᾶσαν κεχυμένης τὴν γῆν, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον εἰς ἡμᾶς ἀφικέσθαι παρεκάλουν ἄγιοι, ταῖς ἀπάντων διανοίαις τὸ σωτήριον φῶς ἐπιλάμποντα. Καὶ γοῦν ἀναβοῶσι λέγοντες· "Ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου." Ἐξαπεστάλη τοι γαροῦν πρὸς ἡμᾶς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· τουτέστιν ὁ τοῦ Θεοῦ Θεὸς Λόγος, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀναλαβῶν· τίκεται μὲν διὰ τῆς ἀγίας Παρθένου· διασώζει δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν ἀρχαίότητα τῆς ἀφθαρσίας τὴν φύσιν ἀναγαγὼν, καθάπερ ὁ Παῦλος φησὶ· "Ἐξένη ἡμῖν ἐγκαινίσας ὁδὸν, συνῆψεν τοῖς ἐπουρανίοις τὰ ἐπίγεια, τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, καὶ τὴν ἔχθραν τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας·" ὡς ἐπὶ τούτῳ καταπληττομένους καὶ τοὺς μακαρίους ἀγγέλους εἰπεῖν· "Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία." 77.449 Εὐδοκήσαντος γὰρ εἰς ἡμᾶς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, καὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρὸν ὑπομείναντος, λέλυται μὲν τὰ πολὺπλοκα τοῦ θανάτου δεσμά· ἀφηρέθη δὲ πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου, καθάπερ ὁ προφήτης φησὶ· "Καὶ τὸ πένθος εἰς χαρὰν μεταβέβηται," ὡς δύνασθαι καὶ ἡμᾶς εὐκαίρως εἰπεῖν· "Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί· διέρρηξας τὸν σάκκον μου, καὶ περιέζωσάς με εὐφροσύνην." Ἐπὶ τίσι γὰρ ἔτι στυγνάσωμεν ἄν; ποῖα πάλιν ἡμῖν ἔσται τοῦ δακρύειν ἢ πρόφασις; μᾶλλον δὲ, πῶς οὐ πᾶσαν ἡμῖν ἀνατελεῖ θυμηδίαν τὰ διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῖν γενόμενα; "Ὅς οὐ μόνοις ἡμῖν τῆς σωτηρίας ἀνέδειξε τὴν ὁδόν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἐν ἄδου πνεύμασι πορευθεῖς ἐκήρυξεν ἀπειθήσασί ποτε," καθάπερ ὁ Πέτρος φησὶ. Οὐ γὰρ ἔδει μερικὴν γενέσθαι τὴν φιλανθρωπίαν, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσαν ἐκτείνεσθαι τὴν φύσιν τῆς δωρεᾶς τὴν ἀπόδειξιν. Διὰ μὲν γὰρ τῶν προφητῶν εὐκαίρως ἐλέγετο· "Μερὶς μία βραχίσηται· καὶ μερὶς μία ἐφ' ἣν οὐ βρέξω, ξηρανθήσεται." Πρέπουσα δὲ τῷ Σωτῆρι ἡ φωνή· "Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς." Κηρύξας τοίνυν καὶ τοῖς ἐν ἄδου πνεύμασι, "καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς· Εἰρη νικῶς ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· Ἀνακαλύφθητε," τριήμερον μὲν ἀνίστησι τὸν ἑαυτοῦ ναδόν, καινοτομεῖ δὲ τῇ φύσει καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν, ἀπαρχὴν ὥσπερ τῆς ἀνθρωπότητος ἑαυτὸν προσάγων τῷ Πατρὶ, τὸν ἀρραβῶνα τῆς χάριτος τοῖς ἐπὶ γῆς δωρησάμενος τὴν τοῦ Πνεύματος μετουσίαν. Θ'. Ἐπὶ τοῖς οὕτω μεγάλοις, ἀγαπητοῖς, ἐορτάζω μεν· μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας, μετὰ πάσης εὐχαριστίας τὸν ἑαυτῶν βασιλέα γεραίροντες· καὶ τὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν μητέρα νηστείαν μετὰ τῆς ἡμῖν πρεπούσης εὐχαριστίας εἰσδεχόμενοι. Καὶ τῆς μὲν εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχώμεθα, συντονώτερον τὴν φιλοξενίαν διώκοντες, τῷ περὶ πένητας ἐλέω διαλάμποντες· μνημονεύοντες τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι, καὶ πᾶσαν ἀπαξιαπλῶς τιμῶντες ἀρετήν. Οὕτω γὰρ καὶ τὴν ἀληθεστέραν ἐπιτελέσομεν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ πέμπτης τοῦ Φαμενώθ μηνός· τῆς δὲ

ἔβδο μάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ δεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός· περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ πεντεκαδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἑσπέρα Σαββάτῳ, κατὰ τὸ ἔθος· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ Κυριακῇ τῇ ἑκκαδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, κατὰ τὴν τοῦ νόμου διαγόρευσιν, τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς ἐπισυνάπτοντες. Οὕτω γὰρ μετὰ τῶν ἀγίων τὴν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομήσο 77.452 μεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ΄.

α΄. Πάλιν ἡμῖν ὁ τῆς ἀγίας ἑορτῆς ἀναλάμπει καιρὸς, τοῦ τῆς καρτερίας ἀγῶνος βραχύ τι προανατέλλοντος, καὶ καθάπερ ἐτήσιον ὄφλημα καταθέσθαι κελεύοντος, τῷ πάντων κρατοῦντι Θεῷ, τὴν τε βίου σεμνότητα, καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης ἐπίδειξιν ἀρετῆς. Λόγος δὲ οὐδεὶς τοῖς εὖ φρονουῖσιν εἰς ἀπειθείαν ἀπρεπῆς, τὸ ἐκ τοῦ πράγματος περιαθροῦσι χρήσιμον. Ἀγαθῶν μὲν γὰρ πόνων, καρπὸς εὐκλεῆς· ὄκνου δὲ καὶ ἀργίας, οὐδὲν ἂν γένοιτο χαλεπώτερον, καὶ τὸ μηδοτιοῦν ὑπὲρ τοῦ λυσιτελήσειν μέλλοντος ἀξιῶσαι παθεῖν, πικρὰν ἔχει τὴν ζημίαν, καὶ οὐ περὶ τῶν τυχόντων ὡσανεὶ τις εἴποι τοὺς λόγους, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἤδη βλέποντα τῆς ψυχῆς τὸν ὄλεθρον. Κεῖ μένου δὲ οὕτω, καὶ ὄντος φύσει τοῦ πράγματος, πρέπειν ἑμαυτῷ μάλιστα πάντων καὶ νῦν ἡγούμενος ὑπὲρ τῶν συμφερόντων πρὸς ὑμᾶς ποιῆσαι λόγους, μονονουχὶ δὲ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο βοᾶν· "Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου." ἤκω πάλιν εἰς μέσον, ἔσεσθαι μὲν οὐ φορτικὸς ὑπολαμβάνων παρά γε τοῖς σώφροσιν, εἰ τὰ ἐν οἷς εἰσιν, ὅτι προσήκοι τιμᾶσθαι μειζόνως, κατὰ τὸν παρόντα μάλιστα καιρὸν συμβουλευῶν φαινοίμην. Εἰ δὲ τῷ δοκῶ μὴ τὰ κράτιστα λέγειν, καίτοι πολλὴν εἰς τοῦτο ποιούμενος τὴν σπουδὴν, ὁράτω μὴ πονηρὰν καθ' ἡμῶν τὴν ψῆφον ἐκφέρων, ἐν τοῖς τιμῶσι τὸ φαῦλον ἑαυτὸν κατατάττει, καὶ λάθῃ τοῦ καταλόγου τῶν σοφῶν ἔξω τιθεῖς. Τὸ γὰρ ἐφήδεσθαι μὲν οἷς ἂν τις εὐλόγως ἐπιτιμήσειεν, ἡγεῖσθαι δὲ παρὰ φαῦλον τὴν ἐν τοῖς ἀμείνοσι δόξαν, ἢ καὶ ἄλλως τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν λόγοις ἀλγύνεσθαι, πῶς οὐ τῆς ἐσχάτης γνώρισμα κακίας ἐστίν; Ἐγὼ δὲ προσδεῖν μὲν ἡγοῦμαι τοὺς τὰ βελτίω ζηλοῦν ἡρημένους τοῖς ἀπὸ τῶν ἄριστα λεγόντων παραψυχῆς τε καὶ παραμυθίας, ὡς ἂν τὴν περὶ αὐτὰ συντονωτέραν ποιοῖντο προθυμίαν· τοῖς δὲ οὕτω γνώμης κεκρατηκόσιν ἀγαθῆς, τὸ ἐπανορθοῦν πεφυκὸς ἐκπορίζειν χρῆναι φάρμακον, καὶ ὅπως ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀμείνους φανοῦνται ζητεῖν. Ἔσται τοι γαροῦν τῆς ὑφηγήσεως ἡμῖν ὁ λόγος κατ' ἄμφω λυσιτελέστατος, ἑκατέρω μέρει διδούς τὸ αὐτῷ χρεω στούμενον. β΄. Ἐλκει μὲν οὖν ἡμᾶς ἐπὶ τουτὶ τὸ κήρυγμα, καὶ τὴν λαμπρὰν ὅτι χρῆ προμηνῦει πανήγυριν, προφητῶν ἀναπέθει χορὸς, γεγηθόντων μὲν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος κατορθώμασι, ρίπτειν δὲ ὡς πορρωτάτω τὴν ἐπὶ τούτοις σιωπὴν παρακελευομένων. Καὶ δὴ καὶ κεκράγασιν, ὁ μὲν, "Ἀναβόησον ἐν ἰσχυί, καὶ μὴ φείσῃ," λέγων· "ὡς σάλπιγγα ὑψωσον τὴν φωνὴν σου." ἕτερος δὲ τις, ἐκείνῳ διδάσκων καὶ φρονῶν συγγενῆ· "Ἐπ' ὄρος, φησὶν, ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών· ὑψωσον τῇ ἰσχυί τὴν φωνὴν σου, ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ· ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε." Παντὸς τοιγαροῦν ἀνηρημένου πράγματος τοῦ παραποδίζειν ἡμῶν τὴν ἐπὶ τούτοις προθυμίαν ἰσχύοντος, ἐπὶ τὴν τῷ δόγματι πρέπουσαν παρρησίαν ἀναβήσομαι, καὶ καθάπερ ἐξ ὄρους πορρωθεν ὡς ἡμᾶς τρέχοντα βλέπων τὸν τῆς ἐγκρατείας καιρὸν, μονονουχί τε τὴν χεῖρα τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀθληταῖς καθασείσας, ἐρῶ· Ἀποδύσασθε, νέοι, ἀποθέσθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. Ἦκει πάλιν ἡμῖν ὁ τῆς νηστείας καιρὸς, ἀρετῆς ἀπάσης ἐπίδειξιν

ἀπαιτῶν. Κρίνεται δὲ οὐ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις τὸ στάδιον· οὐδὲ τοῖς ἐν παλαίστραις σκιρτήμασιν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὁ τὸ πλεόν ἔχειν ἐν τούτοις πεπιστευμένος, οὗτος καὶ τοῦ δύνασθαι νικᾶν τὴν ψῆφον ἀποίεται. "Οὐ γὰρ ἐστὶν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἶμα καὶ σαρκάς· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας σκότους τοῦ του, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις." Δεῖν δὲ οἶμαι τοὺς, ὅσοι ταῖς τούτων ἐπιβουλαῖς ἀντεξάγειν κεκρίκασι, τούτους εἶναι πρὸς μάχην, ὡς δύνασθαι τὴν ἀμείνω ψῆφον ἐπ' ἀνδρεία κομίζεσθαι· ἢ πάντως ἔσται περιφανὴς τοῖς μὴ τοιούτοις ὁ κίνδυνος, καὶ μέχρι μόνης ἀλαζονείας τὸ καύχημα. Τὸ γὰρ τετάχθαι μὲν ἐν τοῖς ἥττοσι, φρονεῖν δὲ μείζον, ἢ ὅπερ ἐσμὲν, πρὸς τῷ γελαῖσθαι δικαίως, καὶ κινδύνων οὐκ ἀμοιρεῖ. Εἰ δὲ φεύγειν ἄξιον τὰ τοιαῦτα (ἄξιον δὲ δὴ που πάντες ἐροῦσιν, οἷς οὐδὲν εἰς εὐλάβειαν ἐνδεῖ), καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς φαυλότησιν αἰσχος ἀποκρούεσθαι παντὶ σθένει χρωμένοις οὐκ ἀκερδές, πῶς οὐκ ἀνάγκη τὰ βελτίω ζητεῖν, καὶ ὅπως τῶν ἀντικειμένων περισσόμεθα, πολλῇ συγκαταπράττειν σπουδῇ; Καὶ εἰ πνευμάτων πονηρῶν εἰσελαύνει καθ' ἡμῶν ὁ πόλεμος, ἀνάγκη τῷ πνεύματι ζέοντα εἶναι τε καὶ φαίνεσθαι τοῖς ἀνταίρειν ἐκείνοις τὰ ὄπλα θαρσῆσαντας· καὶ εἰ σωμάτων οὐδὲν εἰς τοῦτο ἡμᾶς τέχνη καὶ δύναμις ὠφελεῖ, ἀκόλουθον κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν· "Ἐνδύσασθε τὴν στρατιωτικὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν παντευχέα τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καλῶς ἐναρμόσασθε." Οὕτω γὰρ ἂν ἀποσβεσθεῖ μὲν τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα βέλη· τὸ δὲ παντὸς ἕξω γενέσθαι τραύματος, περὶ ἔσται τοῖς ἀνδριζομένοις. Ἄλλ' ἵνα πάλιν ἐπὶ τοὺς ἐν ταῖς σκηναῖς ἀγῶνας μετοίσω τὸν λόγον, ἐκεῖνό φημι. Χρῆναι γὰρ δεῖ πανταχόθεν τὸ ὠφελοῦν ἐρανίζεσθαι τοὺς, οἷς τοῦτο πρᾶττειν ἐσπούδαται 77.456 καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς συγκατανεύειν ἐτοίμως ὑπολαμβάνω. Ἀκούω τοίνυν ὅτι τῶν ἐπὶ ταῖς γυμνοπαίδειαις ἀγῶνων οἱ προεδρεύοντες, οἷς καὶ τὰ χρήματα προσαναλίσκειν ὑπὲρ τῆς ἐν τούτοις δόξης οὐ χαλεπὸν ἴσως καταφαίνεται, ἐπειδὴν μέλλωσι ποιεῖσθαι τοῦ πράγματος τὴν ἀρχήν, σάλπιγγι μὲν τὸν ἀγῶνα περιαγγέλλουσιν· εἰσκαλοῦντες δὲ ὑπ' αὐτὸν πᾶν ὅσον πέφυκεν ὀραῖσθαι χρήσιμον, καὶ τοὺς ἐν τούτοις εὐδοκιμεῖν εἰωθότας, ἀποπέμπουσι δὲ τῶν πολέμων, ἧς μαλακωτέραν ἢ τέχνη τὴν ἐπίδειξιν ἔχει. Μὴ γὰρ τι χρῆναι, σφόδρα ποιοῦντες καλῶς, ἔδοκίμασαν τοὺς ἐπ' ἀνδρεία κεκλημένους, ἢ ἑτέρου τινὸς ἐπιτηδεύματος σεμνοτέραν ἔχειν δυναμένους τὴν ἐμπειρίαν, τοῖς αἰσχίοσιν ἀναμίγνυσθαι, μηδὲ ταῖς ἐκείνων καταμιαίνεσθαι βδελυρίαις, οἷς ἡ κρείττων ὑπόληψις ἀκολουθοῦσα φαίνεται. Εἰ δὲ ἐπὶ μικροῖς καὶ εὐτελέσι μισθώμασιν οὕτω γενναῖος ἐκείνοις ὁ σκοπὸς, καὶ πᾶσαν ἐν αὐτοῖς κειμένην ὀρᾶν ἔξεστι προθυμίαν, αἰδοῖ τοῦ μὴ δοκεῖν τῆς ἑτέρων ῥώμης ἀπολιμπάνεσθαι, πῶς οὐ φροντίζειν ἄξιον, ὅπως ἀμείνους ἐκείνων γενώμεθα, καὶ τοσοῦτω πλεόν, ὅσῳ καὶ τῶν στεφάνων ἢ διαφορὰ; Τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ μικροῖς τισὶ τοῖς προκειμένοις ἀλῶναι φυγάδα, καὶ κατοκνή πονεῖν, οἷσιν τινὰ τυχὸν τοῖς τοῦτο πεπονθόσι παραίτησιν. Οὐ γὰρ ἦν ἄξιον, ἐροῦσι, κινδύνους οὕτω μακροῦς μικρῶν ἀλλάξασθαι γερῶν. Εἰ δὲ τοιούτοις ἡμᾶς χρῆσθαι λόγοις οὐκ ἔνεστι, πολὺ τοῦ στεφάνου τοὺς πόνους ὑπερανίσχοντος, τί ἂν εἴη ἕτερον τὸ προθύμως ἀγωνίζεσθαι κωλύον; Οὐδέν. Ὅκνου δὴ λοιπὸν καὶ ῥαθυμίας τὸ ἔγκλημα, καὶ τῆς ἐπὶ τῷ χεῖρω ῥοπῆς τὴν ἐπὶ τοῖς ἐπαινουμένοις ἀναιρούσης σπουδῆν. Οἶμαι δὲ ἔγωγε τῶν εἰρημένων ἕκαστον πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγῶσι κεκλήσθαι πόνους, οὐ χρημάτων ἠττωμένους ἐπιθυμίας τοσοῦτον, ὅσον εὐκλείας καὶ τιμῶν. Ἔχει γὰρ τινὰ παρ' ἐκείνοις καὶ τὰ τοιαῦτα χάριν· καὶ τὸ μὴ τυχεῖν ὧν ἂν ἕκαστος βούλοιο, δόξης ζημία λελόγισται· δόξης δὲ πάλιν φημι τῆς παρ' αὐτοῖς τετιμημένης. Οὕτω δὲ ἔχοντας γνώμης οἶμαι φαίνεσθαι, καὶ εἰς τοῦτο φρονήματος ἀφιχθαι νεανικοῦ, ὥστε εἴ τις ἕκαστον αὐτῶν ἔροιτο προσιῶν· Πολλῶν ὄντων ἑτέρων ἐπιτηδευμάτων κατὰ τὸν βίον, τί δήποτε, ὧ τὰν, ἐπὶ τούτῳ τὸ σχῆμα καὶ γνώμην ἀπήντηκας; ὅτου δὲ χάριν τὰ ἄλλα ἀφείεις, τὰ ἐν ταῖς παλαίστραις τετίμηκας

παίγνια; Τί ποτε ἄρα τούντεϋθεν οἶει κερδαίνειν; πότερον τιμὰς ἢ χρήματα; Τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀγῶσιν οὕτω πονεῖν, τίνος ἂν σοι μᾶλλον ἔλοιο γενέσθαι πρόξενον; εὐθύς ἂν ἕκαστον ἀποκρίνεσθαι πιστεύω· Οἰχέσθω χρήματα· πριαίμην ἂν μᾶλλον ἠδέως τῆς τούτων εὐπορίας τὴν νίκην, καὶ αὐτήν, εἰ πρὸς τοῦτο καλοῖη καιρὸς, τὴν ψυχὴν τοῦ μὴ γελᾶσθαι προήσομαι. Οὕτω τοίνυν ἐκείνων διακειμένων, πῶς οὐ σφόδρα γε ἄτοπον ἡμᾶς τοὺς, οἷς τὰ μείζω πρόκειται γέρα, μηδὲ ταῖς ἐκεῖ νων προθυμίαις ἀμιλλωμένους ὀρᾶσθαι, ἀλλὰ ὄκνω δεδέσθαι, καὶ τῇ τῶν ἀγαθῶν πενία κατατρίβεσθαι, μηδ' ὅπως τὴν ἀμείνω ψῆφον κερδανοῦμεν ἐπέιγε 77.457 σθαι, τοσαύτην ἔχοντας ἀφθονίαν βοηθημάτων παρὰ Θεοῦ, δι' ὧν ἡμῖν περιέσται τὸ νικᾶν; Οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐμπειρίαις, καὶ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμας, ἔχουσι τὸ δύνασθαι τῶν ἐναντίων κρατεῖν, ὥστε εἴ τις αὐτῶν ὑπάρχοι τῶν εἰρημένων ἀμέτ οχος, ἔξω κείσεται πάντως τῆς ἀπὸ νικᾶν εὐθυμίας. Ἡμῖν δὲ οὐχ οὕτω τὰ τοῦ ἀγῶνος κρίνεται, ἀλλ' εἰς πᾶν τούναντίον τὸ πρᾶγμα καθίσταται. Κἂν ἰσχύος ἀμοιρῆς, αἴτει τὸν ἀθλοθέτην, καὶ λήψη προχείρως. Κἂν ἡ τέχνη σοι λίπη τι τῶν παλαισμάτων, ἐγγὺς ὁ παιδοτρίβης, εἰδὼς ἅπασαν τοῦ σταδίου τὴν μέθοδον. Χορηγήσει μὲν γὰρ τὸ δύνασθαι Θεός. Τὸ δὲ ὅπως προσήκει πάλιν τοῖς ἀντιπάλαις ἀνταγωνίζεσθαι, μαθήση τὰς θείας ἐξετάζων Γραφάς. Ἐκεῖ τὸν Παῦλον εὐρήσεις λέγοντα· "Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἔνδῳ ναμοῦντί με Χριστῷ." Ἐκεῖ θαυμάσεις τὸν Ψαλμωδὸν μελωδοῦντα καὶ βοῶντα πρὸς τὸν Θεόν· "Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν, καὶ ἐν τῷ ὄνόματί σου ἐξουδενώσομεν τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν." Χρῆναι δὲ ἡγοῦμαι πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ἐτέρους σοι τρόπους εἰπεῖν, ἀκονῆσαι δυναμένους εἰς εὐτολμίαν. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς κατὰ τὸν παρόντα βίον ἀγῶσιν ὅτωπερ ἂν γένοιτο τὸ πάντων κρατεῖν, ἢ ταῖς περὶ τὴν τέχνην ἐμπειρίαις πλεονεκτοῦντι τοὺς ἄλλους, ἢ καὶ τῇ τοῦ σώματος εὐρωστίᾳ τὴν ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμίαν χορηγουμένῳ, τούτῳ πάντως ἔσται πολεμιώτατος τῶν στεφάνων ὁ χορηγός. Ὅσῳ γὰρ ἂν εἰς ὕψος αἴρηται τῶν νικῶντων ὁ ἔπαινος, τοσοῦτῳ πλέον αὐξήσει τοῖς ἀγωνοθετοῦσιν ἢ ἐπὶ χρήμασι ζημίᾳ· καὶ ὅσῳ μειζόνως εὐδοκιμοῦσιν ἐκεῖ νοι, τούτῳ πλέον αὐτοῖς εἰς αὐξίν ἐπιδώσει τὰ τῆς φιλοτιμίας, ἀκολουθούσης δηλονότι τῆς τῶν μι σθῶν ἀναλογίας τῷ μεγέθει τῶν κατορθωμάτων. Ἄλλ' οὐ τοιούτοις διοικεῖται θεσμοῖς τῆς εὐσεβείας τὸ στάδιον. Πλούσιος ὁ χορηγός· χαίρων ἐπὶ τοῖς ἀνδριζομένοις τοσοῦτον, ὅσον, εἴ τι παθεῖν ἐχώρει καὶ ἀνθρώπινον, ἐπὶ τοῖς ἠττωμένοις λυπούμενος. Λέγει γὰρ που διὰ τίνος τῶν προφητῶν· "Οἴμοι ἐγὼ, ὅτι ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τοῖς ἀνηρημένοις." Διὰ τοι τοῦτο καὶ τοὺς πεσόντας ἀνίστησι· καὶ τοι τῶν παρ' ἐκείνοις νόμων τοὺς ἄπαξ ἐπὶ τούτῳ κατεγνωμένους, ἔξω τῶν ἐν εὐκλείᾳ τιθέντων, καὶ τῆς τοῦ νικᾶν ἀποικιζόντων τιμῆς· καὶ γοῦν αἰτιᾶται Θεὸς τοὺς, ὅσοι πεσόντες, μακρὰς ἐν τούτῳ ποιοῦνται τὰς διατριβάς· καὶ διὰ τοῦ προφήτου φησί· "Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται;" γ'. Προσῆκει μὲν γὰρ, ὡς ἐνὶ μάλιστα τοῦτο παρ' αἰτεῖσθαι παθεῖν· καὶ οὐδεὶς ἔστι τῶν ὄντων, ὃς οὐ 77.460 φαῦλον ἐρεῖ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ῥαστώνην. Πολὺ δὲ λίαν τῆς φύσεως, τῆς ἀνθρώπου φημί, βλεπούσης εἰς ἀμαρτίαν, ἂν πού τι τῶν ἀηδῶν ὑπομεῖναι συμβαίη, δεύτερον ὡσπερ ἔσεσθαι τρόπον εὐδοκιμήσεως ὑπολαμβάνω, τὸ σπουδαίως ἐν τοῖς ἀμείνοσι γενέσθαι ποθεῖν, καὶ παλινδρομῆσαι γοργῶς ἐπ' ἐκεῖνο τὸ φρόνημα, ὅπερ ἔχοντας ἔδει φαίνεσθαι τὴν ἀρχὴν καὶ μέχρι παντὸς διασώσασθαι. Καὶ μὴ τις ἐκ τῶν εἰρημένων οἰέσθω χαλεπὴν τινα σφόδρα, καὶ δυσκατ' ὀρθωτον εἶναι τὴν νίκην· ἀλειφέτω δὲ μᾶλλον τὸν τοιοῦτον ὁ Παῦλος βοῶν· "Πιστὸς δὲ ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειραθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσῃ σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν." Ὅτι γὰρ δώσει τοῦτο κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, αὐτόν σοι παροίσω τὸν Χριστὸν λέγοντα· "Ἴδου δέδωκα ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ

ἀδικήσει." Πάντα γὰρ ὄντως ἡμῖν δύνασθαι κατορθοῦν, ὅσα βλέπει πρὸς ἀρετὴν, προθύμως ὀρέγει Χριστὸς διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ σωτηρίου σταυροῦ· ἐφ' ᾧ γελῶσιν Ἑλλήνων παῖδες, οἱ μέχρι μὲν γλώττης σοφοὶ, καὶ ἐπὶ ψιλοῖς ὠραϊζόμενοι ῥήμασι, περὶ δὲ τὴν τῆς ἀληθείας εὔρεσιν οὕτως ὄντες βραδεῖς, ὡς μηδὲν ἕτερον εἶναι δοκεῖν, ἢ αὐτὸ δὴ τοῦτο, καν θήλιοι, οἱ τοῖς ἥδιστα μελωδεῖν εἰωθόσι τὰ ὄντα κατὰ τασείοντες, κατ' οὐδένα τρόπον τῆς τοῦ λυροκτύπου τέχνης αἰσθάνονται. Δέον οὖν αὐτοὺς ἐπὶ ταῖς οἰκείαις ἀβουλίαις αἰσχύνεσθαι, καὶ τοῖς τάληθῃ διδάσκουσιν δυναμένοις προσεδρεύοντας ὠφελεῖσθαι, γελῶσιν οὐκ ἔδει ζηλοῦν· καὶ ψέγουσιν οὐκ, εἴπερ ἦσαν σοφοὶ, μιμεῖσθαι πάντως ἐχρῆν. Τοσοῦτους δὲ τῷ βίῳ, παρὰ τὸν ὄντα φύσει, θεοὺς ἐπεισφέροντες, οὐσπερ ἂν ἐκάστῳ δοκῆ, καὶ τὰ ἐξ ἡμῶν παραιτούμενοι ῥήματα, εὐλόγως ἀκούσειεν ὃ δὴ καὶ φασιν ἕνα τῶν παρ' αὐτοῖς ποιητῶν εἶπεῖν· Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεὺς ... ὁ ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐπὶ πάντας Θεός. Καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ἐγκλήματα παρήσω νυνί· ἃ δέ γε εἰ πεῖν οἰκειότερον, καὶ τῷ παρόντι καιρῷ δοκεῖ πως ἔχειν ἐγγύς, ταῦθ', ὡς ἔοικεν, εἰς μέσον ἄγειν ἀκόλουθον. δ'. Σκανδαλίζονται τοίνυν ἐπὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ οἱ πάντες ἀσεβείας εἰς ἄκρον ἐλάσαντες Ἰουδαῖοι, καὶ τοσοῦτον, οἶμαι, τὰς Ἑλλήνων μανίας ὑπερβαλλόμενοι, ὥστε εἴ τις ἐπ' ἅμφοιν γένοιτο κριτής, εὐθὺς ἂν, οἶμαι, τούτων καταδιόκασιν, ἐν ἐλάττωσι κακοῖς τὰ ἐκείνων εἰπών. Οὐπω γὰρ, ἴσως ἐρεῖ, τὰς θείας ἀνεγνωκότες Γραφὰς, θαυμαστόν οὐδὲν εἰ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων διημαρτήκασιν. Οἱ δέ γε διὰ νόμου καὶ προφητῶν τὰ 77.461 πρὸς εὐσεβείαν παιδαγωγούμενοι, τοσοῦτον Ἑλλήνων εἰς ἀβουλίαν διήνεγκαν, ὅσον τῆς μὲν ἀγνοίας ἐκείνοις εὐλογος ἢ παραίτησις· τοῖς δὲ τρόπος οὐ δεῖς εἰς ἀπολογίαν περίεστιν, ἀναγκαίας εἰσφέρων τῆς ἀμαθίας τὴν νόσον. Ὅψει δὲ, εἰ βούλει, καὶ αὐτὸν τοῖς ἐμοῖς λόγοις συναγορεύοντα τὸν Χριστόν. Λέγει γὰρ πού τις περὶ αὐτῶν· "Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἴχουσαν· νυνὶ δὲ πρόφασις οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν." Εἰς τοῦτο δὲ ἤδη καταστάσεως τὰ ἐκείνων ἐλαύνει πράγματα, ὡς δοκεῖν ὄντως λοιδορίας οὐκ εἶναι τρόπον, εἴ τις αὐτοὺς ἐν Ἑλλήνων τάξει, καὶ ἐν τοῖς οὐδ' ὅλως εἰδόσι Θεὸν καταριθμηθεῖν χρῆναι διίσχυρίζοιτο. Κωλύειν δ' ἴσως οὐδὲν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον ἤδη φαίνεται, καὶ ἐξ αὐτῶν ἡμᾶς τῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι τὴν ἀπόδειξιν· οὕτω γὰρ ἂν ἐπὶ ταῖς λοιδορίαις ἐγκλημα ῥαδίως ἀποδυσαιμέθα· καὶ τοῖς ἀκροωμένοις, ὅτι λέγειν ἡμῖν τάληθῃ διὰ πολλῆς τέθειται σπουδῆς, φανερόν καταστήσομεν. Ἐπ' αὐτὴν δὲ εἶμι τοῦ γένους τὴν ἀρχὴν, γένους δὲ τοῦ Ἑβραίων φημί. Ἐντεῦθεν γὰρ ἔσται καταφανὲς τὸ δηλούμενον. Χαλδαῖος τοιγαροῦν κατὰ γένος ὑπάρχων ὁ μακάριος Ἀβραάμ, καὶ ὑπὸ πατρὶ τεθραμμένος οὐκ εἰδὸς τὸν κατ' ἀλήθειαν ὄντα Θεόν, μέχρι μὲν τινος χρόνου τοῖς τοῦ φύσαντος νόμοις διοικούμενος, ἐν τοῖς ἀγνοοῦσιν ἐτέλει, καὶ συνηθιμὸς ποτε τοῖς τῶν εἰδώλων προσκυνηταῖς. Φιλεῖ γὰρ ἡ νεότης ταῖς ἐτέρων χειραγωγείσθαι βουλαῖς, καὶ τὸ μὴ σφόδρα δέχεσθαι τοῦ λυσιτελοῦντος τὴν αἴσθησιν, τοῦ χρόνου θείην ἂν ἢ κατ' ἐκείνης γραφῆν. Ἐπειδὴ δὲ Θεὸς τὸ τῶν Ἑβραίων γένος φυτεύειν ἐβούλετο, καλεῖ μὲν αὐτὸν εἰς ἐπίγνωσιν τὴν ἑαυτοῦ, ἔλκει δὲ ὡσπερ ἐξ ἀκανθῶν ρίζαν εὐγενῆ καὶ μετατίθησιν εἰς εὐλάβειαν, καὶ γέγονεν ὅπερ νῦν ἐστίν, τῇ προσθήκῃ τῆς εἰς Θεὸν ἐπιγνώσεως καθάπερ εἰς ἕτερόν τινα μεταβεβλημένος, καὶ, διὰ μόνον τὸ λατρεύειν ἐθελῆσαι Θεῷ, τῶν ὅσοι δήποτε πρὸ αὐτοῦ γεγόνασι διενεγκών. Οὐκοῦν εἰ τῆς εὐσεβείας ὁ τρόπος, καὶ τῆς εἰς Θεὸν λατρείας ἢ δυνάμεις μεταποιηθέντα δεικνύει τὸν ἄνθρωπον, ἢ τῶν εἰρημένων ἀποβολὴ πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον καλέσει τὸν ὧσιν συνέβη τοῦτο παθεῖν. Καλὸν γὰρ ἀποσυληθεῖν τὸν λόγον τῆς τοῦ δικαίου κεφαλῆς, καὶ εἰς τὸν ἀπὸ τῆς ρίζης καρπὸν ἐνεγκεῖν· οὕτω γὰρ φανεῖται καὶ ἀληθὲς ὅτι, διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἀπειθείας, ἀπάσης εὐσεβείας ἀπηυτομολήκασιν. Ἄκουε τί φησι διὰ τινος τῶν προφητῶν ὁ Σωτήρ·

"Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δέιλαιοί εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ." Πρῶτον μὲν γὰρ ἐκεῖνο καὶ κυριώτατον ἔγκλημα ταῖς τῶν Ἑβραίων ἐπιγράφεται κεφαλαῖς. Εἰ δέ τις αὐ τῶν καὶ ἕτερα πρὸς τούτῳ βούλοιο καταριθμηθῆσθαι ἐγκλήματα, τοσοῦτον εὐρήσει τὸν ὄχλον, ὡς μὴ δύνασθαι τοῖς περὶ αὐτῶν ἀρκεῖσθαι διηγήμασι, μηδὲ τὸν ἄριστα μὲν ταῖς περὶ τοὺς λόγους ἔμπει 77.464 ρίαις ἐξηρτυμένον, ἡσκημένον δὲ οὕτως εἰς εὐγλωττίαν, ὡς μηδενὶ τῶν ἄλλων παραχωρεῖν, οἷς τό γε ἐν τούτῳ φαίνεσθαι λαμπροὺς, τῆς ἄλλης ἀπάσης εὐημερίας ἄμεινον ἔχειν δοκεῖ. Ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ ὄλο σχερῶς σιωπῆσαι, πρὸς τὸ πλῆθος ὡσπερ τῶν ἐγ κλημάτων ἀποναρκήσαντας, ὀλίγα κομιδῆ, καὶ δι' ὧν ὅπως ἀπεπήδησαν εἰσόμεθα, παραθεῖναι σπουδάσω. ε'. Λέγει τοίνυν ὁ πάντων ἡμῶν Δεσπότης Θεός, ἐπὶ ταῖς ἐκείνων δυσσεβείαις ἀγανακτῶν· "Πάντες οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἀπειθοῦντες· ἐποίησεν Ἐφραΐμ τὰς ρίζας αὐτοῦ, ἐξηράνθη· καρπὸν οὐκ ἔτι μὴ ἐνέγκη. Διότι καὶ ἐὰν γεννήσωσιν, ἀποκτενῶ τὰ ἐπιθυμήματα τῆς κοιλίας αὐτῶν. Ἀπόσεται αὐτοὺς ὁ Θεός, ὅτι οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, καὶ ἔσσονται πλανῆται ἐν τοῖς ἔθνεσιν." Ἄρ' οὐχὶ τῶν ἐμῶν λόγων ἡ πεῖρα, τοῦτο βοᾷ γεγωνότερον; Καὶ τῶν πραγμάτων ἡ ἔκβασις οὐχὶ τὴν ἀλήθειαν τοῖς εἰρημένοις ἐπιμαρτυρεῖ; Ἐπειδὴ γὰρ τὴν εἰς αὐτὸν εὐλάβειαν ἀπεσεῖσαντο, ἀπειθοῦντες ἅμα καὶ ἀντιλέγοντες, διὰ τοῦτο πρὸς ἀκαρπίαν ἐλαυνόμενοι, καὶ ὅσον οὐδέπω ξηρανθήσεσθαι μέλλοντες, ὡσπερ τὰ τῶν ὑδάτων ἀπωκισμένα φυτὰ, τὰς ρίζας τὸ τηνικάδε περιαλγήσαντες, ὅτε πρὸς αὐτοὺς ὁ τῶν προφητῶν ἐγένετο λόγος, τελευτῶντες, διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἀπειθείας, ἀπεξηράνθησαν. Τοιγάρτοι καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας ἀποπεμπόμενοι δικαίως ἀκούουσι· "Μεμίσηκα, ἀπῶσμαι ἐορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν. Διότι καὶ ἐὰν ἐνέγκητέ μοι ὀλοκαυτῶματα, καὶ θυσίας, οὐ προσδέξομαι αὐτὰ, καὶ σωτηρίους ἐπιφανείας ὑμῶν οὐκ ἐπιβλέψομαι. Μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ὠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι." Οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς κατὰ τύπον τιμαῖς ἐφήδεσθαι δεῖν ἐδοκίμαζεν ὁ τὴν ἀλήθειαν ἀγαπήσας Θεός· ἀλλ' ὅσον οὐδέπω τὸν τῆς ἐν πνεύματι λατρείας καιρὸν ἀναδειχθήσεσθαι κατεμήνυεν, ἀνατροπὴν μὲν ἔσεσθαι τῶν ἀρχαίων ἐθῶν εἰσηγούμενος· ἀντὶ δὲ τούτων, χαριεῖσθαι τὰ βελτίονα. Καὶ γοῦν σαφέστατα διὰ τινος τῶν προφητῶν τοῦτο βοᾷ· "Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, Κιβωτὸς διαθήκης Ἁγίου Ἰσραὴλ· οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ καρδίαν, οὐδὲ ὀνομασθήσεται· οὐδὲ ἐπισκεφθήσεται, καὶ οὐ ποιηθήσεται ἔτι." Εἰ δέ τις βούλοιο μαθεῖν, ὃν ὁ προφήτης ἐδήλου καιρὸν, καθ' ὃν οὐκ ἀναβήσεται μὲν ἐπὶ καρδίαν, οὐκ ὀνομασθήσεται δὲ ἔτι τὴν κιβωτὸν διΐσχυρίζεται, ὁράτω τὰ νῦν πράγματα, ἐν οἷς τέ ἐστι, σκοπεῖτω τὰ Χριστιανῶν μυστήρια. Οὐ γὰρ δὴ πού τοῖς Ἑβραίων ἔθεσιν εἰς λατρείαν κεχρηθῆσθαι [καὶ] ἡμᾶς ἡβουλήθη Θεός· οὐδὲ κιβωτός ἐστι παρ' ἡμῖν, χρυσίῳ μὲν ἔξωθεν ἠγλαῖ σμένη, ἔσωθεν δὲ τὰς Μωσέως βίβλους ὠδίνουσα· ἀλλ' ἕκαστος τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν, ναὸς τοῦ 77.465 Πνεύματος ἀποτελεῖται, ὄλην, ἴν' οὕτως εἴπω, τοῦ ἁγιασμοῦ τὴν πηγὴν εἰσδεχόμενος. Καὶ μὴ τις οἰέσθω τῶν ἀκροωμένων, ἢ κατὰ Μωσέως ἡμᾶς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ἢ τοῖς δι' ἐκείνου νομοθετούμενοις ἐπιτιμᾶν. Μὴ γὰρ οὕτω φρενῶν ἔξω γενοίμην, ὡς τοῦτον ἔχειν ἐλέσθαι τὸν σκοπὸν, ἕτερα λεγούσης τῆς θείας Γραφῆς. "Ὁ μὲν γὰρ νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία, καὶ δικαία καὶ ἀγαθή," καθάπερ ὁ Παῦλος φησιν· ἔκειτο δὲ μέχρι καιροῦ διορθώσεως, οὕτω τὴν ἀληθῆ λατρείαν εἰσφέρων. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς μεταποιήσεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄμεινον διὰ τινος τῶν προφητῶν ὑπισχνεῖτο, λέγων· "Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινὴν." Ὅπερ ἄριστα νοήσας ὁ Παῦλος φησιν· "Ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ." Καὶ πάλιν· "Εἰ γὰρ ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρως ἐζητεῖτο τόπος." Ἐπειδὴ τοίνυν μομφῆς μὲν οὐκ ἐλευθέραν ἔφησεν εἶναι τὴν πρώτην· "Οὐδὲν

γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος." ἀναγκαίως τὴν δευτέραν ἀντεισ ἀγεσθαι πρὸς τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν διΐσχυρίζε ται. Ϛ'. Μέχρι τίνος οὖν ἀπειθήσεις, Ἰουδαίε; πότε δὲ συνθήσῃ ταῖς τῶν ἀγίων φωναῖς; Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖς, ὚ὸς ὁ Παῦλος, οὐκ ἐμὸς, ὦ οὗτος. Εἶπν δ' ἄν μωρίας ἀνάπλεως, εἰ τῶν ἐμοὶ κατὰ μηδένα προσηκόντων δε ξαίμην τοὺς λόγους· ὁμοιον γὰρ ὡς εἶ τις ἐν πολέμῳ καὶ μάχαις, ἀσμένως προσδέχοιτο τὰς τῶν ἐναντίων πληγὰς. Καλῶς εἰκότα μοι φαίνῃ καὶ δίκαια λέγων· ἀρνήσῃ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς, καὶ τῆς ἴσης ὁμογενείας ἐξοικιεῖς, Ἐβραῖον ὄντα τὸν Παῦλον· ἀκούω γὰρ λέγοντος αὐτοῦ· "Καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμὶ, Ἐβραῖος ἐξ Ἐβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος." Ἐπειδὴ δὲ σοι χαλεπὸν εἶναί πως δοκεῖ, τὸ μεμνή σθαι ἡμᾶς λόγων ἀποστολικῶν, καὶ τὴν σὴν ἐλέγχειν πειρᾶσθαι κακόνοιαν, καὶ τοῦτο παρήσω νυν· μυρία δὲ ὄσα τῶν διὰ Μωσέως καὶ προφητῶν εἰρημένων παραθεῖναι δυνάμενος, βραχὺ τι προσερωτήσας, ἀπ ελεύσομαι. Ἰθι τοίνυν, ὦ βέλτιστε σὺ, λέγε δὴ μοι τρανώτερον, τὰς βαθυτέρας τῶν ζητημάτων σκέψεις παραδραμῶν· εἰ μὴ τὸν νόμον μεταποιηθήσεσθαι κατὰ τὴν ἀλήθειαν προσδοκᾶς, οἴῃ δὲ ὡσαύτως ἔξαιν ἀεὶ, μηδὲ μιᾶς ἐπακολουθούσης μεταβολῆς, τί τὸ κωλύον ἐστὶ, τῶν αὐτῶν ἔχεσθαι σε πραγμάτων; ὄτου δὲ χάριν τῆς εἰς Θεὸν λατρείας οὕτως ὀλιγ ωρεῖς, ὡς ἐθῶν μὲν ἀποστῆναι πατρῶων, λόγου δὲ μηδενὸς ἀξιοῦν τὰ ἐκείνοις τιμιώτατα; Ποῖ γὰρ ἔχε ται μὲν ὑμῖν ὁ νεῶς; Ποῖ δὲ τὰ ἐν αὐτῷ θυσιαστή ρια, καὶ αἰ τῶν θυμάτων προσαγωγαί; Ζητῆσαι δὲ ὅποι προσήκει τῶν ἱερείων τοὺς μωμοσκόπους, ἱερα τικῶν φημι καταλόγων ἐσμούς, καὶ λευιτικὰ συστή ματα; Τὰ δὲ γε τοῦ ἀρχιερέως ἐσθήματα, καὶ τὸ παμποίκιλον σχῆμα, ποῖ ποτε πάλιν ὑμῖν μετακε 77.468 χώρηκεν; Οἱ δὲ τῶν κρασπέδων ἐξηρητημένοι κώδω νες, ὄτου δὴ χάριν σεσιωπήκασι, δῆλος δὲ οὐδεῖς; Τοῦτο δὲ ὄνομα τῆ λίθῳ, πεποιημένον ἀπὸ τοῦ πράγ ματος, ταῖς τῶν χρωμάτων ἐξαλλαγαῖς, τὴν ἐπὶ τοῖς μέλλουσι προμήθειαν εἰσφέρει κατὰ βούλησιν Θεοῦ. Τὰς δὲ κατὰ νόμον, εἰπέ μοι, θυσίας, αὐτὸς οὐ προάγεις διὰ ποῖαν αἰτίαν; Εἶναι μὲν σοι κατὰ γνώ μνη τὴν ἐν τούτοις ὀλιγωρίαν εἰπῶν, ἐλέγχη παρά νομος, καὶ οὕτω σοι κεχρήσομαι μάρτυρι πρὸς τὴν κατὰ σου γραφὴν, οὐχ ἐτέρων εἰς τοῦτο δεῖσομαι· εἰ δὲ ἀβούλητον ἔχεις τὴν ἐπὶ τούτοις ἀργίαν, εἶργεσθαι δὲ τινος ἀνάγκης δεσμῶ, καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖς, ἄθρει δὴ λοιπὸν μὴ τῷ τῆς ἀβουλίας περιπίπτῃς ἐγκλήματι, μακρὰν οὕτω τὴν ἀπειθειαν ποιούμενος. Τίς γὰρ ὁ τοσοῦτον ἰσχύσας, ὡς ἀνάγκης ὑποθεῖναι θεσμῶ τὸν βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λίαν γὰρ σε μανθάνω καὶ ἐπὶ τούτῳ σεμνύνεσθαι οὐκ ἔστιν οὐδεῖς. Θεία τοίνυν ὀργῆ, τοῦτο γὰρ τὸ λειπόμενον, τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπισκήψασα, πάσης μὲν εὐθυμίας ἔρημον ἀπέδειξε τὸ γένος, ἐπὶ νόμῳ μεγαλαυχεῖν οὐκ ἔτι συγχωρή σασα, δίκας δὲ τῆς εἰς Χριστὸν ἀσεβείας εἰσπραττο μένη τοὺς εἰς αὐτὸν παραινέσαντας. Καὶ μετέθηκε Θεὸς ὁμοῦ τῆ χάριτι τῆς λατρείας τὸν τρόπον ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Ἦδη δὲ σοι καὶ τοῦτον ἐπιδείξω τῆς σῆς ἀργίας τὸν καιρὸν, διὰ τῶν προφητῶν ἀναβῶμενον. Καὶ γὰρ σε ταῖς σαῖς ἐπαισχύνεσθαι συμφοραῖς ὑπο λαμβάνω, καὶ πειρᾶσθαι κρύπτειν, ἄπερ οἶσθα μὲν, ὡς εἰκόδς, αἰδοῖ δὲ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀποβεβλήσθαι παρὰ Θεοῦ μακρὰν, ὑποκρίνη τὴν ἄνοιαν. Λέγει τοίνυν περὶ τῶν τοιούτων ὁ μακάριος προφήτης Ὡσηέ· "Ἡμέρας πολλὰς καθίσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντος βασιλέως οὐδὲ ἄρχοντος, οὐκ οὔσης θυσίας, οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, οὔτε ἱερατείας, οὔτε δήλων." Ταῦτα τίς ταῖς παρ' ὑμῖν ἀρνήσεται βίβλοις οὐχ οὕτως ἔχειν, καὶ πρὸς τοσαύτην ἀναισχυντίαν ἐλά σει, ὡς τὰ πᾶσιν ὀρώμενα τολμῆσαι λέγειν; Οὐκ ἄν γένοιτό ποτε. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ τῷ προστυχόντι κα ταφανῆς τῶν εἰρημένων ἢ ἔκβασις. Ἄνανεύσεις δὲ ἴσως αὐτὸς πάλιν, καὶ τὴν σύντροφον ἀπειθειαν τι μήσας, λίθων ἀψύχων οὐδὲν αἰσθάνῃ διενεγκῶν. Ἄλη θεύει γὰρ λέγων ὁ προφήτης ὄτι, "Πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ φιλόνηκοὶ εἰσι καὶ σκληροκάρδιοι." Ἄληθεύει δὲ πάντως Θεὸς, διὰ τινος τῶν ἀγίων τὴν σὴν ἀναίδειαν ἐξηγούμενος· "Γινώσκω γὰρ ἐγὼ, φησὶν, ὄτι σκλη ρὸς εἶ, καὶ νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου, καὶ

τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν." Τῆς δὲ σῆς ἀπειθείας τὸ μέγεθος, καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ καταϊτιάται, λέγων· "Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα, καὶ ἀντιλέγοντα." Καὶ τίς, εἶπέ μοι, τῆς οὕτω μακρᾶς ἀπειθείας ὁ λόγος; Οὐκ ἤδεις, ἀπὸ τῆς θείας δεδιδαγμένος Γραφῆς, τὸν ἐξ ἐπαγγε λείας σοι χρεωστούμενον; Ἦγνόεις ἐπιδημήσειν μέλλοντα τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον; Οὐκ ἤκουες λέγοντος οὐδὲ προφήτου Ζαχαρίου· "Τέρπου καὶ εὐφραίνου, 77.469 θύγατερ Σιών, ὅτι ἰδοὺ ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει Κύριος;" Πῶς οὐκ ἔδει χαίρων ὑμᾶς, καὶ πάσης εἴσω γίνεσθαι θυμηδίας, τῆς οὕτω λαμπρᾶς ἀφίξεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ διὰ τῶν ἁγίων κηρυττομένης; Ἐπειδὴ γὰρ ἅπασαν, ἴν' οὕτως εἶπω, τὴν ἀνθρώπου φύσιν, πρηστήρος δίκην ἐπισκίπτων ὁ διάβολος, κατεδουλώσατο, καὶ λοιπὸν ἦν οὐδεὶς τῆς ἐκείνου πλεονεξίας ἀπείραστος, πάντες δὲ ἦσαν ἐν ἁμαρτίαις, αἰσχύνης μὲν οὐδένα ποιού μενοι λόγον, ἐφ' ἅπασιν δὲ τοῖς δεινοῖς, ὡς ἐπὶ μεγά λαις εὐκλείαις φιλοτιμούμενοι (ἐκάστῳ γὰρ ἦν ὁ σκοπὸς πλεονεκτεῖν ἐν φαυλότητι, καὶ τὸν ἤδη προ γεγονότα, καὶ τὸν ἔσσεσθαι προσδοκώμενον, καὶ ἦν ἡμῖν ἐν αἰσχύναις ἢ δόξα, καθάπερ ὁ Παῦλος φησι), ἀναγκαίως ὁ πάντων δημιουργὸς, πολλοὺς θεραπείας τρόπους διερευνώμενος, πανταχόθεν ἐζήτηε διασώζειν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Καὶ προφήται μὲν κατὰ καιρὸν ἀπεδεικνύοντο, τὰ εἰς σωτηρίαν πᾶσιν εἰς ηγοούμενοι. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἦν ὁ τούτοις πειθόμενος, αὐτὸν ἐκάλουν ἐξ οὐρανοῦ τὸν πάντων βασιλέα τοῦ Θεοῦ Λόγον, πῆ μὲν λέγοντες· "Κύριε, κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ κατάβηθι." πῆ δὲ βοῶντες· "Ἐξ ἀπόστειλον τὸ φῶς σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου." Ἐπεδήμησε τοίνυν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας ἀκριβέστατος χαρακτήρ, τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑποδύς, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναν εστράφη, καθάπερ ἔλεγέ τις τῶν σοφῶν. Ὁρῶν δὲ τὴν ἀνθρώπου φύσιν εἰς ὀλοτελῆ δραμοῦσαν ἀπώλειαν, καὶ τῶν ἀγαθῶν οὐδὲν ἐργάζεσθαι δυναμένην, οὐ τοῖς ἔργοις ἐδίδου τῆς δικαιοσύνης τὴν χάριν, ἀλλὰ τῷ πιστεύοντι τοῦτο δωρούμενος, πάντας ἐκάλει πρὸς σωτηρίαν· εἶτα δέον, ἀπὸ τε τῆς τοσαύτης φιλανθρωπίας καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἐπιγινώσκειν αὐτὸν, καὶ προσκυνεῖν τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἐκ τῶν ἐναντίων σταυρῶ προσηλώκασιν οἱ πάντολμοι τῶν Ἰουδαίων λαοὶ, καὶ πᾶν εἶδος ἐπ ενεγκόντες κακίας τε ὁμοῦ, καὶ ἀτιμίας, θανάτῳ πα ραδεδώκασιν. Ἐπειδὴ δὲ, καθά φησιν ἡ θεία Γραφή, οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θανάτου, πάλιν ἀνέστη τριήμερος, εἰρηκῶς καὶ τοῖς ἐν ἄδου πνεύμασιν· "Ἐξέλθετε!" καὶ πάντα τοῦ διαβόλου σκυλεύσας τὸν πλοῦτον. Ἔλυσε καὶ τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ἀρράβῳνα μὲν τῆς μελλούσης ἐλπίδος θεὸς ἐν ἡμῖν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐνέχυρόν τε τῶν προσ δοκωμένων ἀγαθῶν, αὐτὸς δὲ ὡσπερ ἐκ παραδείσου καρπῶν ἀπαρχὴν προσάγων ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Πατρὶ, ἐν ἀνθρώπου φαινόμενος σχήματι. Ἐπεδήμησε γὰρ, ἵνα καὶ τὸν ἀνθρωπὸν οὐρανοῦ πολίτην ἐργάσθαι, καὶ τοῖς ἐκεῖσε συνάψῃ χοροῖς. Ἐφ' ἅπασιν τούτοις, ἀγαπητοὶ, κἂν Ἰουδαῖοι μὴ βούλωνται, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς μεγάλα μὲν ποιεῖσθαι τὰ εὐχα ριστήρια, προσάγειν δὲ τῷ τετιμηκότι Θεῷ, καὶ 77.472 οὕτως ἡμᾶς ἀγαπήσαντι, καθάπερ τινὰ δικαίαν ἀμοιβὴν, τὴν ἐν ἔργοις σεμνότητα, τὴν φιλαλληλίαν, τὴν φιλοξενίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν φιλαδελφίαν, καὶ τὸ μέγιστον ἐν τούτοις τῶν ἀμαρτημάτων φάρμακον, τὸν εἰς τοὺς δεσμίους ἔλεον; Χρὴ γὰρ μεμνησθαι τῶν δεδεμένων, ὡς συνδεδεμένους· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὺς ὄντας ἐν σώματι. Τότε δὴ, τότε καθαρῶς ἐορτάσομεν, καὶ τὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν μητέρα νηστείαν καθ' ὃν δεῖ τρόπον ἐπιτελέσομεν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ ἕκτης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ νεομηνίας τοῦ Φαρμουθὶ μηνός· περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας, κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς διατάξεις, ἐσπέρα Σαββάτῳ, τῇ ἕκτη τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός,

έορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ, τῇ ἐβδόμη τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός· συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς, καὶ μετὰ τῶν ἀγίων τὰς ἐν οὐρανοῖς ἐπαγγελίας πιστεύοντες λήψεσθαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

α΄. Καιρὸν παντὶ πράγματι, φησὶν ἡ θεία Γραφή· καὶ μοι δοκεῖ κάλλιστα διεσκέφθαι τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. Οὐδὲν γὰρ αὐτὴν οὕτως οἶδε λυπεῖν, ὡς τὸ καιροῦ διαμαρτάνειν τοῦ δέοντος. Οὐκοῦν ἐπειδὴ περὶ ὅτι δὴ φαῦλον τοῦτό ἐστιν, ἀντερεῖ μὲν οὐδεὶς, συνθήσεται δὲ πάντως ὅ γε νοῦν ἔχων, ἀνάγκη τὸ ἐναντίον τῆς ἀμείνωνος δόξης ἀξιοῦν, καιρὸν δὴ φημι τὸν ἐφ' ἅπασιν ἐπιτήδειον, καὶ τὸν ἐκάστῳ πρᾶγμα τι πρέποντα. Ἐορτῆς τοιγαροῦν καιρὸς ὁ παρῶν, καὶ τὸ πείθεσθαι πάλιν ἐπάναγκες τῇ θείᾳ Γραφῇ· "Σαλπύσατε ἐν νεομηνία σάλπιγγι· ἐν εὐσήμεν ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν." Εἶτα ποῖος καιρὸς ἀναλάμψει ἡμῖν τοῦ παρόντος ἐπισημότερος; Τί δὲ οὕτω περιφανές, ὡς ἡ πανεύφημος ἡμῶν ἑορτῆ, Νεομηνίαν ὄντως ἀληθῆ, τὸν νέον ἡμῖν αἰῶνα τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας ἀναδεικνύουσα· "Ἐν ᾧ πάντα γέγονε καὶ νᾶ, καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν," ὡς ὁ Παῦλός φησι, Βοάτω τοιγαροῦν τῆς Ἐκκλησίας ἡ σάλπιγξ, καὶ χαίρουσα πάλιν τὸ ἐτήσιον ἡμῖν ἀναπνεῖτω κήρυγμα. Ἄρ' οὖν ἐκεῖνας τὰς ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἀπομιμήσεται; Σημαίνει δὲ ἡμῖν, ὡς ἤδη μὲν πάρεστι τῶν πολεμίων τὰ στίφη, ἀπειλὴ δὲ μάχης, καὶ θανάτου φόβος περιαγγέλλεται; χρὴ δὲ ὡς τάχιστα τοῦ πολέμου τὰ σκεύη τοῖς ἐπιούσιν ἀνταίρειν, οὐδα μῶς. Ἐτέραν οἶδα τῆς ἐμῆς σάλπιγγος τὴν φωνήν. 77.473 Βοήσει δὲ τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλ' ἐπινίκιον μέλος, καὶ τοῖς ἀκούουσι θυμηρέστατον. "Δεῦτε γὰρ, ἔρεϊ, κατὰ τὸν μακάριον Ψαλμῶδον, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάζωμεν τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρι ἡμῶν." Τί δὲ οὖν ἔστιν, ἐφ' ὅτῳ περὶ ἅν τις εὐκαιρὸν ἴδοι τὸν ἀλαλαγμὸν; τὸ δὲ ἀγαλλιᾶσθαι χρῆναι καὶ σεμνὸν ἀναστήσαι τῷ Σωτῆρι τὸν θάνατον, ψηφιεῖται, καὶ αὐτὸς καίπερ εἰδόσιν ὑμῖν ἐξηγήσομαι. Νενίκηται θάνατος ὁ τὸ νικᾶσθαι παραιτούμενος· κεκαινοτόμηται φθορά· λέλυται θάνατος, πάθος ἀήττητον. Ἄδης δὲ ὁ πᾶσαν ἀπληστίαν νοσῶν, καὶ κόρον ἐπὶ τοῖς τεθνεῶσιν οὐδένα δεξάμενος, ἐδιδάχθη καὶ ἄκων, ὃ μὴ μαθεῖν νῶ [ἴσ. τῷ, ἡ, τὸ] πρότερον ἠνέσχετο. Οὐ γὰρ ὅπως τῶν ἔτι πιπτόντων ἔσται κάτοχος φιλονεικεῖ, ἀλλ' ἤδη καὶ τοὺς ἀλόντας ἀπήμεσε, τῇ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἰσχύϊ καλὴν ὑπομείνας τὴν ἐρημίαν· Ἐπεδήμησε γὰρ λέγων "τοῖς ἐν δεσμοῖς, Ἐξέλθετε· καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, Ἀνακαλύφθητε·" καὶ κηρύξας τοῖς ἐν ἄδη πνεύμασιν, ἀπειθήσασί ποτε, ἀναβέβηκε νικηφόρος· ἀπαρχὴν ὡσπερ τινὰ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν τὸν οἰκεῖον ἀναστήσας ναδὸν, καὶ ὁδοποιήσας μὲν τῇ φύσει τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἕτερα δὲ πρὸς τοὺς ἡμᾶς ἐργασάμενος ἀγαθὰ. β΄. Ἐν τούτοις ἡμῖν, ἀγαπητοὶ, τὰ λαμπρὰ τῆς ἑορτῆς συνθήματα· ἐπὶ τούτοις οἶμαι δεῖν ἀνασκίρτωντας εἰπεῖν· "Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν, δεξιὰ Κυρίου ὑψώσε με." Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἅπασιν, παρ' οἰσθηποτοῦν, ὁ τῶν πανηγύρεων τιμᾶται νόμος, εὐειμονεῖν μὲν ὡς ἔνι, καὶ λίαν ἐσπούδασται, τὸ δὲ μὴ πᾶν, ὅπερ ἂν ὑπάρχη παρ' ἐκάστῳ τίμιον, τοῦτο δὲ καὶ ἡμφιεσμένον ὀραῖσθαι, ῥαθυμίας ἤτοι φαυλότητος τῆς ἐσχάτης εἶναι δοκεῖ. Τοιγάρτοι καὶ πανδήμους, ὅτε δὲ πόλεις ἄγουσιν ἑορτάς, λαμπροῖς μὲν ἂν τις ἴδοι τοὺς ἐν αὐταῖς κατηγλαϊσμένους ἂν θεσιν, ἐπὶ λαμπροτέραν δὲ προθύμως ἰόντας τράπεζαν, καὶ ταῖς περὶ γαστέρα ζημίαις ἐντροφῶντας μᾶλλον ἢπερ ἀλγυνομένους. Ἡμῖν δὲ, οὐ διὰ τούτων τὰ τῆς πανηγύρεως ἔρχεται, οὐδὲ τοῖς δημοτελέσιν ἀποκεχρηθῆναι νόμοις, φίλιόν τε καὶ περισπούδαστον. Ἄλλ' ἄμφιον μὲν τὸ πάντων καθαρῶτατον, ὁ Χριστός· "Ἐνδύσασθε γὰρ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν," ὁ Παῦλός

φησι. Καὶ τράπεζα δὲ οὐ πολυτελείαις ὄψων καταβαρουμένη, καὶ ἄσωτον ὠδίνουσα τὴν φιλοτιμίαν, ἀλλ' ἐκείνη μᾶλλον προσφιλῆς, πρὸς ἣν ἡμᾶς ἡ σοφία βοῶσα καλεῖ· "Ἐλθετε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν." Τὸ μὲν γὰρ τοῖς κατὰ γῆν αἰδέσμασι τὴν γαστέρα πληροῦν, καὶ τοῦτο μὴ ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις εἰκόντας, μηδὲ ταῖς ἀπαραιτήτοις τοῦ σώματος χρεῖαις ἠττωμένους, τοσοῦτον ὅσον ἔχει καλῶς, εἰς ἡδονὴν δὲ μᾶλλον ἐκκεχυμένους καὶ βλέποντας, οὐ δὲν ἕτερόν ἐστι ζηλοῦν, ἢ τῶν ἀλόγων θηρίων τὴν 77.476 φύσιν, ἃ καὶ μόνῳ τῷ πλήθει τῆς τροφῆς ἐπαγγέλλονται, χαίρειν δὲ τότε μειζόνως, ὅταν λυπήσῃ καὶ κόρον, ἀπλήστοις ἐπιθυμίαις, πολὺ τὸ ἀρκοῦν ἀναβαίνοντα. Τὸ δὲ, θείων μὲν μαθημάτων ἐρᾶν, πανδαισίαν δὲ ἡγεῖσθαι λαμπρὰν τῆς σοφίας τοὺς λόγους, ἀξιολογώτατόν τι χρῆμα, καὶ ἀξιάγαστον, παστισοῦν τῶν εὖ φρονούντων ἐρεῖ, πρέπον δὲ ὄντως ἀνθρώπῳ λογικῶ, καὶ κατ' εἰκόνα πεπονημένῳ τοῦ κτίσαντος. Ἄλλὰ γὰρ αἰσθάνομαι τῆ σιωπῆ παραδούς, ὃ καὶ μάλιστα ἐστὶ τοῖς ἑορτάζουσι φίλον. Ποῖον δὲ τοῦτο φημι· Δᾶδας ἐκείνοι τῷ τῆς νυκτὸς ἀνθοπλίζουσι σκότῳ, καὶ μελαινούσης τῆς ἑσπέρας αὐτοῖς τὴν ἐστίαν οὐκ ἀνέχονται· ὅλον δὲ λύχνους τὸ δωμάτιον καταστέψαντες, ταῖς ἐντεῦθεν μαρμαρυγαῖς τὴν ἀπὸ τοῦ σκότου κατῆφειαν ἐξελαύνουσιν. Ἡμῖν δὲ πάλιν οὐ χειροποίητον, ἴν' οὕτως εἴπωμεν, φῶς, οὐδὲ λύχνα μετρίῳ γελῶντα πυρὶ διώκει τὸν σκότον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λέγων Χριστός· "Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου." Ὅπερ ἤξειν ὡς ἡμᾶς καὶ ὁ μακάριος Ἡσαΐας κατεπηγγέλλετο, βοῶν· "Φωτίζου, φωτίζου, Ἰερουσαλήμ, ἡκεῖ γὰρ σου τὸ φῶς." Ἐπεφοίτησε γὰρ ἡμῖν τοῦ Σωτῆρος ἡ χάρις, φωτὸς μὲν νόμῳ τὸ σύμπαν περιαστράπτουσα· τὸ δὲ στυγνὸν τῆς ἀμαθίας λύουσα νέφος· ὅπερ ἡμῖν ὀρόφου δίκην ὑπερτανύσας ὁ διάβολος, πᾶσαν, ἴν' οὕτως εἴπω, τὴν ὑφ' ἡλίῳ κεχείρωτο· ἐπιτρέπων μὲν οὐδενὶ καθαρὸν τῆς καρδίας ἀνατεῖναι τὸ ὄμμα, ἀπὸ δὲ τῆς ἐν τοῖς ποιήμασι καλλονῆς, ἀναλόγως τοῦ δημιουργήσαντος ἐκμετρεῖσθαι τὴν δύναμιν· ἦν γὰρ ἐντεῦθεν ὄνησιν εὐρέσθαι τοὺς πλανωμένους οὐ μικράν. Ἴνα δὲ μὴ τι κερδάναντες τῶν, ὅσα πρὸς σωτηρίαν συντελοῦντα φαίνεται, εἰς τὴν τῆ φύσει χρεωστουμένην ἐλευθερίαν ἀνανήψωσιν, ἐτύφλωσεν αὐτῶν τὰ νοήματα, καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τῆς δόξης τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' ἐσφάλῃ τῆς ἐλπίδος ὁ δειλαιός. Μείζων γὰρ ἦν ὁ πρὸς σωτηρίαν καλῶν. Ἡ μὲν οὖν πολλῇ τῶν ἐθνῶν ἀνεσώθη πληθὺς, καὶ ὁψὲ μὲν, ὅμως δ' οὖν ἐπέγνω τὸν κτίσαντα. Οἱ δὲ νόμῳ παιδαγωγούμενοι πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς διὰ Μωσέως χειραγωγούμενοι δόγμασιν Ἰουδαῖοι, "Ἀπέλιπον, καθάπερ γέγραπται, τὰς ὁδοὺς τοῦ ἑαυτῶν ἀμπελώνος, τοὺς δὲ ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργοῦ πεπλάνηνται." Οὐ γὰρ ἐπέγνωσαν τὸν δι' ἡμᾶς ἕναν θρωπήσαντα τοῦ Θεοῦ Λόγον, "Τὸν δι' ἡμᾶς πτωχέυσαντα," καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν, "ἴν' ἡμεῖς πλουτήσωμεν ἐν αὐτῷ." Διὸ δὲ καὶ λίαν αὐτοῖς ὁ προφήτης Ἰερεμίας ἐπισκώπτει βοῶν· "Πῶς ἐρεῖτε, ὅτι σοφοὶ ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ νόμος Κυρίου μεθ' ἡμῶν ἐστίν; Εἰς μάτην ἐγενήθη σχολῖνος ψευδῆς γραμματεῦσιν, ἡσχύνθησαν πτωχοὶ, ἐπτοήθησαν καὶ ἐάλωσαν. Σοφία τίς ἐστίν ἐν αὐτοῖς, ὅτι τὸν Λόγον Κυρίου ἀπεδοκίμασαν." Ἀπεδοκίμασαν γὰρ ὄντως τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἀλλὰ γέγονεν εἰς κεφαλὴν γωνίας, 77.477 κἂν ἐκείνοι μὴ βούλοιντο. Διὸ δὲ καὶ δικαίως φησὶ πού περὶ αὐτῶν ὁ προφήτης· "Οἱ υἱοὶ ἄφρονές εἰσι, καὶ οὐ συνετοί." Εἶτα πῶς οὐκ ἀληθὲς παντὶ τῷ φανεῖται τὸ ὑπὲρ αὐτῶν εἰρημένον; Πῶς δὲ οὐκ ἀσύνητοι καὶ παράφρονες, οἱ, παρὸν μὲν αὐτοῖς ἐκ προφητικῶν ἀναγνωσμάτων τὸ τῆς εὐσεβείας ἐκπαιδευθῆναι μυστήριον, ἐξὸν δὲ ὁμοίως διὰ τῶν Μωσαϊκῶν συγγραμμάτων περὶ αὐτοῦ σοφίζεσθαι διαρκῶς, τοσοῦτον τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας κατεβράθυμηκότες ἀλίσκονται, ὡς μηδὲ ταῖς τῶν ἐθνῶν εἰς τοῦτο παρισούσθαι σπουδαῖς; Καὶ γοῦν φησὶ πού τοιοῦτόν τι πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεός· "Καθέστηκε ἐφ' ὑμᾶς σκοποὺς, καὶ εἶπα· Ἀκούσατε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος,

καὶ εἶπον· Οὐκ ἀκουσόμεθα. Διὰ τοῦτο ἤκουσαν τὰ ἔθνη, καὶ οἱ ποιμαίνοντες τὰ ποιμνία ἐν αὐτοῖς. Ἄκουε, γῆ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον κακὰ, τὸν καρπὸν ἀπὸ τροφῆς αὐτῶν, ὅτι τὸν νόμον μου οὐ προσέσχον, καὶ τὸν λόγον μου ἀπώσαντο." Ἄπ ὡσαντο γὰρ ὄντως τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, οὔτε ὅτι προσήκει τοῖς τῶν ἀγίων ἀποστόλων κηρύγμασι κατ' ἀκολουθεῖν ἐγνωκότες, οὔτε μὴν τοῖς παλαιότεροις βιβλίοις προσέχειν τὸν νοῦν οἰόμενοι δεῖν. Χρῆν γὰρ δῆπουθεν, εἶπερ ἦν ὄντως αὐτοῖς τὸ ὠφελεῖσθαι περισπούδαστον, μὴ τῷ τῆς νομομαθείας ὀνόματι πρὸς ἀλαζονεῖαν ἀναφυσώμενον, ἐπιτρέπειν ἐξαπατᾶσθαι τὸν νοῦν· αἰδοῖ τε τοῦ μὴ δοκεῖν τῆς ἀκριβείας ἀπολιμπάνεσθαι, τὴν ἐπ' αὐτῇ καρποῦσθαι ζημίαν, ἐξετάζειν δὲ μᾶλλον τὰ περὶ τοῦ Σωτῆρος διὰ τῶν ἀγίων λαλούμενα, ἢ καὶ ἄλλων ὡς ἐν σχήματι καὶ τύποις ἀναπλαττόμενα. Πολλὰς γὰρ ἂν τις ἴδοι πραγμάτων εἰκόνας, ἐν τοῖς λογίοις τοῦ Πνεύματος, ἐναργεστάτην ἔχουσας τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας τὴν γραφήν. Ἄλλ' ἤδη μοι κατὰ νοῦν ποιήσομαι κίλοι μὲν θεωρημάτων ἀνίσχουσι τρόποι, ἀνακινουμένω δὲ εἰς μνήμην τῆς ἀγίας Γραφῆς μυρία μὲν νοημάτων ἐσμός εἰσοικίζεται. Χρῆναι δὲ ὅμως ἡγοῦμαι τοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν παλαιότερων ποιεῖσθαι πραγμάτων. Καὶ δι' ὧν ἡμῖν ἔσονται πρὸς τὸ πιστεύειν ἐτοιμότεροι, διὰ τούτων ἤδη χωρεῖν. Οὐκοῦν ἐξετάζωμεν, εἰ δοκεῖ, τὴν τε δίκαιαν αὐτὴν, ὅπως τε καὶ ἐν τίσιν ὑπῆρχεν ὁ μακάριος Ἀβραάμ· ἐρευνάσθω δὲ μοι πρὸς τούτους καὶ ἡ τριπόθητος τοῦ Ἰσαὰκ γένεσις τε καὶ σπορά. Ὅψει γὰρ ἐν τούτοις, Ἰουδαῖε, καὶ εἰς αὐτὴν, ἴν' οὕτως εἶπω, τοῦ γένους τὴν ῥίζαν, τὸ περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καθὰ περ διὰ χαλκοῦ καλῶς τε καὶ ἐντέχνως ἀναπεπλασμένον μυστήριον. Ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ δοκεῖν παρακροῦεσθαι πιθανῶς, λέγειν ἔχοντα τῶν ἐξ ἀληθείας οὐδὲν, αὐτὴν σοὶ παραθήσω τὴν διὰ Μωσέως ἐξήγησιν, καὶ τὴν ἱστορίαν ἀναπτύξω σαφῶς· νοήσεις γὰρ οὕτω παρ' ἡμῶν προχειρότερον. 77.480 γ'. Οὐκοῦν συνέζευκτο μὲν κατὰ νόμον τῷ τοῦ γένους προπάτορι Σάρρα. Ἦν αὐτῷ καὶ παιδίσκη, φημί δὲ τὴν Αἰγυπτίαν, Ἄγαρ ὄνομα αὐτῇ. Ἄλλ' ἢ μὲν ἐλευθέρᾳ ἐξ ἐλευθέρων, τόκου καὶ ὠδίνων ἀπείρατος ἦν· καρπὸν δὲ οὐδένα τῆς οἰκείας ὀρώσα γὰρ στρὸς, εἶτα πρὸς φιλοπαιδίαν τῷ δριμυτάτῳ τῆς φύσεως πόθῳ ἐξελκομένη, βαρεῖα μὲν σφόδρα τῇ δυσθυμίᾳ κατεφορτίζετο. Τὸ δὲ δὴ μάλιστα καὶ συναλγεῖν ἀναπειθόν, ἐκεῖνο ὑπῆρχεν. Ἦν μὲν γὰρ εἰς ἐτῶν ἀριθμὸν Ἀβραάμ ἀναβεβηκῶς ὀγδοήκοντα· ἐν ᾧ περ ἦν εἰκὸς ἀπεψύχθαι λοιπὸν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ θερμὸν τῆς φύσεως πρὸς παιδοποιίας κίνημα. Αὐτὴ δὲ ἡ τέκνων ἐρημίαν ὀδυρομένη, καὶ ἐπὶ τῇ τῆς γαστρὸς ἀκαρπία πολὺ λίαν ἀνοιμώζουσα, εἰς αὐτὸ βεβήκει τὸ τῆς ἡλικίας ἀκρότατον. Σοφιζομένη τοιγαροῦν τῆς φιλοπαιδίας τοὺς πόθους, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἀπαμβλύνουσαν κέντρον, παρεκάλει τὸν ὁμόζυγα, τοῖς τῆς παιδίσκης ὀμιλήσαντα γάμοις, ἐπειδὴ γνησίῳ οὐκ ἠξίωτο τέκνων, κἂν γοῦν νόθου ὀραῖσθαι πατέρα. Ἔχει δὲ οὕτω τὰ τῆς θείας Γραφῆς· "Σάρρα δὲ ἡ γυνὴ Ἀβραάμ οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ, ἦν δὲ αὐτῷ παιδίσκη Αἰγυπτία, ἣ ὄνομα Ἄγαρ. Εἶπε δὲ Σάρρα πρὸς Ἀβραάμ· Ἴδου συνέκλεισέ με Κύριος τοῦ μὴ τίκτειν, εἴσελθε πρὸς τὴν παιδίσκην σου, ἵνα τεκνοποιήσῃς ἐξ αὐτῆς." Καὶ μὴ τις οἴεσθω πρὸς φιλοπαιδίαν ὀτρύνεσθαι παραλόγως, ἢ καὶ ἄλλως εἰς ἀκρασίαν παραθήγεσθαι, διὰ τῶν τῆς Σάρρας τὸν πατριάρχην ῥημάτων. Οὐχ οὗτος ἦν ἐκείνη σκοπὸς, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον, ὡς ἔφην, κατ' αἰτιωμένην, πρὸς τὸ δύνασθαι τίκτειν ἀνεπιτήδειον, χαλεπὸν ἠγεῖτο καὶ βαρὺ, εἰ μὴ τῇ τοσαύτῃ τοῦ δικαίου κεφαλῇ κἂν γοῦν ἐξ ἑτέρας γένοιτο σπέρμα. Τοιαύτη μὲν οὖν ἡ Σάρρα περὶ τὸν ὁμόζυγα· καὶ δὴ καὶ εἰς πέρας ἦγετο τῷ πατριάρχῃ τὸ βούλευμα· καὶ παῖς αὐτῷ νόθος ἐκ τῆς Αἰγυπτίας ὁ Ἰσμαὴλ ἀπετίκτετο. Ἐφ' ᾧ τῆς ἐλευθέρως ἐπλανῶντο μὲν οἱ πόθοι. Χαίρειν γὰρ ὤετο δεινῶς, ἐπ' ὠδίνι γνησίᾳ, δριμυτέραν δὲ ὅμως τὴν ἐπὶ τῷ μὴ δύνασθαι τε κεῖν ἐκπίνουσα λύπην, μεθύουσα λοιπὸν τῷ πάθει κατάφορος ἦν. Ὁ δὲ πάσης ἐλπίδος ἀγαθῆς χορηγὸς καὶ πάντων ἔχων τὴν ἐξουσίαν Θεὸς, ἐλεεῖ μὲν

αὐτήν, τῷ συμβεβηκότι λίαν περιστυγνάζουσιν· τὴν δὲ ἄγο νον πάλαι καὶ ἀπειρότοκον, καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου τὸ δύνασθαι τίκτειν παρηρημένην, εὐώδινά τε εὐθύς, καὶ πρὸς τέκνου γένεσιν ἐπιτηδείαν ἀπέδειξε. Λέγει δὲ πρὸς Ἀβραάμ· "Σάρα ἡ γυνὴ σου, οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτῆς Σάρα, ἀλλὰ Σάρρα ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς. Εὐλογήσω δὲ αὐτήν, καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτό. Καὶ ἔσται εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσονται. Καὶ ἔπεσεν Ἀβραάμ ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐγέλασε, καὶ εἶπε τῇ διανοίᾳ λέγων· Εἰ τῷ ἑκατονταετίῳ ἔσται υἱός, καὶ ἡ Σάρρα ἐννενήκοντα ἐτῶν οὕσα τέξεται; Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραάμ· Ναὶ, ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνὴ σου τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ 77.481 Ἰσαάκ. Καὶ θήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν." Αὕτη μὲν οὖν ἡ πρὸς Ἀβραάμ ὑπόσχεσις, ἀληθής. Ἐπειδὴ δὲ εἰς πέρας ἤχθη τὸ διηγγελμένον καὶ ἡ στεῖρα τὸ τίκτειν ἐμάνθανεν, ἤδη δὲ ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τὸ παιδάριον, καὶ τῶν πατρῶν οἴκων ὁ κληρονόμος ἐφαίνετο, ὡς περιττὴ λοιπὸν ἡ παιδίσκη τῆς δεσποτικῆς ἐστίας ἀπηλαύνετο, νόθον ἐξ Ἀβραάμ ἔχουσα τὸν Ἰσμαήλ. Φεύγουσαν δὲ αὐτήν, καὶ ὡς πορρωτάτω τῆς οἰκείας ἤδη γεγενημένην, ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ προσεφώνει, λέγων· "Ἄγαρ, παιδίσκη Σάρρας, ποῦ πορεύῃ; Ἡ δὲ πρὸς ταῦτα φησὶ· Ἀπὸ προσώπου Σάρρας τῆς κυρίας μου ἐγὼ ἀποδιδράσκω. Εἶτα πάλιν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν· Ὑποστράφηθι πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς." Ἡ μὲν οὖν ἱστορία μακροτέρων ἐδεῖτο διηγημάτων, ὅμως δ' οὖν ἐν τούτοις ἡμῖν συμπεπέρασται. Λεῖπει δὲ λοιπὸν ἐντεῦθεν ἡμᾶς τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδεικνύειν. Αὐτοῦ γὰρ διὰ τοῦ χάριν καὶ ὁ πλατὺς οὗτος πρὸς ἡμᾶς διίππευθη λόγος. Ὁ μὲν οὖν θεσπέσιος Παῦλος ἐν ὀλίγοις τὰ τῆς ἱστορίας συντεμῶν, καὶ μακρῶν διηγημάτων κατάλογον εἰς ἓν συναγείρας θεώρημα, τὸ τοῦ πράγματος ἀκαλλῆς πρὸς χαριεστάτην πραγμάτων μετ' ἐποίησεν εἰκόνα. Ἐπιστέλλει γὰρ οὕτω τισί· "Τὸν νόμον οὐ καταγινώσκετε. Γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραάμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρης. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρης ἐξ ἐπαγγελίας. Αἴτινες ἔτι ἀλληγορούμεναι. Αὗται γὰρ εἰσι δύο Διαθήκαι. Μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννώσα, ἣτις ἐστὶν Ἄγαρ· τὸ δὲ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ· δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἣτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν." Ἐγὼ δὲ, ἀγαπητοὶ, καίτοι σφόδρα θαυμάζω ἔχων, καὶ μάλα εἰκότως, τῆς ἀλληγορίας τὴν δύναμιν, χρῆναι δεῖν ὑπολαμβάνω, πλατείας οὐσης τῆς θείας Γραφῆς, καὶ ἐτέρας τοῖς ὀρθῶς εἰρημένους προσευρίσκειν ἐννοίας· οὐχ ὡς ἔχων τι κάλλιον εἰπεῖν (μὴ γὰρ εἰς τοῦτο μανίας γένοιτο πεσεῖν, ὡς οἴεσθαι τι μείζον ἢ ἄμεινον δύνασθαι νοεῖν, ὧν ὁ τῆς ἀληθείας κῆρυξ ἐπεσημήνατο), ἐπειδὴ δὲ τὸ γυμνάζεσθαι κωλύον οὐδὲν, φέρε δὴ καὶ φυσικωτέρας τοῖς θεωρήμασιν ἐπεισκυλοῦντες ἐννοίας, καὶ ὡσπερ τισὶ πολυειδέσι χρώμασι τὴν εἰκόνα καταποικίλλοντες, διὰ τῶν αὐτῶν χαρακτήρων ἐπὶ τὸ ἴσον σχῆμα τῆς ἀλληγορίας ἐξηλλαγμένως ἐρχώμεθα. δ'. Δέχου μοι τοίνυν τὸν Ἀβραάμ, εἰς τὸν ἀρχαῖον αἰῶνα καὶ, ἴν' οὕτως εἶπω, τὸν γέροντα χρόνον, τὴν τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν· διὰ μὲν τοῦ θήλεος 77.484 τὸ γόνιμον ὑπεμφαίνουσιν, διὰ δὲ τοῦ γήρωος τὴν ἀρχαιότητα. Ἀρχαιοτάτη γὰρ καὶ γονιμοτάτη τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, μακρῶ μὲν αἰῶνι συζήσασα· καθάπερ δὲ εἰς ἓνα παστὸν ὑπὸ τόδε συγκεκλεισμένη τὸ στερέωμα. Αὕτη γὰρ ἡ ἐλευθέρα τῆς ἀνθρωπότητος φύσις, οὕτω γὰρ πεποίηται παρὰ Θεοῦ, τὸ πάντων ἄρχειν κληρώσασα, μονονουχὶ πρὸς χεῖρας ἐλαύνοντι τῷ χρόνῳ συντρέχουσα, καὶ τέκνον οὐκ ἔχουσα γνήσιόν τε καὶ θεόδοτον, ἀλλοτρίοις ὡσπερ καὶ νόθοις παισὶν ἐπηγάλλετο, τοῖς ἐκ τῆς Αἴγυπτίας φημὶ, τουτέστι, τῆς σκοτιζομένης· Αἴγυπτος γὰρ σκοτασμός ἐρμηνεύεται. Τίνα δὲ εἶναι τὴν σκοτιζομένην λογιούμεθα; Ἡ πάντως τὴν ψευδῶνυμον τοῦ κόσμου σοφίαν, ἣς ἐτίκτοντο μὲν, ἴν' οὕτως

εἴπωμεν, οἱ πάλαι σοφοί, καθάπερ ἐκ λαγόνων τῆς ὠδινούσης αὐτοὺς τίκτοντες πλάνης, καὶ ἦσαν αἰῶ νος υἱοί· οὕτω γὰρ αὐτοὺς καὶ ὁ Σωτὴρ ἀπεκάλει· νόθοι δὲ ὄμως, καὶ εἰς οἰκετίαν τρεφόμενοι· ἐδούλευον γὰρ τοῖς μὴ φύσει θεοῖς. Ἐπειδὴ δὲ γεγηρακότες τῷ χρόνῳ, καὶ εἰς τέλος ἤδη καταθέοντι, δέδοται μὲν ὁ ἐξ ἐπαγγελίας Υἱὸς, ἡ δὲ ἐλευθέρα τῆς ἀνθρωπότητος φύσις, ἡ τὸ ἐν πολλοῖς ἀργόν τε καὶ ἄχρηστον ἴσον ἔχουσα τῷ μηδενί, στεῖρά τε καὶ ἄπαις διὰ τοῦτο κεκλημένη, τὸ εὐγενὲς ἀπεκύησε βρέφος, τὸ ἐκ μυριάδων ἐκλελογισμένον φημί· ὥφθη δὲ λοιπὸν ὁ κληρονόμος, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· ἐκβάλλεται δὲ ἡ παιδίσκη τοῖς τέκνοις ὁμοῦ. "Ποῦ γὰρ σοφός; Ποῦ γραμματεὺς; Ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; Ἐμώρανε γὰρ ὁ Θεὸς τὰ σοφὰ τοῦ κόσμου," καθάπερ ὁ Παῦλός φησι. Κληρονομεῖ δὲ ὄμως ὁ ἐκ τῆς ἐλευθέρας. Φησί που πρὸς τὸν Υἱὸν ὁ ἐν οὐρα νοῖς Πατὴρ· "Αἴτησαι γὰρ, φησί, παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατὰ σχεσίαν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς." Ἐκβεβλημένην δὲ τὴν παιδίσκην μετὰ τῶν ἰδίων τέκνων ἀπολέσθαι θεία τις οὐ συγκεχώρηκεν ἀγαθότης. Ἐπιστρέφει δὲ αὐτήν, καὶ ὑπὸ τὰς χεῖρας τῆς ἐλευθέρας ταπεινοῦσθαι κελεύει. "Ἐπίστρεφε γὰρ, φησί, πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς." Ἡ γὰρ ψευδώνυμος τοῦ κόσμου σοφία, ἡ πάλαι τῶν ἐλευθέρων καταγελωῶσα γάμων, δουλεύει νῦν τῇ εὐγενεῖα τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς τῶν λέξεων ἀρτιωτάτης συνθήκης, τοῖς θείοις ὑπηρετοῦσα θεωρημασι. Σημαίνει τοιγαροῦν ἕτερον οὐδὲν τοῦ ἐξ ἐπαγγελίας Ἰσαὰκ ἢ γέννησις ἢ τὸν ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων γεννηθέντα Χριστόν. Χαλεπαινέτω δὲ μηδεὶς εἰ μὴ πάντα τῆς ἱστορίας τὰ μέρη εἰς ἀλήθειαν ἐφήρμοσται. Κατὰ γὰρ τῶν ἐνδεχομένων οἱ τῶν ἀλληγοριῶν εἰσβαίνουνσι τρόποι. Ἐπεὶ καὶ προβάτω μὲν πολλά κίς ὁ δίκαιος παρειακάζεται, διὰ τὴν ἐνοῦσαν τῷ ζῶντι πραότητα· κερραφορεῖν δὲ αὐτὸν ἢ καὶ ἄλλως χηλαῖς ἐπερείδεσθαι λέγειν, παντελῶς ἀπίθανον. Χωρητέον δὲ οὖν ἐπὶ τὴν τῶν προκειμένων ἀπόδειξιν. Ἀναγκαῖον γὰρ οἶμαι φαίνεσθαι τὸν Χριστόν ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἰσαὰκ γενέσει, καθάπερ διὰ τύπου 77.485 μορφούμενον. Ἴνα δὲ μὴ δοκοῖν περιττοῖς τισὶ καὶ περιέργοις ἀποκεχρηῆσθαι λόγοις, καὶ πειραῖσθαι μὲν πανταχόθεν σοφίζεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ῥαψωδεῖν δὲ ἄλλως καὶ νοημάτων εἰκαίων ἐξιτήλους ἀναπλάττειν εἰκόνας, φέρε δὴ, πάλιν ἡμεῖς καὶ ἀπ' αὐτῆς παραστήσωμεν τῆς θείας Γραφῆς, ὡς ἀληθῆ μὲν λέγων εἶην ἐγώ. ε'. Ἐτέρου δὲ χάριν οὐδενὸς πεποιήται Θεὸς τὴν πρὸς Ἀβραάμ ὑπόσχεσιν, τὴν ἐπὶ τὸν Ἰσαὰκ γενομένην φημί, ἡ μόνης ἕνεκα τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, ἐφ' οὗ καὶ τὸ τῆς εὐλογίας συμπέρασμα τρέχει. Αὐτὸ δὲ ὑμῖν τὸ θεῖον λόγιον παραθήσω, διαγορευθὲν ὧδε· "Εὐλογήσω δὲ αὐτήν," περὶ τῆς Σάρρας φησὶν ὁ Θεός, "καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτὸν, καὶ ἔσται εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσονται." Καὶ πάλιν· "Στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν." Ἄλλ' ἔστι παντὶ που δῆλον, ὡς ἐνὸς μὲν γέγονε υἱοῦ [λεγ. ἔθνους] πατὴρ Ἰσαὰκ, καὶ μόνον ἐξ αὐτοῦ βεβλάσθηκεν ὁ μακάριος Ἰακώβ· ὧ δὲ παῖδες μὲν γεγόνασι τὸν ἀριθμὸν δέκα ἐπὶ δυσίν· ἐν δὲ καὶ μόνον ἐξ αὐτῶν ἀνεδόθη γένος, τὸ τῶν Ἰουδαίων δηλαδή. Πῶς οὖν πληρωθήσεται τὸ, "Ἔσται εἰς ἔθνη;" Εἰ γὰρ καὶ εἰς δώδεκα φυλὰς κατατέμνεται τὸ γένος τὸ ἐξ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἔστιν ἔθνος, ἐκ πολλῶν μὲν ὡσπερ μελῶν συγκείμενον, εἰς ἓν δὲ διὰ πάντων ἀναπληρούμενον σῶμα. Ὅτι δὲ πάλιν οὐκ εἰς διαθήκην αἰώνιον ἔσται παρὰ Θεοῦ τοῖς ἐκ σπέρματος Ἰσαὰκ, ἢ διὰ Μωσέως ὀρισθεῖσα διαθήκη, γνωσόμεθα, τοῦ προφήτου λέγοντος Ἰωήλ· "Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος· καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινὴν." Ὅπερ ἄριστα συνεῖς ὁ Παῦλός φησι· "Ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ." –"Διὸ δὴ καὶ γέγονεν ἀθέτησις μὲν προαγούσης ἐντολῆς," κατὰ τὴν αὐτοῦ πάλιν φωνήν, "ἐπεισαγωγὴ δὲ κρεῖττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ." Πανταχόθεν τοιγαροῦν

ἀποδεδειγμένου σα φῶς, ὅτι περὶ ὃ ἐξ Ἀβραάμ, ἐνὸς ἔθνους γέγονε πατήρ· ἑτέρου δὲ πάλιν ἐπαναγκάζοντος λόγου δεῖ κύνειν τὸ ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένον ἀληθές (ἀδύνατον γὰρ ψεύσασθαι Θεὸν), ἀνάγκη λοιπὸν ἐπ' αὐτὸν ἤδη φέρειν Χριστὸν τῆς ἐπαγγελίας τὴν ἔκβασιν. Αὐτὸς γὰρ ἦν, καθάπερ ἤδη προεῖπον, ἐν ἐκείνῳ ζῶντα φούμενος. Αὐτὸς γέγονε πατήρ πολλῶν ἔθνων, πάντας μὲν διὰ τῆς πίστεως ἔλκων ὡς ἑαυτὸν, ἐπὶ δὲ τῇ τῶν ἔθνων πληθυίᾳ καὶ μάλα γαννύμενος, καὶ λέγων· "Ἴδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου, ἃ ἔδωκεν ὁ Θεός." Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων ἡμεῖς. Εἰσὶν δὲ καὶ αὐτὸς τῆς ἀληθείας ὁ μάρτυς, ἐπαγωνιζέσθω τοῖς 77.488 εἰρημένοις ὁ σοφώτατος Παῦλος, βοάτω σὺν ἐμοί· "Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ Πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως, καθὼς Ἀβραάμ ἐπίστευσε τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην." Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ Ἀβραάμ. Οὐκοῦν βαδιεῖται τῆς ἐπαγγελίας ἡ δύναμις, οὐ πάντως εἰς τοὺς κατὰ σάρκα γεγονότας υἱοὺς, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνους δηλαδή, ὅσοι περ ἂν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐπιγράψωνται πατέρα τὸν Ἀβραάμ. Τοῦτο γὰρ δὴ μοι καὶ διαρρήδη φαίνεται λέγων ὁ μακάριος Βαπτιστὴς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ γεγονόσιν, ὅτε δὴ καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ κατὰ σάρκα κοινωνίᾳ μεγαλαυχούμενοι, ἀρχέτην τοῦ γένους προετείνοντο τὸν Ἀβραάμ· "Ποιήσατε οὖν, φησὶ, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. Δύναται γὰρ ἐκ τῶν λίθων τούτων ὁ Θεὸς ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ." Καὶ λίθους ἐνθάδε φησὶ τοὺς ἀπεσκληκότα μὲν ἔτι φρονούντας τὸν νοῦν, ἀναισθητῶ δὲ ὡσπερ καρδία βεβαρυμένους. Εἰ δὲ τις ἀκριβῶς περιαιθήσῃ τοὺς ἐξ ἔθνων, τοιοῦτους ὄντας καὶ οὐχ ἑτέρους εὐρήσει, οἱ καὶ ἠγέρθησαν διὰ τῆς πίστεως, καὶ εἰς τέκνα γεγονάσι τῷ Ἀβραάμ· καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Ἰσαὰκ ἀνεδείχθησαν, καὶ μέτοχοι τῆς ἐπ' αὐτῷ γεγονάσι εὐλογίας. Καὶ τούτου μάρτυς ὁ Παῦλος παρέσται βοῶν· "Προ εἰδοῦσα δὲ ἡ Γραφή ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοὶ τὰ ἔθνη ὁ Θεὸς προεηγγελίατο τῷ Ἀβραάμ, ὅτι Ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. Ὡστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ." "Ὅτι μὲν τοίνυν εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ὁ ἐξ Ἀβραάμ γεγονὼς Ἰσαὰκ σχηματίζεται, πανταχόθεν ἂν τις ἀποδείξαι, καὶ μάλα ῥαδίως. Ἀναπέθειν δὲ οἶμαι, καὶ τὸν σφόδρα δυσμαθέστατον, ἐξ ὧν ὁ μακάριος Παῦλος Γαλάταις ἐπιστέλλων βοᾷ· "Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω· ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσει. Τῷ δὲ Ἀβραάμ ἐρρήθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. Οὐ λέγει· Καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἐνός· Καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός." "Ὅτι δὲ πάλιν ἐν τοῖς πιστεύουσιν εἰς Χριστὸν ἢ πρὸς Ἀβραάμ ὑπόσχεσις συμπεπέραται, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὸ κατὰ σάρκα γένος τὴν ἐπαγγελίαν μετοίσομεν τὴν χάριν ἐκβιαζόμενοι, αὐτὸς ἡμᾶς πληροφορήσει λέγων ὁ Παῦλος· "Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε· οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλληνας, οὐκ ἔστι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔστι ἄρ ῥέν καὶ θῆλυ. Πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄρα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι." Ἐξαρκέσειν μὲν οὖν τῶν εἰρημένων τὸ πλῆθος ὑπολαμβάνω πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ προτεθέντος τῷ λόγῳ σκοποῦ. Εἰ δὲ σοὶ δοκῶ μικρὰ μὲν εἶπεῖν, ὧ Ἰουδαῖε, καὶ λόγου μὲν οὐδενὸς ἀξιώ 77.489 σεις τὸ φρονεῖν ὀρθῶς, συνθήσῃ δὲ πάλιν ἡμῖν οὐδα μῶς, ὅτι δεῖ ταῦτα τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον, οὐκ ἐμὸν, ὧ οὗτος, ἀλλὰ τῆς σῆς ἀπειθείας τὸ ἔγκλημα. Οἷς μὲν γὰρ τὰ κράτιστα λέγειν ἐσπούδασαι, τούτοις δὴ πάντως τὸ μὴ δύνασθαι πείθειν τοὺς ἀκρωμένους, οὐδὲν ἂν, οἶμαι, προσοίση τὸ ἔγκλημα. Ὁ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς, τοῦτο δὴ καὶ μάλα προθύμως ἐργασάμενοι, πάσης ἂν εἶεν εἰκότως αἰτίας ἐλεύθεροι. Τοῖς δὲ τῶν βελτίστων ἀκρωμένοις, αὐτὸ δὴ καὶ μόνον τὸ μὴ βούλεσθαι συναινεῖν, οἷς ἂν τις εὖ λέγοι, τὸν αἰσχιστον ἐπιμαρτυρήσει τρόπον· ὡσπερ οὖν ἀμέλει καὶ εἴ τις παρά του δάνεισμα λαβῶν, ἀχάριστός τε ὁμοῦ καὶ ἀγνώμων εὐρεθεῖς, οὐ τὸν δεδανεικότα πονηρὸν, ἀλλ'

ἑαυτὸν ἐπιδείξει. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὰς τῶν ἰατρῶν ἐμπειρίας ἀποβλέπων, συναισθάνομαί πως, ὅτι σοφὸν μὲν αὐτοῖς τῆς τέχνης τὸ ἐπιτήδευμα· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς νενοσηκόσιν εὐρήματα οὐκ ἔξω βαί νει λογισμοῦ τοῦ σώφρονος, φέρε δὴ τὸν ἴσον ἐκεῖ νοῖς ζηλώσαντες τρόπον, τοῖς αὐτοῖς, ἴν' οὕτως εἴπω, φαρμάκοις τὸν δυσμαθῆ θεραπεύωμεν. Ἰουδαῖον. Ἰατροὶ μὲν γὰρ τὴν τοῦ πεσόντος εἰς ἀρρώστιαν ἀναρρώωννύντες δίαταν, ἂν ἴδωσί πως τῷ πάθει σε συλημένον τοὺς ἐπὶ τῇ τραπέζῃ πόθους, ποικίλων ἐδεσμάτων παραστήσαντες ὄχλον, πανταχόθεν αὐτῷ τὸ ἀρκοῦν ἐρανίζεσθαι, σφόδρα γε ποιοῦντες καλῶς, ἐπιτάττουσιν. Ἡμεῖς δὲ πάλιν, οἷς τὰ ἐκείνων μι μεῖσθαι σκοπὸς, πρὸς οἷς ἤδη φθάσαντες εἴπομεν, ἐτέρων αὐθις θεωρημάτων ἀπτώμεθα· καλείσθω πανταχόθεν εἰς εὐπίθειαν ὁ πολλὴν ἀπόνοιαν νοσῆσας Ἰουδαῖος. Ὀράτω πάλιν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν Ἰσαὰκ καὶ πάλαι σχηματιζόμενον. ζ'. Οὐκοῦν (ἄψομαι γὰρ ἤδη τῶν περὶ τούτου λόγων), εἰσίτω πάλιν ὁ πανεύφημος Ἀβραάμ, πρὸς ὃν ἔφησέ που Θεός· "Λαβὲ τὸν υἱὸν σου τὸν ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαὰκ, καὶ πορεύθητι εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὀλοκάρπωμα ἐφ' ἔν τῶν ὀρέων ὧν ἔάν σοι εἴπω." Καὶ παράδοξον μὲν ἴσως φανεῖται τισι καὶ σκληρὸν εἰκότως τὸ πρόσταγμα. Εἰ γὰρ καὶ μόνος ἦν καὶ ἀγαπητὸς, καὶ ὀψίγονος, ὁ μόλις αὐτῷ καὶ ἐν γῆρα δοθεὶς υἱός, πῶς ὅτι χρὴ θύειν αὐτὸν συμβουλεύει Θεός; Παιδο κτονεῖν δὲ, εἰπέ μοι, τὸν δίκαιον, πῶς ἦν οὐ πάσης ἀτοπίας ἀνάμεστον; Τίς δὲ οὕτω σκληρὸς, καὶ τῇ πρεπούσῃ θηρίοις ὠμότητι σύντροφος, ὡς ἐξοπλίσαι μὲν τέκνῳ τὴν δεξιάν, χρήσασθαι δὲ, ὡσπερ τινὶ τῶν πολεμίων, τῷ οἰκείῳ γεννήματι; Τί δὴ οὖν ἄρα καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ἐντολῆς ὁ πατριάρχης ἐδιδάσκετο, λοιπὸν ἐπάναγκες ὡς ἐνὶ μάλιστα δὴ εἰπεῖν. Ἔστι γὰρ δήπου παντὶ τῷ συμφανές, ὅτι ταῖς σιωπαῖς τὴν ἐπὶ τῷ διηγνημένῳ καταχωννύντες οἰκονομίαν, ἀπανθρωπίαν ὡσπερ τῆς ἡμερωτάτης καταψηφιούμεθα φύσεως. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ οὐχ ἑτέρως 77.492 ἦν τὴν ἐπὶ τῷ Ἰσαὰκ δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν ἀποπληροῦσθαι παρὰ Θεοῦ, εἰ μὴ διὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ πέμποντος τὴν εὐλογίαν ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἀναγκαίως θελήσας ἐπιδείξει Θεὸς, ὅσῃ αὐτῷ καὶ πηλίκην ἀπονέμει τὴν χάριν, ὑπὲρ τῆς τοῦ σπέρματος αὐτοῦ σωτηρίας, θανάτῳ παραδιδούς τὸν ἴδιον υἱόν, φησὶ πρὸς αὐτὸν, καὶ λίαν ἐμφαντικώτατα· "Λαβὲ τὸν υἱὸν σου" ἀναζωπυρῶν δὲ ὡσπερ ἐν αὐτῷ τὴν τῷ φύσαντι πρέπουσαν ἐφ' ἐνὶ καὶ μόνῳ τέκνῳ φιλοστοργίαν, ἐπιλέγει μετὰ προσθήκης καὶ ἀναδιπλασιασμοῦ· "Τὸν ἀγαπητὸν ὃν ἠγάπησας τὸν Ἰσαὰκ· καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν ἐφ' ἔν τῶν ὀρέων ὧν ἄν σοι εἴπω" μονονουχὶ τοῦτο λέγων· Ἴνα δὴ μάθοις παθῶν, ὡσπερ ὕστερον ὑπομένει καὶ ὁ πάντων Πατὴρ ἀναφέρων εἰς τὴν ὑπερκόσμιον οὐσίαν ὃν ἠγάπησεν Υἱόν. Ἐφ' ᾧ δὴ καὶ λίαν ὑπερθαυμάζων αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἐπεσημνήνατό που λέγων· "Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ δέδωκεν· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον." Ἐπιτάττουσι τοίνυν τὰ τοιαῦτα τῷ Θεῷ, ἀμε[λ]λητὶ μὲν ὁ πατριάρχης ἐπεῖθετο, κρείττονα δὲ τῆς εἰς τὸν παῖδα φιλοστοργίας τὴν θείαν ἐντολὴν ποιησάμενος, "Ἀναστὰς τῷ πρωτῷ, καθὼς γέγραπται, ἐπέσαξε τὴν ὄνον αὐτοῦ, καὶ παρ' ἔλαβε μεθ' αὐτοῦ δύο παῖδας, καὶ Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ σχίσας ξύλα[ς] εἰς ὀλοκάρπωσιν, ἀναστὰς ἐπορεύθη, καὶ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ. Καὶ ἀναβλέψας Ἀβραάμ εἶδε τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸν τόπον μακρόθεν, καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· Καθίσαιτε αὐτοῦ μετὰ τῆς ὄνου, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδίον διελευσόμεθα ἕως ᾧδε, καὶ προσκυνήσαντες ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. Ἔλαβε δὲ Ἀβραάμ τὰ ξύλα τῆς ὀλοκαρπώσεως, καὶ ἐπέθηκεν Ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ἔλαβε δὲ καὶ τὸ πῦρ μετὰ χεῖρα καὶ τὴν μάχαιραν, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ δύο ἅμα. Πορευθέντες δὲ ἀμφοτέρωθεν, ἦλθον εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· καὶ ᾤκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραάμ θυσιαστήριον, καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα, καὶ συμποδίσας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ,

ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπάνω τῶν ξύλων, καὶ ἐξέτεινεν Ἀβραὰμ τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβὼν τὴν μάχαιραν σφάζει τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου, καὶ εἶπεν· Ἀβραὰμ, Ἀβραὰμ. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἴδου ἐγώ. Καὶ εἶπε· Μὴ ἐπιβαλοῦ τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσης αὐτῷ οὐδέν. Νῦν γὰρ ἔγνω ὅτι φοβῆ τὸν Θεὸν σὺ, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. Καὶ ἀναβλέψας Ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδε· καὶ ἰδοὺ κριὸς τις κατεχόμενος ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων· καὶ ἐπορεύθη Ἀβραὰμ, καὶ ἔλαβε τὸν κριὸν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς ὄλοκάρπωσιν ἀντὶ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ." ζ'. Ὡς δὲ μὲν οὖν τὸ λόγιον ἔχει τῆς θείας Γραφῆς, ὅλον δι' ὅλου τὸ περὶ τοῦ Σωτῆρος ἐξεικονίζον μὲν 77.493 στήριον. Ἡμᾶς δὲ ἀνάγκη τοῖς ἐν τύπῳ γεγεννημένοις τῆς ἀληθείας ἐφαρμόσαι τὸ κάλλος, καὶ τῶν εἰρημένων ἕκαστα διαπτύξαι σαφῶς. Οὕτω γὰρ τοῖς ἀκροωμένοις εὐσύννοπτον τὸ βαθὺ τῆς εὐσεβείας μὲν στήριον. Παραλαμβάνει τοιγαροῦν τὸ παιδάριον ὁ τρισμακάριος Ἀβραὰμ, καὶ εἰς τὸν τόπον ἐπείγεται τὸν παρὰ Θεοῦ δεδεδειγμένον αὐτῷ. Ἔρχεται δὲ μόλις ἐν αὐτῷ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ἀκολουθεῖν ἐπιτάξας καὶ οἰκέταις δυσί. Τὸ μὲν οὖν διὰ τοῦ πατρὸς ἀνα φέρεσθαι τὸ παιδάριον ἐπὶ τὴν θυσίαν, σημαίνει διὰ συμβόλου καὶ σχήματος, ὡς οὐκ ἀνθρωπεία δύναμις οὐδὲ ἡ τῶν ἐπιβουλεύοντων πλεονεξία τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἀνήγαγεν ἐπὶ τὸν σταυρὸν, ἀλλ' ἡ τοῦ Πατρὸς, ἴν' οὕτως εἶπω, βούλησις, τὸν ὑπὲρ πάντων θάνατον ὑπομένειν αὐτὸν οἰκονομικῶς συγχωρήσασα. Τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ, ποτὲ μὲν Πιλάτῳ προσδιαλεγόμενος ἔφασκεν· "Οὐκ εἶχες οὐδεμίαν ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδωμένον ἄνωθεν." ποτὲ δὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα τοὺς λόγους ποιούμενος ἔφασκε· "Πάτερ, εἰ δυνατόν, ἀπελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ." Οὐκ ἀντιλέγει τῷ πατρὶ τὸ παιδάριον· "Ἐταπείνωσε γὰρ ἑαυτὸν, καίτοι Θεὸς ὢν, ὁ Υἱὸς, ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου τῷ Πατρὶ, θανάτου δὲ σταυροῦ." Διὸ δὴ καὶ διὰ τοῦ προφήτου φησὶν Ἡσαΐου· "Ἐγὼ οὐκ ἀπειθῶ, οὐδὲ ἀντιλέγω." Τὸ δὲ ἐν ἡμέρᾳ τρίτῃ μόλις φθάσαι εἰς τὸν τόπον, τὸν τελευταῖον σημαίνει καιρὸν, καθ' ὃν ἐπεδήμησεν ὁ Σωτὴρ. Προηγουμένων γὰρ πρώτου καὶ μέσου, τρίτος ἔσται πάντως ὁ ἐπὶ τέλει. Ἡ δὲ τῶν οἰκετῶν ξυνωρίς, ἡ καὶ ἀκολουθεῖν ἐπιτεταγμένη, ἐδήλου πάλιν ὡς διὰ σχήματος ὅτι ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος ἀναβαίνουντι τῷ Χριστῷ, ἀκολουθήσειν ἔμελλον οἱ δύο λαοί. Τὸ δὲ μακρόθεν τεθεῆσθαι αὐτὸν τόπον τὸν μακάριον Ἀβραὰμ, τὴν προαιώνιον Πατρὸς σημαίνει πρόγνωσιν, ἣν ἔχων ὁραταὶ περὶ τοῦ οἰκείου γεννήματος, τουτέστι Χριστοῦ· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Παῦλος περὶ τοῦ Σωτῆρός φησιν, ὅτι "Προεγνωσμένου μὲν, πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτοις." Εἶτα πάλιν ἐπὶ τούτοις, "Καθίσατε αὐτοῦ," πρὸς τοὺς οἰκέτας φησὶν ὁ μακάριος Ἀβραὰμ, καὶ τοῦτο, "μετὰ τῆς ὄνου· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελευσόμεθα ἕως ὧδε." Τί δὲ ἡμῖν καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὑποδηλούμενον, ὁρῶ πάλιν ὡς ἂν οἶός τε ᾖ. Ὁ πρὸς τὸ πιστεύειν ἄρτι κεκλημένος, καὶ ἀκολουθεῖν μὲν ἐθελήσας τῷ Σωτῆρι Χριστῷ· ὅμως δ' οὖν ταῖς ἀμαρτίαις ἔτι δουλοπρεπῶς ὑποκείμενος, καὶ πρὸς τὴν τῆς δικαιοσύνης ἐλευθερίαν οὕτω κεκλημένος διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ἀλογίᾳ δὲ ἔτι καὶ ἀμαθίᾳ συνῶν, ἥτις διὰ τῆς ὄνου σημαίνεται, οὐκ ὄψεται καθαρῶς τὸ σωτήριον πάθος, οὐδὲ μεθέξει παραχρῆμα τῆς θυσίας τοῦ ἀμνοῦ τοῦ ἀληθινοῦ. Κάτω δὲ που μενεῖ, καὶ προσκαρτερήσει τῷ ταπεινῷ τῆς κατηχήσεως λόγῳ, ἄχρις 77.496 ἂν ἐλέω Θεοῦ τὸ ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἀποσεισάμενος βᾶρος, ἀναβῆναι δυναθῆ, καθάπερ εἰς τινα διαφανεστάτην ὄρου ἀκρόρειαν, τὴν ὑψηλοτάτην τοῦ θείου μυστηρίου κατάληψιν, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τινῶν· "Δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ." Θαυμάζειν δ' ἐμοὶ καὶ λίαν ἐπέρχεται τὸν μακάριον Ἀβραὰμ λέγοντα πρὸς τοὺς οἰκέτας, καθάπερ ἤδη προεῖπον· "Καθίσατε αὐτοῦ· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελευσόμεθα ἕως ὧδε· καὶ προσκυνήσαντες ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς." Προφητεύει μὲν

οὖν ὡς δίκαιος· ἔμελλον γὰρ ὑποστρέφειν· σιωπᾶ δὲ ὡς σοφός, καὶ ὡς ἀμυήτοις ἔτι τὸ μυστήριον οὐκ ἐμφαίνει· τύπον ἡμῖν κὰν τούτῳ ἑαυτὸν τιθεὶς, οἷς καὶ αὐτός ποῦ φησιν ὁ Σωτῆρ· "Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί· μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων." Μαργαρίτας λέγων τὰ λελαμπρυσμένα καὶ διειδή τοῦ Πνεύματος λόγια. Εἶτα πάλιν φησὶ, ὅτι "Τὰ ξύλα τῆς ὀλοκαρπώσεως ἐπέθηκεν Ἀβραὰμ τῷ παιδί." Συγχωρήσει γὰρ τῇ κατ' οἰκονομίαν μονον ουχὶ καὶ συνεργαζομένου τοῦ Πατρὸς, καὶ οὐκ ἄκουσαν παραβιασάμενοι τὴν θεϊαν ἰσχύν, ἐπέθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Σωτῆρι τὸν σταυρόν. Καὶ μάρτυς ἡμῖν ἐπὶ τούτῳ ἀψευδῆς ὁ προφήτης Ἡσαΐας εὔρεθῆσεται λέγων περὶ αὐτοῦ· "Παιδία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν, τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Πάντες, ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν· ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν." Γεγονῶς δὲ ἤδη καὶ φθάσας ἐν τοῖς προηγγελμένοις τόποις, τὸ θυσιαστήριον ὁ πατριάρχης εὗρη δὴ καὶ μάλα καλῶς ἀνεδείματο· ἵνα πάλιν ἡμεῖς διὰ τούτου νοῶμεν ὅτι, παρὰ μὲν τοῖς ἀνθρώποις ὀφθαλμοῖς σταυρὸς ἦν καὶ ξύλον ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὸ ὀρώμενον· ἐν δὲ ὀφθαλμοῖς τοῦ πάντων Πατρὸς, θυσιαστήριον ὄντως μέγα καὶ ὑψηλὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐγγεγερμένον, ὁσίῳ τε καὶ πανάγνω καπνιζόμενον θύματι. Τὸ δὲ ἐπιτεθῆναι μὲν ἐπὶ τὰ ξύλα τὸν Ἰσαὰκ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ὑπομεῖναι τὴν σφαγὴν τὸν κριόν, σαφέστατα δηλοῖ, ὅτι περ ἀνέβη μὲν ὁ Θεὸς Λόγος ἐπὶ τὸν σταυρόν, καὶ ἦν ἐν τῷ κρεμαμένῳ ναῶ· ἔπασχε δὲ Κύριος οὐκ αὐτὸς ἀπαθῆς ὢν φύσει. Οὐ γὰρ ἐπηνέχθη τῷ Ἰσαὰκ ἢ μάχαιρα, τουτέστι, τῷ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς προελθόντι Λόγῳ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ, καὶ ὡς αὐτὸς ἦγε το πρὸς σφαγὴν, ὁ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου ναὸς, ὃς διὰ τοῦ προβάτου σημαίνεται. Οἰκειοῦται δὲ ὁ Λόγος, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ πάθος· αὐτοῦ γὰρ ἦν τὸ σῶμα, καὶ οὐχ ἑτέρου τινός. Ἐπεὶ καὶ τοῦ σώματος μαστιζομένου πάλιν, ἐμπτυσμένου δὲ οὐδὲν ἦττον παρὰ τῶν παντόλμων Ἰουδαίων, αὐτὸς διὰ τοῦ προφήτου φησὶν Ἡσαΐου· "Τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα." –"Εἷς γὰρ Θεὸς ὁ Πατὴρ, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. "Ὅς διὰ 77.497 τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, αἰσχύνης, καθὼς γέγραπται, καταφρονήσας, καὶ ὑπήκοος γενόμενος τῷ Πατρὶ, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου," ἵνα καὶ ἀποθανὼν δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, ἑαυτῷ πάλιν ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν ἀναστήσῃ, ζωοποιήσας διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος· καὶ ἀνοίξῃ μὲν ἡμῖν τῶν οὐρανῶν τὰς πύλας, ἀνάγῃ δὲ εἰς αὐτοὺς, καὶ ὀφθαλμοῖς παραστήσῃ τοῦ Πατρὸς τὴν πάλαι διὰ τὴν ἀμαρτίαν δραπετεύσασαν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν. Ἐπὶ τοῖς τοσοῦτοις, ἀγαπητοῖ, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν κατορθώμασιν, ἀνοιγνύσθω μὲν πᾶν στόμα εἰς εὐφημίαν, ἔστω δὲ γλώσσης ἀπάσης ἔργον ἢ εἰς αὐτὸν ὑμνωδία, βοάτω δὲ ὥσπερ τι λιγυρὸν ἀνιῆσα μέλος· "Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος." Ἀναβέβηκε γὰρ τὴν καθ' ἡμᾶς πληρώσας οἰκονομίαν· καὶ ἀναβέβηκεν οὐχ ἀπλῶς, "ἀλλ' αἰχμαλωτεύσας αἰχμαλωσίαν, καὶ δόματα δούς ἐν ἀνθρώποις." Πάντας γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου χειρῶν ἐξαρπάσας αἰχμαλώτους μένοντας ἐλυτρώσατο, πεπλήρωκε δὲ δογμάτων ἀγαθῶν. Ποικίλα γὰρ τὰ διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς ἡμᾶς διαβεβηκότα χαρίσματα. ἡ'. Πάσης τοιγαροῦν εὐλογίας πεπληρωμένοι παρὰ Χριστοῦ ἐορτάζωμεν, ἀγαπητοῖ, μὴ τοῖς ἐπωφελέσι πόνοις ἐπιστυγνάζοντες· μηδὲ ὥσπερ τι φορτίον ἡγούμενοι τὸν ἐπὶ ταῖς ἀσιτίαις ἰδρῶτα, ἀλλ' ἰλαρῶ μὲν φρονήματι πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἰόντες· τῇ δὲ ἐλπίδι χαίροντες, καθὰ Παῦλός φησι, καὶ τοῖς προσδοκωμένοις ἀγαθοῖς ἐντεῦθεν ἐπαγαλλόμενοι. Πρὸ δέ γε πάντων, τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχώμεθα· ἔλαυ νέσθω τὸ πικρὸν τῆς καταλαλιᾶς δαιμόνιον· ἐξοικὶ ζέσθω φθόνος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· φευγέτω πονηρία καὶ δόλος· ἀποδημείτω ψευδολογία, καὶ τὸ προὔχον ἐν κακοῖς ἐπιπορκία. Ἀλλὰ μηδὲ ὁμνύωμεν· ἔστω δὲ ἡμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, καὶ τὸ οὐ, οὐ. Ἐπισκεπτώμεθα τοὺς τῷ παγχαλέπῳ θηρίῳ παλαίοντας, τοὺς ἐν πενίᾳ φημί·

ὄρφανόν καὶ χήραν ἀνακτησώμεθα· λελωβημένους ταῖς πρεπούσαις ἀναπαύσωμεν
θεραπείαις· φιλό στοργοι, συμπαθεῖς περὶ τοὺς ἐν δεσμοῖς εὐρισκώ μεθα. Τότε γὰρ,
τότε τὴν ὄντως ἀληθῆ καὶ καθαρῶ τήν νηστείαν ἐπιτελέσομεν τῷ Χριστῷ·
ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ ἑκκαιδεκάτης τοῦ Φαμενώθ μηνός· τῆς
δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριῶ δους Πάσχα, ἀπὸ μιᾶς καὶ δεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός·
καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆ ἕκτη καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός,
ἐσπέρας Σαββάτου· ἐορτάζοντες δὲ τῆ ἑξῆς ἐπιφωσκουσίη Κυριακῆ, τῆ ἑβδόμη καὶ
εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός· συν ἀπτοντες ἐφεξῆς τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς
ἀγίας 77.500 Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ κληρονομήσομεν βασιλείαν οὐρανῶν ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι
δόξα, κράτος, καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰ τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Σ΄.

α΄. Τῆς μὲν ἀγίας ἡμῶν ἀναλαμπούσης ἐορτῆς, καὶ τὸν εὐκλεᾶ τῆς καρτερίας
προτιθείσης ἀγῶνα τοῖς ἐπ' ἀγαθοῖς εὐδοκιμεῖν εἰωθόσιν, ἀκόλουθον οἶμαι
σύμπαντας ἐπὶ τὸ πνευματικὸν συναγείρεσθαι θέατρον, "Δεῦτε δὴ, λέγοντας,
ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ," ἵνα δὴ καὶ
πάνανγον ἐν αὐτῷ συστησάμενοι θίασον, καὶ διὰ τῆς κατὰ Πνεῦμα πρὸς ἀλλήλους
ἐνότητος καθάπερ εἰς μίαν συναρμοσθέντες λύραν, τὸν αὐτῶν χοροστάτην
ἀναμέλωμεν, λέγοντες· "Πάντα τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρας· ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν
φωνῇ ἀγαλλιάσεως." Ὁκνου γὰρ καὶ μελλήσεως τῆς ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι δικαίαν τις
ὑπομείναι γραφὴν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι, καθάπερ ἐν ὀφλήματος τάξει, κατα θέσθαι
τῷ Σωτῆρι τὰ χαριστήρια, ἀναριθμητῶν μὲν ἀγαθῶν πληθῦν τὴν ἀνθρώπου φύσιν
κατακοσμήσαντι, ὅλην δὲ ἀφάτῳ δυνάμει πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην
μεταμορφώσαντι δόξαν· καὶ τὸ μὲν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀκαλλέστατον ἀφανίσαντι
σχῆμα· πρὸς δὲ τὴν ἀρχέτυπον εἰκόνα, καὶ πρὸς τῆς οἰκείας φύσεως ἀναστοιχειοῦντι
χαρακτῆρας, τοὺς ὅσοιπερ ἂν αὐτὸν ἐπιγινώσκοντες λέγωσι, κατὰ τὸν σοφώτατον
ἐκεῖνον μαθητὴν· "Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου." Πρὸς μὲν οὖν τὸν μακάριον
ἐκεῖνον προφήτην Ἡσαΐαν ἐνηχεῖτο διὰ τοῦ Πνεύματος· "Ἀναβόησον ἐν ἰσχυί, μὴ
φείσῃ· ὡς σάλπιγγα ὑψώσον τὴν φωνήν σου." Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμῖν ὁ τῆς ἱερατείας
θεσμός, καὶ πάτριος ἄνωθεν κληρὸς, ἐκ τε χρόνων μακρῶν ἔλκουσα συνήθεια[ν], ὅτι
δὴ καὶ μάλα προθύμως τοῦτο παρ' ἡμῶν εἰσπράττεσθαι χρή, δίδωσιν ἐννοεῖν, φέρε,
σάλπιγγος εὐχεστότερον καὶ διὰ τούτου πάλιν ἀναφθεγξώμεθα τοῦ κηρύγματος, ὅτι,
κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς γεγραμμένον, "Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ." Ἄλλ' ὅτι μὲν τοῦ
ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ πάρεστιν ὁ καιρὸς, ἀντερεῖ μὲν ἴσως οὐδεὶς. Τί δὲ ποιῆσαι
προσῆκει, δικαίως ἂν ἔροιτό τις ἡμᾶς τῶν φιλομαθεστέρων. Ἐγὼ δὲ λίαν
ὑπερθαυμάσας τὸν ἐκπυθόμενον, καὶ διερωτᾶν ὅτι χρή περὶ τούτων οἰηθέντα,
καλῶς τοῖς τῶν ἀγίων προφητῶν χρήσομαι λόγοις. Ἀκουέτω τοίνυν Ἡσαΐου
φάσκοντος· "Ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῷ, ποιήσωμεν εἰρήνην οἱ ἐρχόμενοι." Ἐπειδὴ
δέ πως οὐ λίαν ἐστὶν ἐκφανές, ὡς ἂν τις εἰκάσαι, τὸ εἰρημένον φέρε τοῖς ἀποσμῆχειν
εἰωθόσι τὰ ἐκ παλαιότητος χρόνου νῦν κεκρυμμένα μελετῶντες τὰ παραπλήσια,
ἐπισημοτέραν τῶν λεγομένων τὴν διάνοιαν καταστήσωμεν. β΄. Ἐμπέφυκε τοίνυν
τοῖς τῆς σαρκὸς ἡμῶν μέ 77.501 λεσι φυσικός τις καὶ ὁμογενής, ἴν' οὕτως εἶπω, νόμος,
ἐξοπλίζων ἡμᾶς τῷ πεποικηκότι Θεῷ, καὶ τὸ οἰκεῖον φρόνημα ταῖς τοῦ
Πνεύματος ἐπιθυμίαις ἀντιτιθεῖς. Λογισμοὶ δὲ ἡμῖν ἐντεῦθεν, καὶ ἀτάκτων

ἐπιθυμιῶν οὐκ εὐαρίθμητος ἔσμός, ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἐλκούσαις ῥοπαῖς ἀντεχειρόμενος, καὶ ὡσπερ ἂν εἴ τινα πολεμιῶν πληθὺν ταῖς εἰς τὸ συμφέρον ὄρμαῖς ἑαυτὸν ἀντιτάττων. Τὸν οὕτως αὐθάδη καὶ ἐν ἡμῖν τυραννήσαντα τῆς σαρκὸς νόμον, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος φανερόν που καθίστησι βοῶν· "Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον· βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου." "Ἔως ἂν οὖν ἐν ἡμῖν ὁ τοιοῦτος ἰσχύη νόμος, καὶ τῶν τοῦ Πνεύματος ἐπιθυμιῶν καταθρασύνηται, ἀντεξάγη δὲ τὸ οἰκεῖον θέλημα, καὶ δὴ καὶ πράττειν ἡμᾶς τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἐκβιάζεται, πολεμιωτάτους ἀπεργάζεται τῷ Θεῷ, καὶ τὴν εἰρήνην ἐξείργει δεξιῶν, διατειχίζει δὲ τῆς τοῦ πεπονηκότος φιλανθρωπίας, τοὺς ἐν οἷς ἂν φαίνοιτο κρατῶν. Ἀτονήσας δὲ, καὶ τῷ πρὸς εὐσέβειαν τόνῳ πλεονεκτούμενος, καὶ τοῖς ἠττωμένοις ἐν παρατάξει προσεοικῶς, ῥίψασπις τε ὁμοῦ καὶ φυγὰς ἀναδεικνύμενος τοῖς ὀρθῶς καὶ κατὰ νόμον τὸν θεῖον ἐλομένοις βιοῦν, τῆς πρὸς Θεὸν φιλίας τὴν ὁδὸν ἰππήλατον ἀπεργάζεται. Εἶτα λελυμένης ἐντεῦθεν τῆς τῶν με σολαβούντων ἀφορμῆς, συνθησόμεθα λοιπὸν οἷς ἂν ἡμῖν ἐπιτάτῃ τὸ Πνεῦμα· καὶ τὸ ἀντιδοτοῦν οὐκ ἔχοντες, ὅτι σωζόμενοι "τὴν πρὸς Θεὸν εἰρήνην" ἀγαπᾶν οἰησόμεθα δεῖν οἱ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἐπὶ σωτηρίαν ἐρχόμενοι. "Νεκρῶσωμεν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν, καὶ προσεπιτούτους τὴν πλεονεξίαν." Τεθνάτω ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν ἐπιθυμίαις, ὡσπερ ὄξει σιδήρῳ βαλλόμενος ὁ τῆς σαρκὸς νόμος. Πιπτέτω τὸ ἐν ἡμῖν γεῶδες τε καὶ ἀκάθαρτον φρόνημα. Κατακρατεῖτω δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος· διωκέτω δὲ μᾶλλον, ἢ φαινέσθω φυγὰς. Ἀριστεύων μὲν γὰρ, καὶ τῆς τοῦ πολεμοῦντος ἰσχύος ὅτε κρείττων εὐρίσκειται, ῥιζοῖ μὲν ἅπασαν ἡμῖν ἀρετὴν· φιλαιτάτους δὲ τῷ Δεσπότη τοὺς πάλαι δραπέτας ἀποτελεῖ, καὶ τὴν τριπόθητον τῶν ἀγίων ἐλπίδα τοῖς οὐκ ἔχουσι πραγματούεται. Ἄν δὲ που τοῖς σαρκικοῖς κινήμασιν, ὡσπερ ἀνέμων ἀντιπνοίαις τισὶν, ἀνωθούμενος ὀπίσω χωρῆ, τότε δὴ, τότε πᾶσα μὲν ἢ ἐν ἡμῖν ἀσφάλεια βαδιεῖται πρὸς τὸ μηδὲν, νευρουμένης ἐν ἡμῖν τῆς ἁμαρτίας ἐξ ἡμετέρου θελήματος· "Μερίδες δὲ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλωπέκων ἐσόμεθα," παν οὐργοῖς καὶ ἀκαθάρτοις δαίμοσι τὴν ἑαυτῶν χαρίζομενοι εὐκοσμίαν· καὶ ὡσπερ ἂν εἴ τις ἀμπελῶν, ὁμοῦ καὶ θριγκίου καὶ τῆς τῶν φυλαττόντων νήψεως ἔρημος ὢν, ἐτοιμοτάτη τοῖς διαρπάζουσι προκεισὸ μεθὰ τροφή. Ἄλλ' εἴπερ ἐκάστῳ γλυκὺ τὸ μηδενὸς τῶν τοιούτων εἰς πείραν ἐλθεῖν, εἰσδεχέσθω προθύ 77.504 μως τὴν ἀπάσης σεμνότητος μητέρα νηστείαν, ὑποπιαζέτω τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγείτω, καὶ διὰ τοῦ βούλεσθαι πονεῖν, "ἀκάνθαις τὸ οἰκεῖον κτῆμα περιφραττέτω," καθάπερ ἔφησέ τις τῶν σοφῶν ἐν ἡμῖν. Τοῖς μὲν οὖν τελειότεροις τὴν ἔξιν, καὶ στερεωτέρων δυναμένοις ἀπογεύεσθαι μαθημάτων, ἀποχρήσειν οἱ καὶ ταῦτα πρὸς τὸ δύνασθαι, καὶ λίαν εὐπετῶς. ἐπὶ τὴν τῶν δεόντων ἐξοίχεσθαι θήραν, καὶ παντα χόθεν ὅπερ ἂν αὐτοῖς φαίνεται λυσιτελοῦν ἐρανίζεσθαι. Δεῖ δὲ, οἶμαι, πόνων αὐτοῖς οὐ μακρῶν. Ἄρ κέσει γὰρ εἰς τὸ δύνασθαι κατορθοῦν ἢ προθυμία, ποταμίου ῥεύματος δίκην, καθάπερ τινὰς ὄχθους ἀεὶ τὸ ἀντιστατοῦν ὑποσύρουσα, καὶ ἀπλεονεκτῆτοις ὄρμαῖς τὸ ἀντιτεῖνον ἐξαφανίζουσα. Ὁ δὲ δὴ μεγίστην ἐστὶ τῆς ἐν τοῖς εἰρημένους περιπετείας προσθεῖναι λοιπὸν ἀναγκαῖον. Τοῖς γὰρ κατὰ τόνδε διηρητισμένοις τὸν τρόπον, αὐτὸς ὁ πάντα νικῶν ἐπαμύνει Θεός. καὶ ἡ πάντων ἰσχύς, καὶ δύναμις, βακτηρία καὶ νεῦρα γίνεται. Καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ σοφώτατος Μετ' ὠδός· "Ἡ ῥάβδος σου, καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐτὰ με παρεκάλεσαν." Ὅτι μὲν οὖν λαμπροὶ καὶ ἀξιοθαύμαστοι τῆς πρὸς Θεὸν εἰρήνης εἰσὶν οἱ καρποὶ, συνθήσεται πασισοῦν, οἶμαι, τῶν εὖ φρονούντων. γ'. Ἀνασκοπούμενος δὲ, καὶ καθάπερ οἱ πρὸς ἄκρον γηλόφου τινὸς ἀναποδίσαντες, καὶ πρὸς ὅσον οἶδεν ἐκτείνεσθαι τῶν ὀφθαλμῶν ἢ ὀξύτης, τοσοῦτον ἐπιχειροῦντες ὄραν, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς κύκλω τὸν ὀφθαλμὸν τῆς διανοίας περιάγων, καὶ τὰς τῶν

πρα γμάτων ὡς ἔνι μάλιστα διασκεπτόμενος φύσεις, οὐ μόνον οἶμαι προσήκειν τοῖς ἀρτίως διηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ λόγου, ὅτι δεήσει τὰ πρὸς εἰρήνην μελετᾶν τῷ Θεῷ συμβουλεύειν, ἀλλ' ἤδη μοι καὶ ἑτέρα τις ἀνδρῶν ἀναδείκνυται πληθὺς. Ὡσπερ δὲ τὰ τῶν μο σχευμάτων ἀρτιθαλῆ τε καὶ ἀρτίγωνα μόλις τῆς τε κούσης ὑπερτέλλονται γῆς, ταῖς τῶν φυτοκόμων ἐμπειρίαις, καὶ ταῖς τῶν ὑδάτων παροχαῖς εἰς αὐτὰς ξησιν ἐπέιγεται· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον κάκεῖνοι ἄρτι καὶ μόλις τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ῥιζοῦμένοις κήποις, ὡσπερ τινὰ πηγὴν ὑφ' ἑαυτοὺς τὴν ἐκ τῶν διδασκάλων καλοῦσι τέχνην. Οἷς δὴ καὶ μάλιστα πρέπειν ὑπολαμβάνω, τὴν καλὴν ἐκείνην τοῦ προφήτου φωτὴν ἐπιφθέγγασθαι· "Ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῶ· ποιήσωμεν εἰρήνην οἱ ἐρχόμενοι." Ἐρχόμενοι δὲ πόθεν, ἢ καὶ ὅποι καταλύειν μέλλοντες, ἄξιον ἰδεῖν. Ἄλλ' ἔστι παντὶ τῷ σαφὲς ὡς βαδίζει μὲν διὰ τῆς πίστεως ἐξ ἀμαθίας τὰ ἔθνη πρὸς παιδείου· ἐξ ἀβουλίας εἰς εὐφρονα λογισμόν· ἐκ μακρᾶς καὶ συντρόφου πλάνης, εἰς ἀληθεστέραν περὶ τῶν ὄντων διὰ ληψιν, εἰς θεογνωσίαν, εἰς εὐλάβειαν, εἰς τὸ βιοῦν ἐξηλλαγμένως, ἢ πρότερον, εἰς ἐλευθερίαν, εἰς ἀνα νέωσιν, καὶ ἀπαξαπλῶς εἰπεῖν, εἰς ἀνθρώπῳ πρέπειν ὡς ἀρετὴν τε καὶ δίκαιον· ἀνθρώπῳ δὲ φημι, λο 77.505 γικῶ δηλονότι καὶ κατ' εἰκόνα πεποιημένῳ τοῦ κτίσαντος. Οἱ γὰρ τοῖς τοῦ διαβόλου πανουργήμασιν ἀνασσεσθημένοι τὸν νοῦν, καὶ πρὸς τὰ τῶν εἰδώλων ἀνεπτοημένοι παίγνια, καὶ τῷ ξύλῳ λέγοντες· "Θεὸς μου εἶ σὺ," κατὰ τὸν προφήτην· καὶ τῷ λίθῳ· "Σὺ με ἐγέννησας;" πάσης μὲν ἂν εἶεν ἀβουλίας εἰκότως ἀνάπλεω· καὶ ταύτην ἔφ' ἑαυτοῖς καλοῦσι τὴν ψῆφον παρὰ τῶν, οἷς τὰ δίκαια κρίνειν ἐσπούδασται. Καὶ δοκοῦσιν (ἐρῶ γὰρ ὅπερ ἀληθέστερον εἰπεῖν), ὅσον μὲν εἰς τὴν τοῦ σώματος φύσιν, διασώζουσιν ἔτι τὸν ἄνθρωπον· καὶ μόνοις τοῖς ἐντεῦθεν χαρακτῆρσι, καὶ σχήμασιν, ὅτι δὴ καὶ ζῶα λογικὰ γεγονόσιν ἐπιγινώσκονται· τὸ δὲ ὅσον εἰς νοῦν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, ταῖς τῶν ἀλόγων ἀνοίαις ἀμιλλᾶσθαι φιλοτιμότερον. Δοίη δ' ἂν τις αὐτοὺς κἀν τούτῳ κρατεῖν, εἰ τὰ παρ' αὐτῷ γινόμενα περισκέπειτο. Ἄλλ' ἵνα μὴ δοκοῖν διαλοιδορεῖσθαι μᾶλλον αὐτοῖς, ἢ πειρᾶσθαι διελέγειν, ὡς πολὺ τῶν δεόντων ἀποστατήσαντας, καὶ πρὸς ἐσχάτην ἀποδημίαν ἀποστατήσαντας· αὐτὸν ἤδη παροῖσω τὸν ἀπάντων Θεὸν καὶ Δεσπότην, τοιοῦτόν τι λέγοντα δι' ἐνὸς τῶν προφητῶν· "Ἴδετε ὅτι σποδὸς ἢ καρδία αὐτῶν, καὶ πλανῶνται." Πλανῶνται γὰρ ὄντως, τὴν μὲν εὐθεϊάν, ἵν' οὕτως εἴπω, τῆς θεογνωσίας ἐκβεβηκότες διάληψιν· παρατροπαῖς δὲ τισιν ἀνοήτοις, καὶ λογισμῶν ἀπάταις διεστραμμένων εἰς πᾶσαν ἀβουλίαν κατασυρόμενοι, ὡς καὶ τῆς ἀρρήτου καὶ πάντα ὑπερκειμένης οὐσίας τὴν δόξαν, ξύλοις καὶ λίθοις ἐπασωτεύεσθαι, καὶ ἀμείνω τῆς ἀνθρώπου ποιεῖσθαι φύσεως τὰ δι' αὐτὴν εἰς τὸ εἶναι παρηγμένα, καὶ δεσπότης ἐπιγράφειν, ὧν αὐτοὶ γε γόνασιν κύριοι. Εἶτα τί τοῖς ὀρθῶς ἐξετάζουσι φαίνοιτ' ἂν τῶν τοιούτων παραλογώτερον; δ'. Ἄλλ' οὐ γὰρ με τὸν περὶ τούτων διειληφότα λόγον, λανθάνει πρὸς τοῖς εἰρημένοις κάκεῖνο· ὡς ἀποφοιτῶσι μὲν τινες τῆς οὕτω χαμαιζήλου λατρείας, ὑψηλοτέραν δὲ ὡσπερ ἐπιτηδεύοντες πλάνην, ἐπὶ τὰ τῶν κτισμάτων ἀναφεύγειν οἴονται δεῖν ἐπισημότερα. Καὶ κροτάφοις μὲν γείτονα τὴν ὄφρυν ἀνασπᾶσαντες, ἀναπτύοντες δὲ πλατὺ τι καὶ μέγα, καὶ γενειάδα μακρὰν τῇ χειρὶ καταξαίνοντες, οὐρανὸν μὲν ἀποθαυμάζουσι, κύκλῳ πάσης περιτεθεῖσαι τῆς ὑφ' ἡλίῳ λέγοντες, καὶ ὡσπερ ἐν κόλποις ἔχει τὰ σύμπαντα, σκηνῆς τινος δίκην τοῖς ἔσω κειμένοις ἐπιχεόμενον. Εἶτα τὰς ἐν αὐτῷ τῶν ἄστρων περιεργάζονται θέσεις, καὶ ἡλίου μὲν καὶ σελήνης καταπλάττονται δρόμους· πῦρ δὲ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν ὡς ἀρχὰς τῶν ὄντων εἰσφέρουσι, καὶ ῥίζαν εὐρῆσθαι τοῖς γενητοῖς τὴν τῶν στοιχείων μυθολογοῦσι σύνοδον. Εἶτα δέον αὐτοὺς τὸν τῶν εἰρημένων ταξίαρχόν τε καὶ ἡγεμόνα ζητεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν κτισμάτων καλλονῆς ἐπὶ τὸν τοῦ κάλλους αὐτῶν δοτῆρα Θεὸν ἀνατρέχειν, ὅλον τοῖς ποιήμασι τὸ θαῦμα χαρίζονται· καὶ πῶς ἂν, εἰπέ μοι, μειζόνως ἐσφάλησαν, ἢ πῶς ἂν τις ἀβουλότερον τὴν τῶν ὄντων κατασκεπάζοι φύσιν; Καίτοι

πᾶσιν, οἷμαι, τοῖς οὐσίην 77.508 ἐστὶ προδηλότατον, ὡς εἴ τις οἶκον ἢ ναῦν, ἢ ἔτε ρόν τι τοιοῦτον εὐτεχνέστατα διηρτισμένον θεάσαιτο, οὐκ ἀταμιεύτω χρεῖται τῷ θαύματι, ἀλλὰ τῇ θέσει, τὴν κατασκευὴν, τὸ κάλλος τῶν ὀρωμένων ἐπαι νέσας, τὸν ἀρχιτέχνην εὐθὺς φαντάζεται, τίς τε καὶ πόσος εἴη κατὰ τὸν νοῦν, ὁ τῶν οὕτω καλλίστων δημιουργὸς ἐννοεῖ. Ἄλλ' οἶδε περὶ μόνας τὰς τῶν λόγων στροφὰς καὶ ποικίλους, ὡς οἶονται, μαθήμασι κατεγλωττισμένοι, μέχρι μόνων τῶν ὀρωμένων τὴν διάνοιαν στήσαντες, καὶ τὴν ἐπέκεινα τοῦ νοῦ κολο βώσαντες φορὰν, οὐχ ὀρώσι τὸν ἀπάντων γενεσιουργὸν καὶ τεχνίτην Θεόν· οὐδὲ αὐτῷ τὴν δόξαν ἀνατι θέντες, ἄτε δὴ Κυρίῳ καὶ τῶν ὄλων ποιητῇ, ἀπο δέχονται τὴν ἐν τοῖς ποιήμασι τάξιν, ἵνα δὴ συνετοὶ τινες εἶεν ὄντως σοφοί. Νυνὶ δὲ εἰς τοῦτο πεσόντες ἀνοίας οὐκ αἰσθάνονται, ὥστε εἰ καὶ πᾶσαν εἰσεκόμιζον σπουδὴν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς τὴν ἀκροτάτην ἀβουλίαν καταδραμεῖν, οὐκ ἂν, οἷμαι, μειζρόνως αὐ τοῖς διηνύσθη τὸ παραλόγως ποθούμενον. Ἄλλ' ἠκέτω μοι Παῦλος, καὶ τοῖς ἐμοῖς περὶ τούτου προσμαρτυρεῖτω λόγοις ἀναφθεγγόμενος· "Ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν." Ὅτι δὲ ἀληθὴς ἢ τοῦ ἀγίου φωνὴ διὰ τῆς τῶν πρα γμάτων ἰόντες ἐρεῦνης, μανθάνομεν. Πρῶτον μὲν γὰρ ὄχλον τῷ βίῳ θεῶν ἐπεισφέρουσι, καὶ τοῖς προσ κυνοῦσιν ἀγνοούμενον, ἐξ ὧν ἐνίοις οὐδὲ τὸ κοινὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀνθρώπινον ἀποσώζοντες σχῆμα, ὑὸς δὲ ἢ κυνὸς ἐγκαταμίξαντες μοῖραν, μεμοιχευμένην ὡσπερ ἡμῖν εἰσφέρουσι τὴν φύσιν, καὶ νόθαις τισὶ χαρακτήρων ἐξαλλαγαῖς τὴν καλλίστην τῶν ἐπὶ γῆς παραλύουσιν εἰκόνα. Ἄλλὰ τί μοι καὶ μακροὺς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους περὶ τῶν οὕτως ἐτοιμῶν εἰς γέλωτα; Ἐπ' ἐκεῖνο[ν] δὴ μᾶλλον ἴωμεν, ὅπερ ἐστὶν ἀναγκαῖον. Καὶ ποῖον τοῦτο, φημί· Βαθύς τις ἀμαθίας τοὺς Ἑλλήνων παῖδας περιχεῖται σκότος, καὶ δίκην ἀχλύος ταῖς ἀπάντων διανοίαις ἐπιπαττόμενος, ἀναβλέπειν μὲν πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος θύραν οὐκ ἔᾶ, ἀβασανίστοις δὲ μᾶλλον καὶ διεψευσμένοις λογισμοῖς ἀληθείας ἐξοικίζει δογμάτων. Τί γὰρ δὴ καὶ ποιοῦσιν οἱ παράφρονες; Ἀποστεροῦσι τῶν καλλίστων τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ μέγα τῆς φύσεως γέρας [π]ληροῦν τες, ἀφανίζουσιν. Οὐ γὰρ δὴ φασιν, οὐδὲ βούλονται τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως εἶναι κάτοχον· οὐδὲ ἔλευ θέραν ἐν τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι τὴν αἴρεσιν, ὡς τὴν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν ἔργων ῥυπὴν μὴ τοῖς αὐτοῦ κείσθαι θελήμασιν, ἀλλὰ ταῖς ἐτέρων ἀπονεμεῖσθαι ψήφοις. Εἰμαρμένη γὰρ τις καὶ γενεσις, ὡς φασί, κατὰ τὸ αὐτῇ δοκοῦν, τὸν ἐκάστου βίον ζυγοστατεῖ· καὶ ἀπονέμει μὲν τισὶ τὰ κάλλιστα, καὶ οἷς ἂν εὖ ζαιτό τις δικαίως προσομιλεῖν· ἀντορέγει δὲ πάλιν ἐτέροις, ὧν οὐκ ἂν ἔλοιτό τις εἰς πέρας ἐλθεῖν· ὡς αὐτόκλητον μὲν, ἐν μηδενὶ βαδίζειν, μήτε τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς ἐξουσίαν ἔχοντα, μήτε μὴν τὴν ἐπὶ θάτερα· σειραῖς δὲ ὡσπερ καὶ τοῖς ἐξ ἀνάγκης, ἵν' οὕτως 77.509 εἴπω, καλεῖσθαι σχοινίοις πρὸς ἄμφω· ἵνα μηδὲν ἔτι τῶν ἀλόγων διαφέρῃ ζῶων, ὁ πάντων ἄνωθεν τὴν ἡγεμονίαν λαχῶν. Καὶ μοι δοκοῦσιν οἱ ταῖς τοιαύταις συντιθέμενοι δόξαις παραπλήσιόν τι ποιεῖν, ὡς ἂν εἰ καὶ τινα ἡνίοχον στήσαντες, καὶ τῶν ἀρμάτων αὐτὸν ἐπιβιβάσαντες, ἐτέρῳ τὸ ἱππηλατεῖν ἐπιτρέψειαν. Ἄλλ' οὔτε τὴν ἐπὶ τὸ νικᾶν ὁ τοιοῦτος ἀποίσεται δόξαν, οὔτε μὴν εἰ συντριβῇ πεσὼν, αὐτὸς ἑαυτῷ παραίτιος τοῦ πάθους γεγενῆσθαι πιστεῦοιτο. Ἐτέρων γὰρ ἔργων ἀμφοτέρα, καὶ τῶν τὰς ἡνίας ἐχόντων, οὐ τοῦ μάτην τοῖς δίφροις ἐφεστηκότος ἢ ἔμ βασις. Ὡν γὰρ ἂν τις οὐκ ἔχει τὴν ἐξουσίαν, πῶς ἂν εἰκότως περὶ αὐτῶν ἀπαιτοῖτο τοὺς λόγους; Τὸ δὲ ἐν προαιρέσει τῇ τοῦ ποιοῦντος κείμενον, ὅποι περ ἂν ἤξει ἢ καὶ πράττοιτο δηλονότι, καὶ οὐχ ἐτέροις ἀναθήσει τὰς αἰτίας. Ἄλλ' ἵνα καὶ διὰ πρα γμάτων, ὧν ἐκεῖνοι τοῦ βίου κατερράψωδῆκασιν, καὶ διὰ μύθων τῶν παρ' αὐτοῖς τοὺς ἐπὶ τὸ ληρεῖν αὐ τοὺς ἐλέγχους ἐραυζόμενοι, γυμνότερον τοῖς ἀκρω μένοις ἐπιδεικνύωμεν, ὡς ἀμαθίας αὐτοῖς οὐ τῆς τυχούσης τὸ δόγμα πεπλήρωται, καὶ τὸ μὴ ταῖς οἰκείαις ὑπολαμβάνειν κεχρηῆσθαι βουλαῖς ἐν τοῖς πρακτέοις τὸν ἄνθρωπον, μηδὲ αὐτονόμω

γνώμη βαδίζειν ἐφ' ὅπερ ἂν βούλοιο, τῆς ἐσχάτης ἀνοίας ἔγκλημα φέρει, ὀλίγων, καθάπερ ἤδη προεῖπον, ἐπιμνησθήσομαι. Ταν τάλου τινός, καὶ Τιτυοῦ, καὶ Ἰξίου, καὶ τῆς Σισύφου ταλαιπωρίας, οἱ παρ' ἐκείνοις μνημονεύουσι λόγῳ, καὶ δίκας αὐτοὺς ἀποτινύειν, καὶ μάλα δικαίως, δισχυρίζονται, ἄς αὐτοὶ, κατὰ τὸ εἶκος, ἠβουλήθησαν. Τάνταλον μὲν γὰρ, λίθου τῆ κεφαλῇ δυσαχθεστά του λίαν ἐπηρητημένου, καὶ φόβῳ κινδύνων αἰεὶ προσδοκωμένων, κολάζεσθαί φασιν. Εἶτα τὴν αἰτίαν εἶ τις ἔροιο τοῦ κακοῦ, ὡς ἀκόλαστον ἔσχε γλώσσαν ἀνακεκραγῶτων ἀκούσεται, καὶ νόσον αἰσχίστην ὄνομα γραφόντων τῷ πάθει. Τὸν δέ γε Τιτυὸν τὸν οὕτω καλούμενον, ἐπ' ἑννέα μὲν ὄλοις ἐκτείνουσι πλέθροις· ἀνημένων δὲ ξυνωρίδι γυπῶν τὸ ἦπαρ ἀνακείρεσθαι λέγουσι, καὶ τρόπον ἀκολασίας πρόφασιν αὐτῷ τῆς ἀνηκέστου συμφορᾶς γεγενῆσθαι δισχυρίζονται. Ἰξίονα δὲ καὶ Σίσυφον, τὸν μὲν, αἰδιδνήτοις στροφαῖς, καὶ τροχοῦ περιόδοις ὑπεστρωμένον· τὸν δὲ ἰδρῶτι μακρῷ κολάζεσθαί φασιν· εἶτα καὶ τούτοις, ἵνα δὴ δικαίως φαίνονται τιμωρούμενοι, διαφοροῖς πλημμελημάτων ὑποβάλλουσι γραφαῖς. Ἄλλ' ὡς περ ὄντως κατὰ τὴν αὐτῶν διάληψιν τε καὶ ἔννοιαν, ταῖς ἐξ εἰμαρμένης ἀνάγκαις ὑποκεῖσθαι νομοῦμεν τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἂν εἶεν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, τῶν ἄρ' ἴως ὠνομασμένων τὰ ἐφ' οἷς πεπόνθασι πλημμελήματα, ἀλλὰ τῆς εἰς ταῦτα καλούσης εἰμαρμένης, καὶ διὰ τὸ δύνασθαι τῆς ἐκάστου γνώμης κρατεῖν ὑπὸ χεῖρα πεποιημένης τὴν ἑαυτῆς. Ἡ τοίνυν ἀνείσθωσαν τῶν ἀνηκέστων τιμωριῶν, καὶ τῆς ἀθανάτου ταλαιπωρίας ἐκεῖνοι, κατηγορεῖσθω δὲ μᾶλλον ἢ πλεονεκτήσασα γένεσις, καὶ ὑποκεῖσθω τοῖς κολασταῖς, εἴ τις ἂν εἶεν οἱ τοῦτο ποιεῖν ἐγνωκότες· ἢ εἴπερ τις ἐρεῖ δικαίως ἐκείνους κολάζεσθαι, γυμνὸν ἡμῖν 77.512 ἀνάγκης εἰσκομιζέτω τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἐκ τῆς εἰμαρμένης ἀναιρείτω πλεονεξίαν, ἵνα Ταντάλου φαίνεται καὶ Σισύφου τὰ ἐγκλήματα. Εἰ γὰρ οἶδε τῶν ἀποπτῶτων καὶ παρ' ἡμῖν ὁ τοῦ δικαίου θεσμός, μὴ τοὺς ἡμαρτηκότας μᾶλλον, ἀλλ' ἑτέρους ἀντ' ἐκείνων εἰσπράττεσθαι δίκας, πῶς οὐκ ἔσται παντὶ τῷ συμφανές, ὅτι τῶν παρ' ἐκείνοις νενομισμένων θεῶν, οὐδὲν ἂν εἰκότως δοίη τις εἶναι τὸ ἀθλιώτερον, εἴπερ οἱ πάντων διανομεῖς καὶ ταμίαι, πεπιστευμένοι τὸ δύνασθαι κρίνειν οὐκ ἔχουσιν ὀρθῶς. Πῶς δὲ οὐκ ἀμείνους οἱ παρ' ἡμῖν εὐθεῖαν ἐφ' ἐκάστῳ τὴν κρίσιν ἐκφέροντες, καὶ τὸν μὲν δίκαιον ὅτι προσήκει τι μᾶσθαι διεγνωκότες· τοὺς δὲ τοῖς αἰσχίσις ἐνόχους ἀναδεδειγμένους, μισεῖν μὲν οἶσθαι δεῖν λογιζόμενοι· ἐπιτιμῶντες δὲ ἀναλόγως οἷς ἐλεγχθεῖεν παρανομῆσαντες; Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν δὴ περὶ τούτων δοκεῖ, ὃ οὗτος, τοῖς σοῖς ποιηταῖς τε καὶ λογάσιν· Ἄκουε δέ τι καὶ τῶν παρ' ἡμῖν λεγόντων σοφῶν. "Ἄφροσύνη ἀνδρὸς λυμαίνεται τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, τὸν δὲ θεὸν αἰτιᾶται τῆ καρδίᾳ αὐτοῦ." Ὡστε, εἴπερ ἦν τις ἀφροσύνης ἐλεύθερος, οὐκ ἂν λελυμασμένην ἔσχε τὴν ὁδὸν, οὐδ' ἂν ὄλως τὴν θεῖαν κατητιάσατο φύσιν, ὡς αὐτὴν ἐπ' ἐκεῖνο καλοῦσαν ὃ καὶ νόμῳ κεκώλυκεν. Οἱ μὲν γὰρ καθηγητὴν καὶ διδάσκαλον, καὶ ὡς περ ἄριστον δικαστὴν τὸν οἰκεῖον ἑαυτοῖς ἰδρυσάμενοι νοῦν, αἰεὶ μὲν οἷσπερ ἂν τις ἐπιψηφιεῖται τὰ κάλλιστα διαπρέπειν ἐπέγονται· τὰ δὲ, ὅσα τῆς ἀρίστης ἐξοικίσει βουλῆς τε καὶ πράξεως, σὺν πολλῷ τινι παρ' ἀμείβονται τόνῳ. Οὐκοῦν οὐχ εἰμαρμένη καὶ γένεσις, κατὰ τὸ αὐταῖς δοκοῦν ἐκάστῳ βραβεύουσαι, ἢ τῶν φαύλων ἐργάτην, ἢ τῶν ἀγαθῶν ἐραστὴν ἀποτελοῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ἐθελοῦσι πάντες ἐπ' ἄμφω βαδίζουσιν· καὶ ὅποιον ἂν ἐκάστῳ δοκῇ, τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπευθύνειν ἐξ ἀνάγκης, τὸ κωλύον οὐδέν. Εἰ δὲ χρὴ τὸ τοῖς εἰρημένους προσθεῖναι λοιπὸν, καὶ τῆς Ἑλλήνων ἀπαιδευσίας κατασημαίνειν τὸν γεννιήτορα καὶ πόθεν αὐτοῖς εἰς τοῦτο πεσεῖν ἀβουλίας συμβέβηκεν, ἐρῶ καὶ μάλα προθύμως. Ἔ. Δαίμων ἐκεῖνος ὁ ἀρχέκακος ὁ τῆς ἀμαρτίας πατὴρ, παραβάτην τῆς θεῖας ἐντολῆς δεῖξας τὸν ἄνθρωπον· καὶ ὡς περ τινὰ τῶν δορυκτῆτων ὑπὸ χεῖρας ἑλών, καὶ τύραννος ἐξ ἀπάτης ἐφ' ἡμᾶς ἀναδεδειγμένος, ἐδεδείει τῆς ἐλευθέρας φύσεως τὴν ἐφ' ἅπερ ἦν ἀναδρομήν. Ἦδει γὰρ, ἦδει τὸν

ἄνθρωπον 77.513 τοῖς ἀπὸ τοῦ συνειδότος ἐλέγχους, αἰὲ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀναφεύγειν ἐπειγόμενον· καὶ μισοῦντα μὲν, ὡς ἐπέισακτον τὴν ἀμαρτίαν, ἐν δὲ τῷ πλημμελεῖν αἰὲ σκυθρωπάζοντα, καὶ εἰ κλέπτοιτό πως πρὸς τοῦτο διὰ μικρᾶς ἡδονῆς· Ἄλλ' ἵνα μὴ ταῖς οἰκείαις αὐτονομίαις χρησάμενος, ἀφανίσῃ μὲν τῷ πρὸς ἔλευθερίαν ἔλκοντι τόνω τὴν τυραννίσασαν ἡδονήν· μακρὰν δὲ οἰμώζειν ταῖς ἀμαρτίαις εἰπὼν, ἐπὶ τὰ ἐξ ἀρχῆς ἀναβαίνοι πλεονεκτήματα, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἔργοις ἐμφιλοχωρῶν, ἀχείρωτος ἤδη ταῖς ἄνωθεν ἐπικουρίαις εὐρίσκοιτο· ἕτερον ἀπάτης ἐπενόησε τρόπον, ὃς ταύτην αἰὲ τῆς ἑαυτοῦ κακουργίας ὄπλον ποιησάμενος, ὑποκλέπτων δὲ ὡςπερ τῆς ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις λύπης τὸ πλεόν, αἰὲ τοῖς ἀπὸ τοῦ συνειδότος ἐλέγχους διὰ δόλου μαχόμενος, οὐκ αὐτοῖ, φησὶν, ἑαυτοῖς ἔστε τοῦ μὴ δύνασθαι τὰ ἀμείνω πράττειν παραίτιοι· οὐδὲ τέθεικε Θεὸς ταῖς ὑμετέρας ἐξουσίαις τὸ σωφρονεῖν. Ζυγὸν ὑμῖν ἀναγκαῖον ἐπελήλακεν· εἰμαρμένη κρατεῖ καὶ γενεσις, καὶ πράττειν ἀνάγκη τὸ ἐκείναις δοκοῦν. Ταῖς τοιαύταις ἀπάταις ὁ πονηρὸς χειροῦται τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῶν τῆς ἀληθείας ἀποβουκολήσας δογμάτων, ἐτοιμότερον εἰς πᾶσαν ἀμαρτίαν ἀπεργάζεται· εἰμαρμένη γὰρ τῶν καθ' αὐτὸν ἀνατιθεῖς τὴν ἔκβασιν, καὶ γενέσεως ἀφύκτοις ὑποκεῖσθαι λέγων δεσμοῖς, οὐδεμίαν ὑποστήσεσθαι κόλασιν, ἐφ' οἷς ἂν φαίνεται πλημμελῶν ὑπολαμβάνοι. Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν ἐκεῖνοι, τὸ σωφρονεῖν παρωσάμενοι. Λεγέτωσαν δὲ τῆς Ἐκκλησίας οἱ κήρυκες, οἱ Χριστὸν ἐνδυσάμενοι, καὶ τῆς ἀληθείας φοροῦντες τὸν νοῦν. Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. Ἴνα δὲ μὴ μακρὰν οὕτω νοσοῦντες τὴν ἀβουλίαν οἱ ταῖς ἀρτίως διηγορευμέναις ἀπάταις ἔνοχοι, καὶ τοῖς τοῦ νομοθέτου θελήμασι τὴν ἑαυτῶν ἀντιτάττοντες ἔννοιαν, πόλεμον ἔχωσι πρὸς ὃν ἤκιστα χρῆν, ἀκουέτωσαν ὅπερ ἔφημεν ἐξ ἀρχῆς· ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῷ, καταλύσωμεν τὴν ἔχθραν· οἰχέσθω μάχη καὶ πόλεμος, ἐπιδῶμεν τῷ Σωτῆρι τὰς δεξιὰς. Αἰτήσωμεν εἰρήνην διὰ τῆς πίστεως· λέγωμεν μετὰ τοῦ προφήτου καὶ ἡμεῖς· "Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν. Κύριε, κτῆσαι ἡμᾶς, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἶδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν." Σ'. Τοῖς μὲν οὖν Ἑλλήνων παισὶ, καὶ τοῖς ἀρτίως τὰς τῆς Ἐκκλησίας εἰσβεβηκόσι πύλας, ἀποχρήσει πρὸς ὠφέλειαν καὶ ταῦτα. Ἐπειδὴ δέ μοι καὶ ἔτερος ἀναδεικνύεται λεῶς, τοῖς μὲν οὖν τῆς ἀμαθίας ὄπλοις, εἰς ἀβουλότατον στρατιώτην ἐξηρτυμένοις, ἀντιτάττων δὲ τῷ Σωτῆρι τὴν γνώμην διὰ σκιάς καὶ τύπου καὶ γράμματος, ἔχων τε τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως ἐν τῷ νόμῳ, καθὼς γέγραπται, τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ πολεμεῖν οἴεται δεῖν· φέρε δὲ καὶ αὐτοῖς διὰ τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐπιβοήσωμεν· "Ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῷ." Μέχρι τίνος, Ἰουδαῖε, 77.516 τοῖς ἀπὸ τοῦ γράμματος τύποις ἐντετηκῶς, παρελαύεις τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν; Πότε τῆς σῆς ἀμαθίας τὸ πέρας ὀφθήσεται; Πότε τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιάς ἀποστήσεις τὸν νοῦν; Ἡ ποῖός σε χρόνος ἡμῖν ἐπιδειξεί σωφρονέστερον; Πότε δὲ τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν προσοίσεις τῷ βασιλεῖ τῶν ὄλων Θεῷ; "Πνεῦμα ὁ Θεὸς, καθὼς γέγραπται, καὶ τοὺς προσκυνοῦντα αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν." Σὺ δὲ τὸ ἐν πνεύματι λατρεύειν ἀφεις, καὶ ἡδῖονα τῆς εἰς τὴν ἀμείνω ποιησάμενος τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω φοράν, τῇ τοῦ γράμματος ἐναβρύνῃ παχύτητι· εἶτα τιμᾶν οἷη διὰ τούτου Θεὸν, καὶ τὴν ἀκριβεστάτην τοῦ νόμου διάληψιν ἀποσειόμενος, ὡς πᾶσαν ἔχων τῶν γεγραμμένων τὴν εἴδησιν, οὐκ αἰσθάνῃ ληρῶν. Φέρε γὰρ δὲ σοὶ καὶ εἰς ἕκαστα τῶν παρὰ σοὶ τιμίων ὀλίγα διαλεξώμεθα. Νοήσεις γὰρ, οἶμαι, καὶ μάλα ῥαδίως, ἐντεῦθεν, εἴπερ ἔνεστί σοι τὸ βούλεσθαι σωφρονεῖν, ὅτι χρόνους ἐν πλάνῃ κατατρίβεις μακροὺς. ε'. Ἀποδέχη μὲν γὰρ ὡς μέγα τι χρῆμα, καὶ εἰς λατρείαν τὸ καιριώτατον τὴν ἐν σαρκὶ περιτομήν. Ὑπερθαυμάζεις δὲ λίαν τὴν κατὰ τὸ Σάββατον ἀργίαν, καὶ μηλοσφαγεῖς μὲν ἡδέως· οἶει δὲ λίαν ἐπὶ σαυτῷ μεγάλα χαίρειν Θεὸν, ὅταν αὐτῷ φαίνῃ βοῦθυτῶν, καὶ βρωμάτων δὲ πέρι καὶ τῆς ἐν τούτοις διαφορᾶς, πολλὴν παρὰ σοὶ καὶ ἀκριβῆς ὁ λόγος, ἐν τούτοις ἔχειν τὸ καύχημα·

ταῦτα παρὰ σοὶ τῆς ἀκροτάτης ἀρετῆς ὠδίνει τὰ γυμνάσματα· ἐν τούτοις ἔθου σαυτῶ τοὺς τῆς εὐδοκίμησης ὄρους. Ἐγὼ δὲ τὴν τοῦ νομοθέτου σοφίαν καὶ σύνεσιν, παντὸς εἶναί φημι καὶ λόγου καὶ θαύματος κρείττονα· ἐπισκὴ ψαιμι δ' ἄν, καὶ μάλα εἰκότως, ταῖς Ἰουδαϊκαῖς ἀβου λίας. Νοοῦσι μὲν γὰρ οὐχ ἑτοίμως· φεύγουσι δὲ τὸ μαθεῖν, πλημμελοῦντες καθ' ἕτερον, καὶ μόναίς ταῖς ἑαυτῶν ἀμαθίαις εἰς τὸ μηδενὸς ἀπολαῦσαι τῶν ἀγαθῶν ποδηγούμενοι. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς προφητικῆς ἀκουέτωσαν φωνῆς· "Ἐκνήψατε, οἱ μεθύοντες, ἐξ οἴνου αὐτῶν." Φέρε γὰρ δὴ τί ποτε ἄρα ἐστὶ τὸ ἐκ τοῦ περιτέμνεσθαι χρήσιμον, διασκεψόμεθα· ἢ ποῖον ἡμῖν ὁ νομοθέτης διὰ τούτου παραιοῖσει τὸ ὠφελοῦν. Τὸ μὲν γὰρ τοῖς τοῦ σώματος μορίοις, δι' ὧν ἡ φύσις ὑπηρετεῖται πρὸς γένεσιν, ἐπάγεσθαι τὴν περιτομὴν, εἰ μὴ λόγον ὑφ' ἑαυτῶ τὸν κάλλιστον ἔχει, γελοιοῦτος οὐκ ἀμοιρεῖ· μᾶλλον δὲ τὴν τοῦ δημιουργήσαντος γράφεται τέχνην, ὡς εἰκαίοις τισὶ περιττώμασι τὸ τοῦ σώματος καταβρίθοντος σχῆμα. Εἶτα πῶς, εἴπερ ἄν οὕτως ἔχει τε καὶ παρ' ἡμῖν νοοῖτο τῶν εἰρημένων ἢ δύναμις, οὐ τοῦ πρέποντος ἀμαρτεῖν τὸν θεῖον ψηφιούμεθα νοῦν; Εἰ γὰρ ἐν τῷ περιτέμνεσθαι μᾶλλον σώζεται τῇ τοῦ σώματος φύσει τὰ πρεπωδέστερα, πῶς οὐ πάντως ἦν ἐν ἀρχῇ τοῦτο κρεῖττον καὶ ἀμεινον; τίς οὖν, εἰπέ μοι, τὴν ἀπλανῆ καὶ ἀκήρατον φύσιν ἐν ἀμαρτίαις τοῦ πρέποντος 77.517 γεγενῆσθαι λέγων, οὐ παντὶ τῷ φανεῖται ληρῶν; Μωρὶ μὲν γὰρ ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς ἀλόγων ζῶων ἐδημιούργησε γένη· ἀλλ' οὐδὲν τῇ τούτων κατασκευῇ πρὸς τὸ ἀκριβέστατον κάλλος, οὔτε ἔχον ἐλλιπῶς, οὔτε μὴν περιττῶς ἐγκείμενον φαίνεται. Ἀπήλλακται δὲ παντελῶς τῆς ἐπ' ἄμφω διαβολῆς, καὶ τὴν ἐν ἑκατέρω κατηγορίαν διαπέφευγε. Πῶς ὁ οὕτως ἀριστοτέχνης Θεὸς, ὁ τὴν ἐν τοῖς ἐλάττωσι προμήθειαν τοσαύτην πεποιημένος, περὶ τὸ πάντων ἄν ἐσφάλη τιμιώτατον; Καὶ τὸν κατ' εἰκόνα παράγων εἰς μέσον τῶν ἀλόγων αἰσχίονα φαίνεσθαι παρεσκεύασεν, εἴπερ ἐν ἐκείνοις μὲν οὐδὲν, ἐν δὲ τούτῳ τι διέπτεσται; Ἀλλ' οἶμαι καὶ αὐτοὺς συνερεῖν Ἰουδαίους, ὡς εἰ μὴ τι τῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς [περὶ] κατὰ σάρκα περιτομῆς σημαίνοιτο, γέλωτος ἀξία, τό γε τῆς ἐκείνων ἀμαθίας φαίνεσθαι κρείττονας, τοὺς ἐν οἷς ὁ Σωτὴρ ἀυλίζεται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνοικεῖ· φέρε πάλιν τὸν πρέποντα λόγον τοῖς τοῦ νομοθέτου διατάγμασιν ἐφαρμόσαντες, ἀξιολογώτατην οὔσαν ἐπιδείξωμεν τὴν ἐν αὐτοῖς κειμένην διάνοιαν. Διατί τοίνυν ὁ διὰ Μωσέως προστάττει νόμος, ἐν ὀγδοῇ τὸ βρέφος ἡμέρα περιτέμνεσθαι, καὶ προσάγεσθαι τῷ Δεσπότη Θεῷ, τῆς ἐξ ἔθους θυσίας ἐπ' αὐτῷ προτετελεσμένης· εἶτα ποῖον ἡμῖν εἰς οἴσει τὸ θεώρημα τὸ διὰ τῆς ἐν σαρκὶ περιτομῆς ὑποδηλούμενον, ὥρα λοιπὸν ἐκκαλύπτοντας ὡς ἐνὶ μάλιστα διειπεῖν· καὶ ὡς ἂν οἴηται τις ἄριστα τὸν ἐπ' αὐτῇ διεσκεφθαι λόγον. ἢ· Νοῦς τοιγαροῦν ὁ ἐν ἡμῖν τὸ πάντων ἐστὶ τῇ φύσει γονιμώτατον, ἀρετῆς μὲν ἀπάσης ἔχων ἐν αὐτῷ τὰ σπέρματα, καὶ τὰς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν καλλίστων ἐπιθυμίας, καθάπερ ἀπὸ γῆς, ἐξ οἰκείων κινήματων αἰεὶ χορηγούμενος· πεποιήται γὰρ οὕτω παρὰ τοῦ κτίσαντος. Ἐπιτρέχειν δὲ αὐτὸν ὡς περὶ τὸ κάλυμμα, καθάπερ ἐμφύτου ρίζης ἐξέρπουσα λήθη, ἢ καὶ πάσης ἐστὶν ἀκαθαρσίας τροφός. Καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τοῖς ἀμείνοισιν ἔφεσιν, ἀχλύος δίκην ἐκτείνει μὲν, ἢ καταβόσκειται· τὴν δὲ, ἐπὶ τῷ χρῆναι τὰ βέλτιστα δρᾶν ἐπισκιάζουσιν, μνήμην τὸ γεῶδες ἡμῖν ἀντὶ τοῦ πνευματικοῦ πραγματεύεται φρόνημα, οὕτω τε πάσης ἀκαθαρσίας ἀνάπλεω δεικνύει τὸν ἄνθρωπον. Καὶ γοῦν οἷς τοῦτο συνέβη παθεῖν, διὰ προφητικῆς λέγεται φωνῆς· "Μνήσθητε, οἱ μακρὰν τοῦ Κυρίου, καὶ Ἱερουσαλήμ ἀναβήτω ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν." Ἔδει γὰρ, ἔδει καθάπερ ὕδωρ ἐπιχεῖσθαι πυρὶ, τοῖς ἀπὸ τῆς λήθης κακοῖς τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀνάμνησιν· καὶ διὰ τῶν ἐναντίων βοηθημάτων τὸ λοιποῦν ἀφανίζεσθαι. Ἔως ἂν οὖν τοῖς ἀπὸ τῆς λήθης κακοῖς ὁ ἐν ὑμῖν κατακαλύπτεται νοῦς, καὶ τὸ τίκτειν τὰ κάλλιστα πεφυκὸς, ταῖς ἐντεῦθεν ἀμαθίαις ἐπιθολοῦ 77.520 μενον, μηδαμόθεν ἔχει τὸ δύνασθαι διαπρέπειν ἐν ἀγαθοῖς, ἀκάθαρτοι τὸ τῆνικάδε καὶ βδελυρώτατοι, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων,

λελογίσμεθα παρὰ Θεῶ; Τὴν δὲ ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι λήθην ἀποκρουόμενοι, καὶ ὥσπερ τινὰς περιττωμάτων ἐκδρομὰς τὰ ἐντεῦθεν ἀποτέμνοντες πταισμάτα, ἐλεύθερον μὲν ἀπάσης φαυλότητος, γυμνὸν δὲ τῶν ἐκ πονηρίας κακῶν, τὸν ἄρσενα καὶ γονιμώτατον ἐν ἑαυτοῖς διατηρήσομεν νοῦν. Οὕτωςι λοιπὸν τὴν μὲν ἐκ τῆς ἀμαρτίας παλαίωσιν ἕξοικον τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ποιησάμενοι, εἰς δὲ τὴν ἐκ τῆς ἀκακίας νηπιότητα μεταστοιχειούμενοι, παραστησόμεθα μετὰ παρῆρησίας τῷ Θεῷ· οὐκ αὐτοὶ δὲ πάντως ἑαυτοὺς προσοίσομεν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ ἀρτίτοκον βρέφος ἑαυτὸ προσῆγε τῷ Θεῷ. Προσοίσει δὲ ἡμᾶς ὁ διὰ τῆς πίστεως ἀναγεννήσας Χριστὸς, ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν ἀναφέρων τῷ Πατρί· καὶ προσοίσει κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν, τουτέστι μετὰ τὸν ἐννομον σαββατισμὸν. Οὗτος γὰρ ἐστὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παρουσίας ὁ καιρὸς· ἐπεὶ καὶ τέλος νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστὸς. Διὰ ταύτην, οἶμαι, τὴν αἰτίαν, μᾶλλον δὲ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἢ ὀγδοῆ, παρ' ἡμῖν Κυριακὴ κατωνόμασται, ὡς εἰς τέλος μὲν ἤδη τὸν τοῦ νόμου καιρὸν κατακλείουσα· ἀρχὴν δὲ ἡμῖν Κυριακῶν εἰσφέρουσα χρόνων, ἐν οἷς γέγονε τὰ πάντα καινὰ. Ὡσπερ οὖν ἀμέλει καὶ ὁ Παῦλος φησι· "Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ." Τοῦτον ἡμῖν εἰσκομίζει τῶν θεωρημάτων τὸν τύπον οἶεσθαι τὴν κατὰ σάρκα περιτομὴν, ἐν ὀγδοῆ μὲν ἐπιτελουμένην, καθάπερ εἶπον, ἡμέρα, εἰς ὅψιν δὲ ἄγουσα[ν] τὰ νεογνὰ τῷ Θεῷ. Προσμαρτυρεῖτω δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος, ὁ τῶν τοῦ Σωτῆρος μυστηρίων ταμίας εἰσίτω βοῶν· "Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν· οὐδὲ ἢ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομὴ, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας, οὐ γράμματι, οὐδ' ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ." Ἐπιστελλέτω δὲ πάλιν ἑτέροις περὶ τῶν αὐτῶν οὕτω λέγων· "Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομὴν. Ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἢ περιτομὴ οἱ πνεύματι Θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιοῦτες." Καύχημα μὲν γὰρ τῆς κατὰ σάρκα περιτομῆς, εἰ μόνη νοοῖτο, καὶ τὸ ἐκ τῆς θεωρίας οὐκ ἔχουσα κάλλος, οὐδὲν, οἶμαι, παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν εὐρεθεῖ ποτέ. Ὅτε δὲ τῆς ἐν πνεύματι περιτομῆς εἰσφέρει τὸν τύπον, καὶ τὸν ἐν καρδίᾳ καθαρισμὸν ὑποσημαίνουσα φαίνεται, τότε δὴ τις ἐπαινέσει μὲν ἴσως ὡς ἄριστα σχηματίζουσαν τὸν ἐν λεπτῇ, θεωρίᾳ κείμενον· ἀποφοιτήσει δὲ δηλονότι τοῦ παθεῖν, τὸν ἐν καρδίᾳ μελετήσας καθαρισμὸν. Ὅτι δὲ καὶ δρᾶν ἐπιείεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις προφητικὸς συνεβούλεως λόγος, ἔχων ὡδί· "Τάδε λέγει Κύριος· Νεώσατε αὐτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπεῖρετε ἐπ' ἀκάνθαις. Περιτμήθητε τῷ Θεῷ, καὶ περιτεμεῖσθε τὴν σκληρὰν 77.521 ροκαρδίαν ὑμῶν, ἄνδρες Ἰούδα, οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ," ὥστε εἴ τις ἐν σαρκὶ περιτέμνοιτο, οὐ πάντως τοῦτο ποιήσει τῷ Θεῷ· ὁ δὲ γε τὴν ἐν πνεύματι περιτομὴν διὰ τῶν εὐαγγελικῶν δεχόμενος κηρυγμάτων, αὐτῷ δηλονότι τῷ πάντων Δεσπότη, οὐ τῷ νομικῷ γράμματι περιτέμνεται, μορφοῦν εἰθότι, καὶ καθάπερ ἐν σκιάις τὴν ἀλήθειαν. Ὅτι δὲ τῆς κατὰ ἀλήθειαν περιτομῆς ἡ δύναμις οὐκ ἐν τῷ κατὰ τὴν σάρκα πληροῦται πάθει, ἀλλ' ἐν τῷ βούλεσθαι δρᾶν ἅπερ ἐπιτάττει Θεὸς, ἄκουε Παύλου σαφέστατα λέγοντος· "Ἡ περιτομὴ οὐδὲν ἐστὶ· ἢ ἀκροβυστία, οὐδὲν ἐστίν." Ἄλλ' ἵνα μὴ λόγους ἡμῖν φαίνεται προτείνων ψιλοῦς, οὐδὲν εἶναι λέγων τὸ διὰ νόμου τετιμημένον, ἐπεξηγεῖται σαφέστερον, καὶ φησι· "Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράττης· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖ, ἢ περιτομὴ σου ἀκροβυστία γέγονεν. Ἐὰν οὖν ἢ ἀκροβυστία τὰ δικαίωμα τοῦ νόμου φυλάττη, οὐχ ἢ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; Καὶ κρινεῖ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου." Ὅτε τοίνυν ἀνόνητον μὲν ἐν τοῖς παθοῦσιν ὀραῖσθαι φησι τὴν περιτομὴν, ὅταν αὐτοῖς μὴ πρὸς τὸ διὰ πραγμάτων εὐδοκιμεῖν· οἱ δὲ τὴν ἐκ φύσεως ἔτι σώζοντες ἀκροβυστίαν ἀμείνους τῶν μὴ τοιούτων νομοφύλακες εἶναι εὐρίσκονται, ποῖον ἔσται λοιπὸν τὸ ἐκείνης

καύχημα, πυθοίμην ἂν ἠδέως τῶν ἀνουστάτων Ἰουδαίων. Εἰ δὲ χρή τι τοῖς εἰρημένοις προσθῆναι, καὶ ἕτερον σημεῖον δεδόσθαι τὴν περιτομὴν, ὁ Παῦλος διίσχυρίζεται. Καὶ ὡςπερ τι σήμαντρον τῆς ἐν ἄκρο βυστίᾳ πίστεως τῷ προπάτορι τοῦ γένους Ἀβραάμ· εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν "πατέρα πολλῶν ἔθνων, οὐ μόνον, φησὶ, τοῖς ἐκ περιτομῆς," ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν ἄκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ Πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. "Ἐπίστευσε γὰρ τῷ Θεῷ, καὶ δεδικαίωται," περιτομὴν οὐπω λαβών· μετὰ δὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης δικαίωσιν, σημεῖον αὐτῷ τοῦ πράγματος γέγονεν ἡ περιτομή. θ'. Δέχου τοιγαροῦν, Ἰουδαῖε, τὴν τοῦ πνεύματος μάχαιραν, ἀπόθου τὴν σκληροκαρδίαν, ὡς γέγραπται, "περιτιμήθητι τῷ Θεῷ." Μάνθανε σαββατίζειν, οὐ καθάπερ αὐτὸς οἶε ἔχειν καλῶς, ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ νομοθέτου διατάττει βούλησις. Ὅτι γὰρ δὴ καὶ περὶ τούτου φησὶν ὁ νομοθέτης, ἄξιον ἰδεῖν. Ἔργων ἀποσχέσθαι κελεύει, καὶ πόνων μὲν ἀνεῖσθαι σωματικῶν, κατὰ τὸ Σάββατον. Ἐξοίχεσθαι δὲ τινα τῆς Ἱερουσαλὴμ οὐ βούλεται, οὐδὲ εἰς ὁδοὺς ἐκτείνεσθαι μακράς. Κεχρησθῆναι τε μὴν οὐ ταῖς παραυτικά πεποιημέναις, ἀλλὰ ταῖς ἤδη προητοιμασμέναις τροφῆς 77.524 φαῖς. Ἀχθοφορεῖν δὲ ὅλως, καὶ ἀπὸ τοῦ καταφορτίζεσθαι παντελῶς ἀποκωλύει, σαφέστατα λέγων διὰ φωνῆς Ἱερεμίου· "Καὶ οὐκ ἐξελεύσεσθε ἔξω τῆς πύλης Ἱερουσαλὴμ τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων· καὶ οὐκ ἐξοίσετε βαστάγματα ἐξ οἰκιῶν ὑμῶν." Ἐν τούτοις ὑμῖν ὁ νόμος ὀρίζει τὰς τοῦ Σαββάτου τιμὰς. Ἄλλ' ἡκέτω μοι πάλιν εἰς μέσον ὁ μόνω τῷ γράμματι συνηγορεῖν μελετήσας, καὶ λεγέτω τις ἡμῖν τῶν ἐξ Ἰουδαϊκοῦ συστήματος, πότερον ποτε λόγος ἐφήρμοσται τοῖς θεόθεν διατεταγμένοις σοφός, ἢ γουν ἐν ψιλαῖς ἡμῖν κεῖται ταῖς λέξεσι, καὶ γυμνῷ τῷ γράμματι, τῶν θείων μυστηρίων ἢ δύναις. Εἰ μὲν οὖν ὡςπερ ἐπὶ καλύμματι τοῖς θεωρήμασι τὴν ἐκ τοῦ γράμματος ἐπαλείφουσθαι παχύτητα, νουνεχέστατά τε ποιῶν ὁμολογεῖ, ζητεῖτω τὸ νόημα, καὶ μὴ τοῖς ἐν σχήματι λαλουμένοις ἐμφιλοχωρῶν, αὐτὸς ἐαυτὸν ζημιούτω τὰ κάλλιστα· εἰ δὲ ὅτι προσ ἡκεῖ μόνω προσεδρεύειν τῷ γράμματι, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτῷ πλέον λογίζεσθαι, αὐτὸς τε ποιοῖτο διὰ σπουδῆς καὶ προσέτι διδάσκειν ἑτέρους φιλονεικοῖη, ἀκούσεται κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν· "Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἤρατε τὴν κλειδα τῆς γνώσεως. Οὔτε ὑμεῖς εἰσέρχεσθε, οὔτε τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν." Φέρε δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ τῷ κατὰ Σάββατον λόγῳ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, ὅπως ἂν ἔχοι, διασκεψώμεθα, καὶ λεπτομερέστερον βασανίζοντες τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, ἴδωμεν, εἰ μὴ μωρίας ἀνάπλευς κὰν τούτῳ πάλιν ὁ τῶν Ἰουδαίων ἀλίσκεται νοῦς. ι'. Τί γὰρ δὴ τὸ πεπεικός, εἶπέ μοι, τὸν ἀπάντων δημιουργὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷς ἔχειν ὀρθῶς ἐδοκίμαζε, καὶ ἀργεῖν ἐν Σαββάτῳ νομοθετεῖν, καίτοι τῆς ἄλλης ἀπάσης κτίσεως, τὰ ἐκ φυσικῶν κινημάτων ἐνεργούσης, ἀκωλύτως κατὰ τὸ Σάββατον, ἢ καὶ ὅπερ ἕκαστον τῶν ὄντων τέτακται ποιεῖν, οὐ καταλυόντων διὰ τὸ Σάββατον; Ἥλιος μὲν γὰρ ἀνίσχει, καὶ τὸν συνήθη δρόμον ἐξελίττων οὐ παύεται· γῆ δὲ ἡ φυτοῖς κομῶσα ποικίλοις καὶ πολυειδέσιν ὠραῖζομένα βλαστήμασι οὐκ ἀποστεριούται διὰ τὸ Σάββατον, οὐδὲ τοῖς ἐξ αὐτῆς τὴν θρεπτικὴν ἐψεύσατο δύναμιν. Πηγαὶ δὲ ὁμοίως καὶ αἱ ψυχρῶν ὑδάτων μητέρες, ποτὲ τὸν ἐξ οἰκείων μαστῶν ἀνακόπτουσαι δρόμον, τὴν αὐταῖς συνήθη χορηγίαν ἐπαύσαντο φέρειν. Ἄλλ' οὐ τοῦτο νῦν ἐρεῖς, Ἰουδαῖε, καίτοι νόμους ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πεποιημένων παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τεθεῖσθαι πιστεύομεν, καθ' οὓς κινεῖσθαι πέφυκε, διαζῆ τε καὶ σώζεται. Ἄλλ' εἴπερ, ὡς οἶε, κατὰ γνώμην αὐτῷ τὸ τιμᾶσθαι ταῖς ἀργίαις τὸ Σάββατον, οὐδενὸς ἡμῖν ἑτέρου διὰ τῆς τοιαύτης νομοθεσίας χρησίμου παρεισβαίνοντος, τί μὴ τὸν αὐτὸν ἐφ' ἅπασιν ἐτίθει νόμον; Τί δὲ, εἶπέ μοι, τὸ λυποῦν, ὀψοποιεῖσθαι τινα τὸ καθ' ἡμᾶς, ἢ ἀλφίτουρ 77.525 γεῖν ἐν Σαββάτῳ; ἢ τί τὸ κωλύον τὰς ἑτέρας τοῦ σώματος ἀποσχεδιάζεσθαι τροφάς; Νυνὶ δὲ ὡςπερ τι μέγα καὶ περισπούδαστον ὁ νόμος ἡμῖν εἰσηγούμενος, ἔργου μὲν ἀπείργει παντός·

βάσταγμα δὲ τῆς ἐστίας ἐκκομίζειν οὐκ ἔα· ἀλλ' οὐδ' ἐξοίχεσθαι ποι μακρὰν τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ πύλης τὸν οὐδὸν παραμείβοντας, σιτίοις γε μὴν, οὐ τοῖς παραυτίκα πεπορισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐκ προμηθείας ἠὺτρεπι σμένοις ἀποκεχρημένους, ἐπὶ δαῖτα καὶ τράπεζαν ἵεναι κελεύει, καὶ θανάτῳ τιμᾶται τὸν παραβαίνον τα· καίτοι τῶν διηγγελμένων οὐδὲν, εἰ καθ' ἕτερόν τινα πράττειτο καιρὸν, ἁμαρτίας ἔγκλημα προσοίσει τῷ δεδρακότι· καὶ οὐ δὴ που φήσειεν ἄν τις, εἴ γε σωφρονοίη ἐν πλημμελημάτων τάξει, καὶ ταῦτα κείσθαι παρὰ τῷ νόμῳ, καθάπερ οὖν καὶ τὰ ἕτερα· ὧν ὅτι προσ ἴκει παντελῶς ἀποφοιτᾶν, διαγορευεῖ σαφῶς. Τὸ γὰρ, "Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις," καὶ ὅσα τούτοις συνήρμονται πρὸς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν βλέποντα λέξιν, οὐκ ἐν μόνῳ Σαββάτῳ παραφυλακτέον ἀνδρὶ μισοῦντι κο λάξεσθαι, ἀλλ' ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ παραιτητέα. Ὅθεν δὴ καὶ μάλα σαφῶς ὑπολαμβάνω κατάδηλον ἔσσεσθαι τοῖς ἀκροωμένοις, ὡς ἁμαρτία μὲν οὐκ εἰσὶ τὰ ἐν Σαβ βάτῳ κεκωλυμένα, χαριεστάτην δὲ μᾶλλον ἡμῖν ἀνα τίκτουσι πραγμάτων εἰκόνα· ἦν δὴ καὶ ὅπως ἂν δύ νωμαι διειπεῖν διὰ τὴν σὴν ὠφέλειαν, οὐκ ἀποκνήσω. Προκίεται δὲ τῶν ἄλλων ὁ περὶ τῆς ἀργίας λόγος, διπλοῦν εἰσφέρων θεώρημα. ια'. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς ἐνεγκούσης ἀπάραντες, τὴν Αἰγυπτίων κατωκίκασι χώραν οἱ ἐξ Ἰσραήλ, μακροὺς ἐν αὐτῇ παρατείνοντες χρόνους, ὅτι μὲν Ἑβραῖοι τὸ γένος εἰσὶ, καὶ τῆς Ἀβραὰμ ἐξέφυσαν ρίζης, οὐδὲ ἐν μόναις ἔτι, κατὰ τὸ εἶκος, διέσωζον μνήμαις. Ἐπιλαθόμενοι δὲ τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τὴν προγονικὴν εὐσέβειαν ἀρνησάμενοι, πρὸς τὰς τῶν ἐπιχωρίων ψευδολατρίας ἐτράποντο. Ἄδικεῖν δὲ ὡσπερ οὐ μετρίως ὑπειληφότες τοὺς εἴσω γῆς εἰσδεξαμένους τὸν μετανάστην λεῶν, εἰ μὴ καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις συμμετάσχοιεν πλάνης, ἡλίῳ μὲν χρῆναι προσκυνεῖν ὑπελάμβανον· οὐρανῷ δὲ καὶ γῆ, σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ τίνι γὰρ οὐχὶ τῶν στοι χείων τὴν Θεῷ πρέπουσαν δόξαν ἀπονέμειν ὦντο δεῖν; Βαθὺς γὰρ ἦν αὐτοῖς τῆς ἀγνοίας ὁ σκότος· καὶ καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν, ἐλάτρευον τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὺς τῆς Αἰγυ πτίων ὠμότητος, καὶ τῆς πικρᾶς ἐκείνης δουλείας ἐλευθεροῦν ὁ νομοθέτης ἐπέειπετο, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐκάλει, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πλάνην ἀποφορτίζεσθαι μελισμοῦ τινος δίχα προσ ἔταττεν· "Ὅρα δὴ, λέγων, μὴ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ, πλανηθεὶς προσκυνήσης αὐτοῖς. Κύριος ὁ Θεὸς σου, Κύριος εἷς ἐστίν." Ἐπειδὴ δὲ πως ἐχρῆν καὶ διὰ 77.528 πράγματος ἐναργοῦς ἐπαναγκάζειν ὡσπερ καὶ οὐχ ἐκόντας ὁμολογεῖν, ὡς πεποίηται μὲν οὐρανός· ἥλιος δὲ, καὶ σελήνη, καὶ ἄστρα, καὶ γῆ, καὶ ἡ ἄλλη δὲ σύμπασα κτίσις ταῖς τοῦ δημιουργήσαντος τέχναις εἰς τὸ εἶναι κεκίνηται, συσχηματίζεσθαι κελεύει τῷ Δημιουργῷ· καὶ καταλύοντας ἐν Σαββάτῳ, τῆς ἑορτῆς τὴν αἰτίαν εἰδέναι βούλεται· "Κατέλυσε γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ." Οἱ δὲ καταλύοντι τῷ Δημιουργῷ συγκατα λύειν σπουδάζοντες, πῶς οὐκ ἂν ὁμολογήσαιεν, καὶ μάλα σαφῶς, ὡς πεποίηται μὲν τὰ σύμπαντα, εἷς δὲ ἀπάντων γενεσιουργὸς καὶ τεχνίτης ἐστί; Συμ βέβηκε τοίνυν, διὰ τῆς κατὰ τὸ Σάββατον ἀργίας, καὶ τὸν περὶ τῆς θεότητος εἰσφέρεσθαι λόγον τοῖς ἐξ Ἰσραήλ, καὶ τὴν ἀπάντων τεχνίτην καὶ δημιουρ γὸν ἐπιγινώσκεσθαι φύσιν· καὶ τὴν τῶν ὄρωμένων στοιχείων οὐκ ἀγνοεῖσθαι δουλείαν. Εἷς μὲν δὴ λό γος οὗτος τῆς κατὰ τὸ Σάββατον ἀργίας. Δεύτερος δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ μάλα σεμνὸς, καὶ τοῖς τὴν ἕξιν τελειοτέροις ἀρμοδιώτατος· "Οὐ γὰρ τοῖς ἔτι νηπιά ζουσι τὰς στερεωτέρας τῶν μαθημάτων παραθετέον τροφάς· ἀλλὰ τοῖς διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυ μνασμένοις," ὡς ὁ Παῦλός φησι. Σημαίνει τοίνυν ἡ κατὰ τὸ Σάββατον ἀργία καὶ ἡ τῶν ἔργων ἀπόθεσις τὴν ἐσομένην ἐπὶ τέλει τῶν ἀγίων κατάπαυσιν· ὅτε δὴ πόνων ἀποσεισάμενοι, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς σταδίοις ἰδρῶτας ἀπονιψάμενοι, πρὸς τε τὴν ἄνω πόλιν ἀνα ποδίσαντες, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, ἐν ἀνα παύσει καὶ τρυφῇ τὸν ἅπαντα

διοίσουσι χρόνον· ἔρ γων μὲν οὐκέτι καὶ πόνων ἀπτόμενοι· τὰ δὲ ἐν τῷ παρωχηκότι βίῳ καυχήματα ἐφόδιον πρὸς σωτηρίαν ἔχοντες, εἰς ἀθάνατον ζωὴν τὰς ἑαυτῶν ἀποθρέψουσι ψυχάς. Τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ προευτρεπίσθαι δεῖν τὰς ἐν Σαββάτῳ τροφάς. Τὸ δὲ βαστάγμασιν, ἤτοι φορτίοις μὴ ἐξεῖναί τισι καταβρίθειν ἑαυτοὺς ἐν Σαββάτῳ, ἐκεῖνο σημαίνειν ἔοικε, κατὰ γε τὸν ἡμέτερον νοῦν, ὡς μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, κατὰ τὸν ἐν τῇ ἄνω πόλει σαββατισμὸν, οὐκέτι τὸ τῆς ἁμαρτίας ἡμῖν φορτίον ἐπικεῖσεται· οὐδὲ συν τρίψει πάλιν εἰς παρανομίας δελεάζων ὁ πονηρός· αὐτὸς μὲν εἰς ἄδου δίκας ὑπέχων τὰς διαιωνίου πυρός· λελυμένης δὲ εἰς τὸ παράπαν τῆς νῦν ἔνερ γούσης ἐν ἡμῖν ἁμαρτίας. Τό γε μὴν τῶν τῆς Ἰε ρουσαλήμ πυλῶν εἶσω μένειν κατὰ τὸ Σάββατον, αὐτὸ διὰ τῶν αὐτῶν εἶσω μένειν δοκεῖ. Οἱ γὰρ ἅπαξ εἰς τοὺς τῶν ἁγίων ἀνακεκλιμένοι χοροὺς, καὶ εἰς τὴν τῶν πρωτοτόκων εἰσελάσαντες Ἐκκλησίαν, οὐκ ἐκβήσονται ποτε τῆς ἐν θυμηδίαις ἀσφαλείας· οὐδὲ ἐξελεύσονται τῆς δοθείσης αὐτοῖς δωρεᾶς· ἀλλ' ἐν αὐτῇ μενοῦσιν ἀεὶ, τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι πεπυργωμένοι τὸν νοῦν. Οὕτω γὰρ γέγραπται· "Εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν. Ἐπὶ γὰρ 77.529 κεφαλῆς αὐτῶν αἴνεσις καὶ ἀγαλλίαμα· ἀπέδρα ὀδύνη, καὶ λύπη, καὶ στεναγμός." Ἐπιλήσονται δὲ τὴν θλίψιν αὐτῶν τὴν πρώτην, καὶ οὐκ ἀναθήσεται αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν. Ὅτι δὲ πάλιν τὴν ἔσομένην τοῖς ἁγίοις κατάπαυσιν ἐπὶ τῇ τῶν αἰῶνων συντελεῖα σημαίνει τὸ Σάββατον, αὐτὸς ἡμῖν εἰσίτω μάρτυς ὁ Παῦλος, καὶ λεγέτω πρὸς Ἑβραίους, περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπιστέλλων· "Φοβηθῶμεν οὐ μῆποτε, καταλιμπανομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκεῖ τις ἐξ ἡμῶν ὑστερηκεῖναι. Καὶ γὰρ ἔσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι." Ἐπειδὴ δὲ πῶς ἐδόκει παρὰ τοῖς οὐκ εἰδόσι νοεῖν, κατάπαυσιν ὀνομάζειν ἐνθάδε τὴν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἴσοδον διὰ τῆς Ἰησοῦ στρατηγίας πεπληρωμένην· Ἰησοῦ δὲ φημι τοῦ καλουμένου Ναυῆ· δεικνύων ἐναργέστερον, ὡς ἐκείνης μὲν οὐδὲ εἷς λόγος αὐτῷ, εἰς δὲ τὴν προσδοκωμένην ἔσεσθαι βλέπει, καὶ κατ' ἐκείνης ὁ τῶν νοημάτων σκοπὸς συντείνεται, πάλιν φησὶν ἐφεξῆς· "Εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. Ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ," σαββατισμὸν ἐνθάδε λέγων σαφέστατα τὴν ἐπὶ τέλει τῶν ἁγίων κατάλυσιν. Καὶ γοῦν ἐφεξῆς σημεῖον τοῦ νοήματος δίδοσιν ἀκριβῆς, ἐπιφέρων ὡδί· "Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς περ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέση τῆς ἀπειθείας." Κατὰ νόει σαφῶς, καὶ μάνθανε, Ἰουδαῖε, δι' ὧν ἐνθάδε φησὶν ὁ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Γαμαλιὴλ ἀνατεθραμμένος, ὁ σύμπασαν ἔχων τοῦ νόμου τὴν γνῶσιν· Ἑβραῖος ὧν ἐξ Ἑβραίων, φυλῆς Βενιαμίν, κατὰ νόμον Φαρισαῖος· ὅτι τὴν μὲν τυπικὴν ἀργίαν, τὴν κατὰ τὸ Σάββατον, λέγων, τὴν διὰ τοῦ νομικοῦ γράμματος εἰσφερομένην, οὐδὲν μὲν ὅλως εἶναί φησιν· εἰκόνα δὲ μᾶλλον τυποῦν τῶν ἐν ἐλπίσιν ἀγαθῶν, καὶ τῆς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τοῖς ἁγίοις δοθησομένης ἀναπαύλης, καθ' ὃν ἂν ὁ πάντων Σωτὴρ ἐξ οὐρανοῦ παραγένηται ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται, καὶ διαδίδωσι τοῖς ἁγίοις τὰ γέρα. Ἄλλ' οἶμαι διαρκῶς καὶ τὸν περὶ τούτων ἡμῖν κατεζητάσθαι λόγον, ὅθεν δὴ λοιπὸν ἴτεον περὶ τὰ συνήθη καὶ πρεπωδέστερα. Ἐπειδὴ τοίνυν Ἑλλήνων μὲν ἐπλανῶντο παῖδες, λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα, καὶ εἰς πολύθεον ἀπάτην ἐγκεχυμένοι, τὴν πλατεῖαν εἰσπέθων τοῦ θανάτου πύλην, Ἰουδαῖοι δὲ πάλιν τοσοῦτον εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐξημάρτανον ψυχάς, ὡς ποιεῖσθαι μὲν τοῦ νόμου φροντίδα οὐδαμῶς, ἡγεῖσθαι δὲ φορτικοὺς, καὶ ληρεῖν ὑπολαμβάνειν τοὺς τῶν καλλίστων εἰσηγητᾶς, καὶ τοῖς διὰ τῆς ἄνωθεν προκεχειρημένοις χάριτος διαρρήδη ἐπιφωνεῖν· "Ἄλλα ἡμῖν λαλεῖτε, καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν· ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸν τρίβον τοῦτον, καὶ ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸ λόγιον 77.532 τοῦ Ἰσραήλ." Ἀναγκαίως ὁ πάντων

Δεσπότης, οὐκέτι διακόνους τισὶ καὶ ὑπηρέταις ἐχρήτο πρὸς κατορθωσιν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ἀλλ' ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀντιτιθεὶς τῷ τυραννήσαντι διαβόλῳ, γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ τίκεται μὲν διὰ τῆς ἀγίας Παρθένου· πολλὰ δὲ σημεῖα καὶ τέρατα τοῖς διδασκαλικοῖς ὁμοῦ παρ' ἐχόμενος λόγοις, πάντα μετετίθει πρὸς τὸ ἄμεινον, καὶ τὴν κατεφθαρμένην τοῦ ἀνθρώπου φύσιν εἰς καινότητα μεταρρυθμίζων ζωῆς, καθάπερ ἐκ δεσμῶν λελυμένην, ἐλευθέραν προσῆγε τῷ Πατρὶ, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀμαρτίας συντετριμμένους, ἡμερωτάτῳ δόγματι, πρὸς ἑαυτὸν ἐκάλει, λέγων· "Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς." Τέθειτο μὲν οὖν ἐν τούτοις τὰ καθ' ἡμᾶς. Διεπρίετο δὲ πάλιν ὁ τύραννος ἐπὶ τοῖς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν κατορθώμασι· καὶ θρήνου πρόφασιν ἐποιεῖτο τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν· ὡς δὲ τῆς ἐκ πλεονεξίας αὐτῷ πεποιημένης ἀρχῆς ἐξωθούμενος εἰς βαθεῖαν ἐβαπτίζετο λύπην. Ἡλίου μὲν γὰρ δίκην ἀναλάμπων τὸ θεῖον κήρυγμα βλέπων, κατεσκεδασμένην δὲ ἤδη τὴν τῆς ἀρχαίας ἀσεβείας ἀχλὺν, ὠδίνοντας ἐπὶ τούτῳ δριμείας ἐδέχετο· ἀναζέων δὲ τοῖς θυμοῖς, καὶ θερμοτάτῳ συντηκόμενος φθόνῳ, θανάτῳ περιβαλεῖν ἐβούλετο τὴν ζωὴν· καὶ τὸν ἐπὶ σωτηρία πάντων ἐπιδημήσαντα Κύριον τοῖς τῆς φθορᾶς ὑποθήσειν δεσμοῖς προσδοκήσας ὁ παραφρονέστατος, ἀναπέθει τῶν ὁμογενωμένων τινὰς Ἰουδαίων, ὑπηρέτας αὐτῷ γενέσθαι τοῦ δράματος, καὶ τῆς ἀνοσίτου τόλμης ὑπεραστάς. Οἱ καὶ σταυρῶν παραδόντες τῶν ἀπάντων Δεσπότην, ὅσον εἰς τὴν τῶν τολμησάντων ὑπεροχὴν, κρείττους ἤδη καὶ τῆς διαβολικῆς ὑπονοίας ἐφαίνοντο, καὶ τὸ ἐκείνου παρατρέχοντες θάρσος, μικρὸν ἐν τούτοις ὄντα, τὸν ἑαυτῶν ἀπέφαινον βραβευτήν. Ὁ μὲν οὖν ἀπάντων Σωτῆρ, τὴν τοῦ γένους ἡμῶν σωτηρίαν, ἀριστά τε καὶ λίαν ἐντέχνως διοικούμενος, ἐτίθει, καθὼς γέγραπται, τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ἡμῶν, ἅτε δὴ καὶ ποιμὴν ὑπάρχων ἀγαθός, καὶ τῆς τῶν προβάτων ἀγέλης προκινδυνεύειν οὐ παραιτοῦμενος. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαϊκῶν τολμημάτων ἐξηγούμενος, καὶ τῆς ἐφ' ἑαυτῷ παγίδος κατασκευαστῆς, μόλις ἔγνω παθὼν, ὅτι τῆς ἐλπίδος ἐσφάλλετο, πρὸς πᾶν τούναντίον μετακεχωρηκός τοῦ πράγματος, καὶ θαλαττίου δίκην πλωτῆρος, καθάπερ ἐξ οὐρίου πνεύματος εἰς πόδα τῶν λίνων μεσοῦσης αὐτῷ τῆς νεῶς, ἐθρήνει βλέπων ἐξ ἀντιστρόφου τὰ προσδοκώμενα. Κρατήσειν γὰρ οἰθηεῖς, καὶ χαλεπωτέραν τὴν καθ' ἡμῶν καταστήσεσθαι τυραννίδα, καὶ τοῦ δύνασθαι τι λοιπὸν ὁ δειλῆτος ἐξεβάλλετο. Σειραῖς γὰρ ἀλύτοις, καθάπερ τι θηρίον, καταδεσμούμενος, καὶ τῆς ἐνούσης ἰσχύος ἀπονευρούμενος, χώραν ἐποιεῖτο καὶ πόλιν τὸν ἐσώτατον τοῦ θανάτου μυχόν, καὶ ὁ ψυχραῖς ἠπατημένος ἐλπίσιν, ὡς ὁμοῖος ἔσεσθαι τῷ Ὑψίστῳ δοκῶν, ἐπάνω τε τοῦ οὐρανοῦ τὸν οἰκεῖον ἰδρύσειν θρόνον ἐκμελετήσας ποτὲ, οὐκ εἶχεν εἰπεῖν ἄλλο τι ἀθλιώτερον. Αἱ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ, 77.533 διὰ τῆς ἐκείνου κακουργίας σεσαγηνευμέναι πρὸς ἀπώλειαν, ἔξω τῶν ὑποχθονίων ἐγένοντο πυλῶν· καὶ τοὺς τῆς ἀβύσσου κευθμῶνας ἐκδύνουσαι, τὰς ἀνελίους τοῦ θανάτου διέφευγον ἀυχᾶς. Καὶ τὸν βαθὺν ἐκείνον διανηχόμενοι σκότον, πρὸς τὸ τοῦ Σωτῆρος ἐβάδιζον φῶς. Παρῆσθη γὰρ "λέγων τοῖς ἐν δεσμοῖς· Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· Ἀνακαλύφθητε." Ἐπειδὴ δὲ σεσύλητο τῶν πνευμάτων ὁ ἄδης, καὶ λέλυτο τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ἄνεισι μὲν ὁ Σωτῆρ νικηφόρος· ἀναστήσας δὲ τριήμερον τὸν ἑαυτοῦ ναὸν, καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἀναβίωσιν ἐνεργεστάτῳ τρόπῳ τινὰ ζωγραφίσας ὑποδείγματι· καὶ πάσας ἡμῖν τὰς ἐπ' ἀγαθοῖς ριζώσας ἐλπίδας, συνταξάμενος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, καὶ βαπτίζειν ἐπιτάξας πάντα τὰ ἔθνη εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς αὐτὸν ἀναβαίνει τὸν οὐρανὸν, ἀνηβῶσαν εἰς ἀφθαρσίαν διὰ τῆς χάριτος ἐπὶ δείξων τῷ Πατρὶ τὴν ἐξ ἀμαρτίας συντετριμμένην τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, καὶ ὡσπερ τινὰ ἄσταχυν ἀπαρχὴν ἑαυτὸν ἀνακομίζων τῷ φύσαντι. Ἐπὶ τούτοις, ἀγαπητοὶ, μικρὰς ἀποδιδόντες τῷ Σωτῆρι τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τοῖς κατὰ δύναμιν χαριστηρίοις τὸν εὐεργέτην

άντευφραίνοντες, τήν ἑαυτῶν ὁμολογῶμεν πενίαν, λέγοντες· "Τί άνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περί πάντων ὧν άνταπέδωκέ μοι; Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καί τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἐπικαλέσομαι." Σωτηρίου γάρ ὄντως ποτήριον ἢ εἰς Θεὸν εὐχαριστία· εὐχαριστοῦντες δὲ ὅσον ἐν λόγοις καὶ ῥήμασι, καὶ τὰς ἐκ τῶν άνδραγαθημάτων προσθήκας προσκομίζομεν αὐτῷ· τὸ μὲν σῶμα πάσης μοχθηρᾶς ἀφιστῶντες ἠδονῆς, ἐκκαθαίροντες δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ πάσης αὐτὸ πονηρίας ἐλευθεροῦν ἐπειγόμενοι, λελωβημένους ἐπισκεπτόμενοι, τοὺς ἐν πενία παρακαλοῦντες, ὀρφανοῖς καὶ χήραις τὸ ἐκ τῆς συμφορᾶς ἐπελαφρίζοντες βάρος, τοῖς δεσμίοις διὰ τοῦ συναλγεῖν συνδεσμούμενοι, τοὺς κακουχομένους ἀνακτῶμενοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. Τῆς γὰρ οὕτω σεμνῆς ἐχόμενοι πολιτείας, καὶ πάντα κατὰ τὸν Θεῖον πράττοντες νόμον, εὐδοκιμήσομεν παρὰ τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ νομηνιας τοῦ Φαμενωθ μηνός· τῆς δὲ ἐβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ ἕκτης τοῦ Φαρμουθι μηνός· καταπαύοντες τὰς νηστείας τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός, ἕσπέρα Σαββάτου, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν· ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ τῇ δωδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς· ἵνα καὶ τῆς τῶν ἀγίων ἀξιωθῶμεν ἐν οὐρανοῖς κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ζ΄.

α΄. "Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε." Ἴδου γὰρ ἡμῖν διὰ τῶν αὐτῶν ἀνακυκλημάτων ἐρχόμενος ὁ τριπόθητος τῆς ἀγίας ἡμῶν ἐορτῆς ἀνίσχει καιρὸς, καὶ τοῖς ἐξ ἄλλοδαπῆς εἰς τὴν ἐνεγκοῦσαν καταίρουσι παραπλήσιος· εἶσω δὲ τῶν λιμέων ἤδη φαίνεται, καὶ λοιπὸν ἐξάπτει τῆς ἡπείρου τὰ πείσματα. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη πάρεστι, καὶ μονονουχὶ γέγονεν ἡμῖν ἐνδῆμιος, ἀκόλουθον οἶμαι καὶ πρέπον, ἡμᾶς δὴ μάλιστα, εἶ γε τῆς θείας ἱερωσύνης ἐπεὶ λημμένοι, τὴν ἱεράν ἐπὶ γλώττης φοροῦμεν σάλπιγγα, τὰ λαμπρὰ τῆς πανηγύρεως διδόναι συνθήματα, καὶ καθάπερ εἰς θίασον ἕνα τοὺς ἀπὸ πανταχόθεν συνἁγείρειν, λέγοντας κατὰ τὸν ἅγιον Ψαλμωδόν· "Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς." Ἐκάστῳ μὲν γὰρ ἀπονέμειν καιρῷ τὰ αὐτῷ πρέποντα, καλὸν δὲ λίαν οἶμαι καὶ σοφόν. Τὸ δὲ πειρᾶσθαι τῆς τοῦ συμφέροντος θήρας οὐχ ἀμαρτάνειν, μόνοις εἶναί φημι τοῖς ἀγαθοῖς τὴν ἕξιν ἀρμοδιώτατον. Οὐκοῦν ἐπεὶ ἡμῖν ὁ τῶν εὐκλεῶν ἰδρώτων ἀνεδείχθη καιρὸς, προθύμως παρόντος ἐπιδραττώμεθα. Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ, καὶ διὰ νηστείας ἀγαθῆς νεκρώσωμεν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν. Οὕτω γὰρ, οὕτω τῷ πανάγνῳ Θεῷ συνεσόμεθα λέγοντι· "Ἄγιοι ἕσεσθε, διότι ἐγὼ ἅγιος." Παῖδες μὲν οὖν ἱατρῶν οἱ φιλοτεχνέστατοι, διὰ ποικίλων εὐρημάτων τὰς τῶν σωμάτων ἐξαρτῶνται θεραπείας· καὶ τοῖς ὀχλουμένοις ὑπὸ τούτων, ὅσα τὴν εὐτακτον τῶν ἐν ἡμῖν στοιχείων κράσιν διαλυμαίνεσθαι φιλεῖ, προσᾶγουσι τοὺς ἐτησίους καθαρισμούς· μικρὰ μὲν λυποῦν τες ἐκ τοῦ παραχρῆμα τὸν προσερχόμενον, πλὴν οὐ μικρῶν ἀποπέμποντες νοσημάτων ἐλεύθερον. Διὸ δὲ πάλιν οἶμαι προσήκειν ἡμᾶς ποιεῖσθαι περὶ πολλοῦ, μακρὰν ἑαυτοῖς τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀποσωρεύσειν ἀσφάλειαν· τὸ δὲ μετρίως ἐκ τῶν ὀφελούντων ἀλγύνεσθαι δεχομένους, ἥγουν τὸ κάμνειν ὀλίγα παραι

τουμένους, χαλεπωτέροις καὶ μείζοσι, μᾶλλον δὲ σκληροῖς καὶ ἀνουθητήτοις περιπίπτειν τοῖς ἐκ τοῦ κολάζεσθαι πόνοις. Ταῦτ' οὖν εἰδότας καὶ πεπεισμένους, τί δὴ λοιπὸν ἕτερον ποιῆσθαι προσήκει, ἢ μετὰ γοργοῦ τοῦ φρονήματος ἐν βοηθημάτων τάξει καθαίρειν εἰδότην, ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς τὴν πάναγνον εἰσοικίζειν νηστείαν, τὴν ἀπάσης ἀρετῆς μητέρα, τὴν ἐπὶ σεμνότητι ποδηγόν, τὴν ὅτι διαπρέπειν προσήκει ἐν ἀγαθοῖς ἀεὶ συμβουλεύουσαν; Μάχεται μὲν γὰρ τοῖς ἐκτόποις τοῦ νοῦ κινήμασιν· ἀναιρεῖ δὲ τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀγριαίνοντα νόμον· καὶ τὸν ὄχλον τῶν ἐν ἡμῖν ἀντιθάσσω ἡδονῶν κατ' εὐνάζουσα, μονονουχὶ μέγα τι καὶ διαπρύσιον ἀναβοῶσά φησι· "Παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν θυσίαν ζώσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν." Ἄλλ' οὐκ ἂν, οἶμαι, τίς τὸν οὕτω καλλίνικον 77.537 ἄθλον ἐξανύσαι ῥαδίως, εἰ μὴ νεανικῶ μὲν ἐπιθαρ σοίη φρονήματι, δέχοιτο δὲ ἀσμένως τὸ καὶ πολλάκις ἰδροῦν ὑπὲρ ἀρετῆς ἐπείγεσθαι, καὶ δόξαν ἡγοῖτο τὸ πονεῖν ἐπ' ἀγαθοῖς. Ὅνπερ γὰρ τρόπον οἱ τὰ ἐν ταῖς παλαιστραῖς μελετῶντες γυμνάσματα, καὶ πολλῇ μὲν εὐρωστία σώματος, τέχνη δὲ ταύτης ἐπαυλοῦντες οὐκ ἐλάττονι, εἰ στυγνοὶ, καὶ κατεπτηχότες, καὶ πρὸ τῆς θεᾶς αὐτῆς τὸν ἀντίπαλον εἰς τὸ τῆς μάχης εἰστρέχοιεν ἐργαστήριον, καὶ προητηθέντες τῷ φόβῳ τῆς ἐν σταδίοις κόνεως ἄπτοινο, πίπτουσι ἐτόιμως, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας τῶν ἀνθεστηκότων ἐλθεῖν, ἑαυτοὺς ταῖς δειλίαις ἀπονευρώσαντες· οἱ δὲ τῶν τοιούτων παθόντες οὐδὲν, καὶ μόνῳ πολλάκις τῷ σχήματι τὸ τῶν διεναντίων θορυβήσαντες θράσος, τὴν νικῶσαν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀρπάζουσι ψῆφον· οὕτως, οἶμαι, καὶ οὐχ ἑτέρως, οἱ νόμῳ μὲν θείῳ συμβίω τεύοντες, πολιτείαν δὲ τὴν ἐξαίρετον ἐπιτηδεύειν σπουδάζοντες. Ὁ μὲν γὰρ πρόθυμός τε καὶ καρτερικώτατος, χαίρει μὲν γὰρ μᾶλλον ἢπερ ἄχθεται πονῶν, πλοῦτον δὲ ἡγεῖται τοὺς ἀγῶνας, καὶ τρυφήν. Ὁ δὲ δειλός τε καὶ ἄνανδρος, ὀκνηρῶ τῆς ἀδρανεῖας κεκρατημένος νοσήματι, ἀποφρίττει, καὶ μόνον ἀκούων ὅτι χρή πονοῦντα πλουτεῖν. Διὸ καὶ Σοφός που τοῖς τοιούτοις ἐφάλλεται λόγοις· "Ἔως γὰρ πότε, φησὶν, ὀκνηρὲ, κατάκεισαι; Ὀλίγον μὲν ὑπνεῖς· ὀλίγον δὲ κάθησαι· μικρὸν δὲ νυστάζεις· ὀλίγον ἐναγκαλίττη χερσὶ στήθη. Εἶτα παραγίνεται σοι ὡσπερ κακὸς ὀδοιπόρος ἢ πενία, καὶ ἡ ἔνδεια ὡσπερ ἀγαθὸς δρομεύς." Φύγωμεν τοίνυν τὰς ἐξ ὀκνου ζημίας, παραιτώμεθα τῶν ἀρετῶν τὴν πενίαν· καὶ τὸ πτωχεύειν ἐν ἀγαθοῖς, ὡς ἀπάντων αἰσχιστον τῶν νοσημάτων ἀποκρουσώμεθα. "Ἀνδριζώμεθα, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ἡμῶν," καθὼς γέγραπται. Τῆς γὰρ τοιαύτης ἡμῖν ἀρετῆς καὶ αὐτὸς ἐδίδου τὰ συνθήματα, λέγων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός· "Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιός." Οἶμαι δὲ δεῖν, μᾶλλον δὲ φημι καὶ ὑπάρχειν ὁμολογουμένως, δειλίας μὲν ἀπάσης ἀμείνω τὸν ἀκολουθεῖν ἐθέλοντα τῷ Χριστῷ· τὸ δὲ κατὰ παντὸς κατασοβαρεύεσθαι φόβου μονονουχὶ τὸν οἰκεῖον ἐπιωμάδιον ποιῆσθαι σταυρόν. Ὡσπερ οὖν ἀμήχανον παιδίον ἀρτιγενὲς, μικροῖς τε καὶ ἀπαλωτάτοις ποσὶν, ὀλίγα μόλις ἰέναι δυνάμενον, τοῖς ὀξυδρομοῦσι νεανίαις ἀκολουθεῖν· οὕτως ἀδύνατον τὸν εἰς μόνην ἀνανδρίαν βλέποντα νοῦν, ἀκολουθεῖν δύνασθαι τοῖς ἴχνεσι τοῦ Χριστοῦ· ὃς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας, καὶ τῆς τοῦ θανάτου πικρίας δι' ἡμᾶς ἀπεγεύσατο, καίτοι Θεὸς ὢν ἀπαθής, καὶ ἀθάνατος ἅτε δὴ Λόγος ὑπάρχων, καὶ Πατὴρ Μονογενής, ἴν' ἡμῖν ὑπόδειγμα καὶ ὑπογραμμὸν ἑαυτὸν ὑποθεῖς, πρὸς τὴν ἐγχωροῦσαν καλέσῃ μίμησιν, Ἐπ' αὐτῷ γὰρ δὴ τούτῳ τῷ κατορθώματι καὶ ὁ πολὺς εἰς εὐτολμίαν ἀπεσεμνύετο Παῦλος· "Μιμηταὶ μου γίνεσθε, λέε 77.540 γων, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ." Ποίοις οὖν ἄρα

ἑαυτὸν στεφανοῦν ὁ Χριστοῦ μαθητῆς πλεονεκτήμασιν ὁ Χριστοῦ στρατιώτης ἠπείγετο, ὁ καὶ ταξίαρχος ἔφ' ἡμᾶς διὰ τὴν ἐνοῦσαν ἀρετὴν εὐλόγως κεχειροτονημένος; Οὐκοῦν οὕτω φιλόχριστος ἦν, ὡς οὐδὲν ἠγεῖσθαι τὸ πάντα παθεῖν, ἵνα γένηται γνήσιος τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς. Ἄκουε γὰρ δὴ καὶ βοῶντος, εἰ δοκεῖ, πρὸς τινὰς τῶν οἰκείων, ὅτι τῶν ἄλλων αὐτὸν ἀποκωλύειν ἐσπούδαζον· "Τί ποιεῖτε κλαίοντες, καὶ συνθρύπτον τέσ μου τὴν καρδίαν; Ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἐτοιμῶς ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Εἰς μὲν δὴ τὴν πίστιν τοιοῦτος, ἐν δέ γε τοῖς καθ' ἑαυτὸν ὁποῖός τις ὁράται, καταπλαγήσει μαθῶν. Ὁ γὰρ τοσοῦτος εἰς ἀρετὴν, ἐν ταῖς κατὰ τοῦ σώματος μάχαις σὺν ὅπλῳ ἐποιεῖτο τὴν νηστείαν, καὶ ὡσπερ τινὰ δοκιμῶτατον στρατιώτην τοῖς ἀγαθοῖς τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ὑποζεύξας κινήμασι, τῶν τῆς σαρκὸς κατεκράτει νόμων· καὶ τὴν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν τυραννεύσασαν ἡδονὴν, ὡσπερ τινὰ τῶν δορυληπτῶν ἐλὼν ὑπὸ χειρὸς, τοῖς τοῦ πνεύματος ὑπετίθει θελήμασιν. Ἄλλ' ἵνα καὶ ἡμᾶς διὰ τούτων ὠφελῆ, πάλιν ἐπιστέλλει· ποτὲ μὲν γεγενῆσθαι λέγων ἐν νηστείαις πολλάκις· ποτὲ δὲ, "Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι." Ἐμένητο γὰρ, κατὰ τὸ εἶκος, τοῦ οἰκείου βοῶντος Δεσπότου· "'Ὅς ἐὰν οὖν λύση μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ὅς δ' ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν." Οὐκοῦν ὅπερ αὐτὸς ἐτέροις ἐκήρυξεν, ἠπείγετο δρᾶν, χαλινὸν ἐπιτιθεὶς τῇ σαρκὶ τὴν νηστείαν καὶ συνεργάτιν εἰς τὴν οὕτως ἀξιάγαστον ἀρετὴν, τὴν ἀσιτίαν δεχόμενος. Καὶ οὐκ ἐν τούτοις ἡμῖν ὁράται μόνοις τὰ παρ' ἐκείνου παιδεύματα, οὐδὲ μέχρι τῶν τῆς ἐγκρατείας ὄρων τὸν οἰκείον ἴσησι μαθητῆν. Οὐ γὰρ ἐξήρκει τοῦτο καὶ μόνον εἰς εὐδοκίμησιν, τῆς ἄλλης ἀπάσης ἔρημον τὸν [λ. ὄν] ἀρετῆς. Ποδηγεῖ δὲ εἰς ἕκαστα τῶν συμφερόντων εὐρύθμως, καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἀναφέρει, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην φημί· ἦν καὶ τῆς εἰς αὐτὸν γνησιότητος ἀκριβέστατον ὀρίζεται χαρακτῆρα λέγων ὁ Κύριος· "'Ὅτι ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ὅταν ἀγάπην ἔχητε εἰς ἀλλήλους." Διὰ ποιῶν δὲ λόγων ἡμᾶς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπὶ ταύτην ἐχειραγῶγει τὴν ἀρετὴν, ἄξιον ἰδεῖν. Οὐκοῦν Κορινθίοις ἐπὶ στέλλων ὡδέ φησι· "Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Κἂν προφητεῖαν ἔχω, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, κἂν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὅρη μεθ' 77.541 ἰστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἶμι. Κἂν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθῆσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι." Ὅρα, ὅπως ἀπούσης τῆς εἰς Θεὸν καὶ ἀλλήλους ἀγάπης, ἀσχήμονά τε καὶ ἀκαλλέστατον ὁρᾶσθαι φησι τῶν ἄλλων ἀρετῶν τὸν ἀξιοζήλωτον ἐσμόν· συμπαρούσης δὲ αὐτῆς εὐπρεπεστάτην τοῖς ἔχουσιν ἀποτελεῖσθαι τὴν εὐκλειαν; Ἄρ' οὖν, εἴποι τις ἂν, ἐπαινεῖ μὲν τὴν ἀγάπην, ὡς μέγα τι χρῆμα καὶ ἀξιοθαύμαστον, τίς δὲ αὐτῆς ὁ τρόπος, οὐχ ὠρίσατο, οὐδὲ ὅπως ἂν τις αὐτὴν ἐπιτελέσαι φησίν; Οὐκ εὐφημῆσαι σε, ἄνθρωπε· παρατρέχει δὲ τῶν δεόντων οὐδὲν τὸ νηφάλιον μαθητῆν. Οὐ γὰρ μόνον ὅτι προσήκει τὴν εἰς Θεὸν τε καὶ ἀλλήλους ἀγάπην τιμίαν διδάσκειν ἠπείγετο, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἂν τις αὐτῆς ἐργάτης ὁρῶτο δεικνύει. Ἐπιλέγει γὰρ πάλιν ἐξῆς· "'Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, ἡ ἀγάπη χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, οὐ περιπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ

παροξύνεται, οὐ λογί ζεται τὸ κακὸν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκ πίπτει." Ἀκούεις ὅπως εἰς τὸ τῆς ἀγάπης καὶ φιλαλληλίας ἀξίωμα τοῖς ἐθέλουσιν ἀναβαίνειν οὐ χαλεπὸν, ἀλλ' ἔτοιμον ἤδη τὸ πρᾶγμα φαίνεται; Ὁρᾷς οὐ κεκρυμμένην, ἀλλ' ἡλίου δίκην ἐκλάμπουσαν τῆς ἐντεῦθεν εὐδοκίμησεως τὴν ὁδόν; Οὐκοῦν διὰ μὲν ταύτης ἰόντες, καὶ κατ' αὐτήν, ἴν' οὕτως εἴπωμεν, τῶν ἀγίων τὴν ἀμαξιτὸν ἐρχόμενοι, πρὸς τὴν ἄνω καταντήσομεν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. Ἀποκλίνοντες δὲ πρὸς τὸ ἐναντίον, καὶ τῆς ὀρθῆς τε καὶ εὐθείας ἀποπίπτοντες γνώμης, εἴτα βίου τρίβον τὴν διεστραμμένην ἐλαύνοντες, εἰς πυθμένα καταντήσομεν ἄδου, καθά φησιν ὁ σοφὸς Παροιμιαστής. Οἶμαι δὲ δεῖν ἀναγκαίως, ἀνθρώπους ὄντας ἡμᾶς λογικούς, καὶ πρὸς τὴν ἀκήρατον τοῦ κτίσαντος εἰκόνα πεπονημένους, τοῖς τῆς ἀγάπης ἐξημεροῦσθαι θεσμοῖς, καὶ μιμεῖσθαι μᾶλλον σπουδάζειν τὸν λέγοντα Κύριον· "Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ." οὐ πρὸς τὴν τῶν ἀτιθάστων θηρίων ἀγριότητα κατολισθαίνειν, καὶ ἀντὶ τῆς ἀγάπης εἰς μισᾶλληλον παραθήγεσθαι τρόπον· μᾶλλον δὲ καὶ θηρίων ἀγρίων ἀγριωτέρους, καὶ ζῶων ἀλόγων ἀλογωτέρους ὀρᾶσθαι. Θῆρες μὲν γὰρ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν ἀλόγων ζῶων τὰ πολύμορφα γένη, καίτοι λογισμῶ πρὸς ἀρίστην ἔξιν οὐ διοικούμενα, φιλεῖ πως ἀλλήλοις συνδιατᾶσθαι, καὶ κοινὰς ἔχειν τὰς διατριβάς. Καὶ βοῦς μὲν ἠδέως βουσί, πρόβατα δὲ προβάτοις συννέμεται. Ἦδη δὲ καὶ κύνες οἱ κατὰ πολλῶν ἐτέρων λελυττηκότες πολὺ λάκις, καὶ φύσεως ὥσπερ ἰδίας τὴν μανίαν ἔχοντες πλεονέκτημα, ἀγαπῶντες ἀλλήλους ὡς ὁμογενεῖς, ἐθαυμάσθησαν. Καὶ ἄρκτοι μὲν ἄρκτων, καὶ λέοντων 77.544 φείδονται λέοντες. Ὁ δὲ τούτων ἀπάντων ἡγεμονίαν λαχὼν, ὁ φρονήσει καὶ λογισμῶ πρὸς ἕκαστα πηδαλιουχοῦμενος ἄνθρωπος, εἰς ἐσχάτην ἀβουλίαν οὐκ αἰσθάνεται πεσών. Ἀνδρείας μὲν γὰρ ὑπόληψιν τὸν ἀνήμερον ἠγεῖται τρόπον· καὶ τὸ πολὺ πρὸς ἀγριότητα βλέπειν, δόξαν ἠγεῖται περιφανῆ· οὐ τὴν κοινὴν αἰδούμενος φύσιν, οὐ τὸν κτίσαντα τιμῶν, οὐχ ἕτερόν τι τῶν, ὅσα συνάγει πρὸς σῶφρονα λογισμὸν, ἐννοῶν· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἔδει μᾶλλον ἐρυθριῶντα θρηνεῖν, ἐπὶ τούτοις ἀπαιδευτῶς μεγαλαυχούμενος, ἵνα δικαίως εἴπῃ μὲν ὁ Παῦλος· "Ὡν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνη αὐτῶν." Ὁ δὲ γε μακάριος προφήτης ἀπο θαυμάζων, λέγει· "Οὐχὶ Θεὸς εἷς ἔκτισεν ἡμᾶς; Οὐχὶ Πατὴρ εἰς ἀπάντων ἡμῶν; Τί ὅτι ἐγκατελίπετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ;" Πάντες μὲν γὰρ ὅσοι τὸν περίγειον τοῦτον οἰκοῦμεν χῶρον, ἐνὸς ἐκπεφυκότες πατρὸς εὐρισκόμεθα. Εἷς γὰρ ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγέτης Ἀδάμ· εἷς δὲ ἡμᾶς ἔκτισε Θεός· οὐχ ἵνα καθ' ἑαυτῶν μεριζώμεθα καὶ διχονοῶμεν, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀναβλαστήσαντες ῥίζης, καὶ φυσικοῖς τισιν ἀγάπης ὄλκοις εἰς φιλαλληλίαν σφιγγόμενοι, τὰς παρὰ φύσιν μανίας παραιτώμεθα, καὶ τὴν ἀδελφοκτόνον ὀργὴν ἔξοικον τῆς ἑαυτῶν διανοίας ποιησώμεθα. β'. Καὶ ταῦτά φαμεν ἀρτίως πρὸς ὑμᾶς δὴ μάλιστα τοὺς, ὅσοι τὴν Αἰγυπτίων νέμεσθε χώραν. Ἔδει γὰρ, ἔδει, πατέρας ὄντας πνευματικούς, μὴ ἀνουθετῆ τους ἔαν, ἀλλ' ὡς τέκνα χειραγωγεῖν ἐπὶ τὰ συμφέροντα καὶ τὴν σύννομον πολιτείαν. Θρύλλοι τοιγαρ οὖν ὡς ἡμᾶς ἀφικνοῦνται δεινοὶ, τὰ πάντων αἴσχι στά τε καὶ χαλεπώτατα τολμᾶσθαι παρά τινων παρ' ὑμῖν ἀπαγγέλλοντες. Νεανία γὰρ, ὡς φασι, ταῖς τῶν σωμάτων εὐρωστίαις ἐπιθαρσῆσαντες, καὶ τὴν ἐκ τῆς νεότητος χρεῖαν ἐφ' ἧς μὴ προσῆκεν ἀβουλότατα παρατρέποντες, ἀνημέρω μὲν ζίφει τὴν δεξιὰν ἐξοπλίζουσι, ῥοπαληφορεῖν δὲ διδάσκουσιν, ἀγριώτερον ἢπερ ὁ τῆς ἐπιχωρίου συνηθείας δίδωσι νόμος, εἴτα τοῦ σώματος τὴν ἀκμὴν εἰς ἀνόσιον

δαπανῶσι σπουδήν. Ἡ γὰρ ὀργῆς ἀφορμὰς κατὰ τῶν ὁμόρων συλλέγουσι, καὶ τοῖς γείτοσιν ἀλογώτερον ἐπιμαί νονται, ἢ χρημάτων ἀλλοτρίων τὴν ἐπιζήμιον ἀγαπῶν τες ἄφεςιν, ἑαυτοὺς οὐκ αἰσθάνονται βρόχοις ἀφύ κτοις ἐγκατασειροῦντες, θανάτῳ δὲ καὶ κινδύνοις ὑπο τιθέντες πικροῖς. Οὕτω γὰρ γέγραπται: "Παρανο μίαι ἄνδρα ἀγρεύουσι· σειραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἄμαρ τιῶν ἕκαστος σφίγγεται." Ἄλλ', ὧ τεκνία, κατὰ τὸν 77.545 Παῦλον· μεγάλη γὰρ ἤδη διαμαρτύρομαι τῇ φωνῇ· "Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παιδαγωγεῖτε" τοὺς ἐξ ἀχαλίνου νεότητος πρὸς ἀβουλίαν ἔτι πλεονεκτούμε νους, οἷς καὶ αὐτὸς ἤδη φημί· Καταλήγετε τῶν τοιούτων πλεονεκτημάτων· παύσασθε λυποῦντες καὶ καθ' ἑαυτῶν παροτρύνοντες τὸν ἀπάντων βασιλέα καὶ Κύριον, καὶ τῆς μὲν χειρὸς τὸ μαιφόνον ἀποτινά ξατε ξίφος, τῆς δὲ διανοίας τὴν ἄδικον τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίαν ἀποσεισασθε. Ἀνακόψατε τὰς ἐπ' ἀλλή λοις ὀρμὰς· συστείλατε τὸν θυμόν· παύσασθε τῶν ἀνοσίων ἐπιχειρημάτων. Μὴ κατ' ἐκεῖνον ὀραῖσθε τὸν Καῖν, τὸν ἀδελφοκτόνον φημί, τὸν ἀνήμερον, τῆς ἐφ' αἵματι δυσσεβείας τὸν διδάσκαλον. Ἄλλ' ἐκεῖνῳ μὲν ὁ πάντων ἔφη Δημιουργός· "Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς." Διατρέχει δὲ εἰς πάντας τοὺς ὁμοτρόπους ὁ λόγος. Ἀκουέτω γὰρ ἕκαστος τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων, καὶ νῦν οὐδὲν ἦττον βοῶντος τοῦ Θεοῦ· "Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελ φοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς." Ἄλλ' ὥσπερ ἐκεῖ νῶ πάλιν ἐλέγετο· "Στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς," οὕτω καὶ ἐκάστῳ τῶν τοιούτων ἐρεῖ πάλιν ὁ τῆς ἀγάπης Θεός. Τί γὰρ τοῦ παρανομοῦντος δειλό τερον; ἢ ποῖος αὐτὸν οὐ καταπτοεῖ λόγος; τίνας δὲ οὐ καταφρίττει καὶ μόνον ὀρών εἰς ἑαυτὸν τετραμ μένον τὸ βλέμμα; Ἔσω γὰρ αἰεὶ καὶ καταπίπτει τὸ συνειδὸς, τοῖς εἰς ἀμαρτίαν ἐλέγχους ἀπονευρούμε νον. "Δίκαιος μὲν γὰρ ὥσπερ λέων πέποιθε," καὶ πρὸς ἅπασαν ἀγαθοεργίαν ἐλευθέρῳ τῷ συνειδότητι μαρτυρούμενος, πάσης αἰτίας καταθρασύνεται. Ψυ χῆς δὲ φιλαμαρτήμονος τὸ χεῖρον εἰς ἀνανδρίαν οὐ δέν. Οὐκοῦν, ἵνα κατὰ τὸν προφητικὸν εἶπωμεν λό γον· "Ἐκνήψατε, οἱ μεθύοντες, ἐξ οἴνου αὐτῶν· θρηνήσατε, πάντες οἱ πίνοντες οἶνον εἰς μέθην, ὅτι ἐξῆρται ἐκ στόματος ὑμῶν εὐφροσύνη καὶ χαρά." Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ δι' αὐτῆς ὀραῖται τῆς πείρας ἀληθῆς ἐφ' μᾶς ὁ τοιοῦτος λόγος; Ὡ τῆς Αἰγύπτου γηπόνοι, ποῖον ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος διήγημα; ποῖος δὲ λόγος εὐφροσύνην ἔχει καὶ χαράν; Τίς δὲ τῶν παρ' ὑμῖν ἢ μικρὸς ἢ μέγας ὑπὸ τῆς ἀρτίως ἐπενεχθείσης ὀρ γῆς, εἰς τοῦτο πεσὼν ἀναληγῆσας ὀραῖται, ὡς θρήνου μὲν καὶ ὀδυρμοῦ καταλήγειν ἰσχύσαι, δακρύοις δὲ διάβροχον οὐκ ἐπιδεικνύειν τὴν παρειάν; ὡς εὐ καίρως καὶ νῦν ἐφ' ἡμῖν εἰπεῖν τὸν προφήτην· "Οἱ γεωργοὶ, θρηνεῖτε κτήματα ὑπὲρ πυροῦ καὶ κριθῆς, ὅτι ἀπόλωλε τρυγητὸς ἐξ ἀγροῦ. Ἡ ἄμπελος ἐξηράν θη· καὶ αἱ συκαῖ ὠλιγώθησαν. Ῥοὰ, καὶ φοῖνιξ, καὶ μῆλον, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐξηράνθησαν· ὅτι ἦσχυναν χαρὰν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων." Ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς τῇ φύσει καὶ φιλοικτίρμων Θεός, ἴλα ρωτάτῳ κομῶσαν καρπῷ πᾶσαν ἡμῖν ὑπέδειξε τὴν ἄρουραν· καὶ ὑψηλοὶ μὲν ἦσαν οἱ τῶν ἀσταχύων ὄχμοι, δαψιλεστάτην τοῖς κεκμηκόσιν ὠδίνοντες τὴν ἐλπίδα, καὶ θυμηδίας ἀνάπλεω τὴν τοῦ γηπονοῦντος ἀποτελοῦντες ψυχὴν· ἀλλ' ἦσχυναν τὴν ἑαυτῶν χαρὰν 77.548 οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν· ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἀνδροκτα σίας ἐτράποντό τινες, καὶ ἀνθρωπίνοις αἵμασι τὴν καρποτόκον ἐμέθυσαν γῆν, ἀνέτειναν δὲ τὸ μισάδελ φον ἐπ' ἀλλήλοισ ξίφος, καὶ τὸν ἄριστα γηπονοῦντα σίδηρον, διά τε τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον γεγονότα παρὰ Θεοῦ, τῆς ἐσχάτης ἀπέδειξαν δυσσεβείας ἐργάτην· ὠργίσθη μὲν εὐλόγως ὁ φιλάρετος ἡμῶν Θεός· πυρὶ δὲ τὴν καρποφόρον ἐπεστείρωσε γῆν, καὶ ὥσπερ τινὶ χαλινῷ τὰς

προσδοκηθείσας θυμηδίας ἀνακόπτων ἐλ πίδας, εἰς λύπην μετέστησε τὴν χαράν. Καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ δι' ἑνὸς τῶν ἀγίων προφητῶν εἰρημένον· "Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· Ἐν πάσαις πλατείαις κοπετός· καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς ῥηθήσεται· Οὐαὶ, οὐαὶ· κληθήσεται γεωργὸς εἰς πένθος καὶ κοπετόν, καὶ εἰδόμενος θρήνον, ἐν πάσαις ὁδοῖς κοπετός, διότι διελεύσομαι διὰ μέσου, εἶπε Κύριος." Ἄλλ' ὅρα μοι πάλιν ὅπως ἀληθὴς ὁ λόγος. Ἡ γὰρ οὐχὶ κοπετοῦ καὶ θρήνων ἀπεράντων ἄξια φήσκει ἂν τις τὰ συμβεβηκότα; Ἴδου τὸ πικρὸν τοῦ λιμοῦ θηρίον ὅλην ἡμῶν καταβόσκει τὴν χώραν· ἡ δὲ πάσης, ἴν' οὕτως εἶπω, τῆς ὑφ' ἡλίῳ τροφὸς, ἄρτου δεῖται τοῦ παρεμπίπτοντος, καὶ τῆς οὐ σφόδρα πρεπούσης τοῖς ἀνθρώποις τροφῆς, ἵνα καὶ ἐπ' αὐτῇ δικαίως καταθρήνων ὁ προφήτης Ἰερεμίας λέγῃ· "Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστενάζοντες ζητοῦντες ἄρτον." Καὶ πάλιν· "Ἐκολλήθη ἡ γλῶσσα θηλάζοντος πρὸς τὸν φάρυγγα αὐτοῦ ἐν δίψει. Νήπια ἤτησαν ἄρτον, καὶ ὁ διακλῶν οὐκ ἦν αὐτοῖς. Οἱ ἔσθοντες τὰς τρυφὰς ἠφα νίσθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις." –"Ἐσπείραμεν γὰρ πολλὰ, καὶ εἰσενέγκαμεν ὀλίγα," κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι παρωργίσαμεν τὸ Πνεῦμα Κυρίου. Μετανοήσω μὲν τοίνυν, καὶ τῶν μὲν ἀρχαίων πλημμελημάτων ἀποπαυσώμεθα· προσίωμεν δὲ τῷ φιλοικτίρμονι Θεῷ, δαψιλὲς μὲν βλεφάρων καταχέοντες δάκρυον, λέγοντες δὲ καθ' ἕνα τῶν προφητῶν· "Τίς, Θεὸς, ὡς περ σὺ; ἐξαίρων ἀνομίας, καὶ ὑπερβαίνων ἀδικίας, καὶ οὐ συνέσχες εἰς μαρτύριον ὀργὴν αὐτοῦ, ὅτι θελητὴς ἐλέους ἐστί;" Καὶ πάλιν· "Αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἀντ' ἐστήσαν ἡμῖν, Κύριε, ποίησον ἡμῖν ἕνεκεν τοῦ ὄνοματός σου, ὅτι πολλὰ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἐναντίον σου· ὅτι σοὶ ἡμάρτομεν, ὑπομονὴ Ἰσραὴλ, Κύριε· καὶ σώζεις ἐν καιρῷ κακῶν." Οὕτω γὰρ, οὕτω μετὰ γινώσκουσι τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην χαριεῖται φωνήν· "Ἴδου, ἐγὼ ἐξαποστελῶ ὑμῖν τὸν σῖτον, καὶ τὸν οἶνον, καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἐμπλησθήσεσθε αὐτῶν. Θάρσει, γῆ, χαίρει καὶ εὐφραίνου, ὅτι ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι. Θαρσεῖτε, κτήνη τοῦ πεδίου, ὅτι βεβλάσθη τὰ παιδιά τῆς ἐρήμου. Ὅτι ξύλον ἐξήνεγκε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ἄμπελος, καὶ συκῆ, καὶ ῥοὰ ἔδωκαν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. Καὶ τὰ τέκνα Σιών, χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε ἐπὶ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν, διότι δέδωκεν ὑμῖν βρώματα εἰς δικαιοσύνην, καὶ βρέξει ὑμῖν ὑετὸν πρῶτον καὶ ὄψιμον, καθὼς ἔμπροσθεν. Καὶ ἐμπλησθήσονται αἱ ἄλωνες σίτου, καὶ ὑπερεκχυθήσονται αἱ ληνοὶ οἴνου καὶ ἐλαίου. Καὶ ἀνταποδώσω ὑμῖν ἀντὶ τῶν ἐτῶν ὧν κατέφαγεν ἡ ἀκρις, καὶ ὁ βροῦχος, καὶ 77.549 ἡ ἐρυσίβη, καὶ ἡ κάμψη. Καὶ φάγεσθε, καὶ ἐμπλησθήσεσθε, καὶ αἰνέσετε τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, ἃ ἐποίησε μεθ' ὑμῶν θαυμάσια." Μὴ γὰρ ἐνδοιάσης, ἄνθρωπε, μηδὲ λογίζου κατὰ σαυτὸν, ὡς εἶπερ αὐτῷ προσίοις μετανοῶν, οὐκ ἐπίδωσει προ χειρὸς τὸν ἔλεον. Ἔχεις καὶ νῦν οὐκ εὐκαταφρόνητον ἀρραβῶνα τῆς κατ' εὐχὴν ἐλπίδος, ἔχεις ἤδη τῆς φιλανθρωπίας ἐνέχειρον· ἰδοὺ ποταμίους νάμασιν ὅλην ἐπέκλυσε τὴν γῆν, ἰδοὺ τῆς συνήθους χορηγίας δαψιλεστέραν ἀπόλαυσιν ἁμαρτάνουσιν ἔτι χαρίζεται. Οὕτω τὸ σὸν ἐφάνη δάκρυον, καὶ φιλοικτίρμων ἔτι δέδεικται Θεός. Ὁ δὲ οὕτω δακρύνοντας ἐλεεῖν οὐ παρ' αἰτούμενος, πῶς οὐκ εὐφρανεῖ μετανοοῦντας εὐκόλως; Οὐκοῦν ἀκουέτωσαν οἱ παρ' ὑμῖν Πατέρες, οἱ τῶν ἀγίων θυσιαστηρίων πατέρες, ρεταὶ καὶ λειτουργοί. "Σαλπύσατε σάλπιγγι ἐν Σιών, ἀγιάσατε νηστείαν, καὶ κηρύξατε θεραπείαν, συναγάγετε λαὸν, ἀγιάσατε Ἐκκλησίαν, ἐκλέξασθε πρεσβυτέρους· συνάγαγετε νήπια θηλάζοντα μαστούς. Ἐξελεθῶ νυμφίος ἐκ τοῦ νυμφῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς. Ἀναμέσον τῆς κρηπίδος τοῦ θυσιαστηρίου κλαύσονται οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐροῦσι· Φεῖσαι, Κύριε, τοῦ λαοῦ

σου, καὶ μὴ δῶς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος, ὅπως μὴ εἴπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι· Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς αὐτῶν;" Οὕτως ἡμᾶς προσιόντας ἀμελητὶ, προσδέξεται, καὶ κατελεήσει λέγων· "Ἐγὼ εἶμι, ἐγὼ εἶμι ὁ ἐξαλείφων ἁμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι." Ἔσται γὰρ κατὰ τινὰ τρόπον ἀπηνῆς εἰς ἡμᾶς, "ὅς γε," κατὰ τὸν Παῦλον, "τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν;" Ἐπειδὴ γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις πλημμελείαις οἱ παλαιότεροι ἦσαν, κατεκράτει μὲν, ἴν' οὕτως εἴπω, ὁ διάβολος τῆς ὑφ' ἡλίω. Ἐβασίλευε δὲ οὕτως ἐφ' ἡμᾶς ἡ ἁμαρτία, καὶ ὀλοκλήρῳ τῷ γένει διελυμαίνετο, ὡς ὀρᾶσθαι μὲν οὐ δαμοῦ τὸν ποιοῦντα χρηστότητα· μᾶλλον δὲ ὅλως "οὐκ εἶναι, καθά φησιν ὁ Ψαλμωδός, ἕως ἐνός. Πάντες γὰρ ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν," ἀναγκαίως ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὑπάρχων, καθὼς γέγραπται· "Οὐχ ἄρπαγ μὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών." Καὶ δι' ἡμᾶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐλογίσθη, γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς, καὶ ἄνθρωπος ὄντως πεφηνῶς ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι, ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν· ἵνα τὰς ἀπάντων ἡμῶν ἁμαρτίας, καθὼς γέγραπται πάλιν, ἐνεγκῶν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἐξαλείψῃ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον· ἵνα τῆς ἡμετέρας σαρκὸς τὰς ἀσθενείας οἰκειωσάμενος, ἀπονεκρώσῃ μὲν τὴν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν τυραννήσασαν ἡδονήν· ὡσπερ δὲ μαινομένη θαλάσση τοῖς ἐν ἡμῖν πάθεισιν εἴπη· "Σιώπα, πεφίμωσο" καὶ πάντα μεταρρυθμίσας τὰ ἐν ἡμῖν εἰς ἀμείνονα τάξιν καὶ ἐδραιότητα· τὴν ἀρετὴν δὲ ὅλην ἀναμορ 77.552 φώσῃ τὴν φύσιν, ὡς καὶ πρὸς τὴν ἀρχέτυπον εἰκόνα, καθ' ἣν καὶ πεποίηται. Καὶ οὐ μέχρι τούτων τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τὴν χορηγίαν ἔστησεν ὁ Μονογενὴς. Ζωὴ γὰρ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, ὡσπερ οὖν ἐστὶ καὶ ὁ γεννήσας αὐτόν, θανάτου κρείττονα τὴν, ἐν ἧ κατώκηκεν, ἀπέδειξε σάρκα. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ οἱ τάλανες, καὶ δυσσεβείας ἀπάσης ἀνάπλεω, σταυρῷ μὲν αὐτόν καὶ θανάτῳ παραδεδώκασι, ταῖς τοῦ διαβόλου στρατηγίαις κατὰ πάντα πειθόμενοι. Ἄλλ' ἐνίκησε παθῶν, καὶ σωτηρίας ἡμῖν ὑπόθεσιν τὸν τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀνέδειξε θάνατον. Ὅλον γὰρ εὐθὺς σκυλεύσας τὸν ἄδην, καὶ τὰς ἀφύκτους τοῖς τῶν κεκοιμημένων πνεύμασιν ἀναπετάσας πύλας, ἔρημόν τε καὶ μόνον ἀφείσε ἐκεῖσε τὸν διάβολον, "ἀνέστη τριήμερος, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου," καθὼς γέγραπται, "καθότι οὐκ ἦν δυνατόν ἀραρέσθαι αὐτόν ὑπ' αὐτοῦ" καινοτομήσας δὲ τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τὴν ὁδόν, εἰς αὐτόν ἀνέβη τὸν οὐρανόν, "νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν· ἵνα καὶ τὰ λαμπρὰ τῶν ἀγγέλων ἐνδαιτήματα βιάσῃ τοῖς ἐπὶ γῆς ἀποδείξῃ. Αὐτὸς γὰρ "ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρωθεν," καὶ ἂν θρώπους μὲν ἀγγέλοις εἰς φιλίαν συνάψας, τὴν δὲ παρὰ τῶν ἀγγέλων ἀγάπησιν εἰς ἡμᾶς καταγαγῶν, ἵνα τοίνυν συμβασιλεύσωμεν τῷ Χριστῷ, ἵνα μεριστῶν καὶ κοινωνῶν τῆς ἀθανάτου δόξης εὐρισκώμεθα, πάντα μὲν ὄκνον ἀποπεμψάμενοι, καὶ τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς ῥαθυμίαν, ὡσπερ ἔξω τῆς ἑαυτῶν διανοίας ποιούμενοι, ἡδιστα δὲ λίαν τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς ὀμιλοῦντες ἰδρῶσιν. "Ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας" μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις σχολάζωμεν, ἀλλ' ἐνδυσώμεθα τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ἀναλάβωμεν σπλάγχνα καὶ οἰκτιρισμούς, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐπιτηδεύσωμεν· τὴν πραότητα, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, τὸν περὶ πένητας ἔλεον· καὶ ἀπαξαιπῶς εἰπεῖν, τῆς εἰς Θεὸν ἐξουσίας ἀπριξέχομενοι, καὶ πᾶσαν μελετῶντες εὐλάβειαν. Οὕτω γὰρ, οὕτω, καθαρῶ συνειδῶτι, καὶ μετὰ φρονήματος ἰλαροῦ

τὴν πάναγνον ἐπιτελέσωμεν ἑορτὴν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τρίτης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνὸς, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ ὀγδῶς καὶ εἰκάδος τοῦ Φαμενώθ μηνὸς, περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆ τρίτη τοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς, ἑσπέρα Σαββάτου, κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις· ἑορτάζοντες δὲ τῆ ἑξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ, τῆ τετάρτη τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς. Οὕτω γὰρ καὶ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η΄.

α΄. "Σαλπίσατε σάλπιγγι ἐν Σιών," νόμος πού φησιν ἱερὸς, τὸν ἐτήσιον τῆς Ἐκκλησίας λόγον ἐπὶ τὰ συνήθη διανιστάς σπουδάσματα, καὶ τοῖς ἄριστα βιοῦν ἡρημένοις τὰ τῶν θείων ἀγῶνων ψηφηφορεῖν ἀναγκάζων συνθήματα. Ἴδου γὰρ, ἰδοὺ καὶ εἰσαυθὶς ἡμῖν καθάπερ ἕκ τινος κύκλου, καὶ περιστροφῆς τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς ἀνίσχει καιρὸς, προελαυνούσης δηλονότι νηστείας, καὶ τοῦ τῆς καρτερίας ἀγῶνος ἑωσφόρου τάξει προανατέλλοντος. Ὁ μὲν γὰρ τοῖς ἔχουσι φιλεργὸν τὴν διάνοιαν, μονονουχὶ καὶ φωνὴν ἀφιεῖς, τὰς ἡλίου κατασημαίνει βολὰς, καὶ, ἴν' οὕτως εἴπω, θυρῶν εἴσω βεβηκῶς, τῆς ἡμέρας ἐπιδεικνύων τὸ φῶς, ἀποθέσθαι μὲν ὀμμάτων τὸν ὕπνον, παραιτεῖσθαι δὲ δρᾶν τὰ νυκτὶ πρέποντα συμβουλεύει λοιπὸν ἢ δὲ πάναγνος αὕτη καὶ καθαρωτάτη νηστεία, τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς προαναπηδῶσα καὶ ἀναλάμπουσα, πρὸς ὑπόμνησιν ἄγει τῶν φιλαρέτων τὸν νοῦν, τῶν διὰ τοῦ Παύλου διηγγεγμένων πνευματικῶς· "Ἡ νύξ προέκοψεν, ἢ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ἔργα τοῦ φωτός, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. Μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν·" τὸ λαμπρὸν ὄντως τῶν εὐσεβούντων ἄμφιον. Τοὺς μὲν οὖν ἐν ἡδονῇ θεμένους τὸ πλεῖν, καὶ ναυτίλλεσθαι φιλεῖν ἐλομένους αὔραι κατὰ πρύμνης ἰοῦσαι λεπταὶ, τῶν μὲν λιμένων ἀπαίρειν ὡς τάχος, ἀπολύειν δὲ τῆς ἡπείρου τὰ πείσματα δεδιότας οὐδὲν, ἀναπεῖθουσιν. Ἀλλὰ καὶ περκάζων ἐν ὄρχοις ὁ βότρυς, καὶ ῥαγάδα δεικνὺς σχιζομένην ἤδη καὶ μεθύουσαν, ἄσμα καὶ μέλος καλεῖ πως τὸ ἐπιλήνιον. Ἀναφρίττων δὲ τῆς ἀρούρας ὁ στάχυς, καὶ χρυσῆ μὲν ἤδη καλάμη λαμπρὸς, εὐτραφῆ δὲ τῷ κόσμῳ καταβριθόμενος ἐπασχάλλει τάχα τῷ τοῦ κείροντος μελλησμῷ. Καιρὸς γὰρ, οἶμαι, πᾶσι προσφιλῆς, εἰς ἕκαστα τῶν χρησίμων ἐπιτήδειος. Τούτων δὲ τῆδε διεγνωσμένων, πῶς οὐ λίαν αἰσχροὺς, καὶ τῆς ἀπάσης βδελυρίας ἄξιον, λογισμοῦ μὲν ἡμᾶς διαμαρτάνειν τοῦ πρέποντος, γέλωτα δὲ ὀφλεῖν παρὰ Θεῶ; καὶ σφόδρα εἰκότως, εἰ μὴ παρόντος ἤδη προθύμως ἐπιδραττόμεθα τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν γένοιτο καὶ τὸ δύνασθαι διαπρέπειν ἐν ἀρεταῖς, τοῖς ἐπ' αὐτὰς ἰοῦσιν ἱπήλατον· ἀναδύομενοι γὰρ, καὶ ἀπορρίπτουντες ἀεὶ τὸ θηρᾶν ἐπείγεσθαι τὰ βελτίω, καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ζημίαν ἀσυνέτως ἑαυτοῖς ἐπαντλήσαντες, ἀκουσόμεθα δικαίως τὸ τῆς ῥαθυμίας πρέπον· "Πλούτου ὀκνηροὶ ἐνδεεῖς γίνονται." Ἀεὶ 77.556 μὲν οὖν τὸ ἀγαθουργεῖν, καὶ τρόποις τοῖς ἀρίστοις ἐπισεμνύνεσθαι, φαίην ἂν ἔγωγε τοῖς εὐσεβέσιν ὅτι μάλιστα πρεπωδέστατον· τὸ γὰρ, οἶμαι, καταλήγειν τῆς δικαιοσύνης, ἀρχὴν ἂν ἔχοι φαυλότητος. Ἀλλὰ τῆς συνήθους ἐπιεικειᾶς

ἐπιδοῦναί τι καὶ πλέον οὐκ ἀπεικὸς τῷ παρόντι καιρῷ, καθάπερ ἐν ὀφλήματος τάξει τὴν ἐν τούτοις ἡμᾶς φιλοτιμίαν καταθέσθαι κελεύοντι. Ὅνπερ γὰρ τρόπον τοῖς τὴν τοῦ σώματος εὐρωστίαν τετιμηκόσι, καὶ τὸ παρὰ τοῖς παιδοτρύβαις εὐδοκιμεῖν τῶν ἄλλων πάντων τεθεικόσιν ἐν ἀμείνονι, αἰεὶ μὲν γυμνάζεσθαι πρέπει, καὶ διὰ τῆς ἐν παλαιστραῖς ἰέναι τέχνης, οὐκ ἄσυντελὲς εἰς τὴν χρεῖαν. Ἐὰν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν αὐτοὺς τῆς ἐνούσης ἀνδρείας ἀθλοθέτης καλῆ, τότε δὴ μάλιστα χρῆναι διενθυμούμενοι τῆς οὕτω μακρᾶς ἐπιεικείας οὐκ ἀθαύμαστον ἀποδοῦναι καρπὸν, ὅλω βαδίζουσι σθένει πρὸς τὸ θέλειν ὀραῖσθαι διαπρεπέστεροι. Οὕτως οἴμαι δὴ πάλιν καὶ τοὺς, οἷς θεῖος πρόκειται νόμος ὡς ἐν ἀγῶνος τάξει καὶ γυμνάσματος, εὐσεβεῖν μὲν χρῆναι διὰ παντὸς, καὶ τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν ποιεῖσθαι περὶ πολλοῦ καιροῦ δὲ τοῦ τῆς νησιείας εἰς λαμπροτέραν καλοῦντος ἐπίδειξιν, ὄκνον μὲν ἀπορρῖπτειν τὸν τῆς ἀνανδρίας γεννήτορα, φρόνημα δὲ μᾶλλον ἐπασκεῖν, καὶ τεθριμμένης αὐτῆς εὐτολμίας τὸ νεανικώτερον. Ἄγε δὴ οὖν πάλιν περιζωσάμενοι τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς προθυμίαν, καὶ τὸ ὠφελεῖν πεφυκὸς τὸν ἐκ βδελυρᾶς ἡδονῆς γοητευμάτων πράττοντες, ἐφέσει τε τῇ πρὸς τὸ χρήσιμον τὸ τοῖς ἀδικοῦσι προσ ομιλεῖν σωφρόνως εὖ μάλα παρωθούμενοι, γνησίους ἑαυτοὺς προσκυνητὰς παραστήσωμεν τῷ Χριστῷ, ἄθραυστον μὲν καὶ ἀπαραποίητον τὴν εἰς αὐτὸν τηρήσαντες πίστιν, ἀκλινῆ δὲ καὶ ἀπαραφόρον τὴν ὁμολογίαν φυλάξαντες, ἦν ὁμολογήκαμεν ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων, τῶν ἀγίων ἀγγέλων φημί. Πολλοὶ γὰρ τῆς εὐσεβείας τὴν μόρφωσιν, καθάπερ τι προσωπεῖον ἑαυτοῖς περιπλάττοντες, "τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, τὸν τῶν ἀπλουστέρων ληίζονται νοῦν, ἀπατηλοῖς παρασύροντες λόγοις, καὶ συνολισθαίνειν αὐτοῖς ἀναπειθόντες εἰς παγίδα θανάτου, καὶ εἰς πέταυρον ἄδου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Οὐ γὰρ ἐκεῖνα χρῆναι προσλαλεῖν τοῖς προσιοῦσιν αὐτοῖς ἐγνώκασιν, ἃ καὶ τοῖς ἱεροῖς συνδοκεῖ Γράμμασιν, ἀλλ' ὅσα καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀδόκιμος αὐτῶν φαντάζεται νοῦς, ταῦτα ἀναπέιθουσι φρονεῖν, μὴ εἰδότες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. "Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες, καθάπερ ὁ Παῦλος φησι, ματαίας μὲν λογομαχίας ἀποφοιτῶν," τὰ δὲ γραῶδη τῶν αἰρετικῶν διαπτύων ῥημάτια, καὶ τοὺς μὲν εἰκαίους ἐκτρεπόμενος μύθους, ἔχων δὲ τὴν πίστιν ἐν ἀπλοῖς λογισμοῖς, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὴν παράδοσιν καθάπερ τι κειμήλιον ἐν τοῖς τῆς καρδίας ταμειείοις ἐντιθεῖς, ἔχου τῶν ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ διδαγμάτων ἵνα μὴ μόνον ἐν πίστει λαμπρὸς, ἀλλ' 77.557 ἤδη καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐν εὐσεβείᾳ κατορθωμάτων ὑπάρχῃς διαφανέστατος. β'. Πολυσχιδῆς μὲν γὰρ τις ἐπὶ τὸ δύνασθαι τὴν ἀρετὴν κατορθοῦν ἀποκομίζει τρίβος· καὶ διὰ ποικίλης ἅν τις ὁδοῦ καταστήσει μόλις "πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως" ἐν ἐνὶ δ' οὖν ὅμως τὸ σύμπαν ἡμῶν ἀναδεσμεῖται καλὸν, ἐν τῷ, "Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν." Καὶ χαλεπὸν οὐδὲν ἀληθῆς ὅτι γέγονεν ἡμῖν ὁ λόγος, ἐπιδεικνύειν. Ἐναγωνιεῖται γὰρ καὶ σφόδρα γενναίως τοῖς περὶ τούτων εἰρημένους ἡμῖν ὁ σοφώτατος ἐπιστέλλων Παῦλος· "Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε. Τὸ γὰρ· Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ φονεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἕτερα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίου κακὸν οὐκ ἐργάζεται. Πλήρωμα γοῦν νόμου ἡ ἀγάπη." Ἀκούεις ὅπως ὁ σύμπας λόγος ἐν τῷ τῆς ἀγάπης ὄρω περισχοινίζεται. Ὅσα γὰρ τῶν πραγμάτων, τὸν θεῖον ἐκβεβηκότα φαίνεται νόμον, ταῦτα δὴ πάντως τῶν τῆς ἀγάπης κύκλων ἐξώλισθεν. Οἷς δὲ τὸ

θαυμάζεσθαι δεῖν εὐλόγως ἀκολουθεῖ, τούτοις ὁρᾶται προσὸν, τὸ διὰ πραγμάτων εἶσω τῆς ἀγάπης ὁρᾶσθαι. Ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν, οὐκ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον· ὁ δὲ μισῶν ἀδικίαν, ἀγαπᾷ δὴ που πάντως, ὅλον ἐν τούτῳ τὸν νόμον ἀποπληρῶν. Πλήρωσιν μὲν γὰρ τῶν ἐν τῷ νόμῳ κειμένων τὸ τιμᾶν ἐπείγεσθαι τὴν ἀγάπην προξενεῖ· ῥαθυμία δὲ ἢ περὶ αὐτὴν τῶν ἐκ νόμου κατηγορουμένων τὴν γένεσιν ἔχει. Τίς γὰρ ἂν, εἶπέ μοι, πρὸς τὴν τοῦ δεῖνος εἰσέλθοι γυναῖκα, καὶ γάμοις ὀθνείοις ἂν ἐπιπηδήσοι, τὸ λυπεῖν ἐξ ἀγάπης τινὰ δυσωπούμενος; Τίς δ' ἂν, οἶμαι, τὸ μαι φονεῖν οὐκ ἂν παντὶ παραιτήσαιτο σθένει, αἰδοῖ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς τὸν τοῦτο πεισόμενον, καθάπερ τινὶ χαλινῷ πρὸς ἡμερότητα διακρατούμενος; Τίνι δὲ τῶν ὄντων οὐκ ἀπόπτυστος ἂν καὶ βδελυρωτάτη τῶν ἀλ' λοτρῶν ἢ κτίσις ὄρωτο, πικρὸν εἶναι διενθυμούμενῳ, καὶ ἐν τοῖς αἰσχίστοις τιθέντι κακοῖς τὸ ζημιοῦν ἀδελφόν; Οὐκοῦν ὁ πρὸς πᾶσαν ἡμᾶς ἀρετὴν ἀπευθύνων νόμος, ἐν ἀγάπῃ τὴν πλήρωσιν ἔχει. Ἄλλ' οἶμαι προσήκειν τὰ τῆς ἀρτίως ὠνομασμένης ἡμῖν ἀρετῆς περιεργότερον ἐναθρήσαντα μέρη, τί τὸ ἐν τεῦθεν ἐκβαῖνον εἰπεῖν. Οὐκοῦν, κεχρήσομαι γὰρ κἂν τούτῳ τῇ τοῦ Παύλου φωνῇ· "Ἡ ἀγάπη, φησὶ, μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημο νεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακὸν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει." Ὁρᾷς ὅσην ἡμῖν ἀγαθῶν ὠδίνει πληθὺν τῆς ἀγάπης ἡ δύναμις; "Ἡ ἀγάπη, φησὶ, μακροθυμεῖ," του τέστιν, ἐπὶ ταῖς τοῦ γείτονος ὀλιγοψυχίαις οὐκ ἄσθε νεῖ· ὁ γὰρ ὅλως μακροθυμῶν, πάντως δὴ που καὶ ἐπὶ τισὶ τοῖς ἀτόποις εἰς αὐτὸν πεπραγμένοις ὑπὸ τοῦ μακροθυμεῖ, καὶ τι τῶν ἀνιᾶν εἰωθότων καταγωνίζεται. Παροξύνονται δὲ τῷ θυμῷ πρὸς τὴν τῶν ἴσων ἀντίδοσιν, σωφρονῶν οὐ πείθεται. Χρῆμα μὲν γὰρ ὄντως ἡ ἀδικία φορτικόν, ἱκανὸν εἰς ὄργας ἀνακαῦσαι δεινάς· καὶ τὸ προπαθεῖν ὑπὸ τοῦ τυχόν, καὶ τοι κατὰ φύσιν ὄντι πονηρῷ, καὶ συνεξοπλίζεται, καὶ συνηγορεῖ τῷ θυμῷ· δόξη γὰρ ἂν πως ἀδικεῖν ἀντεξάγειν ἀναπειθῶν, καὶ ἐπείγεσθαι ἀντιπλήττειν τὸν λελυπηκότα. Ἄλλ' οἱ λογισμῶν νεανικῶν πρὸς τὸν τῆς ἀγάπης ὄρωντες νόμον, καὶ μακροθυμεῖν αὐτοῖς ὅτι πρέπει διενθυμούμενοι, ἀναξέουσαν μὲν τὴν ὄργην, καὶ ὡσπερ τινὰ πῶλον ἀτάκτοις ἀναπηδῶντα σκιρτῆμασι, καθάπερ τισὶν ἡνίαις ταῖς ἀνεξικακίαις, ὀπίσω πάλιν ἀνασειράζουσιν· ἀμείνους δὲ τῶν λελυπηκότων καὶ μετὰ τοῦτο φαινόμενοι, τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀγαθοῖς ἀποκερδανοῦσι ψῆφον. Ὁ δὲ δὴ κάλλιστόν ἐστι τῆς ἀγάπης, μικροῦ παριπεῦσαν ὤχετο. Τί γὰρ δὴ πάλιν περὶ αὐτῆς πού φησι τῆς ἀρετῆς ὁ συνηγορῶν, τί δὲ πρὸς τοῦτο κατορθοῦν ἕτερον τῶν ἀξιαγαστῶν διεκελεύετο, διεξίωμεν πάλιν. "Ἡ ἀγάπη, φησὶ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται." Ὁ μὲν οὖν ἀκριβῆς τε καὶ νομικώτερος ἐν τούτοις λόγος, ἐκείνον ἂν ἐπιδείξειεν οὐ ζητοῦντα τὰ ἑαυτοῦ, τὸν ἐν τῷ μηδενὶ τὰ οἰκεῖα πεποιημένον, ἔστ' ἂν αὐτῷ τὸ τῶν πολλῶν ἐξανύηται χρήσιμον. Οἷον τί φημι· δότε γὰρ ἐξελεθῆν καὶ διὰ παραδειγμάτων τὸν λόγον· Ἐπέτατ' τον ποτὲ τῶν Ἰουδαϊκῶν ταγμάτων οἱ καθηγούμενοι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις μηδενὶ προσλαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· οἱ δὲ, φροντίσαντες τῶν ἐκεῖνα ληρούντων οὐδὲν, καίτοι κινδύνων ἐπηρημένων αὐτοῖς τῶν ἐσχάτων, πάλιν τοῖς ὄχλοις περιτυχόντες ἐδίδασκον, ἐπαμύνειν μὲν ὅτι πρέπει τοῖς πλανωμένοις διεγνωκότες ὀρθῶς, παντελῶς δὲ τῆς ἐντεῦθεν ἀλογοῦντες ἐπιβουλήs. Οὐ γὰρ ἐζήτουν τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τὰ ἐτέρων, τὸν θεοφιλή τῆς ἀγάπης οὐκ ἐκβαίνοντες ὄρον. Ἄλλ' εἰ καὶ τινὰ τοιαύτην θεωρίαν ἡμᾶς ἐξαιτεῖ τὸ προκείμενον,

ἀλλ' εἰς τὸ τοῖς ἀπλοῦ στερον εἰωθόσι νοεῖν, φέρε δὴ πάλιν αὐτῷ περιτρέποντες, τοῖς τοῦ Σωτῆρος ἐφαρμόσωμεν λόγοις. Εἰς ἀκροτάτην τοιγαροῦν ἀναφέρων ἡμᾶς ἡμερότητα, καὶ φιλαδελφίαν, καὶ τὸ δύσερι καὶ φιλόνεικον, καὶ τὴν τῶν οὐδὲν ἡμῖν προσηκόντων ἐπιθυμίαν, ἀκάνθης δίκην τῆς ἡμετέρας ἀποκείρων ψυχῆς, "Παντὶ, φησὶ, τῷ αἰτοῦντί σοι δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει." Ἀκούεις ὅπως ἀποφρίττειν κε λεύει τὸ ἀλλότριον; Οὐδ' ἂν ἀφέληταί τις ἡμᾶς τὶ δικαίων, ἀντιστῆναι βούλεται· ἀμείνους δὲ μᾶλλον ὀραῖσθαι καὶ τῶν ἐκ ζημίας ἐρεθισμῶν, ἤγουν τοῖς 77.561 ἀφαιρουμένοις ὑπὸ του τυχόν ἀκρατῶς ἐπωδίνοντας, εἰς ἀσχήμονα θυμὸν ἀνακαίεσθαι φιλεῖν. γ'. Ἀλλὰ τί μοι πρὸς ταῦτα πάλιν ὁ λωποδύτης ἐρεῖ; ὁ ταῖς μὲν τριόδοις θηρίου δίκην ἐγκαθήμενος, καὶ τὸν οὐδὲν ἀδικήσαντα, καθάπερ τινὰ τῶν πολεμίων, παρατρέχοντα λοχῶν, ποταμίους δὲ νάμασι τὸ τῆς ληστείας ἀπλώσας λῖνον, κὰν ἄλλῳ τις, εὐθύς ἀναπηδῶν, καὶ πρὸς τὸ παρὰ φύσιν ἀνακαίόμενος θράσος. Ποῦ μοι τέθεικας, εἶπέ μοι, τοῦ Σωτῆρος τὸν νόμον, καίτοι λέγων εἶναι Χριστιανός; Περιττεύεις μὲν γὰρ τὸν τῆς ἀγάπης θεσμόν· ὥσπερ δὲ εἰς θῆρα τῶν ἀτιθάσων τινὰ μεταπεποιημένος, καὶ εἰς ἔκφυλον ἀγριότητα πεσών, οὐκ αἰσθάνη λοιπόν. Τὸν δὲ κατ' εἰκόνα γεγονότα τὴν θείαν ἐν τῷ μηδε νὸς κατατάξας λόγῳ, δρᾶς μὲν οὐκ οἰστά· σιδήρῳ δὲ πλήττειν ἀνοσίως ἀποτολμᾶς· ἀλλὰ σπέροντα νεκρὸν ἐπὶ γῆς ἔσθ' ὅτε τὸν ὁμογενῆ σοι θεώμενος ἄνθρωπον, οὐκ αὐτὴν σοι παραχρῆμα διαχᾶναι ποθεῖς, οὐδὲ λογίζῃ τοῖς οὕτως ἀγρίοις ἐπιποδῶν τολμῆμασι, ὡς ἀροῦν μὲν σοι γέγονεν ἐν ἔθει τὴν γῆν, ἀνατέμνειν δὲ τοῖς ἀρότροις τὰς ἀρούρας, εἶτα ἐγκατακρύπτειν αὐταῖς τὸ δοκοῦν, καὶ σιδήρῳ πάλιν ἀποκείρειν τελεσφορηθὲν διὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ θαυμάζεις μὲν τὸ τηνικάδε τὴν γῆν, ὡς καρπῶν ἀγαθῶν μητέρα, ὡς ἄριστά σοι περὶ τὸν τῶν ἀναγκαίων ὑπηρετοῦσαν ἐμπορισμόν· ἐπαινεῖς δὲ, ὡς εἰκὸς, καὶ τοῦ σιδήρου τὴν χρείαν. Πῶς οὖν ἀδικῶν οὐκ ἐρυθριᾶς τὰ δι' ὧν ἦν σοι τὰ ζωαρκῆ; Τὸν μὲν γὰρ ἐτίθης ἀνδροκτόνον, τὴν δὲ τοῖς ἀθώοις κατεφοίνιζας αἵμασι. Πῶς οὖν ἔτι καρπῶν σοι γενέσθαι μητέρα παρακαλεῖς, ἦν ἀφειδήσας ἠδίκεις; Πῶς τὸν λαμπρὸν ἐπαφήσης σίδηρον, ὃν παρατρέψας τῆς αὐτῷ πρεπούσης χρείας, ἀνδροφόνον εἰργάσω; Πῶς δ' ἂν ὄλως, εἶπέ μοι, τὰ εἰκότα φρονῶν, καὶ κατάρδεσθαί σοι τοῖς ἐτησίοις παρὰ Θεοῦ νάμασιν ἐξαιτήσης τὴν ἄρουραν, ἐπ' οὐδενὶ μὲν τῶν ἀγαθῶν τοῖς περὶ ποταμίους ἐνιζάνων δόναξιν, οὐκ ἐπὶ θήραν δὲ τῶν ἐν τοῖς ὕδασι περιερέτων τὸ σκάφος· πλεονεξίαν δὲ ἔχων μᾶλλον τὸ ἐπιτήδευμα, ἀδίκους τε καταμολύνων αἵμασι τὸ θεοδώρητον νάμα, καὶ θηρσὶ ἐνύδροις τὸν συγγενῆ χαρίζομενος ἄνθρωπον; Εἶτα ποίας, εἶπέ μοι, χεῖρας ἀνατενῆς τῷ Θεῷ; τί δὲ ὄλως ἐρῆς προσευχόμενος, ἢ πῶς αἰτήσης τὰ ἀγαθὰ, τοῦ Θεοῦ λέγοντος δι' ἐνὸς τῶν προφητῶν· "Ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνῃτε πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπ' ὑμῶν, καὶ ἐὰν πληθύνῃτε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν· αἱ χεῖρες γὰρ ὑμῶν αἵματος πλήρεις;" Ὁ δὲ λόγον οὐδένα τῶν παρ' αὐτοῦ ποιησάμενος νόμων, ποίας ἔτι φροντίδος ἀξιωθήσεται; "Τοὺς δὲ δοξάζοντάς με δοξάσω, φησὶν ὁ Σωτῆρ, καὶ ὁ ἐξουδενῶν με, ἐξουδενωθήσεται." Ἡ τοίνυν ὑπόθεσις αὐτῷ τὸν αὐτὸν 77.564 χένα, καὶ ἀνταπαίτει τὴν τιμὴν, καὶ τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀναγκαίοις πλουσίαν ἐπίδοσιν, ἢ τῆς ζεύγλης οὐκ ἀνεχόμενος, καὶ καρτέρει κολαζόμενος. Εἰ γὰρ χρή τι πρὸς τούτοις εἰπεῖν, τὸ μεθύειν ἐν ἀγαθοῖς καὶ περιχεῖσθαι τοῖς κατ' εὐχὴν, ἔσθ' ὅτε τῆς τοσαύτης σοι γέγονεν ἀσεβείας πρόξενον. Τοιοῦτον γὰρ τί φησι καὶ ὁ πάντων Δεσπότης Θεός· "Καὶ ἐνεπλήσθησαν εἰς πλησμονὴν, καὶ ὑψώθησαν αἱ καρδίαι αὐτῶν. Ἐνεκεν τούτου ἐπελάθοντό μου." Καὶ γὰρ δὴ

καὶ ὄντως δεινὴ μὲν ἢ πρὸς ὄλισθον τρυφῆ· ἱκανὴ δὲ πρὸς τύφον ἐνεγκεῖν τὸν τῆς ἀπονοίας γεννήτορα. Πικρὸν δὲ ἀπονοίας ἔγγονον ἢ τοῦ Θεοῦ καταφρόνη σις· καταφρονήσεως δὲ τῆς ἐν τούτῳ καρπὸς, πᾶν εἶδος πλημμελημάτων. Τοιγαροῦν ὅταν σε τοῦτο πα θόντα βλέπομεν, καταθρηνήσομεν εἰκότως, καὶ προ φητικὴν ἐροῦμεν φωνήν, τοῖς σοῖς ἀνοσιουργήμασι φιλαλλήλως ἐπιστυγνάζοντες· "Οἵμοι, ψυχῆ, ὅτι ἀπολώλεκεν εὐλαβῆς ὁ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. Πάντες ἐν αἵματι δικά ζονται· ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλίβουσιν, ἐκθλιβῆ ἐπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀνέχουσιν." Ἐπὶ τούτοις ἡμῶν τοῖς πλημμελήμασιν ἀγανακτεῖ μὲν εἰκότως, ἐπασχάλλει δὲ, ὡς ὁράται, Θεός. Ἴδου γὰρ, ἴδου τὸ διὰ τῶν προφητῶν εἰρημένον, εἰς πέρας ἡμῖν οὐχ ἅπαξ, ἀλλ' ἤδη πολλάκις, ἐκβέβηκε· "Τὰ ξατε γὰρ δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Ἐσπεύρατε πολλὰ, καὶ εἰσηνέγκατε ὀλίγα. Ἐφάγετε, καὶ οὐκ εἰς πλησμονήν· ἐπίνετε, καὶ οὐκ εἰς μέθην· περιεβάλεσθε, καὶ οὐκ ἐθερμάνθητε ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὁ τοὺς μισθοὺς συνάγων, συνήγαγεν εἰς δεσμὸν τετρυπημένον." Ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις ἔτι φησὶν· "Ἐπεβλέψατε εἰς πολλὰ, καὶ ἐγένοντο ὀλίγα. Καὶ εἰσηνέχθη εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐξεφύσησα αὐτὰ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ." Ἴδωμεν γὰρ εἰ μὴ ταῦτα συμβέβηκεν ἀληθῶς. Ἐπιδεικνύτω τις τὸν χαίροντα παρελθῶν, καὶ νενίκημαι, ὀφθαλμὸν ζητείτω τὸν ἀδάκρυτον, κἂν εὖρη, πεπαύσομαι. Φιλονεικεῖτε πρὸς τὸ παρὸν, οἱ τῶν Αἰγυπτίων οἰκοῦντες γηπόνοι, ἐπὶ μόνῳ τῷ παθεῖν θάτερος θα τέρου τὰ χαλεπώτερα, καὶ ὁ νικῶν ἐν ὑμῖν τῶν ἡττᾶσθαι δοκούντων ἀθλιώτερος. Νικᾷ γὰρ ἐφ' οἷς ἀλύγεται, καὶ τῶν τοῦ γείτονος πόνων πλουσιωτέραν ἔχει τὴν συμφοράν. Τὰ δὲ οἷς ἦν ἔθος ὑμῖν ἐπαυχεῖν, μακροῖς ἤδη χρόνοις ἀποδημεῖ. Ἡ γὰρ οὐχὶ ταλαίπωρίας ἡμῖν ἀπάσης ἀνάμεστα καὶ δακρύων τὰ διηγήματα; Τί δὲ, εἰπέ μοι, τὰς κώμας ἐν τισὶν ὁρῶμεν κειμένας; Ἡ μὲν γῆ αὐτῶν τὰς ἀπὸ χαλάζης ἐνεγκοῦσα πληγὰς, λιμῶ καὶ θρήνῳ μαραίνονται, οὐδαμῶθεν παντελῶς, κἂν γοῦν εἰς τὰ μέτρια λυπεῖσθαι, βοηθουμένη. Ἡβηκῶς μὲν γὰρ ἤδη καὶ ὑπερτενῆς ὁ στάχυς, θεριζέτω τις ἤδη μονονουχὶ καὶ ἐφθέγγετο, καὶ ὁ μὲν ἀρόσας τὴν γῆν, ἐφέστιον ἤδη τὸν ἀμητῆρα λαβῶν, ζωννυμένῳ πρὸς ἔργον ἐτέρπετο, τάχα δὲ καὶ οὐκ ἀρκέσειν αὐτῷ τὴν ἄλω 77.565 πολλάκις διελογίζετο. Τὰ δὲ ἦν ὄναρ, ἢ σκιά καὶ χαλάζης ἔργον, οὐ θεριστοῦ. Ὁ δὲ περιχεῖσθαι τοῖς ἀγαθοῖς ἤδη δοκῶν, πάντων εὐθύς ἔρημος ἦν· ἀντὶ δὲ τῶν σταχύων χαλάζῃ πλουτῶν, πολὺ τι καὶ μέγα τῆς ἐλπίδος ἐσφάλλετο. Κώμη δὲ ἢ ταύτης γείτων καὶ ὄμορος ἡμερωτέραν νοσήσασα τὴν ὀργὴν, τοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς ἀρότροις ὀδύρεται πόνους, μακρὸν δὲ καὶ πλατὺ γεωργήσασα λήϊον, πλοῦτον ἡγεῖται πρὸς τὸ παρὸν τὴν εἰς κόρον τροφήν, μᾶλλον δὲ τὴν πολὺ τι καὶ λίαν ἀποδέουσαν κόρου. δ'. Τίς οὖν ἢ τούτων κατασκευώμεθα αἰτία, εἰδῶμεν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς. Οὐκοῦν ἐρεῖ πάλιν ἡμῖν ὁ πάντων ἔχων τὴν ἐξουσίαν· "Αἱ ὁδοί σου, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματά σου ἐποίησαν ταῦτά σοι· αὕτη ἢ κακία σου, ὅτι πικρὰ, ὅτι ἠψατο ἕως τῆς καρδίας σου." Ἀκολουθεῖ γὰρ τοῖς πλημμελήμασιν ἐκτόπως, τὸ χρῆναι δικαίως κολάζεσθαι, καὶ ταῖς παρ' ἡμῖν ἀπονοίαις ἰσοστατεῖν ἀνάγκη τὴν δίκην. Ἀποπαυσώμεθα τοίνυν παντὸς ἀνοσίου τολμήματος· "Συγκόψωμεν, καθὼς γέγραπται, τὰς ῥομφαίας εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας εἰς δρέπανα;" καὶ, ὡς φησὶν ὁ Μελωδός, "Δεῦτε, προσκυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ," καὶ δεδακρυμένοι λέγωμεν· "Ἡμάρτομεν, ἠνομίσαμεν, ἠδικήσαμεν." Τότε γὰρ, τότε καὶ ἴλεως ἔσται Θεός· καὶ ἀποστήσει μὲν τὴν ὀργὴν, εὐρήσει δὲ πάλιν ἢ γῆ, καὶ δώροις ἡμᾶς τοῖς κατὰ συνήθειαν

εὐφρανεῖ. "Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα, μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν· "πεπειρασμένον δὲ καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας." Ὅτι γὰρ ἔνεστι προχείρως ἐποι κτείρειν ἐθέλειν τῷ Μονογενεῖ, πόνου μὲν οἶμαι δεήσειν ἐμοὶ πρὸς τὸ δύνασθαι πείθειν οὐδενός· ἐτοίμοτα δὲ καὶ ὑμᾶς συγκατανεύειν ὑπολαμβάνειν, τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγαπήσεως περιαθροῦντας τὸ μέτρον, καὶ ὧν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινεν ἐννοῦντας τὸ μέγεθος. Ἐπειδὴ γὰρ ἦμεν ἅπαντες οἱ τόνδε τὸν περίγειον οἰκοῦντες χῶρον, ἀνανταγωνίστῳ πλεονεξία τῇ τοῦ τυραννήσαντος δαίμονος, ἰχθύων δίκην σεσαγηνευμέ νοι πρὸς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν, γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Μονογενής, ἵνα πάντας ἐξέλῃται, "καὶ κηρύξῃ μὲν αἰχμαλώτοις ἄφρονας, τυφλοῖς δὲ ἀνάβλεψιν, ὡς αὐτὸς πού φησι, καλέσῃ δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν." Οὐκοῦν ἐλεήμων ὁ Μονογενής, εἰ καὶ τῆς οἰκονομίας τὸν τρόπον οὐ συνιέντες οἱ Ἰουδαῖοι το σούτον ἀπέσχον τοῦ κἂν ὅλως ἐθελῆσαι τοῦτον λαβεῖν, ὡς ποτὲ μὲν ὑβρίζοντας καὶ Σαμαρείτην ἀποκαλεῖν, ποτὲ δὲ πάλιν ἀφορήτως λελυπηκότας, καὶ εἰς ξένην καταπηδῶντας μανίαν, καὶ καταλεύειν ἤδη τολμᾶν. Ἐπειδὴ δὲ θεομαχοῦντας ἐλέγχων, καὶ τῆς ἀκρίτου μανίας ἀνεπυθάνετο παρ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν ὁ Κύριος λέγων· "Πολλὰ κατὰ ἔδειξα ἔργα ὑμῖν παρὰ τοῦ 77.568 Πατρός μου· διὰ ποίων αὐτῶν ἔργων λιθάζετέ με;" παραληροῦντες ἔφασκον· "Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν." Εἶτα, τί πρὸς αὐτοὺς ὁ Σωτὴρ; "Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι, εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε." Οὐ γὰρ ἐξ ὧν ὡς ἄνθρωπος τοῖς ὁρώσι ἐφαίνετο, δοκιμάζεσθαι τὰ καθ' ἑαυτὸν ἠξίου, ἀλλ' ἐξ ὧν ὁ Θεὸς εἰργάζετο, οὐκ ἐπακτόν ἔχων τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα, καθάπερ ἡμεῖς, ὅταν ἡμᾶς λέγῃ ἡ θεία Γραφή θεούς· οὐσιωδῶς δὲ μᾶλλον ἐνυπάρχων αὐτῷ, ἃ τε δὴ καὶ ὄντι κατὰ φύσιν Θεῷ, καὶ τῆς τοῦ γεννήσαντος ιδιότητος κληρο νόμῳ. Ἔχει δὲ καὶ τὸ πάντα δύνασθαι δρᾶν, οὐ παρ' ἑτέρου λαβῶν, ἀλλ' ὡς τῶν δυνάμεων Κύριος, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. Εἰ γὰρ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, διὰ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἀγνοήσωμεν διὰ τοῦτο τῶν ἀπάντων Κύριον, οὐδὲ τὸ κατὰ φύσιν εἶναι Θεὸν τὸν Ἐμμανουὴλ ἐκπέμψομεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς Ἰουδαίοις τὰ ἴσα φρονοῦντες ἐγκαλέσομεν αὐτῷ τὴν δι' ἡμᾶς ἀνθρωπότητα· οὐδὲ ἐροῦμεν, ἀνοσίως ἀπαιτιώμενοι τὸν δι' ἡμᾶς γεγονότα καθ' ἡμᾶς χωρὶς ἁμαρτίας· Οὐκ ἂν σε προσκυνήσομεν, ἐπεὶπερ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. Ἦν γὰρ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται Θεὸς κατὰ φύσιν, καὶ πρὸ σαρκὸς καὶ μετὰ σαρκός. Ἐπιμαρτυρήσει δὲ καὶ ὁ Παῦλος γράφων· "Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας." Ὅρας πῶς οὐκ εἰς Υἱῶν δυάδα κατατεμῶν εὐρίσκεται τὸν Ἐμμανουὴλ, οὐδὲ γυμνῶ καθ' ἑαυτὸν ὄντι τυχόν, τῷ ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρός ἀπαστράψαντι Λόγῳ, τὸ ὡσαύτως ἔχειν διαπαντὸς ἀπονέμει· ἀλλ' Υἱὸν ἕνα καὶ μόνον κατὰ φύσιν εἰδῶς τὸν ἐνανθρωπήσαντα, καὶ Χριστὸν ὀνομάζει, καὶ Ἰησοῦν. Πότε γὰρ ἂν ἐπιδείξειέ τις Ἰησοῦν ἢ Χριστὸν ὀνομασθέντα τὸν Λόγον, εἰ μὴ ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος; Ἰησοῦς μὲν γὰρ παρὰ τὸ σῶζειν τὸν λαόν, Χριστὸς δὲ πάλιν διὰ τὸ κεχρῖσθαι δι' ἡμᾶς. Οὐκοῦν οὐ γυμνὸν ἔτι πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός ὄντα Λόγον, ἀλλ' ἐν σαρκὶ γεγὼ νότα, καὶ Ἰησοῦν καὶ Χριστὸν ἀποκαλεῖ, περὶ αὐτοῦ τέ φησιν ἐνδοιασμοῦ τινος δίχα, ὡς, "Ἦν χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας." ε'. Ἀλλ' ἴσως ἀναφανεῖται τις τῶν ἑτεροδοξεῖν εἰωθότων, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυσσεβείας τὸν ἰὸν ἐρευγόμενος, Οὐκ ἐν ἐσχάτοις, εἶπέ μοι, καιροῖς ἔγε νήθη Χριστὸς, ὦ οὗτος; ἀνακεκράζεται. Πῶς οὖν ἦν διαπαντὸς,

καὶ πρὶν γεννηθῆ; Πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτα καὶ ἡμεῖς τοὺς περὶ τῆς ἀληθείας ἀντεξάγοντες τοὺς λόγους, Συναγορεύσεις τοῖς παρ' ἡμῶν, ἄνθρωπε, τοῦτο λέγων, ἀναβοήσομεν. Πῶς γὰρ ἂν ὁ Πνευματοφόρος, καὶ τῶν τοῦ Σωτῆρος μυστηρίων ταμίας, τὰ τοῦ ζῶντός τε καὶ ὄντος αἰὲς Λόγου, τῷ ἐν τελευταίοις 77.569 τεχθέντι καιροῖς ἐχαρίσατο ναῶ, εἰ μὴ δυσσεβὲς ἠγεῖτο τὸ διατεμεῖν, καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τὸν ἕνα καὶ μόνον καὶ ἀληθῶς Υἱὸν ἀπενάρκησε διελεῖν εἰς δύο; Τὰ δὲ ἰδικῶς τε καὶ φυσικῶς προσόντα τῷ Λόγῳ, καὶ πρὸ σαρκὸς, ταῦτα πάλιν αὐτῷ καὶ ἐν σαρκὶ γεγονότι προσάπτει, οὐχ ἕτερον εἰδῶς γεγονότα διὰ τὴν σάρκα, ἀκέραιον δὲ φυλάττων αὐτῷ καὶ ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος τῆς θεότητος τὸ ἀξίωμα. Καὶ μὴ θαυμάσης, ἄνθρωπε, τὴν τοῦ Παύλου φωνήν. Οὐ γὰρ τῶν τῆς εὐσεβείας κατατυραννήσας δογμάτων, καὶ εἰς τὸ δοκοῦν ἀπλῶς κατατείνας, τὰ τοιαῦτά φησιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ Σωτῆρος πεπαιδευμένους ῥημάτων. Τί γὰρ ἔφη πρὸς τὸν Νικόδημον, εἰ βούλει μαθεῖν, ἔξεστι μὲν ἐντυχόντι τοῖς Εὐαγγελίοις ἰδεῖν· ἐρῶ δ' οὖν ὅμως, διὰ τὸ πᾶσι λυσιτελοῦν· "Εἰ γὰρ τὰ ἐπίγεια, φησὶ, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἂν εἶπω τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;" καί· "Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου." Ποτὲ δὲ πάλιν τοῖς Ἰουδαίοις προσλαλῶν διετείνετο, καὶ ἐπεδείκνυσα φῶς, ὡς ἀμέτοχοι παντελῶς μενοῦσι τῆς αἰωνίου ζωῆς, τῆς μυστικῆς εὐλογίας οὐκ ἀπογευσάμενοι· χαλεπῶς δὲ πρὸς τοῦτο διακειμένοις, καὶ ἀπελθοῦσιν εἰς τὰ ὀπίσω, καθὼς γέγραπται, πάλιν φησὶ, τὴν ἐντεῦθεν εἰς οὐρανοὺς προδιδάσκων ἀποδημίαν· "Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;" Καίτοι, ὅλον γὰρ αὐθις ἀναλήψομαι τὸν λόγον, γεγέννηται μὲν ἐπὶ γῆς, διὰ τῆς ἀγίας Παρθένου, τὸ κατὰ σάρκα· κατέβη δὲ ὁ Θεὸς Λόγος ἐξ οὐρανοῦ. Πῶς οὖν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καταβῆναί φησιν; πῶς δὲ καὶ αὐθις, ὅπου πρότερον ἦν ἀνελεύσεσθαι λέγει; Ὅρας οὖν ὅπως ἀδιαστάτω τε καὶ ἀδιορίστῳ περισφίγξας ἐνόησι τῆς ἀπορρήτου συνόδου τὸν Λόγον, ἕνα καὶ πρὸ σαρκὸς καὶ μετὰ σαρκὸς παρ' ἡμῶν ὁμολογεῖσθαι βούλεται Χριστόν; Διὰ γάρτοι τοῦτο, κατὰ φύσιν καίτοι ἀπὸ γῆς οὔσαν τὴν σάρκα ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβῆναί φησιν, ἀνελεύσεσθαι δὲ καὶ εἰς οὐρανοὺς ὅπου τὸ πρότερον ἦν. Τὸ γὰρ ἐνὸν αὐτῷ κατὰ φύσιν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ περιτίθησιν, ὡς οὐκ ὦν ἕτερος παρ' αὐτὴν, ὅσον εἰς ἐνότητα τὴν ἐκ τῆς οἰκονομίας. Καὶ οὐκ ἀναιρήσομεν διὰ τὸ εἰς ἄκρον ἐνοῦν τὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν φύσιν· τὸ ὑπάρχειν μέντοι κατ' ἴδιον λόγον τὸ ἀπαύγασμα τοῦ Πατρὸς, ἕτερον δὲ πάλιν τὸ ἀπὸ γῆς σαρκίον, ἦτοι τελείως τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ καὶ οὕτω ταῦτα διεγνωκότες, καὶ μόναις διελόντες ταῖς ἐννοίαις τὸν ἐφ' ἐκάστῳ λόγον, ἀδιαστάτω πάλιν ἐνόησι περὶ σφίγξομεν. "Σὰρξ γὰρ ὁ Λόγος ἐγένετο," κατὰ τὸν ἅγιον εὐαγγελιστὴν, οὐκ εἰς σάρκα μεταβεβλημένος, οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ἀντὶ δὲ τοῦ ἄνθρωπος ὀλοκλήρως εἰπεῖν τὴν σάρκα ὠνόμασεν. 77.572 Ϛ'. Οὐκοῦν, ὡς ἔφησεν ἐν ἰδίῳις συγγράμμασι καὶ ὁ πανεύφημος ἡμῶν πατὴρ καὶ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος, ὁ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κανὼν ἀδιάστροφος, δύο πραγμάτων ἀνομοίων κατὰ τὴν φύσιν ἐν ταύτῳ γέγονε σύννοδος, θεότητος δηλονότι καὶ ἀνθρωπότητος. Εἰς δὲ ἐξ ἀμφοῖν ὁ Χριστός. Καὶ ἄρρητος μὲν πῶς ἦν, καὶ ἀπερινόητος ὁ τῆς ἀνακράσεως τρόπος παντελῶς· πίστει δ' οὖν ὅμως παραδεκτὸν τοῦ μυστηρίου τὸ βάθος. Τὰ γὰρ ὑπὲρ νοῦν καὶ σύνεσιν τὴν ἐν ἡμῖν, περιεργία μὲν οὐδαμῶς, πίστει δὲ μόνῃ θάυμαζεται. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐκ ἀλλοτρίαν ἠγεῖτο τὴν σάρκα, ἴδιον δὲ μᾶλλον αὐτὴν ἐποιεῖτο ναὸν, καὶ ἄνθρωπος γεγινῶς, προσκυνεῖται δὲ καὶ παρὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων· "Ὅταν

γάρ, φησίν, εἰσάγη τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ." Πυθοίμην ἂν ἔγωγε καὶ λίαν ἠδέως τῶν ἑτεροδοξεῖν ἀσυνέτως τετολημηκότων, καὶ χωριζόντων μὲν, ὡς αὐτὸς πού φησιν ὁ Σωτὴρ, "ἃ συνέζευξεν ὁ Θεὸς," δύο δὲ εἶναι Χριστοὺς καὶ δύο Υἱοὺς οἰομένων, εἴπερ τινὲς ὅλως εἰσὶ, κατὰ τίνα δὴ τρόπον ἀρμόσει καλῶς τῷ ἕκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὄντι Λόγω, πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸ καλεῖσθαι πρωτότοκον. Πῶς γὰρ ἔτι μονογε νῆς, εἰ πρωτότοκος; Εἰ μὲν γὰρ ἔστι μονογενῆς, οὐκ ἂν εἴη πρωτότοκος· ἀλλ' ἔστι κατὰ ταυτὸν ἀμφοτέρα Χριστὸς, καὶ οὐκ ἂν τις εἰς δύο καταδιελὼν τὸν ἕνα καὶ μόνον Υἱὸν, ἐνὶ μὲν ἀναθήσει τὸ, πρωτότοκος, θατέρω δὲ τὸ, μονογενῆς. Εὐρήσει γὰρ ὅλην αὐτῷ μαχομένην τὴν θεόπνευστον Γραφήν· ἄμφω γε μὴν ἐπὶ Χριστοῦ κυρίως εὐρήσομεν. Ἐπεὶ "πρωτότοκος" μὲν, ὡς ἄνθρωπος "ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς;" μονογενῆς δὲ πάλιν, ὡς Λόγος ἕκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς. Οὐκοῦν ὡς ὁ Παῦλος φησὶ· "Εἷς Θεὸς, καὶ εἷς με σίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς." "Ἐνα γὰρ καὶ αὐτὸν εἰδὼς τὸν Χριστὸν, κἂν ποτὲ μὲν ὡς Λόγος, ποτὲ δὲ πάλιν ὡς ἄνθρωπος, διὰ τὴν μετὰ σαρκὸς οἰκονομίαν εἰσφέρηται, πάλιν ἐπιστέλλει περὶ αὐτοῦ· "Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Ὃς ἔστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρατα καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε Θρόνοι, εἴτε Κυριότητες, εἴτε Ἄρχαι, εἴτε Ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται. Καὶ αὐτὸς ἔστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Καὶ αὐτὸς ἔστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὃς ἔστιν ἐν ἀρχῇ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν." Ὁρᾷς δὴ πάλιν, ὅπως ἡμῖν ἀναμίξας τοῖς θεοπρεπέσιν ἀξιώμασι τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἴδια, τὸν αὐτὸν εἶναί φησι, καὶ εἰκόνα τοῦ ἀοράτου Πατρὸς, ἀπαύγασμα γὰρ ἔστι καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ πρωτότοκον τῆς κτίσεως ἀποκαλεῖ, καὶ Θρόνων μὲν καὶ Κυριοτήτων, καὶ πάντων ἀπαξαπλῶς δημιουργὸν ὁμολογεῖ. Τὸν αὐτὸν δὲ πάλιν πρωτότοκον 77.573 ἐκ τῶν νεκρῶν εἶναί φησι. Καίτοι καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος ἐν ὑστέροις τοῦ αἰῶνος, πῶς ἂν εἴη πρὸ πάντων; φορέσει δὲ πῶς τοῦ δημιουργοῦ τὸ ἀξίωμα; ἢ κατὰ τίνα τρόπον εἰκὼν ἔσται τοῦ ἀοράτου Θεοῦ; Ἀνθρώπῳ δὲ πάλιν οὕτω γεγεννημένῳ, κατὰ τίνα προσέεται λόγον τὸ, πάσης κτίσεως εἶναι πρωτότοκον, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν; Ὅνπερ γὰρ τρόπον οὐκ ἀνθρώπων νοοῖτο πρέπειν τὸ δημιουργεῖν θεοπρεπῶς, οὕτως ἀλλότριον τὸ τεθνάει Θεοῦ· ἀλλ' ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ περιτιθεῖς ὁ Παῦλος ἀμφοτέρα φαίνεται. Οὐχ ἕτερον ἄρα καὶ ἕτερον οἶδεν Υἱόν· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, καθάπερ οὖν ἀμέλει καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας τοιοῦτό τι περὶ Χριστοῦ φρονῶν καὶ λέγων εὐρίσκεται· "Καὶ ὀπίσω σου ἀκολουθήσουσι δεδεμένοι χειροπέδαις· καὶ ἔσονται δοῦλοι, καὶ προσκυνήσουσί σοι. Καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, ὅτι ἐν σοὶ ὁ Θεὸς ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν σου. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς, καὶ οὐκ ἠδαιμεν· ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ Σωτὴρ." Ἀκούεις πῶς "Σοὶ, φησὶ, προσκυνήσουσι, καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, καὶ ἐν σοὶ ὁ Θεὸς ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν σου;" Ἐροῦσι δὲ ταῦτα, καὶ τὸν ἐν ᾧ κατώκησεν εἰδότες ναδόν, καὶ τὸν ἐνοικήσαντα Λόγον οὐκ ἀγνοήσαντες, προσκυνουσί γε μὴν οὐ τὸν ἐνοικήσαντα μόνον ἀποδιελόντες τοῦ προβλήματος τῆς σαρκὸς· ἀλλ' ἕνα τὸν ἐξ ἀμφοῖν ἀρρήτως κεκερασμένον. Κατώκησε μὲν ὁ Θεὸς Λόγος ἐν ἰδίῳ ναῶ, τῷ ἕκ γυναικὸς ἀναληφθέντι σώματι, ψυχὴν ἔχοντι τὴν λογικὴν· ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν ἀνεστοιχείωσε δόξαν τὸ ἀναληφθέν. Διὰ γὰρ τοι τοῦτο, καὶ μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν ὄντι Θεῷ τὸ προσκυνεῖσθαι πρέπειν, τῆς θείας ἡμῶν

ἀνατιθείσης Γραφῆς, κατ' εὐθάρσησε πάλιν ὁ Παῦλος εἰπεῖν· "Ὅτι ἐν τῷ ὄνοματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντων γόνου κάμψαι, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πάντα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς." Τί δὲ δὴ πάλιν ἐροῦμεν, ὅτε τοῖς τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν περιτυχόντες συγγράμμασι, τὸν μὲν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν σωματικῶς εὐρίσκομεν τοῖς ἑαυτοῦ προσφυσῶντα μαθηταῖς, καὶ λέγοντα· "Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον;" Παῦλος δὲ πάλιν ἐπιστέλλει, λέγων· "Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς." Ἐτέρους δὲ πάλιν ὡς περὶ τῶν Ἰουδαίων· "Ὡς αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν." Θωμᾶς δὲ τίνα ψηλαφήσας μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀποβίωσιν, τὴν σοφωτάτην ἠφίη φωνὴν, "Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου;" Ἄρα καὶ τὴν χειρὸς ἀφήν ὑπομένειν δύνασθαι τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς οἰησόμεθα λόγον; ἀλλ', οἶμαι, ληρεῖν τις ἡμᾶς οὐ μετρίως ἐρεῖ, τοῦτο λέγειν ἀσυνέτως ἀποτολμήσαντας. Τί δ' ἂν εἴη τὸ παρ' ἐκείνου ψηλαφώμενον, οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐφικέσθαι δυσθήρατον. Ἄλλ' εἰσὶ τῶν πρὸς ἅπασιν τούτοις, 77.576 καὶ ὁ τῶν ἁγίων μαθητῶν ἠγούμενος Πέτρος, ὃς διαπυθνομένου τοῦ Σωτῆρός ποτε· "Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;" διαρρήδη ἀναβοᾷ· "Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος." Οὐκ, Ἐν σοὶ, φησὶν, ὁ Υἱός· ἀλλ' εἰδὼς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, καὶ πρὸ σαρκὸς, καὶ μετὰ σαρκὸς, "Σὺ, φησὶν, εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος." Τί οὖν ἄρα τὸ ἐντεῦθεν ἐκβέβηκεν; Ἐμακαρίζετο τοῦτο λέγων ὁ μαθητής· "Μακάριος εἶ, Σίμων Βᾶρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Δῶρον δὲ ταῖς ἐννοίαις ἰσορροποῦν, καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀμοιβὴν ἐκομίζετο, τὰς κλεῖδας τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται. Ταύτη καὶ ἡμεῖς ἀκολουθῶμεν τῇ πίστει, καὶ τὸ συμφρονεῖν τοῖς Ἰουδαίοις ἀπορρίπτουντες ὡς πορρωτάτω, μὴ λέγωμεν σὺν ἐκείνοις τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ· "Διατί σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;" ἀλλ' ἕνα προσκυνοῦμεν, καὶ ὁμολογοῦμεν Χριστὸν, τὸν αὐτὸν καὶ Λόγον ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ "ἄνθρωπον ἐκ γυναικός," καθὼς γέγραπται. Ἐπειδὴ γὰρ ἤμεν ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις, καὶ τὴν ἐκάστου ψυχὴν τὸ πικρὸν τῶν ἐν ἡμῖν ἡδονῶν κατεληΐζετο στίφος, "Ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοίῳ ματι σαρκὸς ἁμαρτίας, ὡς ὁ Παῦλος φησὶ, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί," καὶ σὺν αὐτῇ τὸν ἐξ αὐτῆς βλαστήσαντα θάνατον, ἵνα πάντας ἀναστοιχειώσῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ζωὴν. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ οἱ δειλαιοὶ, ταῖς τοῦ διαβόλου στρατηγίαις τὰ πάντα πειθόμενοι, τὸν τῆς δόξης ἐσταύρωσαν Κύριον. Ἄλλ' οὐκ ἦν δυνατὸν ζωὴν ὄντα κατὰ φύσιν καὶ Θεόν, τοῖς τοῦ θανάτου κρατεῖσθαι δεσμοῖς. Τοιγάρτοι σκυλεύσας τὸν ἄδην, καὶ πάντα τοῦ διαβόλου κενώσας μυχόν, ἀνέστη τριήμερος, ὁδὸς καὶ ἀρχὴ καὶ θύρα τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει γενόμενος, πρὸς τὸ ἀνατρέχειν εἰς ζωὴν, καὶ τῶν τοῦ θανάτου κατανεανιεύεσθαι βρόχων. Πάντες γὰρ ἤμεν ἐν Χριστῷ, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας· "Καὶ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπέλαβετο, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθεῖς, νικήσῃ τὸν θάνατον, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος." Εἰς τοῦτο γὰρ ὅλος ὁ σκοπὸς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας ὁρᾷ τε καὶ βλέπει. Διαναστάς δὲ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ δι' ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν, ὥφθη μὲν τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ἐπιτρέψας δὲ βαπτίζειν αὐτοῖς εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὅλην τῷ λόγῳ καταφωτίζει τὴν οἰκουμένην, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνέβη τὸν οὐρανὸν, "συνεμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν," καθὰ γέγραπται, ἵνα "παράκλητον αὐτὸν

ἔχοντες πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἰλασμὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν," ὡς Ἰωάννης φησὶ, "δρομαῖοι βαδίζωμεν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως;" ἁμαρτίας μὲν ἀπάσης ἀποπηδῶντες εὐτόνως, ἐπιτρέχοντες δὲ μᾶλλον τὸ κατορθοῦν ἐπείγασθαι τὴν φιλόθεον ἀρετὴν, σωφρο σὺνην ἐπασκοῦντες, ἐγκράτειαν ἀγαπῶντες "παρι 77.577 στῶντες τὰ μέλη τοῦ σώματος ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ," τῶν ἐν ταλαιπωρίαις μνημονεύοντες, ὄρφανούς καὶ χήρας ἀνακτώμενοι, τοῖς δεσμίοις ἐπελαφρίζοντες τὴν ἐκ τοῦ δέεσθαι συμφορὰν, καὶ ἀπαξαπλῶς τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχόμενοι. Τότε γὰρ, τότε τὴν καθαρωτάτην καὶ παντὸς ἀγαθοῦ μητέρα νηστείαν ἐπιτελέσομεν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ δωδεκάτης τοῦ Φαμενώθ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ ἑπτακαὶ δεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἑσπέρα βαθεῖα Σαββάτου· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ, τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. {1ΛΟΓΟΣ Θ΄.}1 α΄. Ἄρα πάλιν ἡμᾶς τὰ λαμπρὰ τῆς ἀγίας ἑορτῆς ἀναδεκνύοντας συνθήματα, μέγα τι καὶ διαπρύσιον ἀνακραγεῖν· "Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ." "Ἦκει γὰρ, ἦκει καὶ εἰσαῦθις ἡμῖν διὰ τῆς ἐτησίου περιστροφῆς ὁ τῆς νηστείας καιρὸς. Καθάπερ ἔξ ἑῶν ἄρτι κλιμάτων ἡλίου μὲν γῆς ὑπερύπτασθαι λαβόντος ἄρ χην, εἴσω γε μὴν ἔτι τὴν αἴγλην ὠδίνοντος, αἱ λαμπραὶ τῶν ἀκτίνων προσανίσχουσι βολαί, τὴν ἐκ τοῦ σκότους μετατιθεῖσαι κατήφειαν εἰς ἡδὺν γελῶσαν εὐχροίαν, καὶ ὄψιν· τὸν [αὐτὸν], οἶμαι, τρόπον τῆς θείας ἡμῶν ἑορτῆς περιαγγελιομένης ἤδη καὶ προσλάμπει αὐτῆς τὸ σεμνὸν δὴ τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας ἀναπειθούσης κήρυγμα, διαλευκαίνεται πῶς τῆς ἐκάστου διανοίας εἰς φαιδρότεραν ἕξιν τὸ κήρυγμα· καὶ μοι δοκεῖ, φαίην δ' ἂν ἴσως, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, μέλλοντά πῶς ἔτι καὶ κατατιτῆσθαι τάχα τὸν τοῦ σταδίου καιρὸν. Ἀλύει δὲ, ὡς εἶκος, καὶ βαρύνεται φιλεργὸς ὢν ὁ νοῦς, ὅτι μὴ συνειστρέχοντας τῷ κηρύγματι τοὺς ἀγῶνας ὄρα· τοιγάρτοι καὶ λίαν ὀρθῶς τὸν ἐν προθυμίαις ὄντα ταῖς οὕτω θερμαῖς, ἵππῳ πολεμιστῇ ρίψαι τὸ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς παρεικάζει λόγιον, ὡδί πῶς ἔχον· "Πόρρωθεν ὀσφραίνεται πολέμου, σὺν αἵματι καὶ φωνῇ." Ἴππον μὲν γὰρ τὸν ὑψαύχενον, καὶ ὁ πάνδεινος τοῦ πολέμου κρότος, καὶ κτύπος ἐνόπλιος, καὶ σιδήρου στίλβοντος ὄψις, καὶ τῶν ἐν μάχῃ σαλπύγγων οὐκ ἔλευθέρᾳ δειμάτος ἠχῇ, πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ πολέμῳ παρεγείρει πόθον· ἀνδρὸς δὲ ὀσίου ψυχὴν εἰς ἀγῶνα παραθήγει τὸν θεῖον λόγος τῶν καλίστων εἰσηγητικῶν, καὶ εἰς φιλόθεον ἕξιν μάλα διανιστάς. Λόγῳ μὲν οὖν κεκρηῆσθαι τοιῶδε, λαμπρὸν, οἶμαι, τὸ τὸ χρῆμα καὶ ἀξιοζήλωτον ὁμολογήσειέ τις 77.580 ἄν. Τό γε μὴν ἐπιτηδεῖως ἔχοντας ἡμᾶς, εἰς τοῦτο μηδαμόθεν ὀρᾶσθαι τάχα ἂν τι καὶ δέος ἡμῖν προσεποίησε, καὶ τριπόθητον ἔδειξε τὸ σιγᾶν (οἱ γὰρ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες σοφοὶ, κατὰ τὸ γεγραμμένον), εἰ μὴ θεῖος ἡμᾶς ἐπὶ τὸ χρῆναι λαλεῖν ἀντεσόβει νόμος. "Ἱερεῖς γὰρ, φησὶν, ἀκούσατε, καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ." Χρὴ δὲ δὴ τι διαπυθάνεσθαι μὲν ἡμᾶς· ἐπιμαρτύρασθαι δὲ τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, δι' ἑτέρου προφήτου κε χρησιμώδηκε, λέγων· "Ἀγιασάτε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν, συναγάγετε πρεσβυτέρους πάντας κατοικοῦντας τὴν γῆν εἰς οἶκον Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν, καὶ κεκράξατε πρὸς Κύριον ἐκτενῶς." Οὐ γὰρ δὴ που φαίη τις ἂν, ὡς ἀνίπτοις ἰέναι ποσὶν ἐπὶ τὴν εἴσω θέμισ σκηνήν· προκεκαθαρμένους δὲ μᾶλλον διὰ πάσης ἐπιεικείας· καὶ τοῖς ἕξ ἀσκήσεως πόνοις τὰ ἐπὶ τῆς γῆς νεκρώσαντας μέλη, τότε δὴ, τότε τῶν θείων ἐπέκεινα καταπετασμάτων

ἐπείγεσθαι δεῖν, τὸ βαθὺ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν περισκεπτομένους μυστήριον. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τῆς ἄνωθεν ἡμῖν εὐλογίας πλουσίως μεταλαχεῖν, μὴ οὐχὶ δρᾶν ἐλομένοις, καὶ μάλα προθύμως, τὰ τῆδε διηγγελμένα. Ταῦτα τῷ λόγῳ πρὸς τὸ παρὸν ἢ πρόφασιν ἐκ νομικῶν συνθημάτων στρατηγεῖν μὲν, καὶ συνοπλιζέσθαι τοῖς ἀγίοις μαχηταῖς ἐπιτεταγμένοι, πανηγυραρχεῖν δὲ τοῖς ἑορτάζουσι, καὶ συμπαρεῖναι μυσταγωγόν. Καὶ τίς ἢ τούτων ἀπόδειξις; Αὐτὸς ὁ πάντων Δεσπότης, οὕτω πρὸς ἡμᾶς διὰ Μωσέως εἰπών· "Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημάνητε ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἔναντι Κυρίου, καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νομηναῖς ὑμῶν σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξι· καὶ ἐπὶ τοῖς ὀλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν. Καὶ ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν." β'. Καὶ σκιάν μὲν ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, καὶ ροῦ πρὸς μάχην ἐπείγοντος, τοὺς ἱεραῖοι λαχόντας κεχρηῆσθαι δεῖν ἐπιτάττει ταῖς σάλπιγξιν, ὑψηλὸν δὲ καὶ ὑπέρτον ἰέντας ἡγήν, εἰς ἀνδρείας ἀνάμνησιν ἐγείρειν τὸν ὀπλιτεύοντα· τοῖς γε μὴν ἑορτάζουσι, τὸν ταῖς θυμηδαῖς πρόποντα ποιεῖσθαι ῥυθμόν. Οἱ δὲ τὰ ἐκ τῆς ἐντεῦθεν σκιάς εἰς τὴν τῆς ἀληθείας μεταπλάττοντες δύναμιν, ἀντὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης σάλπιγγος, καὶ ἀχρείου καταβοῆς, τὸν διδασκαλικὸν ἐπιτηδεύομεν λόγον, παρορμῶντα μὲν εἰς εὐτολμίαν τὴν σὺφρονα τοὺς τοῖς τῆς σαρκὸς κινήμασιν ἀντιπαρεξάγοντας τὴν ἐγκράτειαν, καταστρατευομένους δὲ τῶν οἰκείων παθῶν, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης ὅπλοις ἐναρμόσασθαι δεῖν ἐλομένους· τοῖς γε μὴν οὖσιν ἐν 77.581 εὐπαθείαις καὶ πνευματικοῖς ἀναθήμασι, τὴν ἀπάντων βασιλίδα φύσιν ἀντιγεραίρουσιν, συνανασκιρτᾶν εἰωθότα, καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὰ παντὸς ἐπέκεινα θαύματος εὐφημεῖν κατορθώματα. Ἡρινὸς μὲν οὖν ἔστιν ὁ παρῶν καιρὸς· καὶ μοι δοκεῖ πολλοῖς ἂν αὐτὸν δύνασθαι καταστέψαι λόγον τὸν εὐτρόχῳ μὲν γλώττῃ, νῶ δὲ τῷ παναρίστῳ διαπρεπεῖ. Νῦν μὲν γὰρ ἀμειδῆ τοῦ χειμῶτος ὄψιν, οἷά τινα κόνιν ἀποनिψάμενος, καθαροῖς ἡλίοις διαφαιδρύνεται, ὄρεσι δὲ καὶ νάπαις, δρυμοῖς τε καὶ λόχμαϊς ἀπονέμει πάλιν τὸ ἐν τῷ καλλίστῳ γενέσθαι σχήματι. Ἀνηβάσκει γὰρ ἤδη καὶ νεογονεῖ φυλλάδι περιανθίζεται. Καὶ χαίρων μὲν ὁ ποιμὴν, ἡδέα διασυρίζει, καὶ λιγυρὸν ἀνιείς ἐκ καλάμου τὸ μέλος, εἰς εὐανθή καὶ ἀρτιφυῆ κατανεύεσθαι πόαν, τὴν ἀγέλην ἀφήσιν· σκαίρουσαν δὲ τὴν δάμαλιν ὁμοῦ τῇ τεκούσῃ χλοηφορεῖν ἐπεὶ γειβουκόλος. Καὶ ἀμπέλων μὲν ἄρτι νέοι τρέχουσι κλώνες, καθάπερ τισὶ δακτύλοις ταῖς τῶν ἐλίκων προσεκδρομαῖς τῶν δονάκων ἐπιδραττόμενοι, καὶ τοῖς παραπεπηγῶσι τῶν φυτῶν ἐπιθρῶσκοντες. Ἀεὶ γὰρ αὐτοῖς πρὸς ὕψος ἰέναι φίλον, ἵνα τὸ λαμπρὸν τῶν βοτρύων διαφαίνεται κάλλος. Λειμῶνές γε μὴν τῆ τῶν ἀνθεων εὐωδία πολυτρόπως εὐωδιάζοντες, τῇ συνήθει δωρεᾶ τοὺς γηπονοῦντας εὐφραίνουσι. Προσθεῖη δ' ἂν τις τούτοις μυρία ἕτερα τὸν ἀνθοκομῆν εἰωθότα κατασεμνύνων καιρὸν. Ἄλλ' οὐδὲν, οἷμαι, πολὺ τὸ τούτοις αὐτὸν ἀγλαΐζεσθαι μόνοις, τὸ γὰρ δὴ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀξιώτερον, ἐκεῖνό ἐστι. Συνανέβη γὰρ τοῖς φυτοῖς καὶ ἡ πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἡγεμονεύουσα φύσις, φημὶ δὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἡρινὸς γὰρ ἡμῖν εἰσκομίζει καιρὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν ἀνάστασιν, δι' ἧς οἱ πάντες ἀναμορφούμεθα εἰς καινότητα ζωῆς, τὴν ἐπέισακτον τοῦ θανάτου διαδράντες φθοράν. Ἦν γὰρ δὴ καὶ ὄντως ἀπίθα νον, φυτῶν μὲν εἶδη καὶ γένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὄψιν ἀνακομίζεσθαι, δυνάμει τοῦ πάντα ζωογονοῦντος Θεοῦ, κεῖσθαι δὲ ἄπνον,

οὐδεμιᾶς ἄνωθεν λαχόντος φροντίδος, δι' ὃν καὶ ἡ τῶν φυτῶν ἐξεύρηται γέννησις. Συντρέχει τοίνυν καθ' ἓνα τοῦτον ἡμῖν τὸν καιρὸν, τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τὴν ἀπάντων κρείττονα τῶν ἐπὶ γῆς συνανακαινίζεσθαι φύσιν· δημιουργὸς δὲ τούτου Χριστός. Καὶ γοῦν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ δι' ἑνὸς ἐφώνει τῶν προφητῶν· "Θάρσει, Σιών, μὴ παρείσθωσαν αἱ χεῖρές σου. Κύριος ὁ Θεὸς ἐν σοὶ δυνατὸς, σώσει σε, καὶ ἀνακαινίσει σε ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ." Ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγαπήσεως, τουτέστιν, ὅτε δι' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπος, πρὸς καινότητα ζωῆς ὅλην ἐν ἑαυτῷ ἀναμορφώσας τὴν φύσιν, καὶ εἰς ὅπερ ἦν ἐξ ἀρχῆς ἀναστοιχειώσας, ὡς Θεὸς, ἕαρ μὲν ἡμῖν ἔδειξε νοητὸν, ψυχικοὺς δὲ ὄντας, διὰ τὴν πάλαι κρατήσασαν ἀμαρτίαν, πνευματικούς ἀπέδειξε δι' εὐσέβειαν. Καὶ εἴ τῳ μανθάνειν ἠδὺν, καὶ τέθειται περισπούδαστον, καὶ εἰδέναι σαφῶς, τί μὲν εἴη τὸ ἐξ ἀμφοῖν παραδηλούμενον, ποδαπὴ δὲ καὶ ὅσια τῶν 77.584 ὀνομάτων ἢ διαφορᾶ, παρήσω λέγοντα Παῦλον· "Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται." Οἱ μὲν γὰρ ἀδιακρίτως εἰς ἅπαν ἀπλῶς χωρεῖν μελετήσαντες τὸ ἀναβαῖνον εἰς νοῦν, καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαις πάντα κάλων ἀνέντες, ἀφορῆ τως ἔχουσι περὶ τοῦ Πνεύματος νόμους σωφρονεῖν ἀναπειθόντας, εὐφυᾶ τε καὶ τετορνευμένον ἐπ' ἀσκήσαι τὸν βίον. Οἱ δὲ τοῖς τοῦ Πνεύματος νόμοις τὸ χρῆναι νικᾶν ἐπιτρέποντες, εἰς οὐδὲν ἀπερισκέπτως τῶν πρακτέων οἰχῆσονται, τὸ δὲ πεφυκὸς ὠφελεῖν ἀεὶ δοκιμάζοντες, καὶ προτάττοντες μὲν τῶν ἠδέων τὸ λυσιτελέειν· κατόπιν δὲ τοῦ συμφέροντος τὸ μὴ οὕτως ἔχον τιθέναι σπουδάζοντες, ὑπ' οὐδενὸς κατακρίνονται, πάντα δὲ μᾶλλον διακρίνουσιν αὐτοί. Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, τῶν οὕτω ζῆν ἡρημένων, ὡς πονηρὸς εἴη λέγων, οὐχὶ τῆς ἰδίας μᾶλλον καταψηφίεται κακίας, καὶ τὰ πάντων αἰσχίστα τῆς ἑαυτοῦ καθοριεῖ κεφαλῆς. Τὸ γὰρ, οἶμαι, κακοῦν ἀσυνέτως ἀποτολμᾶν, οἷς περ' ἂν μᾶλλον θαυμάζεσθαι πρέποι, τῆς ἐσχάτης φαυλότητος ἀπόδειξιν ἔχειν, καὶ ὁ τοῖς οὕτως αἰσχροῖς συναγορεύειν οὐ παραιτούμενος, αὐτὸς μάρτυς τῆς ἑαυτοῦ βδελυρίας εἰσρήσεται [ἴσ. εὐρ]. Δι' ὧν γὰρ ἔγνω τιμᾶν ἢ χρῆν ἐλέγχειν ὡς πονηρὰ, διὰ τούτων αὐτῶν, ὅτι μὴ πέφυκεν εἶναι χρηστὸς ὁμολογήσει λαμπρῶς. Ἀρρώστημα δὲ τῶν ἄλλων ἔλαττον οὐδε νὸς, καὶ τοῦτο ὑπάρχειν ἢ θεία διορίζεται Γραφή, τὸ μὴ δύνασθαι φημι διακρίνειν ὀρθῶς τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις. "Οὐαὶ γὰρ, οἱ λέγοντες, φησὶ, τὸ καλὸν πονηρὸν, καὶ τὸ πονηρὸν καλὸν, οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος." Οὕτω γὰρ, οἶμαι, ῥαδίως διέλοι τις ἂν τῶν αἰσchrῶν τὰ βελτίονα, ἀταλαίπωρόν τε τὴν ἐπ' ἀμφοῖν ποιήσεται κρίσιν, ὡς εἰ καὶ φωτὸς καὶ σκότους ποιοῖτο τῷ λόγῳ διαφορὰν. Οὐαὶ τοίνυν, φησὶ, τοῖς εἰς τοῦτο παροινίας κατωλισθηκόσιν, ὡς καὶ τὰ λίαν εὐσύνοπτα συγγεῖν, καὶ τῷ μὲν φωτὶ τὸ τοῦ σκότους ὄνομα, τῷ δ' αὖ σκότῳ τὸ τοῦ φωτὸς ἀπονέμειν οὐκ ἐρυθριᾶν. Ἄλλ' οὐχὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν πνευματικῶν φαίη τις ἂν τὰ τοιαῦτα ἀρρώστη ματα· ψυχικῶν δὲ μᾶλλον καὶ πονηρῶν· Ἡδοναῖς γὰρ ταῖς τοῦ παρόντος βίου τὸν νοῦν ἔχοντες τυραννόμενον, ἀφεστᾶσι τοσοῦτον τοῦ δρᾶν ἐθέλειν τὸν ἀγαθόν, ὡς καὶ ὅ τί ποτέ ἐστὶν ἀγνοῆσαι λοιπόν. Ἐπειδὴ δὲ οὐ κατ' ἐκείνους ἡμεῖς φιλόθεοί τε ὄντες καὶ πνευματικοί, παραστήσωμεν ἑαυτοὺς ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας τῷ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθα νόντι, καὶ ἐγερθέντι Χριστῷ, καὶ ὡς ὁ θεὸς ἡμῖν ἐπιτάττει Παῦλος· "Εἰ ζῶμεν Πνεύματι, Πνεύματι καὶ στοιχῶμεν·" μὴ περιελκόμενοι πρὸς ἀλλοκότους ἡδονὰς, μηδὲ ἐξιτήλοις ἐπιθυμίαις, καθάπερ

εις βά ραθρόν τινα χώραν ἀποδημοῦντες τὴν ἀμαρτίαν· ἀλλ' εἰς τὴν τῶν ἀγίων καλλίπολιν ἀποβλέποντες τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, ἣτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν, διὰ 77.585 πάσης ἐπεικειᾶς καὶ νήψεως τὸν οἰκεῖον καταφαιδρύνωμεν βίον· ὀρθῇ δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἀνενδοιάστῳ τῇ πίστει τὸν ἑαυτῶν Δεσπότην ἀντιτιμήσωμεν, τὸ γεγραμμένον ἔχοντες εἰς νοῦν· "Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου." Ἄπαν δὲ ἡμᾶς τὸ τῆς ἀγαπήσεως μέτρον ἀνατιθέναί προστάτων διαμοιρηθὲν οὐδαμῶς ἢ ἐφ' ἕτερόν τι παρηλκυσμένον, ὀλοκλήρῳ τῇ πίστει κελεύει τιμᾶν, μηδαμῇ νοοῦντας τὸ ἐν πίστει βραχὺ, καὶ ἀτελὲς εἰς εὐσέβειαν· ἤγουν ἀπονέμοντάς τι καὶ δόξης ἀγαθῆς τοῖς οὐκ οὔσι θεοῖς. Τοιγάρτοι καὶ ἐπι φέρει λέγων· "Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι, πλὴν ἐμοῦ." Τὸ γὰρ εὐκόλον εἰς ἀπόστασιν καὶ παρατροπὴν, καὶ ἐφ' ἃ μὴ θέμις εὐπάροιστον, μικροψυχίας μὲν ἀπάσης ἀπόδειξιν ἂν ἔχοι σαφῆ, καταγέλαστον δὲ καὶ ἐν τοῖς μηδενὸς ἀξίοις ὀραῖσθαι ποιεῖ. γ'. Καὶ ὅτι μὲν τοῖς εἰς τελείαν ἔξιν, διὰ τῆς εἰς ἄκρον συμπαθείας ἐξησκημένοις κατειθισμένοις τε ἤδη τῆς στερεωτέρας ἀναπίμπλασθαι τροφῆς, οὐ σφόδρα λαλοῦμεν ἔν γε τῷ παρόντι τὰ ἀναγκαῖα συνίημι κάγῳ· "Στοιχεῖα γὰρ ταῦτα καὶ ἀρχαὶ τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν. Ἄλλ' οὐκ εἰς μακρὰν μὲν ἐκείνης τὰ συνήθη διαλέξομαι, συγγνώμην δὲ ἔχειν εἰς τὸ παρὸν αἰτήσομαι, καὶ τοῖς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀποκεχρήσομαι λόγοις· "Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες." Ὁ μὲν γὰρ οἴκοθεν ἔχων ὑγιᾶ τὸν νοῦν, καὶ εἰ μὴ τούτων παρακαλούντων τύχοι, πάλιν οὐ δὲν ἦττον στήσεται· ὁ δὲ ἀσθενὴς τὴν καρδίαν, πολὺν ἂν δέοιτο τῆς ἐπικουρίας· οὐ γὰρ ἂν ἐτέρως διακρούσαιτο τοῦ πάθους τὴν ἐπήρειαν. Ἦξει δὲ ἡμῖν διὰ παραδειγμάτων ὁ λόγος. Τὰ μὲν γὰρ εὐρίζα τῶν φυτῶν, καὶ περιπληθέσι τοῖς πρέσμοις καλῶς ἰδρῦσθαι πεπιστευμένα, πρὸς ὕψος μὲν ἀναθρῶσκει μέγα καὶ πολὺ, δι' οὐδενὸς τε παντελῶς ποιούμενα λόγον τὰς τῶν ἀνέμων πλεονεξίας διαπέπηγεν ἀσφαλῶς, κἂν πολλῶ καὶ ἀφορήτῳ διασυρίζουσαι ρόθῳ ὀρμῆς περιχεῖσθαι σπουδάζωσι. Τὰ δὲ μὴ λίαν ἀδρυνθέντα τῶν ξύλων, τρυφερώτερα δὲ πῶς ἔτι καὶ νεοπαγῆ καὶ ἄρτι τῆς αὐτὰ τεκούσης ὑπερκύπτοντα γῆς, οὐκ ὀλίγων ἂν δέοιντο τῶν ὑπορθωμάτων. Ἐνεστι γὰρ τοσοῦτον ἀσθενείας αὐτοῖς, ὅσον καὶ χρόνου σμικρότητος, σφαλερωτάτην δὲ οὕτως ἔχει τὴν στάσιν, ὡς ὑπὸ μιᾶς ἔσθ' ὅτε πνεύματος προσ 77.588 βολῆς καταρρίπτεισθαι τῶν βόθρων. Νεανίαις δὲ κείσθαι τοῖς ἄρτι ἀκμάζουσι προθήβαις ἐν ἴσῳ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον. Οἱ μὲν ἤδη πρὸς ἀσφαλῆ καὶ τὴν ὄντως φιλόθεον ἀναδραμόντες διάνοιαν, καὶ τῇ πίστει τῇ εἰς Θεὸν ἐρρίζωμένοι, καλῶς διαμένουσιν ἀκλόνητοι, καὶ προσωθῆ πειράζων ὁ Σατανᾶς. Οἱ γὰρ μὴν ἔτι τρυφᾶν ἔχοντες τὴν καρδίαν, εἰ μὴ σφὸ δρα συχνὸν τὸν ἐπανορθοῦντα δέχονται λόγον, εὐκόλως ἂν, οἶμαι, διολισθήσειαν, καὶ πρὸς ἅπαν ἡγήσονται τὸ τῷ καταστρέφοντι δοκοῦν. Εἰ μὲν οὖν οὐκ ἦσαν ἐν ἐμοῖ οἱ τοιοῦτοι, κἂν εὐθὺς ἐχρῆν ἰθὺ δρομῆσαι τὸν λόγον ἐπὶ τὰ τῶν μαθημάτων ἐξησκημένα, καὶ τελειοτέραν ἔχοντα τὴν ὑφήγησιν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὺς, οἶμαι, κατίδοι τις ἂν, οἷς οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπὶ τὸ διαρρίπτεισθαι φίλον, ἐπαμφοτερίζουσαν τε τὴν διάνοιαν ἔχειν πρὸς τε τὸν φύσει καὶ τοὺς οὐκ ὄντας τοῦτο θεοῦς, ἢ καὶ οὕτω κατωνομασμένους, τί τὸ νοσοῦν ἀφέντες, ἀβούλως ἐπὶ τὸ μὴ οὕτως ἔχον ἴομεν εὐθύς; Ὡρα τοίνυν, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸν θεοσέσιον Παῦλον τοῖς τοιούτοις εἰπεῖν· "Βλέπετε, ἀδελφοί, μὴ ποτε ἔσται ἐν τινὶ ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος." Εἰ γὰρ χρή τι καὶ ἡμᾶς ἀναφανδὸν εἰπεῖν, μηδεμίαν ἐπαφέντας τῷ λόγῳ

περιστολήν εἰ προσέρχῃ τῇ πί στει, πρόσιθι καθαρῶς, ὀλοτρόπως δηλονότι, καὶ μὴ σκάζοντι τῷ νῶ, μηδὲ καρδίᾳ μεμερισμένη· μάλλον δὲ, εἰ χρή τι καὶ ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὄλην ἐχούσῃ πρὸς ἐκεῖνα τὴν ῥοπήν, ἐξ ὧν ἡ χάρις λυτροῦται τὸν ἀληθῶς ἐπιστρέφοντα. "Οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῖν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει." Λογισώμεθα γὰρ ὡδὶ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτούς. Βεβαρβάρωταί τις τυχὸν, ἀλοὺς παρ' ἐκείνοις ἐν ἡλικίᾳ μικρᾷ· ἀνατεθραμμένος δὲ παρ' αὐτοῖς, ἐσπάσατο μὲν τῶν ἡθῶν, συνεπλάσθη δὲ ὡσπερ ἀγρίοις ἔθεσί τε καὶ νόμοις. Εἶτα τοῦ χρόνου πρὸς ἐπίδοσιν ἄγοντος ἡλικίας τε καὶ φρενῶν ἔγνω τῆς ἐνεγκούσης ἐστερημένος, ἀλύει δὲ τὸ ἐντεῦθεν, καὶ πατρίδος μὲν τῆς φιλαί τάτης ἐρᾷ, καὶ μὴν καὶ πατρῷοις ἐντιθασσεύεσθαι νόμοις διαπύρως ἔχει. Εἶτα πρὸς τὴν ἄνωθεν ἡμερότητα μετατιθεῖς, γνώμην τε τὴν ἑαυτοῦ, καὶ σὺν ἐκείνῃ τὴν δίαιταν, προσκεχώρηκε βασιλεῖ, καὶ τὰς τοῦ πράγματος αἰτίας εἰπὼν, ὡς εἶη μὲν σφόδρα φιλόπατρις, νόμων δὲ τῶν ἡμέρων ἐρᾷ, τιμῆς ἠξιώθη καὶ γερῶν. Ἄρ' οὖν, ἐρήσομαι γὰρ ἐπὶ τούτῳ τοὺς ἀκροωμένους, οὐχὶ τὸν τοιοῦτον οἴεσθε βαρβαρίζοντα μὲν ἔτι, καὶ φρονούντα τὰ ἐκείνων, ὡς ἐφ' ἅπασιν εὐλόγως ἂν εὐθύνεσθαι τοῖς κακοῖς, καὶ κολάσεως εἶδος τὸ αὐτὸ πρέπον οὐκ ἔχειν· ἐμμένοντά γε μὴν τοῖς εἰρημένοις ἐξ ὀρθότητος λογισμῶν, καὶ ἀκατηγόρητον τῷ τιμήματι τὴν εὐνοίαν ἀποσώζοντα, καὶ τῶν ἔτι μειζόνων ὑπάρχειν ἄξιον; Ἄλλ', οἶμαι, σαφῆς ὁ λόγος. Οὐκοῦν ἀπὸ τοῦ παροισθέντος ἡμῖν ἀρτίως, ὡς ἐν εἰκόνοσ σχήματι, καὶ ἐπ' αὐτὴν ἰέναι 77.589 φημὶ δεῖν τὴν ἀλήθειαν. Φέρε δὴ οὖν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναδραμόντες τοῦ γένους, τὰ ἐπὶ τῷ πρωτοπλάστῳ διασκεψώμεθα, κατὰ τὴν ἴσην τοῖς εἰρημένοις, ἀναλόγως διεξάγοντες τὸ θεώρημα. δ'. Ἦν μὲν γὰρ παντὸς ἀνάπλευσ ἀγαθοῦ, καὶ εἰς λῆξιν τὴν ἀνωτάτω τῆς ἐν ἡμῖν εὐθυμίας, ἧς ἂν καὶ μέχρι παντὸς κατέστη κύριος, εἰ μὴ τὴν θείαν ἐξ ἀπάτης παραδεδράμηκεν ἐντολήν. Ἄλλ' εἰ καὶ τοῦτο συνέβη παθεῖν, τὸν γοῦν τὸν ἓνα καὶ φύσει Θεὸν προσκυνεῖν τε καὶ σέβειν ζημιωθείς, οὐ καλῶς ἔσται. Τοιγάρτοι καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων υἱῶν ξυνωρὶς, αὐτῷ προσεκόμιζε τῶν εὐρημένων τὰς ἀπαρχάς. Θεὸν γὰρ ἡ φύσις ἤδει τιμᾶν, νόμου πρὸς τοῦτο δεηθεῖσα μηδενός. Καὶ ὁ μὲν Ἄβελ τοῖς ἐξ ἀγέλης, Καῖν δὲ τοῖς ἀπὸ τῆς γῆς ἐτέλουν τὰ χαριστήρια. Ὁ μὲν γὰρ ἠγεῖτο ποιμνίων, τῷ δὲ χρῆστος ἐδόκει τὸ φυτουργεῖν, καὶ τοῦτο εἰργάζετο. Κατὰ βραχὺ δὲ τοῦ γένους αἰεὶ πρὸς τὰ χεῖρω διολισθαίνοντος, καὶ πολὺ τῆς προλαβούσης αἰσχίονα νοσοῦντος κακίαν, ὁ μὲν τῇ φύσει κατεσπαρμένος διωλώλει τε καὶ πεπάτητο νόμος, καίτοι Θεὸν ἀναπειθῶν εἰ δέναι τὸν ἓνα καὶ μόνον. Προσεξούρητο δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν κακοῖς καὶ ἡ πολύθεος πλάνη, μάθημα δεινὸν, ὃ ἄνδρες ἀδελφοί, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πικρίας λῆξιν ἔχον τὴν ἀνωτάτω. Ὡστε γὰρ δεῖν, οὐχὶ μόνῃς ἡμᾶς τῆς πρὸς Θεὸν ἐξῶσαι φιλίας διὰ τὴν εἰσποίητον ἀμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ γνώσεως ἀληθοῦς νοσοῦντας τὴν ἐρημίαν, βδελυροὺς ἀποφῆναι καὶ διεπτυσμένους. Ἦν γὰρ οὕτω καὶ οὐχ ἑτέρως εἰς τελεωτάτην καταστροφὴν τὰ καθ' ἡμᾶς καταγαγεῖν. Ἐδεδίει δὲ, ὡς εἰκός, μὴ ἄρα τῷ φύσει προσιόντες Θεῷ, καὶ τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν εἰδέναι σπουδᾶ ζοντες, ἀποσεισώμεθα τῆς αὐτοῦ πλεονεξίας τὸν ζυγὸν, πρὸς δὲ τὸ ἀρχαῖον τῆς ἑαυτῶν φύσεως ἀναθεῖν ἐλώμεθα κάλλος. Ταύτης τοι τῆς αἰτίας ἕνεκα, τὸν τῆς ἡμετέρας διανοίας τεθόλωκεν ὀφθαλμὸν, καὶ ταῖς ἐπεισάκτοις ψευδολατρείαις ἐνδήσας τὸν ἄνθρωπον, πεδήτην ὡσπερ τινὰ, καὶ ἐν δορυκτῆτου τάξει τὸν ἐλεύθερον ἐποίησατο. Ἄλλ' οὐκ ἐπιτεύξεται δόλιος θήρας, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Οὐ γὰρ

ἐκβέβη κεν αὐτῷ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων τὸ πέρας. Θεομαχεῖ γὰρ ἐξ ἀνοίας ὁ δειλαιός, καὶ μοι δοκεῖ τοῖς ἐν θαλάσῃ πλωτῆρσι τὰ ἴσα παθεῖν, οἱ ταῖς τῶν ἀνέμων ἀντιπνοίαις ἀτέχνως προσερίζοντες, αὐτῇ νηϊ διολώλασιν. Ἀπέλαμψε γὰρ ἡμῖν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ τῶν ἐκείνου δεσμῶν ἐξείλετο· καὶ ἀντ' αἰχμαλώτων ἔδειξεν ἐλευθέρους. ε΄. Ταυτὶ δὲ πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαίως ἡμῖν εἰσεκομίσθη τὰ διηγήματα. Ὡθήθη γὰρ δεῖν ἐπὶ 77.592 δεῖξαι χρησίμως ὡς ἀρχαῖον μέντοι χρῆμά ἐστι καὶ τῇ φύσει συναναδειχθὲν ἢ εἰς Θεὸν ἐπίγνωσις, τὸν ἕνα καὶ ἀληθῆ· ἐπέισακτον δὲ καὶ δυστροπίας εὕρημα τὸ πολυθεὸν νόσημα. Ἄλλ' εἰ καὶ τῆς ἐκεῖ νου τυραννίδος ἠττώμενοι καὶ τὴν ἀφόρητον οὐκ ἐνεγκόντες πλεονεξίαν, ἐπλανήθημὲν ποτε, καὶ λελατρεύκαμεν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· οὐ ρανῶ, καὶ ἠλίω, καὶ σελήνῃ, καὶ ἄστροις, καὶ γῆ, καὶ ὕδατι τὸ τῆς θεότητος ὄνομα χαρισάμε νοι, καὶ ἀριθμοῦ κρείττονα τὴν πολυθεΐαν γραψάμενοι, παραιτώμεθα λοιπὸν τὴν ἐπ' ἐκείνοις αἰσχὺ νην, καὶ τῆς οὕτω βδελυρᾶς ἀπάτης λελυτρωμένοι διὰ Χριστοῦ, πιστοὶ καὶ ἀληθεῖς προσκυνηταὶ τοῦ τιμήσαντος διαμένωμεν, καὶ μὴ ἐν ψιλῇ μὲν γλώττῃ τὴν πίστιν, τὴν δὲ ἀπιστίαν εἰς νοῦν ἔχοντες, ἀλισκώμεθα, μηδὲ πλαττέσθω μὲν τις τοῖς ἔξωθεν σχήμασι τὸν Χριστιανὸν, κρυπτέτω δὲ πρὸς τὰ εἶσω τὸν εἶδω λολάτρην. Εἰ μὲν ὄλων ἔτι βαρβαρίζειν τὴν γνώμην, τί τὰ βασιλέως φρονεῖν ὑποκρίνεται; Ἄριστον οἶδε τοῦ κρατοῦντος ὑπασπιστὴν τῆς ἐλευθερίας ὁ νόμος, οὐ τὸν προδότην, ὃ τάν· οὐδὲ παρ' ᾧ τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐναμείβουσιν, ἀλλὰ τὸν συναθλοῦντα γνησίως, καὶ ὅτῃ τὸ νικᾶν τοὺς ἀντεξάγοντας ἀπευκτὸν, τὸν δὲ διπλοῦν ἐν ἡθείῃ καὶ τρόπον βδελυρὸν τε καὶ μιαιώτατον, καὶ παντὸς εἶναι φαῖεν ἂν ἐπέκεινα κακοῦ. Καίτοι καὶ τοῖς παρ' Ἑλλήσι ποιηταῖς ταυτὶ πως εἰρήσθαι, καὶ λίαν ὀρθῶς ὁμολογήσειέ τις ἂν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλους μὲν ὑπεροπευτὰς καὶ βωμολόχους, καὶ ἑτέροις τισὶν αὐτοὺς ἀποκαλοῦσιν ὀνόμασι, κάλ' λιστά μοι δοκεῖ φρονοῦντες ἐν τούτῳ. Ἐπυθόμην δ' ἤδη τινὸς τῶν παρ' ἐκείνοις λέγοντος σαφῶς, ὡς ἐν ἴσῳ ταῖς ἄδου ποιοῖτο πύλαις, τοὺς ἕτερα μὲν καταχωννύοντας εἰς νοῦν· ἑτεροῖα δὲ διὰ γλώττης ἀναπτύοντας. Χρῆμα γὰρ ὄντως ἀνοσιώτατον ἀπάτη καὶ δόλος, αὐτὰ δι' ἑαυτῶν ῥαδίως ἐξελεγχόμενα, καὶ τὴν ἀπασῶν ἀπωτέρω κατηγοροῦντες φαυλότητα. Τί γὰρ οἶε χρῆναι σιγᾶν; Τί δὲ καὶ κρύπτεις ἐν σκότῳ τὰ κατὰ νοῦν σοι τετιμημένα; Ἄρ' οὐχὶ δι' αὐτοῦ καὶ μόνου, τὸ λανθάνειν ἐπείγεσθαι, τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἂν αἶσχος ὁμολογήσειας; Κατακρύπτει γὰρ τις, ὃ βέλτιστε, τὰ οἷσπερ ἂν τις ἐπιτιμήσαι δικαίως, καὶ τὸ ἐκ τῆς παρρησίας οὐκ ἔχοντα φαιδρὸν, οὐκ ἐκεῖνο δὴ πάντως, ὃ θαυμάζεσθαι πρέπει. Εἰ μὲν οὖν οἶσθα φρονῶν τὰ θαύματος ἄξια, τί μὴ πᾶσιν ὑπάρχεις γνώριμος, οἷος εἶναι καὶ πέφυκας; Εἰ δὲ τοῖς εἶσω κεκρυμμένοις ἐπερυθριάς, καὶ προκάλυμμα τῶν ἀφανεστέρων, τὸν οὐκ αὐτοῖς εἰκότα περιπλάττη λόγον, σεμνοτέραν τῶν ὀρθῶς ἔχειν πεπιστευμένων, δι' αὐτοῦ τὴν δόξαν θηρώμενος, τί μὴ κάκείνοις ἐρρώσθαι φράσας, ὅλος εὕρισκῃ λαμπρὸς, ἀδελφὰ μὲν τοῖς εἰς τὸ εἶσω λαλῶν, συγγενῇ δὲ τοῖς λόγοις φρονεῖν ἀναπεπεισμένος. 77.593 Ἀπλοῦς γὰρ ὁ τοιοῦτος, καὶ τοῦ πρὸς ἄκρον ἰόντος ἐπαίνου μεστός. Καὶ αὐτόθεν οἶμαι καταβαλεῖν τὸ φιλόνεικον, καὶ τοῖς περὶ τούτου λόγοις ἡμῶν ἀντεξ ἀνίστασθαι δεῖν ἡρημένον. Τὸ γὰρ ὡς εἰς Χριστὸν πανταχόθεν ὁμολογούμενον, τίς ἂν ἐνδοιάσαι μὴ οὕτως ἔχειν, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ληρεῖν οὐκ ἂν ὑπομείναι γραφήν; Ἐπειδὴ δὲ ὀρθῶς καὶ καλῶς ἔχειν ὑπολαμβάνω, καὶ ἐξ αὐτῆς βεβαιοῦν τὰ τοιαῦτα τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, φέρε σοι τὰ θεῖα παραθώμεν λόγια, δεῖξιν ἔχοντα σαφῆ, τοῦ παντάπασιν ἀπάδειν· μᾶλλον δὲ βδελυρὸν εἶναι παρὰ Θεῷ τὸν ὑποκριτὴν, καὶ τοῖς τῆς διψυχίας ἐγκλήμασιν

ἔνοχον. Ἐνόσουν μὲν γὰρ τοῦτό τινες τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τοὺς παρωχηκότας ἤδη καιροὺς, καὶ τιμᾶν ἐκτόπως τὴν νομικὴν ἐντολὴν ὑπεπλάττοντο, καὶ τὸν νομοθέτην ἄνω τε καὶ κάτω διὰ γλώττης ἔχοντες, ἕτερα γέ μὴν ὅτι προσ ἴκει φρονεῖν διεσκέπτοντο, καὶ ταῖς ἰδίαις ἕκαστοι ψήφοις, τὸ μόνω καὶ αὐτῷ δοκοῦν ὡς ἀνεγκλήτως ἔχον ἐχυροῦν ἠπείγοντο. Τί οὖν ἔφη περὶ αὐτῶν ὁ Θεὸς διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς; "Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος, τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν τιμῶσί με· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην γὰρ σέβονται με." Ἡ γὰρ οὐ μάτην σέβεσθαι δώσομεν, καὶ προσποίητον ἀπλῶς καὶ νόθην ἐπιτηδεύοντας τὴν τιμὴν προσιέναι τῷ Θεῷ, τοὺς οἱ γέ φρονοῦσι μὲν ἕτερα τῇ κτίσει παρ' αὐτὸν λατρεύοντες, λαλοῦσι δὲ μόνον τὰ Χριστιανῶν, καὶ κεκομψευμένοις ῥηματίοις τὴν εἰς Θεὸν εὐλάβειαν ὑποκρίνονται; Εἶτά τις ὁ τούτοις συναινῶν. Εἰ μὲν οὖν οἶεται τις οὐκ ἀποτίσειν τῆς ἀπάτης τοὺς λόγους, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ψεύδεσθαι τῷ Θεῷ πικρὰν ὑποστῆναι κόλασιν οὐ προσδοκᾷ, τιμάτω τὴν διψυχίαν, καὶ παραπαίειν οἰέσθω τὸν τῶν ἀμει νόνων εἰσηγητὴν. Εἰ δὲ πάνδεινος τοῖς οὕτω διακειμένοις ὑπὴρτηται κόλασις, ποινὴ δὲ καὶ δίκη καὶ πᾶν εἶδος αἰκίας, καὶ πῦρ τὸ ἀτίθασσον καὶ οὐχ ἐκόντας ἐκδέξεται· πῶς οὐκ ἂν αὐτὸς ὁρῶ τὸ μᾶλλον ληρῶν, τὸ ἐξ ἡδονῆς ἀθέσμου κεκρατηκὸς τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς προτιθείς; Φιληδονία γὰρ, καὶ ἕτερον οὐδὲν, τὸ πολὺ θεὸν πάθος. Καὶ μὴν ὅπως ἐστὶ σφαλερὸν τὸ χρῆμα, καλὸν ὡς ἔοικεν εἰπεῖν. Ἐνὸς μὲν γὰρ τῶν καθ' ἡμᾶς ἢ καὶ τῶν ἔτι μικρὸν ἐν ἀμείνοσι, διακροῦσαι τ' ἂν τις ἐπιβουλήν, ἢ ὀλίγω τῆς ἐκείνου μειονε κτουμένην ἀντιπαριστάς τὴν ἰδίαν ἰσχὺν, ἢ πραγματῶν οὐκ ἴσαις παρασκευαῖς, καὶ ὑπὲρ δυνάμιν ἀμιλ λώμενος· ἤγουν ἐτέρω τινὶ σωζόμενος τρόπῳ. Φύγοι δ' ἂν τις, εἰπέ μοι, κατὰ τίνα τρόπον ἀγανακτοῦντα Θεόν; ἢ καὶ ὅποι δραμῶν διαλήσεται; Καίτοι τοσαύτην αὐτῷ ἐπιθῶμεν, εἰ δοκεῖ, τὴν λαμπρότητα κατὰ τὸν βίον, ἧς οὐκ ἂν ὁρῶτό τι τὸ ὑπερτεροῦν. Περιχεῖσθω γέ μὴν καὶ χρημάτων περιουσίαις, αἷς οὐκ ἂν ὁ Κροῖσου φιλονεικοῖ διαβόητος καὶ ἀναμίλ λητος πλοῦτος. Ἄρ' οὖν ἔσται τις ἐντεῦθεν ἢ ἦσις; ἀποστήσεις δὲ ταῦτα καὶ οὐχ ἐκόντα τὸν κολαστήν; Πολλοῦ γέ καὶ δεῖ. Ψευδομυθήσει γὰρ οὐδαμῶς ἢ 77.596 θεία λέγουσα Γραφή· "Οὐκ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους." Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ προσκροῦσαι δεινόν. Φέρε πάλιν ἐπιδεικνύμεν, ὡς ἀνόσιον μὲν ἠγεῖται Θεὸς τὸν διψυχεῖν ἠρημένον· ὡς δὲ ἀλαζόνα, καὶ ὑβριστὴν, ὑβρίζει τὸν ἀλλοπρόσαλλον. Ἐφη γὰρ πρὸς Ἱερεμίαν, ὡδὶ τὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀποπληξίας ἐπαί τιώμενος· "Εἶδες ἃ ἐποίησέ μοι ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραήλ; Ἐπορεύθησαν ἐπὶ πᾶν ὄρος ὑψηλόν, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους, καὶ ἐπόρνευσαν ἐκεῖ·" τὸ, "ἐπόρνευσαν" τεθεικῶς, ἀντὶ τοῦ, τοῖς δαίμοσιν ἐτελέσθησαν· οὕτω γὰρ ἔθος τῇ θείᾳ λέγειν Γραφῇ. Καταλαμβάνοντες γὰρ τὰς εὐδένδρους τῶν ὄρων κορυφὰς ὑπὸ τὰ εὐμήκη τε καὶ δασέα τῶν ξύλων τεμένη καὶ βωμοὺς, καὶ διὰ μικρᾶς ἔσθ' ὅτε χερμάδος ἐγείροντες δαίμοσιν ἀλσώοις καὶ νύμφαις τάχα ταῖς ἀγριότησιν, ἢ καὶ τῇ παρ' ἐκείνοις ὠμαζομένη Βάαλ, σπονδὰς, καὶ θυσίας, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν αἰσχυρῶν ἐπετέλουν οἱ ἀλλότριοι; Τόδε δὴ λοιπὸν τὸ ἐντεῦθεν ἤδη; Ἐλύπει Θεὸν τὰ τολμήματα. Νόμῳ γὰρ τῷ παρ' αὐτοῖς παιδαγωγούμενοι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν, τῷ διαβόλῳ προσκεχωρήκασι, τὰς οἰκείας μᾶλλον κολακεύοντες ἡδονὰς, καὶ τὴν σωφρονίζουσαν ἐντολὴν τῆς ἑαυτῶν καρδίας ἐξωθούμενοι. Τί οὖν ἐπ' αὐτοῖς ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης τῷ προφήτῃ φησὶν Ἱερεμῖα; "Κεῖρε τὴν κεφαλὴν σου, καὶ ἀπόρριπτε, καὶ ἀνάλαβε ἐπὶ χεῖλέων θρῆνον, ὅτι ἀπεδοκίμασε Κύριος καὶ ἀπόσωατο τὴν γενεὰν τὴν ποιήσασαν ταῦτα." Ἴνα γὰρ ἐπιδείξη σαφῶς οἶαν ὑποστήσονται δίκην οἱ ἐκεῖνα

πεπλημμεληκότες, ἀποκείρασθαι τῷ προφήτῃ κελεύει. Ὅνπερ γὰρ τρό πον θρίξ τῆ τοῦ κείροντος τεμνομένη χειρὶ, τοῦ τε κόντος αὐτὴν ἀλλοτριούται σώματος, οὕτως οἱ ταῖς τῶν δαιμόνων ἀπάταις προσωλισθηκότες, τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἀποθερισθέντες διὰ θείας ὀργῆς πρὸς τὸ μηδὲν οἰχίσονται, φροντίδος οὐδεμιᾶς ἔτι τῆς ἄνωθεν ἀξιούμενοι. Καὶ μὴν, εἴ τῳ δοκεῖ, καὶ τὸν θεῖον ἐπὶ τούτοις, ὅσον δοκεῖ, ἔστι κατασκέψασθαι θυμὸν, περιαθρεῖτω πάλιν ἐντεῦθεν. Καίτοι γὰρ εἰωθὼς παντὸς ἀξίων ἠγεῖσθαι λόγων τὴν τῶν ἀγίων εὐχὴν, ἐπ' ἐκείνοις αὐτὴν οὐ προσίεται μόνοις. Λέγει γὰρ οὕτως: "Καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τοῦ του, καὶ μὴ ἀξίου τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτούς, ἐν δεήσει καὶ προσευχῇ, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι." Ἐπειδὴ δὲ λίαν ἐλύπει τὸν πνευματοφόρον, καὶ πικρὸν ἐφαίνετο τῷ προφήτῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ ἀπόβλητον ἔχειν, φημί, καὶ πρὸς οὐδὲν ὀνήσαι δυναμένην τὴν προσευχὴν, ἀπολογεῖται τρόπον τινὰ ὁ Θεὸς, καὶ ὡς οὐδ' ἂν τισιν ἔτι μείζοσι καὶ ἀρχαιοτέροις προσιοῦσιν ἐπένευσε, διδάσκει βοῶν: "Ἐὰν στῆ Μωσῆς καὶ Σαμουὴλ πρὸ προσώπου μου, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχὴ μου πρὸς αὐτούς." Ἄλλ' ἔρει τις πρὸς ταῦτα τυχὸν τῶν ἐκείνα τετολ μηκότων: Τί οὖν, ὦ τάν; Εἰς ταυτὸ δρῶντές τινες ἀκαλύπτως ἠλίσκοντο, καὶ παροτρύνοντες ἀναφαν δὸν, διὰ τε τοῦτο λυπήσαντες: τὸ δὲ λεληθότως, εἰπέ 77.597 μοι, δυσσεβεῖν, ποῖος δ' ἂν τις νουνεχῶς, ὡς οὐκ ἐν τοῖς ἀνοσίοις ὀρθῶς καὶ δικαίως κατατετάξεται, καὶ οὐδὲν ἔχειν ἐρεῖ τὸ δεινὸν, ἐφόσω λυπήσειε τὸν τῶν κεκρυμμένων ἐπόπτην Θεόν; Ἄπαγε τῆς δυσ βουλίας, ἄνθρωπε. Καίτοι λάθοι μὲν ἂν τις ἀνθρώπου τυχὸν ὀφθαλμοὺς, Θεὸν δὲ τῶν ὄντων οὐδεὶς διαλή σεται: "Πάντα γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχει γυμνά καὶ τετραχηλισμένα," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν. Οὐκοῦν εἰκαῖον ἐπ' αὐτοῦ, τὸ λεληθότως ἢ ἀκατακα λύπτως εἰπεῖν. Εἰ δέ σοι δοκεῖ καὶ τοῖς λεληθότως ἀσεβεῖν ἐλομένοις ὅσος τε καὶ ποταπὸς ὁ θυμὸς ἐπήρ τεται, μαθεῖν, παροίσω τι τῶν κειμένων παρὰ τῆ θεῖα Γραφῇ. Σὺ δέ μοι δέχου πάλιν εἰς νοῦν. Οὐκοῦν ἐπλανῶντο τῶν ἀρχαιοτέρων τινές, καίτοι τῶν ἀπάν των ἐπιγινώσκοντες Θεὸν, καὶ διὰ πολλῶν συγγραμ μάτων πρὸς κατάληψιν τῆς ἀληθείας πηδαλιουχοῦμε νοι. Καὶ δὴ καὶ πολύμορφον διαπλάσαντες εἰδώλων ἔσμον, ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἀφεγγέσιν ἐναπέθεντο χώροις. Καταβραχὺ δὲ ἡ νόσος διέρπουσα πρὸς τὰ χεῖρω, καὶ αὐτοὺς ἀπεβόσκετο τοὺς ἱεραῖσθαι πεπιστευμένους: καὶ δυσαχθὲς ἦν τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀφόρητον τῷ Θεῷ. Ἐπειδὴ δὲ κολάζειν ἐσκέπτετο τοὺς ἐμπαροινούντας αὐτῷ διὰ τοῦ θεοῖς λατρεύειν ἑτέροις, προσεξηγεῖται τῷ προφήτῃ τὰ τολμήματα, μᾶλλον δὲ δεικνύει σα φῶς: "Ἄκουε τοίνυν, φησὶν Ἰεζεχιήλ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔκτω ἔτει, ἐν τῷ πέμπτῳ μηνί, πέμπτη τοῦ μηνός, ἐγὼ δὲ ἑκαθήμην ἐν τῷ οἴκῳ μου, ἐγένετο ἐπ' ἐμέ χεῖρ Ἀδωναὶ Κυρίου, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὁμοίωμα ἀνδρός, ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καὶ ἕως κά τῳ πῦρ: καὶ ἀπὸ ὀσφύος αὐτοῦ τὰ ὑπεράνω αὐτοῦ ὡς ὄρασις ἠλέκτρου. Καὶ ἐξέτεινεν ὁμοίωμα χειρὸς, καὶ ἔλαβέ με τῆς κορυφῆς μου, καὶ ἔλαβέ με Πνεῦμα ἀνὰ μέσον τῆς γῆς, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἠγαγέ με εἰς Ἱερουσαλήμ ἐν ὀράσει Θεοῦ." Καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν εὐθύς: "Καὶ εἰσήγαγέ με, φησὶν, ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς αὐλῆς, καὶ εἶδον: καὶ ἰδοὺ ὀπὴ μία ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ εἶπε πρὸς με: Ὑἱὲ ἀνθρώπου, ὄρυξον δὴ ἐν τῷ τοίχῳ: καὶ ὤρυξα ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ ἰδοὺ θύρα μία. Καὶ εἶπε πρὸς με: Εἴσελθε καὶ ἴδε τὰς ἀνομίας τὰς πονηράς, ἃς οὗτοι ποιοῦσιν ὧδε σήμερον. καὶ εἰσηλθον, καὶ εἶδον: καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἐρπετοῦ, καὶ κτήνους, μάταια βδελύγματα, καὶ εἶδον πάντα τὰ εἰδῶλα υἱῶν Ἰσραὴλ διαγε γραμμένα ἐπ' αὐτοῦ κύκλῳ: καὶ ἐβδομήκοντα ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσβυτέρων οἴκου Ἰσραὴλ, καὶ Ἰεχονίας ὁ τοῦ Σαφεθεμ ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰστήκει πρὸ προσώπου αὐτῶν"

καὶ ἕκαστος θυμιατήριον αὐτοῦ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ἡ ἀτμίς τοῦ θυμιάματος ἀνέβαινεν." Ἀκούεις, ὅπως οἱ μὲν ὄντο δύνασθαι λαθεῖν τῆς αὐτῶ πρεπούσης τιμῆς τὸν Θεὸν παραιτούμενοι, καὶ τοῖς δαιμονίοις ἀντιπροσάγοντες, ἐξεκάλυπτε δὲ πάντα τῷ προφήτῃ Θεός; Μετὰ γὰρ τὸ δεῖξαι τὰ τολμήματα, πάλιν οὕτως φησὶν· "Υἱὲ ἀνθρώπου, ἐώρακας ἃ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ ποιοῦ 77.600 σιν ὧδε, ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ τῷ κρυπτῷ; Διότι εἶπαν· Ἐγκαταλέλοιπεν ὁ Κύριος τὴν γῆν, οὐκ ἐφορᾷ Κύριος." Ἐκαστος γὰρ τῶν ὑβρί ζειν οὐ παραιτουμένων αὐτὸν, διὰ τοῦ προσκεῖσθαι τοῖς δαίμοσιν, οὐδὲ ὅτι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπόπτης ἐστὶν ὁμολογεῖ· "Εἶπε γὰρ ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός;" ἢ καὶ ὡς ἐτέρωθί πού φησιν ὁ Ψαλμ ωδός· "Εἶπαν· Οὐκ ὄψεται Κύριος, οὐδὲ συνήσει ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ." Ἄλλ' εὐθύς αὐτοὺς διεγέλα, λέγων· "Σύνετε δὴ, ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ, ποτὲ φρονήσατε. Ὁ φυτεύσας τὸ οὖς οὐχὶ ἀκούει; καὶ ὁ πλάσας ὀφθαλμοὺς, οὐχὶ κατανοεῖ;" Εἶη γὰρ ἂν τῶν ἀτοπωτάτων, καὶ ληρίας τῆς ἐσχάτης οὐκ ἀμοιρήσειν ἐρῶ, τὸ μὴ δύνασθαι τι νομίζειν, ἢ γουν ἐφορᾶν ἢ ἀκοῦσαι τὸν Θεὸν, ὅς γε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνεφύτευσε γνῶσιν. Ἐπεὶ τοίνυν τὰ τῶν ὑβριστῶν τολμήματα, καὶ τὰ ἐν τῷ κοιτῶνι τῶν κρυπτῶν πεπραγμένα φανερά τῷ προφήτῃ καθίστησι Θεός, ἔδειξεν εὐθύς καὶ τὴν ἔψεσθαι μέλλουσαν αὐτοῖς ἀδιάψευστον κόλασιν. Λέγει γὰρ οὕτω πάλιν· "Καὶ ἀνέκραγεν εἰς τὰ ὠτά μου φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· Ἦγγικεν ἡ ἐκδίκησις τῆς πόλεως· καὶ ἕκαστος εἶχε τὰ σκεύη τῆς ἐξολοθρεύσεως ἐν χειρὶ αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ ἐξ ἀνδρες ἤρχοντο ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς πύλης τῆς πρὸς Βορᾶν βλεπούσης, καὶ ἐκάστου πέλυξ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ εἷς ἀνὴρ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐνδεδυκὼς ποδήρει καὶ ζώνῃ σαπφείρου ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ἀκούον τὸς μου· Πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, καὶ κόπτετε, καὶ μὴ φεῖδεσθε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν· καὶ μὴ ἐλεήσητε πρεσβύτερον, καὶ νεανίσκον, καὶ παρθένον, καὶ νήπια, καὶ γυναῖκας ἀποκτείνετε εἰς ἐξάλειψιν· ἐπὶ δὲ πάντας ἐφ' οὓς ἐστὶ τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσσητε." Ἀκούεις ὅπως ἄκρατὸν τινα καὶ ἀπηνῆ, καὶ τοῖς λεληθότως δυσσεβεῖν ἐλομένοις ἐπιψηφίζεται κόλασιν; Ἐπαθρεῖ γὰρ τὴν ἐκάστου καρδίαν καὶ περὶ ἐργάζεται Θεός· καὶ ὀλόρριζον μὲν ἀπολύει τὸν ὑβριστὴν, καὶ τοῖς τῆς διψυχίας ἐγκλήμασιν ἔνοχον· κατασφραγίζει δὲ τῇ ἄνωθεν χάριτι τὸν ὀλοτρόπως αὐτῷ προσκείμενον, καὶ μόνον αὐτὸν εἰδὸτα Θεόν. Ἄλλὰ τούτων μὲν ἄλις εἰς τὸ παρόν. Τὸ δὲ ὅπως ἡμᾶς ἀκόλουθον ἀνακεῖσθαι Θεῷ, φέρε δὴ μετὰ τοῦτο λέγωμεν. Ϛ'. Φημὶ τοιγαροῦν ἐγκατεῖρχθαι δεῖν ταῖς ἡμετέροις ψυχαῖς, πρὸ μὲν τῶν ἄλλων ἀπάντων, εἰλικρινῆ τὴν πίστιν, ἀληθῆ καὶ κατ' οὐδὲν διαπίπτουσαν τὴν περὶ Θεοῦ τοῦ μόνου καὶ κατὰ φύσιν διάληψιν. Χεὶρ ἀγωγῆσει δὲ πρὸς ταύτην ὁ σοφώτατος Παῦλος, ἄριστα λέγων ὡδὶ· "Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, 77.601 εἷς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ 77.601 διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσι." Βασιλεύει γὰρ καὶ κατ' ἀρχὴν τῶν ὄλων, καὶ διοικεῖ, διὰ παντὸς τὰ πάντα ζωογονῶν καὶ πρὸς τὸ εἶναι συνέχων ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι, οὐχ ὡς δι' ὄργανου τυχὸν παραληφθέντος εἰς ὑπουργίαν· συνέδρον γὰρ ἔχει καὶ σύνθρονον αὐτῷ τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα Θεὸν Λόγον, καὶ συμβασιλευὸν αὐτῷ τὸ ἴδιον Πνεῦμα. Ἐπειδὴ δὲ δύναμις καὶ σοφία τοῦ Πατρὸς ἐστὶν ὁ Υἱὸς, τὰ πάντα ἐνεργῶν ἐν Πνεύματι, ὡς δυνάμεως καὶ σοφίας τῆς ἑαυτοῦ, τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι συνέχει, καὶ κατὰρ χεὶ τῶν ὄλων ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ. Προϋποκειμένης τοιγαροῦν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐν κρηπίδος τάξει προκαταβληθείσης ἐν ταῖς ἡμετέροις καρδίαις τῆς ἀλοιδορήτου καὶ ἀνυπαίτιου πίστεως, τότε δὴ, τότε,

καὶ λίαν εὐκαίρως, ποιήσαιμεν ἂν τὰ δι' ὧν ἐσόμεθα λαμπροὶ, τουτέστι πᾶν εἶδος ἀρετῆς, καὶ τὰ ἐκ φιλοθέου γνώμης κατορθώματα. Ὡσπερ γὰρ "ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν," οὕτω καὶ τὰ ἔργα, μὴ προϋπαρχούσης ἐν ἡμῖν τῆς πίστεως, οὐκ ἔσθ' ὅπως ὀνίνησί τι τὰς ἡμετέρας ψυχάς· "Στεφανοῦται γὰρ οὐδεὶς, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἄνῆρ μὲν γὰρ ὁ μὴ λίαν ἐντριβῆς τῶν ἐν παλαιστραῖς τεχνῶν, κἂν ῥώμῃ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν πιστεύεται, ἀλλ' οὐδαμόθεν εὐρήσει τὸ καὶ ταῖς τῶν στεφάνων φιλοτιμίαις ἐναβρύνεσθαι, μὴ οὐχὶ πρότερον εἰσβεβηκῶς τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐκλείας ἀγῶνας, καὶ τῶν ἰδίων κατορθωμάτων ὀπτῆρα λαχὼν τὸν τοῦ σταδίου προεσθηκότα. Ἀγωνιζόμεθα τοίνυν ὡς ἐν ὄψει Θεοῦ τὸν θεῖον αὐτοῦ τιμῶντες νόμον, καὶ εἰς τὸ δοκοῦν αὐτῷ, τὸν οἰκεῖον ἀπευθύνοντες βίον, διὰ τῆς εἰς ἅπαν ὑποταγῆς, καὶ τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀρίστοις θερμὴν τε καὶ ἄμαχον ἐπιθυμίαν ἐπιδεικνύωμεν, παριστάντες ἑαυτοὺς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ τῶν ἀγίων ἀθλοθέτῃ Θεῷ. Καὶ ἡδονὴν μὲν ἀκάθαρτον ὡς πορρωτάτῳ τῆς ἑαυτῶν ποιῶμεν ψυχῆς, τὰς δὲ ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις ἐπιθυμίαις ὡς δυσέκλυτον κηλίδα παραιτῶμεθα, καὶ δυσαπόνιπτον ἠγώμεθα μολυσμόν. Ἐν νοῶμεν δὲ πρὸς τούτοις τὸ εἰρημένον παρὰ Θεοῦ· "Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος." Οὕτω γὰρ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντες παραστησόμεθα τῷ Θεῷ· οὕτως ἡμᾶς ὁ καθαρὸς προσδέξεται καθαρὸς, οὕτω πρὸς μέθεξιν τῆς μυστικῆς εὐλογίας ἐρχόμενοι, παντὸς ἀγαθοῦ τὴν οἰκειάν ἕκαστοι ψυχὴν ἀναπληρώσομεν. Λέγει γὰρ διὰ Μωσέως ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης Θεός· "Οὗτος ὁ νόμος τοῦ Πάσχα· Πᾶς ἀλλογενῆς οὐκ ἔδειται ἀπ' αὐτοῦ· πάροικος, καὶ μισθωτὸς οὐκ ἔδειται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ πάντα οἰκέτην τινὸς καὶ ἀργυρώνη τον περιτεμῆς αὐτὸν, καὶ τότε φάγεται ἀπ' αὐτοῦ." Ἀκούεις ὅπως τε καὶ τίνα τρόπον καθαρῶς καὶ ἀνεγκλήτως συνεσόμεθα τῷ Κυρίῳ; Ἐξείργει μὲν γὰρ τὸν ἀλλογενῆ, καὶ ὡς ἀνίερρον ἀποπέμπεται πάροι κόν τε καὶ μισθωτόν. Καὶ ἀλλογενῆ μὲν νοήσεις τὸν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀλλότριον ἔτι παντελῶς· 77.604 πάροικόν γε μὴν, τὸν ὄτῳ πιστεύειν ἐδραίως οὐκ ἔνι, ὑπονοστοῦντα δὲ ὡσπερ καὶ εἰς ἰδίαν ἀποστρέφοντα πόλιν ἢ χώραν, τὴν ἀπιστίαν, ὃν ἡμᾶς ἔθος με ταβάτην ἀποκαλεῖν· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ γείτονα τῷ ἀλλογενεῖ τὴν θέσιν ἐκκληρώσατο. Ἐγγὺς γὰρ τοῦ μηδὲ ὄλως πεπιστευκότος ὁ τὴν πίστιν ἀρνούμενος. Καὶ [τί] τοῦτό φημι; πολὺ γὰρ μᾶλλον ἐν χείροσι, καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ Χριστοῦ μαθητής· "Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπιγνῶναι τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐπιγνοῦσιν εἰς τὰ ὀπίσω ἀνακάμψαι ἀπὸ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς." Μισθωτὸν αὖ πάλιν ἐκεῖνον εἶναι φησι· περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ἤδη καὶ μακρὸς πρὸς ὑμᾶς δεδαπάνηται λόγος. Φασὶ γὰρ τινὰς ἐπὶ τὴν τῶν θείων μυστηρίων ἰέναι μέθεξιν, οὐκ ἐκ διαθέσεως τῆς εἰς Θεὸν παρωρημένους, ἀλλ' οὐδὲ αἰδοῖ τῇ περὶ τὴν πίστιν κεκρατημένους, κολακεύοντας δὲ μᾶλλον τῶν ὀρώντων τὴν εὐνοίαν, καὶ τι τῶν καθ' ἑαυτοὺς πραγμάτων ἐπιτελεῖν σπουδάζοντες. Μισθὸν γὰρ ὡσπερ τινὰ τῆς εἰς Θεὸν κεκαπηλευμένης ἀγάπης, τὴν ἐκ τῶν καθαρῶς ἀγαπώντων ἀρπάζουσι συνδρομὴν, ἵνα τι κερδάνωσι κοσμικόν. Ὑποκριτῆς οὖν ἄρα καὶ δειλαῖος, καὶ ἐν τοῖς εὐλόγως ἐξωθουμένοις ὁ μισθωτός. Τούτους γὰρ μὴν οἰκέτας ἢ ἀργυρωνήτους, οὐκ ὡς ἀνοσίους παντελῶς ἀποπέμπεται, προπεριτεμηθῆναι δὲ προστάξας, προσίεναι κελεύει. Καὶ τί τοῦτό ἐστιν; Οἰκέτας ἡμᾶς ὄντας τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ἥτοι τῶν ἰδίων παθῶν, ἐξεπρίατο ὁ Χριστὸς, καὶ ἀργυρωνήτους ἀπέδειξε, δούς ἀντίλυτρον τῆς ἀπάντων ζωῆς τὸ ἴδιον αἷμα, καὶ τὴν δι' ἡμᾶς πεφόρηκε σάρκα. Χρὴ τοίνυν ἡμᾶς προπεριτεμηθέντας ὡσπερ, καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης δουλείας ἀποτεμόντας τὸ αἷσχος, πρὸς ἐλευθέραν ἀναδραμεῖν καὶ φιλοθεον

ἔξιν, οὕτω τε κολλᾶσθαι τῷ πριαμένῳ Χριστῷ· χρεωστοῦμεν γὰρ αὐτῷ τὴν οἰκίαν ζωὴν. Καὶ τούτου μάρτυς ὁ Παῦλος, λέγων· "Εἷς γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι." Ἐννοήσωμεν γὰρ ὅτι δριμεῖαν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχων ἀγάπησιν, καίτοι Θεὸς ὢν ὁ Λόγος, καὶ ὄλην ὑπὸ πόδας ἔχων τὴν κτίσιν, αἰσθητὴν τε καὶ νοητὴν, ἴσος τε ὑπάρχων κατὰ πάντα τῷ ἰδίῳ γεννήτορι, "καὶ φῶς μὲν οἰκῶν ἀπρόσιτον" σὺν αὐτῷ, εὐκλείας τε καὶ δόξης τῶν ἀπασῶν ἀνωτάτω νικήσας ὑπερβολὴν, "τεταπείνωκεν ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς, μορφὴν δούλου λαβὼν," ἐν ὁμοιώματι τῷ καθ' ἡμᾶς γενόμενος, ἵνα πάντας ἐξέλῃται θανάτου καὶ φθορᾶς, "προσηλώσας τῷ ἰδίῳ σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρὸν γραφον, καὶ θριαμβεύσας ἐν αὐτῷ," κατὰ τὸ γε γραμμένον, "ἀρχὰς τε καὶ ἐξουσίας, καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου·" ἵνα πάσης μὲν ἀνομίας ἐμφράξῃ τὸ στόμα, καθαρὸς δὲ ἡμᾶς ἀποδείξας διὰ τῆς πίστεως, καὶ εἰς τὴν τῆς υἰοθεσίας ἀνακομίση τιμὴν. Ὑπέμεινε γὰρ τὸν σταυρὸν, καὶ τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον, ἐμπαροινησάντων αὐτῷ τῶν ἀνοσιῶν Ἰουδαίων. Ἄλλ' οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ 77.605 τοῦ θανάτου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ζωὴ γὰρ ὢν κατὰ φύσιν, ἀνέστη τριήμερος, σκυλεύσας τὸν ἄδην, ἀναπετάσας τοῖς κάτω τὰς αἰεὶ κεκλεισμένας πύλας, εἰρηκῶς τε "τοῖς ἐν δεσμοῖς· Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν σκότει· Ἀνακαλύφθητε," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. Κηρύξας τοίνυν καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι τὸν τῆς πίστεως λόγον, ἀνέστη τριήμερος, ὄφθεις τε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, καὶ βαπτίζειν αὐτοῖς ἐπιτάξας "πάντα τὰ ἔθνη, εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος," ἀνέβη πάλιν εἰς οὐρανοὺς, ἡμᾶς εἰς αὐτοὺς ἀνακομίζων δι' ἑαυτοῦ, ὅθεν αὐτὸν εἰσαῦθις ἐλεύσεσθαι προσδοκῶμεν κριτὴν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Ὡς οὖν μέλλοντες λόγον ἀποδοῦναι τῆς οἰκείας ζωῆς, καθαρῶς ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ. Τότε γὰρ καθαρῶς νηστεύσομεν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἐβδόμης καὶ εἰς κάδος τοῦ Μεχὶρ μηνὸς, τῆς δὲ ἐβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ δευτέρας τοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἐβδόμῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς, ἐσπέρα Σαββάτου, ὡς τὸ εὐαγγέλιον κὼν διαλαλεῖ κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκουσίῃ Κυριακῇ, τῇ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἐπτὰ ἐβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσομεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ καὶ δι' οὗ τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ σὺν τῷ συναϊδίῳ Πνεύματι δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ΄.

α΄. Ἄρα δὴ πάλιν ἡμᾶς ταῖς τῶν ἁγίων ἔπεσθαι δεῖν οἰομένους φωναῖς· καὶ τῆς παρ' ἐκείνοις συνηθείας, κατ' ἴχνος ὡσπερ ἰέναι σπουδάζοντας, ὡς ἀδελφοῖς τε ἅμα καὶ τέκνοις μονονουχὶ καὶ χεῖρα προτείνειν φιλάλληλον, τὸ σεμνὸν δὲ τοῦτο λέγοντας πρόσρημα· "Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ," ὃς καὶ εἰσαῦθις ἡμῖν τὸν τριπόθητόν τε ὁμοῦ καὶ εὐκταϊότατον τουτονὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἀνέδειξε καιρὸν, ὃν αὐτὸς ὁ μέγας καὶ περιφανὴς τῶν ἁγίων προφητῶν προανέφωκεν χορὸς, διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυστῆς αγωγίας φωταγωγούμενος, καὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἐσόμενα διὰ Χριστοῦ προπαιδευόμενος. Τοιγάρτοι καὶ μέλος ἡμῖν τὸ θεῖον πνευματικῆς ὡσπερ ἀνεκρούετο λύρας ὁ Θεοπέσιος Δαβὶδ, ὁ

δὲ τῶν ἀσμάτων ὠδίπως ἔχων ὁράται τρόπος· "Εὐφρανθήτωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ· χαρήτωσαν τὰ πεδία, καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτοῖς ἀπὸ προσώπου Κυρίου, ὅτι ἔρχεται κρίναι τὴν γῆν, κρίναι τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ λαοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ." Ἄλλ' ὁ πάλαι προκεκηρυγμένος ὡς ἀφίξεται, καὶ ὀρθὴν καὶ ἀμῶ 77.608 μῆτον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐξοίσει τὴν ψῆφον, οὐκ ἐν ἐλπίσιν ἔτι τὴν θυμηδίαν. Ἄλλ' αὐτοῖς ἡμῖν ἀπέφηνε πράγμασιν· ἐπιδεδήμηκε γὰρ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἱερῶν τε καὶ θείων Γραμμάτων· "Ἐκρινε τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ," κατὰ τὴν τοῦ Ψάλλοντος φωνήν. Ἐκρινε δὲ πῶς; καταδικάσας ἄρα τὸν πεπλανημένον ἢ ποιναιῖς ὑποθεῖς τοὺς πάλαι τῶν θείων ἀλογήσαντας νόμων. Εἶτα πῶς ἔτι λοιπὸν ἀληθεύει βοῶν αὐτὸς περὶ αὐτοῦ· "Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ;" Καίτοι πᾶς τις ἂν, οἶμαι, τῶν εὐφρο νούντων ὁμολογήσειεν, ὅτι τῶν ἡμαρτηκόντων τὸ καθαρίσαι τι τῶν δεινῶν, καὶ καταψηφίσασθαι δίκην, οὐ τοῦ σώζοντος ἔργον, ἀλλὰ τοῦ κακοῦν ἐθέλοντος μᾶλλον, καὶ συγγνώμης ἀπάσης δίχα τῶν ἤδη προεπταισμένων ἐξαιτοῦντος τοὺς λόγους. Πῶς οὖν οὐκ ἦλθεν, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον, εἰ πικρὰν ἐπ' αὐτῷ τὴν ψῆφον ὠρίσατο; Ἄλλ' οὐκ ἂν, οἶμαι, τις εἰς τοῦτο μωρίας ἀλοίη πεσών, ὡς κατὰ τι τῶν οἴεσθαι ψευδομυθεῖν δύνασθαι τὴν ἀλήθειαν. Πῶς οὖν ἔκρινε τὴν γῆν; τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ τοῦ Ψάλλοντος ἀνακεκράγει λόγος. Δεινὸς καθ' ἡμῶν ἐγήγερται τύραννος, καὶ κεκράτηκεν ἐκ πλεονεξίας ὁ Σατανᾶς ἀστραπῆς μὲν δίκην τῆς τῶν ἁγίων ἀγγέλων πληθῆος ἀποτιναχθεὶς, ἔρημος δὲ παντελῶς τῆς ἐνούσης εὐκλείας αὐτῷ, καὶ τῆς τῶν ἀξιωματῶν ὑπεροχῆς ἀναδεδειγμένος· "Ἔσομαι γὰρ ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ," τετόλμηκεν εἰπεῖν. Ἐπειδὴ δὲ ταῖς ἄνωθεν ψήφοις ἀντιπράττειν οὐκ ἦν, καὶ λυπεῖν ἐτέρως οὐκ εἶχε τὸν ὄσιον κολαστὴν, εἰς τὸν καθ' ἡμῶν ἐτράπετο πόλεμον. Καὶ μεθίστη μὲν εὐθὺς τῆς εὐθείας ὁδοῦ τὸν ἄνθρωπον, παρατρέψας δὲ ποιὸν πρὸς τὸ αὐτῷ καὶ μόνον δοκοῦν, καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀποκομίσας θεογνωσίας, οἰκεῖον ἤδη προσκυνητὴν καὶ λατρευτὴν τὸν καθ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονότα καθίστη· φθόνον δὲ τὸν καθ' ἡμῶν ὠδινήσας ἄδικον, δόξαν δὲ τὴν ἰσόθεον τῇ οἰκείᾳ περιτιθεὶς κεφαλῇ· ἀρχαίῳ γὰρ ἐνικᾶτο πάθει· καὶ τὰ, ἐφ' οἷσπερ ἀλοὺς ἐκολάζετο, νοσῶν ἀγριώτερον, ἀναφανδὸν ἤδη κατορθοῦν ἐσκέπτετο τὴν κατὰ πάντων ἀρχήν. Ἄπασαν δὲ ὡσπερ τὴν οἰκουμένην ἐλὼν ὑπὸ χειρᾶς, ὡς τῶν ἰδίων κτισμάτων ἀφειδήσαντος παντελῶς τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιεῖσθαι τινα λόγον οὐκ ἀξιοῦντος ἔτι τῆς ἡμετέρας ζωῆς, τὴν ὄφρυν ὑψηλὴν ἀνατείνας ὁ βάρβαρος, τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατεσοβαρεύετο, λέγων· "Τὴν οἰκουμένην ὅλην τῇ χειρὶ καταλήψομαι ὡς νοσησίαν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἀρῶ· καὶ οὐκ ἔστιν, ὃς διαφεύξεται με, ἢ ἀντίπη μοι." Καὶ τοῦτο λέγων, ἀντήκουε παρὰ τοῦ τῶν ὅλων κρατοῦντος Θεοῦ· "Ὁν τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον, οὐκ ἔσται καθαρὸν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔση καθαρὸς, διότι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας. Οὐ μὴ μείνης 77.609 εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. Ὁ τοίνυν τῆς τυραννίδος αὐτῷ τὴν συντέλειαν ἀπειλήσας Θεὸς, ὅτε δι' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς ἤδη παρόντος καιροῦ, καθ' ὃν ἔδει πικρὰς ἐξαιτεῖσθαι δίκας τὸν ἀλαζόνα καὶ μαιφόνον, "ἔκρινε τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ." Ἐδίκασε γὰρ αὐτῷ τε καὶ ἡμῖν· καὶ τὸν μὲν ἄδικόν τε καὶ πλεονέκτην εὐρῶν, "σειραῖς ζόφου ταρταρώσας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, παρ' ἔδωκεν εἰς κρίσιν" μεγάλης ἡμέρας τηρεῖσθαι κολασθησόμενον. Τοὺς δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῶν τῆς ἁμαρτίας ἀπέλυσε δεσμῶν, δικαιοῦσας τῇ πίστει, καὶ πρὸς τὸν ἀρχαῖον αὐθις ἀνακομίσας ἁγίασμόν. Ὅτι γὰρ ἐκεῖνον εὐθύνεσθαι δεῖν, ἐφ' οἷς εἰς ἡμᾶς πεπλημμέληκεν, ἐκ μακρῶν αἰτοῦντες φαινόμεθα χρόνων, συνήσεις δὲ μάλα τοῖς τοῦ Μελωδοῦ προσχῶν ῥήμασιν, ὅτε τὸ κοινὸν ὡσπερ τῆς ἀνθρωπότητος εἰσκεκόμικε πρόσωπον, προσπίπτων τε ἅμα Θεῷ καὶ λέγων· "Ἐξεγέρθητι καὶ πρόσχες τῇ κρίσει μου, ὁ Θεός

μου, καὶ ὁ Κύριός μου εἰς τὴν δίκην μου." Ὅτι τε πάλιν τῆς μὲν τοῦ διαβόλου τυραννίδος κατεδίκασεν ὁ Σωτὴρ, ἐλευθέρους δὲ ἡμᾶς ἀποφίνας, ἑαυτῷ κατεκτήσατο, πῶς οὐκ ἂν γένοιτο παντὶ τὸ σαφές, βοῶντο ἐν εὐαγγελικοῖς συγγράμμασι· "Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω, κἀγὼ ὅταν ὑψωθῶ ἐκ γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν;" Ὁ λέγων ἀρτίως, οὐχὶ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀφίχθαι πρὸς ἡμᾶς, ἦτοι ἀπεστάλθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, νῦν ἔφη κρίσιν εἶναι τοῦ κόσμου; Πρόδηλον οὖν ἄρα, καὶ οὐδαμῶθεν ἀμφίλογον, ὅτι δεδικαίωκεν ἡμᾶς, κατεψηφίσασατο δὲ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μαιφόνου θηρός. Ἐκβέβληται γὰρ ἔξω, τουτέστιν, εἰς ἀχρησίτητα παντελῆ, καὶ τῆς κατὰ τῶν ἀδικησάντων ἀρχῆς. Σταυρωθεὶς γὰρ ὑπὲρ πάντων καὶ διὰ πάντας ὁ Ἐμμανουὴλ, αἵματι τῷ ἰδίῳ τὴν ἀπάντων ζωὴν ἐξεπρίατο, καὶ συνῆψε δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὸ τῆς ἀρχαίας οἰκειότητος ἀποσκιρτήσαν γένος. "Μεσίτης γὰρ ἐστὶ Θεοῦ καὶ ἂν θρώπου," κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀρρήτῳ τινὶ συνόδῳ κεράσας τὸ νοούμενον, ἐν ταύτῳ δὲ ὑπάρχων ἂν θρωπος τε καὶ Θεός· διὰ τε τοῦτο τῆς μὲν τοῦ τεκόντος οὐσίας φυσικῶς ἐξημμένος, ἡμῶν δὲ ὡς ἄνθρωπος. Οὐ γὰρ ἦν ἐτέρως δύνασθαι διασωθῆναί ποτε τὸ φθειρεσθαι πεφυκός, καὶ εἰς πεπηγμένην ἔφεισιν ἀρετῆς ἀναβῆναι τὸ σεσαλευμένον, εἰ μὴ καταβέβηκεν εἰς κοινωσίαν τὴν πρὸς αὐτὸ τὸ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς οὐσίας ἀπαύγασμα, τουτέστιν ὁ Υἱὸς ἀπάσης τε φθορᾶς ἀμείνων ὑπάρχων καὶ τροπῆς, μᾶλλον δὲ ἄβατον ἔχων παντελῶς τοῖς τοιοῦτοις τὴν φύσιν. Ἐπ' οὖν τούτοις ἅπανσι τὰ τῆς ἡμετέρας ἐορτῆς συνθήματα· καὶ "χαίρουσι μὲν οὐρανοὶ, ἀγαλλιᾶται δὲ τὰ περὶ δία," κατὰ τὴν τοῦ Ψάλλοντος φωνήν. Συγχαίρει γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς τὰ οὐράνια τάγματα. Καὶ γοῦν εὐρήσομεν λέγοντας τοὺς ἀγίους ἀγγέλους, ὅτε Χριστὸς ἐγεννήθη· "Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία." Χριστὸς γὰρ ἐστὶ "πάντων ἡ εἰρήνη," κατὰ τὰς Γραφάς, ἐθελούσιον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνας κένωσιν. Δι' ἡμᾶς δὲ γεγωνῶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ ἡμετέρας φύσεως οὐκ ἀτιμάσας τὸ μέτρον· οὐδὲ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς ἐρυθρίᾳ σας τὴν πτωχείαν, ἵνα καὶ ἡμεῖς διὰ τε τῆς πίστεως τῆς εἰς αὐτόν, καὶ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ἐν μεθ' ἑξὶ γεγονότες τοῦ Πνεύματος, εἰς τὴν αὐτοῦ πολιτείαν καὶ ζωὴν ἀναμορφούμενοι, τὴν τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς ἀπαστρέπτωμεν εἰκόνα. Ὅτι γὰρ ἡμᾶς ἡ ἀληθῆς τε καὶ ἀκαπήλευτος πίστις ἀναπλάττει τρόπον τινὰ, πρὸς Θεόν, καὶ τῆς θείας φύσεως ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς διὰ τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας ὁ χαρακτήρ ἐν σημαίνεται, μαθήσει, τοῦ Παύλου λέγοντος τοῖς εἰς νομικὴν παλινδρομήσασιν ἐντολήν, μετὰ τὸ θεῖον τε καὶ οὐράνιον βάπτισμα· "Τεκνία μου, οὐς πάλιν ὠδίνῳ ἄχρις οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν." Μορφοῦται γὰρ Χριστὸς ἐν ὑμῖν οὐχ ἑτέρως, εἰ μὴ διὰ πίστεως ἀνεγκλήτου, καὶ πολιτείας εὐαγγελικῆς· "Οὐ γὰρ ἐν παλαιότητι γράμματος, ἀλλ' ἐν καινῷ τητι πνεύματος" περιπατεῖν ἀναγκαῖον τοὺς, οἳ γε βαδίζουσιν ἰέντας πρὸς Θεόν. Ὅπερ ἂν, οἶμαι, καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐνεργηθεῖ καλῶς, ὅταν ἐφέσει τῇ εἰς ἅπαν ὅτιοῦν ἀγαθόν, τὸν οἰκεῖον ὡσπερ νευρῶσαντες νοῦν ὡς ἀπάσης ἀγνείας ἡμῖν ἐσομένην μητέρα, τὴν εὐαγεστάτην ταύτην νηστείαν παραδεξώμεθα ὀλιγοσιταῖς μὲν σωφρόνως ἀρκούμενοι, καὶ ἀκαρυκεύτου περιεργίας ἐλευθέρων τῶν ἐδωδύμων τηροῦντες τὴν μέθεξιν, ἵνα καὶ τὸν τῆς διανοίας ἀπολεπτύνωμεν ὀφθαλμόν. Πλὴν εὖ μάλα πρὸς τούτῳ κἀκεῖνο γινώσκοντες, ὡς οὐκ ἀπόχρη πρὸς ἀγιασμόν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὁ τῆς σαρκὸς πόνος, οὐδ' ἂν ἐξαρκέσαι τισὶ πρὸς ἐπίδειξιν ἀρετῆς τῆς ἀσιτίας τὸ χρῆμα· μὴ οὐχὶ τῆς ἐν ἔργοις ἀγνείας, καὶ τῆς τοῦ βίου σεμνότητος συμπαραζευγμένον τρόπον τινὰ, καὶ τῷ τῆς νηστείας συνθεουσῶν καυχῆματι. Χρῆναι γὰρ οἶμαι, μᾶλλον δὲ εἶναί φημι τῶν ἀναγκαιοτάτων τὸ τελείως τε καὶ ὀλοτρόπως τῇ εἰς Χριστὸν ἀνακεισθαι λατρεία· καὶ μὴ ἐτέρωσέ ποι παρεκκλίνοντας ἀμαθῶς, τῆς εὐθείας ἐξοίχεσθαι, καὶ τρίβον ἀφέντας τὴν εὐστιβῆ δι' ἧσπερ ἂν τις ἴοι πρὸς Θεόν, τὴν

άναντη φέρεσθαι, καὶ πρὸς τὸ τῷ διαβόλῳ δοκοῦν ἀσυνέτως ἐκτελευτᾶν. "Δύναται γὰρ οὐδεὶς, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, δυοὶ δουλεύειν κυρίοις· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει." Παραίτητόν οὖν ἄρα τὸν οὐκ ὄντα δεσπότην, φημί δὴ τὸν Σατανᾶν, ἵνα τὸν ὄντως καὶ ἀληθῶς ἀγαπῶμεν Κύριον. Τίς δ' ἂν γένοιτο παρ' ἡμῶν ὁ τῆς ἀγαπήσεως τρόπος, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ φωταγωγήσει, λέγων ὁ Κύριος· "Ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρεῖ." Οἱ δὲ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐντολῆς γνήσιοι φύλακες, ἀνεξή 77.613 τητον ἔχουσι τὴν εὐσέβειαν· καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας οὐκ ἀνεχόμενοι, τὸν τῆς ἀμαρτίας ἀπο σείονται ζυγὸν, καὶ πρὸς ἐλευθέραν βλέπουσιν ἕξιν· καταθλοῦντες μὲν ἅπασαν ἔκτοπόν τε καὶ μυσαρὰ ἡδονήν· τὰς δὲ τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας τοῖς ἐξ ἀσκήσεως νεκροῦντες πόνοις. Καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦτο βωῶντος ἀκούση τοῦ Παύλου· "Οἱ γὰρ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις." Οὐκοῦν, ἐρῶ γὰρ τι πάλιν παρὰ τοῦ Παύλου λαβῶν, "Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχειοῦμεν, νεκροῦντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τουτέστι πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν· παριστάντες δὲ μᾶλλον ἑαυτοὺς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας," κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ θυσίαν ὡσπερ τινὰ πνευματικὴν οἰκείαν ἀνατιθέντες ζωὴν τῷ φιλαρέτῳ Θεῷ. Πόνων γὰρ τῶν ἀγαθῶν ὁ καρπὸς ἔσται πάντως εὐκλείης. Μὴ γὰρ δὴ τις οἰέσθω τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς ἀκονιτὶ μὲν κατορθώσει τὸ ἀγαθόν, ἰδρώτος δὲ οὐδενὸς εἰς πείραν ἔλθων, τῆς ἀμαρτίας κατακαυθήσεται. Δεινὸς γὰρ ἀντιπράττειν ὁ Σατανᾶς, καὶ τοῖς ἐξ ἀπάτης διακωλύμασι παραποδίζειν ἱκανὸς τῶν ὀρθῶς τε καὶ ἀνεγκλήτως βιοῦν ἐλομένων τὴν διάνοιαν, καὶ τοὺς ἤδη βλέποντας εἰς κατόρθωσιν ἀρετῆς παραλύσαι πόρους. Παραληψὸς μεθὰ δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν εἰρημένων, σαφῆ τε καὶ ἀναμφίλογον, τὰ ἐν τῇ Ἐξόδῳ, βιβλίον δὲ τοῦτο Μωσαϊκόν, δεδραμένα τε καὶ γεγραμμένα. Εἰκόνας γὰρ ὡσπερ καὶ τύπους ἐναργεστάτους τῶν ἀφανεστέρων τὰ ἐμφανῆ καθίστη Θεὸς, καὶ ὅσαπερ ἂν τις τοῖς ἀρχαιοτέροις κατίδοι συμβεβηκότα, ταῦτα τῶν ἐν παραβύστῳ καὶ νοητῶν εἰς ἀπόδειξιν ἑαυτῷ παραθεῖς, οὐκ ἂν ἀμάρτη τοῦ πρέποντος. Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς περὶ τούτων ἡμῖν συμφέρεται λόγοις, ὡδί πως ἀνακεκραγῶς, καὶ λέγων περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων· "Ὅτι δὲ ταῦτα τυπικῶς συνέβαινε ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν." Ἔστι τοίνυν ἐξ ἀρχαίας ἱστορίας καθάπερ ἐν πίνακι λεπτῶς ἰδεῖν διαγεγραμμένον, τὴν τε τοῦ διαβόλου πλεονεξίαν, ἣν ἐποίησατο καθ' ἡμῶν ὁ πάντα τολμῶν εὐκόλως, καὶ ὅτι τοῖς εἰς ἐλευθέραν ἰούσιν ἕξιν τε καὶ προθυμίαν, δριμύς ὑπαντᾷ τοὺς τῆς ἀμαρτίας ὄρους ἐκτρέχειν οὐκ ἔων· ἐμφιλοχωρεῖν δὲ μᾶλλον ἐπαναγκάζων αὐτῇ, καὶ οὐχ ὀλόκληρον ἐπιτελεῖσθαι κελεύων τὴν εἰς Θεὸν εὐλάβειαν· καὶ ἄρα τις ἔλθεται φρονεῖν ὀρθῶς. Τίς οὖν ἄρα τῆς ἱστορίας ὁ λόγος, καιρὸς, ὡς ἔοικεν, εἰπεῖν. β'. Λελήστευταί ποτε τὴν τῆς ἀρχαίας ἐλευθερίας τιμὴν τε καὶ δόξαν ὁ Ἰσραήλ· ὁ γὰρ τοι τῶν Αἴγυπτίων ὠμότατος τύραννος, σκληρὸν μὲν αὐτοῖς τῆς δουλείας ἐπέθηκε τὸν ζυγόν, οὐκ ἀνεῖς δὲ τῶν ἔργων, πληῶν καὶ πλινθεία τοὺς Ἰουδαίους κατηκίζετο. Ἄλλ' ὡς ἠλέει Θεὸς, τεθρυμμένους τε ἤδη καὶ τῇ τοῦ κρατοῦντος ἀπανθρωπία δαπανωμένους ὀρών, καὶ πρὸς τὴν ἄνωθεν αὐτοῦς, καὶ ἀρχαιοτάτην ἐλευθερίαν 77.616 ἀνακομίζειν ἐσκέπετο, Μωσῆ τῷ πανσόφῳ λέγειν ἐκέλευεν, ὡς αὐτὸν οἰχομένῳ τῶν Αἰγυπτίων τὸν τύραννον· "Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων· Ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα μοι δουλεύσωσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ." Διατί μὴ μᾶλλον ἐν Αἰγύπτῳ λατρεύειν ἐκέλευε; τί δὲ πρὸς ἐρήμους ἐκάλεσε τόπους; Ἄρα οὐκ ἀκόλουθον συνιδεῖν, ὅτι τοὺς οἱ γε λατρεύειν τῷ πάντων κρατοῦντι Θεῷ ἔμελλον, πρῶτον μὲν ᾤετο δεῖν τὸν τῆς ἐτέρων δουλείας ἀποπέμπεσθαι ζυγόν, πρὸς ἀποθέσθαι δὲ ὡσπερ τὸ τοῖς διαβολικοῖς προστάγμασιν ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑπηρετεῖν, ἀποπαύσασθαι δὲ καὶ πληοῦ καὶ πλινθείας· ὅ ἐστι πάλιν ἀποσχέσθαι τε καὶ

καταλήξαι λοιπὸν τῆς τῶν ἐπιγείων ἔργων ἀκαθαρσίας, ἵνα πᾶσαν ὥσπερ ἐκβαίνοντες τὴν τοῦ πλεονεκτήσαντος χώραν, λοιπὸν ὡς εἰς ἔρημον ἐλεύθερον τε καὶ ἀνειμένον γεγονότες φρόνημα, καθαροὶ καθαρῶς, προσίοιεν ταῖς εἰς Θεὸν λατρείαις. Ἄλλ' ὁ μὲν θεσπέσιος καὶ μέγας ὄντως Μωσῆς ἐκεῖ ναδιεκελεύετο, καὶ πρὸς ἔρημον τὴν καθαρωτάτην ἐκάλει τὸν Ἰσραήλ. Ἀνθωπλίζετο γε μὴν ῥιψοκινδύνως ὁ Φαραὼ, καὶ τῆς θείας δόξης κατεθρασύνετο λέγων· "Οὐκ οἶδα τὸν Κύριον, καὶ τὸν Ἰσραήλ οὐκ ἀποστελῶ." Ἐπειδὴ δὲ ταῖς ἄνωθεν ἐνικᾶτο πληγαῖς, πρὸς ἀβούλητον ἤδη κατέρρει σύνεσιν, ὅλης αὐτῷ κινδυνευούσης τῆς χώρας, εἶτα ποικίλους αὐτοῖς παραποδισμάτων ἐπενόει τρόπους, καὶ τὸν τῆς δουλείας ζυγὸν οὐκ εἰς ἅπαν ἀνείκεις, ἐτέρως αὐτοὺς διακωλύειν ἐπειράτο, λέγων· "Πορευθέντες, θύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ γῆ μου." Ὅρας ὅπως κἂν ἐξέλεκη πως τῆς ἀμαρτίας ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος, ἀντεγείρεται μὲν ἀντιπράττων ὁ Σατανᾶς. Ὑπεραθλοῦντός γε μὴν τῆς ἀπάντων ζωῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀνασειράζει μὲν ἄκων τὴν πλεονεξίαν, τὸ, καθ' ὃν ἂν βούλοιο τυραννεῖν, οὐκ ἔχων ἱππήλατον. Ἄλλ' οὖν ἔξω παντελῶς τῆς ἰδίας ἡμᾶς οὐκ ἐφήσι γῆς· μερίζεσθαι δὲ, ὥσπερ ἐπ' ἄμφω κελεύει, εἷς τε τὸ αὐτῷ δοκοῦν, καὶ τὸ τῷ πάντων Δεσπότη. Ἄλλ' ἔστιν ἀμήχανον ἀμώμητον παρ' ἡμῶν τὸν τῆς λατρείας γενέσθαι τρόπον, εἰ μὴ ὥσπερ πάσης ἐκδεδραμηκότες τῆς τοῦ διαβόλου χώρας, ἀμέτοχοι παντελῶς τῆς ὑπ' ἐκείνῳ θητείας εὐρισκοίμεθα. Ὅτι δὲ ἀληθῆς ὁ λόγος, ἐξ αὐτῶν τε τῶν τοῦ πανσόφου Μωσέως πληροφορησῶ ῥημάτων. Τί γὰρ ἔφη πρὸς Φαραὼ, "Πορευθέντες, λέγοντα, θύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ γῆ μου;" βῶν, οὐ δυνατὸν γενέσθαι οὕτως· "Οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν," καθάπερ ἔφθην εἰπὼν· καὶ ἔστι τῶν ἀκαλλεστάτων φαυλότητός τε ὁμοῦ, καὶ τῶν τελούντων εἰς ἀρετὴν ὁράσθαι δημιουργοὺς, καὶ τοῖς τοσοῦτον ἀλλήλων διωρισμένοις τὴν ἰσομοιροῦσαν ἀπονέμειν σπουδῆν, ὡς μαλακίζεσθαι μὲν ἔσθ' ὅτε νοσοῦντα τὸν νοῦν τὸ τῷ διαβόλῳ τετιμημένον, ἀναρρώννυσθαι δὲ αὐθις εἰς τὸ ἀρέσκον Θεῷ, δικαιωτάτην ὥσπερ ἐφ' ἑαυτῷ καλοῦντα τὴν καταβολήν. Δι' ὃν γὰρ ἔγνω τιμᾶν, ἃ χρῆν ἐλέσθαι καὶ μόνον τῆς 77.617 ἐκείνοις αἰσχροτήτος πῶς ἂν οὐ σφόδρα κατηγορήσειεν; Εἶτα πῶς ἂν αὐτὸς διακρούσαιτο τὴν γραφήν, τῶν οὕτω κατεγνωσμένων πονηρὸς ἐργάτης ἐληλεγμένος; Δεῖ τοίνυν φρονήματος ἡμῖν γενναίου τε καὶ νεανικοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι καλῶς διὰ πάσης ἀγαθοουργίας ἰέναι πρὸς Θεὸν, τελείως τε καὶ ὀλοτρόπως· ὅπερ ἂν ἡμῖν ὑπάρξη, καὶ λίαν εὐκόλως, εἰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐθέλοιμεν κατακολληθῆσαι τύποις. Ὅψει τοίνυν τοὺς ἐξ Ἰσραήλ, τὴν μὲν ἀτιμοτάτην δουλείαν ἐκείνην, ἀποφορτίσασθαι δεῖν ἐλομένους, καὶ τῆς τῶν πάλαι πλεονεκτούντων κατακρατῆσαι χεῖρός, οὐ μὴν τινα καὶ δράσαι τῶν τοιούτων ἰσχύσαντας, εἰ μὴ τεθύκασιν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἄμνόν εἰς τύπον Χριστοῦ, κατεχρίσθησάν τε τῷ αἵματι, καὶ ἄρτους ἀζύμους ἔφαγον ἐπ' αὐτῷ. Δι' εὐλογίας οὖν ἄρα τῆς ἀληθεστερας καὶ μυστικῆς, ἀνατειχίζεσθαι δεῖ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, εἰ τὸ δουλεύειν ἔτι ταῖς ἀμαρτίαις παραιτοίμεθα. Οὐδὲ γὰρ ἐτέρως διαδράσαι τις ἂν τὰς ἐκ τῶν ἐπιγείων παθῶν ἀφορήτους καταδρομὰς, εἰ μὴ διὰ τῆς Χριστοῦ μετοχῆς τοῦ κατισχύοντος παραλῦσαι τὴν δύναμιν [τοῦ Φαραὼ], τουτέστι τοῦ Σατανᾶ. Διὰ γὰρ τοι ταύτην μάλιστα τὴν αἰτίαν, καίτοι Θεὸς ὢν κατὰ φύσιν, καὶ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς πεφηνῶς ὁ Μονογενῆς, ἐθελοντής "κατέβη πρὸς κένωσιν, μορφὴν δούλου λαβὼν," καθὼς γέγραπται, "καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος," ἵνα τῆς ἡμετέρας φύσεως τὴν εὐτέλειαν εἰς ὕψος ἀνακομίση μέγα, τὴν οἰκείαν αὐτῇ χαριζόμενος ἀσφάλειαν. Ἄτρεπτος γὰρ ὢν, κατὰ φύσιν, καὶ παθεῖν οὐκ εἰ δὴ τὸ κατωθεῖσθαι πρὸς ἀμαρτίαν, ἑαυτὸν ἀρρήτως ἀνέμιξε τῇ λίαν εὐκόλως πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν φαύλων κατωθουμένη φύσει, φημὶ δὴ τῇ ἀνθρωπίνῃ· καθάπερ ἔφθην ἀρτίως, τῆς ἑαυτοῦ φύσεως τὴν ἀσφάλειαν, ὡς ἀσθενούσης δωρούμενος, ἵνα φαίνεται λοιπὸν πεπηγὼς εἰς ἀγαθοουργίας ὁ ἡμέτερος

νοῦς, καὶ τὰ τῆς σαρκὸς κολάζηται πάθη, νενεκρωμένα παντελῶς τῇ δυνάμει τοῦ κατοικήσαντος ἐν αὐτῇ, τουτέστι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Καὶ γοῦν ἐπιστέλλει λέγων ὁ Παῦλος: "Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἡσθέ νει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἀμαρτίας, καὶ περὶ ἀμαρτίας κατέκρινε τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα." Κατακέκριται τοίνυν ἡ ἀμαρτία, νεκρωθεῖσα μὲν πρῶτον ἐν Χριστῷ, νεκρωθησομένη δὲ καὶ ἐν ἡμῖν, ὅταν αὐτὸν ταῖς οἰκείαις ψυχαῖς εἰσοικίζωμεν διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς μετουσίας τοῦ Πνεύματος, συμμόρφους ἡμᾶς ἀποτελοῦντος Χριστῷ, διὰ τῆς ἐν ἀγιασμῷ δηλονότι ποιότητος. Μορφή γὰρ ὡσπερ τίς ἐστι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, τὸν θεῖον ἡμῶν ἐξεικονισμόν ἐναποθλίβον τρόπον τινὰ δι' ἑαυτοῦ. Τοιγάρτοι, καὶ ὡς αὐτὸς ὀνομάζεται παρὰ ταῖς θεοπνεύστοις Γραφαῖς, οὐχ ἕτερον ὄν παρ' αὐτὸν, ὅσον εἰς ταυτότητα τῆς οὐσίας καὶ εἰς ἐνέργειαν τὴν 77.620 θεοπρεπῆ. Καὶ γοῦν αὐτοῦ λέγοντος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν: "Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια," γράφει μὲν Ἰωάννης, ὅτι "Τὸ Πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια;" πάλιν δὲ Παῦλος, ὁ τοῖς ἱεροῖς ἐντεθραμμένος Γράμμασιν: "Ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐλευθερία." Ἀκούεις ὅπως τετήρηκεν ἀστείως ὁ μυσταγωγὸς, τῷ τε Υἱῷ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, καὶ τὸ ἐν οὐσία ταυτὸν, καὶ τὸ νοεῖσθαι διηρημένως, κατὰ γε τὸ ὑφεστάναι φημί, τοῦθ' ὅπερ ἐκάτερον εἶναι λέγεται, καὶ ἔστιν ἀληθῶς. Πνεῦμα γὰρ εἰκότως νοοῖτ' ἂν τὸ Πνεῦμα, καὶ οὐχ Υἱὸς, μᾶλλον δὲ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, διαπλάττον καὶ ἀναμορφοῦν εἰς αὐτὸν τὰ ἐν οἷς ἂν γένοιτο μεθεκτῶς, ἵνα τοῦ ἰδίου γεννήματος διαπρέποντας ἐν ἡμῖν τοὺς χαρακτῆρας ὁρῶν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἀγαπήσῃ λοιπὸν ὡς τέκνα, καὶ ταῖς ὑπερκοσμίοις καταφαιδρύνῃ τιμαῖς. Τοῦτο δ' ἂν γένοιτο φανοτάτη πάλιν ἀπόδειξις τὸ πάλαι τεθεσπισμένον διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως. Τί γὰρ ἔφη πρὸς αὐτόν; "Ἁγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον, πρωτογενὲς διανοοῖγον μήτραν;" τὸ, Ἁγίασον, εἰπὼν, ἀντὶ τοῦ, Κατάγραφον καὶ ἀνάθες ὡς ἱερὸν καὶ τῷ Θεῷ χρεωστούμενον. Οὐδὲ γὰρ, οἶμαι, φαίη τις ἂν, ὡς ἔστι τῶν ἐφικτῶν τοῦ θεοῦ τε καὶ ἀγίου Πνεύματος Μωσέα φαίνεσθαι χορηγόν, καὶ τὸν ἐν οἰκέτου τάξει καὶ ὑπηρέτου παρειλημμένον, τοῖς τοῦ Δεσπότητος πλεονεκτημασιν ἐναβρύνεσθαι, καὶ τὰ μόνῳ τε καὶ ἰδικῶς πρέποντα τῷ Θεῷ δύνασθαι κατορθοῦν. Τί οὖν ἄρα διετύπου Μωσῆς; τί δὲ προσελάλει τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ; "Καὶ ἔσται, φησὶ, ἐὰν εἰσαγάγῃ σε Κύριος ὁ Θεὸς σου εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναανίων, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δώσει σοι αὐτήν· καὶ ἀφελεῖς πᾶν διανοοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικὰ τῷ Κυρίῳ." Ἀγιάζεσθαι κελεύει πᾶν πρωτότοκον διανοοῖγον μήτραν. Ἅγιοι γὰρ πάντες οἷσπερ ἂν ἢ εἰκῶν ἀναστράπτουσα φαίνοιτο τοῦ ἀγίου καὶ πρωτοτόκου, φημί δὴ Χριστοῦ. Νοητοῦ δὲ πράγματος, καὶ τῆς ἐν πνεύματι νοουμένης συμμορφίας, τὴν σωματικὴν ὁμοίωσιν εἰς τύπον προλαβὼν, ἔδειξεν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός τὴν προαιώνιον βούλησιν. Διὸ καὶ Παῦλός φησι, διὰ τῆσδε τῆς νομοθεσίας, ὡς γέ μοι φαίνεται, τὸ μέγα τοῦτο συν εἰς μυστήριον: "Οὓς γὰρ ἔγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνης τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, τούτους καὶ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἡγίασεν· οὓς δὲ ἡγίασε, τούτους καὶ ἐδόξασεν." Ἀλλὰ φέρε δὴ πάλιν ὡς ἔνι καλῶς τὸν τοῦ θεωρήματος καταλεπτόντες νοῦν, ἐπαθήσωμεν ἀκριβέστερον· ὁποῖαν μὲν εἰκότως περιθεῖη τις ἂν τῷ Χριστῷ τὴν μορφήν, ἴοι δ' ἂν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τοῦ πρέποντος. γ'. Ἄλλ' ἔστιν οὐκ ἀμφίλογον, ὡς ἐκεῖνο δὴ πᾶν τως τὸ ὑπερκόσμιον κάλλος, ὅπερ ἂν νοοῖτο τυχὸν ἐπ' αὐτῆς τῆς πάντα ὑπερκειμένης οὐσίας, φημί δὴ 77.621 τῆς θείας καὶ ὑπὲρ νοῦν. Ἦσπερ ἂν οὐχ ἑτέρως ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὁ χαρακτήρ ἐμφαίνοιτο, εἰ μὴ τῆς θείας φύσεως ἀποτελοῖμεθα κοινωνοὶ, τό τε τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ δεξάμενοι Πνεῦμα, καὶ καθὰ περ ὁ Παῦλος ἔφη, "Τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμενοι, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος." Ἐν πράγμασι δὲ δηλονότι, καὶ ἐν

δυνάμει τῆ κατ' ἐνέργειαν ἀρετῆς ὁ μετασχηματισμὸς ἐν ἡμῖν γίνεται, καὶ ἡ μεταπλασις ἐν ἀγιασμῷ, πρὸς πᾶν ὀτιοῦν ἀναφέροντι τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ, καὶ πᾶσαν μὲν τῆς ἡμετέρας διανοίας μαλακίαν ἐκπέμποντι, μεταχαλκεύοντι δὲ ὡσπερ εἰς ἀσφαλὲς ἤδη καὶ ἄμαχον φρόνημα. Οἶμαι γὰρ ἔγωγε, ταύτης δὴ μά λιστα τῆς αἰτίας ἔνεκα, τὸν τοῦ νόμου δοτῆρα Θεὸν, οὐχ ἀπλῶς ἀγιάσαι πᾶν πρωτότοκον εἶπεῖν, προσθεῖναι δὲ, ὅτι προσήκοι τὰ ἀρσενικά. Τοῦ γὰρ δὴ χάριν ἀνιέρων τέ ἐστι, καὶ οὐχ ἀγιάζεται τὸ θῆλυ, κἂν ὑπάρχη πρωτότοκον, ἀλλ' εἰ μὴ πω φάναι δο κεῖ πάλιν ἐρῶ, καιροῦ πρὸς τοῦτο καλοῦντος καὶ χρείας. Μόριον ὡσπερ τι τῆς νοουμένης μορφῆς ἐν τῇ θείᾳ τε καὶ ἀκαταλήπτῳ φύσει τὸ ἀνδρῶδες ἐφ' ἅπασι καὶ νεανικὸν θεωρήσομεν, τὸν τῆς διανοίας ἐπερείδοντες ὀφθαλμόν. Τοιαύτη γάρ πως ἡ τῆς θεότητος φύσις, εἴκουσα μὲν τῶν ὄντων οὐδενὶ, νικῶσα δὲ μᾶλλον, καὶ κατὰ πάντα ἀνδριζομένη τοῦ κεκλημέ νου πρὸς γενέσειν, ἐρῶμενεστάτη δὲ σφόδρα, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν εἶπεῖν, πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἔργων κατ' ὀρθωσιν. Σύμμορφος οὖν ἄρα Χριστῷ νοοῖτο ἂν εἰ κότως ὁ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀγαθοῖς οἰοεῖ τις ἀρσενό φρων καὶ νεανικός· οὐ τοιοῦτός γε μὴν, ὁ θήλειαν ἔχων, ἴν' οὕτως εἶπω, τὴν φρένα, μαλθακὴν τε καὶ εὐκαταγώνιστον. Δειλὸν γὰρ καὶ ἀδρανὲς, καὶ πρὸς μάχην καὶ εὐτολμίαν ἀπειρηκὸς τὸ θηλειῶν ἐστὶ γέ νος. Εἰκόνα δέ σοι τοῦ πράγματος παραθήσω πάλιν ἀπὸ τῆς Μωσέως συγγραφῆς. Ἔφη τοίνυν ὅτι τῶν Αἰγυπτίων ὁ τύραννος, εἰς τύπον τοῦ διαβόλου κείμε νος παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ, κατὰ τῆς τῶν Ἑβραίων ὠδίνος ὠπλίζετο, καὶ τοῖς ἔτι κατὰ νηδύος μαχόμε νος, ἀναιρεῖσθαι παραχρῆμα διετύπου τὰ γεννώμε να, καὶ φωτὸς ἄρτι πρὸς πεῖραν ἐρχόμενα. Τὸ δὲ τῆς ὠμότητος σύνθημα μετὰ τῆς αὐτῷ πρεπούσης ἐγράφετο τέχνης. Ζωογονεῖσθαι μὲν γὰρ τὸ θῆλυ, τό γε μὴν ἄρσεν ὕδασι καὶ τέλμασιν ἐναποπνίγεσθαι δεῖν ὁ μισθός ἐνομοθέτει. Ποῖ οὖν ἄρα καὶ τοῦτο ἡμῖν κατασημαίνει τὸ θεώρημα; Τί δὲ τοῖς εὐμα θεστέροις παρέσται νοεῖν; Ἡδέα γὰρ τῷ διαβόλῳ τὰ μαλθακά τε καὶ ἀνανδρα καὶ ἐκτεθηλυμένα φρο νήματα· διὸ καὶ εἰς αὐξίν ἰέναι τὸ θῆλυ παραχω ρεῖ, πλεονεκτηθῆσεσθαι ποτε παρ' αὐτῶν οὐ προσδοκήσας ὁ πονηρός. Πολεμιώτατον δὲ καὶ πρὸς τὸ νικᾶσθαι σκληρόνουν ἡγεῖται τὸν ἄρσενά· ὃν καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἐντρεφόμενον λόγοις, εἰ πρὸς μέτρον ἡλικίας ἀναδράμοι τῆς ἐν Χριστῷ, καὶ "εἰς ἄνδρα τέλειον" αὐξήσει, κατὰ τὸν Παῦλον, ἔσεσθαι 77.624 γινώσκων οὐδαμῶθεν ἀλώσιμον, πρὸ ἥβης ἀπαιρεῖ. Τὸ γὰρ ἐκ νηδύος αὐτῆς, τῇ τοῦ ἄρσενος ἐπιφύεσθαι γονῇ, τί οὖν ἐντεῦθεν; Ὅτι πᾶν τὸ τίμιον παρὰ Θεῷ, βδελυκτὸν παρ' ἐκείνῳ. Κρατήσῃ δὲ πάντως καὶ τὸ ἐναντίον· τὸ γὰρ ἐκ τοῦ διαβόλου κατεστυγη μένον, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις παρὰ τῷ Θεῷ· ψῆφον δὲ ὡσπερ τινὰ τὴν ἀρίστην ἐφ' ἑαυτῷ, τὴν ἐπὶ τῷ μι σεῖσθαι διαβολὴν μετὰ τῆς ἄλλης εὐκοσμίας ἀποκερ δαῖνον. Ὅτι δὲ καὶ τοῦτο ἐστὶν ἀληθὲς, ἐξ αὐτῶν ὑμῖν ἐπιδειξάι τῶν ἱερῶν Γραμμάτων, χαλεπὸν οὐ δέν. Οὐκοῦν ἐν τοῖς καλουμένοις Ἀριθμοῖς (κατ' ὀνόμασται δὲ οὕτως ἐν Μωσέως βιβλίον), εὐθύς ἐν ἀρχαῖς ἔφη πρὸς Θεὸς πρὸς τε αὐτὸν τὸν ἱεροφάντην Μωσέα, καὶ πρὸς Ἀαρών· "Λάβετε ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς υἰῶν Ἰσραὴλ (ἀρχὴν ὀνομάσας τὸν ἐκλογισμὸν, ἦτοι τὴν ἀπαρίθμησιν), κατὰ συγγενείας, κατ' οἴκους πατριῶν, κατ' ἀριθμὸν ἐξ ὀνόματος κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν· πᾶν ἄρσεν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν δυνάμει Ἰσραὴλ, ἐπισκέψασθε αὐτούς." Σύνες ὅπως ἀπογράφεσθαι μὲν κελεύει τὸ ἄρσεν, καὶ τὴν ἡβῶσαν ἤδη, καὶ οἰοεῖ σφριγῶσαν ἄρτι πληθύν· "Ἀπὸ εἰκοσαετοῦς γὰρ, φησὶ, καὶ ἐπάνω." Ἀλογεῖ δὲ τοῦ θήλεος παντελῶς καὶ μεираκιώδους ἡλικίας. Ἀπόβλητον γὰρ παρὰ Θεῷ φρόνημα τὸ ἀσθενὲς καὶ ἀτελὲς εἰς σύνεσιν. Γνωριμώτατον δὲ καὶ ἐν βίβλῳ ζωῆς καταγε γραμμένον τὸ ἀνδρῶδες ἅμα καὶ συνετὸν, ἅτε δὴ καὶ ἀρκούντως ἔχον εἰς τὸ ἤδη δύνασθαι ταῖς τοῦ διαβόλου κακουργίαις ἀντιστατεῖν. Φρονήματι γὰρ τῷ νεανικῷ παρεζευγμένη σύνεσις, πρὸς πᾶν ὀτιοῦν ἱκανὴ τῶν ὅσα προσήκει τῶν εὐσεβούντων ἐργάζεσθαι. δ'. Οὐκοῦν (ἀνακεφαλαιώσομαι γὰρ ἀναγκαίως τὸν τοῦ

λόγου σκοπόν) συμμόρφους ἡμᾶς ἀποτελεῖ τὸ Πνεῦμα Χριστῶ· καὶ διὰ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀρετῆς οἱ θεῖοι δὴ πάντως ἡμῖν ἐναστράπτουσι χαρακτῆρες. Συμβήσεται δὲ καὶ τοῖς μὴ τοιούτοις τὸ ἐναντίον. Ποιήσομαι δὲ φανοτάτην τοῦ λόγου τὴν δύναμιν. Ὅνπερ γὰρ τρόπον εἰς τύπον ἀνδρείας ἐλήφθη τὸ ἄρσεν, ἀνδρείας δὲ φημι τῆς νοουμένης κατὰ Θεὸν, ἢ καὶ συμμόρφους ἀποτελεῖ τῷ Χριστῷ, κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τουτονὶ λόγον, εἰς τύπον μαλακισμοῦ καὶ φρονήματος ἀσθενοῦς, διαπίπτοντός τε καὶ λίαν εὐκόλως εἰς ἡδονὰς, τὸ τῆς θηλείας εἰσφέρεται πρόσωπον. Καὶ γοῦν ἡ θεία Γραφή αὐτὴν τε τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τοὺς τῆς ἀμαρτίας ἐργάτας, ἐν τῷ τῆς θηλείας διαπλάττει σχήματι. Ὅνπερ γὰρ τρόπον συμμόρφους εἶναι φαμεν Χριστῷ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν· οὕτω καὶ τῆς ἀμαρτίας τὸ ἀκαλλέστατον σχῆμα ταῖς τῶν φιλαμαρτημόνων ψυχαῖς ἐγχαράττεται. Παροίσω δὲ τὸν μακάριον πάλιν προφήτην Ζαχαρίαν, αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μάλα σαφῶς τοῖς ἀκρωμένοις ἐξηγεῖσθαι δυνάμε 77.625 νον. Λέγει γὰρ οὕτω· "Καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ, καὶ εἶπε πρὸς με· Ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ἴδε τὸ ἐκπορευόμενον τοῦτο. Καὶ εἶπα· Τί ἐστὶ; Καὶ εἶπε· Τοῦτο τὸ μέτρον τὸ ἐκπορευόμενον· καὶ εἶπεν· Αὕτη ἡ ἀδικία αὐτῶν ἐν πάσῃ τῇ γῆ. Καὶ ἰδοὺ τάλαντον μολίβδου ἐξαιρόμενον. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ μία ἐκάθητο ἐν μέσῳ τοῦ μέτρου· καὶ εἶπεν· Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία· καὶ ἔρριψεν αὐτὴν εἰς μέσον τοῦ μέτρου, καὶ ἔρριψε τὸν λίθον τοῦ μολίβδου εἰς τὸ στόμα αὐτῆς. Καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ εἶδον· καὶ ἰδοὺ δύο γυναῖκες ἐκπορευόμεναι, καὶ πνεῦμα ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν· καὶ αὗται εἶχον πτέρυγας, ὡς πτέρυγας ἔποπος· καὶ ἀνέλαβον τὸ μέτρον ἀνά μέσον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ." Ἀκούεις ὅπως ἐν σχήματι μὲν γυναικὸς ἢ ἀνομίας τῷ προφήτῃ φαίνεται· αἱ δὲ πρὸς ὕψος αἴρουν αὐτὴν ἐπιχειροῦσαι ψυχῆ, τῆς ἐνούσης αὐτῇ δυσειδεῖας τὸν ἴσον ἔχουσι τρόπον. Καὶ αὗται γὰρ ὀρώνται γυναῖκες. Ἐποπὸς γὰρ μὴν ἐμπεφυκέναι πτέρυγας αὐταῖς ὁ προφητικὸς ἡμῖν διίσχυρίσατο λόγος, ἵνα διὰ τούτου τὸ ἔτοιμον εἰς ἀκαθαρσίαν, καὶ τὸ εὐπετὲς εἰς φιλοσαρκίαν τῶν ἀνοσίων ἐπιδείξῃ ψυχῶν. Ἀκάθαρτον γὰρ τὸ στρουθίον, φημὶ δὴ τὸν ἔποπα, σκολήκων τε καὶ περισσευμάτων τῶν ἀπὸ γαστροῦ ὅτι μάλιστα βορόν. Τοιαύτη δὲ πᾶσα φιλαμαρτημῶν τε καὶ φιλήδονος ὀράται ψυχῇ. Νοῦς μὲν γὰρ ὁ καθαρὸς τοῖς τῆς ἀληθείας ἐντρέφεται λόγοις. Ἀλήθεια δὲ νοεῖται Χριστός. Ὁ δὲ γήινος καὶ φιλοβόρβωρος, καθάπερ τινὰς σκώληκας ἔρποντας ἐν ἑαυτῷ, τὰς ἐφ' ἐκάστῳ τῶν φαύλων ἐπιθυμίας ὀρών, συλλέγει καὶ τρέφεται, τῆς ἐντεῦθεν δυσωδίας ἀφειδήσας παντελῶς. Εἰ τοίνυν ἡδύ τε καὶ φίλον λελόγισται παρ' ἡμῖν τὴν εὐκλεεστάτην τοῦ Σωτῆρος εἰκόνα φέρειν, καὶ ἀναμορφοῦσθαι πρὸς ἐκεῖνο τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον κάλλος, παραιτώμεθα τὸν δυσειδέστατον τῆς ἀμαρτίας χαρακτῆρα· φύγωμεν φρένα τὴν μαλακίαν, καὶ ταῖς τοῦ διαβόλου δυστροπίαις εὐκαταγώνιστον. Ἀνδριζώμεθα δὲ μᾶλλον κατὰ Χριστόν, ἵνα καὶ μέτοχοι τῆς αὐτοῦ εὐρισκώμεθα ζωῆς, γεγονότες ἐν προσώπῳ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ. Οὕτω γὰρ, οὕτω τῇ τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἐνοικήσασαν φθορὰν, καθάπερ τι τῶν δυσασχεστάτων φορτίων ἀποσεισάμενοι, τὴν τῆς ἀμαρτίας μεταμφιασόμεθα δόξαν, οὐ τὴν τῆς σαρκὸς ἀρνούμενοι φύσιν, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἀναστοιχειούμενοι καύχημα, καὶ μετὰ σαρκὸς καὶ ἀρρήτων τινὶ τῇ παρὰ Χριστοῦ καταστίβοντες δόξη· "Μετασχηματιεῖ γὰρ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ," καθὰ γέγραπται. Ὅτι δὲ καίτοι φθαρτῆς ὄντες φύσεως, ἐπέπερ ἐγεγόναμεν ἐν προσώπῳ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἀφθαρτοὶ διαμενοῦμεν, κατημφιεσμένοι τοῦ Σωτῆρος τὴν δόξαν, οὐδὲν ἡμῖν ἦττον κάκεῖνο σαφηνεῖ τὸ παρὰ τῇ θείᾳ κείμενον Γραφῇ παράδειγμα. Διδάξαι γὰρ ἐθελήσας ὁ πάντα ἰσχύων Θεὸς, ὅτι καὶ 77.628 τὸ φθειρεσθαι πεφυκὸς, εἰς ἕτερον τι παρ' ὅπερ ἐστὶ μετασχηματίζεται, καὶ τὴν εἰς τὸ ἄμεινον ἀνίσχει μεταδρομὴν, εἰ τῆς ἐποπτείας ἀξιοῖ τὸ τῆς παρ' αὐτοῦ· "Ὁφθαλμοὶ γὰρ Κυρίου ἐπὶ δικαίους," κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς

γεγραμμένον· λέγει πρὸς τὸν ἅγιον Μωσῆα καὶ τὸν Ἀαρών· "Πλήσατε τὸ γομὸρ τοῦ μάν, εἰς ἀποθήκην εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν· καὶ εἶπε Μω σῆς πρὸς Ἀαρών· Λάβε στάμνον χρυσοῦν ἕνα, καὶ ἔμβαλε εἰς αὐτὸν πλήρες τὸ γομὸρ τοῦ μάν, καὶ ἀπο θήσεις αὐτὸ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, εἰς διατήρησιν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν." Καίτοι τὸ μάννα, κατὰ γε τὴν ἰδίαν φύσιν ἐφθείρετο, ἀχρειότατον δὲ παντελῶς τοῖς ἐθέλουσι τηρεῖν, καὶ εἰς μίαν τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν εὐρίσκετο· ἀλλ' ἔμενον ἀδιάφθορον, ἐν ὄψει τεθὲν τοῦ Θεοῦ διὰ χειρὸς Ἀαρών, καὶ τῇ χρυσῇ συνεχὸ μενον στάμνω. Ὅτι δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔσται τι τοῦτον, ἐνδοιάσειν οἶμαι μηδένα. Ὁ γὰρ ἅγιος ὄντως ἀρχιερεὺς τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τουτέστι Χριστὸς, περιστελεῖ μὲν τῇ δόξῃ τῇ θείᾳ, καθάπερ τινὶ χρυσῷ τὸ ἡμέτερον σῶμα· παραθεῖς δὲ ὡπερ ἐν ὄψει τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, μεταθήσει πρὸς ἀφθαρσίαν. Ὑποκεισόμεθα γὰρ οὐκέτι τῇ φθορᾷ· μενοῦ μεν δὲ μᾶλλον εἰς τὸ διηνεκές. Εἰς ὑπόδειγμα γὰρ τοῦ πράγματος ἐλήφθη τὸ μάννα. Ἀποκειμένης τοιγαροῦν τῆς οὔτω λαμπρᾶς τοῖς ἁγίοις λαμπάδος, τὸν ἐκ ῥαθυμίας ἡμῖν ἐπισυμβαίνοντα νυσταγμὸν τῆς ἑαυτῶν διανοίας ὡς πορῶτάτω διωθούμενοι, μετὰ νήψεως ἀγαθῆς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατερ γαζώμεθα. Καὶ διὰ τοῦ κατορθοῦν ἐπείγεσθαι πᾶν εἶδος ἀρετῆς, ἔπεσθαί τε καὶ λίαν εὐτόνως τοῖς εὐ αγγελικοῖς προστάγμασι, καλὰς τῷ Σωτῆρι τὰς ἀμοιβὰς ἐκτίσωμεν, καὶ τῷ τῆς ἀπάντων ζωῆς ὑπεραθλήσαντι, ἐκπριαμένω τε ἡμᾶς τῷ ἰδίῳ σταυρῷ, προσ κομίζωμεν χαριστήρια θυσίας πνευματικὰς, κατὰ τὸν ψάλλοντά που καὶ λέγοντα· "Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν ὀλοκαυτώμασιν· ἀποδώσω σοι τὰς εὐχὰς μου, ἃς διέστειλε τὰ χεῖλη μου." Οἱ γὰρ ὅλως τὴν πίστιν καταδεξάμενοι, Κύριόν τε καὶ Θεὸν ὁμο λογήσαντες τὸν Χριστὸν, ὑπεσχόμεθα τὴν δουλείαν, προσεγραψάμεθα τὴν ὑπακοήν· χρεωστοῦμεν αὐτῷ τὸ πειθήνιον. Ἐννοήσωμεν γὰρ ὅτι κατὰ φύσιν Θεὸς ὑπάρχων, ἄτε δὴ καὶ ἐκ Θεοῦ πεφηνῶς, ἀρρήτως καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀναλάμψας οὐσίας, διὰ τε τοῦτο καὶ λίαν εἰκότως ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τῇ κατὰ πᾶν νοοῦμεν, ὥστε καὶ ὑπάρχων ἀληθῶς, "τεταπείνωκεν ἑαυτὸν," κατὰ τὰς Γραφὰς, "μορφὴν δούλου λαβὼν," τουτέστι γενόμενος καθ' ἡμᾶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς κατ' αὐτὸν [γενώμεθα], εἰς τὸν διὰ χάριτος ἐξεικονισμόν διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐνεργείας ἀναμορφούμενοι. Ἐπεὶπερ εἰς ἐξ ἡμῶν, ὁ δι' ἡμᾶς μὲν, ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς· Θεὸς δὲ, δι' αὐτὸν καὶ τὸν φύσαντα, καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος. Οὐ γὰρ ἐνεδέχετο μὴ εἶναι Θεὸν τὸν ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν, εἰ καὶ "γένεον σὰρξ," κατὰ τὴν Ἰωάννου φωνήν. Καὶ γοῦν τῷ γνησίῳ ποτὲ μα 77.629 θητῆ (Φίλιππος δὲ οὗτος ἦν), ἀντιβολοῦντι καὶ λέγοντι· "Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν" ἑαυτὸν εἰς ὄψιν παραθεῖς τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας τε καὶ δόξης, ἔλεγε· "Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἶμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Φίλιππε, ὁ ἔωρα κὼς ἐμὲ, ἔώρακε τὸν Πατέρα. Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἐσμεν." Ἐδειξε γὰρ ἡμῖν ἐν ἰδίᾳ φύσει τὴν τοῦ Πατρὸς, καὶ διὰ τῆς ἐφ' ἅσασι θεοπρεποῦς ἐνεργείας, οὐσιώδη χαρακτῆρα πρὸς γνῶσιν ἡμῖν ἑαυτὸν παραθεῖς τοῦ φύσαντος, τὸν ἀληθῆ καὶ μόνον ἔδειξε Θεόν. Τοιγάρτοι, νεκροῖς μὲν ἐκέλευσε παλινδρομεῖν εἰς ζωὴν, κατεφθαρμένοις τε ἤδη καὶ δυσωδόσι· θαλάττῃ δὲ καὶ πνεύμασιν ἐξουσιαστικῶς ἐπεφώνει· "Σιώπα, πεφίμωσο" τυφλοῖς δὲ τοῖς ἐκ σπαργάνων τὸ γλυκὺ καὶ τριπόθητον ἐνετίθει φῶς, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία παραδόξως εἰργάζετο. "Θεὸν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἔώρακε πώποτε," κατὰ τὸν ἅγιον εὐαγγελιστήν. Ὁ γὰρ ὑπάρχειν νοεῖται, καὶ ἔστιν ἀληθῶς ἡ θεία τε καὶ ἀπερινόητος φύσις, ποῖος ἂν κατίδοι σώματος ὀφθαλμός; ἢ πῶς ἂν ὅλως ὀρῶτο τὸ κατ' οὐσίαν οὐχ ὀρατόν; τίς δὲ τὸ ἀπρόσιτον ἐκεῖνο κατόψεται φῶς, καίτοι τῆς ἡλιακῆς ἀκτῆνος ἀπρόσβλητον τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς ἀπο στυλοῦσης τὴν ἐκλαμψιν; Ἄλλ' ἦν ἀνάγκη λοιπὸν, καὶ αὐτὸν ἡμᾶς ἰδεῖν τὸν Θεόν. Οὐκοῦν διὰ τῶν θαυμάτων ἢ θεᾶ· καὶ ἐν τοῖς παραδόξως ἀποτελουμένοις, τὸ τῆς θείας φύσεως νοηθήσεται κάλλος.

Καὶ ἡ Σοφία δὲ πάλιν, ἀπὸ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως θεωρεῖσθαι τὸν τούτων ἔφη δημιουργόν. Ἴνα τοίνυν θαυματουργήσας ἐπιγινώσκηται, καὶ δείξῃ μὲν ἡμῖν ἐν ἑαυτῷ τὸν Πατέρα, πιστεύηται δὲ ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστίν, καὶ τῶν ὄλων Κύριος, γέγονε καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, δηλονότι, καὶ τὴν ἡμετέραν ὁμοίωσιν ὑποδύς, "ἐπὶ γῆς ὤφθη," κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τῶν σοφῶν, "καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη." Ἐπειδὴ δὲ τοῖς Ἰουδαίοις ἐξ ἐπαγγελίας ὠφείλετο, "γεγέννηται μὲν ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας," κατὰ τὰς Γραφάς· ἐδίδαξε δὲ παρὰ πρώτοις αὐτοῖς, καὶ τῆς τοῦ Μωσέως συγγραφῆς, ἅτε δὴ καὶ ἐν τύποις τὸ πάλαι συντεταγμένης, τὴν ἀσυγκρίτως ἀμείνω τοῖς ἀκροωμένοις ἐχαρίζετο γνῶσιν· "Τετελείωκε μὲν γὰρ ὁ νόμος οὐδέν." Πληρέστατον τῆς εὐσεβείας τὸ καύχημα διὰ τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν ταλμάτων προσγίνεται. Καιροῦ τοιγαροῦν τὰ ἐν τύποις τεθεσπισμένα μεταπλάττεσθαι λοιπὸν εἰς ἀλήθειαν ἀναπέιθοντος, ἐπεφώνει Χριστὸς τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ· "Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια," μονονουχί τοῦτο λέγων· Παρίτω λοιπὸν ἡ Μωσέως ἐντολή, καὶ ἀργεῖτω μὲν ὁ τύπος, καὶ λατρείας τῆς ἐν σκιάῃς τὸ ἀνόητον, ἀναλαμπέτω δὲ λοιπὸν τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις, καὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀρετῆς ἡ χάρις αὐτοῖς ὁράσθω νυνὶ τελουμένη τοῖς πράγμασι· "Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν." 77.632 ε'. Ἄλλ' οἱ σκληροὶ καὶ ἄτεγκτοι τῶν Ἰουδαίων λαοὶ, οἱ πρὸς μόνην ὀρῶντες ἀναισθησίαν, καὶ μακρὰν νοσοῦντες θηριοπρεπῆ, οὐχ ὅπως προσίεσθαι δεῖν ἐλογίζοντο, τὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν, ὅτι τε ἤξει προηγγελμένον, καὶ ἅπαν ἡμῶν διασώσει τὸ γένος, ἀλλ' εἰς τοῦτο κατώλισθον ἀπονοίας οἱ τάλα νες, ὡς διδάσκοντα μὲν, καὶ τὰ ὑπὲρ νόμον εἰσηγούμενον ἀσυνέτως διαγελαῶν· ποιεῖσθαι δὲ παρ' οὐδὲν τὸ οὕτω σεπτὸν καὶ τίμιον μάθημα, καὶ λοιδορίας μὲν αὐτὸν ἐκτόποις κατασφενδονᾶν, φάγον δὲ καὶ μέθυσον καὶ Σαμαρείτην οὐ κατοκνήσαι καλεῖν· παραιτήσομαι γὰρ τὰ ἔτι τούτων εἰπεῖν χαλεπώτερα. Τοιγάρτοι καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγίων προφητῶν κατ' ἐθρηνεῖτο φωνῆς ὁ τοῖς οὕτω δεινοῖς ἀλοῦς τολμήμασι· "Οἴκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκ ἔτι μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι· παρθένος Ἰσραὴλ ἔσφαλεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, οὐκ ἔστιν ὁ ἀνιστῶν αὐτήν." Ἐξ αὐτῶν γὰρ ὅτι ἐξεμοχλεύθη τῶν βάθρων ἢ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆ, τὴν ὑπερφερῆ τοῦ σώζοντος ἀνεξικακίαν ἀσώτατα δαπανήσασα. Ὡντο γὰρ πως οἱ τῶν Ἰουδαίων λαοὶ τε καὶ καθηγούμενοι, οὐδὲν εἶναι παντελῶς εἰς ἐγκλήματος δύναμιν τὴν εἰς προφήτας ἀσέβειαν. Τοιγάρτοι καὶ ἐπ' αὐτῷ τὴν ἀνοσίαν κατατεῖναι μὴ καταδείσαντες χεῖρα, κατεγίνωσκον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς διὰ τῆς εἰς τοῦτο παραπληξίας ἀπεδήμουν οἱ δειλαιοὶ. Καὶ γοῦν ἐν προφήταις ἔφη που περὶ αὐτῶν· "Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δειλαιοὶ εἰσιν ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ. Ἐγὼ δὲ ἔλυ τρωσάμην αὐτοῦς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ." Πικρὰς γὰρ αὐτῷ τὰς ἀμοιβὰς ἐκτίνοντες, καὶ ἀποδιδόντες πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καθὼς γέγραπται, οὐχὶ μόνον ψευδῆ κατελάλουν, ἀλλὰ τοῖς ἀρχαίοις αὐτῶν δυσσεβήμασι τὴν ἀπασῶν μείζονα προστιθέντες ἀνομίαν, ἐκεῖνο δὴ πάντως τὸ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις γεγραμμένον προσεφώνουν ἀλλήλοις περὶ Χριστοῦ· "Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία." Εἶτα πρὸς ἔργον τὴν οὕτως ἀπηχεστάτην διεξάγοντες σκέψιν, καὶ συνεργάτην τοῦ πράγματος, μᾶλλον δὲ ἡγεμόνα καὶ ἐπιστάτην τὸν Σατανᾶν ποιησάμενοι, μικροῖς ἀργυρίοις τὸν ὀνόματον ἐξεπρίαντο μαθητὴν. Περὶ γὰρ τῶν τοιούτων ὁ θεῖος ἔφη που λόγος· "Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ συγγραφῆ τωσαν." Ἀλλὰ γὰρ τί δῆτά μοι μακρὸς οὕτως πρόεισι λόγος περὶ τῶν ἐν ὄψει κειμένων; Τίς γὰρ ἠγγόνησε τὰ τῶν ἀνοσίων Ἰουδαίων τολμήματα; Σταυρῷ γὰρ παραδεδώκασι τὸν ἀπάντων Δεσπότην, ταῖς οἰκείαις δειλαιοὶ κεφαλαῖς, καὶ ὄλω τῷ γενεῖ τὸ τῆς ἀσεβείας ἐπιγράψαντες ἔγκλημα. Τετολήμασι γὰρ παραφρονοῦντες εἰπεῖν· "Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν." Ἀλλὰ καὶ τῷ τι μίω σταυρῷ προσηλωθέντα

βλέποντες, κατεμειδίωσαν οἱ πάντολμοι, καὶ ἀνεπίθοντο λέγειν ὑπὸ τοῦ ἰδίου 77.633 Πατρὸς, φημί δὴ τοῦ Σατανᾶ· "Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσο μὲν σοι." Ὁ δὲ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς σειόμενος ἤδη καὶ πίπτοντα βλέπων τὸν πάλαι καθ' ἡμῶν τυραννήσαντα θάνατον (ἔμελλε γὰρ ἀναιρεῖσθαι παντελῶς τῷ θανάτῳ τῆς ἀγίας σαρκός), τοὺς τῶν Ἰουδαίων ὀνειδισμοὺς παρ' οὐδὲν ἐποιεῖτο. Σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ, καὶ ζῶντας καὶ νεκροὺς ἀπαλλάξαι τῆς ἁμαρτίας, καὶ καινοτομησαὶ πάλιν τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομὴν, ἧ δὴ καὶ γέγονεν. Ἐσκύλευσε γὰρ τὸν ἄδην θεοπρεπεῖ καὶ ἀγαθῷ προστάγματι τοῖς ἐκεῖ λέγων· "Ἐξέλθετε, καὶ ἀνακαλύφθητε" καὶ τριήμερον ἀναστήσας τὸν ἴδιον (σιξ), ἀπαρχὴ γὰρ τῶν κεκοιμημένων, καὶ πρῶτό τοκος ἐκ νεκρῶν ὁ Χριστὸς, ἀνελήφθη πρὸς τὸν Πατέρα, παράκλητος ὑπὲρ ἡμῶν. Ὡς γὰρ ὁ Παῦλος φησι, "Οὐκ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθεῖν ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καὶ καθ' ὁμοίότητα χωρὶς ἁμαρτίας." Καὶ πάλιν· "Ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθεῖσαι." Ὅτι δὲ καὶ ἤξει, κατὰ τὰς Γραφάς, ἐκάστῳ τε ἀποδώσει κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ, τὸ θεῖον ἅπασιν βῆμα προθεῖς, οὐδαμόθεν ἀμφίβολον. Ἐπὶ τούτοις ἅπασιν λαμπρὰν οὕτως εἰκό τως ἐπιτελοῦμεν τὴν ἑορτήν, οὐχ ἑαυτοῖς ἔτι ζῶντες κατὰ τὴν θεῖαν Γραφήν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἀγοράσαντι Χριστῷ. Φέρε δὴ οὖν ὑποτάξωμεν αὐτῷ τὸν αὐχένα, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀνδριζώμεθα, τὴν τοῦ σώματος τηροῦντες ἀγνείαν, τὸν ἐν ψυχῇ μολυσμὸν παραιτούμενοι· τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχόμενοι· τῶν πτωχῶν μνημονεύοντες, καὶ τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. Τότε γὰρ, τότε καὶ καθαρῶς τὴν πάναγνον ταύτην νηστείαν ἐπιτελοῦμεν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἐννεακαιδεκάτης τοῦ Μεχίρι μηνός, τῆς δὲ ἑβδόμης τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ τετράδος καὶ εἰκάδος τοῦ Φαμενώθ μηνός, περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἐννάτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός ἐσπέρα βαθεία, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν, ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκουσῇ Κυριακῇ τῇ τριακάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός Φαμενώθ, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ νόμου διάταξιν. Οὕτω γὰρ, ὀρθῇ πίστει καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις τελειούμενοι, κληρονομήσομεν βασιλείαν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄.

α΄. "Δεῦτε δὴ, δεῦτε πάλιν, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ," καὶ διὰ τῆς πανάγνου νηστείας, "δεῦτε, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ," καὶ διὰ τῆς εἰς ἅπαν ὑποταγῆς τὸν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς βασιλέα τιμήσωμεν, τὸ γεγραμμένον εἰδότες· "Ἀγαθὸν 77.636 ἀνδρὶ, ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ." Τὸ γὰρ ὑπεξεῦχθαι νόμῳ, καὶ παιδαγωγῆσθαι θεσμοῖς τοῖς διὰ Χριστοῦ, πῶς οὐκ ἂν τις ὑπεραγάσαιο, ταῖς ἀνω τάτων πασῶν εὐκλείαις τιθεὶς ἐναρίθμιον; Χρῆμα μὲν γὰρ, ἀγαπητοὶ, τίμιόν τε καὶ ἀξιόληπτον ἢ ἀρετῇ· καὶ ἀπάντων, οἶμαι, τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ τεθραυμασμένων εἴη μὲν ἐν ἀμείνοσι παρά γε τοῖς ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθόσιν. Ἐπαινέσαι δ' ἂν τις, καὶ μάλιστα εἰκότως, τὸν ἐπιεικῆ καὶ κόσμιον, εἰ μυρίους ἐπ' αὐτῇ διαπλήσων πόνους, ἐθελοντῆς τε εἴη καὶ φιλεργέστατος, καὶ τῆς ἀπασῶν ἀρίστης προθυμίας ἀνάμεστος. Δεῖν γὰρ ἔγωγέ φημι τοῖς οὕτω λαχοῦσι τὴν δόξαν ἐξαίρετον, εἴτα προσεῖη σκοπὸς, μαλακίζεσθαι μὲν οὐδαμῶς· ὄκνου δὲ καὶ δειλίας, καὶ ῥαθυμίας ἀπάσης κατανδρίζεσθαι φιλεῖν, ὡς ἄναντες μὲν, ἢ δυσπόμενον ἡγεῖσθαι μηδὲν, εὐστιβὲς δὲ λίαν καὶ τὸ τραχὺ, εὐκατέργαστον δὲ κομιδῇ καὶ ὅπερ ἂν εἴη δυσεπιτήδευτον. Αἰσχροὺς γὰρ, ὡς ἀληθῶς, τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν σωμάτων ῥώμη μεγαλαυχεῖν εἰωθότας,

καὶ τέχνην ἐψησικηκότας ἢ τὴν ἐν παλαιστραῖς τετιμημένην, καὶ γυμνοπαιδείαις ταῖς ἐν ἄστεσι πρεπούσαις, ἤγουν τὴν ἐν μάχαις διαφανῆ, καὶ τοῖς ἀντεξάγειν ἐπιχειροῦσιν ἀπρόσβλητον, ἐκπρεπεστάτην ἐπεὶ γεσθαι δόξαν ταῖς οἰκείαις ἀναδεῖν κεφαλαῖς· ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς [ἴσ. οὐς] ὁ ἰσόθεος ἐπέλαμψε λόγος, οὐ κοσμητικὴν εὐθυμίαν, οὐ χρόνῳ μεμετρημένην εὐημερίαν ἐλεῖν σπουδάζοντας, ἀλλ' ὡς ὁ σοφώτατος ἔφη Παῦλος, βασιλείαν οὐρανῶν παραλαμβάνοντας ἀσάλευτον, τοὺς ἐν τῷδε τῷ βίῳ βραχεῖς ὑποβλέπεσθαι πόνους, καὶ οὐκ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὸ ἀνεῖσθαι ζητεῖν, καίτοι σαφέστατα καὶ ἐναργέστατα βοῶντος τοῦ Παύλου· "Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. Ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται." Ὅτι μὲν οὖν τῆς εὐνομοτάτης ζωῆς εἰς εὐκλεεστάτην ἐλπίδα καταίρει τὸ τέλος, τὸ θεῖον ἡμᾶς πιστώσεται λόγιον· "Ἀγαθῶν γὰρ πόνων, φησὶ, καὶ καρπὸς εὐκλείης." Ὁ δὲ μοι θαυμάζειν ἔπεισιν, ἐκεῖνόν ἐστιν. Εἰ μὲν γὰρ τις ἡμῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς οὕτω λαμπρᾶς παρ' ἐλέσθαι δόξης ἐπιχειρῶν ἠλίσκετο, οὐ μετρίαν ἂν εἰκότως ἐποίησάμεθα τὴν καταβολὴν, ὡς τὰ πάντων ἄριστα ζημιούμενοι, καὶ δύσοιστον τὴν πλεονεξίαν. Ἐπεὶ δὲ τὸ κωλύον οὐδὲν ὀραῖσθαι λαμπροῦς, πῶς οὐκ ἂν γένοιτο τῶν ἀτοπωτάτων, ταῖς μὲν παρ' ἐτέρων δυστροπίαῖς ἐπηληγηκότας, ἀφορήτως ἔχειν, καὶ πικραῖς οὕτω δυσφημίαις ὀραῖσθαι πεφορτισμένους, αὐτόκλητον δὲ τῶν ἀγαθῶν τὴν ζημίαν ταῖς ἰδίαις ἡμᾶς ἐπισύρεσθαι κεφαλαῖς, καὶ ῥοπήν διανοίας ἐθελουργῶ τῆς ἑαυτῶν καταθλῆσαι ζωῆς. Καιρὸς οὖν ἄρα φροντίδος, ἀγαπητοὶ, νήψεώς τε καὶ ἐγκρατείας, καὶ τῆς πανάγνου νηστείας· ἐξελίττει γὰρ ἡμῖν αὐτὴν, καὶ ἐπὶ θύρας ἄγει λοιπὸν ὁ καιρὸς. Τοιγάρτοι καὶ νομικοῖς ἐπόμενοι διατάγμασι, καὶ τὴν τῆς ἱερᾶσθαι λαχοῦσι πρεπωδεστάτην μονονουχὶ ἀνατείνον 77.637 τες σάλπιγγα, μέγα τι καὶ διαπρύσιον κήρυγμα, καὶ εὐσημοτάτην ὡσπερ ἠχὴν ἀναγεγωνεῖν ἠπειγόμεθα, τοῖς ἀπανταχόσε κατασημαίνοντες, ὅτι "καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ," κατὰ τὸ γεγραμμένον, καιρὸς ἀγώνων καὶ πόνων καὶ νίκης τῆς κατὰ παθῶν σωματικῶν τε καὶ ψυχικῶν. β'. Παραθήγει δὲ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ διάγ γελσιν Γράμμα θεῖόν τε καὶ ἱερὸν, ὡδί πῶς ἔχον καὶ λέγον· "Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῆ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημάνητε ἐν ταῖς σάλπιγγι, καὶ ἐπὶ τοῖς ὀλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν, καὶ ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις ἔναντι τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν." Οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἔν γε τῷ παρόντι μάλιστα καιρῷ σαρκὸς τε καὶ παθῶν καταστρατεύεσθαι δεῖν ὁ τῆς νηστείας ἡμᾶς ἀναπέθει θεσμὸς, φέρε τοῖς καθήκουσιν ὄπλοις ἀνδρείως ἐναρμοσώμεθα, καὶ παντευχίαν ἀμφισώμεθα τὴν πνευματικὴν. Παρίτω δὲ ἡμῖν ὁ Χριστοῦ στρατιώτης ἀγωνιούμενος, οὐ σιδήρῳ λαμπρῷ τεθωρακισμένος, οὐ φρικτὸν ἀνατείνων λόφον, οὐ χαλκήλατον ἀσπίδα καὶ δόρυ προφαίνων, ἀλλ' ἢ φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, "ἐνδυσάμενος τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην, καὶ ὑπομονήν, καρτερίαν τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς;" φρόνημα νεανικόν τε καὶ ἄθραυστον, καὶ καρδίαν οὐκ εὐκατάσειστον, ἀκλινῆ δὲ μᾶλλον καὶ ἐρηρυσμένην, καὶ ἀφιλόμαχον μὲν εἰς ἀδελφούς, ἐμπειροπόλεμον δὲ πρὸς ὑπεναντίους. Τοῦτ' ἔστιν οἷμαι δηλοῦν τὸ διὰ τῆς προφήτου φωνῆς ὀρθῶς εἰρημένον· "Ὁ πρᾶξ ἔστω μαχητής." Μὴ γὰρ εἴ τις οἰέσθω τὸ πικρὸν τῶν δαιμονίων ἠρεμήσειν στίφος, ἤγουν καταλήξειν τῆς καθ' ἡμῶν μανίας τὸν Σατανᾶν. Καὶ εἴρηται μὲν πρὸς Ἰουδαίους· "Εἰ ἀλλάξεται Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς δυήσεσθε εὖ ποιῆσαι, μεμαθηκότες τὰ κακά." Ἀλλὰ τὸ οὕτως ἔχον ὀρθῶς τε καὶ καλῶς καὶ ταῖς πονηραῖς καὶ ἀντικειμέναις δυνάμεσιν ἐπαυδήσαι τις ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, αἱ τόνδε περινοστοῦσι τὸν κόσμον, ἐκάστου τῶν ἐν αὐτῷ πολυπραγμονοῦσαι βίον, δεῖ νοῖς τε καὶ ἀγρίοις ὄμμασι τοὺς ἀγίους κατασκεπτόμεναι, καὶ τοὺς μὲν ἤδη νενευκότας εἰς πονηρίαν παραθήγουςαι πρὸς ἀποστασίαν

τὴν ἔτι μειζόνως χείρονα, καὶ φαυλότητος ἀπάσης ἐπ' αὐτὸ λοιπὸν ἰοῦσαν τὸ ἀκρότατον· τοῖς γε μὴν ἐλομένοις ἀγαθὸν ουργεῖν, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἐπαυχεῖν κατορθώμασι, καθάπερ τοῖς τῶν ὅτι μάλιστα πολεμιωτάτων ἀντεγειρόμενοι, καὶ τῆς ἐνούσης αὐταῖς δυστροπίας ἀντεξάγουσαι τὴν ὠμότητα. Μάχεται γὰρ ἡμῖν οὐχ αἷμα καὶ σὰρξ, ἀλλ' ἡ παγχάλεπος καὶ ἀποστάτις τῶν δαιμόνων πληθὺς, καὶ μὴν ἐπὶ ταύτῃ καὶ τῶν τῆς σαρκὸς κινήματων ὁ ἔμφυτος μὲν, πλὴν 77.640 ἀτίθασσος νόμος ἀνθέλκων καὶ βιαζόμενος ἐπὶ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, καὶ σκληρὸν ἀνιστὰς κατὰ τοῦ πνεύματος τὸν ἀρχένα. Ἀντίκειται γὰρ ἀλλήλοις τὰ φρονήματα· καὶ διώκισται πολὺ κατὰ τὸ ἐναντίως ἔχον. Καί μοι δοκῶ παραπλήσιόν τι παθεῖν τὰς τῶν ἀνοσιῶν ψυχὰς, ὅποιον ἂν τισὶν εἰκὸς συμβῆναι πόλεσιν ἢ χώραις, αἷς θύραθεν μὲν τῶν προσοικούντων βαρβάρων περιαγγέλλεται πόλεμος· οὐκ ἀστασίαστα δὲ τὰ εἶσω πυλῶν, ἀλλ' ἐγγενὴς μὲν τοὺς ἐν αὐταῖς καταβόσκειται μάχη· τὸ δὲ καὶ μόλις τῶν ἔξω περὶ εὐνοίας, εἴπερ τι μετῆν ὁμοιοῦσας αὐτῷ, αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ συνθραύεται, ταῖς διχονοίαις κατεσχισμένον. Ὅτι γὰρ τις οὐ μικρὰ ἐν ἡμῖν ἢ τῶν θελημάτων ὁρᾶται διαφορὰ, μαρτυρήσει λέγων ὁ θεσπέσιος Παῦλος· "Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον· βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τί με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;" Διττὸς οὖν ἄρα καὶ οὐχ ἀπλοῦς ἐν ἡμῖν ὁ πόλεμος. Ἄλλ', οἶμαί γε δή που, φαίη τις ἂν, καὶ ταυτὶ λέγοντος ἐμοῦ διαπύθοιτο· Τί οὖν, ὦ τάν; Ἄρα δεήσει τὰ ὅπλα μεθέντα ἐπιδοῦναι τὸ κρατεῖν ἀκόντι τοῖς ἐχθροῖς, καὶ βιαιοτάτοις ὡς περ δεσπόταις καταζευξάμενος τὸν ἀρχένα, σφαλερὸν εἰδόμενος τὸ μάχεσθαι, καὶ θητεύειν ἀνάγκη σαρκὶ καὶ δαίμοσιν, ἀπειρηκότας τὴν σωτηρίαν; Οὐ μὲν οὖν ταυτὶ γὰρ ὕψλος, καὶ ἕτερον οὐδέν. Ἄπαγε τῆς δυσβουλίας, ἄνθρωπε. Μεθίστη τὸν νοῦν εἰς ἀνάληψιν εὐτολμίας· κἂν φύσιν ἀκούσης σαρκὸς, ἐπιβρέπεστερον πῶς ἐχούσης πρὸς ἡδονὰς τὸ φρόνημα, μὴ καταδήσης τὴν ἀντίστασιν· μικροῖς κομιδῇ καταδρίζεται πόνοις, κἂν ἴδῃς κεκινήμενην, καὶ τῶν τοῦ πνεύματος θελημάτων κατατεθηγμένην, μέθες ὡς τάχος τὴν ῥαθυμίαν, καὶ τοὺς τῶν ἀθλῶν τῶν ἀρίστους ἀπομιμούμενος, ἀνταποδύου θερμότερον· καὶ τοῖς τῆς ἀγνεΐας ὅπλοις ἀνηρμοσμένος, ἐπίδειξον αὐτῇ τὸν ἐξ ἀσκήσεως πόνον, καὶ φυγὰς οἰχήσεται τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος, καὶ ὄψει παραχρῆμα δραπέτην, ὃν ὠήθης εἶναι δυσάλωτον. Οὕτως καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν κατεστρατεύετο, λέγων· "Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μὴ πῶς ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι." Ἴππον μὲν γὰρ τὸν ὑψαύχενον, πρὸς ἐπιστήμονα δρόμον χαλινοῖς περιτρέπουσιν, οἷς ἐν λόγῳ τὸ ἐπιτήδευμα. Ναυτικῶν δὲ καταλόγων οἱ καθηγούμενοι, ταῖς τῶν οἰάκων περιστροφαῖς κατ' εὐθὺς διαθεῖν ἀναπέιθουσι τὰς ὀλκάδας. Σώφρων δὲ νοῦς καὶ εὐδόκιμος, ἥκιστα μὲν ἐλαφρὸς, ἢ λογισμῶν ἀπάταις εὐδιάρρηκτος. Βεβηκῶς δὲ ὡς περ ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ ἀμωμήτως ἐρηρυσμένος, τοῖς μὲν ἐξ ἀσκήσεως πόνοις καταρρυθμίζει τὴν σάρκα πρὸς τὸ δεῖν ἐθέλειν ὑποκεῖσθαι τῷ Θεῷ· ἀδιάστροφον δὲ παντελῶς τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς πρακτέοις ποιεῖται 77.641 διαδρομήν· "Λογισμοὶ γὰρ δικαίων, κρίματα," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Εἴη δ' ἂν καὶ ἐτέρως ἀπροφάσιστον ἀληθῶς τὸ ἀσθενεῖν εἰς ἐγκράτειαν. Οὐ γὰρ δή τοι μόνος τῆς ἐπιεικειᾶς ὁ τρόπος περιέσται σαρκὸς, ἀλλ' ἤδη νενέκρωται τὸ διχοστατοῦν ἐν αὐτῇ, καὶ κατηργήθη διὰ Χριστοῦ. Ἐξηγήσεται δὲ πάλιν τοῦ Σωτῆρος ὁ μαθητὴς καὶ τῆς ἐμφύτου μάχης τὴν δύναμιν καὶ τὸν τῆς νεκρώσεως τρόπον. Ἐφη γὰρ πάλιν· "Ἄρ' οὖν αὐτὸς ἐγὼ, τῷ μὲν νοῦ, δουλεύω νόμῳ Θεοῦ· τῇ δὲ σαρκί, νόμῳ ἁμαρτίας. Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν. Ὅ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου." Καὶ πάλιν· "Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ

Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα." Νεκρωθείσης τοιγαροῦν τῆς σαρκὸς ὅσον ἤκεν εἰπεῖν εἰς ἐπιθυμίας λόγον· ἐφεῖται γὰρ δὴ τοῖς ἐθέλουσι νικᾶν· "Ὁφειλέται ἐσμέν, οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν, καθὰ γέγραπται. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῶμεν, τεθνηξόμεθα· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦμεν, ζήσομεθα. Ὅσοι γὰρ Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ Θεοῦ εἰσιν." Ἐννοεῖν δὲ ἀκόλουθον, ὡς ἔστιν ἀληθῶς αἰσχρὸν τε καὶ καταγέλαστον τοὺς εἰς τοῦτο δόξης ἀφιγμένους τε ἤδη καὶ κεκλημένους, ὡς τὸ τῆς υἰοθεσίας ἐλεῖν ἀξίωμα, δούλους ὀρᾶσθαι σαρκὸς, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον φύλακας εἶναι γενναίους τῆς ἀρετῆς, ἵνα καὶ τὴν εὐρημένην ἀνασώσαιντο δόξαν. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὰς ἐπὶ ταῖς ῥαστώναις αἰτίας ἀποσκευάζεσθαι, φληνάφως ἐκεῖνο λέγοντας· Ἐτυραννούμεν, ἐδούλευον· ἀντελέγχοντος ὡσπερ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐλευθερίας τὸν νόμον ταῖς ἡμετέραις σκέψεσι μονονουχὶ καὶ ἀντιβοᾶν ἀναγκάζοντος. γ'. Ἐξηγεῖσθω τοιγαροῦν τῶν ἀγίων ὁ παιδοτρίβης, καὶ τὰ κατὰ σαρκὸς ἡμῶν παιδευέτω παλαίσματα γράφων ὡδί· "Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν, καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνανεώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον καὶ εὐάρεστον." Καὶ μὴ ἐπὶ τούτῳ ὁ σοφὸς Ἰωάννης, "Μὴ ἀγαπᾶτε, φησὶ, τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐὰν γὰρ τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου· οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ. Καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, 77.644 μένει εἰς τὸν αἰῶνα." Φρενὸς οὖν ἄρα τῆς ἀγαθῆς ἀμοιρήσειεν ἂν, εἶπερ τῷ δόξαι λυσιτελέστερον, προσέσθαι μὲν τὰ βελτίω, καὶ ἡγεῖσθαι παρ' οὐδέν, ἀνθελέσθαι δὲ μᾶλλον, ἃ καὶ γέλωτος ἄξια ἀποφαίνει, καὶ χρόνῳ μετρεῖται βραχεῖ. Ἄρα γὰρ εἴ τις χρυσῷ παραθεῖς τὸν μόλιβδον, αἰρεῖσθαι ἐκέλευε τὸ δοκοῦν, οὐκ ἂν ἐκεῖνο παρέντες, ὃ καὶ ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦται λόγου, εἶτα τοῖς ἀσυγκρίτως ὑπερκειμένοις ἀμελλητὶ κατανεύοντες τὸ χρῆναι νικᾶν, ἄριστα βεβουλευσθαι παρά τε σφίσιν αὐτοῖς καὶ ἑτέροις ὑπενοήθημεν; Εἶτα πῶς οὐ λίαν ἐκτοπώτατον, εὐήθες τε παντελῶς, ἐν μὲν ὕλαις φθαρταῖς καὶ γηϊνοῖς πράγμασι τοσαύτην ἡμᾶς ποιεῖσθαι τὴν διάκρισιν καὶ εὐθυδικίαν, ἐν δὲ τῆς ψυχῆς ἀγαθοῖς, καίτοι δέον ἐξακριβοῦν ὅτι μάλιστα τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις, ἀναπεπτωκότας ὀρᾶσθαι, τοσοῦτον καὶ τῆς τοῦ πρέποντος θήρας ὀλιγωρεῖν ἐγνωκότας ὡς ἢ μηδὲν εἰδέναι τὸ λυσιτελοῦν, ἡγουν εἰδότας, ὑπερορᾶν, καὶ τοῦ μὲν αἰεὶ πεφυκότος ὠφελεῖν, ἢ ὀλίγον κομιδῇ ποιῆσαι λόγον, ἢ παντελῶς οὐδένα, ἐπιθρῶσκειν δὲ τοῖς αἰσχροῖς; Φέρε δὴ οὖν, φιλοσαρκίας μὲν τῆς μυσαρῶ τῆς ἀμείνους ἀναφαινόμεθα, τὴν δὲ ταῖς ἡμετέραις συνέκδημον ἀρετὴν, τῆς προϋργιαιτέρας σπουδῆς ἀξιώσωμεν, πρὸς ἅπαν εἶδος ἀγαθουργῶν τὸν ἑαυτῶν ἀποτορευόντες βίον. Δεῖν γὰρ ἔγωγέφημι τοῖς τὴν εὐδόκιμον ἐλομένοις ζῶν, οὐχὶ μόνης ἐγκρατείας τῆς κατὰ σῶμα νοουμένης, ἀλλ' οὐδὲ μόνου τοῦ κατ' ἀθλῆσαι σαρκὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑτέρας ἐπιεικείας τῆς ἐν ἡθελίαι καὶ τρόποις. Ἀτυράννευτος μὲν γὰρ εἰς ὄργην, τὴν ἐκ τῆς πραότητος εὐδίας ἐπασκήσας ὁ νοῦς· "Ὁ γὰρ κρατῶν ὄργης, κρείσσων καταλαμβανομένου πόλιν," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Καὶ μὴ καὶ ἐπὶ τούτῳ νεανικώτατος ὁ ἐν λόγῳ κόσμος, καὶ λημμάτων ἀδίκων ἢ περιπτῶν οὐχ ἠττώμενος· ἀπερίσπαστον δὲ δικαιοσύνην τὴν ἀφιλοχρηματίαν ἡγούμενος, καὶ πενίαν ἐκούσιον τῆς ἐκ πλοῦτου μερίμνης προτιθεῖς· ὀλιγαρκέστατον γὰρ τοῦ Σωτῆρος τὸν μαθητὴν ἀναφαίνεσθαι, καὶ ὑπάρχειν ἀληθῶς ὁ σοφώτατος Παῦλος

διεκελεύσατο, λέγων· "Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἄρκεσθησώμεθα. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς ἐπιθυμίας πολλὰς καὶ ἀνοήτους, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν." Οὐκοῦν οἰχέσθω μὲν τῶν περιττῶν ἢ ζήτησις· διαρρίπτέσθω δὲ ὡσπερ εἰς ὄρος, ἢ εἰς κύμα, κατὰ τινας, καὶ προ τετάχθω τοῦ πλείονος τῶν ἀναγκαίων ἢ χρήσις, ὄψου φημί, καὶ περιβολαίων εὐτελῶν Ταυτὶ γὰρ εὐπορί στότατα, καὶ ἀταλαίπωρον ἔχοντα κομιδῆ τὴν εὖρε σιν. δ'. Πρὸς δὲ γε τούτοις ἅπασιν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ὁ τῆς κατὰ Χριστὸν τιμάσθω ἀδελφότητος νόμος, καὶ ὁ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης κρατεῖτω θεσμός. "Πλήρωμα γὰρ νόμου ἢ ἀγάπη," κατὰ τὸ γεγραμμένον. 77.645 Καρπὸν δὲ ἀγάπης εἶναί φαμεν, τὸ ἐποικτεῖρειν τοὺς ἐν ἐνδείᾳ καὶ ἐν σπάνῃ τῶν ἀναγκαίων καθεστηκότας. Μὴ γὰρ εἴπῃς, ἄνθρωπε, κατὰ σαυτόν· Πεπλοῦ τηκα τὴν πίστιν· ἔγνωκα τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς Θεὸν καὶ Κύριον· ἀπενόστησα δικτύων διαβολικῶν, καὶ δαιμονιώδους ἀπάτης· ἀπενιψάμην τῆς εἰδωλο λατρείας τὰ ἐγκλήματα. Σώζεται μοι τῆς εὐνοίας τὸ καύχημα. Διαμέμνησο δὲ τοῦ λέγοντος· "Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐάν τις πίστιν λέγῃ ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; Μὴ δύναται ἢ πίστις σῶσαι αὐτόν; Ἐάν γὰρ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ ἐν ὑμῖν γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὡς τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δὲ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν· Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ· θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε· μὴ δώτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;" "Ἡ γὰρ οὐκ οἶσθα, νοεῖν δὲ οὐκ ἔχεις, ὅτι τοῖς πιστεύουσι πρέπει τὸ ἀμελλ[λ]ητῆ τοῖς θεοῖς καταπέιθεσθαι νόμοις. Βαρβάρω μὲν γὰρ καὶ χωρῶν καὶ πόλεων ἐξωκισμένω τῶν καθ' ἡμᾶς ἔθων τε καὶ νόμων παντελῶς ἀμοιρήσαντι, τὴν τῆς παρανομίας γραφὴν οὐκ ἂν, οἶμαι, τις ἐποίησιν δικαίως, εἴ γε σωφρονοίῃ· αἰτιῶτο δ' ἂν εἰκότως, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, τοὺς πόλεσι τε καὶ νόμοις ἐντε θραμμένους, εἴπερ τισὶ συμβαίνοι παρολισθῆσαι τοῦ πρέποντος. Οὐκοῦν, οἷς μὲν οὕτω τὸ εὐδοκιμεῖν ἐν λόγῳ, σφαλερὸν δὲ ὁμολογουμένως τὸ χρῆμά ἐστι, περιέσται δ' οὖν ὅμως τὰς τῶν κατηγορημάτων αἰτίας ἀποσκευάζεσθαι, τὸ μὴ τοῖς θεοῖς παιδαγωγεῖσθαι νόμοις, οὐκ ἀπίθανον ἔχουσι τὴν ἀναλογίαν. Τοῖς δὲ τὸ πιστεύειν ἐλομένοις, ἀνυπαίτιον μὲν οὐδαμῶς τὸ ἀπειθεὲς καὶ ἐξήνιον. Τὸ δὲ ἀπειπεῖν τὴν δουλείαν, διὰ τοῦ τὸν θεῖον ἀποσεύσασθαι ζυγόν, πῶς οὐ σφόδρα παγχάλεπον; Οὐκοῦν τῇ πίστει συμπαραζεύχθω καὶ τὰ ἐξ ἔργων καυχήματα· καὶ ἡ φησὶν ὁ Σωτὴρ, "Γινώμεθα οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν. –Ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος, καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως." Χαλεπὸν δὲ οὐδὲν καὶ ἐξ αὐτῶν ὑμῖν ἐπιδειξάτω τῶν ἱερῶν Γραμμάτων, καὶ τῆς φιλαλληλίας τὰ γέρα, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις κατάκρισιν. Θεαύμασται μὲν γὰρ ὁ μακάριος Ἰωβ ἐφ' ἑαυτοῦ λέγων· "Ἀδύνατοι δὲ, χρεῖαν ἦν ποτε εἶχον, οὐκ ἀπέτυχον· χήρας δὲ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ἐξέτηξα. Εἰ δὲ καὶ τὸν ψωμόν μου ἔφαγον μόνος, καὶ οὐκ ὀρφανῶ μετέδωκα. Εἰ δὲ καὶ ὑπερεῖδον γυμνὸν ἀπολλύμενον, καὶ οὐκ ἠμφίεσα. Ἀδύνατοι δὲ, εἰ μὴ εὐλόγησάν με, ἀπὸ δὲ κουρᾶς ἀμνῶν μου ἐθερμάνθησαν οἱ ὦμοι αὐτῶν. Εἰ ἐπῆρα ὀρφανῶ χεῖρα, πεποιωθῶς ὅτι πολλή μοι βοήθεια περίεστιν. Ἀποσταίῃ ἄρα ὁ ὦμός μου ἀπὸ τῆς κλειδῆς, ὁ δὲ βραχίον μου ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος συντριβεῖν." ε'. Κατακέκριται δὲ καὶ ἀδιάφικτον ἔχει τὴν κόλασιν ὁ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις πλούσιος, περὶ οὗ φησὶν ὁ Σωτὴρ· "Ἀνθρωπὸς τις ἦν πλούσιος, καὶ 77.648 ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος λαμπρῶς. Πτωχὸς δὲ τις Λάζαρος ἐβέβλητο εἰς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἠλκωμένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ψιχίων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ἄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὄρᾳ τὸν Ἀβραάμ, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ

ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξη τὴν γλῶτταν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι." Καὶ εἶπερ τι χρὴ βραχυλογουῦντας ἡμᾶς ἐπὶ τούτοις εἰπεῖν· τῷ μὲν γὰρ πλουσίῳ, λεπτὰ μὲν ἦν σφόδρα καὶ ἀλουργῇ τὰ ἐσθῆματα, καὶ χρυσῷ που τάχα διαπεπασμένα· οἶκος διαφανῆς, κρεῖττων, οἶμαι, καὶ θαύματος, καὶ φθόνῳ μανίαν ἀνακαῦσαι δυνάμενος· οἰκετῶν εὐειματούντων οὐ μετρία πληθὺς, δάπιδες αἱ πολυειδεῖς, καὶ αὐτοῖς ἐδάφουσιν ἐπεστρωμένοι· οἰνοχόοι, καὶ ὄψο ποιοὶ, καὶ ἀλφιτουργοὶ, καλοὶ καὶ ἀστεῖοι τὸ ἐπιτήδευμα· τράπεζα τῶν ἐδωδίων ἀεὶ καταγέμουσα. Ἄλλ' ἦν δήπου καὶ κολάκων ἐσμὸς τῆς τοῦ πλουσίου γλώττης ἀπηρητημένων, καὶ ὁμνούντων μὲν, ὅτι πάντων ἄριστον, εἰ προέλοιτό τι καὶ τῶν ἀτοπῶν τάτων θαυμάσαι, κακυνόντων δὲ, ὡς τάχος, εἰ καὶ αὐτὴν κακύνουσι τὴν ἀρετὴν. Τὴν δὲ γε θεομισῇ καὶ ἐξίτηλον βδελυρίαν, κώμους δὴ λέγω, καὶ παρακροτήματα, τὰς τε ἐπιτραπεζίους ὠδὰς, καὶ ἀύλητρίδων ὀρχήματα, τί δεῖ καὶ λέγειν; Σιωπᾶσθαι γὰρ οἶμαι πρέπειν, ἃ καὶ διὰ μνήμης ἔλῶν, οἴχοιτ' ἂν τις οὐκ ἀζήμιος. Ὁ δὲ γε ἕτερος ἦν τρισάθλιος πένης, ἀνείμων, ἀνέστιος, κηδεμόνων ἕρημος, καὶ τῆς τοῦ σώματος εὐρωστίας ἐπίδειξ, ὅλον ἔχων τῆς ἐπιθυμίας τὸ τέλος εἰς τὸν τῶν ἀπαραιτήτων ἔκπορισμόν, καὶ τῆς εὐημερίας τὸ πλάτος ἐν ὀλίγοις ἀναμετρούμενος. Ὡς γὰρ δεῖν πρὸς πέρας ἦκειν ἐλπίδος καὶ προσευχῆς, εἶπερ ἄρτους καὶ ῥακίων ἐξείη μεταλαχεῖν. Εἰς τοῦτο δὲ ἦκειν ταλαιπωρίας αὐτὸν ὁ τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς καταγράφει λόγος, ὡς καὶ ὀδωδόσι συνευνάζεσθαι κυσὶ, καὶ μό νους ἐκείνους ἔχειν ὁμιλητὰς, ἡδιστὰ τε προσίεσθαι θεραπεύοντας, ὅτε λίχνον ἐπ' αὐτῷ τὴν γλῶτταν ἰέντες, διαμαρτεῖν ἠθέλον, ἦν ἂν καὶ σφίσι αὐτοῖς τραυμάτων ἄκεσιν φυσικοῖς ἐξεῦρον νόμοις, καὶ τῷ Λαζάρῳ δωρούμενοι. Ἄλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ὑπολογιζόμενος ὁ γεννάδας ἐκεῖνος καὶ φιλόκομπος ἀνὴρ· ἦν μὲν γὰρ ἀτεράμων καὶ ἀναλγῆς, ἐποικτεῖται δὲ δέον, ἠγεῖτο φορτικόν, καὶ ταῖς ἀνηκέστοις τοῦ κάμνοντος συμφοραῖς, τὸ τῆς ἡμερότητος ἐπὶ 77.649 στάξαι δάκρυον, ἀφιλοθέως παρωθούμενα, εἰκαῖον ἄχθος ὠνόμαζε· καὶ συρφετοῦ μὲν διενεγκεῖν οὐδέν· ἐν ἴσῳ δὲ τοῖς ἐν μνήμασι, βδελυρὸν εἶναι καὶ ἀπηχθῆ μένον, καὶ ἐν λόγῳ κεῖσθαι μηδενί. Καίτοι χρῆν· δήπου διενθυμείσθαι σοφῶς, ὡς ὁ τῆς ἡμετέρας φύσεως γενεσιουργὸς καὶ τεχνίτης, οὐχ ἕτερον μὲν τοῖς πλουσίοις εἰς τὸ εἶναι πάροδον, ἕτερον δὲ τοῖς ἐν ἐνδείᾳ δεδώρηται· ἄλλ' ἴση μὲν πάντων ἢ ἐκ πατρὸς εἰς μητέρα καταβολή, ὠδίνες δὲ καὶ ὁ τοῦ τόκου τρόπος οὐχ ἕτερος, καὶ μὴν καὶ αὐτὸ διὰ τῶν ὁμοίων σχημάτων ἔρχεται τὸ σῶμα· ἕνα δ' οἱ πάντες οὐρανὸν περικείμεθα· ἐνὸς ἡλίου λαμπάδι τετιμημέθα, οὐκ ἀμείνω μὲν καὶ φαιδρότεραν τοῖς ἐκ πλούτου διαφανεστέροις ἐνιέντος αὐγῆν, ἦττον δὲ ἢ κατ' ἐκείνους τοὺς ἐν ἐνδείᾳ φωτίζοντες. Οὐκοῦν ἢ μὲν φύσις οὐκ οἶδε διαφθορὰν, οὐδὲ μὴν ὁ τῆς ἀπάντων γενέσεως ἀρχηγέτης Θεὸς, προσεξεύρηται δὲ τοῦτο ταῖς ἀνθρωπίναις πλεονεξίαις. Ἄλλ' ἦν δήπου τάχα τὸ ἀπείργον οὐδέν, διὰ τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων, καὶ αὐτῆς εὖ μάλα τῆς θείας καταστοχᾶ ζεσθαι γνώμης· οἴχεσθαι δὲ οὕτως ἔῃν ἐξ οὐρίας τὰ καθ' ἡμᾶς, τῷ τῆς ἀγάπης δεσμῷ πρὸς ἰσότητα διοικούμενα. Ὁ γὰρ ἐν ἴσῳ πάντα διανείμας τὰ τῆς φύσεως ἀγαθὰ, καὶ τῷ περιττῷ καὶ πλείονι τιμήσας οὐδένα, πῶς οὐκ ἂν ἠθέλησεν ἐκποδῶν ποιῆσαι τὴν ἐν τοῖς ἕτεροις πλεονεξίαν, καὶ οἰκονόμους ὥσπερ τινὰς τῶν ἐν ἐνδείᾳ καθεστάναι τοὺς ἔχοντας, ἵνα τι καὶ δόξης καὶ τῆς εἰς αἰῶνας τρυφῆς τοῖς εὖ πεπονθόσι συμμετασχεῖν ἰσχύσειαν; Ἀλλὰ γὰρ μικροῦ τι τὸν ἐμὸν παρώλισθε νοῦν, ὃ τοῖς εἰρημένοις προσθεῖναι καλόν. Ἐν ἐκείνοις ὄντα τοῖς ἀνιανοῖς τὸν Λάζαρον καὶ τῷ θανάτῳ κατελιημμένον, μεθορμίσασθαι μὲν τῶν ἀνθρώπων συμβέβηκεν. ἀποκομισθῆναι δὲ δι' ἀγγέλων εἰς κόλπους Ἀβραάμ· τὸν δὲ ταῖς ἐκ πλούτου τρυφαῖς ἀμέτρως περιχεόμενον, καὶ ταῖς τῶν κολάκων εὐφημίαις ζηλωτὸν καὶ μακαριστὸν, καὶ τὰ ἔτη

τούτων ἀμείνω πολλάκις ὠνομασμένον, τοῖς τῆς φύσεως ὑπενεχθέντα νόμοις, καὶ τὸν τοῦ θανάτου βρόχον εἰσδεδουκότα, βαθεῖ μὲν ἐγκαθειρχθῆναι σκότῳ· ἀντὶ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν τὴν εἰς ἄδου κρίσιν ἀλλάξασθαι, τὴν τῆς φιλοστοργίας ἀποτίσσοντα δίκην. Ἄλλ' ἴσως ἐκεῖνο φαῖεν ἂν δήπου τινὲς τῶν ἀκροωμένων· Ποίοις ἄρα κεχρήση λόγοις, εἴ τις ἔροιο προσίων, καὶ φιλοπευστοίη, λέγων· Εἰ πτωχεῖα καθ' ἑαυτὴν τὸ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἀνεδήσατο καύχημα, καὶ τῷ τῆς δικαιοσύνης τετίμηται νόμῳ, ἐπάρατον δὲ τὸ πλουτεῖν, καὶ πικρὰν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν ψῆφον ἐκκληρώσατο· καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτό γε; Πλήν ἐκεῖνο διασκεπτέον· πλούτῳ μὲν γὰρ τῷ κατὰ τὸν βίον, παραθεῖ πως αἰεὶ καὶ συνέζευκται, κατὰ γε τὸ πλεῖστον, οὐκ ὀλίγα τὰ ἄτοπα. Ἐτοιμότερος μὲν γὰρ εἰς ὑπεροψίαν ὁ πλούσιος, ἀχάλινος εἰς πλεονεξίαν, ἡδονῶν ἠττώμενος, ὅσῳ καὶ τρυφῆς. Ὁ δὲ πτωχεῖα τριβόμενος, πῶς ἂν τι νοσήσαι τῶν εἰρημένων; Καταθρηνεῖ γὰρ αἰεὶ τὸ κεκτῆσθαι μηδὲν, καὶ ἀλυεῖ μὲν ἐφ' ἑαυτῷ καὶ στένει· διώκισται δὲ 77.652 τοσοῦτον ἡδονῆς, ὅσον καὶ τρυφῆς· καὶ ὅλος ἐστὶ φροντίδος τῆς εἰς τὸ συλλέξαι τι βραχὺ, καὶ μετρίαν εὐρασθαι τῆς ἀνάγκης παραμυθίαν. ζ'. Πρὸς δὲ τούτοις ἅπασιν, οἰήσομαι δεῖν κάκεῖ νοεῖν, ὡς ὁ ἐκάστου τρόπος τὴν ἐκάστου πράγματος φύσιν περιτρέπων ἐπ' ἐξουσίας, ἐφ' ὅπερ ἂν βούλοιο, ἢ τοῖς φαύλοις, ἢ γοῦν τοῖς τεθναμασμένοισι ἐναριθμεῖσθαι ποιεῖ. Καὶ ὅπερ ἂν εἶεν φαίη τις ἂν τὰς ἐκ τῶν βαφῶν εὐχροίας, οἷοις ἂν ἐπιφείρωνται, τοῦτο ταῖς πραγμάτων φύσεσι, τὸν τοῦ μετὰ χειρὸς ἔχοντος τρόπον. Οὐκοῦν ὁ πενίαν σωφρόνως οἰκονομῶν, ὅτι πάντων ἄριστος, οὐδὲν ἐνδοιάσας, ἐρῶ. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς βραχέσιν ἀρκούμενος, καὶ τὸ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, εὐποριστότατον, σὺν ἰδρῶτι λαβῶν, εὐχὰς ἀναφέρει χαριστηρίας· πῶς οὐκ ἂν εἴη τούτου ἄξιος, ἐπαινεῖσθαί τε ὅτι μάλιστα πρέπων, σύμβουλον μὲν ἔχων εἰς φαυλότητα τὴν ἀνάγκην, ὑπερτιμήσας δὲ οὕτω τῆς ἐγκρατείας τὸν νόμον, ὡς ἀλῦναι παντελῶς κακουργοῦντας μηδέν; Ὁ δὲ τῆ τῶν χρημάτων περιουσίᾳ διαφανῆς, πῶς οὐκ ἂν εὐθύνοιο, καὶ [ὁ] σφόδρα δικαίως, εἴπερ ἔχειν ἐξὸν εὐμενῆ τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, διὰ τοῦ κατοικτεῖρειν ἑτέρους, καὶ τοῖς ἐν ἐνδείᾳ χαρίζεσθαι βραχὺ, καὶ ὑπερκύψαι καὶ ἀνανήχεσθαι τρόπον τινὰ τῆς ἀκαταλήκτου συμφορᾶς, μόνης τῆς ἰδίας ἡδονῆς ὑπηρετήν κατεστήσατο τὸν πρόσκαιρον πλοῦτον; Οὐκοῦν ὁ μὲν Λάζαρος ἦν ἐν ἀδοκῆτοις τρυφαῖς· ὁ δὲ πλούσιος ἀσυνήθως ἐν φλογὶ καὶ μάστιξιν. Ἄρ' οὖν εἴ τις αὐτῷ κατ' ἐκεῖνο μάλιστα καιροῦ προσίων ἐφθέγγετο, καὶ ἡξίου μαθεῖν, ὁπόσων ἂν βούλοιο χρημάτων ἐκπρίασθαι τὸ διαδράναι τὴν κόλασιν, ἀφέντες ἐλέσθαι τοῦ κρείττονος, οὐκ ἂν ἐτοιμῶς ὄλην ὑπὲρ τούτου προέσθαι τὴν οὐσίαν εὖ μάλιστα δισχυρίσατο; Καὶ τίνοι τῶν ὄντων ἀμφίβολον; Ἄσοφον οὖν ἄρα, καὶ ἀμαθὲς παντελῶς, τὸ πείρα μαθεῖν ἐκδέχεσθαι τὰ δεινὰ, καὶ τοῦτο ἐξὸν τοῖς ἐθέλουσιν ἔξω πόδα πάγης καὶ ἀνάγκης ἔχειν. Καὶ εἰ τῆς Ἰουδαίων λατρείας τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ἀμείνοισι, πῶς οὐκ ἅπασι προδηλότατον, ὡς οὐκ ἂν τῷ φανεῖται διεσκεφθαι καλῶς, εἴπερ τις οἶοιο μὴ χρῆναι νικᾶν ταῖς εἰς τὸ κρεῖττον ὑπερβολαῖς τὸ παρ' ἐκείνοις τετηρημένον; Τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ· "Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ περισσεύση ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." Τί τοιγαροῦν τοῖς ἐξ Ἱερουσαλήμ ὁ διὰ Μωσέως ἄρα κεχρησμένῳ ὡδῆκε νόμος, διὰ τύπου καὶ σκιᾶς τὴν πρὸς ἀδελφοὺς ἰσότητά τιμᾶν ἀναπειθῶν; Τὴν πολλὴν ἐκείνην διαθέοντες ἔρημον, καὶ τῶν ἐδωδῶν γεγονότες ἐν σπᾶναι, δι' ἣν ἐποιοῦντο τοῦ πανσόφου Μωσέως τὴν καταβολήν, καὶ ὡς οὐκ ἐνὸν αὐτοῖς ἔτι σώζεσθαι, κατ' ἰσχύοντος τοῦ λιμοῦ, ἐμελέτων θρῆνον ἤδη τὸν ἐπὶ 77.653 κήδειον· καὶ ἀπάσης ὥσπερ ἐλπίδος ἀπολισθήσαντες, ἔφασκον· "Ὅφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, ὅταν ἐκαθίσασαμεν ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίομεν ἄρτους εἰς πλησμονήν. Ὅτι ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην, ἀποκτεῖναι πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐν λιμῷ." Διηπορηκὸς δὲ τοῦ πανσόφου

Μωσέως, καὶ ὅ τι μὲν δρᾶ σιειν ἢ λέγοι πρὸς ταῦτα, παντελῶς οὐκ ἔχοντος· ἀναθαρσήσαντες δὲ πρὸς μόνην ἐλπίδα τὴν παρὰ Θεοῦ, μελλησμοῦ τινος δίχα τῶν προσδοκηθέντων τὸ πέρας αἴτιον ἀνεδείκνυτο. Εἶπε γὰρ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· "Ἴδου ἐγὼ ὕψω ὑμῖν ἄρτους ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐξελεύσεται ὁ λαὸς, καὶ συλλέξουσι τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν." Διερμηνεύων δὲ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τοῦ νόμου τὴν δύναμιν ὁ μακάριος Μωσῆς, ἔφη πάλιν· "Οὗτος ὁ ἄρτος ὃν δέδωκεν ὑμῖν Κύριος φαγεῖν· τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε Κύριος· συναγάγετε ἀπ' αὐτοῦ ἕκαστος εἰς τοὺς καθήκοντας γομὸν κατὰ κε φαλήν, κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν ὑμῶν. Ἐκαστος ἐν τοῖς συσκήνοις ὑμῶν συλλέξατε. Ἐποίησαν δὲ οὕτω, φησὶν, οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ συνέλεξαν· καὶ ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε, καὶ ὁ τὸ ἔλαττον, οὐκ ἠλαττόνησεν." Ἡφίει γὰρ οὐδαμῶς ὁ τοῦ νόμου Κύριος συλλέγειν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν· μόνον δὲ τὸ ἀρκοῦν εἰς τροφήν τὴν σήμερον. Εἰ δὲ συγκομίσαιτό τις καὶ ὑπὲρ τοῦτο, μακρὰ τῷ νόμῳ χαίρειν εἰπὼν, εἰς σκωλήκων ὄχλον τὸ περιττὸν μετεπλάττετο· δεικνύντος, οἶμαι, τοῦ νόμου, καὶ μάλα σαφῶς, ὡς ἡδεῖα μὲν καὶ ἀνώμητος τῶν ἀρκοῦντων ἢ κτήσις· τὸ δὲ ἀπόθετον καὶ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν αὐτὴν ἀπλάστως σεσωρευμένον, σκωλήκων ἔσται παραίτιον. Καὶ ταυτὶ μὲν ὁ νόμος προεκάλει τοῖς ἀρχαιοτέροις· τί δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὁ Σωτὴρ; "Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ ἀδίκου μαμωνᾶ, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς ἑαυτῶν σκηνάς." Καὶ ἵνα σοι διαφανῆ τοῦ τεθεσπισμένου ποιήσω τὴν δύναμιν, ἐρῶ δὴ τι πάλιν. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀμφιβάλλειν, ὡς ἔν γε τοῖς δεομένοις σωφρόνων τε καὶ ἐπιεικῶν οὐ μετρία πληθὺς διαλανθάνει μὲν ἴσως ἡμᾶς, οὐ μὴν ἀγνοεῖται παρὰ Θεῶ. Ὅταν τοίνυν τῶν ἐπιγείων αὐτοῦς χρημάτων εἰσδεξώμεθα κοινωνοὺς, ἐνδοιαζέτω μηδεὶς ὅτι καὶ τοῦ μισθοῦ τῆς ἐπιεικειᾶς αὐτοῖς συμμεθ ἔχομεν. "Εἰσδέξονται γὰρ ὑμᾶς εἰς τὰς ἑαυτῶν σκηνάς," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἄριστα δὲ τοῦτο συνεῖς, καὶ αὐτὸς πού φησιν ὁ μακάριος Παῦλος· "Τὸ ὑμῶν περίσσευμα, εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα· ἵνα καὶ τὸ αὐτῶν περίσσευμα εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα." –"Γινώμεθα τοίνυν εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὐσπλαγχοὶ," καθὰ γέ γραπται, "χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἔχαρίσατο ἡμῖν ἐν Χριστῷ." Τί δὲ ἡμῖν ἐν Χριστῷ κε χάριςται ὁ Θεὸς, ἢ ποίων ἡμᾶς ἀγαθῶν συνέβη με ταλαχεῖν, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἰδεῖν; Δεδώρηται τοῖς νυν ἡμῖν πλημμελημάτων ἄφρασι, ἀνεξίκακον ἀγάπην. Διασεσώσμεθα γὰρ, λήθην ὡσπερ τινὰ λαβόν 77.656 τος τοῦ Θεοῦ τῆς ἀνθρωπίνης μικροψυχίας. Κατ' ἴχνος οὖν ἄρα καὶ ἡμᾶς αὐτοῦς ἰέναι σπουδάζοντας τῆς ἐνούσης γαληνότητος τῷ πάντων Δεσπότη, ἀνεξίκακον ἀναγκαῖον, ἀγαπητοῖ. Καὶ δὴ καὶ σωφρόνως ἐκεῖνο διενθυμώμεθα, ὅτι μυρία μὲν ὅσα τὰ ἀνθρώπινα πταίσματα, καὶ οὐκ ἄν τις γένοιτο καιρὸς τῆς ἡμετέρας μικροψυχίας ἀπηλλαγμένος. Ἄλλ' εἰ μέλλοιμεν ἐφ' ἐκάστου τῶν εἰωθότων συμβαίνειν, ἀλύειν μὲν οὐ μικρῶς, κρίνεσθαι δὲ τοῖς λελυπηκόσιν, ὅλος ἡμῶν ὁ βίος ἐν πικρία εἴσται καὶ λύπαις. Καὶ ἐπεὶ ὁδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον, καθὰ γέγραπται, τὸ ἀπείργον οὐδὲν, θανάτου κάτοχον τὴν ἐκάστου γενέσθαι ψυχὴν, τῷ μὴ δύνασθαι γενναίως ἀποκρούεσθαι τὸ λυποῦν, διατεθηγμένην αἰεὶ πρὸς τὸ χρῆναι γοργῶς ἀντεξανίστασθαι τοῖς προκεκρουκόσιν. Οὐκοῦν, ὡς ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος, ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζωμεν. Καὶ οὕτως ἀναπληρώσομεν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. Διαφανῆς γὰρ καὶ οὗτος τῆς εὐσεβείας ὁ τρόπος. Ἄλλ' εἰσὶ τινες τῶν ἐν ἡμῖν, οἳ τοσοῦτον ἀφροσύνη τοῦ θέλειν εἶναι χρηστοὶ, καὶ τὸ ἀμνησικάκον καύχημα τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς τιθέντες ὡς πορρωτάτω, ὥστε καὶ εἴ τι βραχὺ διαπταίσειαν τῶν εἰς ἀδελφότητα κεκλημένων τινές, πάντα κάλων διασεΐσαντες, καὶ ὅλον ὡσπερ τοῖς θυμοῖς ἀνέντες τὸ λῖνον, ἀκαθέκτοις φέρονται ταῖς ὀρμαῖς, καὶ ταυρηδὸν ἐπιθρῶσκουσι, δυσκλεεστάτην ἔξ[ε]ιν οἰόμενοι τὴν ὑπόληψιν, εἰ μὴ πᾶν ὅτιοῦν ἐργάσονται τῶν δεινῶν. Εἰ δὲ καὶ πού τινες εἶεν τῶν προσκεκρουκότων αὐτοῖς εὐσθενέστεροι, μυριοὶ μὲν αὐτίκα περιεστᾶσιν οἱ τῆς ἀγριότητος ὑπουργοὶ, παραθήγοντες εἰς ὄργας, ἀκονοῦντες εἰς

ἀπανθρω πῖαν, λογισμοὺς εἰσηγούμενοι, καὶ παραδεικνύντες ὁδοὺς, δι' ὧν περ ἂν εἴη τῆς πλεονεξίας ἢ δύναμις. Πάνδεινον, ἀγαπητοὶ, τῶν τοιούτων τὸ κρῖμα· καὶ συ νεξολεῖται πάντως τοῖς παροξύνουσιν ὁ παρωξυμ[μ]έ νος. Καί σοι πάλιν ἐξ αὐτῆς παροίσω τῆς θεοπνεύ στου Γραφῆς τὴν ἐπὶ τούτοις ἀπόδειξιν. Ζ'. Ἰδουμαῖοι καὶ Ἰσραηλιταὶ τετάχατο μὲν ἀνά μέρος, καὶ οὐ τὴν αὐτὴν ἄμφω ἐκκληρώσαντο χώραν. Ἀδελφῶ δὲ ἦτην καὶ γείτονε. Τοῖς μὲν γὰρ Ἡσαῦ ἐπιγέγραπται πατήρ, οἱ δὲ ἦσαν ἐξ Ἰακώβ· καὶ οἱ μὲν τὴν τῆς ἐπαγγελίας, οἱ δὲ τὴν Ἰδουμαίων ἐνέ μοντο γῆν, ὅμορον μὲν τῇ ἐτέρᾳ, συχνοῖς δὲ ὀρων ἀναστήμασι, καὶ πετραίοις ὄχθοις ἄνω καιομένην, ὡς εἶναι παντὶ τῷ δυσάλωτον, εἶπερ ἔλοιτο δηοῦν, δυσμαχοτάτην ἔχοντος τοῦ χωρίου τὴν προσβολὴν, καὶ δὴ καὶ ἐφρόνουν ἐπὶ τούτῳ μέγα. Ἐχόντων δὲ ὧδε τοῖς εἰρημένοις γένους τε καὶ χώρας, κατὰ πολὺν διειστήκει τὰ φρονήματα· καὶ διώκιστό πως εἰς ἐναντιότητα τρόπων τὰ παρ' ἄμφοῖν, καὶ πολέ μου πρόφασις ἦν τὸ τῆς λατρείας διάφορον. Ἰσραη 77.657 λῖται μὲν γὰρ, τοῖς διὰ Μωσέως ἐπαυχοῦντες νόμοις, τῷ τῶν ὄλων προσεκύνουν Θεῷ· Μωαβίται γε μὴν, ἤγουν Ἰδουμαῖοι (τούτῳ γὰρ ἐκάτερον), ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπάταις κατισχημένοι, λίθους καὶ ξύλα δια τορνεύσαντες, τοὺς οὐδὲν εἰδότας ἐπεγράφοντο θεοῦς. Ἦν οὖν ἄρα τὰ γένη προσάλληλα, καὶ λατρείαις καὶ τρόποις καὶ τόποις διηρημένα. Εἶτα διαπαῖσαι συμβᾶν τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ διὰ τῆς εἰς τὸν νόμον παροινίας λυπῆσαι Θεὸν, ἐγήγερται κατὰ τῆς Ἰε ρουσαλήμ ἀνὴρ δυσσεβῆς καὶ παράνομος, ὁ τῶν Βα βυλωνίων τύραννος. Καὶ δὴ καὶ σύμπαν τὸ ὑπὸ χει ρα γένος ἐν ὄπλοις εἶναι διεκελεύετο· καὶ ὡς αὐτίκα δὴ μάλα περιεσόμενος τῶν ἀνακειμένων Θεῷ, πι κρὸν ἐδίδου τοῦ πολέμου τὸ σύνθημα. Καὶ ἀφίκετο μὲν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καταλύσας δὲ ἐν αὐτῇ παν στρατὶ, κατεπτόησε τοσοῦτον τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, ὡς ἐν ταῖς ὁμόροις κατασκιδνάσαι χώρας, τὴν ἐνεγκοῦ σαν ἀφέντας· καὶ νεῶς ὡσπερ ἀποπηδήσαντας, ἐπ' αὐτοῖς ἤδη κειμένοις τοῖς ἐσχάτοις κακοῖς. Καὶ τί μετὰ τούτῳ πεπράχασιν Ἰδουμαῖοι; Δεῖν [ἴσ. δέον] ἐποικτεῖρουν τοὺς ἐν θορύβῳ καὶ δείμασι, καὶ πει ρᾶσθαι μᾶλλον ἐπαμύνειν αὐτοῖς, πόλεσι τε ταῖς σφῶν οἰκίσασθαι, καὶ τῆς μεταξύ κειμένης ἀπομνη μονῆσαι διαφορᾶς, πᾶν τὸ τούτοις ἔδρων ἐναντίον. Καταδεσμοῦντες γὰρ τὸν ἰκέτην, ἔτοιμον ὡσπερ τι τοῖς Βαβυλωνίοις προσεκόμιζον θήραμα, καὶ τὴν ἀδελφοῦ καὶ γείτονος σφαγὴν, καύχημα τῆς ἑαυτῶν ἐποιοῦντο λατρείας, πλατὺ γελῶντες κατὰ τῶν ὑγιασμένων, καὶ τῆς θείας δόξης κατεξανιστάμενοι, φάσκοντες τε παραφρόνως τὴν τῶν δαιμόνων ἐγὴ γέρθαι δύναμιν, καὶ τοῖς ἀτιμάζουσιν τὴν παρὰ σφί σιν λατρείαν ἐγκατασκήψαι τὸν Βαβυλώνιον, οὐχ ἐτέ ρου του χάριν, ἢ τούτου καὶ μόνου. Ἐπειδὴ δὲ ἂν θρώποις οὐκέτι φορητὸς, Θεῷ δὲ ἀπηχθημένος ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐφείνετο γέλως, τῆς μὲν τῶν ἡγιασμέ νων ἀπενοσφίζετο χώρας ὁ τῶν πολεμίων στρατὸς, μετέρρει δὲ ὡσπερ ἐπ' αὐτὴν ἤδη τὴν Ἰδουμαίαν, μεταθέντος εἰς τὸ ἐναντίον τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, τοῦ πάντα ἰσχύοντος, καὶ τὸν θυμὸν ἐπ' ἐκείνους εὐλόγως ἤδη μετηντληκότος. Ἐδαπανᾶτο δὲ οὕτω τοῖς Βαβυλωνίων τοξεύμασιν ὁ πάλαι πλατὺς καὶ ἀτεράμων καὶ ἀλαζῶν, ὡς ἕνα που τάχα διαλαθεῖν τὸν οἰκῆτορα, καὶ εἰ πολυανδροῦσά τις εἴη καὶ τετεῖ χισμένη πόλις. Αὐτὸ δὲ τὸ θεῖον ὑμῖν ἀναγνώσομαι λόγιον ὡδί πως ἔχον. Ἔστι δὲ ὁ λόγος παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰδουμαῖον· "Ἰδοὺ ὀλιγοστὸν ἔδωκά σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἠτιμωμένος σὺ εἶ σφόδρα· ὑπερη φανία τῆς καρδίας σου ἐπῆρέ σε, κατασκηνοῦντα ἐν ταῖς ὀπαῖς τῶν πετρῶν· ὑψῶν κατοικίαν αὐτοῦ, λέγων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Τίς με κατάξῃ ἐπὶ τὴν γῆν; Ἐὰν μετεωρισθῆς ὡς ἀετὸς, καὶ ἀνά μέσον τῶν ἄστρον θῆς νοσοῖάν σου, ἐκεῖθεν κατάξω σε, λέγει Κύριος." Εἶτα τῆς ἀγανακτήσεως τὴν αἰτίαν ἐξ 77.660 ηγούμενος ἐπιλέγει τουτοισί· "Διὰ τὴν σφαγὴν καὶ ἀσέβειαν τὴν εἰς τὸν ἀδελφόν σου Ἰακώβ, καὶ καλὺ ψει σε αἰσχύνῃ, καὶ ἐξαρθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἄφ' ἧς ἡμέρας ἀνέστης ἐξεναντίας ἡμέραις αἰχμαλω τιζόντων ἀλλογενῶν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ἀλλότριοι εἰσῆλθον εἰς πύλας

αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ἔβαλον κλήρους, καὶ σὺ ἦς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν· καὶ μὴ ἐπίδης ἐν ἡμέρᾳ ἀδελφοῦ σου ἐν ἡμέρᾳ ἀλλοτρίων· καὶ μὴ ἐπιγελάσης ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, καὶ μεγαλορῆμονήσης ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. Μηδὲ εἰσέλθῃς εἰς πύλας λαῶν ἐν ἡμέρᾳ πόνου αὐτῶν, μηδὲ ἐπίδης καὶ σὺ τὴν συν αγωγὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀλέθρου αὐτῶν· μηδὲ συνεπιθῆ ἐπὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν· μὴ δὲ συγκλείσης τοὺς φεύγοντας ἀπ' αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ τῆς θλίψεως." Ὁρᾷς οὖν ὅπως, ἐπεὶ περ οὐκ ὦντο δεῖν ἐπαμύνειν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἐζηλώκασι δὲ τὴν τῶν πολεμίων ἀπανθρωπίαν, αὐτοὶ παρ' ἐλπίδα παγ γενεὴ διολώλασιν. Ἄρ' οὖν Ἰδουμαῖοι μὲν ἦσαν ἐν τούτοις· νηποινὶ δὲ ὁ Βαβυλώνιος τῆς ἀγίας κατηλαζονεύσατο γῆς, καὶ ταῖς τῶν παθόντων ταλαιπωρίαις ἐπορχούμενος, ἄσυλον ἐτήρει τὴν εὐθυμίαν; Οὐ μενοῦν. Ἐπιδείξω γὰρ αὐτὸν αὐτίκα δὴ μάλα τοῖς τετολμημένοις ἀνάλογον ἐκτετικότα τὴν δίκην. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν Ἰδουμαίαν ἀφείς, οἴκαδε τρέχειν ἐσκέπτετο, καὶ ἀνακομίζεσθαι δοκοῦν, τῆς ἀποδημίας ἐδίδου τὸ σύνθημα, παραποδίζοντος μὲν οὐδενός, τὴν ἑαυτοῦ μεθορμίζεται· καὶ βασιλείων τῶν βαρβαρικῶν εἶσω τε ἦν ἤδη, καὶ πανηγύρεων ἤπτετο, καὶ σε μὲν ἐποιοῖτο διήγημα τῶν ἡγιασμένων τὰ πάθη· συναγείρεσθαι μὲν ἐπὶ πανδαισίᾳ τοῖς ἐπὶ τέλει διεκελεύετο, μεστὸν δὲ ἦν αὐτῷ τὸ συμπόσιον εὐφημιῶν τε καὶ κρότων. Ἐμερίζοντο δὲ τινες τῆς ἀπονοίας τοὺς λόγους· καὶ ὁ πεπραχὸς τι τῶν ἀπηχεστέρων, τὰς πολὺ τῶν ἄλλων διαφανεστέρας ἐζήτει τιμὰς, ἄθλά τε παρ' ἐκείνοις ἦν ἰσομέτρως ταῖς ἀπανθρωπίαις χορηγούμενα. Τότε δὴ, τότε λοιπὸν ἐφίει τῷ τυραννήσαντι τὴν ὄργην, ὁ πάντα ἰσχύων Θεός· καὶ ταῖς ἀδοκῆτοις ἐγκατασπείρεσθαι συμφοραῖς τὸν ὑπερόπτην ἐποίει. Στασιάζει μὲν γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὸ ὑπήκοον αὐτῷ, καὶ κατεσχίζετο μὲν ταῖς διχονοίαις τὰ γένη πρὸς ἄλληλα· καὶ πρὸς ἀπόστασιν ἤδη τὴν κατὰ τοῦ κρατοῦντος ἐχώρει τῶν ἀρχομένων τὸ ἀλκιμώτατον· καὶ ἀκήρυκτον μὲν ἐμελέτα τὸν πόλεμον. Ἔργον δὲ ἦν αὐτοῖς περισπούδαστον, ἐμπρῆσαι μὲν τοῦ τυράννου τὰ βασίλεια, ἐκ βάθρων δὲ ὡσπερ αὐτῶν τὴν ἀλαζόνα τε καὶ ἐπίσημον ἀναμοχλεῦσαι πόλιν, φημὶ δὴ τὴν Βαβυλωνίων. Καὶ δὴ καὶ μάχης ἀψάμενοι, τρόπαιον αἴρονται, καὶ πυρὶ μὲν τὴν Βαβυλώνα, σιδήρῳ δὲ τοὺς ἐν αὐτῇ δαπανήσαντες, λαμπρὸν τοῖς ἀνδραγαθήμασι τὸ πέρασ ἐπέειγοντο τοῦ τυράννου τὴν σφαγὴν. Ἄλλ' ὡς πάντῃ τε καὶ πάντως ἔσοιτο ταυτὶ δὴ συνεῖς διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος φωταγωγίας ὁ προφήτης Ἱερεμίας, μέγα τι καὶ ἐξαισίον ἀναβοήσας φαίνεται. Παραθὴ 77.661 γων μὲν ὡσπερ εἰς μάχην τὴν κατ' ἐκείνου πολλοὺς, οὕτω πού φησι· "Παρατάξασθε ἐπὶ Βαβυλώνα κυ κλόθεν. Πάντες τείνοντες τόξον, τοξεύσατε ἐπ' αὐτήν, μὴ φείσησθε ἐπὶ τοῖς τοξεύμασιν ὑμῶν, καὶ κατακρατήσατε ἐπ' αὐτήν· παρελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτῆς, ἔπεσαν αἱ ἐπάλξεις αὐτῆς, κατεσκάφη τὸ τεῖχος αὐτῆς, ὅτι ἐκδίκησις παρὰ Θεοῦ ἐστίν, ἐκδίκησις λαοῦ αὐτοῦ." μονονουχὶ δὲ καὶ τῆς τῶν πιπτόντων οἰμωγῆς γεγωνὸς οὐκ ἀνήκοος, πάλιν οὕτω φησί· "Φωνὴ πολέμου καὶ συντριβὴ μεγάλη ἐν γῆ Χαλδαίων. Πῶς συνεκλάσθη καὶ συνετρίβη ἡ σφύρα πάσης τῆς γῆς; Πῶς ἐγενήθη εἰς ἀφανισμόν Βαβυλῶν; Βαβυλῶν ἐν ἔθνεσιν ἐπιθήσονται σοι, καὶ ὡς ἀλώση, Βαβυλῶν, οὐ γνώση· εὐρέθης, καὶ ἐλήφθης, ὅτι τῷ Κυρίῳ ἀντέστης." ἡ'. Ταυτὶ δέ μοι πρὸς ὑμᾶς εἰρήσθω τὰ διηγήματα, οὐχ ἵνα λόγους εἰκαίους ἐλόντες εἰς οὓς ἐπικροτήσωμεν μάτην, ἀλλ' ἵνα τῶν πεπραγμένων τὴν πεῖραν ἐν παιδαγωγοῦ τινος τάξει δεχόμενοι, παραιτώμεθα τῶν φαύλων τὴν μίμησιν. Χρὴ γὰρ ἡμᾶς, ἐπεὶ περ τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ἐγνώκαμεν, τὸν ἀγαθόν τε καὶ φιλοικτίρμονα, μὴ ἐπιχαίρειν μὲν τοῖς ἀθλίως πεπραχόσι, συναλγεῖν δὲ μᾶλλον καὶ συγκαθίστασθαι φιλεῖν, καὶ φιλοστοργίας ἀμνησικάκοις καταχωννύειν τὰ λυπηρά. Χρὴ δὲ δὴ πρὸς τοῦτο μὴ κατεξανίστασθαι τῶν ἤδη κειμένων, μήτε μὴν ἐνάλεσθαι ταῖς τῶν πιπτόντων ταλαιπωρίαις, καὶ εἰ προσεῖη τὸ δύνασθαι πάντα δρᾶν ἀδιακωλύτως· δεδιέναι δὲ μᾶλλον καθ' ἑκάτερον τοῖς ἀγαθοῖς προθυμίαν διεζωσμένοι, καὶ νεανικῶ φρονήματι

διαπρέποντες, εἰς ἀνάληψιν ἄρε τῆς τὸν οἰκεῖον εὐτρεπίσωμεν νοῦν, προκαταβα-
λόντες ὡσπερ καὶ προρρίζωσαντες ταῖς ἰδίαις ψυχαῖς τῆς ἀνυπαιτίου πίστεως τὴν
ὀρθότητα. Πιστεῦσαι δὲ χρὴ τὸν ἀληθῆ καὶ φιλόθεον ὄντως Χριστιανὸν, εἰς ἓνα Θεὸν
Πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὥστε δηλονότι τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα νοεῖν τε καὶ λέγειν πηγὴν
ἀληθῶς τοῦ ἰδίου γεννήματος καὶ ρίζαν, ὡσπερ τινὰ συναΐδιον αὐτῇ τὸν ἐξ αὐτῆς
λαχοῦσαν καρπὸν. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἀπάντων ὀρατῶν τε καὶ ἀοράτων
γενεσιουργός ἐστι καὶ θε λήσει Πατῆρ. Οὕτω γὰρ εἶναί φαμεν τὰ πάντα ἐκ Θεοῦ. Τοῦ
δὲ ἰδίου γεννήματος οὐκ ἔστι δημιουργός, ἀλλὰ κατὰ φύσιν Πατῆρ. Γεγέννηκε γὰρ
ἀληθῶς ὄν κατὰ ἀπόρροϊαν, ἢ ἀποτομῆν, ἢ πάθος, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν
αὐτῶν ἔνεστιν ἰδεῖν. Σῶμα γὰρ πρόεισιν ἀπὸ σώματος· διὸ καὶ μεμέρισται· Θεὸς δὲ,
οὐχ οὕτω, ἐπεὶ καὶ μὴ κατὰ σῶμά ἐστι, μηδὲ ἐν τόπῳ, καὶ σχήματι, καὶ περιγραφαῖς·
ἀπερι νοήτως δὲ μᾶλλον καὶ ἀρήρητως, ὡς Θεός. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἐνδέχοιτο τὰ ἡμέτερα
παθεῖν τὴν ὑπὲρ πάντα φύσιν. Γεγέννηκε τοίνυν ἐξ ἑαυτοῦ τὸν Υἱὸν ὁ Πατῆρ, φῶς
ἐκ φωτός, εἰκόνα καὶ χαρακτῆρα, καὶ ἀπαύγασμα τῆς ἰδίας ὑποστάσεως, καθὰ
γέγραπται. Ἄλλ' ἐπέπερ ἦν ἐν ἐσχάτοις τὰ καθ' ἡμᾶς, βασι 77.664 λεύοντος μὲν τοῦ
θανάτου, κατεξουσιάζοντος δὲ τῶν ἐπὶ γῆς τοῦ πονηροῦ τε καὶ ἀποστάτου
δράκοντος, κατακρατούσης δὲ τῆς ἀμαρτίας, ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα ἡμᾶς πάντας
ἐξέλῃται τῶν ἀρτίως ἀπηριθμη μένων. Γεγονῶς δὲ τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν, καὶ σάρκα
λαβὼν ἐκ γυναικὸς, φημὶ δὴ τῆς ἀγίας Παρθένου, κατὰ τὰς Γραφὰς, "ἐπὶ γῆς ὤφθη,
καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη." Ἄνθρωπος μὲν κατὰ τὸ ὀρώμενον, κατὰ γε τὴν
τῆς σαρκὸς φύσιν, ἦτοι τέλειος τὸν τῆς ἀνθρωπότητος λόγον· Θεὸς δὲ τὸ
ἀληθέστερον. Οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονε, καθάπερ ἐν τοῖς ἀγίοις, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος,
ἀλλὰ αὐτὸς κατὰ ἀλήθειαν πέφηνέ τε καὶ κεχηρημάτικεν ἄνθρωπος. Τοιγάρτοι
φρονοῦντες ὀρθῶς, οὐ δύο φαμεν υἱοὺς, ἀλλ' οὐδὲ δύο χριστοὺς, ἢ κυρίους, ἓνα δὲ
μᾶλλον Υἱὸν καὶ Κύριον, καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ ὅτε τὴν τῆς σαρκὸς ἔσχε
περιβολήν. Οὐ γὰρ ἀποδιελόντες εἰς δύο, καὶ ἰδίᾳ νοοῦντες ἄνθρωπον, ἰδιαζόντως δὲ
πάλιν τὸν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀναλάμψαντα Λόγον προσκυνοῦμεν
ὡς Θεόν· ἀλλὰ τομῆν ὅλως ἢ μερι σμὸν κατὰ τὸν γε τῆς υἰότητος λόγον, οὐδένα πα-
ραδεχόμενοι μετὰ τὴν πρὸς σάρκα σύνοδον· ἓνα δὲ μόνον εἰδότες Υἱὸν, μονογενῆ,
καθὸ μόνος ἐγεννήθη παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τὸν αὐτὸν δὲ καὶ πρῶτότοκον, ὅτε
γένονεν ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, τιμῶμέν τε καὶ δοξολογοῦμεν ὁμοῦ τοῖς ἀγίοις
ἀγγέλοις, ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχοντα κατὰ φύσιν Θεόν. Οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη
Παῦλος· "Ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· Καὶ προσ-
κυνησάτωσαν αὐτὸν πάντες ἄγγελοι Θεοῦ." Οὐκοῦν, κατὰ τὴν τοῦ Ψάλλοντος
φωνὴν "Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν." Ἐπεφάνη γὰρ ἀληθῶς ἐν νυκτὶ καὶ σκότῳ
περιπατοῦσι, καὶ λόγοις μὲν τοῖς εἰς εὐ σέβειαν τὴν τῶν ἀκροωμένων καταφωτίζων
καρδίαν, μεθορμίζεσθαι πρὸς Θεὸν εἶ μάλα διεκελεύετο· τοῖς δὲ ὑπὲρ λόγον
τερατουργήμασι, Θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν ἑαυτὸν ἐπιδεικνύς, ἐκάλει σύμπαντας ἐπὶ τὸ
χρῆναι πιστεῦναι εὐπετέστερον. Ἄλλ' οἱ πάντα τολ μῶντες εὐκόλως, φημὶ δὴ τοὺς ἐξ
Ἰσραὴλ, δέον εὐ χαριστεῖν, καὶ προσήκασθαι μὲν ἀσμένως εὐεργέτην, ἐπιγράφεσθαι
δὲ Σωτῆρα καὶ βοηθὸν καὶ Κύριον, δυσσεβοῦντες ἠλίσκοντο. Οὐ γὰρ ἐφείσαντο
γλώσσης· τολμημάτων δὲ εἶδος ἀνεπιτήδευτον ἀφέντες οὐδὲν, τὸ τελευταῖον
ἐσταύρωσαν· ἔφασκον γὰρ ἴσως ἐν ἑαυτοῖς τὸ καὶ πάλαι διὰ φωνῆς Ἡσαΐου
κεχηρησμημένον· "Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δὺς χρηστος ἡμῖν ἐστιν." Ἄλλ' οἱ μὲν
ἐκεῖνα διεσκεμ μένοι, καὶ ἀφιλοθέως τετολμηκότες, αὐτόκλητοι ταῖς ἑαυτῶν
κεφαλαῖς ἐπισύροντες τὴν ὀργὴν, πανωλεθρία διολύλασιν. Ὁ δὲ, καίτοι κατὰ φύσιν
ὑπάρχων ζωῆ, συνεχώρει τὴν σάρκα παθεῖν τὸν θάνατον οἱ κονομικῶς δι' ἡμᾶς, "ἵνα
καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ," καθὰ γέγραπται. Κατελθὼν γὰρ εἰς ἄδου, καὶ τοῖς

ἔκεισε διακηρύξας πνεύμασιν, ἀνείς τε τοῖς κάτω τὰς κεκλεισμένας πύλας, καὶ τὸν ἄπλη 77.665 στον τοῦ θανάτου κενώσας μυχόν, ἀνεβίω τριήμερος· ἀνέβη δὲ οὕτω πρὸς τὸν Πατέρα μετὰ τῆς ἀναληφθείσης σαρκὸς, ἀπαρχή τις ὡσπερ τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ "πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ἴν' ἐν πᾶσι γένηται πρωτεύων," κατὰ τὸ γεγραμμένον. "Ἦκει τε εἰσαυθις ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ κριτῆς, ἀποδώσων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. "Κρινεῖ γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ," καθὰ γέγραπται. Ἐπὶ τούτοις, ἀγαπητοὶ, τὰ τῆς ἀγίας ἡμῶν ἑορτῆς συνθήματα, ταυτὶ, τῆς θείας ἡμῖν πανηγύρεως ἀνακηρύττει τὰς ἀφορμάς. Φέρε τοίνυν πάντα περιστείλαντες ὄκνον, καὶ πᾶσαν ῥαστώνην τῆς ἑαυτῶν διανοίας ἀποπεμψάμενοι, γοργῶ καὶ ἐγρηγορότι φρονήματι πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀγαθῶν δρομαῖοι χωρήσωμεν, τὸν θεῖον εἰς νοῦν ἔχοντες φόβον, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἀσπαζόμενοι, τὴν τοῦ σώματος ἀγνεῖαν ἐπιτηδεύοντες, τὸν ἐν ψυχαῖς μολυσμὸν παρωθούμενοι, τῶν πτωχῶν μνημονεύοντες τῶν κακουχομένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι· μνημονεύοντες δὲ τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδε[σ]μένοι· καὶ πάντα πράττοντες μετὰ φόβου Θεοῦ. Τότε γὰρ, τότε τῷ πάντων Δεσπότῃ καὶ Σωτῆρι Χριστῷ καθαρὰν τε καὶ ἀνυπέτιον τὴν νηστεῖαν ἐπιτελέσομεν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἐπὶ ἐννάτης τοῦ Φαμενώθ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκάτης τοῦ Φαρμουθι μηνός, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας, τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ Κυριακῇ, τῇ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς· ἵνα καὶ δι' ὀρθῆς πολιτείας τοῖς ἀγίοις πάλιν ἐντροφήσωμεν λόγοις· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, τιμὴ καὶ δόξα καὶ κράτος. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄.

α΄. Σκιὰν μὲν ὁ νόμος ἔχει τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς ἀληθείας ὑποπλάττεται σχῆμα, διὰ τύπου καὶ αἰνιγμάτων, τῶν διὰ Χριστοῦ τεθεσπισμένων ὑποφαίνων ἡμῖν τὸ μυστήριον. Τοιγάρτοι διεκελεύετο τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων· "Σαλπίατε ἐν νεομηνία σάλπιγγι, ἐν εὐσήμεν ἡμέρα ἑορτῆς ἡμῶν." Ἡμεῖς δὲ τῶν τύπων ἰόντες ὡς πορρωτάτω, τῶν ἀρχαίων σχημάτων τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἀπαλλάττοντες φύσιν, προὔργιαιτέραν ποιώμεθα τῶν θείων καὶ εὐαγγελικῶν ἐνταλμάτων τὴν παιδευσιν. Καὶ ἐπεὶ ἡμῖν ἡ διαφανὴς καὶ εὐσημοτάτη πάλιν ἀνέλαμψεν ἑορτὴ, τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐκοσμίας ἀγῶνας, καθάπερ τὴν τῶν ὀρίμων ἑαυτῇ συνεισάγουσα, δότε δὴ, δότε τὰς τῶν ἀγίων ἰχνηλατοῦντι φωνὰς, καθάπερ ἐξ ἱερᾶς ἡμῖν ἀναφωνῆσαι σάλπιγγος· "Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς 77.668 τρίβους αὐτοῦ." Τὸ γὰρ οἶμαι ζῆν ἐπείγεσθαι φιλοθέως, καὶ τοῖς ἐξ ἐπιεικειᾶς ἀυχήμασι κατασεμνύνεσθαι φιλεῖν, ἐν γὰρ τῷ παρόντι μάλιστα καιρῷ τὸ ἐτοιμάζειν ἐστὶ τὴν ὁδὸν Κυρίου, καὶ τὴν τοῖς ἑορτάζουσιν πρέπουσαν ἐξ ἀγαθοῦ συνειδότος εἰσδέχεσθαι θυμηδῖαν. "Τοῖς μὲν γὰρ ἀσεβέσι οὐκ ἔστι χαίρειν, λέγει Κύριος." Πῶς γὰρ ἂν ἡ πόθεν ἀρμόσαι τοῦτο αὐτοῖς, ἐπληρωμένην ἔχουσι τὴν ἐφ' οἷς εὐθύνονται δίκην; Τό γὰρ μὴν ἐν εὐπαθείαις εἶναι πνευματικαῖς, καὶ λιπαρωτάταις ἐλπίσι καταπαίνεσθαι, πρέποι ἂν εἰκότως τοῖς ὅτι μάλιστα βεβιωκόσιν ὀρθῶς, καὶ ὡσπερ τινὰ κανόνα τῆς οἰκειᾶς ζωῆς τὸν θεῖον ἀποφίνασι νόμον. Ὅθεν, ἅγιοι ἀδελφοί, κλήσεως οὐρανοῦ νόμοι, κατακλονῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, διαμεμνημένοι τοῦ λέγοντος· "Σίδηρος σίδηρον ὀξύνει, ἀνὴρ δὲ παροξύνει πρόσωπον ἑταίρου." Ὅνπερ γὰρ τρόπον οἱ βαρβαρικαῖς ἐφόδοις ἀντεγείρονται, καὶ ἀντεξάγειν θέλοντες ὡς ἐν

καλῶς, πα ραθῆγουσι μὲν ἀλλήλοις εὐτολμίαν, καὶ παρακροτεῖν ἐπέγονται εἰς ἐπίδειξιν αὐτοῖς ῥώμης τε καὶ τέ χνης, τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν εὐρῆσθαι πιστεύοντες, οὕτω τε δεινοὶ καὶ δυσκίνητοι τοῖς δι' ἐναντίας ἐμ πίπτουσιν· ὄκνου μὲν ἤδη πῶς ἀμείνους ὄντες καὶ δείματος, καὶ τῶν ἀνωτάτω κινδύνων κατευμεγεθοῦντες, εἰ τύχοι· οὕτω δὴ χρῆναί φημι τοὺς οἴ[σ]περ ἂν εἶεν τῆς ὀσιότητος ἐρασταί, τοῖς τοῦ διαβόλου κα κουργήμασιν ἀοκνότατα μὲν ἀντιφέρεσθαι φιλεῖν· εὐσθενεστάτην δὲ οὕτω ποιεῖσθαι τὴν ἀντίστασιν, ὡς αὐτό που λοιπὸν ἀληθεύοντας ἐκεῖνο φωνεῖν· "Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;" Κατακομίσει γὰρ ἂν εἰς δειλίαν ἡμᾶς τὸ σύμπαν οὐδὲν, εἰ τῆς τῶν ἀγίων ἀρετῆς κατ' ἴχνος ἐπόμνηοι, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἔχο μεν γνώμην, ἀνδριζομένοις τε καὶ λέγουσι· "Κύριος φωτισμὸς μου καὶ Σωτῆρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δεῖ λιάσω;" –"Δεῦτε τοιγαροῦν, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν." Καλεῖ γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν ὁ καιρὸς εἰς τριπόθητον ἑορτήν. Καὶ ἐπεὶπερ ὁ πᾶσιν ἀπηχθη μένος κατηργήθη θάνατος ἐν δυνάμει Χριστοῦ, καὶ ἡ πάλαι δεινὴ καὶ δυσάλωτος ἀνηρέθη φθορὰ, διὰ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, φέρε τι μέγα καὶ διαπρύσιον ἰέντες κήρυγμα τοῖς ἀπανταχόσε λέγωμεν· "Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ." Καὶ τίς ἂν γένοιτο πάλιν ὁ τῆς ἀγαλλιάσεως τρόπος τοῖς ἐν Χριστῷ τοῦτο δρακῆ ἔλομένοις; "Ὅτι μάλιστα πρέπων, τὸ ἀποφοιτῆσαι μὲν ἢ τάχος τῆς γεωδεστέρας καὶ χαμερρίφοῦς ἡδονῆς, καὶ ἀπαξαπλῶς ἐπιθυμίας ἀπάσης σαρκικῆς· ἀνθελέσθαι δὲ μᾶλλον τὰ ἐν μοίρᾳ τῇ κρείττονι, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀμείνοσιν ἐπιδιδόντας τὸν νοῦν, ἀποπληροῦν ἐπέιγεσθαι, καὶ μάλα προθύ 77.669 μως, τὸ διὰ φωνῆς ἡμῖν τοῦ μακαρίου Παύλου καλῶς τε καὶ ὀρθῶς εἰρημένον· "Τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθᾶ νόμνηοι, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι." Οὐκοῦν παχεῖα μὲν ὡσπερ καταχωννύσθω λήθη τὰ παριππεύσαντα· καὶ δὴ τῆς ἀρχαιοτέρας ἀβουλίας ἀποφοιτήσαντες, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινώμεθα· τουτ ἔστιν, ἐπὶ τὸν ἐν φρονήσει τέλειον ἰέναι σπουδάζωμεν. Λελατρεύκαμεν "τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· καὶ ἡμῶν ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Χριστῷ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Κεκλήμεθα γὰρ εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ· καὶ ταῖς ἡμετέραις διανοίαις τὸ τῆς ἀληθείας ἥστραψε φῶς. Κρηπὶς γὰρ αὕτη παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἀπάσης ἀρετῆς ἐν ἡμῖν θεμέλιος. Τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἄνωθεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, διὰ φωνῆς τῶν ἀγίων προφητῶν, αὐτὸ δὴ τουτὶ κατεσήμανε, λέγων· "Ἴδου ἐγὼ τίθημι εἰς τὰ θεμέλια Σιών λίθον ἐκλεκτὸν ἀκρογωνιαῖον, ἔντιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ κατασχυνοθῆ." Ἄριστα δὲ τοῦτο συνεῖς καὶ ὁ θεσπέσιος ἡμῖν ἐπεφώνει Παῦλος· "Ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα." Καὶ τίς ὁ θε μέλιος, ἢ ποία τις ἄρα τῶν καθ' ἡμᾶς ἡ κρηπὶς, μαθήση παρ' αὐτοῦ βοῶντος ἀναφανδόν· "Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸ κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός." Οὐκοῦν ὑποβάθραν καὶ θεμέλιον ἔχοντες τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας, ὡς που καὶ Γράμμα φησὶν ἱερὸν, καὶ τὴν ἑαυτῶν καρδίαν κατασκεπτώμεθα, μὴ ἄρα τι τῆς θεομισοῦς ἀπιστίας, οἷα τις ὄφει ἐν χειρῶν, διαλανθάνει λείψανον· μὴ τις "ρίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῆ," κατὰ τὸ γε γραμμένον. Πονηρὸν γὰρ τὸ χρῆμα, καὶ διαφόρητον νόσημα φαίη τις ἂν εἶναι νοῦ τὴν δυσγενῆ διψυχίαν, καὶ οὐκ ἂν ἀμάρτοι τοῦ πρέποντος, ἐπεὶ τι τὰ πάντων αἴσχιστα περιέσται δήπου, καὶ οὐχ ἔκοῦσι παθεῖν τοῖς τῆδε διακειμένοις. Εὐκατάσειστον μὲν γὰρ κομιδῆ, καὶ εἰς ἄκρον ἤκουσαν τῆς ὄλης, ὡς ἔπος εἶπειν, ἀσθενείας, ἐπαθρήσαι τις ἂν οἰκίαν τῆς ἐν ἀρχαῖς ὑποβάθρας ἀπολιθῆσασαν, εὐκατὰ γώνιστον δὲ παντελῶς. Κατὰ τὸν ἴσον τρόπον τῷ πειράζοντι Σατανᾶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν κατίδοι τις ἂν, εἰ τὸν οἰκεῖον ἀφεῖσα θεμέλιον, τουτέστι Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν τῆς πίστεως ὑποβάθραν ταῖς διψυχίαις ὑβρίζουσα

παραλόγως αλίσκοιτο. Καί μοι δοκεῖ περὶ τῶν τοιούτων εἰπεῖν ὀρθῶς τε καὶ ἀνεγκλήτως ὁ Χριστοῦ μαθητῆς, ὅτι "Κρεῖττον ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐπιγνοῦσιν εἰς τὰ ὀπίσω ἀνακάμψαι ἀπὸ παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς. Γέγονε γὰρ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς Παροιμίας· Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὕς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου." Ὡσπερ γάρ ἐστι παμμόχθηρον, ἀδελφοί, τὴν ἀκάθαρτον κύνα τὸν ἴδιον ἔμετον ἀναρρόφοῦσαν ἰδεῖν· (βδέλυγμα γὰρ εὐθύς ὁ τοῦτο παθῶν), πάντως δήπου καὶ ὁ τὴν ἕξιν ἀστεῖος καταστυγήσει βλέπων τὴν 77.672 ἕν, ὅτι μακρά τε καὶ κάκοσμος, ἐκ πηγαίων εὐθύς ἀναπηδῶσα ναμάτων, βορβόροις εἰσαυθις καὶ τοῖς εἰς ἄκρον καταμιαίνουσιν ἑαυτὴν ἐγκαθήσει τέλμασιν· οὕτως, οἶμαι, πάναισχρόν τε καὶ ἀτοπῶτα τον, μᾶλλον δὲ ἀπάσης ἀτοπίας τρέχον ἐπέκεινα, ἀληθὲς εἰπεῖν τῆς διψυχίας τὸ ἔγκλημα, παλινδρομεῖν ἀναπειθὸν ἐπὶ τὴν ἐν ἀρχαῖς ἀβουλίαν, καὶ ἐπ' ἐκείνης αὐθις ἰέναι κελεῦον τῆς ἀσεβείας τὴν νόσον, ἣν διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν παραδόξως ἀποκρουσάμενοι, τῆς πνευματικῆς εὐρωστίας ἐπεδραζάμεθα, τὸν νοῦν ὑγιᾶ τε καὶ ἀσινῆ ἐσχίκαμεν. Οὐκοῦν ἀκόλουθον ἐκεῖνο δὴ πάλιν ἡμᾶς διασκεψάμενους ἰδεῖν· Εἴ τι τῶν τοῦ σώματος ἡμῖν ἐπυρώθη μελῶν, καὶ νόσος αὐτὸ δεινὴ κατεβόσκετο· κατεκλήλησε δὲ τις τῶν ἰατρῶν τὸ πάθος, τοῖς ἐκ τῆς τέχνης εὐρήμασι παρατρέπων εἰς ἡμερότητα, καὶ οἰονεῖ πως ἀνασειράζων τοῦ κακοῦ τὸν ἐπέκεινα δρόμον, ἢ καὶ ἀνακόπτων εἰς τὸ παντελές, ἄρα τίς εἰς τοῦτο πεσὼν εὐηθείας ἀλώσεται, ὡς μὴ τοῦ παντὸς ἄξιον ἠγεῖσθαι τὸ χρῆμα, παλινδρομεῖν δὲ αὐθις ἐθελῆσαι πρὸς τὸ νοσεῖν; καὶ τίς ἄνους τε καὶ βραχυγνώμων ἀνὴρ εἴη ἂν εἷς γε τοσοῦτον, ὡς ἐνὸν ἐλέσθαι τὸ εὐρωστεῖν, τῶν ἐναντίων ἐρᾶν; Ἐπεὶ δὲ οὐχὶ τὸ σαρκίον ἡμῖν τὸ ἐκ γῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κράτιστον, ψυχὴ τε καὶ νοῦς, ἀρχαίων καὶ μισαρῶν ἀπήλλακται νοσημάτων, καὶ τὴν τῆς πολιτείας διενηξάμεθα νόσον, οὐ τριπόθητον ἡγῆ τὸ ὑγιαίνειν ὧ τᾶν, ἥδυστον δὲ σοι φαίνεται τὸ ἔτι νοσεῖν, καὶ τοι διακρούσασθαι παρὸν, ἂν ἐθελήσης μόνον; Ἄλλ' ἐκεῖνό που πάντως ἀνακεκραγὼς τις ὀφθήσεται, καὶ ψυχρὸν ἀπὸ καρδίας ἀνοίσει λόγον. Καὶ ποῖον ἂν ἡμῖν εἰσοίσει τὸ βλάβος, τὸ πιστεύειν μὲν, ἕνα τῶν ὄλων εἶναι πατέρα καὶ γενεσιουργόν, ἀπονέμειν δὲ τὰς τιμὰς καὶ τοῖς ἐγκοσμίσι δαίμοσι, Θρόνους ἡμῖν καὶ Ἀρχάς, καὶ Δυνάμεις, καὶ Κυριότητας, καὶ αὐτῆς ὀνομαζούσης τῆς ἱεράς τε καὶ θεοπνεύστου Γραφῆς; Πρὸς δὲ τὸν εὐήθη καὶ γραῶδη τουτονὶ λόγον πρέπειν οἶμαι πάλιν ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὡς ἔστιν ἀπίθανον, ἀπηχῆς τε παντελῶς, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ σφαλερώτατον, ταῖς εἰς ἄκρον ἠκούσαις καὶ ἰσομέτροις τιμαῖς στεφανοῦν ἐπιχειρεῖν, καὶ τὸν τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἐφιζάνοντα θώκοις, καὶ τοὺς ὑπὸ πόδα κειμένους, καὶ δοῦλον αὐτῷ τὸν ἀυχένα ὑπεστρωκότας. Ἥ γὰρ οὐχὶ τὸ μὲν τῶν ὄλων κρατεῖν τοῖς τοῦτο λαχοῦσιν ὡς ἐξαίρετον ἀνακείσεται; τό γε μὴν ὑπεξεῦχθαι φαίη τίς ἂν τοῖς ἄλλοις ἀρμοδιώτατον; Ἄλλ' ἐνδοιάσειν οἶμαι μηδένα. Καὶ εἰ μὲν τινες εἶεν τῶν τεταγμένων ἐν ὑψηλοῖς εὖνοι τε καὶ γνησιώτατοι, καὶ γερῶν καὶ δόξης ἀξιοθήσονται· εἰ δὲ ἀπειθεῖς καὶ δυσήνιοι, καὶ ἀτιμαγέλοι τινὲς ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα πολεμιωτάτοις κατατετάζονται· καὶ τῆς ἀπασῶν ἐσχάτης μεθέξουσι δίκης. Πλὴν ἐκεῖνο ἐν τούτοις κατασκεψάσθαι δεῖ. Δοίην ἂν ἔγωγε τῆς ἀρίστης εἶναι φρενὸς, τὸ εὖ μάλα δύνασθαι κατ' ἰδεῖν, ὅτι καὶ τοῖς τῆς γνησιότητος λαχοῦσι τὴν 77.673 δόξαν, καὶ μαρτυρουμένοις εἰς τοῦτο διὰ πραγμάτων, μέτεστι μὲν εὐκλείας καὶ τῆς ἀνωτάτω τιμῆς ἔσθ' ὅτε, οὐ μὴν οἴκοθεν, οὐδ' ἐξ οἰκείας αὐτοῖς ἐξουσίας πεπορισμένης, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ κρατοῦντος ἐθελουσίου ροπῆς. Καὶ πηγὴ μὲν ἅπασι τιμῆς τε καὶ δόξης ἢ βασιλέως θέλησις· οἱ δὲ εἰσὶν οὐκ ἐν τοῖς ἔχουσι φυσικῶς, ἀλλ' ἐν τοῖς δεχομένοις τὰ γέρα· καὶ ἕως μὲν ἐστᾶσιν ὀρθῶς φρονοῦντες τὰ βασιλέως, ἐρησεισμένην ἔχουσι τὴν δυναστείαν, καὶ εἰσὶ τῆς δόξης ἐν καλῷ. Μετατετραμμένοι δὲ πρὸς τὸ ἕναντίον, ζηλωτοὶ μὲν οὐκ ἔτι, τρισάθλιοι δὲ καὶ παντὸς ἐπέκεινα κακοῦ πεσόντες ἀλώσονται. Εἰ δὲ δήπου τις εἰς τοῦτο μοχθηρῶν καθήκοιτο βουλευμάτων,

καὶ ἐξ ἀκράτου μανίας παρατεθη[γ]μένους εἰς ἀπόστασιν, καὶ ὄπλων αὐτῶν, καὶ τυραννικῶν ἐπιτηδευμάτων, ριψοκινδύνως ἀψάμενος, πόλεις τε καὶ χώρας ἐξαναστήσειε, καὶ τὸν ἐξ ἀνάγκης ζυγόν τισιν ἐπιρρίψας, τὴν τῆς βασιλείας ἐφ' ἑαυτῷ παραβιάζοιτο δόξαν· εἴη ἂν παρά γε τοῖς σώφροσιν, οὐχὶ διὰ τοῦτο τιμᾶσθαι πρέπον, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς τῶν ὄλων κρατοῦσι συντετάζεται· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Πραχθεὶς δ' ἂν μᾶλλον τῆς ἀπονοίας τοὺς λόγους, καὶ τῶν οὕτως ἀνοσίων ἐγχειρημάτων ἐξαιτοῖτο ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, τὴν ἰσοπαλῆ καὶ, ἴν' οὕτως εἴποιμεν, ἰσήλικα δίκην. Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἡμῖν ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, εἰρήσθω τε ἅμα καὶ ἀναπεπλάσθω χρησίμως, καθάπερ ἐν πίνακι γραφή. Φέρε δὴ οὖν ταῖς ἐπέκεινα τῶν αἰσθητῶν ἐννοίαις προβαλόντες, ὀξυωπέστερον τὸ θεῖον αὐτὸ κατασκευώμεθα κάλλος, καὶ τὴν τῶν ὄλων βασιλίδα, κατὰ γε τὸ ἐγὼ ροῦν, καταθεώμενοι φύσιν, τὴν τε ἄρρητον αὐτῆς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν, ὡς ἔνι, καλῶς ἀναλογισάμενοι, τῶν παρ' αὐτῆς γεγονότων καὶ ὑπ' αὐτῇ κειμένων ἐννοήσωμεν τὴν δουλείαν. Εἷς μὲν γὰρ ὁ πᾶντων ἐστὶ Δεσπότης, καὶ γενεσιουργός, καὶ τῶν ὄλων Κύριος· ἐπειδὴ δὲ ἐστὶ κατὰ φύσιν ἀγαθός, ἴνα τοῦτο ὑπάρχων, καὶ οὐχὶ αὐτῷ καὶ μόνῳ γινώσκοιτο, μετάσχοιεν δὲ καὶ ἕτεροι τῆς ἐνούσης ἡμερότητος αὐτῷ, παρεκόμισεν εἰς τὸ εἶναι τὰ οὐκ ὄντα ποτέ· καὶ ἀριθμοῦ μὲν κρείττονα πνευμάτων ἀγίων ἔκτισε πληθύν· τάξιν δὲ τοῖς γεγονόσι τὴν ἀρίστην ἐπιτιθεὶς, τὸ μὲν ὠνόμασεν Ἀρχὴν, τὸ δὲ, Κυριότητα, Θρόνον δὲ ἕτερον, Ἀρχαγγέλους δὲ τινάς, καὶ μὴν καὶ Ἀγγέλους. Οὐ γὰρ ἕτερόν τι νοῶν ἢ ὅπερ ἔχει καλῶς τε καὶ ἀμωμήτως, πάντη τε καὶ πάντως, ἐκάστῳ τῶν γεγονότων, τὴν αὐτῷ καὶ μόνῳ δοκοῦσαν ἐπεμέτρησε τιμὴν. β'. Οὐκοῦν ἀναρίθμιος μὲν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἢ τῶν ἀγίων ἀγγέλων πληθὺς, Ἀρχαὶ δὲ τινες, καὶ Ἐξουσίαι, καὶ Θρόνοι τέθεινται παρὰ Θεοῦ, οἷονεὶ τὴν πατρὸς ἢ καθηγητοῦ τινος τάξιν ἀποπληροῦσαι τοῖς ἄλλοις. Ἦν γὰρ οὕτω, καὶ οὐχ ἑτέρως, ἐξ οὐρίας ὡσπερ τοῖς γεγονόσιν ἰέναι τὰ πράγματα. Ὅταν 77.676 τοίνυν τῶν ἱερῶν ἀκούσης Γραμμάτων, Δυνάμεις, καὶ Θρόνους, καὶ Κυριότητας ἀποκαλούντων τινὰς, μὴ πολὺθεον ἐντεῦθεν διακηρύττεσθαι πλάνησιν ὑπολάβης, ἄνθρωπε· μηδὲ τῆς ἀμαθίας ἐπινηχόμενος λογισμοῖς, τῶν τῆς ἀληθείας παρακομίζου δογμάτων. Ὁ γὰρ ἔφην φθάσας, ἐρῶ πάλιν. Ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος, "ταυτὰ λέγειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές." Εἷς ὁ πάντων ἐστὶ γενεσιουργός καὶ Κύριος· καὶ μυρίαὶ μὲν μυριάδες ἀγίων ἀγγέλων παρεστήκασιν αὐτῷ· καὶ οὐκ ἔστι τι τῶν παρ' αὐτοῦ γεγονότων, ὃ μὴ τὸν τῆς δουλείας ἔχει ζυγόν. Εἰ δὲ ἀπεσκήρτησάν τινες, καὶ οἷον ἐπὶ τῆς ζεύγλης ἐλκύσαντες τὸν αὐχένα, τετιμώρηνται, καὶ πεπτώκασι· καὶ τῆς ἀνωτάτω πόλεως εὐλόγως ἀπολιθήσαντες, πεπλανήκασι τινάς τῶν ἐπὶ γῆς, τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν εἰς ἑαυτοὺς ἀρπάξουσιν ἐπιχειρήσαντες, ὧν εἷς καὶ πρῶτος ὁ Σατανᾶς· οὐχὶ δήπου πάντως καὶ θεοὺς εἶναι κατὰ ἀλήθειαν ὑποτοπητέον αὐτούς. Μία μὲν γὰρ ἢ κατὰ ἀλήθειαν τῶν ὄλων δεσπόζουσα [φύσις]. Πάντα δὲ τὰ παρ' αὐτῆς κεκλημένα εἰς γένεσιν κτίσματα λογικὰ, τὴν οἰκετικὴν ἐπέχοντα τάξιν, τοῖς φύσει πρεπωδεστάτοις ἐπισημνύεται μέτροις· καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἀξίωμα καὶ ὑπεροχὴ, τὸ διασώζειν δύνασθαι τὴν τεταγμένην αὐτοῖς καὶ εἰσποίητον ἀρχὴν. Προσκυνεῖ δὲ σύμπαντα τὸν Δημιουργόν, καὶ ἀκαταλήκτοις εὐφημίαις τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην καταγεραίροντα, διὰ πάσης ἂν τις ἴδοι τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς. Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἡσαΐας, "εἶδον, φησὶ, τὸν Κύριον Σαββαῶθ καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου· καὶ Σαραφίμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἕξ πτέρυγες τῷ ἐνὶ, καὶ ἕξ πτέρυγες τῷ ἐνί. Καὶ ταῖς μὲν δυσὶ, κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, καὶ ταῖς δυσὶ, τοὺς πόδας, καὶ ταῖς δυσὶν ἐπέτοντο· καὶ ἀμοιβαδὸν ἀντηχοῦντα, φησὶν, ἀλλήλοισι, ἅγιον ἐπεκάλουν τὸν τῶν δυνάμεων Κύριον." Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ Σαββαῶθ. Ἄθρει δὴ οὖν, ὅπως αἱ ἀνωτάτω δυνάμεις ἅγιάι τε καὶ λογικαί, τουτέστι τὰ Σεραφίμ, μέτρον ἔχοντα τὸ δουλοπρεπές, τὸν θεῖον περι[ι]στᾶσι θρόνον, καθάπερ ἐν ὀφλήματος τάξει τὰς εὐφημίας ἀποτιννύοντα. Ἄρ'

οὐν ἐρήσομαι, ὧ γενναίε, τίνοι μὲν ἂν πρόποι τὸ ἐπὶ θρόνου καθίζειν ὑψηλοῦ καὶ ἐπιρμένου; τίνοι δ' ἂν τὸ παρεστάναι καὶ λειτουργεῖν; Ἄλλ' οἷμαί που πάντως ἐκεῖνο ἐρεῖν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀναπεπεισμένον· ὅτι τεκμηριοῖ μὲν ἢ κάθησις τὸ ἀξίωμα τὸ δεσποτικόν· μέτρον γε μὴν τὸ δουλοπρεπές, ἢ παράστασις. Σύνδρομον δὲ τοῖς Ἡσαίου λόγοις, καὶ αὐτὸν ἐρήσομεν τὸν μακάριον Δαβίδ· "Κύριος γὰρ, φησὶν, ἐν τῷ οὐρανῷ ἠτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόσει." Εἶτα τοῖς ἐπὶ τὰ σκήπτρα διακελεύεται λέγων· "Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχυροῦ, ποιῶντες τὸν λόγον αὐτοῦ, τοῦ ἀκούσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ. Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λει 77.677 τουργοὶ αὐτοῦ, ποιῶντες τὸ θέλημα αὐτοῦ. Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ." Ἰδοὺ δὴ κἀν τούτῳ, τὸν μὲν θεῖον ἐν οὐρανῷ φησὶν ἠντρεπίσθαι θρόνον· χρῆναι δὲ ἅπαντας ἀκαταλήκτως δοξολογεῖν, ἀγγέλους ἡμῖν ὀνομάζων καὶ λειτουργοῦς, καὶ δυνάμεις· ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἐπενεγκὼν τὸ, "Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ." Ἀμαθὲς ἄρα, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἐσχάτης ἀσεβείας ἀνάμεστον τὸ ποιήμασι μὲν τοῖς ἰδίους ἐναριθμεῖσθαι τὸν ποιητὴν, τὸν δὲ τῶν ὄλων Δεσπότην τοῖς οἰκετικοῖς περιβάλλειν μέτροις. Τὸ γὰρ ἀναφέρειν τὸ ποιηθὲν εἰς τὴν τοῦ ποιήσαντος δόξαν, οὐδὲν ἕτερον ἐστίν, ἢ εἰς τὴν τῶν ποιημάτων τάξιν κατακομίζειν τὸν ποιητὴν. Ὅτι γὰρ ἀθέλητον αὐτῷ καὶ ἀπηχθημένον παντελῶς τὸ τοῖς παρ' αὐτοῦ γεγονόσι συγκατατάττεσθαι, καὶ ὅτι πᾶν δεινὸς ἐπήρηται δίκη τοῖς τὴν θεῖαν ἀνατιθεῖσι δόξαν τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, συνήσεις εὖ μάλα τοῖς Μωσαϊκοῖς περιτυχῶν συγγραμμάτων· ἔχει γὰρ οὕτως· "Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἐστίν." Καὶ πάλιν· "Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις." Προσ επιτάττει δὲ λέγων· "Ἐὰν δὲ ἐξολοθρεύσῃ Κύριος ὁ Θεός σου τὰ ἔθνη, εἰς οὓς σὺ εἰσπορεύεις ἐκεῖ, κληρονομήσαι τὴν γῆν αὐτῶν, ἀπὸ προσώπου σου· καὶ κατακληρονομήσεις αὐτούς, καὶ κατοικήσεις ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, πρόσσεχε σεαυτῷ, μὴ ἐκζητήσης ἀκολουθεῖσαι αὐτοῖς, μετὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι αὐτούς ἀπὸ προσώπου σου, μὴ ἐκζητήσης τοὺς θεοὺς αὐτῶν λέγων· Πῶς ποιοῦσι τὰ ἔθνη ταῦτα τοῖς θεοῖς αὐτῶν, ποιήσω κἀγώ. Οὐ ποιήσεις οὕτω Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. Τὰ γὰρ βδελύγματα, ἃ Κύριος ἐμίσησεν, ἐποίησαν τοῖς θεοῖς αὐτῶν· ὅτι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν κατακαίουσιν ἐν πυρὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν." Καὶ πάλιν· "Ἐὰν δὲ ἀναστῇ ἐν σοὶ προφήτης, ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον, καὶ δῶ σοι σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε πρὸς σὲ λέγων· Πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις οἷς οὐκ οἶδατε· οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἢ τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο, ὅτι πειράζει Κύριος ὁ Θεός ὑμᾶς, τοῦ εἰδέναι εἰ ἀγαπᾶτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. Ὅπισω Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε· καὶ ὁ προφήτης ἐκεῖνος, ἢ ὁ τὸ ἐνύπνιον ἐνυπνιαζόμενος, ἐκεῖνος ἀποθανεῖται. Ἐλάλησε γὰρ πλανῆσαι ἀπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου." Οὐκοῦν θάνατος μὲν ἢ δίκη τοῖς ἐφ' ἃ μὴ προσήκεν, ἀνοσιώτατα, παρατρέπουσι τῶν ἀκεραίων τὸν νοῦν. Ὁ δὲ τοῖς εἰς τοῦτο πεσοῦσιν ἀνοίας ἐπιτιμῶν, δῆλος ἂν εἴη δήπουθεν, συμπροσκυνεῖσθαι μὲν ἑτέροις οὐκ ἀνεχόμενος, ἑαυτῷ δὲ καὶ μόνῳ τὴν τῶν ὄλων βασιλείαν ἐπιμαρτυρῶν. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε διὰ φωνῆς ἁγίων· "Εγὼ εἰμι ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος δίκαιος καὶ σωτὴρ, οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ." Ἐνα τοιγαροῦν τὸν ἐπὶ πάντων τε καὶ διὰ 77.680 πάντων ὁμολογοῦντες εἶναι Θεόν, ἕτερον ἐπ' αὐτῷ μηδένα καταλογισώμεθα· μηδὲ μὴν τὸν τῆς βασιλείας στέφανον ἢ τοῖς ὀρωμένοις κτίσμασιν, ἡγουν ἑτέροις τισὶν ἀπονέμοντες, ἀλισκώμεθα· τὴν μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ δόξαν οὐ παραλύσομεν, καὶ εἰς τοῦτο δρᾶν ἐπιχειρήσομεν ἑαυτούς δὲ μᾶλλον τοῖς τῆς ἀπωλείας ἐνίεμεν βόθροις. Ἄλλ' ἔστι τις ἴσως λαθραῖος μὲν ἔτι καὶ σκοτεινὸς τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμονίων προσκυνητῆς, ἐξωραΐζεται δὲ τοῖς εἰς εὐλάβειαν σχήμασι, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς λόγους,

τὸ γνήσιον ὑπο πλάττεται. Ἀκουέτω τοιγαροῦν τῆς θεοπνεύστου βοῶ σης Γραφῆς· "Ὅτι ὁ Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται." καὶ μὴν καὶ τοῦ θείου Δαβὶδ ἀναμέλλοντος, καὶ λέγοντος· "Σύνετε δὴ, ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ, ποτὲ φρονήσατε. Ὁ φυτεύσας τὸ οὖς, οὐκ εἰσακούει; Ὁ πλάσας τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐχὶ κατανοεῖ; Ὁ παιδεύων ἔθνη, οὐχὶ ἐλέγξει;" γ'. Ὡς οὖν ἅπαντα τὰ καθ' ἡμᾶς εἰδότες τε ἅμα καὶ ἐφορῶντος Θεοῦ, ἀσφαλῆ καὶ ἰδρυμένην ἔχωμεν τὴν πίστιν· καὶ τὸ ἐκ τῆς διψυχίας αἰσχος ἀποτριψώμεθα, μνημονεύοντες τοῦ μακαρίου Παύλου γράφοντος· "Ὡστε, ἀδελφοί μου, ἐδραῖοι γίνεσθε καὶ ἄμε τακίνητοι· περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ πάντοτε." Φέρε τοίνυν τὸ ἐν πίστει γνήσιον, ὡς θυσίαν πνευματικὴν προσκομίζοντες τῷ Θεῷ, λέγωμεν ἐξ ἀνυπόπτου καρδίας· "Ἴδου οἶδε ἡμεῖς ἐσόμεθά σοι, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶ." Καὶ πάλιν· "Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, κτήσαι ἡμᾶς· Κύριε, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἶδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν." Πιστεῦσαι γὰρ δεῖ, τοὺς οἵπερ ἂν ἔλοιτο φρονεῖν ὀρθῶς, εἶς ὅτι καὶ μόνος ὁ ἐπὶ πάντων τε καὶ διὰ πάντων ἐστὶ Θεός· οὔτε αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸ εἶναι παρακεκομισμένος, οὔτε μὴν παρ' ἐτέρου τοῦτο λαχών· ἀλλ' ὢν μὲν αἰεὶ καὶ ὑπάρχων, ἀϊδίως πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνων· ἄφθαρτος δὲ καὶ ἀνώλεθρος, φῶς ἀπρόσιτον οἰκῶν, πηγὴ σοφίας καὶ ζωῆς, καὶ αὐτὸ κατὰ φύσιν ἐννοούμενος καὶ ὑπάρχων, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ρίζα πάσης ἰσχύος· καὶ ὅτι μὲν ἔστι γινωσκόμενος, τί δὲ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἀγνοούμενος. Διακεῖσθαι γὰρ οὕτως ἡμᾶς, καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἔφασκε δεῖν μαθητῆς, ὡδί πη λέγων· "Πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον Θεῷ ὅτι ἔστι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται." Ζητεῖν δὲ οὐκέτι. μὴ γὰρ δὴ κατὰ σαυτὸν ἐνδοιάσης, ἄνθρωπε, μηδὲ τοῖς ἐξ ἅμα θίας συνωθούμενος λογισμοῖς, εἰς περιεργίαν ἐπισφαλῆ τολμῆσης εἰπεῖν· Μεμυσταγώγημαι καὶ πεπὶ στευκα, καὶ Θεὸν τὸν ἕνα δεδίδαγμα προσκυνεῖν. Ἀλλὰ τί μὴ μανθάνω τοῦ προσκυνουμένου τὴν φύσιν; Ἄπαγε τοῖς ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τὴν ἄκαιρον ἐπιφέρων ζήτησιν. Τί γὰρ ὅλως ἡ ἀνθρώπου διάνοια, πρὸς τὴν ἄρρητον ἐκείνην καὶ ἀνέκφραστον φύσιν; ἢ τίς ἂν γένοιτο τοσοῦτος εἰς φρόνησιν, ὡς ἐκεῖνο δύνασθαι τὸ κάλλος ἐπιμετρεῖν; Ἄκουε τί φησιν ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἡσαΐας αἰνιγματωδῶς αὐτό σοι τουτὶ παραδηλῶν· "Τίς ἐμέτρησε τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ, 77.681 καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῆ; Τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῶ, καὶ τὰς νάπας ζυγῶ;" Μηδὲν τοιγαροῦν πολυπραγμονήσας τῶν ὑπὲρ φύσιν, πρόσθι διὰ πίστεως, ὅτι μὲν ἔστι καὶ ὑπάρχει, καὶ τῶν ὄλων κρατεῖ, συναινῶν τε καὶ συντιθέμενος· ἐπέκεινα δὲ ὡσπερ τῶν τῆς ἀνθρωπότητος μέτρων ἰέναι τὸν νοῦν σωφρόνως οὐκ ἐφείεις. Οὕτω παρεδέξατο τὴν πίστιν καὶ ὁ θεσπέσιος Μωσῆς· Θεοῦ γὰρ λέγοντος· "Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς;" δι' ἐπυνθάνετο, λέγων· "Ἴδου ἐγὼ πορεύομαι πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτούς, ὅτι Προσκέκληται Κύριος ὑμᾶς. Ἄλλ' ἐρωτήσουσί με, φησὶ· Τί ὄνομα αὐτῷ; τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς;" Καὶ τί πρὸς ταῦτα Θεός; "Τάδε ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. Τοῦτό μού ἐστι τὸ ὄνομα, καὶ μνημόσυνον αἰῶνιον γενεῶν γενεαῖς." Ἴδιον γὰρ τὸ εἶναι καὶ ὑπάρχειν αἰεὶ τῷ κατὰ φύσιν Θεῷ. Τὸ δὲ ὄν καὶ ὑπάρχον ἀνάρχως τε καὶ ἀκαταλήκτως, καὶ τὸν ἐκ τοῦ πεποιῆσθαι διαφεύζεται μολυσμὸν, καὶ ὅτι μὴ παρ' ἐτέρου τὴν ὑπαρξιν ἔχει, αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ μαρτυρηθήσεται. Ἔστι γὰρ ἄκτιστος καὶ ἀγέννητος ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, συμφυᾶ καὶ συναῖδιον ἔχων τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ γεννηθέντα Υἱὸν, "δι' οὗ καὶ ἐποίησε τοὺς αἰῶνας," καὶ τοῖς οὐκ οὐσί ποτε τὴν εἰς τὸ εἶναι δωρεῖται πάροdon, καὶ ζωογονεῖ μὲν ἅπαντα, ὅσα πάρεστι τοῦ ζῆν δεκτικά· φωτὶ δὲ τῷ θείῳ καὶ νοητῷ καταλαμπρύνει πάλιν τὰ φωτὸς ἐπι δεᾶ. Καὶ τοῦτο εἰδὼς καὶ διδάσκων ὁ θεῖος ἡμῖν ἀναμέλλει Δαβὶδ, πρὸς τὸν τῶν ὄλων Πατέρα Θεόν· "Ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου, ὁ Θεὸς, οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιούσι. Με θυσθήσονται ἀπὸ πίότητος οἴκου σου· καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς. Ὅτι παρὰ

σοῦ πηγὴ ζωῆς, καὶ ἐν τῷ φωτὶ σου ὁψόμεθα φῶς." Καὶ μὴν ὁ σοφώτατος Ἰωάννης, "Ἦν, ἔφασκε, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον." Ἔστι γὰρ, ἔστιν ὁ μονογενὴς τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς οὐσίας ἀπαραποίητος χαρᾶκτηρ, ὅλον ἔχων ἐν ἰδίῳ κάλλει τὸν γεννήτορα· καὶ ἐξ ὧν ἐστὶν αὐτὸς, τὴν τοῦ τεκόντος φύσιν ἄριστα ζωγραφῶν. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν, ὅτι "Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστὶ." Πατέρα δὲ ὅταν ἀκούσης καὶ Υἱὸν, ἀναχώρει σωματῶν· καὶ τῆς περὶ τούτων ἐννοίας ἀποδραμῶν, φρόνησον ἃ δεῖ· σύνες τε ὅτι οὐ περὶ τίνος τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ λόγος ἡμῖν εἰς τὸ παρόν. Ἀσώματόν τι καὶ ὑπερούσιον ἢ τῶν ὄλων κατεξουσιάζουσα φύσις. Οὐκοῦν ἐξίτω σωμάτων ὁ νοῦς, ὅταν τι μανθάνῃ περὶ Θεοῦ. Τὸ δὲ οὐ σίας ἀπάσης σωματικῆς ἐπέκεινά τε καὶ ἀνωτάτω νοούμενον, οὔτ' ἂν εἴη τόπῳ περιληπτὸν, οὔτε μὴν ταῖς τῶν σχημάτων ιδέαις ὑποκείμενον. Ἀλλὰ καὶ ὅταν λέγηται γεννᾶν, οὐκ ἀπορροίαις τισὶν ἢ ἀποτομαῖς ὑποπίπτον ἀλώσεται· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἄνθρωποι μὲν γὰρ, ἡγουν ἕτερόν τι τῶν ἐνσωμάτων ζῶων τίκτουσιν ἐξ ἑαυτῶν, καὶ προβολαῖς ταῖς εἰς 77.684 ἕτερον ἰδικῶς ἔχει τὰ ἐξ ἑαυτῶν γεννήματα. Ὅ γε μὴν ἀσώματος, καὶ ἀπάσης ἐννοίας τῆς ἐν ἡμῖν ἐπέκεινα Θεός, τίκει, μὴ μεριζόμενος· γεννᾷ, μὴ τεμνόμενος. Ἀλλ' εἰ μέ τις βούλοιο τὸν τῆς γενέσεως τῆς θείας ἀφηγήσασθαι τρόπον, ἔροίτο τε προσιών· Πῶς οὖν ἢ θεία γεγέννηκε φύσις; οὐδὲν ἐρυθρίασας, ἐρῶ· Καὶ ποῖός σοι νοῦς νοήσει τὰ ὑπὲρ νοῦν; ἢ ποῖος ἂν ἡμῖν διερμην[ε]ύσει[ε] λόγος τὰ ὑπὲρ λόγον; Ὅ μὲν γὰρ μακάριος γράφει Παῦλος· "Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ ἢ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν." Ἀνεκφραστα δὲ παντελῶς τὰ τοιαῦτα δεικνύς καὶ ὁ σοφώτατος ἔφη Σολομῶν· "Δόξα Κυρίου κρύπτει λόγον." Ὅτι δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγίους ἀγγέλους, καίτοι τοσοῦτον ὄντας ὑπὲρ ἡμᾶς, ὁ τῆς τοῦ Υἱοῦ γενέσεως τρόπος διαλανθάνει, ἀναπειθῆι λέγων ὁ μακάριος Ἡσαΐας· "Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;" Σαφέστερον δὲ πάλιν ὁ προφήτης Ἀββακούμ, ἐξηγεῖται λέγων· "Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἢ ἀρετὴ αὐτοῦ." Τί γὰρ ἂν βούλοιο δηλοῦν τὸ, καὶ αὐτοὺς καλύψαι τοὺς οὐρανοὺς τὴν ἀρετὴν τοῦ Υἱοῦ, εἰ μὴ ὅτι καὶ μείζων ἐστὶ καὶ αὐτῆς τῆς ἄνω πληθύος καὶ τῶν ἀγίων ταγματῶν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος; Οὐκοῦν ἄρρητος μὲν ἀπάση τῇ κτίσει καὶ ἀπερινόητος παντελῶς ἢ τοῦ Χριστοῦ γέννησις. Ἐπόμενοι δὲ ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ καθάπερ ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι βλέποντες, καὶ γεννηθῆναι φαμεν, καὶ συνυπάρχειν αὐτὸν ἀϊδίως, κατὰ τοιοῦσδε τινὰς τρόπους· καὶ μικρὰ μὲν οἶδ' ὅτι τὰ παραδείγματα, καὶ οὐ διαρκῶς ἡμῖν, ὅπως ἔχει, τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν καὶ τὸν τῆς γενέσεως τρόπον κατασημῆναι δυνάμενα. Ἐννοεῖν δὲ ἀκόλουθον, ὡς οὐδὲν ἐστὶν ἐν τοῖς γεγονόσιν, ὅνπερ ἂν τις ἴδοι τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης οὐχ ἠττώμενον. δ'. Οὐκοῦν καθάπερ τινὰ τύπον αἰσθητὸν τοῖς θεωρήμασι προϋποτιθέμενος τὸ παράδειγμα, ἐπὶ τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερτεροῦν ἀναθρώσκωμεν, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα καλῶς, κατὰ γε τὸ ἐφικτὸν, ἐπ' αὐτὸ τῆς θείας φύσεως ἰόντες τὸ κάλλος, ἐννοῶμεν, ὅτι ὁ λόγος μὲν ὁ ἀνθρώπινος, καὶ μὴν καὶ τὸ εἶδος ὅπερ ἂν ἐννοοῖτο τυχὸν σώμασιν ἐνυπάρχειν, ἀνυπαρκτὰ τέ ἐστι, καὶ οὐδαμὸς θεὸς ἰδίως ὑφεστηκότα· τὸ δὲ θεῖόν τε καὶ ὑπερκόσμιον γέννημα, τουτέστιν, ὁ Υἱός, ὑφέστηκεν, ἰδικῶς γεννηθεὶς ἐκ Πατρὸς τοῦ ἀγεννήτως ὑφεστηκότος. Θορυβείτω δὲ μηδένα τῶν λέξεων ἢ διαφορὰ. Οὐ γὰρ δὴ παραδεξώμεθα τὰς τινῶν εἰκαιοβουλίας, τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν λαλούντων, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος Κυρίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον· οἷς ἀκόλουθον ἐπιφθέγγασθαι καὶ εἰπεῖν· "Ἐκνήψατε, οἱ μεθύοντες, ἐξ οἴνου αὐτῶν." Ἡ τάχα που, μᾶλλον δὲ καὶ ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν, τὰ καθ' ἑαυτὰς οὐ γινώσκοντες, ἐπαί 77.685 ρουσι μὲν εἰς ὕψος τὸ κέρας, "λαλοῦσι δὲ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν," ὡς καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ θεῖος ἀναμέλπει Δαβίδ. Συνείροντες γὰρ ἀσυνέτως τὰ ἐξ ἂν θρωπίνων ἐννοιῶν εὐρήματα, καὶ ἰσχυοῖς ὡςπερ τισὶ διαλογισμοῖς "ἴστον ἀράχνης ὑφαίνοντες," κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχᾶς ἀνοσίως

καταληίζονται, μετατιθέντες εἰς πλάνησιν, καὶ τοῖς τῆς ἀπωλείας ἐνιέντες βόθροις. Ἄκουέτωσαν τοιγαρ οὖν τῆς θεοπνεύστου βοώσης Γραφῆς· "Οὐκ ἔστιν ἡ σοφία αὕτη ἄνωθεν κατερχομένη," ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης. Τί γὰρ δὴ καὶ φασιν οἱ τάλανες, τῆς πρὸς Πατέρα Θεὸν ὁμοουσιότητος, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐξέλκοντες τὸν Υἱόν; Καὶ πῶς ἂν δύναίτο τῷ ἀγεννήτῳ Πατρὶ ταυτὸν εἶναι κατὰ φύσιν τὸ γεννητόν; Πλείστη γὰρ ἐστὶ μεταξὺ τῶν λέξεων ἢ διαφορά. Φαίην γὰρ ἔγωγε πρὸς τοῦτο εὐθύς, ὅτι διὰ φορον μὲν ὁμολογουμένως τὸ ἐκ τῶν λέξεων ἡμῖν ὑποδηλούμενον, οὐ μὴν καὶ ἀποτεμεῖν τῆς πρὸς τὸν Πατέρα Θεὸν ὁμοουσιότητος τὸν Υἱόν. Οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀναπεῖθει λόγος, καθάπερ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογεῖν ἕτεροφυῆς εἶναι πάντως τοῦ γεννῶντος τὸ γεννῶμενον· ἀλλ' ἔστ' ἂν ὅλως γεγεννησθαι πιστεύηται, κατὰ γε τὸν ἀληθῆ τῆς γεννήσεως τρόπον, ὁμοφυῆς ἔσται καὶ ὁμοούσιον τῷ γεγεννηκότι. Εἰ μὲν οὖν κατὰ τὸ ἀληθὲς γεγέννηκεν ὁ Πατήρ, οὕτω τε ἔχειν καὶ αὐτοὶ τὴν τοῦ πράγματος ὁμολογοῦσι φύσιν, κατὰ τίνα δὴ τρόπον ὀθνεῖός τε ἔσται καὶ ἕτερογενῆς ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν ἀναλάμψας Υἱός; Ἐλεγχθήσεται γὰρ, εἴπερ οὕτως ἔχοι, καθάπερ ἐκεῖνοι ληροῦντές φασιν, ἡ θεία παθοῦσα φύσις, ὃ μὴδὲ αὕτη παθεῖν ἢ φύσις ἠνέσχετο. Ἀνθρώπου γὰρ ἄνθρωπος γέννημα· καὶ μὴν καὶ ἕκαστον τῶν ὅσα τὸν τοῦ δύνασθαι γεννῶν παρεδέξατο νόμον, ὁμοειδῆ τε καὶ ὁμοούσιον, πάντως ἔξει τὰ ἐξ ἑαυτῶν· καὶ οὐτ' ἂν ἄνθρωπος ἵππον, οὐτ' ἂν ἵππος ἀποτέκοι κύνα. Ἐπειδὴ δὲ πολὺ τῶν καθ' ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ ἐν ἀμείνοσιν, ὑπερ κείσεται δήπου καὶ κατὰ τοῦτο, καὶ ὁμοούσιον ἑαυτῷ τὸν ἴδιον ἔχων Υἱὸν νοηθήσεται· πάθοι γὰρ ἂν οὐδαμῶς, ὃ καὶ αὕτη τῶν γενητῶν ἢ φύσις παθεῖν αἰσχύνεται. Εἰ μὲν οὖν ἄριστα ἔχειν ἐδοκίμασεν ἐν ἀρχαῖς τὰ πάντα δημιουργῶν, τὸ δεῖν ἕκαστον τῶν πεποιημένων ὁμοούσιον ἑαυτῷ τὸ ἐξ αὐτοῦ τικτόμενον ἔχειν, τί τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀποστερεῖ, μὴ οὕτως ἔχων αὐτός; Εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον νοεῖν, ἢ φράσαι (πάντα γὰρ αὐτῷ μετεῖναι πρέπει τὰ ἐξαιρέτα), προσ ἔσται δήπου καὶ τοῦτο. Εἰ δὲ οἴονται κατὰ ἀλήθειαν οὐ γεγεννηκέναι τὸν Θεόν, τί τὸ τῶν λέξεων διάφορον ὡς ἀναγκαῖον προτείνουσι, καὶ παραλύειν ἐπιχειροῦσι τὴν τοῦ γεννήματος δόξαν, ἕτεροφυῆς εἶναι λέγοντες αὐτὸ παρὰ τὸν ἀγεννήτως ὄντα Πατέρα. Εἰ γὰρ μὴ γεγέννηκεν ὅλως ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, οὐδὲ γεννητὸς ἔτι κατ' αὐτοῦ ἔστιν ὁ Υἱός. Οὐκοῦν λελύσθω τὸ ζήτημα, καὶ παυέσθωσαν ἡμῖν ἐπιτειχίζοντες ὡς ἅμα χον πρόβλημα, τῶν λέξεων τὴν διαφορὰν· καὶ εἰ μὴ γεγέννηκεν ὁ Πατήρ, διδασκόντων αὐτοὶ τίς ἄρα ἔστιν 77.688 ὁ Μονογενῆς, περὶ οὗ φησιν ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ· "Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε." Φησὶ γὰρ τὸ ἐκ γαστρὸς· πεποιήται γὰρ ὡς ἐπ' ἀνθρώπων ὁ περὶ τούτων λόγος· ἴν' ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐννοήσαντες, ἐξ αὐτῆς γεγεννησθαι τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας πιστεύωμεν τὸν Υἱόν. Θαυμάζω δὲ ὅπως, καὶ τοὶ πικροὺς ὄντας λίαν, καὶ ὡς οἴονται σοφοὺς, καὶ κεῖνο διέλαθεν. Ὁ μὲν γὰρ θεσπέσιος Παῦλος, καίτοι τῶν θείων ἡμῖν μυστηρίων ταμίας ὑπάρχων, καὶ εἰς τοῦτο κεχειροτονημένος (ἀφωρίσθη γὰρ εἰς Εὐαγγέλιον Θεοῦ), δεικνύων ὅτι πρῶτός τε καὶ μόνος καὶ ἀληθῶς Πατήρ ὁ Θεός, καὶ καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς αὐτὸν τὰ γεγονότα παρ' αὐτοῦ τῆ τοῦ Πατρὸς κλήσει τετίμηται, γράφει περὶ αὐτοῦ· "Ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται." Οἱ δὲ ἀκριβεῖς τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ἐνενηταῖ, τὸν μὲν τῶν ὄλων Πατέρα Θεόν, τῶν ἰδίων ἀποπέμποντες ἀγαθῶν, οὐ γεγεννηκέναι φασὶ κατὰ ἀλήθειαν τὸν Υἱόν, ψευδώνυμον δὲ Πατέρα ὑπάρχειν, εἰσποίητον ἔχοντα τὸν Μονογενῆ. Οὐκοῦν, ὦ βέλτιστοι, φαίη τις ἂν αὐτοῖς καὶ μάλα εἰκότως, εἰ μὴ φύσει καὶ ἀληθείᾳ Πατήρ ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ εἰ μὴ γεγέννηκεν ἐξ ἑαυτοῦ, τουτέστιν, ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, τὸν ἴδιον Υἱόν· ἡμεῖς δὲ ἔσμεν κατὰ ἀλήθειαν πατέρες, ἐξ ἑαυτῶν ἔχοντες τὰ ἴδια τέκνα, πῶς ἔτι παρ' αὐτοῦ "πᾶσα πατριὰ," κατὰ τὸ γεγραμμένον; Καθ' ὁμοιότητα γὰρ αὐτὸς τὴν πρὸς ἡμᾶς κέκληται Πατήρ, καὶ οὐχ ἡμεῖς ἔτι δι' αὐτοῦ πατέρες. Ἄπας γὰρ, οἶμαι, καὶ μάλα ὀρθῶς ἀναγκάσει λόγος τοὺς δι' ἐναντίας καὶ οὐχ ἐκόντας εἰπεῖν, ὡς ἀεὶ πως

ἔστι· δεύτερον μὲν τοῦ φύσει τὸ κατὰ θέσιν· νεώτερον δὲ τοῦ κατὰ ἀλήθειαν τὸ κατὰ μίμησιν καὶ ὁμοιότητα τὴν πρὸς αὐτό. Πρῶτοι τοιγαροῦν ἡμεῖς μὲν πατέρες, οἱ φύσει τοῦτο καὶ ἀληθεία διὰ πραγμάτων ὀρώμενοι· δεύτερος δὲ καὶ μεθ' ἡμᾶς καθ' ὁμοιότητά τε καὶ μίμησιν ὁ Θεός. Εἴτα πῶς ἔτι πᾶσα πατριὰ παρ' αὐτοῦ λοιπὸν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται; Ἄλλ' οὐ ταῖς ἐκείνων ἀθυρογλωττίαις, ταῖς δὲ τῶν ἀγίων προσεκτέον φωναῖς. Οὐκοῦν ψευδομυθήσει μὲν οὐδαμῶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος· πρῶτος δὲ καὶ ἀληθῶς Πατήρ ὁ Θεός δηλονότι, καὶ ὁμοούσιον ἔχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα Υἱόν· τοῦτο γὰρ ὁ τῆς ἀληθοῦς γεννήσεως κατασημαίνει τρόπον. Ἄλλ' ἴσως ἡμῖν ἐτέρους ἀντεξάγοντες λογισμούς, καὶ προτιθέντες ἀμαρτίας ἐφ' ἀμαρτίαις, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς οὐσίας εἶναι σημαντικὸν τὸ ἀγέννητον ἐροῦσι· τῆς δὲ τοῦ Μονογενοῦς, τὸ γεννητὸν· ὅμοιον δὲ οὐκ εἶναι κατὰ τὴν φύσιν τῷ γεννητῷ τὸ ἀγέννητον. ε'. Ἐγὼ δὲ, ἀγαπητοί, τεθαύμακα μὲν τῆς ἐνοῦσης αὐτοῖς ἀποπληξίας τὸ μέγεθος. Ἐπιδείξω δὲ οὐκ εἰς μακρὰν μὴ εἰδότας ἅ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων 77.689 διαβεβαιοῦνται. Εἰ γὰρ μήτε τὸ ἀγέννητον ἐπὶ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ μηδὲν γεννηθῆναι σημαίνει· μήτε μὴν τὸ γεννητὸν ἐφ' Υἱοῦ τὸ γεννηθῆναι δηλοῖ, ἀλλ' οὐ σιῶν εἶναι σημαντικὰ τὰ ὀνόματά φασι· πόθεν ἄρα μεμαθήκασι τοῦ Υἱοῦ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα διαφορὰν; Σημαινούσης γὰρ ἕτερον οὐδὲν τῆς λέξεως, ἢ ὅτι μόνον οὐσία ἐστὶ, τίς ἄρα διαμεμήνυκεν, ὡς ἔστιν ὁ θνήσκων τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς κατὰ τὸ ἐν οὐσία ταυτὸν, κατ' οὐδένα τρόπον αὐτῷ συναπτόμενος; Οὐκοῦν εἰ μὴ βούλονται νοεῖν, τοῦ μὴ γεννηθῆναι, σημαντικὸν τὸ ἀγέννητον· μήτε μὴν τοῦ γεννηθῆναι, τὸ γεννητὸν, ἀλλ' οὐσίας ἀπλῶς ἀμφοτέρω, μηδεμιᾶς ἐντεῦθεν ὀρωμένης διαφορᾶς· πόθεν ἢ ἐτερότης ἔσται διαφανής; Οὐσία γὰρ ὡς πρὸς οὐσίαν, καθὼ μόνον οὐσίαι νοοῦνται, οὐδὲν ἕξουσιν ἀλλήλαις τὸ ἐναντίον. Τί οὖν ἔτι κωλύσει τὸν Υἱὸν ὅμοιον εἶναι κατ' οὐσίαν τῷ Πατρί, εἰ μὴ ἀλλήλοις ἀντίκειται τὰ ἐκ τῶν λέξεων σημαίνόμενα; Ἐπειδὴ δὲ, ἀφέντες τὸ ἐν ἀπλότῃ πολιτεύεσθαι, καὶ πιστεύειν ἀζητήτως τοῖς Ἑλλήνων λογάσις ἕαυτοὺς προσνέμουσι, κάκειθεν ἡμῖν ἐξοπλίζονται κατὰ τὸν ἀλαζόνα Γολιάθ, οὕτω τε ἐξονειδίζουσι τὴν συνἀγωγὴν Κυρίου καθάπερ ἐκεῖνος· φέρε καὶ ἡμεῖς, κοσμικῆς μὲν αἰτίας καὶ πολυπλόκων συλλογισμῶν ἑαυτοὺς ἀπαλλάττωμεν, κατὰ τὸν μακάριον λέγοντες Δαβὶδ· "Οὐκ εἴθισμαι ἐν τούτοις·" ῥάβδον δὲ ὡς περὶ δυνάμεως ἔχοντες τὸν Χριστὸν, καὶ λίθον ἐκλεκτὸν, ὡς ἐν βραχεῖ καδίῳ τῷ νῶ προσίωμεν ἀγριαίνουσι. Καὶ δὴ καὶ βραχὺ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπλότητος διὰ τὴν χρεῖαν ἐνθύντες, ἐν οἷς εἶναι νομίζουσι δεινοὶ καὶ δυσάντητοι, παραφρονοῦντας ἐλέγχωμεν, ἵνα μήτε τὴν παρὰ Θεοῦ σύνεσιν ἔχοντες, μήτε μὴν τῆς ἕξω σοφίας ἐφικόμενοι κατὰ λόγον, δικαίως ἀκούσειαν· "Ἐως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; ἢ Βάαλ, Βάαλ· ἢ Θεῶ, Θεῶ." Ὅτι γὰρ ἀμαθῶς οὐσίας εἶναι σημαντικὸν φασι τὸ ἀγέννητον, κἀντεῦθεν ἔσται καταφανές, καὶ μοί τι δότε βραχὺ τῶν παρὰ πολλοῖς φιλοσοφουμένων εἰπεῖν. ζ'. Ἐπυθόμην ὅτι ὄρους εἶναι φασι τε καὶ ὀνομάζουσι τὰ δι' ὧν αἱ τῶν ὄντων οὐσίαι σημαίνονται· καὶ δοκεῖ τοὺς ὄρους ἀναπλέκειν αὐτοῖς ἐκ γένους καὶ διαφορᾶς ἢ διαφορῶν Γένος μὲν γὰρ εἶναί φασι τὴν σημαυνομένην ἀπλῶς οὐσίαν, οἷον φέρε εἰπεῖν τὸ ζῶον· διαφορὰν δ' αὖ τὸν παραδεικνύοντα λόγον, ποταπὸν ἂν εἴη τὸ ζῶον, λογικὸν ἢ ἄλογον. Ἄνθρωπον μὲν γὰρ καὶ ἵππον εἴ τις ὀρίσασθαι βούλοιο, ἐρεῖ μὲν ἀπλῶς ὅτι ζῶον. Ζῶον γὰρ ὁμοίως ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος. Ἐπιφέρων δὲ τῷ γένει τὴν διαφορὰν, περὶ μὲν ἀνθρώπου, πάντως ἐρεῖ, ὅτι ζῶον λογικὸν θνητόν· περὶ δὲ ἵππου, ὅτι τὸ χρεμετιστικόν. Οὐκοῦν εἰ τὸ ἀγέννητος ὄνομα τὴν οὐσίαν ἡμῖν ὀρίζει τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄρου δύνανται ἢ λέξεις ἔχει, ὑπὸ γένος ἔστω καὶ διαφορὰν. Εἴτα τί πρὸς τοῦτό φασι; ὑπὸ ποῖον ἔσται γένος ὁ ὑπὲρ πάντων Θεός; ἢ ποῖαν παρ' ἐκεῖ 77.692 νον ἐπιδέξαιτο τὴν διαφορὰν; Ἄλλως τε σαφῶς τε καὶ ἀκολούθως αἱ οὐσίαι κατασημαίνονται, οὐκ ἄφ' ὧν οὐκ εἰσὶν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶναι

πιστεύονται· οἷον εἴ τις ἔροιτο τί ἐστὶ πῦρ, ἀποκρίνεται καθηκόντως τὸ θερμὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ καυστικὸν, καὶ φωτιστικόν· ἀφ' ὧν γὰρ ἐστὶ, ποιεῖται τὴν δήλωσιν. Εἰ δὲ λέγοι πῦρ εἶναι τὸ μὴ ψυχρὸν, οὐκ ἀφ' ὧν ἐστὶν, ἀλλ' ἐξ ὧν οὐκ ἐστὶ δηλοῖ· ἀτεχνῆς δὲ τοῦτο καὶ ἀλογώτατον. Εἰ τοίνυν ἐπὶ Θεοῦ τὸ ἀγέννητος ὄνομα, τὸ μὴ γεννηθῆναι δηλοῖ, οὐκ ἐξ ὧν ἐστὶν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐξ ὧν οὐκ ἐστὶ, δια μεμένηκεν ὅτι γὰρ μὴ γεγέννηται, σημαίνει τὸ ὄνομα. Πῶς οὖν κατ' αὐτοὺς ὅρου δύναμιν ἢ λέξις ἔχει, ὅπως οὐσίας ἔσται σημαντικὸν, καὶ οὐχὶ μᾶλλον τινὸς τῶν τῆ οὐσία προσμεῖναι πεπιστευμένων; Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἡμῖν πρὸς ἐκείνους. Εἰρήσεται δὲ πρὸς ὑμᾶς ὡς ἐστὶν ἀπλοῦν τῆς Ἐκκλησίας τὸ κήρυγμα. Βεβαπτίσαμεθα γὰρ εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα· ὁμοούσιον δὲ εἶναι τὴν ἁγίαν Τριάδα πῶς στεύοντες, μίαν ἐν αὐτῇ προσκυνοῦμεν θεότητα· εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ὅτι τῆς ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας καὶ ζωῆς ἐξαπέστειλεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν ἴδιον Υἱὸν, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑποδεδυκότα, καὶ ἀληθῶς γενόμενον ἄνθρωπον, ἵνα θριαμβεύσας τὰς Ἀρχάς, καὶ τὰς Ἐξουσίας τῷ ἰδίῳ σταυρῷ προσηλώσῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, καὶ ἀπάσης μὲν ἡμᾶς αἰτίας ἀπηλλαγμένους, καθαρὸς ἀπο φήνη, τῶν πάσαις πταισμάτων ἀπονίψας τὸν μόλυσμόν· διακηρύξῃ δὲ "καὶ τοῖς ἐν ἄδου πνεύμασιν, ἀπειθήσασί ποτε," κατὰ τὸ γεγραμμένον, οὕτω δὲ λοιπὸν τὸν ἀπάντων ἐχθρὸν καταργήσῃ θάνατον, ἐγγεγεμένους ἐκ νεκρῶν. Καὶ μὴν καὶ τὰς ἄνω τοῖς ἐπὶ γῆς ἀναπετάσας πύλας, οὐρανοῦ πολίτην ἐργάσῃ τὸν πάσαις δραπέτην. Ἦξει γὰρ, ἤξει κατὰ καιροὺς, καὶ καθάπερ αὐτὸς ἔφη, παραλήψεται πάντας ἡμᾶς μετ' αὐτοῦ τοὺς ὀρθῆ διαπρέποντας πίστει, καὶ πολιτεία λελαμπρυσμένους εὐαγγελικῆ. Καὶ τοῦτο εἰδότες, ἀγαπητοὶ, πάντα ῥύπον ἀπονιψάμενοι, καὶ θαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μόλυσμοῦ· καὶ γενώμεθα οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν· ἐπαμύνοντες δὲ κατὰ δύναμιν τοῖς ἐν ἐνδείᾳ, χήρας καὶ ὀρφανούς ἀνακτησώμεθα, γυμνοὺς καὶ ἀστέγους εἰς τὸν οἶκον εἰσάγωμεν· καὶ ἀπαξαπλῶς, πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύσωμεν ἀρετῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω νηστεύσωμεν καθαρῶς· ἀρχόμενοι μὲν τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τριακάδος τοῦ Μεχίρ μηνός, τῆς δὲ ἐβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ πέμπτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐσπέρα βαθεία, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἐορτάζοντες δὲ τῆ ἐξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ τῆ ἐνδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός· συνάπτοντες εὐθὺς καὶ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας τῆς Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντρυφήσομεν λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τιμὴ καὶ δόξα καὶ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄

α΄. Καλὸν, ὡς ἔοικε, μᾶλλον δὲ ἤδη καιρὸς, ἅγιος ἡμᾶς προσαυροῦντας λόγοις, ἡκείν τε εἰς μέσον, καὶ τὴν ἁγίαν καὶ πανεύφημον ἡμῶν ἑορτὴν προανακηρύττειν λέγοντας· "Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς, καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέλθῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστώτος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν." Ἐπετόθαζε μὲν γὰρ πάσαις κειμένοις ἢ ἁμαρτία, καὶ κατεστρατεύετο τυραννικῶς τὸ τῆς σαρκὸς ἔμφυτον κίνημα, ποταμίου νόματος δίκην ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς εἰσχεομένης αἰετῆς ἀκράτου καὶ ἀγρίας ἡδονῆς, καὶ κατωθούσης αἰετῆς πρὸς τὸ δεῖν ἐλέσθαι φρονεῖν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ τάχα πῶς ταῖς ἀπάντων ἀσθενείας ἐπιμειδῶν ὁ θάνατος, καὶ τὴν τῷ διαβόλῳ πρέπουσάν

τε καὶ φίλην ὑπὲρ οὐσίαν νοσῶν, μετ' ἐκείνου ἀνακεκράγει, λέγων· "Τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ, ὡς νοσιᾶν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἀρῶ· καὶ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεται με, ἢ ἀντίπη μοι" Ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦτο ταλαιπωρίας κατώλισθέ τε καὶ κατεσείσθη τὰ καθ' ἡμᾶς, ταῖς ἀπάντων συμφοραῖς μονονουχὶ καὶ ἐπι στυγνάζων ὁ φιλοικτίρμων Θεὸς, διὰ φωνῆς Ἑσαίου φησί· "Τοῖνυν αἰχμάλωτος ὁ λαός μου ἐγενήθη· καὶ πλῆθος ἐγενήθη νεκρῶν, διὰ τὸ μὴ εἶδέναι αὐτοὺς τὸν Κύριον· καὶ ἐπλάτυνεν ὁ ἄδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ, ὥστε μὴ διαλιπεῖν." Ἄλλ' εἰ καὶ κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας, ἀλλὰ ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου· τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς. Παρακομισθέντες μὲν γὰρ εἰς παράβασιν καὶ παρ ἀκοὴν, καὶ τοῦ ζῆν ἐννόμως ἐκ φιλοσαρκίας ἡμαρτη κότες, πλατὺ γελῶντα καὶ ὄνειδίζοντα τὸν φιλεγκλή μονα Σατανᾶν, καὶ τὸ πονηρὸν τῶν δαιμόνων εἶχομεν στίφος. Ἔστι γὰρ, ἔστιν "ἐχθρὸς καὶ ἐκδικητής," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Καὶ μὴν ἐπὶ τούτοις καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ συνειδότος ἐλέγχους ὑπερυθριῶντες οἱ τὰ λανες, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν ἐν τούτῳ παρηρημένοι, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν ἀτόπων νενοσηκότες, διετρίβομεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πάντων Δημιουργὸς ἠλέει κειμένους, καὶ παντὸς εἰς λῆξιν ἔλη λακότος κακοῦ, παρεκάλει λέγων διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν· "Μὴ φοβοῦ, ὅτι κατησχύνθης· μηδὲν ἐντρα πῆς, ὅτι ὠνειδίσθης. Ἐγὼ εἰμι, ἐγὼ εἰμι ὁ ἔξαλείφω τὰς ἀνομίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι." Ἐπεμψεν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν μονογενῆ Θεὸν Λόγον, γενόμενον ἐκ γυναικὸς καὶ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, 77.696 ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθεὶς κατανεκρῶσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, καὶ πνευματικῆς εὐρωστίας ἀναπιμπλάς, δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ τὴν φύσιν ἀναμορφώσῃ πρὸς τὸ ἀρχαῖον, καὶ ἀνάλωτον μὲν ἀποφήνῃ ταῖς ἁμαρτίαις, ὀλέθρου δὲ καὶ φθορᾶς ἀμείνω γενέσθαι παρασκευάσῃ. Καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ σοφὸς ἡμῖν ἐπιστέλλει Παῦλος· "Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα." β'. Καὶ γοῦν τὸν πολυευκτον ἡμῖν τῆς ἐνανθρωπῆσεως κατασημαίνων καιρὸν, μᾶλλον δὲ ὡς ἤδη καθ' ἡμᾶς γεγονῶς, ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος προανακεκράγει λέγων· "Αὐτὸς ὁ λαλῶν ἀρῶμαι, ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὡς πόδες εὐαγγελιζόμενου ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀγαθὰ." – "Πολυμερῶς γὰρ καὶ πολυτρόπως πάσαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ," δι' οὗ πάντες ἀν' ἐθάλλομεν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ζωὴν. Ἀφίκετο γὰρ πρὸς ἡμᾶς "ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων." Καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστι; Τὰ γὰρ ἐν ὄρεσιν τε καὶ παραδείσοις φυτὰ, χειμῶνος αὐτοῖς ἐνιέντος τὴν πύκνωσιν, καὶ τὴν ἐκ ρίζης ἰκμάδα διαθεῖν εἰς τὸ ἄνω πλουσίως οὐκ ἐπιτρέποντος, μονονουχὶ καὶ ἀναίνεται, καὶ ἀκαρποῦται, φύλλων νοοῦντα τὴν ἐρημίαν. Ἄνα δεδειγμένης δὲ τῆς ὥρας, τουτέστιν ἡρινου γελῶντος καιροῦ, καὶ θερμότεραις ἀκτῖσιν ἡλίου τὰ σύμπαντα καταθέροντος, ἀπλοῦται τὸ μεμυκὸς, καὶ τῆς ἐκ βάθους ἰκμάδος ἐλευθέραν ἐχούσης τὴν εἰς ἅπαν ἤδη διαδρομὴν, μεθύουσι μὲν οἱ κλώνες, ἀρτιθαλῆ δὲ φυλλάδος προαναβράττοντες χλόην, εὐθὺς τῷ ἰδίῳ στεφανοῦνται καρπῷ. Γέγονε τοῖνυν ἡμῖν ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Γένοιτο δ' ἂν καὶ τοῦτο σαφὲς καὶ δι' ἐτέρων ἡμῖν ἱερῶν Γραμμάτων. Ἐν γὰρ τοῖς ἄσματι τῶν ἁσμάτων τὸ τοῦ νυμφίου πρόσωπον εἰσκεκόμισται, καθάπερ τινὶ νύμφῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ βοῶντος· "Ἀνάστα, ἔλθε, ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστέρα μου, ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμὼν παρήλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῷ· τὰ ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῇ, καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθασε." Γέγονε δὲ πρὸς τοῦτο καὶ "ὡς πόδες εὐαγγελιζόμενου ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀγαθὰ." Ὁμοτάτων μὲν γὰρ ἔσθ' ὅτε βαρβάρων μυριάνδρῳ στρατιαί, πόλιν ἢ χώραν καταδηοῦν γλιχόμεναι, πολέμου πρόφασιν

ποιούνται τὴν ἀπλη στίαν· διαπιπτούσης δὲ τῆς ἐλπίδος αὐτοῖς εἰς τὸ ἐναντίον, καλοὶ λίαν οἱ πόδες τοῦ τὴν εἰρήνην τοῖς κινδυνεύουσιν ἀπαγγέλλοντος. Τοιουτοῦντινα τρόπον καὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς καταθρήσαι τις ἂν κατωρθῶ 77.697 μένα διὰ Χριστοῦ. Μᾶλλον δὲ καὶ λίαν ἀκονιτὶ συν εἶναι ῥᾶον, ὅτι σωτήρα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν Υἱὸν ὁ Πατήρ. Τύραννος ἀλαζών, οὐκ ἔθνους ἐνός, ἀλλ' οὐδὲ πόλεως μιᾶς ἢ χώρας κατεστρατεύετο· ἀλλ' ὃ ἦν ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι, [τὴν οἰκουμένην] ἀνοσίως ἐπιχειρῶν, τοῖς ἰδίους ζυγοῖς ὑπετίθει τὸν ἄνθρωπον· μεθιστὰς μὲν ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν, καὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας ἀποσο βῶν, πολυτρόποις δὲ μᾶλλον κατασπιλῶν ἀμαρτίαις, καὶ λάτριν ἀποτελῶν ταῖς τῶν δαιμονίων ἀγέλαις, καὶ τῇ κτίσει προσνέμων παρὰ τὸν κτίσαντα Θεόν. Οἱ μὲν γὰρ ἠλίω τὸ σέβας, οἱ δὲ σελήνη δωρούμε νοι τὴν τῶν ὄλων βασιλίδα φύσιν, τῶν αὐτῇ καὶ μό νη πρεπωδεστάτων ἐξέπεμπον γερῶν· ἕτεροι δὲ, γῆ, καὶ ὕδατι, καὶ ἀέρι, καὶ πυρὶ προσάγοντες τὴν προσ κύνησιν, εἰς τοῦτο κατὰ βραχὺ κατώλισθον διεληλάκασιν τῶν κακῶν, καὶ μέχρι τῶν ἀναισθητῶν κατακομίζοντες τὴν τῆς θεότητος τιμὴν τε καὶ δόξαν. Ταῖς τοιαύταις ἐνσπαταλῶν ὁ δράκων ὁ μαιφόνος, μεγαλαυχῶν διετέλει, καὶ ἀκατάσειστον ἔξιν ὤθη τὴν εὐθυμίαν. Καὶ περὶ αὐτοῦ μὲν ὁ μακάριος προφήτης Ἰερεμίας ἔφασκεν· "Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ (ἕως τίνος;) καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς." Θεοῦ γὰρ ὄντα τὸν ἄνθρωπον, ἑαυτῷ συλλέγειν ἤθελε, δυσασχεστέραν ἀεὶ τὴν ἠύτρεπισμένην αὐτῷ κατασκευάζων κόλασιν. Ὁ δὲ γε σύνεδρος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ Θεὸς Λόγος, ἀθέως ἡμῖν πεπραχόσι καὶ κινδυνεύουσι, τὸν τῆς σωτηρίας καιρὸν προσηγγελλίζετο, λέγων· "Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με· κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν." Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἐπηγγελμένης ἐπικουρίας παρήν ὁ καιρὸς, ἑαυτὸν ἀντέταξεν ὑπὲρ ἡμῶν τοῖς τοῦ διαβόλου κακουργήμασι· καὶ τὸν μαιφόνον ἐκεῖνον κατεχειροῦτο τύραννον, καὶ τοῖς τῶν πεπι στευκότων ὑποστορέσας ποσὶ, διαρρήδην ἔφασκεν· "Ἴδου δέδωκα ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ." Ὅσοι τοίνυν τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας καθεστήκαμεν ἑρασταὶ, καὶ τῆς τῶν ἁγίων λαμπρότητος μεταλαχεῖν γλιχόμενοι, τὸ εἰς τὴν ἄνω γενέσθαι διψῶμεν πόλιν, ἐκεῖνο καθ' ἑαυτοὺς ἐνθυμώμεθα. Βασιλεῖς μὲν γὰρ οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ταῖς βαρβαρικαῖς ἐφόδοις ἐπιτιμῶντες ἀεὶ, καὶ τὰς ἐν ἐκάστη χώρᾳ διασώζοντες πόλεις, σωτήρες καὶ λυτρωταί, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων ὀνομαζόμε νοι, πλουσίως καταγεραίρονται. Οἱ δὲ τοῖς ἰδίους ἐπαυχοῦντες ἀνδραγαθήμασιν, ὑπὸ πόδας μὲν ἰδίους ποιοῦνται τοὺς σεσωσμένους, θεσμοῖς δὲ καὶ νόμοις οἰονεὶ καταζεύξαντες, δασμολογεῖσθαι προστάττουσιν, ὁμολογίαν ὡσπερ τινὰ τοῦ ὑποτετάχθαι δεῖν τὸ χρῆμα ποιοῦμενοι. Λελυτρωμένοι τοίνυν διὰ Χριστοῦ, καὶ τῆς πολυθέου πλάνης ἐξηρημένοι, καὶ τὴν πρὸς 77.700 Θεὸν οἰκειότητα δι' αὐτοῦ πλουτήσαντες, καὶ εἰς τὴν τῶν ἁγίων ἐλπίδα μεταχωρήσαντες, αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἀναθῶμεν ζωὴν. Ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος, "Εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι." Τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις Γράμμασιν, ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι καὶ τύποις ἡμῖν κατεγράφετο. Σκιαὶ γὰρ ὁ νόμος, καὶ τῆς ἀληθείας ὠδίνει τὴν μόρφωσιν. γ'. Ἐφη τοίνυν καὶ πάλαι Θεὸς πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· "Ἐὰν λάβῃς τὸν συλλογισμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν, καὶ δώσουσιν ἕκαστος λύτρα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτοῖς πτώσις ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν· καὶ τοῦτο ἔσται ὃ δώσουσί σοι, ὅσοι ἂν παραπορεύωνται, τὴν ἐπίσκεψιν τὸ ἥμισυ τοῦ διδράχμου, ὃ ἔστι κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον εἴκοσιν ὀβολοὶ τὸ δίδραχμον. Τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ διδράχμου, εἰσφορά Κυρίῳ· πᾶς ὁ παραπορευόμενος εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, δώσουσι τὴν εἰσφορὰν Κυρίῳ. Πλουτῶν οὐ προσθήσει· καὶ ὁ

πενόμενος οὐκ ἐλαττονήσει ἀπὸ τοῦ ἡμίσεως τοῦ διδράχμου, ἐν τῷ διδόναι τὴν εἰσφορὰν Κυρίῳ, ἐξιλιάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν." Ἔστι μὲν γὰρ ὁ στατήρ, ἦτοι τὸ δίδραχμον, ἀκίβδη λον νόμισμα, χαρακτήρ δὲ αὐτῷ βασιλικὸς ἐνσημαίνεται. Προσεκομίζετο δὲ τῷ Κυρίῳ παρὰ τῶν συντελεῖν εἰωθότων, οὐχ ὑπὲρ μόνῃς μιᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ δυοῖν κεφαλαῖν. Ἐτετάχατο δὲ δασμολόγοι, κατὰ τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν· οἱ καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἄνω τε καὶ κάτω διαθέ[ο]ντες χώραν, ἐν ἴσῳ τῷ μέτρῳ παρὰ τε πλουσίου καὶ πένητος συνεισφέρεσθαι δεῖν τὸ λύτρον ἐκέλευον, ἀκριβῆ τὸν τύπον [ἐπὶ] τῆς ἀληθείας ἀναδείξει φυλάττεσθαι θεσμοθετοῦντος Θεοῦ. Καὶ γοῦν εἰς Καπερναοῦμ εἰσεληλακότος ποτὲ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, οἱ τῶν διδράχμων πρακτῆρες προσῆλθον τῷ Πέτρῳ λέγοντες· "Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα. Ὁ δὲ ἔφη· Ναί·" οὐχ ὑποτιθεὶς τῷ νόμῳ τὸν ἐλεύθερον, οὐδὲ τοῖς οἰκέταις συντάττων τὸν Υἱὸν, ἀλλ' εἰδὼς, ὅτι γέγονεν ὑπὸ νόμον ὁ νομοθέτης, ἵνα ἡμᾶς τῆς νομικῆς ἀρᾶς ἐξέλῃται, καὶ τῆς δουλείας τὸ σχῆμα μεταπλάττων ἐπὶ τὸ ἄμεινον, ἑαυτῷ συμμόρφους ἐργάσῃται, καὶ υἱοὺς ἀποφήνῃ Θεοῦ, καθάπερ τινὶ λαμπρῷ περιβαλὼν ἀξιώματι, τῷ τῆς ἐλευθερίας πνεύματι. "Οὐ γὰρ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον," ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, ἀλλ' "ἐλάβομεν πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κρᾶζομεν· Ἀββὰ, ὁ Πατήρ." Εἰς πεπαικότα τοίνυν εἰς τὴν οἰκείαν τὸν Πέτρον ἦρετο μὲν ὁ Σωτήρ· "Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνος λαμβάνουσι κῆνσον ἢ τέλη; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;" Δειπόντος γε μὴν, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων συνερανίζεσθαι δεῖν, πάλιν ἔφη Χριστός· "Ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. Ἴνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντ' ἐμοῦ καὶ σοῦ." Συν 77.701 ἰῆς οὖν ὅπως ὑπὲρ δυοῖν κεφαλαῖν συνετελεῖτο τὸ δίδραχμον. Καὶ τί τὸ μυστήριον, ἢ ποῖον τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος ἐν τῇ κατὰ νόμον σικῆ κεκρυμμένον εὐρήσομεν; Ὁ γὰρ τοι στατήρ ὁ ἀληθινός, ἢ τοῦ μεγάλου Βασιλέως εἰκὼν, τουτέστιν ὁ Υἱός, ὁ χαρακτήρ καὶ τὸ ἀπαύγασμα τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, ἑαυτὸν δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα τὴν οἰκείαν ψυχὴν ἐποίησατο, οὐχ ἵνα μόνον διασώσῃ τὸν Ἰσραὴλ, καίτοι δοκοῦντα πλουτεῖν τοῦ νόμου τὴν γνῶσιν, ἀλλ' ἵνα καὶ τὴν ἀμέτρητον τῶν ἔθνων ἀγέλην, "ἐλπίδα μὴ ἔχουσαν," ὡς ὁ Παῦλος φησὶ, καὶ παντὸς ἀγαθοῦ νοσοῦσαν τὴν ἔρημίαν, τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας ἐξέλῃται. Οὐκοῦν ὑπὲρ δύο κεφαλῶν, ὁ θεῖος καὶ οὐράνιος ἐδόθη στατήρ. "Λελυτρώμεθα γὰρ οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ. Ὁφειλέται τοίνυν ἐσμὲν τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν, ἀλλὰ τῷ λυτρωσαμένῳ καὶ ἐκπριαμένῳ Χριστῷ." Καὶ γοῦν ὅτε τῆς Αἰγυπτίων πλεονεξίας τὸ δυσαχθὲς οὐ φέροντας κατηλέει λοιπὸν ὁ φιλοκτίρων Θεὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ τῷ τῆς δουλείας ζυγῷ παραλόγως ἐπηχθισμένους, πρὸς ἐλευθερίαν ἐκάλει· πικρὰς μὲν τοῖς ἀντεξάγουσιν ἐπεφίει πληγὰς. Ἐπειδὴ δὲ δυσαλγήτως ἔχοντας ἐθεᾶτο λίαν, τῷ τῶν πρωτοτόκων θανάτῳ κατηκίζετο· οἱ δὲ πρὸς τὸ λοῖσθον ἀλύοντες τῶν κακῶν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀδοκῆτου συμφορᾶς εἴκοντες, μόλις ἀπαίρειν τῆς χώρας τοῖς βεβιασμένοις ἐπέταττον. Οὗ γεγονότος καὶ κατωρθωμένου, τὴν ἴσην ὥσπερ ἀντίδοσιν παρὰ τῶν λελυτρωμένων ἐζήτηι Θεός. Ἔφη γὰρ οὕτω πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· "Ἀγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον· πρωτογενὲς διανοῖγον πᾶσαν μήτραν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους ἐμοί ἐστιν." Εἶτα τοῦ νόμου τὴν αἰτίαν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ διεσάφει λέγων ὁ μακάριος Μωσῆς· "Καὶ ἔσται ὡς ἂν εἰσαγάγῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ὃν τρόπον ὥμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δώσει σοι αὐτήν, καὶ ἀφελεῖς πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικὰ τῷ Κυρίῳ." Καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν· "Ἐὰν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου μετὰ ταῦτα, λέγων· Τί τοῦτο; καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, ὅτι Ἐν χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγεν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐκ γῆς Αἰγύπτου,

ἐξ οἴκου δουλείας. Ἦνίκα δὲ ἐσκλήρυνε Φαραὼ ἐξαποστεῖλαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῆ Αἰγύπτου, ἀπὸ πρωτοτόκου ἀνθρώπων ἕως πρωτοτόκου κτηνῶν. Διὰ τοῦτο ἐγὼ θύω τῷ Θεῷ πᾶν διανοῖγον μήτραν τὰ ἀρσενικὰ, καὶ πᾶν πρωτότοκον υἱῶν μου λυτρώσομαι." Καταπαίοντι δὲ τῷ Θεῷ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ παραδόξως ἡμᾶς τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἐξέλκοντι, ἀπονίζοντι δὲ τῶν πάλαι πταισμάτων ἀγαθοῖς καὶ ἡμεροτάτοις νόμασιν, ἑαυτοὺς ὀφείλομεν, ἀγαπητοὶ, ἰσοστάθμοις δωροφορίαις ἀντιτιμῶντες τὸν εὐεργέτην. Φέρε δὴ οὖν, προλαμπούσης ὀρθῆς τε καὶ ἀμωμῆτου πίστεως, καὶ τοῖς ἐξ ἔργων ἀνδραγαθῆ 77.704 μασὶ τὸν ἑαυτῶν Σωτῆρα καταγεραίρωμεν, ἔκπρε πὲς ἀνάθημα καὶ θυσίαν ὄντως πνευματικὴν τὸ χρῆμα ποιούμενοι." Γέγραπται γάρ, ὅτι "Παρα στήσετε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζώσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν." δ'. Οὐκοῦν ἔν γε τῷ παρόντι μάλιστα καιρῷ τὴν ἀσιτιάν ἐπιτηδεύοντες, καὶ χαλινὸν ὥσπερ τινὰ τὴν νηστείαν ἐπάγοντες, σὺνδρομον αὐτῇ τὸν ἐπιεικῆ καὶ νηφάλιον ποιῶμεθα τρόπον. Ἐξαρκέσει μὲν γὰρ οὐ δαμῶς εἰς κατόρθωσιν ἀρετῆς μόνη καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ νηστεία· συγκατεζευγμένης δὲ ὥσπερ καὶ συνιούσης αὐτῇ τῆς ἐξ ἔργων ἀγαθῶν εὐωδίας, εὐπαράδεκτος ἔσται τῷ Θεῷ, καὶ παντὸς ἐπαίνου μεστή. Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, τοῖς ἐκ τοῦ συνειδότος ἐλέγχους καταπτοούμενος· Τί οὖν ὅτι προκατέστιγμαί ταῖς ἀμαρτίαις, καὶ δυσσπόνδιον ἔχω τῶν πταισμάτων τὸν ῥύπον; τίσιν οὖν ἄρα κεχρήσομαι λόγοις πρὸς τὸν τῶν ὄλων κριτήν; ἢ ποῖος ἡμῶν ἀποσκευάσει τρόπος τὴν ἐπὶ τούτοις ἀράν; Δυσδιάφυκτος ἡ δίκη· πάντα εἰδὼς γὰρ καὶ ἀπαραλόγιστος ὁ κριτής. Ἄντ' ἀκούσεται δὴ ὁ τοιοῦτος· Τὴν μὲν τοῖς φιλαμαρτήμοσιν ἐπηρτημένην ἀράν, καλοῖς, ὃ οὗτος, προαναθρήσας ὄμμασι, καταπέφρικας εἰκότως. Ἀλλά σε τῶν ἐπὶ τούτοις δειμάτων ἀπαλλαττέτω γράφων ὁ Παῦλος· "ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν, ἐν αἷσι ποτε περιεπατήσαμεν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργούντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημεν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιῶντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν· καὶ ἡμεῖς τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς λοιποὶ. Ὁ δὲ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ." Ὡς γὰρ αὐτὸς εἶρηκεν ὁ Σωτῆρ, "Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν τὸν κόσμον ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον." Θεὸς γὰρ ὢν καὶ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ὁ Λόγος, καὶ ἄρρητον ἐκ Πατρὸς τὴν γέννησιν, ἰσοσθενῆς τε καὶ ἰσουργὸς τῷ φύσαντι, εἰκὼν καὶ ἀπαύγασμα, καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, κεκένωκεν ἑαυτὸν, καθείς εἰς ἀνθρώπου μέτρον· καὶ φύσιν οὐκ ἀτιμάσας τὴν οὕτω πεπατημένην, ἵνα ἡμᾶς ἀμαρτίας ἐξέλθῃ καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀρᾶς ἀπαλλάξας, ὡς Θεὸς, θανάτου καὶ φθορᾶς ἀποφῆνη κρείττονας. Ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Μονογενῆς, γέγονεν ὑπὸ νόμου ὁ ὑπὲρ νόμον ὡς Θεός· κεχηματίσθη δούλος ὁ καὶ αὐταῖς ἀνωτάτω δυνάμεσιν ἐποχούμενος, καὶ διὰ φωνῆς τῶν ἁγίων Σεραφίμων Κύριος Σαβαώθ ὑμνούμενος. Ἄρ' οὖν ἐπεὶ περ γέγονεν ἄνθρωπος, ἀγνοήσομεν τὸν Δεσπότην; οὐκ ἐπιγνωσόμεθα τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός φύντα Λόγον; οὐ προσκυνήσομεν τὸν Ἐμμανουήλ; Ἄπαγε 77.705 ταύτης τῆς ἀτοπίας! Οἱ μὲν γὰρ οὕτω φρονεῖν ἐξ ἀμαθίας τετολημκότες, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς Δεσπότην ἀρνούμενοι, ἀκούσονται τοῦ προφήτου λέγοντος· "Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ φλογί, ἧ ἔξεκαύσατε." Ἐποιμῶζει δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ Σοφία λέγουσα· "Ὡοὶ ἐγκαταλείποντες ὁδοὺς εὐθείας, τοῦ πορεύεσθαι ἐν ὁδοῖς σκότους." Ἡμεῖς δὲ παρέντες τροχίαν τὴν διεστραμμένην, τὴν ἐπ' εὐθὺ βαδιούμεθα, ταῖς θεοπνεύστοις ἐπόμενοι Γραφαῖς· καίτοι δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενον ἄνθρωπον, οὐχ ὡς ἐν ἀνθρώπῳ γεγονότα προσκυνήσωμεν, ἀλλ' ὡς αὐτοκαταφύσιν

γενόμενον ἄνθρωπον. Ὡς γὰρ ὁ μακάριος Ἰωάννης φησὶ, καὶ ὡς αὐτῆ τῶν πραγμάτων μεμαρτύρηκεν ἡ φύσις, "Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν." Γέγονε δὲ φαμεν σάρκα τὸν Λόγον, καὶ οὐκ εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν μετακεχωρηκέναί. Τροπὴ γὰρ τοῦτο γε, καὶ θεοπρεποῦς ἀξίας ἀλλότριον. Ἄλλ' ὅτι γεγένηται μὲν ἐκ γυναικὸς, καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς τέλειος ἄνθρωπος, ὅλη τῇ φύσει συγκεκραμένος, καθ' ἔνωσιν δὲ φημι τὴν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον. Κεχηματικὴ τε μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, συνείρων δι' ἑαυτοῦ τὰ τῆς ἀλλήλων ὁμογενείας φυσικοῖς εἰργόμενα λόγοις. Ἐξῆπτε μὲν γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς οὐσίας ὡς Θεός. Ἐπελάβετο δὲ καὶ ἡμῶν, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος· ἀλλ' οὐκ ἂν ἀπολισθήσειε τοῦ εἶναι Θεός, διὰ τὸ ἀνθρώπινον· ἀλλ' ἔστι καὶ οὕτω Θεός, οὐ παραχωρούσης τὸ νικᾶν τῇ σαρκὶ τῆς ὑπὲρ πάντα θεότητος, ἀνακομιζούσης δὲ μᾶλλον εἰς ἰδίαν δόξαν τὸ προσληφθέν. Τοιγάρτοι καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης, καίτοι γεννηθέντα διὰ γυναικὸς ἐπιστάμενος, οὐ κἀνωθεν αὐτὸν, οὐδὲ ἐκ γῆς, ἄνωθεν δὲ μᾶλλον ἀφ' ἧς φησιν· "Ὁ γὰρ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν," ἀνακεκράγει σαφῶς. Διαρρίπτοντες τοί νυν ὡς πορρωτάτω τὰ γραῶδη τῶν ἀπίστων καὶ ψυχρὰ μυθάρια, τὸν ἑαυτῶν Δεσπότην ἐπιγνωσώμεθα, καὶ εἰ γέγονεν ἄνθρωπος. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ οἱ τάλανες, τὸ τῆς εὐσεβείας ἠγνοηκότες μυστήριον, ἀνθ' ὅτου διώκουσι καὶ λευυτήκασιν ἀκρατῶς, ἔρο μὲνου Χριστοῦ, ἀμαθαίνοντες ἔφασκον· "Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν." Διακεῖ σώμεθα δὲ οὐχ οὕτως ἡμεῖς. Οὐ γὰρ ἄνθρωπος ὢν εἰς τὴν τῆς θεότητος ἀναπεφοίτηκε δόξαν, ἀλλὰ Θεὸς ὢν φύσει, γέγονεν ἄνθρωπος. Ποῦ γὰρ ἔτι κεκένωκεν ἑαυτὸν, κατὰ τὰς Γραφάς; Θεὸς οὖν ἄρα ὑπάρχων γέγονεν ἄνθρωπος· τεθεοποιήται γὰρ οὐδαμῶς ἄνθρωπος ὢν. Διὰ τοῦτο ἔστι καὶ προσκυεῖσθαι πρέπων, καὶ εἰ νοοῖτο μετὰ σαρκὸς. Ὁ μὲν γὰρ μακάριος ἔψαλλε Δαβὶδ· "Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει· ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται." Ὁ δὲ θεσπέσιος Θωμᾶς ψηλαφήσας τοὺς τύπους τῶν ἡλίων, καὶ λοιπὸν ἐπιγνοὺς ὡς Θεὸν, προσεκύνει λέγων· "Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου." Καὶ τὸ Θεῖόν ἐστιν ἀναφῆς καὶ ἀόρατον· ἀλλ' ἐπεδήμησεν ἐμφα 77.708 νῶς, ὡς οὐχ ἕτερος ὢν ὁ Λόγος παρὰ τὴν ἑαυτοῦ σάρκα καὶ τὸν ἐκ Παρθένου ναὸν, ἀλλ' ὡς ἐν σὺν αὐτῇ νοούμενος· καθ' ἔνωσιν δὲ δηλονότι, καθ' ἣν καὶ λέγεται γεγονέναι σὰρξ. Τοῦτον ἠτίμησαν οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι, καίτοι λέγοντα σαφῶς· "Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον·" καὶ, "Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου·" καὶ, "Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ." Ἄλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ὑπολογισάμενοι, θυμῶ δὲ καὶ φθόνῳ τὸ νικᾶν ἐπι[σ]τρέψαντες, τελευτῶντες ἐσταύρωσαν. Πλὴν ἐπ' ἀνηνύτοις τολμήμασιν ἀλοῦσιν αὐτοῖς, ἐπηρᾶτο λέγων ὁ Ψαλμωδός· "Κύριε, ἐν ὀργῇ σου συνταράξεις αὐτούς, καὶ καταφάγεται αὐτούς πῦρ· τὸν καρπὸν αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἀπολεῖς, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπὸ υἰῶν ἀνθρώπων. Ὅτι ἔκλιναν εἰς σὲ κακά· διελογίσαντο βουλήν ἣν οὐ μὴ δύνωνται στήναι." Οὐ γὰρ ἦν ἐφικτὸν τοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς ἐνέχεσθαι τὴν ζωὴν. Ἐγήγερται γὰρ ἐκ νεκρῶν, σκυλεύσας τὸν ἄδην, καὶ εἰρηκῶς "τοῖς ἐν δεσμοῖς· Ἐξέλθετε· καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· Ἀνακαλύφθητε." Ὅδοποιήσας δὲ τῇ ἀνθρώπου φύσει τὸ παλινδρομεῖν εἰς ζωὴν, ἐμφανῆ τε ἑαυτὸν καταστήσας τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς, καὶ τῆς οἰκουμένης αὐτούς καταστήσας μυσταγωγούς, καὶ βαπτίζειν ἐπιτάξας εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἀνέβη πρὸς τὸν Πατέρα, πρωτόλειον ὡσπερ τι καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, καὶ τοῖς ἄνω φαινομένοις πνεύμασιν, ἵνα βᾶσιμον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς καταστήσῃ τὸν οὐρανόν. Καὶ γοῦν ἔφασκε τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς· "Πορεύσομαι, καὶ ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον· καὶ πάλιν ἦξω, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν· ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ ἦτε." Ἐπ' οὖν τούτοις ἅπασιν ἑορτάζοντες, ἀναγκαίως ἀγνιζώμεθα πόνοις, καὶ ταῖς ἀσιτίαις κατανεκροῦντες τὴν σάρκα, μᾶλλον δὲ τὴν ἐν τῇ σαρκὶ καὶ ἐκ σαρκὸς ἡδονήν· ἵνα καθαροὶ καθαρῶς τῷ

ἀγίῳ Θεῷ συναπτόμενοι διὰ μεσίτου Χριστοῦ, καὶ τῆς τῶν ἀγίων λαμπρότητος ἀξίους ὄντας ἑαυτοὺς ἀποφήνωμεν. Προστιθέντες δὲ τῇ νηστείᾳ καὶ τὰ ἐκ πράξεων ἀγαθῶν ἀυχήματα, κατελείψωμεν χήρας, ὀρφανούς ἐπισκεψώμεθα, διαθρύψωμεν πεινῶντι τὸν ἄρτον, ἀμφιέσωμεν τὸν γυμνόν, τοὺς ἐν δεσμοῖς ἐπισκεψώμεθα, πτωχοὺς ἀστέγους εἰσαγάγωμεν εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἀπαξαπλῶς πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύσωμεν ἀρετῆς. Τότε γάρ, τότε νηστεύσωμεν καθαρῶς· ἀρχόμενοι τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τρισκαιδεκάτης τοῦ Φαμενώθ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ ὀκτωκαιδεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐσπέρα βαθείᾳ, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, συνάπτοντες δὲ καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν τοῦ θείου νόμου διάταξιν. Οὕτω γάρ ὀρθοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις κοσμούμενοι, τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομῆ 77.709 σομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄.

α΄. Ἱεροὶ μὲν ἄνωθεν ὑμνήκασιν λόγοι τῆς ἀγίας ἡμῶν ἑορτῆς τὰ συνθήματα· γεγωνῶς δὲ καὶ διαπύσιος, ὅτι προσῆκεν ἀνακραγεῖν ἐπ' αὐτῇ, θεομοθετοῦσι, λέγοντες· "Σαλπίζατε ἐν νεομηνία σάλπιγγι, ἐν εὐσήμεν ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν." Ἐξηρημένης δὲ ἤδη τῆς κατὰ νόμον σκιᾶς, καὶ μὴν καὶ εἰς ἐναργῆ καὶ ἐμφανεστέραν πραγμάτων δήλωσιν μετεβύκτος τοῦ γράμματος, παρέντες ὡς ἕωλον καὶ ἀχρεῖον ἤδη πως τὸ τοῖς ἀρχαίοις ἐξευρημένον ἐν σκιᾷ τε καὶ τύποις, τὴν ἀσημοτέραν φημὶ τῶν σαλπίζων ἠχὴν, τὴν ἀκριβῆ τε καὶ εὐρυθμον τοῦ κηρύγματος χρεῖαν τοῖς τῆς ἑορτῆς συνθήμασιν ὑπερετεῖν ἀναπειθόμεν. Νεομηνία γὰρ ἤδη φαίνεται, τουτέστιν, ὁ καινουργός τε καὶ νέος τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως ἀνίσχει καιρός. "Εἴ τις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ πάντα γέγονε καινά." Οὐκ οὖν (ἵεναὶ γὰρ δὴ κατ' εὐθύς τοῦ πρέποντος οἰήσομαι δεῖν), "Ἀγιασάτε νηστείαν," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. Τὸ δὲ ἀγιαζέειν ἐστὶ τὸ καθιεροῦν, καὶ ὡσπερ τι τῶν ἐν λόγῳ προσκομίζει ἀναθημάτων τῷ τῶν ὄλων κρατοῦντι Θεῷ. Οἱ μὲν οὖν ἐμπειροπόλεμοι, καὶ ἐκμελετᾶν ἑτέρους εἰδότες τὰ τακτικά, καιροῦ καλοῦντος εἰς μάχην, ἐκπεριθέουσι μὲν τῶν σφετέρων τὰς φάλαγγας· προσεκπέμπειν δὲ τὸ δεῖμα τῆς διανοίας προστάττουσι, καὶ ὅτι προσῆκει γενναίους προ[σ]αναφαινεσθαι τῆς εἰς πόνους ἐμβολῆς, διὰ μυρίων ὅσον αὐτοὺς ἀναπειθουσι λόγων. Ἐγὼ δὲ δεῖν οἰήσομαι πάλιν τοῖς οὐκ ἀμελέτητον ἔχουσι τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα τετιμημένοις τὸ ἰδροῦν ὑπὲρ αὐτῆς εὖ μάλα πεπονημένοις, πρόκλησιν ὡσπερ τινὰ τῆς ἔν γε τούτῳ σπουδῆς, τὸν διαθήγειν εἰδόμενα καταθέσθαι λόγον. "Καιρός γὰρ ἤδη ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ποιῆσαι δὲ τί; τὸ καταναδρίζεσθαι παθῶν· τὸ ἐκνεκροῦν ἡδονὰς, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ὀσίως τεθναυμασμένων καταρυθμίζειν τὸν νοῦν, τῇ τῶν ἀγίων παντευχίᾳ χρωμένους· ἐφ' ἧ καὶ ὁ πανάριστος ἡμῖν κατ' εσεμνύνετο Παῦλος· "ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ· μή πως τοῖς ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι." Χρῆμα μὲν γὰρ δυσαχθές τε καὶ δύσοιστον ὁμολογουμένως, ὁ ἐπὶ ταῖς ἀσκήσεσι πόνος· πλουτεῖ δὲ καρποῖς τοῖς εἰς ἀρετὴν τε καὶ εὐκοσμίαν, καὶ τῇ τοῦ χείρονος ὀλίγη ζημίᾳ, τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον ὠφελεῖν. Καὶ τοῦτο σαφὲς καταστήσει λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· "Εἰ γὰρ ὁ ἕξω 77.712 ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἕσω ἀνακαίνονται ἡμέρα καὶ ἡμέρα." Ἐπειδὴ γὰρ τῷ φρονή

ματι τοῦ πνεύματος τὸ μισαρὸν δὴ τοῦτο καὶ φιλ ἡδονον ἀνταίρει σαρκίον, ἀρρώστοῦν ἐν ἑαυτῷ τῆς ἀμαρτίας τὸν νόμον, καὶ κατερεθίζον ἀεὶ πρὸς ἀνευκότας, τὴν ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι δόξαν ἀπεμπολᾶν ἀναγκαῖον· φέρε τῶν αἰσχίωνων προθέντες τὸ ὠφε λοῦν καὶ ψήφω θεία τετιμημένον, νήψει τε καὶ ἐπιεί κεία, τὸ μὲν ἀτίθασσον τῆς σαρκὸς κατευναζῶμεν κίνημα, φίλην δὲ ὡσπερ ποιῶμεθα τὴν ἐγκράτειαν· καὶ τὰς ὁμόρους αὐτῇ καὶ γείτονας ἀρετὰς, τὴν ἀνδρίαν φημί, τὴν δικαιοσύνην, τὴν φρόνησιν, ὡσπερ τινὰ στέφανον ἡρινοῖς καὶ εὐοσμοτάτοις ἄνθεσιν εἰς εἶδος τὸ ἐκπρεπὲς εὖ μάλα συνειλεγμένον, ταῖς ἑαυτῶν ἀνάψωμεν κεφαλαῖς· καὶ πάντα ῥύπον ἀπο νιψάμενοι, καθαροὶ καθαρῶς ὁμοῦ τῇ νηστείᾳ τὴν τοῖς ἀγίοις πρεπωδεστάτην θεραπείαν ἐπιτελέσωμεν. Τότε γὰρ, τότε, λαμπροῖς οἰάπερ ἐσθήμασι τοῖς ἐξ ἀρετῶν ἀυχήμασι κατηγλαϊσμένοι, τῆς οὐρανοῦ συμμεθέξομεν ἑορτῆς· οὐ τὴν ἀπευκτὴν ἐκείνην ἀκούοντες φωνήν, ἣν ἐπὶ τινι τῶν κεκλημένων εἶρη κεν ὁ Σωτῆρ· "Ἐταῖρε, πῶς εἰσηλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;" Καὶρῷ γὰρ ἀρμόζεσθαι, σοφόν. Γέγραπται δὲ, ὅτι "Καιρὸς παντὶ πράγματι, καὶ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν." Καὶ πρὸς γε τούτοις ἐκεῖνο πῶς οὐκ ἄξιον ἐννοεῖν; Ἄρα εἴ τις ἡμᾶς τῶν ἐν δόξῃ περιφανεστέρα, καὶ ταῖς εἰς ἄγαν ὑπεροχαῖς ἐκτετιμημένων, ὡς αὐτὸν παρελθεῖν ἐκέλευε ἑορτῆς αὐτῷ συμμεθέξοντας, ἣν ἀνέλλοιτο τελεῖν ἐπὶ τισι τῶν γνωρίμων, οὐ λαμπροὶ καὶ εὐεῖ μονες ἀφίκοντο ἀνὰ ἐπὶ τὴν ἐστίαν οἱ δαιτυμόνες; Δρῶεν γὰρ ἀνὸς ὧδε τῆς τοῦ κεκληκότος φιλοτιμίας ἄξιον· Εἶτα πῶς τοῦτο ἀμφίλογον; Ὅτε τοίνυν τὸ μὴ ἐσκευᾶσαι λαμπρῶς τοῖς ἑορτάζουσιν οὐκ ἀζήμιον, πῶς οὐκ ἀπόχρη πρὸς ἔλεγχον τε καὶ δίκην τοῖς τὴν θείαν ἀτιμάζουσι κλήσιν, τὸ τῆς κατὰ νοῦν φαιδρότητος ἀμοιρῆσαι δοκεῖν; Οἱ μονονουχὶ ῥυπῶντες ἔτι καὶ ὀδωδότες, καὶ ταῖς τῶν ἀγίων σπουδαῖς ἀσυμφυᾶ τε καὶ ἀσύμβατον ἐπιτηδεύοντες βίον, πῶς εἶεν αὐτοῖς ἐναρίθμιοι; καίτοι λέγοντος ἀναφανδὸν τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς κατὰ καιροῦς ἐσομένης οἰκονομίας· "Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν." Ἐρρέτω δὴ οὖν ἡ τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων ἀνοσία κοιλίης· καὶ συνοιχέσθω πορνεία, καὶ πλεονεξία, καὶ φθόνος, ψιθυρισμὸς καὶ καταλαλιά, καὶ ἀπάτη, καὶ δόλος. Συνθλάται γὰρ οὕτω τοῖς ἐκ φαυλότητος αἰτιάμασι καὶ ἡ παμμόχθηρος δίκη, ταῖς τῶν φιλαμαρτημόνων ἐφεδρεύουσα κεφαλαῖς· ἀνατελεῖ δὲ ὡσπερ τὰ ἐφ' οἷς ἀνὰ εἰκότως ἐπισεμνύνοιτό τις· συνεσόμεθά τε τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ· καὶ μῶμου παντὸς ἐλευθεῖραν ἔχοντες δόξαν, τὸ ταῖς τῶν ἀγίων ἀγέλαις συνουλίεσθαι δεῖν, ἀποκερδανοῦμεν εὐκόλως. β'. Οὐκοῦν ἀρμοστὴν ὡσπερ τινὰ, καὶ τῶν ἀρίστων εἰσηγητὴν, εἰσδεξώμεθα πάλιν Ἰωάννην λέγοντα 77.713 τὸν σοφόν· "Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μήτε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν τις ἀγαπᾶ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ. Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, ἡ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. Καὶ ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τοὺς αἰῶνας." Ὁρᾶς τοὺς ἀγίους σοφῆ καὶ ἀνεπιπλήκτω γνώμῃ συζῆν ἐλομένους, καὶ ὡσπερ εἷς τινὰ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων περιωπὴν ἀνδρωδῶς ἀναθρώσκοντας, καὶ τὸν τοῦ παρόντος βίου περισπασμὸν ἀναμετροῦντας ἀστεῖως, τίς τε καὶ πόσος καὶ ἐπὶ τίσιν ἀνέγοντο μόλις χρήσιμος κατασημαίνοντας· "Πᾶν γὰρ, φησὶ, τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου." Ἡ γὰρ οὐ μέχρι τραπέζης καὶ ὑπογαστρίων ἡδονῶν παρά γε τοῖς ἀναπεπτωκόσιν εἰς ῥαθυμίας κοσμικὰς τὰ εἰς ἡδονὰς τε καὶ τρυφήν δεικνύεται μέτρα; Ὅψο φαγίαι τε γὰρ αἱ πολυειδεῖς, καὶ ἡδύσματα, καὶ κρυκεῖων ἐξίτηλοι τρόποι, καὶ τράπεζα Συβαριτικὴ, τὰ πάντων, οἴμαι, ἔστι παρ' αὐτοῖς τιμαλφέστατα. Ἀποπεραίνονται δ' ἀνὰ ὡς γέ μοι φαίνεται, καὶ "ἡ τῶν ὀμμάτων ἐπιθυμία" περὶ τε σωμάτων ὥρας καὶ ὕλης φαιδρότητα, καὶ ἐφ' οἷς τῆς ὀπτικῆς ἐνεργείας ἡ χρῆσις, εἰς τὸ ἡδύτερον εὐχαρί καταγοητεύεσθαι φιλεῖ.

Ἄλαζονεῖα δὲ καὶ φιλοδοξία πῶς ἂν φράσαιμι λοιπὸν εἰς ὅσον προήκουσι φαυλότητος μέτρον; Τὸν γὰρ τι λίαν ὑπερτενῆ, καὶ ὑπέροφρυν ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα πολεμιωτάτοις ποιεῖται Θεός. "Κύριος γὰρ ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ταῦτ' ἰδιωσάμενοι, καὶ ὀλίγου παντελῶς ἀξιώσαντες λόγου, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι δόξαν ὁσία ψήφῳ τιμήσαντες, ζήσωμεν εὐαγγελικῶς, τὸ οἶονεὶ καὶ ἐκ τεθνάναι τῷ κόσμῳ δοκεῖν, διὰ γε τοῦ μὴ βιοῦν ἂν ἔχεσθαι κοσμικῶς ἀστείως ἐπιτηδεύοντας. Τοιοῦτόν τι καὶ Παῦλος ὑπεμφαίνει λέγων· "Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω· Χριστῷ δὲ συνεσταύρωμαι. Ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ· ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός." Μεμνημένος δὲ, οἶμαι, λέγοντος αὐτοῦ· "Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε," τὰ ἴσα φρονεῖν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναπέθει, λέγων· "'Ἡ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου ἐβαπτίσθημεν; Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα, ὡς περ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν." Οὐκοῦν, ἐρῶ δὴ τι τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων φωναῖς ἀποκεχρήσομαι πάλιν· "Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; Δείξατος ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς, ἐν πραότητι σοφίας τὰ ἔργα αὐτοῦ." Ἀναστροφὴν δὲ τὴν ἀξιάγαστον, οὐχ ἑτέραν ἔσεσθαι πρὸς ἡμῶν ὑπονοεῖν ἄξιον, ἢ δι' ἧς ἂν ὁρθεῖσθαι συμβαίνοι, καὶ τὸ ὡς ἄριστα βιοῦν ἐλέσθαι τινὰς, καὶ τὸ ἐν πίστει γνήσιον. Τὸ γὰρ τοι δοκεῖν 77.716 προσήκασθαι μὲν τὴν πίστιν, ἐφ' ἕτερα δὲ βλέπειν, καὶ τὸ ἐρηρεῖσθαι δὲ μισεῖν, δοίην ἂν ἔγωγε παντὸς εἰς λῆξιν ἰέναι κακοῦ. Τοῖς γε μὴν ὧδε παραφθαρεῖσι τὸν νοῦν, ταυτί τε φρονεῖν καὶ δρᾶν ἠρημένους, καὶ θεῖος εὐθύς ἐπαρᾶται λόγος· "Οὐαὶ γὰρ, φησὶ, καρδίαις δειλαῖς, καὶ χερσὶ παρειμέναις, καὶ ἄμαρ τωλῶ ἐπιβαίνοντι ἐπὶ δύο τρίβους." Ψυχροῦ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀρρώστημα νοῦ, καὶ φρενὸς ἐκλύτου καὶ παρειμένης ἐπίκλημα καὶ γραφή, τὸ εὐκόλον εἰς παραφορὰν, καὶ τὸ ἀγαπᾶν ἐτόιμως, μισεῖν ἐλομέ νους. Ἄρα γὰρ εἴ τις ἔροιστο τινα, καὶ τῶν μετρίων εἰς νῆψιν, ἵνα μὴ λέγοιμι τῶν ἄγαν ἀσθενεστάτων, Πότερον, λέγων, ὧ τὰν, ἐν αἰρέσει κειμένων, τοῦτο [λ. τοῦ τε] ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν, καὶ παρὸν εὐκόλως εἰσοικίσασθαι τὸ δοκοῦν, ἀρρώστεῖν ἂν ἔλοιο, μεθεὶς τὸ ἕτερον, ἢ τοῖς ἐναργῶς ἀμείνοσιν ἐπιδραμῶν, καὶ γέλῳ τος ἀξίαν ἠγήσῃ τὴν πεῦσιν; ἄρ' οὖν εἰς τοῦτο φρε νοβλαβείας κατώλισθεν ἄνθρωπος, ὡς μὴ διαρρήδην ἀνακραγεῖν, ὡς ἠκιστα μὲν εὐρωστοίη τὸ σῶμα· τό γε μὴν θατέρῳ προσομιλεῖν, ἠκιστα ἂν ἔλοιτο ποτε; Καὶ μὴν οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εὖ βεβουλεῦσθαι τὸν τοιοῦτον φήσομεν. Τὰ γὰρ ὡς εἶεν ὀρθὰ, κἂν εἰ μὴ τις ἔλοιτο συνειπεῖν, οἴκοθέν τε καὶ ἐναργῆ πλουτοῦντα τὴν δόξαν, κακύνειν οὐκ ἀσφαλές. Εἰ δὴ τῶν ἀρίστων εἶναι λογιούμεθα, καὶ τῆ τῶν εὐκταιοτάτων ἐγγράψομεν μοῖρα τὴν τοῦ σώματος εὐρωστίαν, πῶς οὐκ ἀσύνετον κομιδῆ μὴ τὴν αὐτὴν ἡμᾶς ἔχοντας γνῶσιν ὀραῖσθαι περὶ ψυχῆς, μᾶλλον δὲ καὶ σπουδῆς ἀξιοῦν τῆς προύργιαιτέρας αὐτῆς; Ὅσω γὰρ ἀμείνους σωμάτων ψυχαί, τοσοῦτω δεήσει φειδοῦς, οἶμαι, τῆς τελεωτέρας ἀπονέμειν αὐταῖς. Οὐκοῦν, ἀλοιφαὶ μὲν, καὶ τὰ ἐδώδιμα, καὶ τῆς ἔτι λοιπῆς θεραπείας ἢ διαρκῆς καὶ τοῦ περιττοῦ κατόπιν ἰοῦσα χρήσις, τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ἐξιστᾶσι τὸ νοσεῖν. Τὸ δὲ εἰς ἔφεσιν μὲν ἀρετῆς ἀνακομίζειν τὸν νοῦν, φθορὰν δὲ ἠγεῖσθαι τὴν βέβηλον ἀμαρτίαν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἀπριξῆ ἠττηῖσθαι φιλεῖν, καὶ ὀλοκλήρῳ πίστει τιμᾶν τὸν τῶν ὅλων Δημιουργόν, φαίην ἂν ἔγωγε ψυχῆς εὐρωστίαν, καὶ νοῦ βλέποντος εἰς τὸ εὐσθενὲς ἀσύγκριτον νῆψιν. Χρῆναι γὰρ οὕτω φρονεῖν τοῖς ἀρχαιοτέροις, καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος ἡμῖν κατεχρησώδησε νόμος. Ἐντολὴ γὰρ πρώτη καὶ ἀξιάγαστος ἦδε· "Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου." Τοῦτο εἶναί φημι τὸ ὀλοκλήρῳ τῆ πίστει τιμᾶν ἐλέσθαι τὸν Ποιητὴν. Σκέψασθε γὰρ τὸ χρῆμα ὠδί· τοὺς τοῖς ἐπὶ γῆς κρατοῦσι παρεστηκότας, καὶ ἐν δορυ φόρων τάξει κατειλεγμένους, πότερα τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα φρονεῖν ἄξιον,

καὶ τοῦτο δρᾶν ἡρημένους ἀξιεπαινετάτους εἶναι λογιούμεθα, καὶ ψήφω λοιπὸν τῇ παγκάλῳ τιμήσομεν· ἢ ὡς ἦν δὴ που κρεῖτ τόν τε καὶ ἄμεινον οἷοι' ἄν τις, οἶμαι, τυχὸν, σκὴ πτεσθαι μὲν λόγῳ τὴν διάνοιαν βαρβαρίζουσαν δὲ 77.717 τὴν γνώμην καὶ τῶν αἰσχίωνων οὐκ ἔλευθέραν νο σοῦντας ἀλίσθεσθαι. Ἄλλ', οἶμαι, φαίη τις ἄν, εἴ γε νοῦν ἔχοι σοφὸν, ὡς εἴη τε καὶ ἔσται κακὸς κακῶς ἀπολέσθαι πρέπων, ὅς ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπη, κατὰ γε τοὺς παρ' Ἑλλησι ποιητάς. Οἶμαι γὰρ δεῖν, ἀνεπίπληκτον μὲν παντελῶς τοῖς κρατοῦσι φυλάττειν τὴν εὐνοίαν· ὅλη δὲ γνώμη μι σεῖν τὰ βαρβάρων. Ἄλλ' εἶπερ ἐστὶ τὸ ἐν γε τούτοις εὐδοκιμεῖν περιφανές τε καὶ ἀξιόληπτον, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι λογιούμεθα τοὺς Θεῶ κατεζευγμένους, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὴν ὁμολογίαν εὖ μάλα πεποιημένους, καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλῶν καὶ ἀγίων μαρτύρων, αὐτῶ μονοτρόπως προ[σ]ερηρεῖσθαι φιλεῖν, τὸ ἐν Ψαλμοῖς ἐκεῖνο βοῶντας· "Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου;" Καταλογοισθεῖεν γὰρ ἄν οὐχ ἑτέρως, ἢ οὕτως ἐν τοῖς ἀληθέσι προσκυνηταῖς. Τὸ δὲ, γλώτ τη μὲν ὁμολογεῖν ὅτι Θεὸς τῶν ὅλων ἐστίν, ὅλῳ δὲ οὐπὼ ποδὶ τῆς τῶν δαιμονίων ἐξοίχεσθαι πλάνης, πῶς οὐκ ἄν εἴη, κατὰ γε τὸ εἰκὸς, ἕτερον οὐδὲν, ἢ ὅπερ ἔφην ἀρτίως, σκίηπτεσθαι μὲν λόγῳ τὴν εὐ νοίαν, βαρβαρίζουσαν δὲ τὴν διάνοιαν ἔχειν; Ἄλλ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς δικαίαν μὲν ἄν κατ' ἐκείνων ἐποιή σατο τὴν ἐπίπληξιν, ὁ δόξῃ τῇ ὑπερτάτῳ κατεστέμ μένος, Ὡ στρατιώτα, λέγων, τοῖς ἐμοῖς ὄπλοις ἐσκευασμένος, φρονεῖς τὰ βαρβάρων; Ἐμὸς δὲ ὅτι, μόνον ὀρᾶσθαι φιλεῖς, ὅλος ὢν ἑτέρων. Φαίη δ' ἄν, οἶμαι, καὶ Θεὸς περὶ τῶν ἐν πίστει μὴ ἰδρυμένων· "Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην δὲ σέβονταιί με, τηροῦντες διδασκαλίαν, ἐντάλματα ἀνθρώπων." Μεταπλάττει δὲ ὁ καιρὸς τὴν λέξιν εἰς τὸ συμφέρον. Εἰς τοῦτο γὰρ δὴ βδελυρίας προήκουσί τινες τῶν τελοῦντων ἐν ἡμῖν, ὡς προσέχειν πνεύμασι πλάνης, καὶ χρησιμολόγων τινῶν φληνάφοις ψευδ ἐπειαις ἐπιδοῦναι τὸν νοῦν. Οἱ τὰ ἐπέκεινα μὲν οὐ ρανοῦ, καὶ τὰ ὑπὸ γῆς εἰδέναι φαντάζονται· λελήθασιν δὲ σφᾶς μὲν αὐτοὺς φρεναπατοῦντες οἱ δειλαῖοι, συνολλύοντες δὲ καὶ ἑτέρους ταῖς ἑαυτῶν κεφαλαῖς. Διακεῖσθαι γὰρ ἀναπειθουσιν, ὡς ἔστιν ἐτοίμη τοῖς ἐθέλουσιν ἐλεῖν τῶν ἐσομένων ἢ γνῶσις, καὶ τῆς θείας ὑπεροχῆς τὰ ἰδικῶς ἐξαιρέτα, τῇ τῶν ἀστέρων κινήσει προσνέμοντες, τῆς ὑγιοῦς τε καὶ ἀπλανοῦς ἐξέλκουσι δόξης τοὺς οἵπερ ἄν εἴεν εὐκόλοι πρὸς ἀποφορὰν, καὶ εἰς ἀπάτην εὐδιάρρηστοι. Καὶ δὴ καὶ γραῶν ἀθλίων ἐσμούς συναγεῖροντες, ψιθυρίζουσι τὸ δοκοῦν, ὡς τὸ θεῖον ὄντες αὐτοί. Τὰ δὲ οἱ καδε πάλιν ὑπονοστεῖ, ψευδηγορίαις τισὶν ἀνοήτως πεφρακισμένα, καὶ τὸ μόλις ἐρανίζεσθαι ἀργύριον ἐκλεληστευμένα. Ψυχρῶν γὰρ ἐκείνοις, καὶ ἀνοσίων λημμάτων ἢ τέχνη προμνήστρια· καὶ τὴν ἐν πίνακι τῷ πανώλει γραφὴν, ψεῦδος ὡσπερ τι ποιοῦνται πω 77.720 λητήριον. Τοῦτό τινες ἔδρων τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἡφειδηκότες, καὶ τῆς τοῦ πρέποντος θήρας ὀλιγωρήσαντες. Ἀλλὰ τί φησιν ὁ προφήτης Ἰεζεχὴλ; "Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς με, λέγων· Ἰὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τοὺς προφήτας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς τοῖς προφήταις τοῖς προφητεύουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καὶ προφητεύσεις, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Ἄκουσατε τὸν λόγον Κυρίου. Τάδε λέγει Ἄδωναϊ Κύριος· Ἄνθ' ὧν οἱ λόγοι ὑμῶν ψευδεῖς, καὶ αἱ μαντεῖαι ὑμῶν μάταιαι· διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς, λέγει Ἄδωναϊ Κύριος· καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς προφήτας τοὺς ὀρώντας ψευδῆ, καὶ τοὺς ἀποφθεγγομένους μάταια." Ἐπειδὴ δὲ καὶ γύναια μυσαρῶτατα τὴν τῶν ἐσομένων εἶδησιν ὑπεπλάττοντο, πάλιν ἔφη τῷ προφήτῃ Θεός· "Καὶ σὺ, υἱὲ ἀνθρώπου, στήρισον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὰς θυγατέρας τοῦ λαοῦ σου, τὰς προφητεούσας ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καὶ προφήτευσον ἐπ' αὐτάς, καὶ ἐρεῖς· Τάδε λέγει Ἄδωναϊ Κύριος· Οὐαὶ ταῖς συρράπτουσιν προσκεφάλαια ἐπὶ πάντα ἀγκῶνα χειρὸς, καὶ ποιούσιν ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας, τοῦ διαστρέφειν ψυχάς. Καὶ

ψυχαὶ διεστράφησαν τοῦ λαοῦ μου, καὶ ψυχὰς περιεποιῶντο καὶ ἐβεβήλουν με πρὸς τὸν λαόν μου ἕνεκεν δρακὸς κριθῶν καὶ κλάσματος ἄρτου, ἀποκτεῖναι ψυχὰς, ἃς οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν, καὶ περιεποιῶντο ψυχὰς, ἃς οὐκ ἔδει ζῆν· ἐν τῷ ἀποφθέγγεσθαι ὑμᾶς λαῶ εἰσακούοντι μάταια ἀποφθέγματα." Ἔχει γὰρ ὧδε τὸ ἀληθές. Οὐ γάρ τοι θεοκλυτοῦντές ποθεν, διαπορθμεύουσιν εἰς ἑτέρους νόμῳ τῆς καθ' ἡμᾶς προφητείας τὰ ὑπὲρ νοῦν· συνθέντες δὲ λόγους αὐτοὶ τοὺς εἰκότας ἐκά στω τῶν φιλοπευστεῖν εἰωθότων, τῶν τῆς ἀπάτης ἐργαστηρίων ἐκπέμπουσι. Φάσκοντες δὲ εἶναι δεινοὶ καὶ σοφοὶ, καὶ προελθεῖν εἰς τοῦτο τέχνης τε καὶ ἀκριβείας, καὶ ὑποτοπήσαντες, ὡς ἀμογητὶ τε καὶ ἀπλανῶς τὰ ἑτέρων δύνασθαι συνιέναι πράγματα, περὶ τὰ σφῶν αὐτῶν διημαρτηκότες, τοσοῦτον ἄλοϊεν ἄν, ὡς ἐπταικότες εἰπεῖν, μὴ ἄν ἐλπίσαι παθεῖν τῶν συμβεβηκότων τὴν πείραν. Καίτοι μετὸν εὐκόλως τῷ προειδοτί φυλάξασθαι, καὶ παρὸν διαφυγεῖν τὸ ὡς τε καὶ ἤξει προεγνωσμένον, τί μὴ ἑτέρων αὐτοὶ προεκ τρέχουσι τῶν δεινῶν, καίτοι τῆς τέχνης ἐν καλῷ γε νέσθαι πεπιστευκότες; Εἰκαίως οὖν ἄρα φενακισμὸς τὰ ἐκείνων εὐρήματα, δι' αὐτῶν ἡμῖν ἐξελέγχεται τῶν πραγμάτων. Ἄλλ' ἐκβέβηκε, φασί, τῶν εἰρημέων τινὰ πρὸς ἀλήθειαν. Καὶ μὴν, ὧ βέλτιστοι, τοῦτο ἐστὶν ἡ γραφή· καὶ τὰ ἐφ' οἷς ἄν ὑμᾶς εὐθύνεσθαι πρέποι. Εἶτα φεύγων τις, εἶπέ μοι, καὶ διωκόμενος, ἀπολογία ποιήσεται τὰ ἐγκλήματα; Οὐ γὰρ ὅτι πρὸς ἀλήθειαν ἐκβέβηκε τῶν εἰρημένων τινὰ ληροῦμεν ἡμεῖς, ἐκεῖ καταχέοντες τῶν οὐκ αἰσχυρῶν τὴν κατάρρησιν. Τὸ δ' ὅτι μὴ πάντα πρὸς ἀλήθειαν βλέπει, τῆς ἐνούσης ὑμῖν βδελυρίας ἔλεγχος ἄν γέ νοιτο σαφής, καὶ πρὸς γε τούτοις διαδείξειεν ἄν ἄμαρ τοεπές ἔτι τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ ληρίας ἔμπλεως ἡ τέχνη, καὶ γέλως ἤδη τὸ μάθημα, καίτοι τὰ θεόθεν οὐκ ἄν διαψεύσαιτο Ἄ γὰρ οἶδεν ἐσόμενα, πάντη 77.721 τε καὶ πάντως ὁ θεῖος καὶ ἀκήρατος νοῦς, ταυτά τε λαλεῖν εἰ προέλοιτό τισιν, εἴτε ἐκεῖνοι πρὸς ἑτέρους, οὐ ψευδοεπές ἐστὶ διήγημα. Τὰ δὲ γε τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν εὐρήματα, στοχασμοῦ φορέσει μᾶλλον ἢ τῆς ἀληθείας τὴν δόξαν. Δοκεῖ δέ μοι τῶν τοιούτων ἕκαστος ἀνθρώπῳ προσεοικέναι τοῦ βλέπειν ὑπὸ του παρειμένῳ τῶν παθῶν, καὶ τὴν τοῦ σώματος ὄψιν ἐξερρήνηκότε, ὃς ἡρεμεῖν ἄμεινον καὶ τῇ τοῦ πάθους ἀνάγκῃ παραχωρεῖν, εἶτα δύνασθαι τοξεύειν οἷοιτο, καὶ μάλα σεμνῶς. Ἄρ' οὐχὶ μανία τοῦτο, καὶ γραφή τις ὡσπερ ὕβρεως εἰς τὴν τέχνην; ἄν δ' ἄν συμβαίνοι παθεῖν αὐτὸν, καταθρῆσαι ῥᾶον. Συχνὰ γὰρ ἰέντι βέλη, διοιχῆσεται, καὶ ἀφαρμαρτήσεται μὲν εἰκότως τὰ πλεῖστα σκοποῦ. Τὸ δὲ ἀπεῖργον οὐδὲν ἔμπου καὶ μόλις ἰέναι τὴν ἐπ' εὐθύ. Σεμνυνεῖται δὴ οὖν ἐφ' ἐνὶ, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς ἑτέροις διακρούσεται γέλωτα. Ἄλλ' ὅ γε τὴν ὄψιν ὑγιής, οὐκ ἐφ' ἐνὶ τῷ δραμόντι τὴν ὄφρυν ἀνασπάσει, καὶ φρονήσει μέγα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Αἰσχύνοιτο δ' ἄν μᾶλλον ἐπὶ ταῖς τῶν ἄλλων παρατροπαῖς, εἰ τὸ ἐπαινεῖσθαι δεῖν ἐποιεῖτο πρὸς ἡμῶν, μὴ διαπιπτούση πρὸς τὸ ἀκαλλῆς τῇ τέχνῃ. Ἡ τοίνυν ὁμολογεῖτωσαν ὡς ἐκ τυφλῆς διανοίας ποιοῦντες τοὺς λόγους, καὶ τὸν ἐπ' ἐκείνῳ κρότον αἰτούντων· ὃς ἐπεὶ τοι τὴν ὄψιν ἔμπειρος ἦν, οὐ μακρὸν ὀφλήσει τῆς δι' ἁμαρτίας τὸν γέλωτα· καταληϊσθεῖη δ' ἄν οὐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρατυχόντος τὸ ἐφ' ἐνὸς ἐπίταγμα τυχόν. Ἡ εἴπερ ἐροῦσι βλέπειν, καὶ εἰδέναί σαφῶς διαβεβαιώσονται τ' ἀληθές, ἀπροφάσιστον παντελῶς εὐρήσουσι τὴν ἀπότευξιν, καὶ ψυχρὸν ἀπόβρασμα νοῦ τῆς μαντείας τὸν τρόπον. Ἄγιοι προφηται γέγονασι παρ' ἡμῖν, οὐκ ἀστέρων κίνησιν καταμετρεῖν εἰωθότες, οὐ τὴν τῶν στοιχείων πολυπραγμονοῦντες χρεῖαν, καὶ εἰς ἃ μὴ προσῆκεν ἐκβιαζόμενοι τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, οὐ φενακισμοῖς ἐώλοισ ἐπιθαρσῆσαντες· ἐξ ἀποκαλύψεως δὲ θείου Πνεύματος προαναθροῦντες τὰ μέλλοντα, καὶ ἐκ μακρῶν ἄνωθεν ἡμῖν διηγορεῖ κότες καιρῶν. Διημάρτηκε δὲ τῶν εἰρημένων οὐδέν· ἀλλ' ἔρπει κατὰ καιροὺς τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐπὶ τὸ λίαν ἐγγύς· μᾶλλον δὲ κατ' ἴχνος τὸ ἀκριβές τῶν ἤδη προηγγελμένων. Θεὸς γὰρ ἦν ὁ λαλῶν. Ἔστι τοίνυν ἐκείνων αὐτῶν ἐπαῖειν σαφῶς, ὡς ὀλέθριον ἐκκεχυκότων τὴν φιλοψευδῆ καὶ

ἀργυροκάπηλον ἀστρογοητείαν· δεῖν γὰρ οὕτω γέ φημι, καὶ ὄνο μάτων τῆ τέχνῃ στωμύλως ἐξευρημένων· φασὶ τοι γαροῦν· "Τάδε λέγει Κύριος· Κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἔθνων μὴ μανθάνετε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε, ὅτι φοβοῦνται αὐτὰ τοῖς προσώποις αὐτῶν, ὅτι τὰ νοήματα· τῶν ἔθνων μάταια." Γεγόνασι μὲν εἰς φαῦσιν καὶ εἰς καιροὺς οἱ τόνδε τὸν οὐρανὸν τῆ πολυσχεδεῖ κατακαλ [λ] ὕνοντες θέσει καὶ τῆ συμμέτρῳ φαιδρότητι στεφανοῦντες ἀστέρες. Ἄλλ' εἰσὶν αὐτοὶ σοὶ τοῖς τοῦ πεπονηκότος εἴκοντες νόμοις, καὶ ὥρων μεταβολὰς τοῖς ἐπὶ γῆς σημαίνου 77.724 σιν, ἄλλοτε ἄλλος ἀνίσχων καὶ δυόμενος. Προσεκτέον τοιγαροῦν, οὐχὶ τοῖς ἐκείνων βωμολοχεύμασιν, ἀλλὰ ταῖς τῶν θεηγόρων φωναῖς, καὶ τὴν παντὸς ἐπέκεινα δόξαν Θεῶ κεκτηῖσθαι παραχωρήσομεν, οὐχὶ τῆ τῶν ἄστρων χαριούμεθα φύσει. Ἡ γὰρ οὐχὶ θεοπρεπὲς ἀξίωμα, καὶ ὑπεροχὴ, τὸ τῶν ἐσομένων καταπλουτεῖν τὴν εἴδησιν; καὶ πῶς τοῦτο ἀμφίλογον; Ἀνακείσεται γὰρ ὡσπερ αὐτῷ καὶ οὐχ ἑτέρῳ τῶν ὄντων τινὶ, τὸ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ ὄντα παρενεγκεῖν ἰσχύσαι ῥαδίως, οὕτως, οἶμαι, καὶ παντὸς τοῦ τε ἤδη γεγονότος καὶ ἐνεστηκότος, ἔτι καὶ τῶν ἐσομένων, ἢ γνῶσις. Οὐκ ἀζήμιον δὲ τὸ προσκεῖσθαι φιλεῖν ταῖς ἐώλοις ψευδομαντείαις, ἀποφαίνει λέγων ὁ μακάριος Μωσῆς, μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς ὁ πάντων διὰ Μωσέως· "Ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι, οὐ μαθήσῃ ποιεῖν κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἔθνων. Οὐχ εὐρεθήσεται ἐν σοὶ περικαθαίρων τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἢ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, μαντευόμενος μαντείαν, κληδονιζόμενος καὶ οἰωνιζόμενος, φαρμακός, ἐπάδων, ἐγγαστρίμυθος, καὶ τερατοσκόπος, ἐπερωτῶν τοὺς νεκρούς. Ἔστι γὰρ βδελύγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα." Καὶ πρὸς τούτῳ φησὶ· "Τέλεις ἔση ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Τὰ γὰρ ἔθνη ταῦτα οὐκ σὺ κατακληρονομεῖς αὐτούς, οὗτοι κληδονισμῶν καὶ μαντείων ἀκούσονται. Σοὶ δὲ οὐκ οὕτως ἔδωκε Κύριος ὁ Θεός σου." Οὐκ οὖν κατηγορημάτων αἰσχιστον ἢ ψευδομαντεία καὶ τὸ προσέχειν κληδονισμοῖς. Καὶ τό γε παράδοξον, ἐφήσι γὰρ ἔσθ' ὅτε Θεὸς καὶ τι τῶν ἀληθῶν τοιούτοις εἰπεῖν, βάσανον ὡσπερ τινὰ τῆς εἰς πίστιν ἐδραϊότητος τοῖς ἰδίῳ προσκυνηταῖς τὸ χρῆμα τιθεῖς. Ἔφη δὲ οὕτω διὰ Μωσέως· "Ἐὰν δὲ ἀναστῇ ἐν σοὶ προφήτης ἢ ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον, καὶ δῶ σοὶ σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε πρὸς σέ, λέγων· Πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οἷς οὐκ οἴδατε, οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων του προφήτου ἐκείνου ἢ τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο, ὅτι πειράζει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμᾶς, τοῦ εἰδέναι εἰ ἀγαπᾶτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν." Ὅτε τοῖνυν τὸ τῆς εἰς Θεὸν εὐθείας παρασημαίνεται κάλλος, εἰ θεοκλυτεῖν οἴοιτό τις τοὺς οὕτως αἰσχροῦς μεμισθαρνηκότας, κἂν εἴ τι τῶν ἀληθῶν συμβαίνει λέγειν αὐτούς, οὐ ταῖς ἐκείνων τερθρεῖαις ἐπιδώσομεν. Ἄλλ' οἱ μὲν, οἶμον ἰόντων τὴν κατὰ σφᾶς αὐτούς, "πλανῶντές τε καὶ πλανώμενοι," κατὰ τὸ γεγραμμένον· δοκεῖ γὰρ τοῦτο αὐτοῖς· ἡμεῖς δὲ τοῖς ἱεροῖς ἐψόμεθα λόγοις, μεμνημένοι τοῦ γράφοντος· "Ὅρθας τροχιάς ποιήσεις σοῖς ποσὶ, καὶ τὰς ὁδοὺς σου κατεύθυνε." Τροχιά δὲ ὀρθή τε καὶ ἀδιάστροφος, κατ' εὐθὺ φέρεσθαι παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ταῖς μὲν ἐξιτήλοις ψευδομαντ[ε]λαῖς τὸ ἐρῶσθαι λέγειν, εἰδέναι καὶ ἀπλῶς τίς ὁ φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεὸς καὶ Κύριος. Ὡδε γὰρ χρῆναι φρονεῖν, καὶ ὁ πάλαι διὰ 77.725 Μωσέως ἐτύπου νόμος· "Κύριον γὰρ, φησὶ, τὸν Θεὸν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. – Εἰς γὰρ ἐν ἡμῖν Θεὸς ὁ Πατήρ, καὶ εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. – Ἦν μὲν γὰρ ἐν ἀρχαῖς ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· γέγονε δὲ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν." Καὶ οὐδὲ πού φαμεν, ὡς ἐπὶ τοι δι' αὐτοῦ τὰ πάντα ἐγένετο, κατὰ τὰς Γραφάς, τάξιν ἔχει τὴν ὑπουργικὴν καὶ ὀργανικὴν, ὡσπερ τινὰ χρεῖαν συνεισενέγκαι τῷ Πατρὶ, δημιουργοῦντι τὰ πάντα. Ταυτὶ γὰρ ἂν εἶεν ἀνοσίου γνώμης ἀποβάσματα, καὶ τῆς τῶν ἑτεροδόξων

μανίας εύρη ματα. Ἐπειδὴ δὲ ἔστιν αὐτὸς καὶ σοφία καὶ δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δι' αὐτοῦ τὰ πάντα καλεῖται πρὸς γένεσιν, καὶ κεκλημένα σώζεται πρὸς τὸ εὔειναι διακρατούμενα. "Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρεται ἐπ' ἀπωλεία ζώντων." γέγραπται γὰρ ὡδί· οὐδὲ ἔστι ἄδου βασιλεῖον ἐπὶ γῆς· "Ἐκτίσθη γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου· φθόνῳ δὲ διαβόλου, θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον." Παρώλισθε γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις, τῆς εἰς Θεὸν αἰδοῦς ἀλογήσασα, καὶ κατ'εκομίσθη πρὸς ἀμαρτίαν. Συνεισέδου δὲ ὡσπερ τοῖς εἰς ἀμαρτίας ἐγκλήμασι τὸ ἐκτεθάναι δεῖν, καὶ τὸ τῆς φθορᾶς εἰσδέχεσθαι κράτος. Ἦκουσε γὰρ εὐθύς· "Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ." Ἀγαθῶν δὲ ὄντι, τῷ [φ. τὸ] κατὰ φύσιν, τῷ πάντων Δημιουργῶ, μεταπλάττειν τὸ ζῶον πρὸς ἀφθαρσίαν ἐδόκει, καὶ ταῖς εἰς εὐσέβειαν ἀναμορφώσεσι ἀναστοιχειοῦν εὔμαλα πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀκήρατον κάλλος. Ταύτην τοι γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος· καὶ μορφήν μὲν ὑπέδου τὴν καθ' ἡμᾶς, τό γε μὴν εἶναι Θεὸς ἀναπόβλητον ἔχει. Τροπὴν γὰρ οὐκ οἶδεν ἢ παντὸς ἐπέκεινα νοῦ καὶ ἀνωτάτω φύσις. Μεμένηκε τοίνυν ὁ ἦν καὶ μετὰ σαρκός, καὶ καθείς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν οἰκονομικὴν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, "Ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανειστράφη," μεταρρυθμίζων εἰς ἀγιασμόν, δικαίων τῇ πίστει τὸν προσερχόμενον, τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀναπετάσας τὴν πύλην, εἰσηγούμενος τὰ συμφέροντα, παραδεικνύς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ φῶς μὲν τὸ θεῖον ἐνείεις, διὰ δὲ τῆς δρωμένων μεγαλοουργίας, ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ, ἐμφανὲς τοῖς ἀντίφροσι καθιστάς. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν· "Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε." Ἦν μὲν γὰρ ὁλόκος εἰς εὐπειθειαν ὁ λόγος· καὶ ἡ τῆς θεοσημείας ἀποχρῶσα λῖαν εἰς ἀπὸ δειξίν ἐναργῆ τοῦ κατὰ φύσιν Θεοῦ αὐτὸν εἶναι. Ἄλλ' οὐκ ἐδόκει φρονεῖν ὀρθὰ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· τὸν γὰρ τοι Σωτῆρα τῶν ὄλων καὶ Λυτρωτὴν, ταῖς εἰς τὸ ἄγαν εὐπειθείαις ὑβρίζοντες, μακροὺς διατετελέκασι χρόνους, καὶ τελευτῶντες ἐσταύρωσαν, "πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀποδιδόντες αὐτῷ," κατὰ τὸ γεγραμμένον· καὶ τοῖς τοῦ διαβόλου νεύμασιν ἀμελλητὶ συνθέοντες. Ἄρ' οὖν ἀπομεμένηκεν ἐν νεκροῖς, καὶ μεθ' ἡμῶν τὸν ἀνθρώπινον ὑπομείνας θάνατον, τοῖς τῆς ἐπεισάκτου φθορᾶς ἐνεσχέθη βρόχοις; Οὐ μνοῦν. Ζωὴ γὰρ ἦν κατὰ φύσιν, καὶ ἀνεβίω τριήμερος, ἀρχὴ καὶ θύρα καὶ ὁδὸς τῇ ἀνθρώπου φύσει κἂν τούτῳ γενόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεβίω, σκυλεύσας τὸν ἄδην, πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀνέβη Πατέρα καὶ Θεόν· ἤξει τε κατὰ καιροῦς, καθὰ πιστεύομεν, μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, καὶ καθιεῖται μὲν ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, διανεμεῖ δὲ ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Οὐκοῦν ἐορτάζωμεν, ἐξηρημένου θανάτου, καὶ ἀναιρεθείσης φθορᾶς, προκαταργηθείσης δὲ τῆς ἀμαρτίας διὰ τῆς πίστεως, καὶ προκειμένης μὲν ἡμῖν οὐρανῶν βασιλείας· προσδοκωμένης καὶ οὕτως ἐλπίδος λαμπρᾶς. Ἐπειδὴ δὲ παραστησόμεθα τῷ κριτῇ λόγους ἀποδώσοντες τῆς ἑαυτῶν ζωῆς, φροντίσωμεν ἐπιεικείας. Ἐπιμελησώμεθα δικαιοσύνης, ἀγάπης, φιλαλληλίας, πραότητος, ἐγκρατείας, καὶ ἀπαξιαπλῶς ἀπάσης ἀρετῆς. Ἐπισκεψώμεθα χήρας, ὀρφανούς ἐλεήσωμεν, τοὺς ἐν ἀρρώστιάς σωματικαῖς ταῖς ἐν δεχομέναις ἀνακτησώμεθα θεραπείαις, ἐπισκεψώμεθα δεσμίους. Οὕτω γὰρ, οὕτω πᾶσαν ἀποβαλόντες κηλῖδα, καὶ ὀρθῇ διαπρέποντες πίστει, καθαρῶς ἐορτάσωμεν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ πέμπτης τοῦ Φαμενώθ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ δεκάτης τοῦ Φαρμουθι μηνός, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ πεντεκαδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα Σαββάτου, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκουσῇ Κυριακῇ, τῇ ἐκ καιδεκάτης τοῦ αὐτοῦ μηνός, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω τοῖς θείοις ἐντρυφήσομεν λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ'

οὗ τῷ Πα τρι σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, τιμὴ καὶ δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ΄.

α΄. "Δεῦτε πάλιν, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ." Καιρὸς γὰρ ἤδη πως ἑορτάζειν, ἀγαπητοί, καὶ εἰς πανδαισίαν ἡμᾶς τὴν πνευματικὴν εὐ μάλα συνενεγ κείν· μονονουχὶ δὲ καὶ τὴν τοῦ Ψάλλοντος λύραν συνανακραγεῖν ἀστείως· "Κατατρύφησον τοῦ Κυρίου, καὶ δώη σοι πάντα τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου." Ἀποπερανοῦμεν δὲ τὸ κεκελευσμένον, οὐκ ὀψοποιῶν καρυκεύμασι γαστέρα καταπαίοντες, ἀλλ' οὐδὲ κύλιξι ταῖς συχναῖς καὶ ταῖς ἐπέκεινα μέτρου καταθολοῦντες τὸν νοῦν· ἱεροῖς δὲ μᾶλλον καὶ θείοις ἐν σπαταλῶντες λόγοις, καὶ εἰς νῆψιν ἔτι τὴν ἀμείνω καὶ τῆς ἐνούσης ἀεὶ τὴν προφερεστέραν τὸν τῆς διανοίας 77.729 κατευρύνοντες ὀφθαλμόν, καὶ εἰς αὐτά που λοιπὸν τὰ ὑπερτενῆ τῆς θεοπτίας ἰέντες ὑψώματα. Ἐψεται γὰρ οὕτω, Θεοῦ κατανεύοντος ἐκ φιλοτιμίας, καὶ τὸ ἰσχύσαι τῶν ἀνθεστηκότων κρατεῖν, καὶ βδελυρωτά των ἀμείνους ὀραῖσθαι παθῶν. Ὅτι δὲ τοῖς ὧδε λαμ πρῶς ἑορτάζουσι πρέπων ἄν εἴη, καὶ μάλα εἰκότως, ὁ πρὸς ἔφεσιν ἡμᾶς τῆς ἀξιαγάστου καὶ ἐν Χριστῷ πολιτείας παραθαρσύνων λόγος, ἀποχρήσει μὲν, οἱ μαί που, καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν Μελωδὸς ἐπιμαρτυρῶν καὶ λέγων· "Σαλπύσατε ἐν νεομηνία σάλπιγγι, ἐν εὐσήμεν ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν." Παροίσω δὲ πρὸς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν καὶ ἀρχαῖον ἐπὶ τούτῳ χρησμῶδημα. Πρὸς γὰρ τοὶ τὸν ἱερώτατον Μωσέα, "Ἐὰν δὲ ἐξέλθητε, φησὶν, εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῆ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημαίνητε ἐν ταῖς σάλπιγγι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἔναντι Κυρίου, καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις ὑμῶν, σαλπύσατε ταῖς σάλπιγγιν ἐπὶ τοῖς ὀλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν θυσιαστηρίων ὑμῶν, καὶ ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις ἔναντι τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν." Κεχρησμῶδηκε δὲ ταυτὶ πρὸς ἡμᾶς οὐ μάτην ὁ νόμος. Ἀποφέρει[ν] δὲ ὡσπερ διὰ τύπου καὶ αἰνιγμάτων ἀναλόγως ἐπὶ τὸ ἀληθές, καὶ παχεῖαν ὡσπερ τινὰ παραθεῖς εἰκόνα τὰ ὡς ἐν ὄψει συμβαίοντα, τῆς αἰσθήσεως ἀνωτέρω τὸν ἰσχνὸν τῆς διανοίας ἐπίστησιν ὀφθαλμόν. Συνήσεις δὲ ὁ φησι τοῖς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένοις, ὀξυωπέστατα προσβαλῶν. Τοῖς μὲν γὰρ ἀρχαιοτέροις πρὸς αἷμα καὶ σάρκα ὁ πόλεμος ἦν. Μωαβῖται γὰρ δὴ καὶ Μαδιηναῖοι, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία τε ὅσα καὶ μαχιμώτατα γένη, τὴν τῶν Ἰουδαίων προσοικοῦντα χώραν, συχνάς τε καὶ ἀκηρύκτους ἐποιοῦντο καταδρομάς· οἷς ἦν ἀεὶ πως ἀντανίστασθαί τε καὶ ἀντεξάγειν ἀνάγκη τοὺς ὑπὲρ γε δὴ σφῶν αὐτῶν πρότε παίδων καὶ πρὸ γυναικῶν οὐκ ἀμελέτητον ἔχοντας τὸ εὐδοκιμεῖν ἐν μάχαις. Ποιησόμεθα δὴ οὖν εὐρῆσθαι τοῖς πάλαι, πρὸς τὴν τοῦ πολέμου χρεῖαν, οὐκ ἀσυντελῆ πρὸς ὄνησιν τὴν διὰ σαλπύγγων ἠχὴν. Ἄλλ' ὧδε μὲν τὰ ἐκείνων. Ἡμῖν δὲ τοῖς ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως εὐδοκιμεῖν εἰωθόσιν, οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα ὁ πόλεμος, ἀλλ' οὐδὲ ῥώμης ἐπίδειξις τὸ χρῆμα σωματικῆς. "Τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν, οὐ σαρκικά," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν· ἀλλ' ἐπ' αὐτοὺς ἤδη τοὺς πάλαι κρατήσαντας, καὶ κατὰ παντὸς τοῦ ἐν ἡμῖν ὄντος πάθους ἱερός τε καὶ ἅγιος αἴρεται πόλεμος. Σημαὶ νέτω δὴ οὖν ἡ σάλπιγγις ἡ νοητῆ, τουτέστι τῆς ἀγίας τε καὶ θεοπνεύστου Γραφῆς τὸ διαπρύσιον κήρυγμα· καὶ παραθηγέτω μὲν ἐπὶ τὸ λίαν εὐσθενὲς τὸν εὐφυᾶ καὶ ἐμπειροπόλεμον· ἀποφοιτᾶν δὲ ὅτι προσήκει δεῖ λίας αὐτὸν διαγγελλέτω· σαφῶς οὕτω που Θεὸς διὰ φωνῆς προφήτου φησί· "Κηρύξατε ταῦτα ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ἀγιάσατε πόλεμον, ἐξεγείρατε τοὺς μαχητάς· προσαγάγετε καὶ ἀναβαίνετε, πάντες ἄνδρες πολε 77.732 μισταί·

συγκόψατε ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας, καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας. Ὁ ἀδύνατος λε γέτω, ὅτι Ἰσχύω ἐγώ." Ἀκούεις ὅπως ἔφη ἀγίαν τὴν μάχην, καὶ ἀρρώστειν οὐκ ἔῃ τὸ δυσκλεές τε καὶ ἀναλκι, δυσαπόνιπτα τοῖς πεπονθόσι τὰ τῆς κακῆς ἀνδρίας εἰδῶς ἐγκλήματα; Τί δ' ἂν βούλοιο κατα σημῆναι πάλιν λόγος ἡμῖν ὁ προφητικός, ὅτι χρῆ συγκόπτειν τὰ ἄροτρα μὲν εἰς ῥομφαίας, τὰ δρέπανα δὲ εἰς σειρομάστας, εὖ μάλα παρεγγυῶν, φέρε διασκεψώμεθα. "Ἄροτρα μὲν γὰρ καὶ δρέπανα, ῥομφαίαί τε καὶ σειρομάσταις," τὰ μὲν εἶεν ἂν ταῖς γεωπονίαις χρεωδέστατα τῶν σκευῶν, τὰ δ' αὐταῖς τοῦ πολέμου πρέποντα χρεῖαις. Ἄρ' οὖν ἐκεῖνο ἐροῦμεν, ὡς ἐξίστησι μὲν ἡμᾶς τῆς ἡρεμαίου ζωῆς καὶ φιλοπονίας ὁ νόμος, τὴν ἀγρίαν δὲ μᾶλλον καὶ φιλοπόλεμον τῆς ὧδε σεπτῆς ἀνθελέσθαι κελεύει; Καίτοι πῶς τοῦτο ἐστὶν οὐκ ἀπηχῆς ἐννοεῖν; Ληρίας γὰρ, οἶμαι, τὸ χρῆμα γραφῆ, καὶ ἀτρεκῆς ὁ λόγος. Παιδαγωγεῖ μὲν γὰρ ἡμᾶς πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν τεθαυμασμένων ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος, ἀποίσειε δ' ἂν ἡκιστα γε πρὸς τὸ δρᾶν ἐλέσθαι τὸ πλημμελές. Οὐκοῦν ὅ τί ποτέ ἐστι τὸ, "μεταπλάττεσθαι μὲν τὸ ἄροτρον εἰς ῥομφαίαν, τὴν δὲ δρεπάνην εἰς σειρομάστην," καταθρῶμεν, εἰ δοκεῖ. Ἔοικε δὲ οὖν ὑποφαίνειν ἡμῖν ἀστείως ὁ νόμος, ὡς ἤδη καιρὸς τοῦ ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένους, καὶ ἡγιασμένους ἐν Πνεύματι, πόλεμόν τε τὸν κατὰ παθῶν καὶ ἁμαρτίας ἡρμένους, οὐ τοῖς περὶ γῆν σπουδάσμασιν ἐμ φιλοχωρεῖν ἀναπεπεισμένους διαμέλλειν, ὅτι καὶ βραδεῖς ὀραῖσθαι περὶ τὸ χρῆναι πληροῦν τὰ ἀμείνω πρεπωδέστερα· μετασκευάσαι δὲ ὡσπερ τὸν ἐπ' ἐκεῖ νοῖς ἰδρῶτα πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῆς, καὶ εἰ σὺν μάχῃ προσίοιτο χρῆναι κρατεῖν, καὶ τῶν ἐν σφίσι ἀυτοῖς καταναεαν[ι]εύεσθαι παθῶν, ὅκνου τε ἀμείνους ὀραῖσθαι φιλεῖν, καὶ ἐν παντευχίαις εἶναι ταῖς πνευματικαῖς. Οὕτω καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος τὸν παν ἀριστόν τε ἡμῖν καὶ ἀλκιμώτατον μαχητὴν ἐξαρτύει, λέγων· "Στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδυσάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ Πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Χριστοῦ." Σεμνυεῖται μὲν οὖν ἐπὶ γε τῷ δεῖν ἐσκευασθαι λαμ πρῶς ὁ πανάριστος μαχητῆς, ἀξιόμαχον δὲ τὴν ἐπὶ τῷδε δόξαν ἀποίσειται, φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ἡρμένους, τὰ δι' ὧν ἂν φαίνοιτο νεανικός, καὶ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἀρίστων ἐτοιμότητα διανενευκῶς. Σοφός, ἀρτίφρων, καὶ τοῖς θεοῖς νόμοις τρυφερός καὶ εὐήνιος. β'. Τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ τὴν ἐναντίαν οἷς ἔφην ἐπιτηδεύοντες ζωὴν, ταύτη τοι καὶ τῆς ἱεράς τῶν ἀγίων πληθύος ἐξωθούμενοι, πάλιν αὐτὸς ἡμῖν διεσάφει λέγων ὁ τῶν ὅλων Θεὸς πρὸς Μωσέα τὸν μεσιτεύοντα· 77.733 "Πρόσταξον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἀποστειλάτωσαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς πάντα λεπρὸν, καὶ πάντα γονορῦν, καὶ πάντα ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ, ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἕως θηλυκοῦ ἀποστείλατε ἕξω τῆς παρεμβολῆς· καὶ οὐ μίανουσι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν ἐν οἷς ἐγὼ κα ταγίνομαι αὐτοῖς." Ἀκούεις ὅπως παραπέμπεσθαι τῆς παρεμβολῆς δεῖν ἔφη γονορῦν, καὶ λεπρὸν, καὶ ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ, μολυσμοῦ δὲ τὸ χρῆμα πρόφασιν ἔσεσθαι καὶ τοῖς ἑτέροις φησὶν, εἰ μὴ τῶν μαχίμων ἢ τάχος ἀπονοσφίζοιτο; Καίτοι τί δή ποτε; φαίην ἂν ἔγωγε καὶ μάλα εἰκότως· μᾶλλον δὲ, οἶμαι, καὶ ἀπαστισοῦν ἐπαπορήσειεν ἂν, καὶ λογιεῖται που ποινὴν ἀνθ' ὅτου τὸν ἀρρώστον ὑποφέρεσθαι δεῖν ἐθεσμοθέτει Θεός. Ἦ γὰρ οὐκ ἄμεινον, ὁσιότητος ὄντα καὶ δικαιοσύνης πρύτανιν, τοὺς ταῖς ἀθελήτοις συμφοραῖς ὑπενηνεγμένους ἡμερότητος ἀξιοῦν, καὶ ἐπεὶ τοι πεπράχασιν ἀθλίως, ἐν ἴσῳ μὲν τοῖς κειμένοις ἔλεειν, κατονειδίξειν δὲ ὅλως τὸ πάθος αὐτοῖς ἐφεῖναι μηδενί; Λέπρα μὲν γὰρ, καὶ τῶν φυσικῶν σπερμάτων ζημία, καὶ ἀβούλητοι καταφοραὶ, τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐπισυμβαίνουσι σώμασιν· ἀλλ' οὐκ ἂν οἴοιντο τῶν πεπονθότων ἐγκλήματα. Νοσεῖ μὲν γὰρ, οἶμαι, τίς ἐκῶν μὲν οὐδέεις· ἔλοιο δ' ἂν μᾶλλον, κἂν εἰς σφόδρα τις ἦ τῶν

ἐπὶ πλούτῳ τεθνασμένων, τοῖς ἀπαλλάττειν ὑπισχνουμένοις ἀπάσης ὁμοῦ τῆς οὐσίας παραχωρεῖν. Εἶτα πῶς ἔσται τὸ χρῆμα γραφή, καὶ τοῖς νοσοῦσι κατάρρησις, τὸ τοῖς οὕτω δεινοῖς ἐναλῶναι κακοῖς; Τρόποι μὲν γὰρ οἱ παμ μόχθηροι, καὶ θέλησις ἀχαλίνως τὴν εἰς τὰ αἰσχίῳ νοσοῦσαν ῥοπήν, καὶ τῶν ἀμεινόνων ὑπερφρονεῖν ἐλομένη, κολάζονται ἂν εἰκότως. Τὰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοντα τῇ φύσει, συμβαίνοντα δὲ τοῖς πάσχουσιν ἀπευκτῶς, ἐξοίχονται ἂν, οἷμαί που καὶ τοῦ κατασκῶ πτεσθαι δεῖν, καὶ τὴν ἐκ νομίμων ἐπίπληξιν οὐχ ὅσιαν ἔχειν. Τί δὴ οὖν πρὸς ταῦτά φαμεν; Ἥδικηκε τοὺς λεπρούς ὁ νόμος, ἤγουν τοῖς ἐτέροις σκληρὰν ἐπήρτησε δίκην, τῆς τοῦ πρέποντος θήρας ἠφειδηκῶς; Οὐμενοῦν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Γέγραπται γάρ· "Ὅτι ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἀγία, καὶ δικαία, καὶ ἀγαθή." Ἀλλὰ πῶς ἂν νοοῖτο ταυτὶ πρὸς ἡμῶν, εἴπερ ἔροιτό τις, ἐκεῖνό φαμεν· Τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος διὰ τύπου καὶ σκιάς ἢ διὰ Μωσέως τοῖς ἀρ χαιότεροις παρεδείκνυ ἐντολή, καὶ τῶν εἰς νοῦν ἔσω κεκρυμμένων ἢ δύναμις ὡς ἐν ἀβρῶσθήμασι τοῖς σωματικοῖς διευτυποῦτο λαμπρῶς. Λεπροῖς μὲν γὰρ παρεικάζει τὸ γράμμα τὸ νομικὸν τοὺς, ὅσον ἦκεν εἰς τρόπους, πολυειδεῖς τε καὶ πολυγνώμονας, καὶ μυ ρίοις ὅσοις ἐμπεποικιλμένους κακοῖς, ἔν γε δὴ σφί σιν αὐτοῖς τὸν οἰκείον ἔχοντας νοῦν. Γονορροῦν δὲ φησι τὸν ἀκάθεκτον εἰς φιλοσαρκίαν, καὶ τῆς εἰς ἄγαν αἰσχροτήτος ἀκαταλήκτως ἠττώμενον, ὡς αὐτὸ που δοκεῖν τὸ τῆς ἀθελήτου γονορροίας ὑπομεῖναι πάθος. Καταμυσάττεται δὲ πρὸς τούτοις τὸν ἀκά θαρτον ἐπὶ ψυχῇ, τουτέστι, τὸν ἐπὶ τῷ τῶν τεθνεῶ των πενθεῖν ἠρημένον καὶ καταλγύνεσθαι λίαν. Οὐκ 77.736 οὖν ἀνόπιν ὡσπερ ἰόντες, καὶ μονονουχὶ τὸν λόγον ἀνασειράζοντες, ἐκεῖνό φαμεν, τῇ τῶν θεωρημάτων ἐπόμενοι φύσει, καὶ εἰς νοῦν ὀρῶντες τῶν γεγραμ μένων τὸν ἔσωτάτω, ὡς ἀδρανεῖς εἰς μάχην, καὶ πρὸς γε τὸ δεῖν ἀμείνους ὀραῖσθαι παθῶν, οὐδαμῶθεν ἐπιτήδειοι, τὸ πολυειδὲς εἰς φαυλότητα νοσεῖν, εἴπερ ἔλοιτό τινες. Τοῦτο γὰρ ἡ λέπρα καὶ τὸ κατ' αὐτόν ἐστι πάθος. Ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐγγράφοιντο ταῖς τῶν ἀγίων φάλαγξιν οἱ ἀχάλινοί τε καὶ ἀκρατεῖς εἰς ἐκτόπους ἡδονάς. Ἀπόπεμπτοι δὲ πρὸς τούτοις, οἱ τοῖς τεθνεῶ σιν εἰς ἅπαν ἀπολωλόσιν οὐ μετρίως ἀποστυγνάζοντες. "Υβρις γὰρ τὸ χρῆμα εἰς Θεὸν, καίτοι διακε κραγότα σαφῶς διὰ φωνῆς ἀγίων· "Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις." Ἀνδριζώμεθα δὴ οὖν, εἷς γε τὸ χρῆμα, φημί, παθῶν ὀραῖσθαι βελτίους. Ὡδε γὰρ δὴ τις τοῖς εἰωθόσιν εὐ δοκιμεῖν ἐγγράφεται· καὶ τοῖς ἀριστίνδην ἐξηλεγμέ νοις ἐναρίθμιος ὢν, τὴν πολυευκτον ἀληθῶς ἀποίησε ται δόξαν. Μὴ καταπτοεῖτω πόνοις, κὰν εἰ φαί νοιτο τραχὺ τὸ ἐφικέσθαι ζωῆς τῆς ἐπαινουμένης· κὰν εἰ τῆς ἀρετῆς δυσέκβατος μὲν καὶ ἀνάτης προ κέοιτο τρίβος, ἰδρῶτες δὲ τῆς εὐκλείας προαναφαί νοιντο. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, ὀλίγους κομιδῆ δα πανῶντας πόρους, τῶν κατορθωμάτων τὰ ἐξαιρέτα καταπλουτεῖν δύνασθαι τινας· ἀναλόγως δὲ τοῖς ἰδρῶ σιν αἰεὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀνίσχει καὶ φαίνεται. Τοιούτοις ἡμᾶς παραθήγει λόγοις καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος εἰς ἔφεςιν ἀρετῆς. Προστέταχε γὰρ ὑπογραμμὸν ὡσπερ τινὰ ποιεῖσθαι φιλεῖ, "τὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχὴ γόν, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρο νήσας." Τίνα δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τίσι τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέτλη σταυρὸν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καίτοι Θεὸς ὢν, κατὰ φύσιν, ὁ Λόγος, φέρε δὴ λέγωμεν, βραχὺ μὲν ἐξαίροντες ὑψοῦ τὸ διήγημα, καταβιβάζοντες δὲ χρησίμως εἰς καλουμένην ἐκούσιον κέ νωσιν. γ'. Γεγέννηται μὲν γὰρ ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀπορ ρήτως καὶ ὑπὲρ νοῦν ὁ ἐν αὐτῷ τε καὶ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν Υἱός. Γεγέννηται δὲ πάλιν λέγωμεν, ἐπέκεινα μὲν ἡκέτω σωματῶν ὁ νοῦς· καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς φαν τασίας τὸ σμικροπρεπὲς, κάτω που μένειν ἀφείς, ἄμεινον μὲν ἀσυγκρίτως ἢ κατὰ σώματος φύσιν ἀπο νοεῖτω τὸ Θεῖον· ὑπερτάτω δὲ ὅτι παντὸς γεννητοῦ καὶ ἀπαραβλήτου ἔχει τὴν δόξαν, διακείσθω καλῶς. Παραδεξώμεθα τοίνυν, οὐχὶ δήπου πάντως τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐπόμενοι λόγοις, ὅτι πρεσβύτερον μὲν τοῦτο που τῷ γεγεννημένῳ, τὸ μὴ

ὑπάρχειν ὅλως· προανα φαίνεται δέ πως τῆς εἰς τὸ εἶναι παρόδου τὸ μὴ ὑφεστάναι ποτέ. Ληρία γὰρ τοῦτό γε, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἠκούσης ἐμβροντησίας κατάδειξις ἐναργής. Εἰ μὲν γὰρ περὶ σωμάτων, ἦτοι τῶν καθ' ἡμᾶς, πο 77.737 λυπραγμονοῖτο τυχὸν ὁ λόγος, τὰ σωμάτων ἴδια προσ νέμειν αὐτοῖς, καίπερ ἂν φαίνοιτο συμβαίνοντα φυσικῶς τοῖς ὑπὸ γένεσιν καὶ φθορὰν, τὸ ἀπεικὸς οὐδέν. Προανίσχει γὰρ ὁμολογουμένως τῆς εἰς ὕπαρ ξιν ὁδοῦ, τὸ μὴ ὑπάρχον ὅλως. Ὑπομενεῖ δὲ πρὸς τούτοις καὶ μερισμοὺς τοὺς ἐκ τοῦ τεκόντος εἰς ἀποκλήρωσιν ἰδικὴν τοῦ γεγεννημένου. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας, τῆς ἐπέκεινα παντὸς γενητοῦ, πῶς οὐκ ἀπόπληκτον κομιδῆ μερισμοὺς εἰσδέχεσθαι καὶ ἀποκοπὰς, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ ζητεῖν τὴν γέννησιν. Ἄπαγε τῆς δυσβουλίας, ἄνθρωπε! ἰσχνὸν ὅτι μάλιστα τοῖς θεωρήμασι τὸν νοῦν ἐνιείς, εἴση τὸ ἀληθές. Ἡ ἴσθι τὴν θείαν περιυβρίζων φύσιν, τὰ σωμάτων ἴδια προσνέμων αὐτῇ, καὶ τὴν ὑψοῦ καὶ ἐπέκεινα παντὸς τοῦ πεποιημένου κατακομίζων ὑπεροχὴν εἰς αἰσχίονα δόξαν, ἥπερ ἂν αὐτῇ πρέποι τε καὶ ἐνεῖναι πιστεύοιτο. Πατρὸς γὰρ ὄντος αἰεὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ κατὰ δύναμιν ἐν χρόνῳ προήκοντος εἰς τὸ τεκεῖν κατ' ἐνέργειαν, αἰεὶ συνυπάρχειν ἀνάγκη τὸν δι' ὃν ἐστι Πατὴρ. "Ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ Λόγος, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος," κατὰ τὰς Γραφάς. Οὗ δὲ τὸ "ἦν" ὀνομάζεται, προεπενηνεγμένου μηδενός, ποῦ τῆς ἐννοίας ὁ δρόμος στήσεται, καὶ πρὸς ποῖον ἡμῖν κατ' ἀντήση τέλος, ὡς ἐν ἰσχυαῖς φαντασίαις ὁ νοῦς εἰ διώκειν ἔλοιτο τὸ "ἦν;" Οὐκοῦν γεγέννηται μὲν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· γεγέννηται δὲ, οὐ κατὰ σώματος φύσιν, ὡς ἑτερότητα τὴν εἰς ἅπαν ὑπάρξει νοεῖν τῷ γεννωμένῳ πρὸς τὸ γεννῶν. Κεχρήμεθα δὲ ἀναγκαίως ἐκ τοῦ καθ' ἡμᾶς τὸ τῆς γεννήσεως ὄνομα, κατασημαίνοντες ὅτι τῆς Θεοῦ Πατρὸς οὐσίας ὁ Μονογενῆς, φωτὸς ἀνέλαμψε νόμῳ· καὶ ὑφέστηκε μὲν ἰδικῶς, καὶ ἐν ὑπάρξει νοεῖται τῇ καθ' ἑαυτὸν. Ἀπόρρητος δὲ παντελῶς ὁ ἐπὶ τῷδε λόγος. Οὐ γὰρ τοι τῆς τοῦ τεκόντος οὐσίας εἰς ἅπερ ἐξεστηκῶς, ἀλλ' αὐτὸς τε ὑπάρχων ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ἐν ἰδίᾳ φύσει καταδεικνύς τὸν γεννήτορα, συμπροσκυνεῖται καὶ συνδοξάζεται. Ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ὁμοούσιος καὶ ἰσοκλεῆς, ἀναγκαίως ἰσουργός τε ἅμα καὶ ἰσοσθενής. Συν υφεστηκός δὲ οὕτως ἡμῖν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συνθεολογουμένου τε καὶ συνεισθέοντος, ὀρθῶς τε καὶ ἀμωμήτως ἢ περὶ τῆς ἁγίας ἡμῖν Τριάδος συγκείσεται πίστις. Ὁ τοίνυν τοῖς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀξιώμασι εὐ μάλα διαπρεπής, δι' οὗ τὰ πάντα παρ' ἠχθῆ πρὸς γέννησιν, "οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσον Θεῷ," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἂνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἂν ἄνθρωπος, ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ." Καίτοι γὰρ ἐνὸν ἐπ' ἐξουσίας αὐτῷ ταῖς ἰδίαις ὑπεροχαῖς ἐν ἐρηρεῖσθαι λαμπρῶς, καὶ ἰσότητι τῇ πρὸς τὸν Πατέρα πλουσίως ἐντροφᾶν, καὶ τοῖς τῆς θεότητος ἐναγλαΐζεσθαι θάκοισι, καταπεφοίτηκεν ἐκὼν εἰς εἶδος τὸ καθ' ἡμᾶς, οὐδὲν εἰς ἰδίαν ἀδικούμενος φύσιν τῇ προσλήψει τοῦ καταδεεστέρου, προστιθεὶς δὲ μᾶλλον 77.740 τὸ ἐνδέον αὐτῷ. Οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς, μᾶλλον δὲ ἦν καὶ σφαλερώτατον, ἐννοεῖν καὶ λέγειν, ὡς τὴν θείαν καὶ ἄρρητον πλεονεκτῆσει φύσιν ἢ ἀνθρώπου τυχὸν, καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον αὐτὴν ἀκαλλῆς ἐκβιάσεται, καὶ καταβιάσει τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς. Σοφὸν δὲ δήπου καθά περ ἐγῶμαι τὸ διαλογίζεσθαι δεῖν, ὅτι τῇ τῆς θεότητος φύσει παραχωρήσει τὰ καθ' ἡμᾶς. Καὶ πρὸς γε τὸ[ν] ἀσυγκρίτως ἄμεινον μετοιχῆσεται, τῇ τοῦ προῦ χοντος εὐκλείᾳ νικώμενον. Καὶ γὰρ ἐστὶ τῶν ἀτοπῶ τάτων, ἐν μὲν τοῖς ὑπὸ Θεοῦ γεγονόσιν ὄραν τῇ τῶν ἀμεινόνων μίξει τε καὶ παραθέσει καὶ τὰ μὴ σφόδρα περικαλλῆ κοσμούμενα· οἶεσθαί γε μὴν τῇ ἀνθρώπου φύσει Θεὸν προσωμιληκότα, καθ' ὃν οἶδε τρόπον αὐτὸς, μὴ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἐναπομάξασθαι τι τῶν ἰδίων αὐτῇ, βλάβος δὲ τι καὶ τῶν παρ' ἀξίαν εἰς ἰδίαν αὐτὸν ἀνατλήναι φύσιν. Καὶ ἥλιος μὲν τῆς ἀκτίνος τὴν προσβολὴν, καὶ βορβόροις αὐτοῖς καὶ τέλμασιν ἐνιείς, ἀδιαλώβητον παντελῶς τηρήσει τὸ σέλας· ἢ δὲ θεία καὶ ἀκήρατος, καὶ ὑπερτάτη φύσις, ἢ τὸ

δύνασθαι τι παθεῖν τῶν καταλυπεῖν εἰωθότων, ἄστι βῆς παντελῶς πῶς ἂν ἀδικοῖτο τῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ὀμιλία; Πῶς δὲ οὐχὶ τὴν τοῦ χείρονος ὑπεραλεῖται φύσιν, καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτὴν ἀγαθοῖς καταφαιδρῦ νουσα πρὸς τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον μετακομιεῖ; Ἀνθότου δὴ οὖν τοῦ χρῆναι θαυμάζειν ἠφειδηκότες τὰ οὕτω σεπτὰ, κατασοβαρεύονται τινες, καὶ τὸ ὑπέροφρυ νοσοῦσι πάθος· οἶονταί τε τῇ θεῖα συν αγορεύειν δόξη, τῆς οὕτως ἀρίστης οἰκονομίας τὸ ἀκαλλῆς καθορίζοντες. Οὐ γὰρ παραδέχονται τὸ μυστήριον· πλατὺ δὲ γελῶντες, ἀσύνητον κομιδῇ τὸ χρῆμα νομίζουσι, καὶ ὕθλοις ἡμᾶς εἰκαίοις ἐπιθαρ σῆσαί φασιν. Οὐκ ἐννοοῦντες, ὅτι τοῖς μὲν ἰδίοις καθηγηταῖς, εἴπερ ἔλοιτό τι νοεῖν ἢ λέγειν, ἄβα σάνιστον ἔσθ' ὅτε τηροῦντες τὴν πίστιν, καὶ τὸ, "Αὐτὸς ἔφα," δωρούμενοι, εἶτα τοῖς θείοις κρίμασι τάς γε δὴ σφῶν αὐτῶν ἀν[θ]ιστάντες ἐννοίας, δυσδιά φυκτον κομιδῇ ταῖς ἐαυτῶν κεφαλαῖς καταχέουσιν· οὐδὲ οἷς ἄνθρωποι τιμᾶν ἐγνώκασι, ταῦτα τῇ θεῖα προσνέμοντες φύσει. Ἀλλὰ τις αὐτοῖς, ὡς οἶονται, σοφὸς δὴ λίαν ἐκπεπόρισται λόγος. Πῶς γὰρ δὴ, φασίν, ὁ ἀκήρατος νοῦς, ὁ ποσότητός τε καὶ περι ορισμοῦ παντελῶς ἐλεύθερος, εἰς ἐνὸς ἀνθρώπου κε χώρηκε σῶμα; Ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν τῶν σωμάτων ποσότητος ἐξιστᾶσι τὸ Θεῖον, ἐπαινέσας ἔχω. Συνθή σομαι γάρ· φημί δὴ οὖν ὅμως ἐκεῖνο τοῖς ὧδε φρο νεῖν ἠρημένους. Οὐ γὰρ δὴ περιγεγράφθαι φαμέν τὴν τοῦ Λόγου φύσιν, εἰ καὶ κατοικήσαι λέγοιτο καθάπερ ἐν ἀγίῳ ναῶ τῷ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου σώματι· ἀλλ' ἐπλήρου μὲν οὐρανοῦς ὡς Θεὸς, γῆν δὲ καὶ τὰ κατωτέρω, καὶ οὐδενὸς τῶν ὄλων ἀπ ελιμπάνετο. Ἦν δὲ μετὰ τούτου καὶ ἄνθρωπος. Τὸ δὲ ὅπως ἢ τίνα τρόπον, εἰ νοεῖν οὐ δύνασαι, παραχώρει τοῖς ὑπὲρ νοῦν, χαρίζου τοῖς ὑπὲρ λόγον τὴν ὡς ἐξ ἀνάγκης σιγῆν. Πολλὰ τούτοις ἕτερα προσομολογή σεις ἀγνοεῖν. Ποῦ γὰρ ἐρήρυσται γῆ; Ποῖαν ἔχει τὴν ὑποβάθραν ὁ οὐρανός; Πεποιήται δὲ τίνα τρόπον 77.741 ὁ τῶν ἄστρων χορὸς, καὶ τὴν ὑψοῦ τε καὶ ἄνω διέρ πει τρίβον; Ἀλλὰ γὰρ εἴ τις ἔλοιτο τὰ καθέκαστα λέγειν, μακροὺς ὡς ἐγῶμαι δαπανήσει λόγους, συν τιθεῖς σοι τὰ διηγήματα. Ἀλλὰ γὰρ σμικρὸν τῷ ὑπὲρ πάντα Θεῶ φασι τὸ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς. Ἐγκαλεῖς δ' οὖν, ὅτι φιλόανθρωπος ὢν καὶ ἀγαθὸς τῇ φύσει, προὔργιαιτέραν τοῦ πρέποντος τὴν εἰς ἡμᾶς φροντίδα πεποιήται. Σμικρὸν μὲν γὰρ ὁμολογουμένως αὐτῷ τὸ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς· καλεῖται γὰρ κένωσις. Ἀλλ' ὅ γε τῆς εἰς ἡμᾶς ἡμερότητας λόγος διακρούσεται τὴν γραφήν. Ὁ δὲ ἦν δὴ που θαυμάζειν ἄξιον, αἰτίαις ὑπενεγκεῖν, πῶς οὐκ ἀνόσιον κομιδῇ; Εἶπε γὰρ ἐκεῖνο, καὶ φιλοπευστοῦντι φράσον. Πότερα δὲ φῆς ὡς ἦν ἄμεινόν τε καὶ πρὸς εὐκλείας αὐτῷ τὸ ἀφει δῆσαι τῶν καθ' ἡμᾶς, καὶ δι' οὐδενὸς ποιεῖται λόγου πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων ὠλισθηκότα τὸν ἄνθρωπον; ἢ τοῦτο μὲν οὐδαμῶς, ἀνασῶσαι δὲ μᾶλλον, καὶ τῆς καθηκούσης ἐπιμελείας ἀξιούν; Εἶτα πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις τῶν ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθότων, ὡς ἦν ἄμεινόν τε καὶ πρεπωδέστερον τῷ γε ὄντι κατὰ φύσιν ἀγαθῷ, τὸ τοῖς παρ' αὐτοῦ γεγονόσι τὰ ἐκ τῆς ἰδίας ἡμερότητας διανέμειν ἀγαθὰ; Πῶς οὖν ἔτι τὸ χρῆμα γραφή; πῶς δὲ τῆς οἰκονομίας τὸ ἀμωμήτως ἔχειν καταφλυαροῦσί τινες; Ἀλλ' ἰατροῖς μὲν παραχωρή σομεν τὸ ὅπως ἂν εἰδεῖεν αὐτοὶ τιθασσεύειν δύνασθαι τὰς τῶν παθῶν ἀγριότητας· ἐπιτιμήσομεν δὲ τῷ Θεῶ, τῆς εἰς ἡμᾶς φροντίδος οὐκ ἠγνοηκότι τὴν ὁδόν; Διακειςόμεθα δὲ φληνάφως, λογισμοῦ μὲν τοῦ πρέποντος ἀφαμαρτεῖν αὐτὸν, ἐν σκέψει δὲ ταῖς πρεπωδεστέραις τὸν ἀνθρώπινον γενέσθαι νοῦν; Ἄρ' οὖν, εἶπέ μοι, φρενοβλαβείας ταυτὶ καὶ γέλωτος ἀπαλλάξωμεν; Ἄκουε λέγοντο, ἐναργῶς τοῦ πάντα εἰδότος Θεοῦ· "Οὐ γὰρ εἰσιν αἰ βουλαί μου ὡσπερ αἰ βουλαὶ ὑμῶν· οὐδὲ ὡσπερ αἰ ὁδοὶ ὑμῶν αἰ ὁδοὶ μου· ἀλλ' ὡσπερ ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχουσιν αἰ ὁδοὶ μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῶν διανοημάτων μου." Ὑπερκείσεται γὰρ ὅσον τῇ φύσει τὰ καθ' ἡμᾶς, τοσοῦτόν που πάντως φρονήσει καὶ ἄμεινον, καὶ τὴν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πρακτέων ὁδὸν οὐδὲν διασκέψει βλέπων· ἀλλ' ἐν πρώταις εὐθύς

έννοιαις ἑλὼν, ἀπο περαίνει τὸ δοκοῦν. "Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἀμαρτεῖν ἔστι Θεοῦ, καὶ πάντα κατορθοῦν," κατὰ τὸ γε γραμμένον τοῖς ἀρχαιοτέροις ὑμνούμενον. Ἄλλ' εἴ σοι φίλον καὶ ἐν σπουδῇ, καὶ τὴν τῆς ἐνανθρωπή σεως αἰτίαν καταμαθεῖν, ὅκνου κρείττονα ποιήσομαι τὴν ἀφήγησιν, καὶ ἐν βραχέσιν ἐρῶ. 77.744 δ'. Ἐφθαρτον καὶ ἀνώλεθρον ἐποίει τὸν ἄνθρωπον ἐν ἀρχαῖς εὐθύς ὁ πάντων Δημιουργός, οὐκ ἰδίας φύσεως νόμοις ἐρηρυσμένον εἰς τοῦτο, καὶ ἀκλονήτως ἔχοντά ποθεν. Νοσεῖν γὰρ ἀνάγκη τοῖς ὑπὸ γένεσιν τὴν φθορὰν, καὶ τὸ ἄρχειν τοῦ πεποιεῖσθαι λαχὸν διέρπει που πάντως εἰς τὸ καταληξάει δεῖν. Ἄλλ' ἐπεὶ περ ὧδε ἔχειν αὐτὸν ὁ Δημιουργός ἤθελε, πρὸς τῷ ἀνωλέθρῳ, καὶ παντὸς εἴδησιν ἀγαθοῦ, καὶ μὴν καὶ ἔφεισιν τὴν εἰς ἀρετὴν ἐγκάρατε τῷ ζῶντι· εἶτα δρᾶν ἐπ' ἐξουσίας ὅπερ ἂν ἔλοιτο διδοῦς, τὴν ἐλευθέρους πρέπουσαν ἐχαρίζετο δόξαν. Ἔδει γὰρ, ἔδει προαιρετικὴν ἐν ἡμῖν ὀραῖσθαι τὴν ἀρετὴν. Εἶτα τοῖς τοῦ διαβόλου φενακισμοῖς ἐξολισθήσας εἰς ἀμαρτίαν, καὶ τῶν δοθέντων ὀλιγορήσας νόμων, θανάτῳ κατεδικάζετο, καὶ ταῖς παραβάσεσι συνηρῶσθησε τὴν φθορὰν. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀναπλάττειν τὸ ζῶν ἐδόκει τῷ ποιητῇ, φθορᾶς τε ὁμοῦ καὶ ἀναμαρτησίας ἀπαλλάττειν ἤθελε, νόμον ὠρίσατο τὸν διὰ Μωσέως· λελάληκε δὲ καὶ διὰ προφητῶν ἁγίων. Ἄλλ' ἦν οὐδὲν ἥττον ἐν πολλαῖς ἄγαν αἰτίαις τὰ καθ' ἡμᾶς. Τοιγάρτοι καὶ αὐτὸν ἀφικέσθαι λοιπὸν ἐξ οὐρα νοῦ παρεκάλουν, λέγοντες· "Κύριε, κλῖνον οὐρανοῦς σου, καὶ κατάβηθι." Πῶς οὖν ἔδει τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανῆ γενέσθαι Θεόν; ἄρα γυμνῇ τῇ δόξῃ, καὶ οὐδὲν ἐχούσῃ τὸ κατασκίασμα; Καὶ τίς ἂν ὑπέστη τὴν οὕτω σεπτὴν καὶ δύσοιστον θεάν; Καίτοι λέγοντος ἀκούω τινὸς τῶν παρ' Ἑλλησι ποιητῶν καὶ εἰς πολὺ θεὸν πλάνησιν ἀπενηνεγμένων· Χαλεποὶ δὲ θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς. Ὅτι δὲ τῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἐπέκεινα μέτρων ὀραῖται σαφῶς τῶν τῆς ἀκηράτου φύσεως τὴν δόξαν ἰδεῖν, εἴση κἀντεῦθεν. Καταβέβηκεν ἐν εἴδει πυρὸς ἐπὶ τὸ Σινᾶ καλούμενον ὄρος. Εἶτα προσελάλει τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, μεσιτεύοντος τοῦ πανσόφου Μωσέως. Ἄλλ' οὐκ ἐνεγκὼν τὴν θεάν ὁ Ἰσραὴλ, ἐλιπάρει λέγων· "Λάλει σὺ πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός, μή ποτε ἀποθάνωμεν." Καταπεφρικὸς τῶν δὴ οὖν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τὴν τοῦ μεσιτεύοντος χρεῖαν ἀναγκαιοτάτην ἔσεσθαι τοῖς παιδαγωγουμένοις ἀναφανδὸν εἰρηκότων, ἐπήνεγκε τὴν σκέψιν ὁ νομοθέτης· καὶ τύπον ὡς περ τινὰ τὴν Μωσέως διακονίαν τῆς ἐσομένης διὰ Χριστοῦ τοῖς πάλαι προθεῖς αὐτὸν ἡμῖν ἐναργῶς ἀναδειξείν κατὰ καιροῦς ὑπισχνεῖτο, λέγων· "Ὅρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησαν, προφήτην αὐτοῖς ἀναστήσω ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, ὡς περ σέ· καὶ θήσω τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ." Δεσπότην γὰρ ὄντα προφητῶν τὸν Υἱὸν, προφήτην ὠνόμαζε τῶν τῆς ἀνθρωπότητος μέτρων εἴσω τιθεῖς, διὰ τὸ τῆς οἰκονομίας ἀπόρρητον. Ἴνα τοῖσιν γένηται κατὰ Μωσέα, τουτέστιν ἄνθρωπος, καὶ Θεοῦ μεσὶ τῆς καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, πεφόρηκε τὸ ἀνθρώπινον 77.745 σῶμα· καὶ "σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο," κατὰ τὰς Γραφὰς, ἵν' ὁ ἐπίπερ ἔστι κατὰ φύσιν ζωὴ, τὴν τοῖς ἀνθρώπινους σώμασιν ἐγκατασκήψασαν ἐξ ἀρᾶς, ἐξελάσῃ φθορὰν, καὶ μεταστήσῃ σύμπαντα εἰς θεογνωσίαν, εἰς ἐγκράτειαν, εἰς ἀνδρείαν, εἰς ὑπομονὴν, καὶ εἰς τὸ δρᾶν ἐλέσθαι καὶ φρονεῖν, ἃ ζηλωτοῦς ἀποφαίνει, καὶ θείων ἡμᾶς ἐμπίπλησι χαρισμάτων. Ἄλλ' ἠγγόνησε τὴν οἰκονομίαν ὁ Ἰσραὴλ, καίτοι προφητῶν ἁγίων ἀνακεκραγόντων σαφῶς τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. Ὁ μὲν γὰρ ἔφασκεν· "Ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα παραλελυμένα· παρακαλέσατε, οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ· ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε." Καὶ ἄλλωθι· "Ἴδου ὁ Θεὸς ἡμῶν· ἴδου Κύριος μετ' ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρίας. Ὡς ποιμὴν ποιμανεῖ τὸ ποῖμνιον αὐτοῦ, συνάξει ἄρνας." Ἐτερος δ' οὖν, Ἰεζεκιὴλ δὲ οὗτος πανάριστος προφητῶν· "Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεός· Ἴδου ἐγὼ διακρινῶ ἀνὰ μέσον προβάτου ἰσχυροῦ, καὶ ἀνὰ μέσον προβάτου ἀσθενοῦς· ἐπὶ ταῖς πλευραῖς καὶ τοῖς ὠμοῖς ὑμῶν διωθεῖσθε, καὶ τοῖς κέρασιν ὑμῶν ἐκερατίζετε, καὶ

πάν τὸ ἐκλείπον ἐξεθλίβετε, καὶ σώσω τὰ πρόβατά μου, καὶ οὐ μὴ ἔτι ὦσιν εἰς προνομίην· καὶ κρινῶ ἀνά μέσον κριοῦ πρὸς κριὸν, καὶ ἀναστήσω ἐπ' αὐτοὺς ποιμένα ἕνα, καὶ ποιμανεῖ αὐτούς," τὸν δοῦλόν μου Δαβίδ. "Καὶ ἔσται αὐτῷ ποιμὴν· καὶ ἐγὼ Κύριος ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν, καὶ Δαβίδ ἄρχων ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἐγὼ Κύριος ἐλάλησα, καὶ διαθήσομαι τῷ Δαβίδ διαθήκην εἰρήνης, καὶ ἀφανιῶ θηρία πονηρὰ ἀπὸ τῆς γῆς." Ἀκούεις ἄνω τε καὶ κάτω Δαβίδ ὀνομάζοντος τὸν ἐκ σπέρματος Δαβίδ κατὰ σάρκα Χριστὸν, ὡς ἐσόμενον ποιμένα κατὰ καιροὺς τῶν ἐξ Ἰσραήλ; Ἐννοεῖ γὰρ ὅτι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν ὁ προφήτης τὰ τοιαῦτα φησὶν, οὐκ ἦν ἐν ζῶσιν ἔτι Δαβίδ· προαποτεθνήκει γὰρ ἐκ μακρῶν ἔτι καὶ ἄνωθεν χρόνων. Ἄλλ' ὡσπερ ἐστὶν ἔθος τῆς θείας Γραφῆς Ἰακώβ ὀνομάζειν τοὺς ἐξ Ἰακώβ, καὶ μέντοι καὶ Ἰσραήλ τοὺς ἐξ Ἰσραήλ· οὕτω καὶ Δαβίδ τὸν ἐκ σπέρματος Δαβίδ κατὰ σάρκα Χριστόν. Ἦγνοηκότες τοίνυν ἐσταύρωσαν. Ὁ δὲ καὶ τοὶ διαδράναι τὸ παθεῖν ἐξόν, οὐ γὰρ ἂν ἐβιάσθη Θεὸς, ἑαυτὸν προσεκόμισε ταῖς τῶν φονῶντων χερσίν· ἵνα καὶ ἐγγεγεμένους ἐκ νεκρῶν, πληροφόρησεν σαφῶς, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοὺς ἐσταυρωκότας, ὅτι ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν ὁ Θεός. Καταβέβηκεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἡμᾶς ἀποδείξῃ θανάτου κρείττονας, καὶ νενικηκότας ἤδη τὴν φθοράν. Παθόντος δὴ οὖν ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, ἀποστήσαντος δὲ τὴν ἀκλεᾶ καὶ βέβηλον ἁμαρτίαν· ἐγγεγεμένου τε καὶ ἀναβεβηκότος εἰς οὐρανούς, καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσομένου· "Καταβήσεται γὰρ καὶ κρινεῖ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ," κατὰ τὸ γεγραμμένον· πάντα ῥύπον τὸν τῆς ἁμαρτίας ἀποτριψώμεθα, ἀγαπήσωμεν τὴν ἐγκράτειαν, καρποφορήσοντες τῆς ὑπομονῆς τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην 77.748 πην, ἐπιτηδεύσωμεν τὸν εἰς τοὺς δεομένους ἔλεον, τὴν φιλοπτωχίαν. Συναλγήσωμεν τοῖς ἐν δεσμοῖς, τοῖς κακουχομένοις, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώμασι. Καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον ἐν ἑαυτοῖς τὴν πίστιν τηρήσωμεν. Τότε γὰρ, τότε νηστεύσωμεν καθαρῶς· ἀρχόμενοι τῆς μηνὸς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἐβδόμης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχίρ μηνός· τῆς δὲ ἐβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ δευτέρας τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, περιλύοντες δὲ τὰς νηστείας τῆς ἐβδόμης τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα, κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις· ἐορτάζοντες δὲ τῆς ἐξῆς ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς, τῆς ὀγδόης τοῦ αὐτοῦ μηνός, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντρυφήσωμεν λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΣ΄. Πρόλογος.

Ἡμᾶς ἐνθάδε συνήγαγεν ὁ καιρός. Ἦκομεν δὲ εἰς μέσον, οὐ τὸ ἐν λόγοις πλατὺ καὶ ἰσότημον ὑπισχνούμενοι· μέτριοι ἐν τούτῳ λίαν ἡμεῖς· ἀλλ' ἔθει πατρῶα καὶ ἀναγκαίως ἐξευρημένῳ κατακολουθεῖν ἐγνωκότες. Δεῖ τοίνυν ἡμᾶς συγγνώμονας εἶναι, κἂν εἰ μὴ φαίνοιτο τοῖς ἔξωθεν κόμποις κατηγλαϊσμένος ὁ λόγος, καὶ τοῖς εἰς ῥητορικὴν ἀυχήμασιν ἐναβρύνεσθαι μεμελετηκῶς. Τὸ γὰρ ἐν τούτοις εὐδοκιμεῖν, περιθειῖν ἂν εἰκότως, ἥκιστα μὲν, ἑμαυτῷ, φαίην δ' ἂν ὅτι πρέπειεν ἂν μᾶλλον τοῖς ἀγαθοῖς τουτοῖσι καὶ σοφοῖς διδασκάλοις. α'. Ὁ μὲν νόμος τοῖς ἀρχαιότεροις ἐδίδου τὸ σύνθημα τοῦ χρῆναι πληροῦν τὰς ἐν τύποις ἔτι καὶ ὡς ἐν σκιάις ἐορτάς. Ὅτι δὲ ἦν ἀναγκαῖον τῆς καθηκούσης αὐτὰς φροντίδος ἀξιοῦν, καὶ τὸ ῥάθυμον ἐν τούτοις οὐκ ἀπλημμελές, ἀλλ' ἐναντία καὶ δίκη, διεσάφει, λέγων ὁ τῶν ὄλων Θεὸς διὰ φωνῆς Ζαχαρίου· "Καὶ ἔσται, ὅς ἂν μὴ ἀναβῆ τοῦ ἐορτάσαι τὴν ἐορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας, ἐξολοθρευθήσεται ἢ ψυχὴ ἐκεῖνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς." Τοῖς

γὰρ οὕτω σεπτοῖς, καὶ εὖ μάλα ὀρθῶς διωρισμένοις ἐπιγάννυσθαι δέον, παρ' οὐδὲν ἀνθρώτου ποιοῖτ' ἂν τις τὴν ἐπιτήρησιν. Τὰ τε τῶν πραγμάτων ἐξαιρέτα, καὶ οὐκ ἀγεννῆ λαχόντα τὴν δόξαν, εἴπερ ἔλοιτό τις περιυβρίζειν ἀποτολμᾶν, ὄκνω τε καὶ μελισμοῖς τὸ κρατεῖν ἀπονέμων, ὅσταν ἂν ἔχοι τὴν κατάρρησιν, καὶ οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος τὰ ἐγκλήματα. Οὐκοῦν εὐστιβῆ μὲν ὡσπερ διατάτ τοντες τρίβον, διακηρύξομεν μὲν ἡμεῖς μεμνημένοι τοῦ λέγοντος· "Ἱερεῖς, ἀκούσατε, καὶ ἐπιμαρτύρα σθε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ." Πρέποι δ' ἂν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, προθυμίαις μὲν ταῖς ἀνωτάτω χρωμένους, διαρρίπτουντας δέ που τὸ ἐξ ἡνιον, καὶ τῆ τῶν αἰσχίστων μοῖρα προσνέμοντας ἀπο 77.749 περαίνειν ἐπέιγεσθαι τὰ νενομισμένα. Πάλαι μὲν γὰρ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῷ θεσπεσίῳ Μωσῆ τὸν τῆς ἀγίας ἡμῶν ἑορτῆς κατασημαίνων καιρὸν, καὶ ὅπως ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ἱεροπρεπῶς τε καὶ ἀμωμήτως, καὶ ὡς ἐν τύπῳ καταδεικνύς, προσεφώνει, λέγων· "Εἴ πω καὶ ποιείτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ Πάσχα καθ' ὥραν αὐτοῦ, τῆ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου πρὸς ἑσπέραν· ποιήσεις αὐτὸ κατὰ καιροὺς κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ποιήσεις αὐτό." Ἡμᾶς δὲ ἀνάγκη τοὺς ταῖς ἱεραῖς λειτουργίαις ὑπεξευγμένους, λαμπρῶ καὶ διαπρυσίῳ κεχρησθαι κηρύγματι, καὶ τοῖς ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοις ἐπιφωνεῖν· "Δεῦτε, καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ." Ἐκεῖ τὴν πάναγνον ἀποπερανοῦμεν ἑορτὴν, καὶ τῆς ἀνωτάτω θυμηδίας ἀναπιμπλά μενοι, τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα δοξολογήσομεν, ἐκεῖνο λέγοντες τὸ προφητικόν· "Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου τῷ Κυρίῳ. Ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης." Εἴη δ' ἂν, ὡς γέ μοι φαίνεται, τῶν ἄγαν αἰσχυρῶν, τοὺς μὲν ἐμπόρους ἀθλίῳν ἡττᾶσθαι κερδῶν, καὶ τοῦτο ἡγεῖσθαι τρυφῆν· καὶ φρον τίδος ἀξιοῦν τῆς προυργιαιτάτης, καί τοι διὰ πλείστων ὄσων ἰόντας χρόνων, καὶ οὐκ ἀνιδρωτὶ συλλέγοντας, ἐπαγάλλεσθαι δὲ ταῖς ἀρούραις γηπόνους, εἰ καρποῖς ὠραίοις ὀρώντες διαβριθεῖς· ἡμᾶς δὲ τῶν ἐπιγείων τὰ πολὺ λίαν ἐπέκεινα, μᾶλλον δὲ καὶ ἀσυγκρίτως ἀμείνω κερδαίνοντας, μὴ οὐχὶ τὸ χρῆμα ποιεῖσθαι λοιπὸν τοῦ παντὸς ἄξιον λόγου, καὶ τῆς εἰς λῆξιν ἡκούσης θυμηδίας πρόξενον. Καίτοι τὰ μὲν τῶν ἐμπόρων, κἂν εἰ πράττειτο κατ' εὐχὴν τοῖς πεπονηκόσιν, οὐδὲν ἂν ἔχοι τὸ θαῦμα παρά γε τοῖς ἄριστα βιοῦν ἡρημένοις· γηπόνους δ' ἂν πεπραχόσι δεξιῶς, πε ριέσται δὴ που τρυφᾶν καὶ ποῦ μετρίως, οὐκ ἐφ' οἷς ἂν ὀνίταιτό τις, εἷς γε τὸ ἀκηράτως ἔχειν, ἡγουν εἰς τὸ δύνασθαι λοιπὸν τὸ θανάτου καὶ φθορᾶς ὑπερ φέρεσθαι κράτος, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἂν ἔχοι τὰ ζωαρκῆ, καὶ τὴν πρὸς καιρὸν τοῦ σώματος θεραπεύειν χρεῖαν. Νοῦ δὲ δὴ πέραν παντὸς τὰ τοῖς ἀγίοις ἡντρεπισμένα, "Ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν, ἀθανασίας πλήρης," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Τίς μὲν οὖν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἂν προσήκοι πληροῦσθαι τὸ Πάσχα, καὶ ὅπως ἂν γένοιτο, πρὸς ἡμῶν εἴρηται σαφῶς. "Ἡμέρα γὰρ τῆ τεσσα ρεσκαίδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου πρὸς ἑσπέραν, κατὰ τὸν καιρὸν," καὶ κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ ποιεῖσθαι προστέταχεν· χρῆναι δὲ ὑπολαμβάνω τῶν τε θεσπισμένων ἕκαστα φιλοκρinoῦντας ἐντέχνως, καὶ τὴν ἀρίστην αὐτοῖς ἐπιρρίπτουντας βάσανον, πολυπραγμονεῖν ἐπέιγεσθαι τὰς αἰτίας, τοῦ καὶ ἐν ἡρι γενέσθαι δεῖν, καὶ ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ τὸν νομοθέτην εἰπεῖν. Εἴη δ' ἂν οὐκ ἀσυντελὲς εἰς ὄνησιν τὸ ἔν γε τούτοις ἰσχυοεπεῖν· καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἔστιν ὅπερ ἔφη Θεὸς διὰ προφήτου φωνῆς· "Ζητῶν ζήτηι, καὶ παρ' ἐμοὶ οἶκει." Ὅτι μὲν γὰρ ταῖς καθηκούσαις ἐρεύναις κατιχνοῦν, ὡς ἔνι, τὰ γεγραμμένα πειρᾶ 77.752 σθαι προσήκει, τὸ ἱερὸν ἡμῖν ὑποσημῆναι Γράμμα, ἡκιστὰ γε μὴν τῆς τῶν ἐννοιῶν ὀρθότητος ἀπονοσφί ζεσθαι φιλεῖν, παρεγγυᾶ, λέγων τὸ, "Οἶκει παρ' ἐμοί." Ὁρθότης γὰρ πᾶσα μετὰ Θεοῦ, παρ' αὐτῷ τε καὶ ἐξ αὐτοῦ. β'. Οὐκοῦν ἡρινὸς μὲν τῷ Πάσχα καιρὸς πρέποι ἂν μάλιστα τῶν ἄλλων ἀπάντων, τῶν διὰ Χριστοῦ κατορθωμάτων τὴν δύναμιν καθάπερ πίνακι γράφων τοῖς ἐν αὐτῷ συμβαίνουσιν. Ἀνίσχει μὲν γὰρ καθα ραῖς καὶ ἡμερωτάταις ἡλίου

βολαῖς περιθάλπων τὴν γῆν, καὶ ταῖς τοῦ χειμῶνος ἐμβολαῖς μονονουχὶ καὶ ἐπιφωνῶν· Δότε δὴ, δότε λοιπὸν ὄρεσί τε καὶ νάπαις τοῖς εὐπρέμνοις κατακαλλύνεσθαι δρυμοῖς, καὶ τοῖς τῶν πεδίων ἐψιλωμένοις ἀπαλῆ καὶ ἀρτιφανεῖ περιανθίζεσθαι πόα. Καὶ ἐναβρυνέσθω μὲν ἤδη λειμῶσι τὸ κρίνον, γελάτω δὲ καὶ ἐν κήποις τὰ εὐοσμοτάτα τῶν ἀνθέων, ἀπαιρέτω καὶ αὐτὴ τῶν σίμβλων ἢ μέλιττα, καὶ περιβομβεῖτω τοὺς ἀγρούς, οὐ ῥαγδαίων αὐτῆ παρενοχλούντων· οὐχ ὑετοῦ καταστάζοντος, καὶ παραιρουμένου τὴν πτῆσιν. Ἰσχνὸν γὰρ αὐταῖς καὶ καμάτων ἄηθες τὸ πτερόν. Ἀνείσθωσαν δὲ ἤδη σηκῶν μὲν ἀγέλαι· καὶ δὴ καὶ μητέρας ἄμνοι τρυ φεροῖς καὶ ἀρτιπαγέσι περισκαίροντες ποσὶ, τῆς πολυειδοῦς κατορχεῖσθωσαν πόας. Δρεπάνη δὲ τοῖς ἀμπέλοις ἐπιθηγέτω λοιπὸν ὁ ταῦτα τεχνίτης. Εἰ δὲ καὶ αὐτοῖς ὁ λόγος τοῖς καιροῖς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰονεῖ πως ἀπονέμει φωνὴν, ἐπιτιμάτω μηδεῖς. Πειπαιδευέμεθα γὰρ ἐξ ἱερῶν καὶ τοῦτο Γραμμάτων. Καὶ γοῦν ὁ μὲν θεσπέσιος Ψαλμῶδός· "Οἱ οὐρανοὶ, φησὶ, διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ· ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν." Συγκεχώρηκε δὲ πού καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας καὶ αὐταῖς θαλάσσαις ἀριστοεπεῖν, καὶ ἀτρεχῆ τινὰ λόγον μονονουχὶ καὶ ἐρεύγεσθαι δοκεῖν. Ἔφη γὰρ οὕτω· "Αἰσχύνθητι, Σιδῶν, εἶπεν ἡ θάλασσα· ἡ δὲ ἰσχύς τῆς θαλάσσης εἶπεν· Οὐκ ὤδιον, οὐδὲ ἔτεκον, οὐδὲ ὑψωσα νεανίσκους, οὐδὲ ἔθρεψα παρθένους." Καὶ οὐ δὴ πού φαμεν καιροῖς καὶ θαλάσση μετεῖναι λόγον. Λῆρος γὰρ ἤδη τὸ χρῆμα, καὶ ἕτερον οὐδέν. Τὸ δὲ εὐχαρί τε καὶ ἀναγκαῖον εἰς ὄνησιν τοῖς ἀκρωμένοις φιλοθηρεῖν σπουδάζοντες, τῆ τοῦ λόγου στεφάνου νοῦμεν χρεῖα, καὶ ὅσα λόγου κατὰ φύσιν ἐστέρηται. Φέρε δὴ οὖν κατ' εὐθὺ τοῦ πρέποντος, τὴν τῶν νοημάτων ἀποκομίζοντες δύναμιν, τοῖς ἐξ ἡρώδης ἀγαθοῖς συμβαίνοντα τὰ διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας δεικνύωμεν κατορθώματα. Μονονουχὶ δὲ τοῖς ἐν αἰσθήσει γραφόμενον τὸ τῆς θείας χάριτος κατ' ἀθρήσωμεν κάλλος. γ'. Ἀχλύϊ μὲν γὰρ καὶ σκότῳ τὰ πάντα κατείληπτο· καὶ ὡσπερ τινὰ χειμῶνος κατήφειαν ἀπάσης, ὡς ἔπος εἶπεῖν, κατεσκεδάσε τῆς ὑπ' οὐρανὸν ὁ πολυκέφαλος δράκων, τουτέστιν ὁ Σατανᾶς· καὶ ἀποψύχων εἰς νέκρωσιν τὸν ἐκάστου νοῦν, ἀνοσίων ἐπιτηδευμάτων τῶν ἐθελουργῶν ἐπετέλει τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλ' 77.753 οἴχεται μὲν ὁ χειμῶν, καὶ ὁ πάλας βαθύς τε καὶ ἀμειδῆς ἀπελήλαται σκότος. Αὐγαὶ δὲ ἡμῖν ἀνίσχουσι καθαραὶ, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, τουτέστι Χριστὸς, νοηταῖς ἀκτίνων βολαῖς περιαστράπτει τὰ σύμπαντα, ὀνίνησί τε καὶ ἐτέρως· καταψύχεσθαι μὲν οὐκ ἔτι πρὸς ἀμαρτίαν ἐφίεις, ζέοντες δὲ μᾶλλον ἀποτελῶν τῷ πνεύματι, καθὰ καὶ αὐτὸς φησὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος θεσπέσιος. Καὶ γοῦν οἱ πρέμνοις ἐν ἴσῳ τοῖς ἀκαρπῖαν ἠρῶσθηκόσι, καὶ αὐτοῖς πού τῆς ἄνθης ἐστερημένης ἀνεθάλλομεν εἰς ζωὴν· εὐβοτα δὲ ὡσπερ καὶ χλόη ποικίλη κατεστεμμένα πεδία, πεπλουτήκαμεν τὰ εὐαγγελικὰ κηρύγματα· τῶν ἀγίων ἀποστόλων τὰς γραφὰς τὰς ἐν σκιαῖς καὶ τύποις τῆς ἀληθείας εἰκόνας, φημὶ δὴ τὰ Μωσέως, τὰς τῶν ἀγίων προφητῶν προαναφωνήσεις ἐπὶ Χριστῷ· δι' ὧν εἰς τὴν τοῦ μυστηρίου κατάληψιν εὖ μάλα παιδαγωγούμεθα. Ταύτην ἡμῖν τὴν εὐφυᾶ τε καὶ εὐβόλον γῆν ἢ νοητὴν καὶ φιλεργεστάτην περιῖπτάσθω μέλιττα· τουτέστι σοφὴ καὶ φιλοπονωτάτη ψυχὴ ἐρανιζέσθω τρόπον τινὰ τὸ τελοῦν εἰς χρεῖαν αὐτῆ, τὴν ἐπὶ γὰρ τῷ δύνασθαί φημι, καθάπερ γλυκὺ κηρίον τὴν ἀψευδῆ καὶ ἀμώμητον περὶ Θεοῦ γνῶσιν συναγείρειν ἐν ἑαυτῇ. Ἐν ταύτῃ "τῆ ἁγαθῇ πίονί τε νομῆ," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν, αἱ τῶν λογικῶν προβάτων ἠκόντων ἀγέλαι· καὶ ὁμοῦ μὴ τράσιν ἄμνοι, τουτέστι, τοῖς τὴν ἕξιν ἀδροτέροις, οἱ νηπιάζοντες ἔτι πρὸς ἔφεσιν ἀρετῆς καὶ πνευματικῆς εὐρωστίας, τὸν οἰκεῖον ἀποτρέφοντες νοῦν, περὶ ῥάσθωσαν ἀναφοιτᾶν "εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ." Φαίην δ' ἂν ὅτι γελᾷ μὲν ὡσπερ ἐν κήποις τὰ κρίνα· ἀνεθάλλον γὰρ ἐν Ἐκκλησίαις, τοῖς εὐοσμοτάτοις τῶν ἀνθέων παραχωροῦντες οὐδέν, οἱ πιστοὶ

λελαμπρυσμένοι, καὶ τὴν Χριστοῦ δόξαν εὐωδιάζοντες. "Ἐνέστηκε δὲ τῆς τομῆς ὁ καιρός." "Ὅτι δὲ καὶ λίαν ἀμογητὶ καταθεῶτό τις ἂν ἐν οἷς ἔφην ἀρτίως τὰ Χριστοῦ κατορθώματα, δεήσει μὲν εἰς ἀπόδειξιν οὐχ ἑτέρων, οἶμαι, μαρτύρων· ἀπόχρη δὲ λέγων αὐτὸς πρὸς τὴν ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίαν· "Ἀνάστα, ἔλθε, ἡ πλησίον μου, καλὴ μου περιστέρα· ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμὼν παρήλθεν· ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῷ· τὰ ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῆ ἡμῶν, καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθασεν." Οὐκοῦν "ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ" τελεῖσθαι δεῖν ἔφη τὸ Πάσχα Θεός, Πλὴν ἐν ἔτει δευτέρῳ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ τί δὴ ποτε μὴ εὐθύς ἐν ἀρχαῖς τοὺς ἐπὶ ταῖς πανηγύρεσιν ὠρίσαντο νόμους· ἀναγκαῖα δὲ ὥσπερ ἀνακωχὴ καὶ ἀνάκλησις παρειακρίνεται, καὶ τοῖς οὕτω σεπτοῖς βραβεύειν τὴν μέλλουσαν; Τί τὸ χρῆμα τῆς οἰκονομίας, καὶ ὁ τοῦ νομοθέτου σκοπὸς, ὅπου περ ἂν βλέποισι, πῶς οὐκ ἄξιον ἰδεῖν; δ'. Ἔδει τοίνυν ταῖς τοῦ νόμου προεισβολαῖς παρα 77.756 χωρῆσαι καιροῖς τὸ Χριστοῦ μυστήριον. Ἦν γὰρ ἀναγκαῖον τῆς ἀληθείας τοὺς τύπους προαναφαίνεσθαι, καὶ τῶν ἀγῶνων ὀραῖσθαι πρεσβύτερα τὰ δι' αὐτοὺς γυμνάσματα. Εὐδοκιμεῖ στρατιώτης, εἰ πρὸ τῶν εἰς μάχην ἰδρώτων μελετῶν τὰ τακτικά. Ὁ δὲ τῶν ἐν παλαιστρα τεχνίτης οὐκ ἂν γένοιτο λαμπρὸς, ἀνεπιτήδευτον ἔχων τὸ τληπαθεῖν ἐν αὐτοῖς. Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τῶν εἰς σοφίαν καὶ σύνεσιν παιδεύματων ἀρχὴ τις ὥσπερ καὶ θύρα τῶν στοιχείων ἢ μάθησις; Ἄλλ', οἶμαι, σαφὴς τέ ἐστὶ καὶ ἀτρεκὴς ὁ λόγος. Συλλήψεται δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὡς ἐν εἴδει παραδειγμάτων· γάλα μὲν τοῖς ἔτι νηπίοις ὅτι μάλιστα πρέπει εἰπὼν, προσάγεσθαι δὲ δεῖν τοῖς τελειωτέροις τὰ τῶν τροφείων ἀδρότερα. Ἔδει τοί νυν τοῖς ἀρχαιότεροις, οὕτω πρὸς ἄνδρα τέλειον ἀναβεβηκόσι τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, νηπιοπρεπῆ δὲ μᾶλλον ἔχουσι γνώμην, τῆς στερεωτέρας τροφῆς προαποδέμεν τὸ γάλα. Ἔδει τῶν τελείων μαθημάτων εἰς νοῦν καὶ καρδίαν προεισοικίσασθαι τὰ στοιχεῖα καὶ τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης ζωῆς προεισκρίνεσθαι τὴν ἐν νόμῳ. Παιδαγωγὸς γὰρ ὁ νόμος δι' αἰνιγμάτων ἡμᾶς εἰς τὴν ἀμείνω καὶ προὔχουσαν ἀνακομίζων σύνεσιν. Ὅτι τοίνυν ἀναγκασίαν πρὸς ὄνησιν ἢ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων ἀνάβλησις ἦν, ὑπεμφήνειεν ἂν, καὶ μάλα ἰσχνῶς, τὸ μὴ ἐν πρώτῳ τυχόν, ἀλλ' ἐν ἔτει τῷ δευτέρῳ θεσμοθετῆσαι Θεὸν τελεῖσθαι τὸ Πάσχα. Συλλήψεται δὲ τῷ λόγῳ κάκεῖνο, οἶμαί ποῦ. Προστέταχε μὲν γὰρ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῷ θεσπεσίῳ Μωσῇ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην διατεκτῆνασθαί τε καὶ ἀναδειξάσθαι σκηνὴν, οὐ καθ' ὅν ἂν βούλοιο τρόπον αὐτὸς διεσκευασμένην, ἀλλ' ὡς ἂν ἔχειν παρὰ Θεοῦ προσταττόν· "Ὅρα γὰρ, φησὶ, ποιήσεις αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοὶ ἐν τῷ ὄρει." Ἐπειδὴ δὲ τὸ θεῖον εὐθύ διεπεραίνετο θέσπισμα, καὶ ἐν κόσμῳ τῷ τελεωτάτῳ τὸ τεχνουργούμενον ἦν, πάλιν ἔφη Θεός· "Ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, νομηνία τοῦ μηνὸς, στήσεις τὴν σκηνὴν." Τούτοις δὲ προσεπάγει τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν· "Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, τῷ δευτέρῳ ἔτει, ἐκπορευομένων αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, νομηνία ἐστάθη ἡ σκηνή." Ἀκούεις ὅτι ἐν ἔτει τῷ δευτέρῳ, καὶ ἐν νομηνίᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς διεπῆξατο τὴν σκηνὴν; Τότε γὰρ, τότε καὶ ἀμνὸς ἐσφάζετο, τὸ ἱερὸν ἀληθῶς καὶ ἄμωμον θύμα κατασημαίνων ἐφ' ἑαυτῷ, τουτέστι Χριστόν· ὃς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας προσκεκόμικεν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, εἰς νέον αἰῶνα μεταρρυθμίζων τὰ καθ' ἡμᾶς. Αἰῶνος δὲ νέου τύπος ἂν νοοῖτο, καὶ μάλα σαφὴς ἡ νεομηνία· "Καινὴ γὰρ κτίσις τὰ ἐν Χριστῷ· καὶ τὰ ἀρχαῖα παρήλθε," κατὰ τὰς Γραφάς. Οὐκοῦν ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ, καὶ ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς, τουτέστιν, ἐν νεομηνίᾳ τὴν ἀγίαν ἀνίστησι σκηνὴν ὁ θεσπέσιος Μωσῆς. Ἄλλ' ἔξω γράφει τὸ σχῆμα τῆς ὄντως σκηνῆς τῆς ἀληθεστέρας καὶ ἀγίας τὴν ἀνάδειξιν, τουτ 77.757 ἐστὶ, τῆς Ἐκκλησίας, ἣν αὐτὸς ἡμῶν ὁ Σωτὴρ διεπῆξατο, τῶν ἀρχαίων ἐκείνων παρωχηκότων καὶ ῥῶν, καθ' οὓς ἐκράτει θάνατος, πεπαλαίωκέ τε τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ἀμαρτία, καὶ ὄλην κατὰ κράτος αἰρήσειν τὴν ὑπὸ οὐρανὸν ὁ τῆς ἀνομίας εὐρετῆς ἐπάπει λεί λέγων· "Τὴν οἰκουμένην ὄλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ ὡς νοσσίαν,

καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἀρῶ· καὶ οὐκ ἔσται ὃς διαφεύξεται με, ἢ ἀντίπη μοι." Ἄλλ' ἦσαν ἐκείνῳ κόμπος ἀπλῶς, καὶ ἀλαζονείας ἐγκλήματα τῆς καθ' ἡμῶν πλεονεξίας οἱ λόγοι. Καὶ τῆς ἐλπίδος ἡμαρτηκῶς, διὰ πραγμάτων ἠλέγχετο. Σεσώσμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἀναδεδειγμένης ἡμῖν τῆς ἀγίας σκηνῆς καιροῖς τοῖς καθήκουσι, καθ' οὓς εἰς καινότητα ζωῆς μεταστοιχειώμεθα, τὸν παλαιὸν ῥιπτοῦντες ἄνθρωπον σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Ἐκδείξειεν ἂν εὖ μάλα καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς τῆς ἀρ χαΐας ἐκείνης σκηνῆς, τῶν διὰ Χριστοῦ θεοπισμάτων προεισθέοντα χρησίμως τὸν τοῦ νόμου καιρὸν, μεθ' ὃν ἦν ἀκόλουθον, τὸν ἀμείνω λοιπὸν ὀραῖσθαι καὶ ἀγιώτερον, καὶ τελειότεραν ἔχοντα πρὸς Θεὸν τὴν οἱ κείωσιν. Οὐκοῦν νομομαθῆς ὢν ὁ Παῦλος καὶ πεπαι δευμένος κατὰ ἀκρίβειαν, ὡς αὐτὸς πού φησι, τῆς ἀρχαίας σκηνῆς καταγραφῆς τὸ σχῆμα, λέγων ὡδί· "Σκηνὴ γὰρ κατασκευάσθη πρώτη, ἐν ἧ ἢ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἣτις λέγεται Ἁγία. Μετὰ δὲ τὸ δευτερον καταπέτασμα, σκηνὴ λεγομένη Ἁγία ἀγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυσιαστήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τὴν περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ἧ στάμνος χρυσοῦν ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης." Ὅραξ ὅτι προτέθειτο τῆς δευτέρας καὶ ἐσωτάτω σκηνῆς ἢ ἐν πρώταις εἰσβολαῖς, ἐν ἧ καὶ τὸ ἱερὸν κατεῖθιστο γένος, τὰς δι' αἱμάτων ποιεῖσθαι προσαγωγὰς, καὶ τῆς κατὰ νόμον λατρείας ἀποπεραίνειν τοὺς τύπους. Ἄλλ' ἦν ἡ δευτέρα τῆς πρώτης ἀγιώτερα. Τοιγάρτοι καὶ ὠνομάζετο τὰ Ἁγία τῶν ἀγίων. Τίς οὖν ὁ λόγος τοῦ τῆς δευτέρας προκεῖσθαι τὴν πρώτην, καὶ τῆς ἐσωτάτω προεισβολῆν ὡσπερ τινὰ τετάχθαι τὴν ἐξωτέραν, σαφηνεῖ πάλιν ὁ σοφώτατος Παῦλος. Ἐφη γὰρ οὕτω· "Τούτων δὲ οὕτω κατασκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίσαι οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες· εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἑνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· τοῦτο δηλοῦντος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, μή πω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἀγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν." Βάσιμος μὲν γὰρ, ἔφην, ἡ πρώτη πολλοῖς· ἀπρόσιτος δὲ ἡ δευτέρα καὶ ἐσωτάτω, τὰ Ἁγία τῶν ἀγίων. Μόνος γὰρ εἰσέθει δι' ἔτους εἰσάπαξ ὁ τῶν ἱερῶν ὡς ταγματῶν ἡγούμενος, "οὐ χωρὶς αἵματος," κατὰ τὸ γε γραμμένον. Πρόδρομος γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν "εἰσῆλθεν 77.760 Ἰησοῦ εἰς τὰ Ἁγία τῶν ἀγίων, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος, οὐ χωρὶς αἵματος," κατὰ τὰς Γραφάς. Τέθεται γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς ἄμωμον ἱερεῖον, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. Οὐκοῦν ἐν πρώτῃ σκηνῇ τῶν τὸν τῆνικαδε θυόντων ἢ στάσις χρήσιμος ἐπράττετο, τὴν εἰς τὰ Ἁγία τῶν ἀγίων εἰσδρομὴν οὐκ ἀνιέντος τοῦ νόμου. "Πεφανέρωτο γὰρ οὕτω, φησὶν, ἡ τῶν ἀγίων ὁδὸς, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν." Ἀπόχρη μὲν οὖν, καθάπερ ἐγῶμαι, τὰ προειρημένα πρὸς ἀπόδειξιν ἑναργῆ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν εἰκότως τελοῖτο τὸ Πάσχα. Ἀρμόσειε δ' ἂν ἄρα τισὶ τὸ ἐσθίειν αὐτὸ, ἢ καὶ ὅπως ἂν τελεῖσθαι πρέπει, φέρε λέγομεν, ἐκ τῶν ἱερῶν ἐλόντες Γραμμάτων. ε'. Ἐφη τοίνυν ὁ μέγας ἡμῖν Μωσῆς, τὸ ἐπ' αὐτῷ χρησιμώδημα συντιθεῖς, ὅτι τοῖς τὸν ἱερὸν καὶ ἀβέβηλον καταδηδοκόσιν ἀμνὸν ἄρτοις τε ἀζύμοις καὶ τοῖς τῶν λαχάνων πικροῖς κεχρηῆσθαι δεήσει, μετ' ἔχειν καὶ τῶν κρεῶν, ὡς σχήματος ἔχοντας. "Ἐστωσαν ὑμῶν, φησὶν, αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· καὶ φάγεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς. Πάσχα ἐστὶ Κυρίου." Ἄλλὰ τί μοι βούλεται τῶν δαιτυμόνων τὸ σχῆμα; φαίη τις ἂν ἔσθ' ὅτε, καὶ μάλα εἰκότως. Ἦκιστα μὲν γὰρ καὶ εἰκαίμυθος ὁ νόμος ἦν· ἔψεται δὲ πᾶν τὸς τῶν θεοπισμένων ἐκάστῳ τὸ καταθαμὰ ζεσθαι δεῖν. Ἦ γὰρ οὐχὶ γελοῖότητός τε καὶ ἀμαθίας ἔμπλεον, ὀρθὰ μὲν ἡμᾶς φρονεῖν ἡρημένοισιν, ἀποσπουδάξαι ὡς ἀκαλλῆς τὸ μάταιόν τε καὶ ἀπηχῆς εἰπεῖν, ἢ γοῦν ἐλέσθαι πληροῦν τὴν δὲ ἀνωτάτω φύσιν, νόμῳ καταρρυθμίζουσιν εἰς τὸ εὖ ἔχειν τὰ καθ' ἡμᾶς, τὸ ἀσυντελὲς εἰς ὄνησιν ὡς ἀναγκαῖον ἰδεῖν· καὶ εἰκαίαν

τινὰ καὶ ἀσύφη λον παραρῖψαι φωνήν; Ἄπαγε τῆς δυσβουλίας. Διακεισόμεθα γὰρ οὐχ ὧδε ταῦτα ἔχειν. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τίς οὖν ὁ λόγος τοῦ χρῆναι λοιπὸν τοὺς ἐσθίοντας τὸν ἀμνὸν, διεζῶσθαι μὲν τὴν ὄσφυν, ὑποδεδέσθαι δὲ τοὺς πόδας, καὶ ῥάβδον ἐλεῖν; Ἄρα οὐκ ἐναργῆς ὁ τύπος, καὶ μονονουχὶ βοᾷ τῆς οἰκονομίας τὸν τρόπον; Οἱ γὰρ πάναγνον ἀληθῶς ἐπιτελοῦντες πανήγυριν, καὶ κεκλημένοι πρὸς μέθῃ ἐξιν τῆς εὐλογίας Χριστοῦ, μάταιον μὲν ἠγήσονται τὸν ἐν τῷδε τῷ βίῳ περισπασμὸν, διαρρίπτοῦντες δὲ ποιτὸν βιοῦν ἐλέσθαι σαρκικῶς, τὰ ἄνω φρονουῖσι λοιπὸν, εἰς τὴν ἄνω σπεύδουσι πόλιν, καὶ εἰς ἑτέραν ὡσπερ μεταφοιτῶσι ζωὴν, ἀγιοπρεπῆ δηλονότι καὶ τῆς γῆϊνης ἀπηλλαγμένην. Ταύτη τοι σαφῶς ὁ νόμος ὀδοιπορικὸν τοῖς ἐσθίουσιν ἀπο νέμει τὸ σχῆμα, ὡς ὅσον οὐδέπω μετοικησομένοις εἰς τὰ ἀμείνω καὶ ὑπερκείμενα· χρῆναι γὰρ ἔγωγέ φημι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τῷ τοιῷδε διαπρέπειν σκοπῶ τοὺς καθαρῶς ἐορτάζοντας, καὶ εἰς ἐνότητα 77.761 κεκλημένους τὴν ὡς πρὸς Θεὸν ἐν Χριστῷ. Δι' αὐτοῦ γὰρ τὴν προσαγωγὴν ἐσχῆκαμεν, "Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν," κατὰ τὰς Γραφάς. "Ὅτι δὲ τὸ νωθρὸν ἐν τούτοις οὐκ ἀζήμιον, καὶ τὸ ἀναπίπτειν εἰς ῥαθυμίαν οὐκ ἔξω δίκης, παραδείξειεν ἂν ὁ νομοθέτης, εἰπὼν περὶ τοῦ ἀγίου Πάσχα· "Καὶ φάγεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς. Πάσχα ἐστὶ Κυρίου." Ὁκνου γὰρ ἀμείνους ὀραῖσθαι προσήκει, καὶ μέλλῃσιν οὐ προσιεμένους, τοὺς θεοφιλεῖ καὶ εὐδόκιμον κατορθοῦντας ζωὴν. Ἐπιδράττεσθαι δὲ ὡσπερ τῶν καιρῶν, καὶ παριππεύειν οὐκ ἔῃν τὸν ταῖς φιλεργίαις πρέποντα χρόνον. Ὅνπερ γὰρ τρόπον, τοῖς μὲν τὴν ἄλλα διαπλεῖν ἠρημένοις, τῶν ἐξ οὐρίας πνευμάτων τὸ ῥαθυμεῖν οὐκ ἀζήμιον· γηπόνους γὰρ, καιροῦ καλοῦντος εἰς πόνους, τὸ οἴκοι μένειν ἀνάρμοστον· οὕτως εἶναί φημι τοῖς τῶν ἀρίστων ἐπιμεληταῖς ἀκλεᾶ τὴν μέλλῃσιν, καὶ τοῦ καταψέγεσθαι δεῖν ἐμποιητικὸν, μᾶλλον δὲ ἀπάσης ζημίας, καὶ τῶν ἐξ ὀκνου καὶ ῥαθυμίας ἀδικημάτων ἀναφα νεῖσθαι πρόξενον. Παρεῖσθω δὴ οὖν ἡ μέλλῃσις, καὶ διερρίφθω μακρὰν τὰ ἐξ ὀκνου πταίσματα· πρέποιεν γὰρ ἂν κατ' οὐδένα τρόπον τοῖς κεκλημένοις διὰ τῆς πίστεως, εἰς γε τὸ χρῆναι μεταλαχεῖν τῆς εὐλογίας Χριστοῦ. Ἔσθιον δὲ μᾶλλον ἄρτους τε ἀζύμους καὶ πικρίδας ἐπ' αὐτοῖς. Ἔφη γὰρ ὧδε τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν. Καὶ τί τὸ βαθὺ καὶ ἀπόρρητον αἰνίγμα τῶν νομικῶν θεσπισμάτων, φέρε λέγωμεν ὡς ἔνι. Ζύμη μὲν γὰρ τοὺς τῆς φαυλότητος τρόπους παρεικάθει ἔθος τῆ θεοπνεύστῳ Γραφῇ. Δέχεται δὲ πικρίδας, ὑποτύπωσιν καὶ παράδειγμα τῶν ἀνιᾶν πεφυκότων, τοῦ διώσεσθαι φημι, τοῦ πειράζεσθαι, καὶ ἰδρῶσιν ἔσθ' ὅτε διὰ Χριστὸν ὀμιλεῖν. Καταπικραίνει γὰρ ὡσπερ τὰ τοιαῦτα τὸν νοῦν, καὶ ταῖς ἀφορήτοις δυσθυμίαις κατακίετα. Οὐκοῦν εἴ τῳ γένοιτο, φησὶ, τὸ ἐν μεθέξει γενέσθαι Χριστοῦ, μὴ ἀνεπιτήδευτον ποιείσθω τὴν ἀρετὴν, ἀποφοιτάτω παντὸς τοῦ καταμαίνειν εἰδότης, καὶ ὀρασθῶ τληπαθῆς. Δεῖν γὰρ ἔγωγέ φημι τοὺς τὸ ἱερόν εὖ μάλα διαπεράναντας Πάσχα, τοῖς περὶ τῆς ἀκηράτου Θεότητος ἐναγλαῖζεσθαι λόγοις· καὶ τὸ χρῆμα ποιείσθαι τρυφᾶν. Σώματα μὲν γὰρ ταῖς αὐτοῖς πρεπούσαις ἡδέεται τρυφαῖς· νοῦ δ' ἂν γένοιτο τροφή θεῖος, οἶμαί που, λόγος καὶ ἱερῶν δογμάτων ἀφήγησις, ὀρθῶς καὶ ἀνεπιπλήκτως ἔχουσα κεκομψευμένων ἐννοιῶν, σοφισμοῦ καὶ ἀπάτης, καὶ ψευδοεπείας ἀπηλλαγμένη. Καθαρὰ καὶ ἄζυμος ἡ τοιαῦτα τροφή. Πολλοὶ γὰρ πολλάκις τῆς τῶν θείων δογμάτων ὀρθότητος, μονονουχὶ κατορχούμενοι, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἐναθύροντες λόγοις ἀθλίων αὐτοῖς ἐννοιῶν ἀνοσίους ἐπεισφορὰς ποιείσθαι σπουδάξουσιν, καὶ κοσμικῆς ἀπάτης εὐρήματα μυθοπλαστοῦντες οἱ δείλαιοι, τὸν τῶν ἀπλουστέρων κατασίνονται νοῦν. Ἄλλ' ἐπιβήτω Χριστὸς τοῖς αὐτοῦ γνωρίμοις· "Προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων." Ἰουδαϊκῆς γὰρ εὐρεσιλογίας οὐ μακρὰν τὰ τῆς ἐκείνων ἀβελτη 77.764 ρίας γραοπρεπῆ μυθάρια. Ἀφεξώμεθα δὴ οὖν τῆς τοιαύσδε τροφῆς· καθαρὸς δὲ εἰς νοῦν εἰσοίσωμεν λόγους τοὺς ἐκ τῶν ἀγίων προφητῶν, καὶ τὰς διὰ Μωσέως ἐντολὰς μεθιστάντες εἰς ἀλήθειαν τῶν αἰνιγμάτων τῶν τὴν δύναμιν,

καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὴν εὐαγ γελικὴν καὶ σωτήριον παιδείουσιν, τὰς τῶν ἀποστόλων συγγραφὰς, οὐ καθάπερ ἔθος τισὶ, πρὸς ἀκαλλῆ θεωρίαν τὸν τῶν γεγραμμένων καταβιαζόμενοι νοῦν, οὐδὲ τῆς ὀρθότητος ἀνοσίως ἐξέλκοντες, ἀλλ' ἥπερ ἂν ἴοι τῶν θεωρημάτων ὁ σκοπὸς, ταύτη καὶ αὐτὸ προθύμως διάττοντες. Συνεπιτηδεύσωμεν δὲ τούτῳ τὴν ὑπομονὴν, πικροῖς ἐντρίβεσθαι πόνοις οὐ παραιτούμενοι, διὰ γε τὸ ὀρθῶς ἐλέσθαι βιοῦν, καὶ κατ' ὅπιν ἴεσθαι τῶν τεθεσπισμένων. Ἔστι γὰρ, ἔστιν ὁμολογουμένως, οὐχὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀπλῶς βάσιμος ἢ ἀρετὴ, δυσπρόσιτος δὲ καὶ ἀνάτη. Ἐφίκοιτο δ' ἂν αὐτῆς οὐ φιλήδονός τις ἢ παρειμένος, οὐ τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεισιν ἐναλοῦς, καὶ ὀλοτρόπως ἐνεσχημένος, καὶ ταῖς εἰς τὰ αἰσχίω ῥοπαῖς, πάντα μὲν κάλων ἐνεῖς, ὅλοις δὲ ὡσπερ ἰστίοις ἀκαθέκτως διωθόμενος, ἀλλ' ὁ νήψει διαπρέπων, καὶ τῆς ἐπ' ἀγαθοῖς εὐτολμίας ἔμπλεως, εὐκοσμίας ἐραστῆς, ἐπεικειά συντετραμμένος, καὶ ἰδρωτός μὲν τοῦ πρὸς τὰ ἀμείνω βλέποντος καταφρονητῆς, πόνοις δὲ τοῖς ὑπὲρ αὐτῆς τὸ εὐδοκιμεῖν ὠνούμενος. Οὐδὲ γὰρ ἂν ὑπάρξαι τισὶ τὸ κατορθοῦν δύνασθαι τι τῶν τεθαυμασμένων, εἰ μὴ ποιούτο διὰ σπουδῆς, καὶ τὸ δεῖν ἐλέσθαι τληπαθεῖν. Ζ'. Οὐκοῦν ὡς ἐν τύποις ὁ νόμος, ζύμη τέ φημι καὶ πικροῖσιν, ἀναγκαίων ἡμῖν πραγμάτων ποιεῖται δήλωσιν. Ὡν τὴν πεῖραν εἰ παραιτοῦμεθα, πόρρω ποι τῆς θείας ἀποφοιτῶντες τρίβου, καὶ τὴν τοῖς ἀγίοις πρεπωδεστάτην παρεκθέοντες ζωὴν, οὐ με τρίως ἑαυτοὺς ἀδικήσομεν. Εἰ γὰρ ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀρχηγός, καὶ τελειωτῆς Ἰησοῦς διὰ παθημάτων ἔτε λειώθη, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πῶς οὐκ ἀκλεᾶ καὶ κατεσκωμμένον ἡμεῖς διαζήσωμεν βίον, τὸ ἐν ἴσοις γενέσθαι παραιτούμενοι, καὶ τοὺς τῆς εὐδοκίμησης ἀποσπουδάζοντες τρόπους; Ἀκουσόμεθα γὰρ εὐθύς ἐπιβοῶντος καὶ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· "Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ ἀκολουθεῖτω μοι." Ἐπεσθαι δὴ οὖν ἀναγκαῖον ἡμᾶς τοῖς ἴχνεσι τοῦ Χριστοῦ, ὃς ἑαυτὸν δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; Πάλαι μὲν γὰρ τὸ ἀνθρώπινον κατελήθη ζετο γένος ὁ τῆς ἀμαρτίας εὐρετής· καὶ τρόπον ἐπιβουλήσ οὐδένα μένειν ἔων ταῖς ἑαυτοῦ δυστροπίαῖς ἀνεπιτήδευτον, πεφενάκικε τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὴν τῆς θεότητος δόξαν ὄνειροπολῶν, ἀναδείμασθαι οἱ βωμοὺς καὶ τεμένη προστέταχε, βουθυσίαν καὶ λιβανωτοῖς καταγεραίρειν ἐκέλευεν. Ἀποκομίζων δὲ τοὺς πεπλανημένους ἐφ' ὅπερ ἂν βούλοιο, 77.765 τοὺς μὲν, ἠλίω τὸ σέβας, τοὺς δὲ, σελήνη καὶ ἄστροις ἀνάπτειν ἀνέπειθεν· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπὶ τούτων αἰσχίοσιν ἐνεῖς ἐγκλήμασι, καὶ κτηνῶν ἀλόγων ἀφιεροῦν ἐποίει μορφὰς, τὸ θεῖον, οἶμαί που, περιυβρίζων ἀξίωμα· καὶ τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας τὴν δόξαν ἀποκομίζειν ἀποτολμῶν, καὶ μέχρι τῶν οὕτως εὐτελεστάτων, καὶ τὰ ὧν οὐδεὶς ἂν γένοιτο λόγος, φιλαπεχθημόνως αὐτῇ παρεικάζειν ἀξίω. Δεινὸν γὰρ αἰεὶ, καὶ πάντολμον τὸ θηρίον. Ἀποβουκολήσας δὴ οὖν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας τὸν ἄνθρωπον, καὶ βουλήσ ἀρίστησ καὶ διασκεμμάτων ὀρθῶν ἀμοιρεῖν ἀναπεισας, καὶ ταῖς αὐτοῦ ζεύγλαις ἐξ ἀπάτης ὑπενεγκῶν, ἀπάσης μὲν εὐθύς φαυλότητος ἐραστὴν ἀπετέλει, ἀστιβῆ δὲ αὐτῷ, καὶ ἀνήνυτον παντελῶς ἀποφήνας τὴν ἀρετὴν, βδελυρὸν ἐτίθη, καὶ Θεῷ κατεστυγημένον. Ἦκοντας δὲ ἤδη πρὸς τοῦτο ταλαιπωρίας, ἠλέει λοιπὸν ὁ τῶν ὄλων Δημιουργός, ἀντετίθη τοῖς ἐκείνου κακουργήμασι τοὺς διασώζειν εἰδότας. Ἐκάλει διὰ Μωσέως, πρῶτόλειον ὡσπερ τι τῆς ἐκείνου θεότητος ἐξελῶν τὸν ἄρχαῖον Ἰσραὴλ, καὶ δὴ καὶ νόμοις ἀρίστοις αὐτὸν καταρρυθμίζων εἰς ἀκοσμίαν, ζηλωτὸν ἐπετέλει. Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἐκεῖνος, τὴν τῶν ἀπλουστέρων ὑποτρέχων καρδίαν, αἰσχροῦν ἐπιτηδευμάτων καὶ ἀνοσίου βουλήσ μεταποιεῖσθαι παρεσκεύαζεν. Ἰατροὶ κατὰ καιροὺς ψυχικῶν ἀρρώστημάτων ἀπαλλάττειν εἰδότες οἰκονομικῶς ἀνεδείκνυντο. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀτιμάζοντες τοὺς ἀγίους προφήτας, πολυτρόπως ἠλίσκοντο. Ἀθλίως δὴ οὖν πεπραχόσιν ἡμῖν αὐτὸν ἀναγκαίως κατέπεμψε τὸν Υἱὸν ὁ Θεός καὶ Πατὴρ, μετακομιούντα τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον ἢ πάλαι, καὶ ἀνασώσαντα τοὺς ἐπὶ

τῆς γῆς, ἐξηρη μένης δηλονότι τῆς ἀμαρτίας, καὶ τοῦ δι' αὐτῆς ἀναφύντος θανάτου τῆ ἰδίᾳ ρίζῃ συνολωλότος, καὶ αὐτῆς δὲ πρὸς τούτοις τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος καθηρημένης. Ἔπρεπε δὲ τὰ οὕτω λαμπρὰ καὶ περιφανῆ τῶν κατορθωμάτων, τῶν μὲν γεννητῶν οὐδενὶ, μόνῃ δὲ μᾶλλον τῇ πάντα ὑπερκειμένη φύσει, καὶ ταῖς ἀνωτάτω δυνάμεσι καὶ ὑπεροχαῖς εὖ μάλα κατεστεμμένη. Γέγονε τοίνυν ἄνθρωπος ὁ μονογε νῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα παρήχθη πρὸς γένεσιν, καὶ πεπονημένα σώζεται. Καὶ τίς μὲν ὁ τρόπος τῆς οἰκονομίας, ἥτοι τῆς ἐνώσεως τοῦ Λόγου πρὸς τὸ ἀπὸ γῆς σαρκίον, πολυπραγμονεῖν οὐκ ἀζήμιον. Τὸ γὰρ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον βασάνου κρεῖττον ἀεὶ, καὶ ὑποφέρεσθαι ταῖς ἐρεύναις ἀξιοῖ. Γεγονὼς δὲ καθ' ἡμᾶς, δίχα μόνου τοῦ εἰδέναι πλημ μελεῖν, ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ ταῖς τῶν τερατοσυρρημάτων ὑπερβολαῖς σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ἀνεδείκνυτο. Νεκροὺς γὰρ ἐκ μνημάτων ὁδωδότης ἤδη καὶ κατεφθαρμένους παλινδρομεῖν ἐκέλευεν εἰς ζωὴν· τυφλοῖς τοῖς ἐκ γενετῆς ἐδίδου τὸ βλέπειν· μακρῶν ἀπήλλαττε νοσημάτων· θαλάσση καὶ πνεύμασιν ἐπιτιμῶν ἐθαυμάζετο, καὶ πολὺς ἂν γένοιτο περὶ τούτων ὁ λόγος, ἕκαστα σαφῶς εἰπεῖν ἐλόμενος. 77.768 Ἄλλὰ δέον ἐπὶ τούτοις ὑπεράγασθαι μὲν αὐτὸν τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, ἀνακραγεῖν δὲ λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν θεοσημιῶν ἀναπεπεισμένους· "Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ," κατὰ πολλοὺς ἀτιμάζοντες ἠλίσκοντο τρόπους, καὶ τελευτῶντες ἐσταύρωσαν. Καθίει γὰρ οἰκονομὶ κῶς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο Χριστός· ἵνα καθ' ἡμῶν γεγονὼς ἐν νεκροῖς, καὶ τοῖς ἐν ἄδου κηρύξας πνεύμασιν, ἀνεβίω τριήμερος, τὸ ἀμειδῆς καὶ ἀμείλικτον τοῦ θανάτου καταργήσας κράτος, καὶ ἐκ τῆς ρίζης αὐτῆς ἀναβοθρεύσας τὴν φθορὰν, οὕτω τε λοιπὸν βάσιμον τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ αὐτὸν ἀποφήνη τὸν οὐρανόν. Πρόδρομος γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέβη πρὸς τὸν Πατέρα. Ἦξει τε κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ γεγεννηκότος μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ἀποδώσων ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ὡς οὖν κριθησόμενοι, τὴν πίστιν τηρήσωμεν, συντόμως πολιτευσώμεθα· ζήσωμεν ὀρθῶς, κατακιβδηλεύοντες μὲν τῆς κακίας τοὺς τρόπους· ἐπιτηδεύοντες δὲ πᾶν εἶδος ἀρετῆς, τὴν φιλαλληλίαν, τὴν φιλοπτωχίαν, θεραπεύσωμεν ὀρφανοὺς, ἐπισκεψώμεθα χήρας, ἐλεήσωμεν τῶν ἐν ἄρρῳ στίαις τὸ δάκρυον· τοὺς ἐν δεσμοῖς ὄντας ἐπισκεψώμεθα· τὴν τοῦ σώματος ἀγνεΐαν ἐπιτηδεύσωμεν. Οὕτω γὰρ, οὕτω νηστεύοντες, καθαρῶς τὴν ἁγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσωμεν ἑορτὴν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ ἐκκαιδεκάτης τοῦ Φαμενῶθ μηνός· τῆς δὲ ἐβδομάδος τοῦ σωτηριῶδους Πάσχα ἀπὸ μιᾶς καὶ εἰκάδος τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆ ἔκτη καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐσπέρα βαθεΐα, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ, τῇ ἐβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἐπτὰ ἐβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντρυφήσωμεν λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα καὶ κράτος. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ΄

Προθεωρία.

Τὰ συνήθη καὶ νῦν ἀναγνωσόμεθα, καὶ λόγοις ἡμᾶς ἐκκλησιαστικοῖς ἐστιάσομεν, πρόσκλησιν ὡσπερ τινὰ χρῆμα ποιούμενοι τοῦ δεῖν ἐλέσθαι, καὶ ὀρθῇ διαπρέπειν πίστει, καὶ τὴν εὐκλεᾶ καὶ ἀμῶμητον ἀγαπήσαι ζωὴν. Ἄ. Οἱ τὴν εὐφυᾶ καὶ ἀπόλεκτον, καὶ τοῖς θείοις συμβαίνουσιν νόμοις ἐπησκηκότες ζωὴν, καὶ πρὸς γε τοῦτο διάττειν οὐκ ἀγενῶς προθυμούμενοι, ὄκνου μὲν ἀμείνους εἶεν ἂν, οἶμαι,

παντός, αεί τε τὸ ἔμπο δὼν ριπτοῦντες ὡς ἀπωτάτω, τῶν ἐν χερσὶ σπουδα σμάτων τὸ πέρασ τῆς προυργιαιτάτης φροντίδος ἀξιοῦν ἐγγνώκασι. Φαίην δ' ἂν ὅτι δεήσει πρὸς τοῦτο καὶ ὡς πλείστης οὔσης τῆς νουθεσίας αὐτοῖς, καὶ τοῦ καταθήγειν εἰδότες εἰς ἀκμαιοτέραν σπουδὴν· καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῖς παλαίειν εἰωθόσι τῶν νέων, 77.769 τῆς τοῦ παιδοτρίβου φωνῆς, διανιστάντος αἰεὶ πρὸς τὸ τληπαθές, καὶ τῆς τοῦ νικᾶν ἐφίεσθαι δόξης μονονουχὶ καὶ ἐπαναγκάζοντος. Ἀφῖγμαι δὴ οὖν εἰς μέσον καὶ αὐτὸς ἐγὼ, τοῖς τῶν ἀγαθῶν ἀχημάτων ἐρασταῖς τῇ τοῦ Ψάλλοντος λύρα συγκεκραγῶς· "Ἀνδριζέσθω, καὶ κραταιούσθω ἢ καρδία ὑμῶν, πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ Κύριον." Ὡς γὰρ αὐτὸς που πάλιν φησὶν ὁ θεσπέσιος Δαβίδ· "Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ." Δεῖν δὲ δὴ οἶμαι πρὸς ὑμᾶς τοὺς τῆς παρακλήσεως ποιεῖσθαι λόγους, ὀλίγα πε φροντικότητας τοῦ μὴ ἐπαξίως δύνασθαι τι τῶν προ κειμένων εἰπεῖν, ἤγουν διὰ τοι τὸ τῆς τινῶν εὐγλωττίας ἰέναι κατόπιν, ἐννοηκότας δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο σοφῶς, ὡς πολὺ δὴ τι τὸ ἄμεινον, οἷς ἂν τις ἔχοι καὶ δύναται τοὺς γνωρίμους ἐστοῖαν, καὶ εἰσοικίζεσθαι τοὺς ἐπιτηδεῖους, ἢ τὸν ἀπηνῆ καὶ κακόδοξον ἀνθελέσθαι βίον, αἰδοῖ τοῦ μὴ δοκεῖν τῆς ἐτέρων ἢ τῆσθαι φιλοτιμίας. Θαρρῆειν δὲ, οἶμαι, καὶ ἐτέρως τὸν ἀγῶνα περίεστιν ἐκεῖνο διεσκεμμένῳ. Διαμε μνήσομαι γὰρ τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ, τῷ παναρίστῳ λέγοντος Μωσεῖ· "Τίς ἔδωκε στόμα ἂν θρώπῳ; καὶ τίς ἐποίησε δύσκωφον καὶ κωφόν; βλέ ποντα καὶ τυφλόν; Οὐκ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός; Καὶ νῦν πορεύου, καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου." Σκια μὲν οὖν καὶ τύποι τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο χρησιμώδημα, καὶ εἰ λελάχηται δι' ἀγγέλων μεσολαβοῦντος Μωσέως. Ἀμοιρήσει δ' ἂν οὐ τί που τῶν ὑπὲρ αἴσθησιν ἐν νοιῶν, εἰ λεπτοῖς αὐτὸ τις καταθρήσειεν ὀφθαλμοῖς, καὶ τῶν τοῦ γράμματος κατασκιασμάτων ἀλογεῖν εἰθισμένος, τὸν ἐν βάθει τε καὶ ἐσωτάτῳ κατασκέπτοιο νοῦν. Προτέταχε τοίνυν ὁ νόμος καταγεραίρεσθαι δεῖν τὸν τῶν ὅλων Θεὸν κατὰ πολλοὺς μὲν τρόπους· προσετίθει ὅτι καὶ τρυγῶνας αὐτῷ καθιεροῦν ἀναγκαῖον. Καί τοι, μυρία δὲ ὅσα κατὰ τὸν κόσμον αἰτῶν ὀρνίθων ἀγέλαι, ὧν εἰσιν οἱ μὲν τὴν ἄνω πτῆσιν νόμῳ φύσεως ἐκτετιμηκότες· οἱ δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ὑγροί. Μέγεθος δὲ καὶ σχῆμα καὶ κάλλος οὐχ ἐν αὐτοῖς. Γράφει δὲ ἄλλον ἄλλως ἢ φύσις, καὶ ταῖς τοῦ πεποιηκότες τέχναις εἰς εὐάνθη χρωμάτων ἰδέαν τὸ γένος αὐτοῖς κατευρύνεται. Εἶτα τί δὴ ποτε, φαίη τις ἂν, παρὲς ὁ νόμος ἐκεῖνα, καὶ τὰ πάντων ἄριστα παραδραμῶν, μονονουχὶ ταῖς ἀνω τάτῳ τιμαῖς τὴν τρυγῶνα στεφανοῖ, ποιεῖσθαι προσ τεταχῶς ἱερὸν αὐτὴν τῷ Θεῷ ἀνάθημα; Τί τὸ αἴτημα, καὶ τί τὸ σοφὸν τοῦ νόμου; Ἀποδέχεται τὸν λόγον, ὡς Λόγου Πατῆρ, ὁ παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, φημι δὴ Θεός· καὶ τὰ τῶν στρουθίων εὐστομεῖν εἰωθότα ποιεῖται δεκτὰ, καὶ προτίθησι τῶν ἄλλων, καίτοι πολὺ τὸ ἐπίχαρι καταπλουτούντων ἔσθ' ὅτε· διδάσκων ἡμᾶς αἰνιγματωδῶς, ὅτι τῶν ἄλλων ἀμείνους καὶ ἱερώτατοι καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς οἱ λόγου χρεῖαν πεπιστευμένοι, καὶ νουθετεῖν οἷοί τε τῶν καλλίστων εἰσηγημάτων τοὺς ἐραστάς. Φέρε τοίνυν τὸν Δεσποτικὸν ἀμπελῶνα τοῖς ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς κατακληλῆσωμεν λόγοις· οὐκ ἀτρανῆ καὶ ἄση 77.772 μὲν ἀπλῶς ἰέντες ἠχῆν, ἀλλ' ἐορτάζειν ὑμᾶς ἀνα πείθοντες τοῖς καθήκουσι λογισμοῖς, ὡς ἂν εὖ ἔχοι τὸ χρῆμα· δρῶτε ὀρθῶς καὶ ἀνεπιπλήκτως, κατὰ γε τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν. β'. Ἐφη τοίνυν ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Λουκᾶς ἐν ἰδίαις συγγραφαῖς· "Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν Ἀζύμων, ἐν ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα· καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπῶν· Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἴδου, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, ὑπαντήσει ὑμᾶς ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων. Ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας· Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ ἐστὶ τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; Κάκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγειον μέγα ἐστρωμένον, ἐκεῖ ἐτοιμάσατε." Ἀκούεις ὅπως τοῖς τῆς θεότητος ὀφθαλμοῖς ὅποι ποτὲ ἄρα καταλύειν ἄξιον, εὖ μάλα διερευνώμενος,

άνωγαιον ἔφη κατα δειχθήσεσθαι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις μέγα τε καὶ ἐστρωμένον, καὶ ποδηγὸν εἰς τοῦτο ποιεῖσθαι προσ τέταχε τὸν τῷ κεραμίῳ κατηχισμένον, εἰσκομίζοντά τε τὸ ὕδωρ τῷ τῆς ἐστίας δεσπότη; Ἴθι δὴ γοῦν ὡς δι' ἰσχνῶν ἐννοιῶν ἐπὶ τὰ ἔτι μείζω καὶ νοητά. Καὶ εἶπερ τῷ σκοπὸς αὐτὸν ἔχειν εἰς νοῦν ἐνοικισθέντα, καὶ ἐνηλισμένον, καὶ συνεορτάζοντα τὸν Χριστὸν, καταπλουτοῦντι τῷ τέως τὴν δι' ὕδατος κάθαρσιν, ἀπονιζέτω τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰνιγμάτων ἀποτριβέσθω τοὺς μο λυσμούς. Οὕτω γάρ που Θεὸς, καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου φησί· "Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε· ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσατε ἀδικού μενον, κρίνατε ὄρφανῶ, καὶ δικαιοῦσατε χήραν, καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. Καὶ ἐὰν ὣσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὣσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ." Χρῆναι γὰρ ἔγωγέ φημι προεκθλίβεσθαι μὲν ὡσπερ τῶν ἡμετέρων διανοιῶν τὸν ἐκ φαυλότητος ῥύπον· εἰσοὶ κίζεσθαι δὲ οὕτω λοιπὸν τὴν εὐκλεᾶ καὶ ἀξιόληπτον ἀρετὴν, ἧς ἂν γένοιτο τὸ ἰσοστατοῦν οὐδὲν παρά γε τοῖς ἀρτίοις τὴν φρένα, καὶ ἀποκρίνειν εἰδόσι τοῦ πεφυκότος ἀδικεῖν τὸ μὴ οὕτως ἔχον. Ὡσπερ γὰρ, οἶμαι, πάντη τε καὶ πάντως, ἀσυνύπαρκτα μὲν ἅλ λήλοις ἐν ἐνὶ κατὰ ταυτὸν τὰ τῆ φύσει μαχόμενα· "Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;" κατὰ τὸ γεγραμμένον, εἰ δὲ ἀναιροῖτο τὸ ἐν, θατέρῳ δὴ πάν τως ἀνήσει τὴν εἰσδρομὴν· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον, φαυλότης τε καὶ ἀρετῆ, μαχομένην ἔχουσαι τὴν ἐν ἔργοις ποιότητα, πλείστη τε ὅση διαφορᾶ δι εσχινισμένοι, πῶς ἂν εἰς ἓνα χωρήσειαν νοῦν; εἶτα 77.773 τὸν εἰσδεδεγμένον, οὐκ ἀκαλλῆ τε καὶ ἀλλοπρόσαλλον ἀποφήνειαν ἂν, καὶ οἶον ἀμφοῖν ἐπισκάζοντα τοῖς ποσίν; Ἄλλ' ὅ γε προφήτης Ἡλίας τοῖς οὕτως ζῆν εἰωθόσιν ἐπιτιμᾶ, λέγων· "Ἔως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέροις ταῖς ἰγνύαις;" Ἐξεῖργει δὲ καὶ ὁ νόμος τῶν τοιούτων ἠθῶν τε ἡμᾶς καὶ τρόπων, τὸ ἀσυμφυῆς καὶ ἀσύμβατον παραιτεῖσθαι προστάτων αἰνιγματωδῶς. Ἔφη γὰρ οὕτως· "Οὐκ ἀροτριάσεις ἐν μόσχῳ καὶ ὄνῳ ἐπιτοαυτό." Καὶ πάλιν· "Οὐκ ἐνδύση ἔρια καὶ λίνον ἐν τῷ αὐτῷ." Ἄθρει γὰρ ὅπως ἡμᾶς πανταχῆ τὸ οἶονεῖ πως ἀσυμμιγῆς, καὶ οὐκ ἐν κόσμῳ συνεζευγμένον, ὡς ἀκαλλῆς καὶ ἀνό σιον δεῖν ἔφη μισεῖν, καὶ τῶν ἀνομοίων τὴν συνδρο μὴν οὐκ οἶδε τιμᾶν. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα τοὺς ἄριστα γε βιοῦν ἠρημένους, προαποτριβέσθαι μὲν, ὡς ἔφη, τοὺς ἐκ φαυλότητος ῥύπους, ἀπαλλάττεσθαι δὲ μο λυσμῶν. Οὕτως ἔχοντι καὶ λελαμπρυσμένῳ πρέποι ἂν ἤδη καὶ τὸ ὑψοῦ δωμάτιον ἔχειν, καὶ ὡσπερ ἐν ὑπερώῳ τοῖς ἐξ ἀρετῶν ἀυχήμασι συνεορτάζειν τε καὶ συναυλίζεσθαι τῷ Χριστῷ, "ὃς δι' ἡμᾶς ἐπτῶ χευσε πλούσιος ὢν, ἴν' ἡμεῖς τῆ αὐτοῦ πτωχεῖα πλουτήσωμεν." Αὐτὸ γὰρ ὑπάρχων τὸ εἶδος, ὁ χαρακτήρ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὁ Υἱὸς τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν γεγεννημένος, καὶ τῆ κατὰ πᾶν ὅτιοῦν ἰσότητι διαπρέπων, συνυφεστηκῶς τε καὶ συναΐδιος ἰσοσθενῆς καὶ ἰσουργός, ἰσοκλεῆς καὶ ὁμόθρονος, "οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Καθίκετο γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ ὑπέστη κένωσιν ἐθελοῦσιον· καὶ, ἧ φησιν ὁ σοφὸς Ἰωάννης, "σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν," καὶ ὁ πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου τὴν ἐκ Θεοῦ τοῦ καὶ Πατρὸς ἀπότεξιν ἔχων, τὴν ἐπέκεινα νοῦ καὶ λόγου παντὸς, ἐπειδὴ γέγονε σὰρξ, καὶ ἀνθρωπίνην ἀνέτλη γέννησιν οἰκονομικῶς, καὶ ὁ χρόνου παντὸς ποιητῆς καὶ τεχνίτης, ὡς εἰς ἀρχὰς τοῦ εἶναι παρενηνεγμένος, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς, ἤκουσε τοῦ Πατρὸς λέγοντος· "Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε." Ἄρ' οὖν διὰ τοῦτο νομιοῦμεν αὐτὸν τὴν τοῦ προὑπάρχειν τῶν ὅλων ἀπεμπολῆσαι δόξαν; Οὐδαμῶς. Περινοήσωμεν δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο σοφῶς, ὅτι καὶ ἐν σαρκὶ γεγονότα τὸν ἴδιον Υἱὸν, οὐκ ἔξω τίθησιν ὁ Πατὴρ τῶν ἐνότων αὐτῷ φυσικῶν ἀξιωμαίων· ὁμολογεῖ δὲ πάλιν αὐτὸν, κἂν καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ὄρωτο σχήματι. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο γέγονεν ἂν θρωπος ὁ μονογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἵνα τοῦ εἶναι Θεὸς ἀπολισθήσειεν· ἀλλ' ἵνα δὴ

μᾶλλον, καὶ ἐν προσλήψει σαρκὸς τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς, ἀνασώζοι τὴν δόξαν. Οὕτω γὰρ ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ πτωχεῖα πεπλουτήκαμεν, ἀνακομισθείσης ἐν αὐτῷ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως εἰς ἀξίωμα τὸ θεοπρεπές, καὶ θάκοις ἐνιδρυμένης τοῖς ἀπάντων ἐπέκεινα. Καίτοι γὰρ αἰεὶ συνεδρεύων ὡς Λόγος τῷ ἰδίῳ Πατρὶ, καὶ ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, πάλιν ἤκουε καὶ μετὰ σαρκὸς, λέγοντος· "Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, 77.776 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου." Οὕτω καὶ προσκυνεῖσθαί φασιν αὐτὸν πρὸς τὴν ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, οὐκ εἰς ἀνθρωπότητα ψιλὴν ἀσυνέτως καταβιβάζοντες, ἐπόμενοι δὲ τῇ θείᾳ Γραφῇ, καὶ φύσει τῇ καθ' ἡμᾶς τὸν ἐκ Θεοῦ φύντα Λόγον συνδοῦντες εἰς ἕνωσιν, καὶ εἰς ἕν τι τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἀναπλέκοντες, ἵνα μὴ ὡς ἄνθρωπος ἀπλῶς θεοφορήσας νοοῖτο, Θεὸς δὲ μᾶλλον ἐνήνθη θρωπικῶς, καὶ καθ' ἕνωσιν οἰκονομικῆν, τὴν πρὸς γένημι τὴν ἰδίαν σάρκα, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου γέννησιν ὑποδύς. Νοηθεῖ γὰρ ἂν ὧδέ τε καὶ οὐχ ἑτέρως Χριστὸς εἶς, καὶ Κύριος εἶς, οὐκ εἰς ἄνθρωπον ἀνά μέρος καὶ Θεὸν ἐπιτεμνόμενος μετὰ τὴν ἄρρητον συμπλοκὴν, ἀλλ' εἰ καὶ νοοῖτο τῶν εἰς ἐνόητα συνδεδραμηκότων ἢ φύσις διάφορος, εἰς Υἱὸν ἕνα παραδεχθεὶς καὶ νοούμενος. Ὡσπερ γὰρ ταῖς τῶν λίθων πολυτελεστάταις ἀυγαίαι τινες ἐναστράπτουσι, τὰ βῆθη καταλευκαίνουσαι, καὶ εἰ βούλοιο τις ἀποδιελεῖν τῷ λόγῳ τὴν σύγκρισιν, ἕτερος μὲν τοὶ καταθρήσειεν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν λίθον, ἕτερον δὲ αὐτὸ ἐν αὐτῇ νηχόμενον φῶς, πλην ἐν ἐξ ἀμφοῖν νοεῖται τὸ ὑποκείμενον, καταφθερεῖ δὲ πάντως ἢ τομὴ τὸν ἐπ' αὐτῇ λόγον, διστάσας πρὸς τὸ ἀκαλλῆς τὰ πρὸς ἕνωσιν συνηνεγμένα· οὕτω φασιν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ. Συνδεδραμηκάσι γὰρ ἀπορρήτως, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἔχοι τις ἢ νοεῖν ἢ φράσαι, πρὸς ἕν τι λοιπὸν τὸ νοούμενον, θεότης τε ὁμοῦ καὶ ἀνθρωπότης· ἵν' ἐν ταύτῳ νοοῖτο καὶ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, καὶ Θεὸς ὑπὲρ ἡμᾶς· οὕτω τε μονογενὴς καὶ πρωτότοκος. Καὶ γοῦν ἐξ ἐδόθη μὲν λαγόνων τῶν παρθενικῶν, καὶ ἦν ἔτι βρέφος, ἐφρόνει δὲ τὰ Θεοῦ. Καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ μακάριος Ἡσαΐας περὶ αὐτοῦ· "Διότι πρὶν ἢ γινῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ τοῦ ἐξελέσθαι τὸ ἀγαθόν." Ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς γένεσιν τὸν τῆς ἀνθρωπότητος λόγον, οὕτω καιρὸς ἐδίδου τῷ βρέφει τὸ διακρίνειν δύνασθαι τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις. Ἄλλ' ἦν, ὡς ἔφην, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι Θεὸς, ἐφιεῖς μὲν φύσει τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ διὰ τῶν ἰδίων ἔρχεσθαι νόμων· ἀνασώζων δὲ μετὰ τούτου τῆς θεότητος τὸ εἰλικρινές. Νοηθεῖ γὰρ ἂν ὧδέ τε καὶ οὐχ ἑτέρως, καὶ φύσει Θεὸς τὸ τεχθὲν, καὶ ἡ τεκοῦσα Παρθένος μήτηρ ἂν λέγοιτο γενέσθαι λοιπὸν, οὐ σαρκὸς καὶ αἵματος ἀπλῶς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν αἰ καθ' ἡμᾶς μητέρες, Κυρίου δὲ μᾶλλον καὶ Θεοῦ τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑποδεδυκότος. Ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος· "Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον." Οὐ γὰρ πῶ φασιν ἐν ἀνθρώπῳ γεννηθέντι διὰ γυναικὸς, τὸν τοῦ Θεοῦ καθήκεσθαι Λόγον, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν προφήταις ἦν, ψήφῳ δὲ μᾶλλον ὀρθῇ στεφανώσωμεν τὴν Ἰωάννου φωνὴν, σοφῶς τε καὶ ἀτρεκῶς εἰρηκότος· "Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν." Γεγενῆσθαι δὲ σάρκα τὸν Λόγον ὑποληψόμεθα, σαρκὸς τε καὶ αἵματος κεκοινωνηκότα· καὶ τοῦτο παραπλησίως 77.777 τοῖς οὖσιν ἐν αἵματι, καὶ σαρκί, τουτέστιν ἡμῖν. Καὶ εἰ γέγονε καθ' ἡμᾶς, πῶς ἦν ἀκόλουθον τὴν ἀνθρωπίνην αὐτὸν ἀτιμάσαι γέννησιν; Ἐσκήνωσε γὰρ ἐν ἡμῖν σαρκὶ καὶ αἵματι θεοπρεπῶς τε καὶ ἀρρήτως, τὴν ἰδίαν φύσιν οἶονεῖ πως ἀνακιρνάς. Αὕτη γὰρ ἡ τοῦ Λόγου θεότης, εἰ δὴ νοοῖτο μόνη καὶ καθ' ἑαυτὴν, ἀποχρῶσαν ἔχει τὴν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς γέννησιν· Καθικομένη γὰρ μὴν οἰκονομικῶς εἰς ἕνωσιν τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀναπλεχθεῖσα σαρκί, ἤγουν τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει, τελείως ἐχούση κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, τότε δὴ, τότε δίχα μώμου παντός, καὶ ἀδικουμένη παντελῶς οὐδὲ[ν] εἰς γένεσιν τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς γέννησιν παραδέχεται· οὐχ ὡς εἰς ἀρχὰς τοῦ εἶναι καλουμένη ποθὲν (ἦν γὰρ αἰεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται· καὶ χρόνου

παντὸς πρεσβυτέραν ἔχει τὴν ὑπαρξιν), ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀνθρώπου φύσεως νόμοις, διὰ τῶν ἰδίων ἔρχεσθαι λόγων ἐφιεῖσα σοφῶς. Ὡσπερ γὰρ ἰδία γέγονε τοῦ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς ὄντος Λόγου ἢ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου τιμία τε καὶ πάναγνος σὰρξ, οὕτω καὶ πάντα πρέποντα τῇ σαρκὶ δίχα μόνης ἀμαρτίας. Πρέποι δ' ἂν μάλιστα σαρκὶ, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἢ διὰ μητρὸς ἀπόταξις. Οὐκ οὖν θεότης μὲν αὐτῆ καθ' ἑαυτήν, εἰ ἕξω νοοῖτο σαρκὸς, ἀμήτωρ ἔσται, καὶ μάλα ὀρθῶς. γ'. Παρηνηνεγμένου γε μὴν εἰς μέσον ἡμῖν μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν, ἕτερος ἂν γένοιτο καὶ λίαν ἰσχνὸς ὁ ἐπὶ τῷδε λόγος. Οἰησόμεθα γὰρ, ὀρθὰ φρονεῖν ἡρημένοι, καὶ ἀπλανεστάτην ἰόντες τρίβον, οὐ θεότητα γυμνήν, ἐνηνθρωπηκότα δὲ μᾶλλον καὶ ἐνωθέντα σαρκὶ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον ἀποτεκεῖν τὴν Παρθένον, παραληφθεῖσαν εἰς ὑπουργίαν τοῦ γεννήσαι σαρκικῶς τὸν ἐνωθέντα σαρκί. Θεὸν οὖν ἄρα λοιπὸν ὁ Ἐμμανουήλ· μήτηρ δ' ἂν λέγοιτο Θεοῦ καὶ ἡ τεκοῦσα σαρκικῶς τὸν ἐν σαρκὶ δι' ἡμᾶς πεφηνότα Θεόν. Καὶ τὸ βρέφος ἦν οὐ καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν, οὐκ ἐν ψιλῇ καὶ μόνῃ τῇ πρὸς ἡμᾶς ὁμοιότητι· ἀλλ' ἐν ἀνθρωπότητι μὲν, διὰ τὴν σάρκα· θεῖον δὲ, ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἐξ οὐρανοῦ. Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, "Ὁ πρῶτος, φησὶν, ἄνθρωπος, ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος, ἐξ οὐρανοῦ." Καὶ μὴν ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας, ὡς ἐν ὁράσει προφητικῇ τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν ἐπαιδεύετο, Αὐτὸν γὰρ φησι τε θεᾶσθαι τὸν τῶν ὄλων Κύριον καὶ Θεὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ Παρθένῳ, μονονουχὶ καὶ ποιούμενον τοῦ θεοῦ βρέφους τὴν καταβολήν. Καὶ ἐσχημάτιται μὲν ἀνθρωπίνως ὁ τῆς ὁράσεως τρόπος, νοεῖται γε μὴν ἑτεροίως καὶ θεοπρεπῶς. Τὸ γὰρ τοι θεῖον οὐ καθ' ἡμᾶς. Ἐφη δὲ οὕτως· "Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς με· Λάβε σεαυτῷ νόμον καινοῦ μεγάλου, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου, τοῦ ὀξέως προνομήν ποιῆσαι σκύλων. Πάρεστι γὰρ, καὶ μάρτυράς μοι ἐποίησα πιστοὺς ἂν 77.780 θρόνους, τὸν γε Οὐρίαν καὶ τὸν Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου. Καὶ προσῆλθε πρὸς τὴν προφήτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε, καὶ ἔτεκεν υἱὸν, καὶ εἶπε Κύριός μοι· Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον. Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ἄσου ρίων." Καινὸς μὲν οὖν καὶ μέγας ὁ τόμος, ὅτι καὶ αὐτὸ καινὸν τὸ Χριστοῦ μυστήριον, καὶ ὁμολογουμένως μέγα, κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. Πλήν ἀνθρώπου γραφίδι γράφεται· δεῖται μὲν γὰρ ὁ περὶ τῆς θεότητος λόγος, εἰ γυμνὴ νοοῖτο πάλιν καὶ καθ' ἑαυτήν καὶ ἕξω σαρκὸς, ἥκιστα μὲν τοῦ ἐν ἡμῖν ὄντος λόγου φράζειν οὐκ εἰδόμενα τὰ ὑπὲρ νοῦν, οὔτε μὴν οὔτε διατρανοῦν τὰ παντὸς ἐπέκεινα λόγου. "Δόξα γὰρ Κυρίου κρύπτει λόγον," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τῇ καθ' ἡμᾶς γραφίδι γράφεται τὰ περὶ αὐτοῦ. Πλήν ἐκεῖνο δὴ πάλιν, φέρε δὴ, φέρε καταθρήσωμεν. Προσεταιχῶς γὰρ τῷ προφήτῃ Θεὸς, λαβεῖν τε τὸν νόμον καὶ γράψαι γραφίδι τῇ καθ' ἡμᾶς τὰ ἐν αὐτῷ, προσῆλθε πρὸς τὴν προφήτιν. Καὶ τί τὸ "προσῆλθεν" ἐστίν, ἀντὶ τοῦ τὸν συνόδου νόμον ἐσχηματίζετο. Προφήτιν δὲ τὴν ἀγίαν ἀποκαλεῖ Παρθένον· προεφήτευσεν γὰρ κυφοροῦσα Χριστόν. Εἶτά φησι· "Καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε, καὶ ἔτεκεν υἱόν," ὃ καὶ ὁ νόμος τίθησι, οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ πάλιν ἰδικόν, ἀλλ' ἐκ τῶν κατορθωμάτων ὡς Θεῷ. "Κάλεσον γὰρ, φησὶ, τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον." Γεννηθὲν γὰρ εὐθύς τὸ βρέφος τὸ θεῖον καὶ ὑπερκόσμιον, ἦν μὲν ἐν σπαργάνοις, ὅτι καὶ ἐν κόλπῳ μητρὸς διὰ τὸ ἀνθρώπινον· ἐπειδὴ δὲ ἦν πρὸς τοῦτο καὶ φύσει Θεὸς, ἀπόρρητος δύναμις προενόμειυσεν εὐθύς τὰ σκεύη τοῦ Σατανᾶ. Ἀφίκοντο γὰρ ἐξ Ἀνατολῆς οἱ μάγοι, ζητοῦντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· "Ποῦ ἔστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν." Οὐκοῦν θεῖα μὲν ἡ γέννησις, εἰ καὶ ἀνθρώπινως ἐπράττετο διὰ τὸ ἀνθρώπινον· Θεὸς δὲ κατὰ φύσιν ὁ Ἐμμανουήλ, καὶ αὐτοῦ τὰ σπάργανα, συν εχομένου μὲν ἀνθρωπίνως, ἀναπιμπλάντος δὲ θεϊκῶς τῆς ἰδίας

ὑπεροχῆς οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ τὰ κατωτέρω, καὶ πάντα συνέχοντος τὰ δι' αὐτοῦ
 γεγονότα πρὸς τὸ εἶναι καὶ συνεστάναι. κἂν ἀκούσης ὅτι προέκοπτεν ἡλικία, καὶ
 σοφία, καὶ χάριτι, μὴ σοφὸν ἐξ ἐπίδοσεως γενέσθαι νομίσης τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον.
 Διαμέμνησο δὲ μᾶλλον γεγραφότος ὡδί που τοῦ θεοσπεσίου Παύλου· "Χριστὸς, Θεοῦ
 δύναις, καὶ Θεοῦ σοφία." Μηδ' αὖ ἐκεῖνο φληνάφως τολμήσης εἰπεῖν, ὅτι τὸ
 "προκόπτειν ἐν ἡλικίᾳ τε καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι," τῷ ἀνθρώπῳ προσάψομεν. Τοῦτο
 γὰρ, οἶμαι, ἐστὶν ἕτερον οὐδὲν, ἢ διελεῖν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστόν· ἀλλ', ὡσπερ ἔφην
 ἀρτίως, προαιώνιος ὢν ὁ 77.781 Υἱὸς, ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς εἰς Υἱὸν ὠρί
 σθαι λέγεται Θεοῦ, τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος οἰκονομικῶς. Οὕτω
 καὶ ὑπάρχων σοφία τοῦ γεγεννηκότος, προκόπτειν ἐν σοφίᾳ λέγεται, καὶ τοι
 παντέλειος ὢν ὡς Θεὸς, τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἴδια, διὰ τὴν εἰς ἄκρον ἔνωσην εἰς
 ἑαυτὸν εἰκότως ἀναλαβών. Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· Εἶτα πῶς κεχώρηκεν ἡ ἀνθρώπου
 φύσις τῆς ἀπορρήτου θεότητος τὴν ἰσχύν; Καίτοι Θεοῦ φύσιν ἀκούω λέγοντος
 ἐναργῶς τῷ μακαρίῳ Μωσῆ, ὅτι "Οὐδεὶς ὄψεται τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται." Εἰ
 δὲ ἄτλητος ἡ θεά, καὶ [ἀ]δύσοιστον ἔχει τὴν προσβολὴν, ποῖον ἂν ἔχοι λόγον ἢ
 σύνοδος; Ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο φαίην ἂν, ὅτι καὶ πέρα λόγου τὸ θαῦμα, καὶ ταῖς καθ'
 ἡμᾶς ἐννοίαις οὐχ ἀλώσιμος τῆς εἰς ἅπαν οἰκονομίας ὁ τρόπος. Πλὴν σοφῶς
 ἐπράττετο, Θεοῦ τὴν ἰδίαν φύσιν καὶ τοῖς ἄγαν ἀσθενεστάτοις οἰστὴν ἀποφαίνοντος.
 Καὶ γοῦν τὸ σεπτὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀξιάγαστον ἀληθῶς μυστήριον ὁ τῶν ὄλων Θεὸς
 φανερόν ἐποίει τῷ πανσόφῳ Μωσῆ, παραδείγματι χρώμενος σαφεῖ καὶ ἐναρ
 γεστάτῳ. Τίς δ' ἂν νοοῖτο καὶ ὁ τοῦδε τρόπος, αὐτὸ διδάξει τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν. Ἔχει
 δὲ οὕτω· "Καὶ Μωσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰοθὼρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, τοῦ
 ἱερέως Μαδιάμ· καὶ ἦγαγε τὰ πρόβατα ἐπὶ τὴν ἔρημον, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ.
 Ὁφθῆ δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τῆς βάτου. Καὶ ὄρα ὅτι ὁ βάτος
 καίεται πυρὶ· ὁ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. Εἶπε δὲ Μωσῆς· Παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα
 τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος. Ὡς δ' εἶδε ὁ Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν,
 ἐκάλεσεν αὐτὸν Κύριος ἐκ τοῦ βάτου, λέγων· Μωσῆ, Μωσῆ. Ὁ δὲ εἶπε· Τί ἐστί; Καὶ
 εἶπε· Μὴ ἐγγίσης ὧδε· λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ὃν σὺ
 ἔστηκας, γῆ ἁγία ἐστί. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου, Θεὸς
 Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ." Ἀπρόσιτον μὲν οὖν ἀποφαίνει τὴν προσ
 βολὴν, καὶ αὐτῷ δὴ τότε τῷ μακαρίῳ Μωσῆ κατασημαίνων, ὅτι ταῖς τοῦ νόμου
 παιδαγωγίαις, καὶ ταῖς διὰ τύπων σκιαῖς, εἰ ἀποχωρῶτό τις, οὐκ ἂν ἐγγὺς γένοιτο τοῦ
 Χριστοῦ. Τετελείωκε γὰρ ὁ νόμος οὐδὲν. Πλὴν ἐκεῖνο καταθαυμάζειν ἄξιον· Πῦρ ἦν
 ὀρώμενον ἐν τῷ βάτῳ, καὶ φωνὴν ἠφίει λέγων· "Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ τοῦ
 πατρός σου." Οὐκοῦν αὐτὸς ἦν ὁ Κύριος ἐν εἶδει πυρός· καταδραττόμενος μὲν τοῦ
 φυτοῦ, καὶ ὄλον ἐξ ὄλου διέπων, καταπιμπράς δὲ οὐδαμῶς. Καίτοι πῶς οὐ πέρα
 λόγου παντὸς τὸ δρῶμενον ἦν, τὴν οὕτω λεπτὴν καὶ εὐκατάπρηστον ὕλην, τῆς τοῦ
 πυρὸς ἀλογίαις προσβολῆς; Μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ ἂν ἀγάσαιοί τις τὴν τῆς φλογὸς
 ἡμερότητα, φειδομένην ὀρών τοῦ βάτου; Ἄλλ' ἦν ὁ τύπος, ὡς ἔφην, εἰς παράδειγμα
 σαφὲς τοῦ μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστόν. Ὡσπερ γὰρ γέγονεν οἰστὸν τῷ θάμνω τὸ
 πῦρ, οὕτω καὶ τῆ καθ' ἡμᾶς φύσει τῆς θεότητος ἢ ὑπεροχῆς. Οὐκοῦν ὅσον μὲν ἦκεν
 εἰς νοῦν τε 77.784 καὶ λόγους τοὺς ἐν ἡμῖν, ἀσύμβατα μὲν ἀλλήλοις εἶεν ἂν εἰκότως
 εἰς ἐνότητα φυσικὴν, θεότης καὶ ἀνθρωπότης. Συνέβη δ' οὖν ὁμοῦς, ὡς ἔν γε Χριστῷ,
 καὶ εἷς ἐξ ἀμφοῖν ὁ Ἐμμανουήλ. Ὁ δὲ δὴ τιθεὶς ἀνά μέρος, καὶ ἀνθρωπον ἡμῖν
 ἀνιστάς, καὶ υἱὸν ἕτερον ἰδικῶς, παρὰ τὸν ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν, οὐ συνίστησιν
 ἀκριβῶς τοῦ μυστηρίου τὸ βάθος. Οὐ γὰρ ἀνθρώπῳ λελατρεύκαμεν, καὶ προσκυνεῖν
 ἐγνώκαμεν μυστῶν ἀγωγούντων ἀγίων· Θεῷ δὲ μᾶλλον, ὡς ἔφην, ἐνηνθρωπηκότι, καὶ
 ὡς ἐν νοουμένῳ μετὰ τοῦ ἰδίου σώματος τῷ ἐκ Πατρὸς ὄντι Λόγῳ. Ταύτητοι καὶ
 βασιλέα φαμέν ἀναδεδειχθαι πάλιν ἐφ' ἡμᾶς τὸν Ἐμμανουήλ. Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς καὶ

Πατήρ διὰ φωνῆς προφητῶν ἐποιεῖτο τὴν ἀνάρρησιν, αὐτοῦ τε πέρι καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, εἰπών· "Ἴδου δὴ βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει, καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσιν." Αὐτός γε μὴν ἔφη διὰ φωνῆς τοῦ Δαβίδ· "Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου." Καὶ μὴν καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ βασιλείας τὸν ζυγὸν ὑποτρέχειν ἐκέλευε, προστιθεὶς ἑναργῶς· "Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς." Ἄλλ' εἶπερ ἐστὶ βασιλεὺς, αὐτὸ δὴ τοῦτο ψιλὸς καθ' ἡμᾶς νοούμενος ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει συμβεβηκῶς εἰς ἔνωσιν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, οὐδὲν τι μᾶλλον τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ἀμείνοσι τῶν ἀρχαιοτέρων. Καίτοι κεκαιουργῆσθαι λεγόμενα πρὸς τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερκείμενον, διὰ τοι τὸ βασιλεύσαι Χριστὸν ἐφ' ἡμᾶς. δ'. Ἔστι δὲ ἐφ' ἡμῖν τοιόνδε τι πάλιν· Βεβασίλευκε μὲν γὰρ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ προφητῶν ἁγίων. Προκέχριστο δὲ εἰς τοῦτο, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ὁ θεσπέσιος Μωσῆς· εἶτα μετ' ἐκεῖνον οἱ καθεξῆς. Διέποντος δὲ τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἁγίου Σαμουὴλ, πρὸς ἀπονοίας ἐκτόπους ὠλισθηκότες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῆς ὑπὸ Θεῷ βασιλείας, οὐκ οἶδ' ὅπως, ὀλιγωρήσαντες, προσήεσαν λέγοντες· "Ἴδου σὺ γε γήρακας, καὶ οἱ υἱοὶ σου οὐ πορεύονται ἐν τῇ ὁδῷ σου. Καὶ νῦν κατάστησον ἐφ' ἡμᾶς βασιλέα τοῦ δικαίου ζεῖν ἡμᾶς, καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη. Καὶ κατεπικραῖνετο μὲν ὁ προφήτης ἐν τούτῳ λίαν. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· Ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, καθὰ ἂν λαλήσωσι πρὸς σέ· ὅτι οὐ σὲ ἐξουθενήκασι, ἀλλ' ἢ ἐμὲ ἐξουθενήκασι, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν." Ἄν εδεικνυτο δὲ οὕτως ὁ Σαοὺλ, περὶ οὗ φησιν ἐν προφῆταις ὁ τῶν ὅλων Θεός· "Καὶ ἔδωκα αὐτοῖς βασιλέα ἐν ὀργῇ μου, καὶ ἔσχον ἐν τῷ θυμῷ μου συστροφὴν ἀδικίας." Ἔστι τοίνυν οὐδαμόθεν ἀμφιβάλλειν, ὡς ἐν ὀργῇ δέδοται βασιλεὺς, ἄνθρωπος ὢν ὁ Σαοὺλ, τοῖς τὴν ὑπ' αὐτῶν τῶν ὅλων Θεῷ βασιλείαν διωθουμένοις. Ἀσυγκρίτως γὰρ ἄμεινον τὸ αὐτῷ μᾶλλον ἐπιείγεσθαι κατεζεύχθαι Θεῷ. Ἄλλ' εἶπερ ἐστὶ καθ' 77.785 ἡμᾶς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνῶς ὁ Λόγος, δέδοται δὲ βασιλεὺς, καὶ κεκράτηκε τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· ἄρα τίς εἰς τοῦτο ληρίας καθίκοιτο ἂν, ὡς οἶεσθαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς βεβασίλευκεν ὡς ἐν ὀργῇ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· καὶ ἐπειδήπερ ἐσμέν ἐν προσκρούσει καὶ ἁμαρτίαις, ὑπέθηκε καὶ ἡμᾶς τοῖς ἀνθρώπου ζυγοῖς; Καίτοι πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ὡς ἀπάσης ἁμαρτίας ἀπηλλάγημεθα διὰ τῆς πίστεως; Πῶς οὖν ἔτι λυπεῖται Θεός; πῶς ἔτι κολάζει τοῖς ἐξ ὀργῆς κινήμασι τοὺς ἡγιασμένους; Ἄλλ' ἔγωγε φαίην ἂν, ὅτι καὶ ἁμαρτιῶν ἀπηλλάγημεθα, καὶ τοῖς ἐκ θείας ἡμερότητος ἀγαθοῖς καταμεθύει τὰ καθ' ἡμᾶς. Οὐκοῦν οὐκ ἄνθρωπος βεβασίλευκεν ἐφ' ἡμᾶς, Θεὸς δὲ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπότητι πεφηνῶς, ὁ Υἱὸς, οὔτε τῶν ἰδίων ἀξιωματῶν ἐκβεβηκῶς τὴν δόξαν διὰ τὸ ἀνθρώπινον, οὔτε μὴν τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀτιμάζων οἰκονομικῶς. Ἄλλως τε (χρῆναι γὰρ οἶμαι κάκεινο ἰδεῖν), εἰ κατηγοροῦνται τινες τῶν πεπλανημένων, καὶ εἰ σὶν ἐν τῷ διαβεβληθῆαι λίαν, "ὡς ἀλλάξαντες τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνοσ φθαρτοῦ ἀνθρώπου." παραιτητέον εὖ μάλα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, τὸ ἐν ψιλῇ καὶ μόνη τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει καταλογίζεσθαι τὸν Χριστόν· ἀδιάσπαστον δὲ τὴν ἔνωσιν, τὴν πρὸς γένημι τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον, τῇ ἀνθρωπείᾳ φυλάττομεν φύσει, ἴν' ὡς Θεὸς προσκυνῆται λοιπὸν πρὸς τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων. Καὶ εἰ παγχάλεπον ἀληθῶς τὸ λατρεύειν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, τετάγημεθα δὲ λατρεύειν Χριστῷ, ἀνωτέρω κτιστῆς νοοῖτο φύσεως ὡς Θεός, κἂν εἰ ἐκτίσθαι νοοῖτο διὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ταύτην ἐφ' ἑαυτῷ κρατύνων τὴν δόξαν, τοῖς ἀπειθεῖν ἐλομένοισ ἐπεφώνει ποτὲ, μονονουχὶ καὶ νωθεῖαν ἐγκαλῶν. "Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε." Ἦσαν γὰρ, ἦσαν τῶν ἀσυνέτων τινές, οἱ σμικρὰ περὶ αὐτοῦ διὰ τὴν σάρκα φρονοῦντες, κατεξανιστάμενοί τε φληνάφως, καὶ κυνηδόν

ἐπιτρέχοντες, προφασιζόμενοι τε προφάσεις ἐν ἄμαρτίαις, ἐπαιτιωμένω τε λέγοντες· "Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν." Ἡμεῖς δὲ ταῖς τῶν ἐκεῖνα πεφρονηκότων ἀβελτηρίαις ἐρρώσθαι φράσαντες, μακραῖς καὶ ἀκαταλήκτοις εὐφημίαις καταγεραίρομεν, καὶ τῆς Φαρισαίων σκαιότητος τὰ ἀμείνω φρονεῖν ἐγνωκότες, ἐροῦμεν αὐτῷ· Περὶ καλοῦ ἔργου καταπεπλήγημά σε, ὅτι Θεὸς ὢν φύσει, γέγονας ἄνθρωπος. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; Ἐπειδὴ γὰρ ἐστὶ ζωὴ κατὰ φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἴδιον σῶμα ἐποίησατο τὸ φθείρεσθαι πεφυκός, ἵνα τῆς ἐν αὐτῷ νεκρότητος παραλύσας τὴν δύναμιν, μεταστοιχειώσῃ πρὸς ἀφθαρσίαν. Ὡσπερ γὰρ ὁ σίδηρος ταῖς ἀκμαιοτάταις τοῦ πυρὸς ὀμιλήσας προσβολαῖς, πρὸς ἰδέαν εὐθύς τὴν ἐκείνου μεταχρώννυται, καὶ τὴν τοῦ νικῶντος ὠδίνει δύναμιν· οὕτω καὶ ἡ τῆς σαρκὸς 77.788 φύσις, τὸν ἀφθαρτον καὶ ζωοποιὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον εἰσδεδεγμένη, μεμένηκε μὲν, ἐν οἷς οὐκ ἦν οὐκέτι, φθορᾶς δὲ ἀμείνων ἀπεφάνθη λοιπόν· καὶ ἐπεὶ ἐστὶν αὐτὸς τοῦ κόσμου τὸ φῶς, ταύτητοι τὰς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας αὐγὰς ταῖς ἀπάντων διανοίαις ἐνιεις, πάντας ἐκάλει πρὸς τὸ φῶς· τοῦτο μὲν ταῖς ἀμωμήτοις διδασκαλίαις χρώμενος, καὶ πανσόφους ἀποτελῶν τοὺς προσιόντας αὐτῷ διὰ τῆς πίστεως· τοῦτο δὲ ποικίλως τερατουργῶν, ἵνα τοῖς ὑπὲρ λόγον ἐξεργασμένοις καταπλήττων τοὺς θεωμένους, μὴ ἀπιστηθῆι πρὸς τινος, ὅτι Θεὸς ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος· μεμένηκε δὲ ὅπερ ἦν καὶ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς καθιγμένος. Ἄλλ' οὐ συνέντες Ἰουδαῖοι τὸ μυστήριον, καίτοι καὶ διὰ νόμου καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν πλείστην τε ὄσσην καὶ ἐμφανε στάτην ἔχον τὴν προαγόρευσιν, κατὰ πολλοὺς μὲν, τρόπους καταλυπεῖν ἀπετόλμων· ἐπεγνωκότες δὲ, ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ κληρονόμος, ἐκβεβλήκασί τε καὶ ἀπεκτόνασι, συλλήπτορα καὶ συμπαραστάτην ἑαυτοῖς παραλαβόντες εἰς τοῦτο τὸν τῆς ἁμαρτίας εὐρετήν, φημι δὴ τὸν Σατανᾶν· ὃς ὠήθη μὲν, κατὰ τὸ εἶκος, ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, ὅτι παθόντα τε θέαται. Συνηγνόηκε δὲ τοῖς ἐσταυρωκόσιν, ὅτι πέπονθεν ἐκὼν, καὶ τέθυκεν αὐτὸς τὴν ἰδίαν ψυχὴν, οὐχ ὑπὸ του βεβιασμένος, ἀλλ' ἔθελοντής, ὡς ἔφην, ἵνα "τοῖς ἐν ἄδου καθειργμένοις διακηρύξῃ πνεύμασι," καὶ ἀναπετάσῃ τοῖς κάτω τὰς ἄδου πύλας· ὡς γὰρ ὁ σοφὸς ἡμῖν ἐπιστέλλει Παῦλος, "Διὰ τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ." Ἐπειδὴ γὰρ ἐξείλετο τοὺς ἐν σκότῳ, πεπάτηκε τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καὶ ἂν ἐβίω τριήμερος. Εἶτα τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις ἑαυτὸν ἐμφανίσας, καὶ "μαθητεύειν προστεταχῶς πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζειν τε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος," ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἥξει τε κατὰ καιροὺς τῶν ὄλων κριτῆς, ἐν δυνάμει τε καὶ δόξῃ τῆ θεοπρεπεῖ, δορυ φορούντων ἀγγέλων· καθιεῖται δὲ καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, κρίνων τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἀποδιδούς ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ε'. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ τιμῆς ἠγοράσμεθα, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν, τῷ πριαμένῳ δουλεύσωμεν ὡς ἔνι, καὶ ἀμείνους μὲν εὐρισκώμεθα παθῶν· ἀποσειόμεθα δὲ βέβηλον ἁμαρτίαν, καὶ διὰ πάσης ἐπιεικείας ἑαυτοὺς καταφαιδρύνοντες, τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζώμεθα, τὸν δρόμον τελέσωμεν, τὴν πίστιν τηρήσωμεν· τοῖς ἐν ἐνδείᾳ τοὺς πόνους ἐπελαφρίζοντες, ὄρφανοὺς παραμυθούμενοι, χήραις ἐπαμύνοντες, τὰς τῶν τὸ σῶμα λελωβημένων αἰκίας ἀνακτώμεθα, τοὺς ἐν 77.789 δεσμοῖς ἐπισκεπτόμενοι, χρηστοὶ καὶ φιλάλληλοι περὶ πάντας εὐρισκόμενοι. Τότε γὰρ, τότε νηστεύσομεν καθαρῶς· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ νεομηνίας τοῦ Φαμενώθ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ ἔκτης τοῦ Φαρμουθι μηνός· περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆς ἑκκαιδεκάτης τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός, ἐσπέρα βαθεία, Σαββάτου, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἐορτάζοντες δὲ τῆς ἐξῆς ἐπιφωσκουσῆς Κυριακῆς τῆς δωδεκάτης τοῦ αὐτοῦ μηνός, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν

κληρονομήσομεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· μεθ' οὗ καὶ δι' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'. Προθεωρία

Ἡ μὲν ὑπόθεσις, ἐφ' ἣ καὶ νῦν τὴν ἐνθάδε συν οδίαν πεποιήμεθα, λαμπρὰ καὶ πολύευκτος. Δεῖ δὲ, οἶμαι, φιλοτίμων αὐτῇ λόγων, καὶ γλώττης ἐχούσης δεξιῶς, εἶς γε τὸ δύνασθαι διαρθροῦν καὶ τὰ ὑπὲρ λόγον, Ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο καίτοι λίαν ἀνικάνως ἔχων, ἤκω πάλιν εἰ ὑμᾶς, ἐρῶν τὰ ἐξ ἀγαθῶν ἐννοιῶν εὐρήματα. Συγγνώμονας δὲ τοὺς ἀκροωμένους γενέσθαι πρέπει. Ἔστι γὰρ ἡμῖν οὐκ ἐπίδειξις εὐγλωττίας τὸ χρῆμά ποθεν, ἀλλ' εἰς ἡγήσις ἀναγκαία, καὶ τῷ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς πρέπουσα καιρῷ. α'. Ἀναλάμπει πάλιν τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἡμῶν ὁ καιρὸς. Ἡμᾶς δὲ ἀνάγκη διαμεμνησθαι λέγοντος τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ· "Ἱερεῖς, ἀκούσατε, καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ." Ἐπιμαρτυρώμεθα τοίνυν, ἐστηκέναι λέγοντες τὸν καιρὸν, καθ' ὃν προσῆκεν ἡμᾶς ταῖς ἁγίοις πρεπούσαις ἐπιεικείαις εὖ μάλα κατασεμνύνεσθαι, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας καταπλουτεῖν τὰ αὐχήματα. Δεῖ δὲ, οἶμαι, τοὺς τῶν καλλίστων εἰσηγητὰς ἡγεῖσθαι σεπτούς. Καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὴς ὁ προφήτης, λέγων· "Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ!" Καὶ οὐ δὴ που πάντως τὰ πρόσκαιρά τε καὶ ἀπολλύμενα, καὶ ὅσα τοῖς γηΐνοις ἡμῶν σώμασιν εἰς τρυφὰς ὑπηρετεῖ, ἐκεῖνα δὲ μᾶλλον, ἃ διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν κατώρθωται χάριτος, καὶ τρισμακαρίου ἀποφαίνει τοὺς εἰληφότας, καὶ παθῶν ἀμείνους ψυχικῶν τε ἅμα καὶ σωματικῶν ὀραῖσθαι ποιεῖ. "Αἰρετώτερον γὰρ ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολὺς," καθά φησιν ὁ Σολομών. Τοῖς μὲν οὖν ἐπιεικέσιν οὐδεὶς ἂν γένοιτο καιρὸς, καθ' ὃν οὐ προσῆκεν αὐτοὺς ὀραῖσθαι τοιοῦτους. Εἰ δὲ δὴ προκείτο καὶ τὸ δεῖν ἐθελοντὰς τοὺς ὑπὲρ γε τῆς ἀρετῆς ἰδρώτας ὑπενεγκεῖν, τότε δὴ, τότε πέρα μὲν ὄκνου παντὸς τὴν διάνοιαν στήσαντες, καὶ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν τεθναμασμένων εὖ μάλα διάττοντες, τρυφὴν ἡγοῦνται τοὺς πόνους, τῇ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἐλπίδι πρὸς εὐθυμίαν τρεφόμενοι. Γηπόνοι μὲν γὰρ εἶπερ τινὲς εἶεν τληπαθεῖς τε καὶ φιλεργέστατοι, καιροῦ παραθήγοντος ἐπὶ τὸ χρῆναι ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μὴν καὶ τὰς τῶν σπερμᾶτων ποιεῖσθαι καταβολὰς, καίτοι πλείστου τε ὅσου καὶ μακροῦ παρεισβάλλοντος πόνου τῆς τῶν ἀγρῶν εὐκαρπίας, παρ' οὐδὲν τὸ χρῆμα ποιεῖσθαι σπουδάζωσι, καὶ μάλα εὐφρόνως. Ὑπάγει μὲν γὰρ τῇ ζεύγλῃ τὸν βούν, ἀλλ' ὄρα τοῖς ἀστάχυσιν κομῶσαν τὴν ἄρουραν. Καὶ ἐνίησι μὲν τῇ βῶλῳ τὸν κόκκον, ἐπιγάννυται δὲ τοῖς ἀμῶσιν, καὶ τοῖς τῆς ἐλπίδος ὄμμασι πίπτον ἤδη σιδήρῳ θαυμάζει τὸ λήϊον, καὶ πλήρη τὴν ἄλω φαντάζεται. Ὅ γε μὴν ἐτοίμως ναυτίλλεσθαι πεφυκῶς, καὶ τεχνίτης τὰ ἐμπορικὰ, εἰ δὴ θεάσαιτο τοῖς ἡρῖνοις πνεύμασι γελῶσαν τὴν θάλασσαν, οὐκ ἀνέχεται μελλησμῶν· θαρσεῖ τὸν ἀπόπλουν, καὶ οὐκ ἠγνόηκε μὲν ὅτι κυμάτων ἀνέξεται, καὶ τῆς τῶν πνευμάτων ἀγρίας ἐμβολῆς ἔσθ' ὅτε. Δέδιε δὲ 77.804 ταυτὶ κατ' οὐδένα τρόπον, κερδῶν ἔνεκα καὶ πλεονασμῶν. Εἶναι δὲ φημι τῶν ἄγαν αἰσχυρῶν, τοὺς μὲν ἐπὶ πράγμασιν φθαρτοῖς καὶ γηΐνοις παντὸς μὲν ἰδρώτος βούλεσθαι κατευμεγεθεῖν, ἡμᾶς δὲ τὰ θεῖα καὶ ὑπὲρ νοῦν κερδαίνοντας, μὴ οὐχὶ τροφῆς ἡγεῖσθαι καιρὸν, τὸν πρὸ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς· ἢ σιτίων μὲν καὶ ποτῶν ἐξίστησι περιττῶν, ἐμπίπλησι δὲ χαρισμάτων πνευματικῶν. Οὐκοῦν εἰς ἀνδρίαν ἡμᾶς παραθήγοντος τοῦ καιροῦ, μαλακιζέσθω μηδεὶς, ἴτω δὲ μᾶλλον ἐτοίμως ἐφ' ὅπερ ἂν ἔλοιτο Θεός. Οἶμαι δὲ δεῖν ἐκεῖνο πάλιν εἰπεῖν, τὸ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου· "Ἀναλάβετε ὅπλα καὶ ἀσπίδας,

προσαγά γετε εἰς πόλεμον, ἐπεισάξατε τοὺς ἵππους, ἐπίβητε, οἱ ἵππεῖς, καὶ κατάστητε ἐν ταῖς περικεφαλαίαις ὑμῶν, προβάλλετε τὰ δόρατα, καὶ ἐνδύσασθε τοὺς θώρακας ὑμῶν." Χρὴ γὰρ ἡμᾶς ἀντανίστασθαι φιλεῖν, καὶ μάλα νεανικῶς, ταῖς εἰς φαυλότητα καλοῦσαις ἡδοναῖς, καὶ ταῖς τοῦ πνεύματος παντευχίαις ἐνηρμοσμένους καταστρατεύεσθαι τῶν παθῶν. Ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, "Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀντίκειται ἀλλήλοις." Ἄλλὰ κρατούσης μὲν τῆς σαρκός, αἰσχροῦ τε καὶ ἀσελγῆς ὁ νενικημένος, καὶ βορβόρου παντὸς μιαρώτερος· ἡττωμένης δὲ καὶ παραχωρούσης τῷ πνεύματι, λαμπροῖ τε καὶ ἀξιέραστοι τοῖς νικῶσιν οἱ στέφανοι· ἔσονται γὰρ εὐθὺς μώμου τε ἀμείνους, καὶ φαυλό τητος ἀπωτάτω, καὶ τοῖς ἐξ ἀρετῶν αὐχήμασι διαπρέποντες. Δεῖ δὲ, οἶμαι, παντὶ σθένει χρωμένους, ἀπαλλάττεσθαι μὲν ἀεὶ τοῦ κακοῦν εἰωθότος, καὶ ἀποσπουδάζειν τὰ πονηρὰ, μεταποιεῖσθαι δὲ μᾶλλον τῶν τεθναμασμένων. Τὴν μὲν γὰρ τοῦ σώματος εὐρωστίαν, ὡς ἔστι τριπόθητος ἀντερεῖν οἶμαι παντελῶς οὐδένα. Κἂν εἰ γένοιτό τις τοῦ νοσεῖν ἀφορμὴ, μετάπεμπτον εὐθὺς ποιεῖσθαι σπουδάζομεν τὸν ἀπαλ λάττειν εἰδότα, καὶ ταῖς τοῦ πάθους ἐπιβουλαῖς ἀντανιστάντα σοφῶς τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης. Καὶ ταῖς εἰς γαστέρα τρυφαῖς ἐρρώσθαι φράσαντες τὰς τῆς νόσου πηγὰς, οἰοεὶ πως ἐμφράττομεν, καὶ αὐτοῦ κατόπιν ἐρχόμενοι κόρου, καὶ ταῖς ὀλιγοσιτίασι τὸ λυποῦν ἀνακόπτοντες. Καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ἐσπούδαται τὰ περὶ τὴν σάρκα. Εἰ δὲ δὴ τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον ὄρωτο νοσοῦν, τουτέστι ψυχὴν, εἶτα τῆς ἐπανορθώσεως ζητοῖτο τρόπος, δρωτο δὲ οὐχ ἑτέρως, πλὴν ὅτι δι' ἐγκρατείας· πῶς οὐκ ἄσμενοι παραδεξόμεθα τὴν νηστείαν, εἴπερ ἐσμέν ἐν καλῷ φρενός, καὶ τοῦ νοσεῖν ἐν ἀμείνοσι τὸ ἐρρώσθαι πεποιήμεθα; Οὐκοῦν καθάρισομεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καθὰ γέγραπται· μεμνημένοι μὲν Θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς προφητῶν· "Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι." ἑνὸς δὲ τῶν ἀγίων μαθητῶν· "Ἀδελφοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς." Τεθαύμασται μὲν οὖν, καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον εἶναι λελόγισται τὸ ἐλέ 77.805 σθαι παθεῖν καὶ αὐτὸν εἰ τύχοι τὸν θάνατον, ἀμελ[λ]ητὶ κινδυνεύοντας πρὸς τε παίδων καὶ γυναικῶν. Κἂν εἴ πού τινες τῶν εἰωθότων καταδηοῦν ἢ χώρας ἢ πόλεις, ἀγροῖς τε διαλυμαίνοντο, καὶ τὰς τοῦ βίου περικόπτοιεν ἀφορμὰς, οὐ πρὸς εὐκλείας ἔσται τοῖς παθοῦσι τὸ ἡρεμεῖν· ἄμεινον δὲ μᾶλλον τὸ ἀντιφέρεσθαι τοῖς κακοῖς, καὶ τοῦ ζῆν ἀθλίως προτεθεικότας ὀραῖσθαι τὸ πίπτειν μετ' εὐανδρίας. Ὅτε τοίνυν ταῦτά τε ἡμῖν οὕτως ἔχει, καὶ οὐκ ἂν, οἶμαι, τίς τοῖς εἰρημένοις διαμωμήσαιτο, πῶς οὐκ ἂν γένοιτο τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν τὸ ὑπεραθλῆσαι ψυχῆς, μονονουχὶ καταδηοῦσης αὐτὴν τῆς σαρκός, ὑπερᾶθλήσομεν δὲ διὰ πόνων, τὸ τῆς σαρκὸς φρόνημα περιτρέποντες, εἰς τὸ ὑποκεῖσθαι δεῖν τῇ θελήσει τοῦ Πνεύματος; Βαδιούμεθα γὰρ οὕτω κατ' εὐθὺς τοῦ πρέποντος τὴν εἰς πᾶν ὅτιοῦν τῶν εὐκλεεστάτων διὰ τὸν τριβῶν, καὶ τῆς [εἰς] αἰῶνα ζωῆς κατακτώμενοι τὴν ἐλπίδα. Πάροικοι μὲν γὰρ καὶ παρεπίδημοι πάντες ἐσμέν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ· καὶ βραχὺς μὲν κομιδῆ τῆς μετὰ σώματος ζωῆς ὁ χρόνος, μακρὸς δὲ καὶ ἀτελεύτητος ὁ μετὰ τοῦτόν ἐστι. Χρὴ τοίνυν ἡμᾶς τῶν προσκαιρῶν τῶν νῦν ἀποστήσαντας, καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἡδονῶν τὴν μέθεξιν ὡς ἀκλεᾶ τε καὶ βέβηλον εὖ μάλα παρωθουμένους, διψῆν τὰ ἐσόμενα, καὶ τοῦ παντὸς ἀξιοῦν λόγου τε καὶ θαύματος τὰ τοῖς ἀγίοις ἡντρεπισμένα παρὰ Θεοῦ. "Ὄφθαλμὸς γὰρ οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν." Τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ τρόπος τῆς εὐδοκιμῆσεως τῶν ἡγαπηκώτων αὐτόν, φέρε λέγωμεν ὡς ἔνι, πρόκλησιν ὡσπερ τινὰ ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν ὑμῶν προθυμίαις τὸ χρῆμα ποιούμενοι. β'. Οὐκοῦν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, καίτοι τοὺς τῆς βασιλείας διέπων θάκουσ, ἀναριθμήτω τε πληθύνει τῶν ὑπὸ χεῖρα περιχεόμενος, οὐκ ἀσύνηθες ἐχόντων τὸ εὐδοκιμεῖν ἐν μάχαις, εἰ δήπου τινες τῶν

ὁμόρων ἔθνων τοῖς Ἰουδαίοις ἐπεσάλευον τοῦ πολέμου τὴν ἔφοδον, ἐν ὄπλοις μὲν εἶναι τὸ μάχιμον γένος διεκε λεύετο, καὶ τὰς τῶν ἀντιπάλων εἰσδέχεσθαι προσβολὰς, ἐπικουρίας γε μὴν ταῖς ἄνωθεν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἑαυτὸν περιφράττων, ἔκτενεστάτας ἐποιεῖτο τὰς λιτὰς, καὶ τὸν τῶν Δυνάμεων ἐλιπάρει Κύριον συνασπίσαι τε αὐτῷ, καὶ κατανεῦσαι κρατεῖν, καὶ τῆς τῶν πολεμούντων σκαιότητος ἀποφῆναι κρείττονα. Ἐκβέβηκε δὲ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὰ τῆς ἐλπίδος αὐτῷ, καὶ δὴ καὶ ἀκούσῃ λέγοντος· "Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ αὐτοῦ παρενοχλεῖν μοι, ἐνεδυόμην σάκκον, καὶ ἔταπεῖνον ἐν νηστείαις τὴν ψυχὴν μου· καὶ ἡ προσευχὴ μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται." Ἀκούεις ὅτι νενήστευκε καὶ ἡμπέσχετο σάκκον, τουτέστι πενθοῦντι προσεοικῶς διετέλει, κατηγῆς δηλονότι καὶ δεδακρυμένος· οὐχ ἀβροδίατος καὶ φιλόγελως, καὶ κεχυμένος εἰς τρυφὴν, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀσιτίας πόνῳ 77.808 κατηχθισμένος. Τίς οὖν ὁ καρπός; ἢ ποία τυχὸν ἐντεῦθεν ἡ ὄνησις; Αὐτοῦ λέγοντος ἀρτίως ἠκούσα μὲν· "Ἡ προσευχὴ μου εἰς τὸν κόλπον μου ἀποστραφήσεται." Οἱ μὲν γὰρ δῶρα δίδόντες τισὶ, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς μεγαλοψυχίας ποιούμενοι τὴν ἐπίδειξιν, εἰς κόλπον ἐντίθενται, μικρὰ τὰ χειρῶν ἀποφαίνοντες πλάτη. Ὁ δὲ γε τῶν ὄλων Θεός, ὅτε πλουσίοις νεύμασι κατευφραίνει τινὰς, κατὰ τὸν ἴσον τρόπον ἐκείνοις, οἷον εἰς κόλπον δίδωσι τῇ τῶν δωρεῶν ἀμφιλαφείᾳ τοῦ παρακαλοῦντος λαβεῖν νικῶν τὴν ἐλπίδα. Οὐκοῦν νενήστευκεν ὁ Δαβὶδ, ὃν δὴ καὶ παντὸς ἀξιοῦν ἐπαίνου, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ θαύματος, ἄριστόν τε καὶ σοφόν, ὁ τὸν τῆς βασιλείας στέφανον ἀυχήσας ἐλεῖν, ὁ τρυφαῖς καὶ πλούτῳ κομῶν, ἐν πένθει καὶ ἐν ἀσιτίαις ἦν, ἵνα τῆς ἄνωθεν εὐμενείας ἔχοι τὴν μέθεξιν. Ἐκράτει γοῦν τῶν ἐχθρῶν, ἐνίκα μαχόμενος· λαμπρὸς καὶ ἀξιοζήλωτος παρὰ πᾶσιν ὢν. Εἰ δὲ δὴ τις βούλοιο πρὸς τοῦτο κάκεινους ἰδεῖν τοὺς τρεῖς νεανίας, Ἀνανίαν φημί, καὶ Ἀζαρίαν, καὶ Μισαήλ, ὄνησιφόρον εὐρήσει πανταχῇ τὴν ἐγκράτειαν· γεγόνασιν μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι τὸ γένος. Ἐπειδὴ δὲ εἰλήφασιν τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ τὰ Περσῶν ἰθύνοντες κράτη, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἀπεκόμιζον εἰς αἰχμαλωσίαν αὐτοῦς, μοῖρα μὲν ἦσαν, καὶ κλῆρος ὡσπερ ἐξαίρετος ταῖς βασιλέως ἀυλαῖς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ Περσῶν αἰεὶ ἐστὶν ἐν φιλοκομπίαις ἐτρέφετο τῷ παρ' αὐτοῖς βασιλεῖ τῶν αἰχμαλώτων, πᾶν ὅσον ἀπόλεκτον ἦν, ὥρα τε σωματῶν καὶ μέντοι ταῖς ἡλικίαις τῶν ἄλλων διενεγκόν. Καὶ δὴ καὶ κρεῶν αὐτοῖς ἀμφιλαφεστάτη λίαν παρέκειτο μέθεξις, ὡς ἂν εὐσαρκοί τε εἶεν αἰεὶ, καὶ πολὺ ἐπίχαρι τοῖς προσώποις ἐπληθύνοντες τοῖς ὀρώσι καταδεικνύοντες, ταῖς βασιλέως εὐκλείαις οὐκ ἀσυντελεῖ ποιοῦντο τὴν παράστασιν. Τί οὖν ἄρα πρὸς τούτοις ἔδρων τὰ εὐγενῆ μεираκία; περιεφρόνουν τραπέζης Συβαριτικῆς, καὶ τῆς περιέργου καρυκείας ὀλίγα πεφροντι κότες, ὡς ἀπάσης αὐτοῖς κοσμιότητος μητέρα καὶ τροφὸν ἠσπάζοντο τὴν νηστείαν, καὶ τρυφὴν ἠγοῦντο τοὺς πόνους. Καὶ τί δὴ τὸ ἐντεῦθεν; Ἐθαυμάζοντο παρ' ἐχθροῖς. Ἐκράτουν ἐπιβουλεύομενοι, καὶ ἀμείνους ἦσαν τῶν παρ' ἐκείνοις λαμπρῶν, εὐμενῆ καὶ ἐπόπτην τὸν τῶν ὄλων ἔχοντες Θεόν. Κατηγωνίζοντο φλόγα, καὶ πυρὸς ἀκμῆς ἐπέκεινα γεγονότες, ταῖς ἄνω δυνάμεσι συνεχόρευον, καὶ παιδεύται γεγόνασιν τοῖς ὑπ' οὐρανὸν, ὅλην ἀναπέιθοντες ὡσπερ τὴν κτίσιν στεφανοῦν τὸν κτίσαντα ταῖς αὐτῷ πρεπούσαις δοξολογίαις. Οὐκοῦν εἴπερ ἔλοιτό τις τῆς τῶν ἁγίων ἐπιεικείας ἀπομιμεῖσθαι τὸ κάλλος, τῶν ἴσων που πάντως τεύξεται γερῶν. Περιέσται μὲν γὰρ ἀμοχθεῖ τῶν ἀνθεστηκότων, καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν σκαιότητος κρατήσῃ ῥαδίως, κἂν εἰ πυρὸς δίκην, καὶ οἷά τινες φλόγες ἐμπίπτωσιν εἰς νοῦν αἰεὶ πρὸς τὰ αἰσχίω καλοῦσαι τῶν ἡδονῶν, κατευμεγεθήσῃ καὶ αὐτῶν, ἐνισχύοντος Θεοῦ. Ἄγγελος μὲν γὰρ τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀνανίαν συνεισβεβληκῶς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς 77.809 καθημέρου τὴν φλόγα, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων σωματῶν ἠττάσθαι τὸ πῦρ παραδόξως ἀνέπειθεν. Ἡμῖν δὲ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν γεγονῶς ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κατευνάσει πάντως τῶν ἀτόπων ἐπιθυμιῶν τὴν ἀτίθασσον φλόγα, καὶ τῆς τῶν δαιμονίων ἐπιβουλής ἀποφῆνας κρείττονας, οὐρανοῦ πολίτας

ἐργάσεται, καὶ ἀπάσης ἡμῖν ἀρετῆς κατευρύνει τρίβον. Ὅτι γὰρ νηστείας ὀψώνιον, καὶ ἀγαθῶν ἰδρώτων καρπὸν εὐρήσομεν τὸ εὐοδοῦσθαι παρὰ Θεοῦ, σαφηνιεῖ πάντα τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν. Γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῷ Ἑσδρα· "Καὶ ἠρξάμην ἐκεῖ νηστεῖαν τοῖς νεανίσκοις ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ζητῆσαι παρ' αὐτοῦ εὐοδίαν ἡμῖν τε καὶ τοῖς σὺν ἡμῖν τέκνοις ἡμῶν, καὶ κτήνεσιν. Ἐνετράπην γὰρ αἰτῆσαι τὸν βασιλέα πεζούς τε καὶ ἵππείας, καὶ προ πομπήν, ἔνεκεν ἀσφαλείας τῆς πρὸς τοὺς ἐναντιοὺς μένους ἡμῖν. Εἶπομεν γὰρ τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἰσχύς Κυρίου μεθ' ἡμῶν ἔσται, μετὰ τῶν ἐπιζητούντων αὐτὸν, εἰς πᾶσαν ἐπανόρθωσιν. Καὶ πάλιν ἐδεήθη μεν τοῦ Κυρίου ἡμῶν κατὰ ταῦτα, καὶ εὐϊλάτου ἐτύχομεν." Συνίης ὅπως εὐοδίαν αὐτῶν καὶ νεῦμα τὸ ἄνωθεν, καὶ τὴν ἄθραυστον ἐπικουρίαν τοῦ σώζειν ἰσχύοντος νενηστευκέναι φησὶν, εὐϊλάτου τε τυχεῖν τοῦ πάντα εὐκόλως κατορθοῦντος Θεοῦ, καὶ πλουσία χειρὶ διανεμόντος τοῖς αἰτοῦσι τὰ ἀγαθὰ. Ῥύσεται δὴ οὖν καὶ ἡμᾶς νηστεύοντας, καὶ παντὸς ἐξελεῖται κακοῦ, βάσιμόν τε ἀποφανεῖ πάντα τρόπον ἐπιεικείας· καὶ καταψιλώσεται μὲν εὐκόλως τὸ ἄναντες εἶναι δοκοῦν, ἔτοιμον δὲ καὶ λείον ἐργάσεται τὸ δυσπὸ ρευτον. γ'. Χρῆναι δὲ φημι συνεπιτηδεύεσθαι τῇ νηστείᾳ τὴν προσευχήν. Ἀγχίθυροι γὰρ ὡσπερ ἀλλήλαις αἰ ἀρεταί, καὶ χρειωδέστατα συνεισβάλλουσαι. Τὸ δὲ, οἶμαι, λείπεσθαι μιᾶς ἀργότεραν εἰς ὄνησιν ἀπο φαίνει τὴν ἑτέραν, καὶ μονονουχὶ χωλεύοντα τῆς ἐπιεικειᾶς τὸν τρόπον. Προσευξόμεθα γὰρ καθαρῶς νηστεύοντες. Πλείστη δὲ ὄση τῆς πρὸς Θεὸν ἰκετείας ἢ δύναιμι· καὶ ἐξ αὐτῆς τοῦτο πάλιν εἰσόμεθα τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς. Ἡύλιζέτο μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἔρημον Ἰσραήλ· ἐπειδὴ δὲ ἀνοσίῳ φθόνῳ διακεκαυ μένος τὸν νοῦν ὁ ἀπόπληκτος Ἀμαλήκ (ἔθνος δὲ τοῦτο βάρβαρον), τὸν πολέμου νόμον ὠπλίζετο, προσ ἔταττε δὲ ὁ θεσπέσιος Μωσῆς τῷ Ἰησοῦ λέγων· "Ἐπίλεξαι σεαυτῷ ἄνδρας δυνατοῦς· καὶ ἐξελθὼν παράταξαι τῷ Ἀμαλήκ αὐρίον." Καὶ ἦσαν μὲν ἐν ὅπλοις οἱ νεανία, καὶ τῶν εἰδότην τὰ τακτικὰ πολλὴ καὶ ἀλκιμωτάτη πληθὺς ταῖς τῶν πολεμίων φάλαγγιν ἀντετάττετο. Αὐτὸς γε μὴν ὁ θεσπέσιος Μωσῆς, γηλόφῳ προσεστηκώς, τὰς πρὸς Θεὸν ἐποιεῖτο λιτάς· καὶ ποία τις ἦν ἐντεῦθεν τοῖς μαχίμοις ὄνησις, ἐκ τῶν γεγραμμένων εἰσόμεθα· "Καὶ ἐγένετο γὰρ, φησὶν, ὅταν ἐπῆρε Μωσῆς τὰς χεῖρας, κατίσχυεν Ἰσραήλ· ὅταν δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, κατίσχυεν Ἀμαλήκ." Ἄθρει δὴ οὖν ὅπως ὅπλων τε ἀμείνους, καὶ φάλαγγος ἵπικῆς αἰ Μωσέως ἐγίνοντο χεῖρες· ἕως 77.812 μὲν γὰρ ἀνετείνοντο πρὸς λιτάς, δυσάντητος ἦν τοῖς ἐπιούσιν ὁ Ἰσραήλ· εἰ δὲ δὴ καθῆντο, καὶ ἴσχυεν Ἀμαλήκ. Γράφει δὲ ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ τῶν τοῖς ἀρχαίοις συμβεβηκότων, ὅτι "Ταῦτα τυ πικῶς συνέβαιναν ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκε." Καὶ ἀπόχρη μὲν, ὡς γε οἶμαι, ταυτὶ πρὸς τὸ ἀποφῆναι δύνασθαι τῆς προσευχῆς τὴν ὄνησιν. Λυπεῖ δὲ οὐδὲν τὸ καὶ ἑτέρου πάλιν ἡμᾶς ἄψασθαι διηγήματος, ἀδελφὴν τοῖς εἰρημένοις ὠδίνοντος ἔννοιαν. Σεσά λευτό ποτε τῶν Ἰουδαίων ὁ νοῦς, εἰς τὸ δεῖν ἐλέσθαι λίθοις τε καὶ ξύλοις προσκυνεῖν· καὶ δὴ τὸν ἕνα καὶ φύσει παρέντες Θεὸν, ἕκαστοι τὸ δοκοῦν ἐποιοῦντο σέβας. Ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας, ἐφ' ἑαυτοῖς παραθήγοντες τὸν Δεσπότην, δέδονται τῶν ὁμόρων τισὶ, καὶ δεδουλεύκασιν ἐχθροῖς, ἀλόουσης αὐτοῖς τῆς χώρας· τότε δὴ μόλις ταῖς τῶν συμφορῶν ὑπερβολαῖς οὐ μετριῶς περιαλγήσαντες, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀνοσίῳ βουλήσιν πλείστην ὄσην ποιούμενοι τὴν καταβολήν, καὶ τὰ αἰσχίῳ μεταμανθάνοντες, τὸν ἐκ μετανοίας ἐζήτουν ἔλεον, προσήεσαν τε τῷ μα καρίῳ προφήτῃ Σαμουήλ· ἤκουον λέγοντος εὐθύς· "Ἀθροίσατε πάντα ἄνδρα Ἰσραήλ εἰς Μασηφάθ, καὶ προσεύξομαι ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς Κύριον. Καὶ συν ἦχθη ὁ λαὸς εἰς Μασηφάθ, καὶ ὑδρεύονται ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον Κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐνήστευσαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ εἶπαν· Ἥμαρτὴ καμεν τῷ Κυρίῳ. Καὶ ἐδίκασε Σαμουήλ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ εἰς Μασηφάθ." Καὶ πάλιν· "Καὶ ἀνέβησαν σατράπαι ἀλλοφύλων ἐπὶ Ἰσραήλ, καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ

προσώπου ἄλ λοφύλων. Καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς Σαμουὴλ· Μὴ παρασιωπήσης ὑφ' ἡμῶν τοῦ μὴ βοᾶν πρὸς Κύριον Θεόν σου, καὶ σώσει ἡμᾶς ἐκ χειρὸς ἄλλοφύλων. Καὶ ἔλαβε Σαμουὴλ ἄρνα γαλαθηνὸν ἓνα, καὶ ἂν ἠνεγκεν αὐτὸν εἰς ὄλοκαύτωσιν σὺν παντὶ τῷ λαῷ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐβόησε Σαμουὴλ πρὸς Κύριον περὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ Κύριος· καὶ ἦν Σαμουὴλ ἀναφέρων τὴν ὄλοκαύτωσιν, καὶ ἄλλόφυλοι προσῆγον εἰς πόλεμον ἐπὶ Ἰσραὴλ. Καὶ ἐβρόντησε Κύριος ἐν φωνῇ μεγάλῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πρὸς τοὺς ἄλλοφύλους· καὶ συνήχθησαν, καὶ ἔπεσον ἐν ὠπιον Ἰσραὴλ." Ὅτι μὲν οὖν χρῆμά τί ἐστὶν οὐκ ἀκερδῆς, καὶ παρά γε τοῖς ἀρτίοις τὴν φρένα τεθαυμασμένον ἢ νηστεία, συνθεούσης αὐτῇ καὶ προσευχῆς, δέδεικται σαφῶς καὶ διὰ τῶν ἤδη προειρημένων, οὐχ ἥκιστα δὲ διὰ τοῦ παροισθέντος ἡμῖν ἀρτίως διηγήματος. Ἐπήεσαν μὲν γὰρ οἱ πάλαι νικῶντες τὸν Ἰσραὴλ, αὐτίκα δὴ μάλα καὶ ἀμοχθεῖ, τοὺς ἀντ' ἐξάγειν ἐθέλοντας αἰρήσειν ὑπειληφότες. Ἄλλ' ἤττηνται καὶ πεπτώκασιν, οὐ πληθὺν εὐρόντες ἐμπειροπόλεμον, καὶ ἐν εἰδήσει τῶν τακτικῶν, οὐ πεζόμαχον ὀπλίτην, οὐ παράταξιν ἰππικὴν, ἄμαχον δὲ τὴν ἀντίστασιν ἐπικουροῦντος Θεοῦ· κατεβρόντησε γὰρ αὐτῶν δεινὸν καὶ ἐξάϊσιον ὁ οὐρανὸς, καὶ οἱ μὲν 77.813 πάλιν φυσῶντες μέγα συντεθραυσμένοι τοῖς δήμασιν, ἐτράποντο πρὸς φυγὴν. Οἱ δὲ ἦσαν τῶν κρατούντων ἀμείνους διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς. δ'. Φέρε δὴ, εἰ δοκεῖ, πολυπραγμονῶμεν ἐπὶ καιροῦ, τίς δὴ ἄρα γέγονεν αὐτοῖς τῆς θυσίας ὁ τρόπος. Εὐρὴ σομεν γὰρ ἐν Χριστῷ σεσωσμένους καὶ νενικηκότας, εἰ καὶ ἐν τύποις ἔτι καὶ αἰνίγμασι τὸ δρώμενον ἦν, τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὴν δύναμιν ὑποφαίνων ἀστείως. "Συνήχθη τοίνυν, φησὶ, ὁ λαὸς εἰς Μασσηφάθ, καὶ ὑδρεύονται ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον Κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν." Εἶτα τί τοῦτό ἐστι; φαίη τις ἂν εἰκότως, ἢ ποίας ἂν ἔχοι θυσίας δύναμιν, ἢ τί πεπράχασιν τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ; Ὁ νόμος μὲν γὰρ ὁ διὰ Μωσέως βουθυτεῖν ἐκέλευε, τρυγόνας τε καὶ ἀφιερῶν τῷ Θεῷ καὶ περιστερὰς, προστέταχε δὲ οὐδαμῶς θυσίας ποιεῖσθαι τρόπον τὸ δεῖν ὕδωρ ἐπιχεῖν τῇ γῇ. Τί οὖν οἱ πάλαι δεδράκασι, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ προφήτης, καίτοι τῶν ἱερῶν καὶ θεῶν θεοσπισμάτων ἀξιοκτῆτον ἐν ἑαυτῷ συνειλοχῶς τὴν γνῶσιν; Φαμέν οὖν ὅτι προφήτης ὑπάρχων, ἔμπλεῶς τε τὸν νοῦν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔχων, ἔγνω πᾶν τὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς τὸ σεπτὸν καὶ μέγα μυστήριον· διελογίζετο δὲ ὅτι σώζονται δύναται τοὺς κινδυνεύοντας καὶ αὐτὸς τῆς ἀληθείας ὁ τύπος, καταγράφων ὡς περ' ἐφ' ἑαυτῷ τῆς διὰ Χριστοῦ σωτηρίας τὴν δύναμιν. Πῶς οὖν ἄρα τὸ ἀληθές ὡς ἐν σκιαῖς διεπράττετο, φέρε λέγωμεν ὡς ἐνὶ. Ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, καθίκετο μὲν οὖν εἰς ἐκούσιον κένωσιν, γέγονε δὲ καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν, ἄνθρωπος, οὐ τροπὴν ὑπομείνας τὴν ἀπὸ γῆς τῆς ἰδίας φύσεως εἰς σάρκα τὴν ἀπὸ γῆς· ἐρήρεισται γὰρ ἡ Θεοῦ φύσις ἐν ἰδίοις ἀγαθοῖς· ἀλλ' ὅτι τὸ γήϊνον ἡμπέχετο σῶμα ἡμῶν, ψυχὴν ἔχον τὴν λογικὴν. Τοῦτο τοῖς ἀρχαιοτέροις ὁ προφήτης Σαμουὴλ, ὡς ἐν ὕδασι γράφων, ὕδωρ ἐπιηφίει τῇ γῇ. Σύμβολον δὲ ζωῆς μὲν, τὸ ὕδωρ· σαρκὸς δὲ, ἡ γῆ. Γέγονε δὲ σὰρξ ὁ Λόγος, κατὰ τὴν τοῦ θεηγόρου Ἰωάννου φωνὴν, καὶ συνδεδραμῆκασι πρὸς ἔνωσιν ἀπορρήτως τε ἅμα καὶ ὡς οὐκ ἔστι νοεῖν, θεότης τε ἢ ζωοποιός, καὶ ἡ ἐκ γῆς ἀνθρωπότης· οὕτω τε νοοῦμεν ἓνα λοιπὸν ἐξ ἀμφοῖν τὸν Ἐμμανουὴλ, οὔτε τῶν τῆς θεότητος ὄρων ἐκπεφοιτηκότα διὰ τὴν πρόσληψιν τῆς σαρκὸς, οὔτε μὴν τὸ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς διαπτύσαντα, διὰ τὴν ἔμφυτον ἡμερότητα, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πράγματος σοφωτάτην οἰκονομίαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ζωῆς ὑποστῆναι θάνατον, δῆλον δὲ ὅτι τὸν κατὰ σάρκα, ἵνα καὶ ἐγερθεῖς ἐκ νεκρῶν τὸ τοῦ θανάτου πατήση κράτος, ὡς ζωὴ καὶ Θεός, ἴδιον ἐποίησατο σῶμα τὸ ἀποθνήσκον εἰδὸς, τουτέστι τὸ ἀνθρώπινον, ἥτοι τὴν σάρκα, ἵνα καὶ δι' αὐτῆς τὴν πάλαι δυσάντητον καταργήσας φθορὰν, τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀνακομίσει πρὸς ζωὴν. Ἐγήγερται γὰρ οὐ τῇ ἰδίᾳ φύσει, καθὸ νοεῖται καὶ ἔστι Θεός, κατορθῶν τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' ἵν' ἡμεῖς ἐν αὐτῷ

τὸ χρῆμα πλουτήσωμεν. Διὰ τοῦτο 77.816 καὶ "ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων" ὠνόμασται, καὶ "πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν." Καὶ τοῦτο αὐτὸ κατα δεικνὺς τοῖς ἀρχαιοτέροις, ὁ θεσπέσιος Σαμουήλ, ὅτε τὰς ὑπὲρ γε τοῦ Ἰσραήλ ἐποιεῖτο λιτάς, οὐ μόνον αὐτοῖς ὡς ἐν σκιᾷ καὶ αἰνίγματι τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τύπον ἐπλήρου διὰ τοῦ τὸ ὕδωρ ἐπιχέαι τῇ γῆ, ἀλλὰ γὰρ εὐθὺς προσετίθει τὸ λείπον, τουτέστι, τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου σφαγὴν. "Ἐλαβε γὰρ, φησὶ, Σαμουήλ ἄρνα γαλαθινὸν ἓνα, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς ὀλοκαύτωσιν σὺν παντὶ τῷ λαῷ Κυρίῳ. Καὶ ἐβόησε Σαμουήλ πρὸς Κύριον περὶ Ἰσραήλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ Κύριος." Ἀκούεις ὅπως κατέθεσε τὸν ἄμνόν, εἰς εἰκόνα καὶ τύπον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ; ὃν καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης μονονουχὶ καὶ χεῖρα προτείνων κατεδείκνυε λέγων· "Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ ὁ αἵρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου." Χριστὸς γὰρ ἐστὶ τὸ ἄμωμον ἱερεῖον, οὗ τῷ τιμίῳ αἵματι σεσώσμεθά τε καὶ ἡγιασμεθα. Οὕτως ἡμῖν τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον καὶ διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως προανατυποῦσθαι προστέταχεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ. Ἐδούλευε μὲν γὰρ Αἴγυπτίοις ὁ Ἰσραήλ. Οἱ δὲ ἦσαν ἀμειλικτοὶ, καὶ πολὺ νοσοῦντες τὸ ἀπηνές· εἶτα κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν, καθὰ γέγραπται, πληῶ καὶ πλινθεία, καὶ ταῖς ἐκ πόνων αἰκίαις καταφορτίζοντες. Ἐπειδὴ δὲ πεπραχότας αὐτοὺς ἀθλίως κατηλέει Θεός· εἶτα τῆς τῶν κρατούντων πλεονεξίας ἀπαλλάττειν ἤθελε, προστέταχε τῷ πανσόφῳ Μωσῆ προσλαλεῖν αὐτοῖς, ὅτι τε κατηλέηνται, καὶ ὅσον οὐ δέ πω βαδιοῦνται πρὸς τὴν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένῃ νῆν γῆν, τὸ τῆς ἀφορήτου δουλείας ἄχθος ἀποσεισάμενοι. Ἐπειδὴ δὲ ἦν εἰκὸς, τῆς εἰς τὰ ἀμείνω λοιπὸν ἐλπίδος ὠλισθηκότας, τὸν τοῦ Μωσέως αὐτοὺς μὴ προσηκοῦσθαι λόγον· θαυματουργεῖν ὁ τῶν ὄλων ἐκέλευε Θεός. Ἐλκον γὰρ αἰεὶ πῶς ἐστὶ τὸ θαῦμα πρὸς πίστιν, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχον ἀνενεγκεῖν εἰς ἐλπίδα τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς καὶ νοῦν τὸν σφόδρα κατερῶν ῥιμμένον εἰς ἀκηδεΐας. Δύο δὲ προσεπιτάξας ἐπιδείξει σημεῖα, προσετίθει, λέγων· "Ἐὰν δὲ μὴ πιστεύσωσί σοι, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ πρώτου, πιστεύσουσί σοι τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ δευτέρου· καὶ ἔσται ἔὰν μὴ πιστεύσωσί σοι τοῖς δυοῖν σημείοις τούτοις, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς σου, λήψη ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐκχεῖς ἐπὶ τὸ ξηρόν· καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ, ὃ ἐὰν λάβῃς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, αἶμα ἐπὶ τοῦ ξηροῦ." ε'. Πηγῆ μὲν γὰρ ἦ τε τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ τοῦ Υἱοῦ παρεικάζεται φύσις, ποταμὸς δὲ καὶ ὕδωρ, ποτὲ μὲν ὁ Πατὴρ, ποτὲ δ' αὖ καὶ ὁ Υἱός, ἦτοι τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Διὰ μὲν γὰρ τῆς Ἱερεμίου φωνῆς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ περὶ ἑαυτοῦ φησὶ· "Ἐξέστη 77.817 ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλέον σφόδρα, λέγει Κύριος, ὅτι δύο πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαός μου· ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὠρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δύνανται ὕδωρ συνέχειν." Αὐτὸς γε μὴν ὁ Υἱός περὶ ἑαυτοῦ φησὶ διὰ φωνῆς προφητῶν· "Ἴδου ἐγὼ ἐκκλινῶ ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν." Περὶ ἑαυτοῦ δὲ πάλιν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, λύραν ἡμῖν ἀνακρούων τὴν πνευματικὴν, πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα φησὶν· "Ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου, ὁ Θεός· οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιούσι. Μεθυσθήσονται ἀπὸ πύοτος οἴκου σου, καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτοὺς, ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς." Αὐτὸς γε μὴν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ ἐκ Πατρὸς δι' αὐτοῦ προχεόμενον Πνεῦμα ζωοποιὸν ὠνόμαζεν ὕδωρ, πρὸς τὴν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ γυναῖκα τὰς διαλέξεις ποιούμενος. Ἐφη γάρ· "Εἰ εἶδεις τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, οὐκ ἂν ἤτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν" καὶ πάλιν· "Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν. Πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα." Οὐκοῦν ὡς ἀπὸ πηγῆς ἦτοι ποταμοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὕδωρ ἐστὶ τὸ ζωοποιῶν ὁ Υἱός· ζωογονεῖ τὰ πάντα, καὶ "ἐν αὐτῷ ζῶμέν τε καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν." Καὶ τοῦτο πάλιν ἡμῖν ὡς διὰ τύπων ἐμφαινῶν, καὶ οἷον ἐκ μικρῶν ἔτι παραδειγμάτων γινώριμον καθίστη Θεός, οὕτω λέγων τῷ παν

σόφω Μωσεῖ· "Καὶ λήψη ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐκχεεῖς αὐτὸ ἐπὶ τὴν γῆν·" ποταμῶ μὲν γάρ, ὡς ἔφην, παρεικαστέον εὖ μάλα τὴν τοῦ Πατρὸς φύσιν, ὕδατι γέ μὴν τὸν ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν γεγεννημένον Υἱόν. Τοῦτο δὴ τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ ποταμοῦ μέμικται τῇ γῆ· "Γέγονε γὰρ σὰρξ ὁ Λόγος" καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν. Ὅτι δὲ ἅπαξ γενόμενος ἄνθρωπος, πάντη τε καὶ πάντως ἔμελλεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τεθνάναι σαρκικῶς, ὑπέφηνεν εἰπών· "Καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ ὃ ἐὰν λάβῃς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, αἷμα ἐπὶ τοῦ ξηροῦ." Σημαίνει δὲ ἡμῖν ἕτερον οὐδὲν ἐν τούτοις τὸ αἷμα, πλὴν ὅτι τὸν θάνατον. Ἔως μὲν γὰρ οὐπω σὰρξ ἦν ὁ Λόγος, οὐ γέγονεν αἷμα· θανάτου γὰρ ἐπέκεινα παντελῶς ἡ ζωσά τε καὶ ζωοποιός ἐστι φύσις. Ἐπειδὴ δὲ γέγονε καθ' ἡμᾶς, τότε δὴ, τότε τὸν τῆς ἰδίας σαρκὸς οἰκειοῦται θάνατον, καὶ ὡς αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν τε τεθνάναι λέγεται, αἷματι τε τῷ ἰδίῳ κατακτήσασθαι τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ἰδίαν μὲν οὔσαν αἰεὶ· καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων δημιουργός· ἀποσκιρτήσασαν δὲ διὰ μέσου, διὰ τοι τὸ λίαν ἀπονεῦσαι πρὸς ἀμαρτίας, καὶ προσκυνεῖν ἐλέσθαι τῇ κτίσει, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις ἀνάπτειν τὸ σέβας. Τὰ μὲν Ἑλλήνων ἐν τούτοις. Ἰουδαῖοι δὲ τὸ διὰ Μωσέως τεθεσπισμένον ὀλίγα πεφροντικότες, ἐτράποντο πρὸς διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων, 77.820 καὶ ἦ φησιν ὁ θεσπέσιος Δαβίδ· "Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἦν ὁ ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἦν ἕως ἐνός." Ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐπεφάνη μετὰ σαρκὸς, "καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη," καθὰ γέγραπται, δι' ἐκήρυξέ τε τῷ Ἰσραὴλ, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, τὰ εἰς σωτηρίαν καὶ ζωὴν· ἀλλ', ἦ φησιν ὁ μακάριος Ἰωάννης, "Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον." Προσήκοντο γὰρ οὐδαμῶς τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα, διατετελέκασιν δὲ μᾶλλον ἐμπαροὶ νοῦντες αὐτῷ, καὶ πάντα τρόπον ἀνοσιότητος ἀγρίως ἐπιτηδεύοντες· καθήκοντο δὲ πρὸς τοῦτο μανίας, ὥστε καὶ σταυρῷ προσηλῶσαι τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, καὶ νομίσαι δύνασθαι θανάτῳ νικᾶν τὸν θανάτου κρείττονα. Ἀνεβίω γὰρ τριήμερος κενώσας τὸν ἄδην, καὶ τοῖς κάτω πνεύμασιν ἀνεῖς τοῦ θανάτου τὰς πύλας, ὁδὸς δὲ καὶ θύρα καὶ ἀπαρχὴ γεγωνῶς τῆ ἀνθρώπου φύσει πρὸς ἀφθαρσίαν, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεὸν, καὶ ἔστιν ὁμόθρονος αὐτῷ, καὶ συγκατάρχει τῶν ὄλων· ἤξει δὲ κατὰ καιροῦς, "ἵνα κρίνη τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ," καθὰ γέγραπται. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ, καθὰ φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος, "τοὺς πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον·" νηστεύσωμεν καθαρῶς, πάντα τρόπον ἀμαρτίας παρωθούμενοι, καὶ πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας τῆς ἑαυτῶν διανοίας ἐκπέμποντες· γινώμεθα δὲ πρὸς τούτοις χρηστοὶ, φιλάλληλοι, φιλοοικτίρμονες, ἐλεοῦντες ὀρφανούς, ἐπαμύνοντες χήρας, τοῖς ἐν ἀρρώστιας συγκαθιστάμενοι, τοῖς ἐν δεσμοῖς συναλγοῦντες, καὶ ἀπαξιαπλῶς, πάντα τρόπον ἐπιεικείας ἀποπεραίνειν σπουδάζοντες. Οὕτω γὰρ, οὕτω λαμπρῶ καὶ θεοφιλεῖ διαπρέποντες βίω, καθαρῶς ἐορτάσομεν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τρίτης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχίρ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ ὀγδόης καὶ εἰκάδος τοῦ Φαρμουθὶ μηνός· περὶ λύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ῥητόν· ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ, τῇ τετάρτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσομεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα καὶ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ΄. Πρόλογος.

Ἐπὶ μικροῖς σιτίοις πολλοὺς καὶ μεγάλους τοὺς δαιτυμόνας συναγηγερμένους ὀρώ· καὶ δέδια μὲν, οὐκ ἔχων ἀρκέσαι· πλὴν ἄγαμαι τῆς φιλομαθείας, 77.821 καὶ τὸ ἠττάσθαι λόγων ὑμᾶς, κἂν εἰ μὴ γίνοντο λαμπρῶς, ἐπαίνεσας ἔχω. Ἐπειδὴ δὲ εἰσκέκλησθε, δότε δὴ, δότε συγγνώμην, εἰ καθ' ὑμᾶς οἱ λόγοι μὴ βασανίζοντες. α'. Ἐπὶ καιροῦ δὴ πάλιν τὸ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας τοῖς ἀρχαιότεροις ὑμνούμενον, καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς παρ' ἡμῶν εἰρήσεται· "Πάντα τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρας· ἀλαλάξατε ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως," τουτέστι, τὰς ἐπινικίους ὠδὰς προσκομίζωμεν τῷ Χριστῷ. "Νενίκηκε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τὸν κόσμον," κα θάπερ ἀμέλει φησὶ αὐτὸς, καὶ "τεθριάμβευκεν ἀρχὰς, ἐξουσίας, κυριότητας, καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανοῖς." Οὕτω τε πάντας ἐξείλετο τῆς ἐκείνων σκαιότητος, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἀπήλλαξε, "προσηλώσας τῷ σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον" ἴν' ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ χαίροντες, λέγωμεν· "Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος; Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἄμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος." Ἐξηρῆ μεθα δὲ διὰ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐν νόμῳ ποινῆς. Καὶ μαρτυρήσει γράφων ὁ θεσπέσιος Παῦλος· "Ἄμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν." Γράφει δὲ καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης, "Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Εἷς γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν," αἷματι τῷ ἰδίῳ κατακτώμενος τὴν ὑπ' οὐρανόν, "ἵν' οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι." Ζήσομεν δὲ αὐτῷ, τὰ αὐτῷ θυμῆρη φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ὅτι μάλιστα διεσπουδακότες, καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασι κατακολουθεῖν ἡρημένοι. Καιρὸς μὲν οὖν ἅπας τοῖς τῶν ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων ἐπιμεληταῖς πρέπων τε καὶ ἐπιτήδειος εἶη ἂν, καθ' ἅπερ ἐγῶμαι, πρὸς γε τὸ δύνασθαι πληροῦν τὴν σωτήριον ἐντολήν, μάλιστα δὲ ὁ παρών· μονονουχὶ γὰρ διακέκραγε τὸ διὰ τῆς προφήτου φωνῆς· "Ἐξαπο στείλατε δρέπανα, ὅτι παρέστηκεν τρυγητός· εἰσπορεύεσθε, πατηταί, διότι πλήρης ἡ ληνὸς, ὑπερχειταὶ τὰ ὑπολήνια." Δεῖν γὰρ ἔγωγέ φημι καὶ λίαν ἐσπουδασμένως ἐπιδράττεσθαι τῶν καιρῶν τοὺς, οἵπερ ἂν εἶεν τῶν πρακτέων ἡμῖν σοφοί τε καὶ ἀκριβεῖς ἐπιστήμονες, καὶ βασανίζειν εἰδότες τὸ ὅτι μάλιστα σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ μὴν καὶ ἑτέροις τελοῦν εἰς ὄνησιν. Οἷόν τί φημι· Λέλυται τοῦ χειμῶνος τὸ κατ' ἡφές, ὦραι λοιπὸν ἀνίσχουσιν ἡριναί, κομᾶ τοῖς ἀστάχυσιν τὰ τῶν ληῖων ἐξαίρετα, οἱ δὲ μυρίοι τε ὅσοι καὶ συχνοὶ ταῖς ἀρούραις ἐπικυμαίνουσι· τότε δὴ, τότε λοιπὸν ὀκνεῖτω μηδεὶς τῶν ἀποκείρειν εἰδόντων. Εἰσκομίζοντος δὲ τοῦ καιροῦ τοῖς φιλεργεῖν εἰωθόσι τὸ ὧν ἂν βούλοιντο τυχεῖν, οἰχέσθω τὸ ῥάθυμον, καὶ τοῦ παντὸς ἀξιούσθω λόγου τὸ ἄϋπνόν τε καὶ τληπαθές. Περιέσται γὰρ οὕτω καὶ οὐχ ἑτέρως αὐτοῖς καὶ τὸ δεῖν ἐπαίνου παντὸς πλουσίως μεταλαχεῖν. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ "Τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς," καθὰ 77.824 καὶ ἡμῖν αὐτὸς ὁ σοφώτατος διαμαρτύρεται Παῦλος, "καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελέσωμεν δὲ καὶ ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ," ἵνα μὴ ἀνίπτοις χειρσὶ τῶν ἱερῶν ἀπτόμενοι, καὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ μυστήριον ἀτημελῶς ἀτιμάζοντες, τὴν τοῖς ἀνοσίοις πρέπουσαν κόλασιν αὐτοῖς ταῖς ἰδίαις ἐπαντλήσωμεν κεφαλαῖς. Ἐπιστέλει γὰρ τοι τοιοῦτον καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς τοῦτο δρᾶν εἰωθόσι· "Διὰ τοῦτο ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν." Οὐκοῦν ἐκ τῶν ἱερῶν Γραμμάτων, τὰ εἷς γε τουτὶ τελοῦντα συλλέγοντες, ἵνα χρὴ τρόπον ἀγιῶς τε καὶ παναγίως ἡμᾶς ἑορτάζοντας, εἰς μετάληψιν ἰέναι τότε τὴν πνευματικὴν τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, φέρε δὴ, φέρε λέγωμεν. β'. Τεθύκασιν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἄμνόν, παιδαγωγοῦντος Μωσέως, οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ. Προσετάτ τοντό γε μὴν

ἄζύμους ἄρτους ἐσθίειν ἐπ' αὐτῷ, καὶ μὴν καὶ πικρίδας. Γέγραπται γὰρ ὡδί· "Ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδεσθε ἑπτὰ ἡμέρας." Ἄρ' οὖν, εἶπέ μοι, τοῖς ἐν τύπῳ καὶ σκιαῖς καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ προεδρεύσωμεν; Εἶτα ὅποι ποτὲ βαδιεῖται λέγων ὁ νομομαθὴς ἀληθῶς καὶ σοφώτατος Παῦλος, "Οἶδαμεν ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν;" Εὐθυρρήμων δὲ ὅτι καὶ οὐκ ἂν γένοιτο ψευδοεπὴς ὁ Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; Πῶς οὖν ἄρα καὶ ἡμεῖς τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον ἀποπερανοῦμεν νόμον, Χριστοῦ λέγοντος ἐναργῶς, "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι· λέγω γὰρ ὑμῖν, ἰῶτα ἐν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται· ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν;" Οὐκοῦν τέθυται δὲ καὶ ἡμῖν, τοῖς διὰ πίστεως κεκλημένοις εἰς ἀγιασμόν, ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινός, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Τροφήν δὲ τὴν νοητὴν καὶ παγκάλην καὶ ἱερὰν ἀληθῶς ἐπ' αὐτῇ ποιησόμεθα· γραφομένην μὲν ὡσπερ ἐν ἄρτοις ἄζυμοις, κατὰ τὸν νόμον, νοουμένην δὲ πνευματικῶς. Ζύμη γὰρ αἰὶ παρά γε ταῖς θεοπνευστοῖς Γραφαῖς, φαυλότητος καὶ ἁμαρτίας εἰς τύπον παραλαμβάνεται. Καὶ γοῦν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐνετείλατο τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς προσέχειν, οὕτω λέγων· "Προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων." Γράφει δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος, ζύμης καὶ ἀκαθαρσίας τῆς εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ὡς ἀποτάτω τιθεὶς τοὺς ἡγιασμένους· "Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι." Ἔστι τοίνυν οὐκ ἀσυντελὲς εἰς ὄνησιν, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ ἀναγκαῖον, ἐπειδήπερ ἡμῖν διὰ σπουδῆς τέθειται τῆς προῦρ 77.825 γαιατάτης, τὸ ἐν μεθέξει γενέσθαι τῇ πνευματικῇ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸν νοῦν ἀθόλωτον ἔχειν, καὶ ἀποτρίβεσθαι μολυσμοὺς, καὶ ἀποφοιτᾶν ἁμαρτίας, καὶ ἀπαξιαπλῶς ἀπανίστασθαι παντὸς τοῦ καταμιαίνειν εἰωθότος. Ἀκαταίτιαυτον γὰρ οὕτω καὶ ἀνεπίπληκτον παντελῶς κατορθώσομεν τὴν ὡς ἐν μεθέξει πρόσοδον. Ἐσθιέτω δὲ τις καὶ πικρίδας, τουτέστι, διὰ πικρῶν ἠκέτω πόνων, καὶ τὸ ἐν γε τούτῳ τληπαθὲς ποιείσθω περὶ πολλοῦ. Καὶ γὰρ ἔστι τῶν ἀπωτάτων, τῆς εὐσεβείας τοὺς ἐραστὰς οἶεσθαί τε καὶ φρονεῖν ἐτέρως ἂν δύνασθαι καταπλουτεῖν ἀρετῆν, καὶ ταῖς ἀνωτάτω δόξαις ἐπισημνύεσθαι, μὴ προηθληκότας, καὶ τὴν τῆς ἀνδρείας ἐπίδειξιν εὖ μάλα πεπονημένους. Τραχεῖα μὲν γὰρ καὶ ἀνάτη ἡ ὁδὸς ἢ εἰς αὐτὴν ἀναφέρουσα, καὶ οὐ βάσιμος τοῖς πολλοῖς· εἴη δ' ἂν μόνοις εὐστιβῆς τοῖς, οἳ γε διάττειν ἐπέιγονται, κατορῶδοῦντες οὐ δένα, ἀνταποδύμενοι δὲ τοῖς πόνοις, καὶ τοῖς ἰδρώσιν ἀντανιστάμενοι. Καὶ πρὸς γε τοῦτο ἡμᾶς παραθήγει λέγων αὐτὸς ὁ Χριστός· "Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰς πορευόμενοι δι' αὐτῆς. Στενὴ δὲ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν." Τὰ γὰρ τοι λαμπρὰ καὶ ἐξαίρετα τῶν ἀνδραγαθημάτων πρέπει ἂν ἐλεῖν, καὶ μὴν καὶ δύνασθαι κατορθοῦν, οὐχὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀπλῶς, μόνοις δὲ, ὡς ἔφην, τοῖς ἐξειλεγμένοις, καὶ καταθλεῖν εἰδοσὶ γενικῶς τῆς εἰς τὰ αἰσχίω κα λούσης ἡδονῆς· εὐρεῖα δὲ ὅτι καὶ λειοτάτη τρίβος κα τακομίζει πρὸς ἁμαρτίας, κατίδοι τις ἂν καὶ λίαν ἀμογητὴ καὶ ἐξ αὐτῶν, εἰ βούλοιο, τῶν πραγμάτων. Εὐπάροιστος μὲν γὰρ κομιδῇ καὶ πολὺ λίαν εὐπετῆς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, κατωθούσης ἡδονῆς. Ἴεται δὲ καὶ μάλα ῥαδίως εἰς τρυφὰς, καὶ τὸ ἀκρατὲς εἰς ὀρέξεις τὰς σωματικὰς ἀλίσκεται πεπονθῶς· οἶμαι δὲ δεῖν τὰ τοιάδε κατηρῶστηκότι τάχα που καὶ συνειπεῖν· καταβιάζεται γὰρ καὶ οὐχ ἐκόντα πολλὰ κίς ἢ τῆς σαρκὸς φύσις, καὶ κέντροις αὐτὸν παραθήγει δεινοῖς εἰς ἐμφύτους ἡδονὰς μονονουχὶ δὲ καὶ ἀσχάλλοντος καταδράττεται, καὶ πρὸς ἀβουλήτους ἀποφέρει ῥοπὰς. Ἄλλ' ὅ γε τῶν ὄλων Θεὸς καὶ Κύριος ἀνατειχίζει τῷ νόμῳ, καὶ ὄπλον αὐτῷ χαρίζεται τὴν ἐγκράτειαν. Καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθῆς ὁ προφήτης λέγων περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Θεοῦ· "Νόμον γὰρ

εις βοήθειαν δέδωκεν." Ἄθρει δέ μοι τὸν νομομαθῆ καὶ ἱερώτατον Παῦλον, εἰς ἀκριβῆ τῶν τοιῶνδε κατάσκεψιν καθιέντα τὸν νοῦν, καὶ βασανί ζοντα μὲν ἰσχνῶς τῶν ἐμφύτων τε καὶ ἐν ἡμῖν κινήματων τὸ θράσος· παραδεικνύντα δὲ μετὰ τούτου τὸν ἀποχρώντως ἡμῖν ἐπικουροῦντα νόμον. Ἔφη γὰρ οὕτως· "Οἶδα μὲν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραγμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω· ἀλλ' ὁ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. Εἰ δὲ 77.828 ὁ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι καλός. Νυνὶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἢ οἱ κοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία." Τί φῆς, ὦ μακάριε Παῦλε; Σαρκικός καὶ πεπραγμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὁ κατ' ἐργάζῃ δὲ, οὐ γινώσκεις; εἴτα ποιεῖς ὁ μισεῖς; Οὐ γὰρ ἕκαστος ἡμῶν ἐθελουσίῳ τοῦ νοῦ ῥοπαῖς ἐφ' ἕκαστα τῶν πρακτέων ἔρχεται, καὶ τὸ ἐλέσθαι τὸ δοκοῦν ἀνεπίπληκτον ἔχει, καὶ τῶν ἑαυτοῦ θελημάτων τὰς ἡνίας διεκκληρώσατο; Ναί, φησὶ, ἀλλ' οἶδα τὴν ἡδονὴν καταγοητεύουσαν ἔσθ' ὅτε καὶ τὸν εὐδόκιμον νοῦν, ἐφ' ἃ μὴ προσῆκεν εὐκόλως καταβιβάζουσαν. Οἶδα καὶ ἀνεθέλητον ὑπομένοντα βλάβος. Οὐ γὰρ ὁ θέλει πάντως τοῦτο ποιεῖ· παραχωρεῖ δὲ μᾶλλον ταῖς τῶν παθῶν ἐμβολαῖς, καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἐπικρατείαις πλεονεκτούμενος, ἠττάται καὶ οὐχ ἐκὼν, καὶ τῷ τοῦτο πεπονθότι πρέποι ἂν εἰπεῖν· "Νυνὶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἢ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία." Ὅραξ ὅπως τῶν μὲν ἐμφύτων καὶ ἐν ἡμῖν καταγορεύει παθῶν, ὁμολογεῖ δὲ τὴν ἠτταν, καὶ γράφεται τὴν πλεονεξίαν, καὶ δέδωκε τὴν ἀντίστασιν οὐ φορητὴν εἶναι λέγων; Ὅτι δὲ ἀληθὲς ὁ φημι, σαφηνιεῖ πάλιν αὐτὸς ὁ θεσπέσιος Παῦλος, προσεπάγων οἷς ἔφη καὶ συνάπτων ἐφεξῆς· "Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τουτέστιν, ἐν τῇ σαρκί μου, τὸ ἀγαθόν. Τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι· τὸ γὰρ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐ. Οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν· ἀλλ' ὁ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. Εἰς δὲ ὁ οὐ θέλω ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἢ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Εὐ ρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακόν παράκειται." Συνίης οὖν ὅπως κατεξανίσταται μὲν ἀγρίως τῆς ἐκάστου ψυχῆς ἢ τῆς φαυλότητος προσβολῆ, καὶ καθίησι μὲν ἄβου λήτως τὸν ἐν ἡμῖν ὄντα νοῦν ἐπὶ τὸ αὐτῆ δοκοῦν, παραιρεῖται δὲ ὡσπερ καὶ τὸ ἐλεύθερον εἰς ῥοπάς, ὡς οὐκ ἔτι μὲν ἡμῶν, αὐτῆς δὲ τάχα που καὶ μόνης ὄρασθαι τὸ δρώμενον. Ἄλλ' οὐχ ὑπερεῖδεν ἡμῶν ὁ Δημιουργός, οὔτε μὴν εἰς ἅπαν ἀνεπικούρητον τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀφείξ, παρήκεν ἐτοιμῶς καταληγῆσθαι ταῖς εἰς τὸ φαῦλον ἡδοναῖς. Ἐπιτιμᾶ γὰρ ὁ νόμος ταῖς εἰς τοῦτο ῥοπαῖς, κἂν πλεονεκτῆ τὸ πάθος, ἀντ' ἀνίσταται σοφῶς καὶ μετασοβεῖ πρὸς τὸ ἄμεινον, τῆς ἐγκρατείας τὸ κάλλος παραδεικνύς· καὶ τοῖς τῆς ἀρετῆς ἀυχήμασιν ἐπιγάννυσθαι ποιῶν. Ἐπέκεινα τοίνυν τῆς βεβήλου καὶ μυσαρωτάτης ἡδονῆς τὴν διάνοιαν στήσαντες, σιτίων τε καὶ ποτῶν ὀλίγα πεφροντικότες, "Ἐπιτελέσωμεν ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ, καθὰ γέγραπται· νεκρώσωμεν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν, καὶ τὴν πλεονεξίαν." Ἐπιστέλλει γὰρ οὕτως ἡμῖν ὁ σοφώτατος Παῦλος. Κατηρρώστησε μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἢ τοῦ σώματος φύσιν, τὸ εὐπάρειστον εἰς ἐπιθυμίαν· ἀλλ' οὐχὶ ὀρώμεν ἡφειδικότα τῶν καθ' ἡμᾶς τὸν τῶν ὅλων Δημιουργόν, φροντίδος δὲ μᾶλλον ἀξιοῦν ἐθέλοντα τῆς προϋργιαιτάτης. Καὶ 77.829 γοῦν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἔδωκε τὸν μονογενῆ, ἵνα καθ' ἡμᾶς γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ σῶμα λαβὼν ἐκ τῆς ἀγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας, νεκρώσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. Ἴδιον γὰρ γεγονός τὸ σῶμα τοῦ Λόγου, παθῶν μὲν εὐθύς τῶν καθ' ἡμᾶς ἀπηλλάττετο, καὶ τῶν εἰς φαυλότητα κινήματων τὸ κέντρον ἀπεσκευάζε το· μετεστοιχειοῦτο δὲ ὡσπερ πρὸς θεοπρεπῆ καὶ ἀπόρρητον καθαρότητα, νεκρουμένης ἐν αὐτῷ τῆς ἁμαρτίας, καὶ οἷον ἐκ βάθρων αὐτῶν κατασειομένης τῆς ἡδονῆς. Ὅσπερ γὰρ θανάτου κρεῖττον ἦν, ὅτι ζωῆς τῆς κατὰ φύσιν γέγονε σὰρξ, κατὰ τὸν ἴσον, οἶμαι, τουτῶι τρόπον τὴν τῆς ἁμαρτίας πεπάτηκε δύναμιν. Ἴδιον γὰρ ἦν τοῦ μὴ εἰδότος ἁμαρτίαν. Καὶ ἀληθῆ τὸν

Λόγον ἀποφαίνει γεγραφῶς ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· "Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἀμαρτίας, καὶ περὶ ἀμαρτίας κατέκρινε τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα." Καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστι "τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου;" φαίη ἂν, οἶμαι, τίς· Θεοῦ γὰρ νόμου καλοῦντος εἰς ἐγκράτειαν ἀποφέρει πρὸς τὸ ἐναντίον ἢ τῆς σαρκὸς φύσις, αἰεὶ πρὸς ὀρέξεις παραθήγουσα τὰς μυσαρωτάτας. Ἄλλ' ὅ γε τῶν ὄλων Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας, οὐ γυμνὸν καὶ ἀσώματον, καὶ τὸ φρικτὸν καὶ ἀπρόσιτον τῆς θείας ἑαυτοῦ δόξης ἀπαστρέπτοντα φῶς, καθέντα δὲ μᾶλλον ἑαυτὸν οἰκονομικῶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ οἰστὸν παρέχοντος δι' ὁμοίου σώματος, κατέκρινε τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. Ἀνήρηται γὰρ, ὡς ἔφην· ὥστε καὶ ἔξω σαρκὸς γενέσθαι δοκεῖν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἡγιασμένους, καὶ τὸ θεῖον αὐτοὺς καταπλουτήσαντες Πνεῦμα. Γράφει δὲ ὧδε πάλιν ὁ σοφώτατος Παῦλος· "ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ Πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. Εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἐν ὑμῖν Χριστὸς, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ τὴν ἀμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην." γ'. Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἄνωθεν εὐκλείας τοὺς ἐραστάς, καὶ τοὺς ἔτι μάλιστα θεοφιλῶς διαβιοῦν ἡρημένους, ἀρτίως ἔχοντας εἰς εὐσέβειαν ὁραῖσθαι προσήκει, προσεποίσομεν ἀναγκαίως τῆς ἐγκρατείας ἀυχήμασι καὶ τοὺς τῆς ἐτέρας ἐπιεικείας τρόπους, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην, τὴν φιλαλληλίαν, καὶ τὸ δεῖν ἐτοίμως ἐλεεῖν τοὺς ἀφορήτω πενία κατισχισμένους. Ἐφη γὰρ ποῦ ὁ Χριστός· "Γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὅτι ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν." Παρεγ γυνᾶ δὲ καὶ νόμος ἡμῖν ὁ διὰ Μωσέως· "Ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰ σπλάγχνα σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ ἐπίδω 77.832 μένῳ ἐν σοί." Χρῆμα γὰρ ἐξαιρετὸν ἢ φιλοπτωχία Εἰ δέ τις αὐτὴν ἐν ὀλίγῳ παντελῶς ποιεῖται λόγῳ, καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίαν εἶναί φησι, ἐπαινέσει ποῦ πάντως τὸ ἀπηνὲς καὶ μισάνθρωπον· καὶ τό γε δὴ χρῆναι μὴ συναλγεῖν τοῖς ἐν ἐσχάτῃ ταλαιπωρίᾳ· ἄρ' οὖν οὐχὶ θηριοπρεπὲς τὸ φρόνημα καὶ Θεῷ κατεστῆ γημένον, καὶ μαχομένην ἔχον τὴν φιλοικτίρμονα φύσιν; Ἄλλ' οὐκ ἂν ἐνδοιάσειε τις. Γέγραπται γὰρ ὅτι "Ὁς φράσσει τὰ ὦτα τοῦ μὴ ἐπακούειν ἀσθενοῦς, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακούων." Χρῆ δὲ καὶ ἐτέρως μεμνησθαι διὰ παντὸς τῆς ἐσομένης ἡμῖν μετὰ τοῦτο ζωῆς. Ἄραρε γὰρ, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως καταλήξει πρὸς πέρας ὁ ἐκάστου βίος. Ἄλλ', ὡς ποῦ καὶ Γράμμα φησὶ ἱερὸν, "Οὐδὲν εἰς ἠνέγκαμεν εἰς τὸν βίον, οὐδὲ ἐξενεγκεῖν δυνάμεθα." Βαδιεῖται δὲ τις τῶν μὲν ἐπιγεῖων ἀγαθῶν συναποφῶρων οὐδὲν, ἀπάντων δὲ ὡσπερ ἐστερημένος, καὶ αὐτοῦ δὲ σώματος. Ἄλλ' οἱ μὲν τῆς ἀρετῆς ἐργάται πλοῦτον ἔχουσι τὸν νοητὸν, καὶ τὸ τῆς φιλοπτωχίας συνέκδημον φῶς. Καυχῆσονται γὰρ ἐπὶ τοῦ θεοῦ βήματος, μᾶλλον δὲ αὐτὸς αὐτοὺς ἐπαινέσει Χριστὸς λέγων· "Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπεινάσα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἀσθενής, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἤλθατε πρὸς με· Ἀμὴν γὰρ λέγω, φησὶν, ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε." Ἀκούεις ὅπως ἡ φιλοικτίρμων τε καὶ ἡμερωτάτη φύσις τὸν εἰς τοὺς πένητας ἔλεον ἐφ' ἑαυτῇ γενέσθαι φύσιν; Ἄλλ' ἐπακούση μὲν κατὰ τὸ εἶκος ἀπασοῦν, οἶμαι, τίς τὸ χρῆναί τε φειδοῦς ἀξιοῦν τοὺς ἐν πτωχείᾳ καὶ πόνοις, διανέμειν δὲ τοῖς δεομένοις τὰ κατ' ἰσχύν. Περιενεχθήσεται δὲ πρὸς τὸ ἔχον ἐναντίως καὶ ἀφιλοικτίρμονα νοῦν, ἐκεῖνό ποῦ πάντως διενθυμούμενός τε καὶ λέγων· Εἰ δοῖην ἐτέροις τὰ ἑμαυτοῦ, παῖδας ἀδικήσω τοὺς ἐμούς. Τίνων ἔσονται δεσπότες; πλουτῶ γὰρ οὐ λίαν. Ἄλλ', ὧ βέλτιστε, φαίην ἂν αὐτῷ, λογισμοῦ τοῦ καθήκοντος ἀποκομίζη μακράν. Ἔδει γὰρ, ἔδει διενθυμῆσθαι σοφῶς, ὅτι καὶ ζῶ ἔτι λόγου μὲν τοῦ παντὸς ἀξιοῖ τὴν εἰς παῖδας φιλοστοργίαν, ἔξω δὲ σαυτὸν τῶν ὄντων

οὐ τίθης, οὔτε μὴν εἰς ἅπαν ἀποστερεῖς τῶν εἰς ἀνά παυλαν καὶ τρυφήν. Οὐκοῦν ἔργον ἂν εἴη φρενὸς ἄλη θῶς τῆς παγκάλης, καὶ τῆς ἐσομένης ζωῆς ποιεῖσθαι φροντίδα, καὶ μέτρον ἐλέσθαι τοῦτο δρᾶν· οὐκ ἐξείρ γοντος τοῦ καιροῦ τὴν τῶν πλωτήρων ἀπομιμῆσθαι πρόνοιαν, οἱ τὴν οὕτως εὐρείαν διαπερῶσι θάλασσαν, οὐκ ἡμεληκότες σιτίων, ἢ τῆς ἄλλης εἰς τοῦτο παρασκευῆς· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ χρεῖαν ἔσθ' ὅτε τὰ ἔπιπλα προενθέμενοι. Οὐκοῦν ἐκδημήσειν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἐκάστου μέλλοντος, νοητῶν ἐφοδίων γε νέσθω πρόνοια. Οὐκ ἀδικήσεις τὸν παῖδα τὸν σαυτοῦ 77.833 διὰ τοῦ κατοικτεῖρην τοὺς ἐν ἐνδεία συζωμένους. Οὐ λυπήσεις τὸν διαδεξόμενον, σαυτὸν ἀπαλλάττων κολάσεως καὶ πυρός. "Πολλὰ μὲν γὰρ πταίομεν ἅπαντες· ἐλεημοσύναις δὲ καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι," καθὰ γέγραπται. δ'. Τοῖς τοιούτοις ἡμᾶς μαθήμασιν εὐφρανθῆναι ποιῶν, γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος. Πρὸ μὲν γὰρ τῶν τῆς ἐπιδημίας καιρῶν, ἀχλὺν ἔχοντες τὴν νοητὴν διετελοῦμεν ἐν κόσμῳ, οὐκ εἶδισιν εὐσεβείας, οὐχ ἕτερόν τι τῶν ἄνωθεν ἀγαθῶν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν εἰσοικισάμενοι· οὐ τὴν τῆς δικαιοσύνης ὁρῶντες ὁδὸν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸν τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν ἐπιγινώσκοντες· πλανώμενοι δὲ καὶ κτίσει τὸ σέβας ἀναπέμποντες, καὶ τοῖς ἀνθρώποις πρεπούσης ἔρημοι φρενός. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ἐν τούτοις, κατῴκτειρεν ὁ Δημιουργός. Ἦδει πλατὺ κατὰ πάντων γελῶντα τὸν Σατανᾶν, καὶ καταδραττόμενον μὲν εὐκόλως τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπαμύνοντος οὐδενός, ὑποφέροντά τε ταῖς ἰδίαις ζεύ γλαις, καὶ εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων ἀμογητὶ κατὰσειοντα. Εἶτα νόμον ὠρίσατο τὸν διὰ Μωσέως. Ἄλλ' οὐκ ἦν ἐν νόμῳ τοὺς τῆς ἁμαρτίας διαδράναι βρόχους· οὐκ ἦν ἀποπλύνασθαι τῶν πλημμελημάτων τοὺς μολυσμούς. Παρέδειξε γὰρ ὁ νόμος τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τῆς ἀπάντων ἡμῶν ἀσθενείας ἔλεγχος ὡσπερ τις τέθειτο παρὰ Θεοῦ, καὶ μάρτυς ἡμῶν εἰσελάσει σοφὸς ὁ μακάριος Παῦλος· ἔφη γὰρ οὕτως· "Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λέγει, ἵνα πᾶν στόμα φραγῆ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ, διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας." Καὶ πάλιν· "Νόμος δὲ παρεισηλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ κακόν." Τί δὴ ἄρα φῆς, ὦ μακάριε Παῦλε; τὸν διὰ Μωσέως, εἶπέ μοι, γράφη νόμον; ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας παρεισδύναι φῆς, ἵνα πλεονάσῃ τὸ κακόν; Διδάσκαλος οὖν φαν λότητος εἴη ἂν, εἰ πεπλέονακε δι' αὐτοῦ τὸ κακόν. Ἄλλ' οὐ τοῦτό φησιν ὁ πνευματοφόρος. Ἐφη γὰρ πάλιν αὐτός· "Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὁ νόμος ἁμαρτία; Μὴ γένοιτο. Ἄλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω, εἰ μὴ διὰ νόμου. Τὴν τε γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἴδεν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, Οὐκ ἐπιθυμήσεις." Οὐκοῦν ἁμαρτίας διδάσκαλος ἦκιστα μὲν ὁ νόμος· ἔλεγχος δὲ, ὡς ἔφην, τῆς τῶν ὑπὸ νόμον ἀσθενείας ἦν, καὶ τοῦ κατασίνεσθαι πεφυκὸς παραδεικτικός. Ὅνπερ δὲ τρόπον οὐκ ἂν αἰτιάσαιτο τις τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος τὸ φῶς, ὅτι καὶ βόθρους ὁρᾶσθαι ποιεῖ, καὶ τὰ ἐν ταῖς τριόδοις διεῖρημένα, καὶ τοῦ περιπτέειν αὐτοῖς ἀπαλλάττει τοὺς διελαύνοντας· οὕτως οὐκ ἂν, οἶμαι, τις εὖ φρο νῶν τὸν θεῖον γράψαιτο νόμον, ὡς ἁμαρτίας ἡμῖν 77.836 ἐμποητικόν· καταθαυμάσει δὲ μᾶλλον ὡς ἐναργὲς ἀποφαίνοντα τὸ τελοῦ· εἰς ὄνησιν. Ἄλλ' εἰσεκομίσθη, φησὶν, "ἵνα πᾶν στόμα φραγῆ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ." Ἐπειδὴ γὰρ διὰ πολὺν ἄγαν ἀσθενείαν, καὶ τὸ λίαν εὐκατακόμιστον εἰς τὸ πλημμελές, οὐδεὶς ἐπλήρου τὸν νόμον, ὑπόδικος γέγονε πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ, μονονουχὶ συνελαύνοντι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς γε τὸ χρῆναι λοιπὸν τὴν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ διψῆσαι χάριν. Δίκαιοι γὰρ ἡμεῖς "οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἀ ἐποίησαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος," καθὰ γέγραπται. Προσεμπεδοῖ δὲ τὸν λόγον καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος ἐπιστέλλων ὡδί· "Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. Δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ, διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας. Οὐ γὰρ ἐστὶ διαστολή. Πάντες γὰρ ἡμαρτον, καὶ

ὕστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δι καιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυ τρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ." Ἴνα τοίνυν ἐλευθέρους ἡμᾶς ἀποφήνη, καὶ ποιῆς καὶ δίκης, καὶ τῆς ἐκείνου καταβοῆς, γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἄνθρωπος ἀληθῶς, ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγος, μεμενηκῶς ὅπερ ἦν, ὁ ἐλεύθερος ἐν δούλοις, ὑπὸ νόμον ὁ νομοθέτης, μεθ' ἡμῶν εἰς γένεσιν σαρκικὴν καὶ τὴν ἐν χρόνῳ τετελεσμένην ὁ τῶν αἰῶνων ποιητής. Ἐπελάβετο γὰρ σπέρματος Ἀβραάμ, καὶ κεκοινώνηκεν αἷματος καὶ σαρκός, ὁ κατὰ φύσιν ἰδίαν σῶμα τος, ἵνα χρηματίσας ἡμῶν ἀδελφός, τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἀποφήνη κοινωνούς, ἀγιάσας τε τῷ ἰδίῳ Πνεύματι, καλέσῃ λοιπὸν ἀδελφούς τε καὶ ἐλευθέρους. Οὕτω γὰρ πού φησι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις: "Ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε. Οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους." Τούτων τοιγαρ οὖν ἀπάντων ἀμνημονήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν ἀρνούμενοι, παρ ἔδοσαν μὲν Πιλάτῳ, καὶ σταυροῦσθαι παρεκάλουν. Ὁ δὲ Θεὸς ὢν φύσει καὶ παναλκῆς, ἐνήκεν ἐκὼν τοῖς τοῦ θανάτου βρόχοις τὸ ἴδιον σῶμα, ἵνα καὶ ἡμᾶς ἐξέλῃται, διαρρήξας αὐτούς. Τριήμερος γὰρ ἀνεβίω, κηρύξας τοῖς ἐν ἄδου πνεύμασι, καὶ εἰρηκῶς "τοῖς ἐν δεσμοῖς, Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, Ἀνακαλύφθητε." Εἶτα τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις ἑαυτὸν ἐμφανῆ καταστήσας, εἰρηκῶς τε σαφῶς: "Πορευ θέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, διδάσκοντες τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν," ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν οὐρα νοῖς Πατέρα, καὶ τοῖς τῆς ἰδίας θεότητος ἐναμβρῦ νεται θάκοις, ἥξει τε κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. Ὡς οὖν ἀπολογησόμε νοι, παραστησόμενοί τε τῷ βήματι αὐτοῦ, διὰ πάσης ἐπεικειας τὸν οἰκεῖον ἀποκαθάρωμεν βίον, ἀκλινῆ τὴν πίστιν τηρήσωμεν, ἐλεοῦντες πτωχοὺς, 77.837 ἐπισκεπτόμενοι χήρας, τοὺς ἐν δεσμοῖς κατοικτεῖ ροντες, συναλγοῦντες τοῖς ἐν ἰδρῶσι καὶ πόνοις, τὴν φιλαλληλίαν ἐπιτηδεύοντες, τὴν ἀγάπην τὴν εἰς Θεόν τε καὶ ἀδελφούς, καὶ τοῖς τῆς σαρκός ἐπιτιμῶντες πάθεισιν. Οὕτω γὰρ, οὕτως ἐορτάσωμεν καθαρῶς, ἀρχόμενοι μὲν τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τρίτης τοῦ Φαμενώθ μηνός: τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριῶ δους Πάσχα, ἀπὸ ὀκτωκαιδεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδος τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐσπέρα σαββάτου, κατὰ τὸ ἔθος, ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ Κυριακῇ, τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, συν ἀπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἐπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεν τηκοστῆς. Οὕτω γὰρ καὶ τότε τρεφόμενοι τοῖς λόγοις τῆς ἀληθείας ὠφεληθησόμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, δόξα καὶ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ΄.

α΄. Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, διὰ τῆς τοῦ νόμου σκιᾶς προαναφαίνων ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκραίφ νέστατον κάλλος, καθάπερ ἐν πίνακι προκαταγρά φων ἐντέχνῳ, διὰ τῆς ἀρχαίας ἐντολῆς, πρὸς τὸν ἱερὸν ἔφη Μωσέα: "Ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας ἐλατάς: ἀργυρᾶς ποιήσεις αὐτάς, καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν τὴν συναγωγὴν, καὶ ἐξαίρειν τὰς παρεμ βολάς." Ἐλαταὶ μὲν οὖν αἱ σάλπιγγες, ὑποδηλοῦν τος ἡμῖν τοῦ πράγματος ὅτι μὴ μέχρι σκιᾶς καὶ αἱ νίγματος τοῦ κατὰ τὸν νόμον μεμέτρηταί τε καὶ ἔστι τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μυστηρίων ἢ δήλωσις, πε ποίηται δὲ μᾶλλον καταβραχὺ τὴν ἐπίδοσιν, ἐπὶ τὸ ἄμεινόν τε καὶ ἀληθέστερον. Προκόπτει γὰρ ἀεὶ πως τὸ ἐλαυνόμενον. Ἀργυραὶ δὲ, ὅτι λαμπρός τε καὶ καθαρῶτατος, καὶ μὴν καὶ ἀπάσης κηλίδος ἀπηλ λαγμένος ὁ περὶ αὐτοῦ γέγονε λόγος, καὶ νῦν ἔστι τοιοῦτος ἐν

Ἐκκλησίαις. Ἀλλὰ τίνες ἄρα καὶ οἱ ταῖς σάλπιγξι κεκρημένοι, σαφηνιεῖ πάλιν τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν. Ἔφη γὰρ οὕτω· "Καὶ οἱ υἱοὶ Ἀαρῶν οἱ ἱερεῖς σαλπιουσι ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἔσται ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν." Τῷ γὰρ ἱερῷ τε καὶ ἀπολέκτῳ γένει, καὶ τοῖς τῆς θείας λειτουργίας αὐτῶν χήμασι κατεστεμμένῳ, τὸ Χριστοῦ λαλεῖν μυστήριον, πρέπει ἂν εἰκότως, καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς κατα σημαίνειν ἀεὶ τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο τῆς εἰς οὐρανὸν πολιτείας ἄξιοι, τῶν γηϊνῶν ἀπαίροντες, καὶ πρὸς εὐσεβῆ καὶ ἐξαίρετον πολιτείαν μεθορμιζόμενοι, καὶ κατανδριζόμενοι τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν, καὶ τοῖς πολεμοῦσι τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ νεανικῶς ἀντ' ἐξάγοντες, ἑορτάζοντες δὲ καὶ τὰς ἑορτὰς αὐτοῦ κα θαρῶς, καὶ ἀμωμήτως, καὶ "Οὐκ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ," καθὼς γέγραπται, "ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινίας καὶ ἀληθείας. Καὶ τοῦτο ἡμῖν αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων διεκὴ ρυξέ Δεσπότης λέγων· Ἐὰν ἐξέλθητε εἰς πόλεμον 77.840 ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς καθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημάνητε ἐν ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀνα μνησθήσεσθε ἔναντι Κυρίου, καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νομηνιαῖς ὑμῶν σαλπείτε ταῖς σάλπιγξιν ἐπὶ τοῖς ὀλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν. Καὶ ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις ἔναντι τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν." Ὅπλα μὲν γὰρ οὐ σαρκικὰ τοῖς ἀγίοις· δυνατὰ δὲ μᾶλλον τῷ Θεῷ, καὶ τῆς παντευχίας ὁ τρόπος, οὐκ ἐν ὄρατοῖς τε καὶ αἰσθητοῖς ἔστι πράγμασιν, ἀλλ' ἐν δυνάμει Πνεύματος, καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀγιασμοῦ καὶ ἐν ὀρθότητι καὶ ἀκριβείᾳ δογμάτων. Ἔδει γὰρ αὐτοὺς τὸν θῶρακα τῆς δικαιοσύνης ἔχειν, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ μέντοι τὸ τῆς εὐδοκίας ὄπλον, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὃ ἔστι ῥῆμα Θεοῦ. Τοῦτό τοι πάντας, καὶ μάλα ῥαδίως, καταπτοήσει τοὺς ἐχθρούς. Τοῦτο τοὺς ἐπαίροντας εἰς τὸ ὕψος τὸ κέρας, καὶ λαλοῦντας κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, οἰκτροὺς καὶ κατερρίμμενους καὶ ἀσυνέτους ὄντας ἀποφανεῖ, μᾶλλον δὲ δυσσεβείας ἀπάσης ἐπίμεστον ἔχοντας γλωτταν, ἵνα καὶ λέγηται περὶ αὐτῶν· "Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν, ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει." Χρησώμεθα τοίνυν κατ' αὐτῶν ταῖς σάλπιγξιν, τουτέστι, τοῖς τῆς ἀληθείας ἱεροῖς τε καὶ ἀμωμήτοις κηρύγμασιν. Ἀλλὰ γὰρ εἰ προσάγοιμεν τὰς πνευματικὰς θυσίας τῷ πάντων Σωτῆρι Θεῷ, τὰς ἐπινικίους ὠδὰς ἀναμέλψωμεν, τῷ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γενομένῳ, καθιγμένῳ δὲ καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ. Θεὸς γὰρ ὧν κατὰ φύσιν ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς "Λόγος, γέγονε σὰρξ," οὐχ ὅπερ ἦν ἀποβαλὼν, μὴ γένοιτο, προσειληφῶς δὲ μᾶλλον ὅπερ οὐκ ἦν, ἵνα καὶ ἡμᾶς μεταστοιχειώσῃ πρὸς τὴν ἀμείνω τε καὶ εὐκλεεστέραν ζωὴν· "Πλούσιος γὰρ ὧν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ πλουτήσωμεν." Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν ὄλων Σωτὴρ, καὶ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος, ὁ ἐν ἰσότητι τῇ κατὰ πᾶν ὅτιοῦν τῇ πρὸς αὐτὸν διαπρέπων, ὁ σύνθρονος καὶ ἰσοκλεῆς αὐτῷ, τὸ τῆς κενώσεως οὐκ ἀπόβλητον ἐποιεῖτο μέτρον οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς. Οἱ δὲ τῶν ἀνοσίων δογμάτων εὐρεταί, "οἱ ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία," μικρὰ φρονούντες περὶ αὐτοῦ, καὶ χαμαιρρίφῃ, τὴν τοῦ μυστηρίου κατασειοῦσιν δόξαν, εἰς τὸ μὴ εὖ πεποιῆσθαι δοκεῖν, τό γε ἦκον ἐπ' αὐτοῖς· μονονουχὶ δὲ καταμειδιῶσιν οἱ τὰ λανες τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ὡς ἐνδὸν αὐτοῖς τὰ ἀμείνω βουλευέσθαι ἐπιτηδεύοντες· καὶ στόμα λαλοῦν με γάλα κατὰ τὸν τῆς ἀνομίας υἶδον, οὗ καὶ πρόδρομοι γενέσθαι τεθαρρήκασιν. Ἀτιμάζουσι μὲν τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Μονογενοῦς· οὐ Θεὸν δὲ κατὰ ἀλήθειαν ἀποτεκεῖν κατὰ σάρκα τὴν ἀγίαν λέγουσι Παρθένον, καίτοι τοῦ ἀγίου βοῶντος εὐαγγελιστοῦ· "Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο." Ἐνοικῆσαι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπῳ φασὶ τὸν τοῦ Πατρὸς Λόγον· ἵνα ἐν τάξει προφητῶν ὁ Σωτὴρ εὐρίσκηται θεοφόρος ἄνθρωπος, ἢ τάχα που καὶ πλέον οὐδὲν τῶν καθ' ἡμᾶς ἔχων ἐν τούτῳ. 77.841 Ἐναυλίζεται γὰρ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὁ τῶν ὄλων Θεός, καὶ μαρτυρήσει γράφων ὁ σοφὸς Ἰωάννης· "Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἔστιν, ὅτι ἐκ τοῦ Πνεύματος

αὐτοῦ ἔδωκεν ἡμῖν." Τί οὖν ἔτι τὸ περιττὸν ἐν Χριστῷ νοεῖται παρὰ τοὺς ἄλλους, εἰ καὶ αὐτὸς ἦν ἄνθρωπος, ἐνοικοῦντα φορῶν τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, οὐκ αὐτόχρημα κατὰ ἀλήθειαν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ Θεὸς ἀληθινὸς καὶ μετὰ σαρκός; Ὑπέμεινε γὰρ κατὰ σάρκα τὴν γέννησιν, καὶ μεμὲ νηκε Θεὸς, γενόμενος καθ' ἡμᾶς. Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν φρονεῖν οὐκ ἀνέχεται τῶν ἑτεροδόξων ὁ νοῦς. Δια πτύοντες γὰρ ὡς ἕωλον τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον, καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν κεφαλαῖς πικράν τε καὶ δυσδιάφυκτον καταχέοντες δίκην, ὡς ἐν μεθέξει καὶ κατὰ χάριν ἀπονέμουσι τῷ Χριστῷ τὸ τῆς υἰότητος ὄνομα, καὶ διορίζουσιν ἀμαθῶς εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς ἀποδιστάντες αὐτὸν τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ψιλὴν τε αὐτῷ συνάφειαν κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν ἀπονέμουσι μόλις, τὴν ὡς ἐν ἰσότητι τῆς ἀξίας. Ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως φρονεῖν δεδιδάγμεθα, οὐδὲ ταῖς ἐκείνων ἀβελτηρίαις προσεσχηκότες, αὐτοὶ τὸν οἰκεῖον καταφθεροῦμεν νοῦν. "Ἔστι γὰρ, ἔστι, καθά φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, εἷς Θεὸς ὁ Πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ." ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἢ γνῶσις. Οὐκοῦν ἀκουέτωσαν οἱ παράσημον ἔχοντες ἐπὶ Χριστῷ τὴν πίστιν, καὶ γνώσεως τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀληθοῦς ἀμοιρήσαντες, "Πορευέσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ ἧ ἐξεκαύσατε." Βαδιούμεθα γὰρ ἡμεῖς τὴν εἰς εὐθύ τε καὶ ἀδιάστροφον τῆς πίστεως ὁδόν. Καὶ πορευόμεθα τὴν βασιλικὴν οὐκ ἐκκλίνοντες δεξιὰ, οὔτε μὴν εἰς εὐώνυμα. Ὁμολογοῦμεν γὰρ, ὅτι Θεὸς ὢν ὁ Λόγος, γέγονε σὰρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος, οὐκ ἄψυχον οὐδὲ ἄνουν σῶμα λαβὼν· ἐψυχωμένον δὲ μᾶλλον καὶ ἔνουν, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ἐνωθεῖς, δίχα μόνης τῆς ἀμαρτίας, ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσκομίση τῷ Πατρὶ τὴν λογικὴν εὐοσμίαν, καὶ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀποθανῶν, πάντας ἑαυτῷ κατακτήσεται, καὶ δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Ὡς γὰρ γράφει ὁ θεσπέσιος Παῦλος, "Εἰς τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ." Εἰ δὲ κεκυρίευκε τῆς ὑπ' οὐρανὸν, ἀποθανῶν μὲν σαρκί, ζωοποιήσας δὲ ὡς Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ ναόν· οὐκ ἄρα ψιλὸς ἄνθρωπος, συναφεία Θεοῦ τῇ κατὰ μόνην τὴν ἀξίαν τετιμημένος νοοῖτο ἂν εἰκότως, ἀλλὰ Θεὸς ἀληθινός, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ, πᾶσαν ὑπὸ πόδας ἔχων τὴν κτίσιν. Συνεδρεύει γὰρ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ μετὰ σαρκός· "Κάμπει τε αὐτῷ πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογεῖται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός." Καὶ ὁ μὲν τῆς ἀληθείας ἐν τούτοις λόγος, καὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως ἢ παράδοσις, ταύτην ἔχει τὴν ὁδόν. Προσέχοντες δὲ πνεύμασι πλάνοις, καὶ ἀνδράσι τὸν νοῦν κεκαυτηριασμένοις, καθά φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος, τῶν ἀσυνέτων τινὲς περὶ τὴν 77.844 πίστιν ἐναυάγησαν, καὶ τὰ τῆς δυσσεβείας ὄπλα κεκινήκασιν κατὰ τῶν ὀρθῶν φρονεῖν εἰωθότων, πολυτρόποις βάλλοντες ἐπιβουλαῖς καὶ τὸ τῆς βασκανίας ἐντείνοντα τόξον. Ἀλλ' ὡς φησιν ὁ μακάριος Ψαλμῶδός, "Βέλη νηπίων ἐγενήθησαν αἰ πληγαὶ αὐτῶν, καὶ ἐξησθένησαν ἐπ' αὐτοὺς αἱ γλῶσσαι αὐτῶν." Οὐ γὰρ ἠρέμησεν ἡ ἀγία πληθὺς τῶν ἀπανταχόσε σεπτῶν ὁρέων τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' εἰς ἕνα πάντες συναγὴ γερμένοι χορὸν, καὶ ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, καθά γέγραπται, "ὑποδησάμενοί τε τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης," τουτέστι Χριστοῦ, ἀνατείναντές τε "τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ," τὸ τῶν ἀνοσίων κατελήϊζοντο στίφος, τὸ ἐν Ψαλμοῖς ἐκεῖνο βοῶντες· "Οἱ ἐχθροὶ Κυρίου ἐψεύσαντο αὐτῷ· καὶ ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα." β'. Τοιοῦτόν τι πεπραχθαί φαμεν ἐν τοῖς ἄνωθεν καιροῖς, παιδαγωγοῦντος ἔτι Μωσέως τὸν κατὰ σάρκα Ἰσραήλ. Ἐξήσεν μὲν ἐξ Αἰγύπτου τῆς τῶν πλεονεκτησάντων ὠμότητος ἀποπεμπάμενοι τὸν ζυγόν· ἐπειδὴ δὲ ἠυλίζοντο πούκατὰ τὴν ἔρημον, οὐκ ἀφθόνητοι μεμενήκασιν, οὔτε μὴν ἰδρωτὸς δίχα καὶ πόνων πρὸς τὴν ἐπηγγελμένην αὐτοῖς διέτρεχον γῆν. Γέγραπται δὲ, ὅτι "Ἦλθε δὲ Ἀμαλήκ, καὶ ἐπολέμει Ἰσραὴλ ἐν Ῥαφιδείμ· εἶπε δὲ Μωσῆς τῷ Ἰησοῦ· Ἐπίλεξαι σεαυτῷ ἄνδρας δυνατοῦς, καὶ ἐξελεθῶν παράταξαι τῷ Ἀμαλήκ αὔριον. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἔστηκα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, καὶ

ἡ ράβδος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ χειρί μου. Καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς, καθάπερ εἶπεν αὐτῷ Μωσῆς· καὶ ἐξεληθὼν παρετάξατο τῷ Ἄμα λήκ. Ἐπειδὴ δὲ παρετάξατο, καὶ νενίκηκεν ὁμοῦ τοῖς ἐξελεγμένοις ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, φησὶ, Κύριος πρὸς Μωσῆν· Κατάγραψον τοῦτο εἰς μνημόσυνον εἰς βιβλίον, καὶ δὸς εἰς τὰ ὦτα Ἰησοῦ, ὅτι ἀλοιοφῆ ἐξαλείψω τὸ μνημόσυνον Ἄμαλήκ ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανόν." Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐν σκιαῖς καὶ τύποις· σκιά γὰρ ὁ νόμος. Ἐν δέ γε τοῖς καθ' ἡμᾶς πράγμασι, καταθαυμάσαι τις ἂν, καὶ γυμνὸν καὶ ἀκατασκίαστον βλέπων τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος. Ὡπλίσθη καὶ νῦν κατὰ τοῦ κατὰ τὴν ἀλήθειαν Ἰσραὴλ ὁ ἐπάρατος Ἄμαλήκ, ὁ τῆ τοῦ Σωτῆρος εὐκλεία μαχόμενος, καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν μυστηρίου τὴν δύναμιν ἐπιχειρῶν ἀνατρέπειν. Ἄλλ' ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ τοὺς ἐξελεγμένους συνενεγκῶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀντετάξατο καὶ νενίκηκεν· ἀλοιοφῆ δὲ "ἐξαλείψει τὸ μνημόσυνον Ἄμαλήκ ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανόν." Μάχεται γὰρ αὐτῷ κρυφαῖα χειρὶ· καὶ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευσάντων ὑπερασπίζει, λαμπρὰν καὶ ἀκιβδηλεύτον ταῖς ἀπάντων καρδίαις τῶν ἑαυτοῦ μυστηρίων ἐνιδρύσας τὴν γνῶσιν. γ'. Οὐκοῦν ἐορτάζωμεν, ὡς ἡσθενηκότων ἐχθρῶν, ὡς καθηρημένου τοῦ Σατανᾶ, ὡς τῆς Ἐκκλησίας κε καθαρμένης· ὡς οὐδενὸς ἔτι λέγοντος οὐκ εἶναι Θεὸν 77.845 κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουήλ, ὁμολογούντων δὲ μᾶλλον ἀπάντων τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἀκαταπαύστοις χεῖλεσιν ἀνατιθέντων αὐτῷ τὰς δοξολογίας. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτω σοι, καὶ ψαλάτω τῷ ὀνόματί σου." Κατήργηκε γὰρ τὸν ἄγαν ἐκ πολλῆς ὑπεροψίας λέγοντα Σατανᾶν· "Τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρί μου ὡς νοσσιὰν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἄρῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεται ἢ ἀντίπη μοι." Συγκαθεῖλε δὲ αὐτῷ καὶ αὐτὸ τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ἀνηρημένης τῆς ἀμαρτίας. "Δεδικαιώμεθα γὰρ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου διὰ τῆς ἀρχαίας ἐντολῆς, ἀλλὰ διὰ πίστεως τῆς εἰς αὐτὸν," καὶ τῆς ὑπὲρ νόμον ἡμερότητας. "Τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει· τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Καὶ διακονία μὲν ἢ κατακρίσεως" ὁ Μωσέως ὠνόμασται, καὶ μάλα ὀρθῶς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν νόμῳ δικαιοῦται παρὰ Θεῶ. Διακονία δὲ τῆς δικαιοσύνης ἢ διὰ Χριστοῦ πεπίστευται χάρις. Καθῆκε γὰρ ἑαυτὸν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος εἰς ἐκούσιον κένωσιν· καὶ συνανεστράφη τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἄνθρωπος, γέννησιν ὑπομείνας τὴν [κατὰ] σάρκα διὰ τῆς ἀγίας καὶ Θεοτόκου Παρθένου· ἵνα ταῖς ὑπὲρ νόμον εἰς ἡγήσει μετασκευάσῃ πρὸς τὰ βελτίω τοὺς εἰς αὐτὸν πεπιστευκότας, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας καταδείξας τὴν ὁδὸν, γνησίους ἀποφήνη προσκυνητὰς. "Πνεῦμα γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν." Χρῆναι δὲ φημι τοὺς, οἵπερ ἂν εἶεν ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ, καὶ τῆς ἐν πνεύματι τε καὶ ἀληθείᾳ λατρείας ἐργάται γνήσιοι, πάντα μὲν ἀποσειεσθαι μολυσμὸν, ψυχῆς δὲ λέγω καὶ σώματος· πειρασθαι δὲ κατορθοῦν, καὶ μάλα προθύμως, τὰ δι' ὧν ἂν εἶεν αἰτίας ἀπάσης ἀπηλλαγμένοι. Ἄγιους γὰρ εἶναι προσήκει καὶ τῷ σώματι, καὶ τῷ πνεύματι. Οὐκοῦν κατανεκρῶσωμεν ἡδονὰς· καὶ μὴ σαρκικῶν ἤττονα παθῶν τὸν οἰκεῖον ἔχωμεν νοῦν· φρονοῦντα δὲ μᾶλλον τὰ τοῦ πνεύματος, καὶ πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας κατακιβδηλεύειν εἰδότα· προσενευκότα δὲ μᾶλλον ἀγαθῷ παντὶ πράγματι, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἀμαρτίαν ὡς ἀπωτάτω ποιεῖσθαι σπουδὰ ζοντα. Καταθέλγουσι μὲν γὰρ αἱ τοῦ σώματος ἡδοναὶ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ καταληϊζονται νεανικῶς τὰς τινῶν καρδίας, μονονουχὶ πολεμίων δίκην ἀγρίως εἰσβάλλουσαι. Ἄλλ' οἱ τῷ θεῷ φόβῳ τεθωρακισμένοι, τὰς τῶν τοιούτων παθῶν ἐφόδους μονονουχὶ γελῶντες, φασί· "Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι σάρξ." Ἀποφέρει δὲ γνώμη εἰς τοῦτο αὐτοὺς, καὶ μέντοι καὶ εὐσθενείας τῆς πνευματικῆς, ὁ πάνσοφος Παῦλος ἐπιφωνῶν· "Νεκρῶσατε τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν." Κατορθοῦται δὲ τοῦτο διὰ πόνων, ὧν ἂν τις ἔλοιτο χρῆναι θαυμάζεσθαι, καὶ τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἐπαινουμένοις ἀναθήσαιο ψῆφον. Οὕτω πάλιν αὐτὸς πούφησιν ὁ θεσπέ

77.848 σιος Παῦλος· "Υπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλ ἀγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γέ νωμαι." Χαίροντες τοίνυν ὡς ἀπάσης ἀρετῆς ἔργα ται, τὴν πάναγνον ἀληθῶς καὶ ἀγίαν προσδεξώμεθα νηστείαν, τὴν ἀπάσης εὐταξίας τροφὸν, τὴν ἀγία σμοῦ μητέρα, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐμενείας πρόξενον. Κατήκοντες δὲ τὸ σῶμα ταῖς ἀσιτίαις, προσεπάγωμεν ἀναγκαίως τῆς ἐπιεικείας τοὺς τρόπους. Ἐσόμεθα γὰρ οὕτω τέλειοι καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμε νοι. Φιλεῖ γὰρ πως ἀεὶ τοῖς τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως πόνοις ἀκολουθεῖν, καὶ τὰ ἐξ ἔργων ἀγαθῶν ἀυχήματα. Τοῦτο τῆς εὐσεβείας τὸν ἀθλητὴν ταῖς παρὰ Θεοῦ στεφανώσει ψήφοις· τοῦτο τῆς ἄνω κλήσεως προξενήσει τὸ βραβεῖον τοῖς ἀνδριζομένοις ἐν ὑπομο νῆ. "Οὐκοῦν, ἕως καιρὸν ἔχομεν, ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας." δ'. Ταῦτα διδάξων ἡμᾶς ἐπέφανεν ὁ Μονογενῆς ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' οὐ συνῆκεν ὁ Ἰσραὴλ τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν· καίτοι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον ὡς ἐν σκιαῖς καὶ τύποις τοῦ νόμου προ αναφήναντος, διακεκραγόντων δὲ πολυτρόπως καὶ τῶν ἀγίων προφητῶν. Οὐκοῦν ἀκουσάτωσαν τὴν ἐπ' αὐτῷ νοσήσαντες ἄγνοιαν· "Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν· Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. Ἐγὼ βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐ τοῦ. Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαὸς με οὐ συν ἤκεν." Ἐδίωκον γὰρ ἐγκαλοῦντές τε καὶ λέγοντες· "Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας· ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν." Λεγέσθω δὴ οὖν περὶ αὐτῶν, καὶ μάλα εἰ κότεως· "Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλὸν, λαὸς πλήρης ἀμαρ τίας, σπέρμα πονηρὸν, υἱοὶ ἄνομοι· ἐγκατελίπετε τὸν Κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν Ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ." Καίτοι γὰρ δέον ὁμολογεῖν, ὅτι καὶ Θεὸς ἐστι, καὶ τῶν ὄλων Κύριος· καὶ μὴν ἐκ τῶν παραδόξως ἀπο τελουμένων τὴν ἄφραστον αὐτοῦ καὶ θεοπρεπῆ δύ ναμιν ἐπιγινώσκοντας, τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λέγειν· "Ἴδου οἶδε ἡμεῖς ἐσόμεθά σοι, ὅτι σὺ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶ," πεπράχασι μὲν τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἐπεφύοντο δὲ πικροὶ καὶ δεινοὶ, ποτὲ μὲν ἐκτόπως διαλοιδορεῖσθαι σπουδάζοντες, "Σαμαρείτην τε καὶ οἰνοπότην," καὶ μὴν καὶ ἐκ πορνείας αὐτὸν γεγε νῆσθαι λέγοντες· ποτὲ δὲ λίθοις τῶν τῆς Ἰουδαίας ὄρων ἐκπέμποντες, καὶ τελειῶντες ἐσταύρωσαν. Κατέσειον δὲ τὰς κεφαλὰς ἐπ' αὐτῷ, καὶ δὴ καὶ ἔφασκον· "Ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν· εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ." Ὅσον μὲν οὖν ἤκεν εἰς γε τὸ ἐκείνων ἐγχείρημα, τὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτόνασιν ἀρχηγόν. Ἄλλ' οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θανάτου, καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Πέτρος. Καθικόμενος γὰρ ἐν τοῖς κατωτάτοις τοῦ ἄδου μυχοῖς, καὶ "διακηρύξας τοῖς ἐκεῖσε πνεύμασιν, 77.849 ἐξήγαγε μὲν τοὺς πεπεδημένους ἐν ἀνδρεία," καθά φησιν ὁ μακάριος Δαβίδ· ἀνεβίω δὲ τριήμερος, ζωο ποιήσας ὡς Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ ναὸν, "καὶ ἀπαρχὴ γε γονῶς τῶν κεκοιμημένων, καὶ πρωτότοκος ἐκ νε κρῶν," ἵνα τὴν ἀνθρώπου φύσιν θανάτου καὶ φθο ρᾶς ἀποφήνη κρεῖττονα, καὶ εἰς μακραίωνα μετα στοιχειώση ζωὴν. Ἐμφανῆ δὲ καταστήσας ἑαυτὸν τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρα νοῖς Πατέρα καὶ Θεὸν, καὶ κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς ὑψηλοῖς· τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, "Ἐως οὗ τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ." Καταβήσεται δὲ κατὰ καιροὺς ἐξ οὐρανῶν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, ἵνα κρίνη ζῶντας καὶ νεκρούς. Ταῦτα τοίνυν εἰδότες, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παν τὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Ἐπιτελέσω μεν ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ, πάντα τρόπον εὐσε βείας ἐπιτηδεύοντες, ὀρθὴν καὶ ἀκαπήλευτον τὴν εἰς αὐτὸν τηροῦντες πίστιν, χήρας ἀνακτώμενοι, ὄρφα νοὺς παραμυθούμενοι· τοὺς ἐν πτωχεῖα τοῖς ἐνοῦσι κατὰ δύναμιν θεραπεύοντες· συναλοῦντες τοῖς ἀλ γυνομένοις, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώμασι· μνημο νεύοντες τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι. Οὕτω γὰρ, οὕτω νηστεύσομεν καθαρῶς, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ

ἑβδόμης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ δευτέρας τοῦ Φαρμουθὶ μηνός· περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆ ἑβδόμῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἔσπε ρα βαθεῖα κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις· ἑορτάζοντες δὲ τῆ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ Κυριακῇ τῆ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γάρ, οὕτως εὐδοκιμήσομεν, καὶ τὰς ἑαυτῶν παραθησὸ μεθα ψυχὰς τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ΄.

α΄. Ἐν μὲν ἐμοί γε καὶ λίαν θυμῆρες, ἀδελφοί, τῆς ἀγίας ἡμῶν πανηγύρεως καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ποιουμένῳ τὴν δῆλωσιν, τοῖς συνήθεσι κε χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς λόγοις, οὐδὲν παραλελοιπότι τῶν ὅσα πρὸς ὠφέλειαν βλέπει πνευματικὴν, καὶ τῆς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ὀρθῆς καὶ ἀπλανοῦς πίστεως τὸ βέβαιον παρατίθεται. Οὕτω γάρ ἂν αὐτὸς μὲν ἐκέρδανα τῆς ἑμαυτοῦ προθυμίας τὴν ὄνησιν, ὑμεῖς δὲ ἀζήμιοι τῶν ὠφελείν δυναμέων διεμείνατε. Ἐπειδὴ δὲ οὐ πάντα τοῖς ἀνθρωπίνοις σκέμμασιν ἐξ οὐρίας τρέχει τὰ πράγματα, οὐδὲ τῶν κατὰ γνώμην εἰς εὐθὺ καταντᾶ πάντῃ τε καὶ πάντως τὸ τέλος, φέρε λέγωμεν ὡς ἔνι τὰ κατεπεῖγοντα, μᾶλλον δὲ ὅσα δύνασθαι παραχωρεῖ τῆς ἐν σκηψάσης ἡμῖν μέχρι καὶ νῦν ἀρρώστιας τὸ μέγεθος. Τοσοῦτον γάρ ἡμᾶς τοῖς ἐξ ἑαυτῆς συμπτώμασι κατεφόρτισεν, ὡς ἀναβοᾶν ἐκεῖνο τὸ παρὰ τῶν ἀγίων μαθητῶν, ὅτε καὶ ἐκινδύνευον τῷ Σωτῆρι, λεχθέν· "Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα." Οἶδα μὲν οὖν. 77.852 ὅτι συνέσει διαπρέποντες, σοφὸν καὶ ἔννοον κέκτησθε φρόνημα τῶν ἀγίων ἡμῶν Πατέρων καὶ παναρίστων διδασκάλων ἐναύλους τὰς παραινέσεις κατέχοντες, ὡς μηδὲν ἡμῖν ἐνδεῖν κατὰ τὸν μακάριον Παροιμία στήν φάσκοντα· "Πάντα ἐνώπιον τοῖς ποιούσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὐρίσκουσι γινώσιν." Πρὸς εἰδότας τοι γαροῦν, θαρρῶν ἀναφθέξομαι. β΄. Ἴδου δὴ καὶ νῦν ὁ εὖσημος καὶ σωτήριος τῆς ἀγίας ἑορτῆς ἐπέστη καιρὸς, ὅτε τῶν παλαιῶν ἅμαρτημάτων τὸ δυσαχθὲς φορτίον ἀποσεισάμενοι, τὸν σωτήριον ζυγὸν ἐκουσίως ὑπεισήλθομεν τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταβάντος Θεοῦ Λόγου, οὐκ ἔτι κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, ἀλλὰ πρᾶϋ καὶ σώζειν εἰδότι τῷ Ἐμμανουὴλ παιδευόμενοι λόγῳ. Οὐκοῦν ἀλλήλοις συγχαίροντες ἐν Ἐκκλησίαις, διὰ τῆς κοινῆς καὶ ἱεραῆς καὶ ὁμοψύχου συνόδου εὐχαριστηρίους ὠδὰς ἀναπέμψωμεν ἐν τῷ λυτρωσαμένῳ πάντας ἡμᾶς Σωτῆρι Χριστῷ, ἐκ τῆς πάλαι προτετριμμένης ἡμῖν κηλίδος, διὰ τὴν τοῦ πρωτοπλάστου παράβασιν, ἀναβοῶντες ἐκεῖνο τὸ πάλαι σοφῶς εἰρημένον, "Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα." Ἐπειδὴ γάρ ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας, τοῦ παραδείσου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ τρυφῆς ἐκπεπτώκαμεν ὑπὸ τὴν πεπονηκότος ἀγανάκτησιν εἰκότως γενόμενοι, καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην καὶ παγχάλεπον ἀκούσαντες φωνήν, "Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση," τῆς διαβολικῆς τυραννίδος ὠφθημεν θήραμα, οὐδὲν πρὸς τὰ ἄνω ἐπιβλέπειν τολμῶντες οἱ δεῖλαιοι. Ποία τοίνυν ὑπελίπετο τοῖς τοῦτο ποιοῦσι σωτηρίας ὁδός; ποία τοῖς παραβεβηκόσι τοῦ Δεσπότη τοῦ ἐντολὴν ἀφορμὴ συγγνώμης ἠύρισκετο, Μόνῃ φιλανθρωπία Θεοῦ οἰκτιρμὸς καὶ ἔλεος τῆς οὕτως ἀφράστου καὶ ἀνεκδιηγῆτου δυνάμεως. Ἐπεμψε τοίνυν ἡμῖν τὸν ἴδιον Υἱὸν σωτήρα καὶ λυτρωτὴν, μόνον δυνάμενον τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐκ τῆς διαβολικῆς ἐξελεύσασαι χεῖρὸς, καὶ τοσαύτη χρησάμενος τῇ εἰς ἡμᾶς χρηστότητι καὶ φιλανθρωπία ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς μονογενὴς Λόγος, ὁ σύνθρονος, καὶ ἰσοκλεῆς, καὶ συναΐδιος τῷ ἰδίῳ γεννήτορι, ὁ κτίστης καὶ δημιουργὸς οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ ἀγγέλων, καὶ ἄν

θρώπων, "Οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' αὐτὸς ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν," καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀνεδέξατο, ἵνα πάντας σώσας δι' ἑαυτοῦ καθαροὺς ῥύπου καὶ μολυσμοῦ προσαγάγῃ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθεὶς χωρὶς μόνης ἀμαρτίας. Διὸ καὶ πείνην ἀνέχεται καὶ νηστεύει κατὰ καιρὸν, ἵνα ὑπο γραμμὸς ἡμῖν τῆς ἀναμαρτήτου ζωῆς καὶ ἀρχῆς σωτηρίας εὐρεθῆ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς προ εδρευέτω τῆς ἀγίας πανηγύρεως ἡ νηστεία, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινίας καὶ ἀληθείας. "Ὅταν γὰρ ἑαυτοὺς ἀμώμους καὶ ἀσπίλους τηρήσωμεν, καὶ τὴν ἀρέσκουσαν Θεῷ πολιτείαν πανάγως ἀσκήσωμεν, ὡς 77.853 γνήσιοι δοῦλοι προσφόρως ἀκουσόμεθα· "Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου." Οὐ γὰρ ἀνόνητος ἔσται τοῖς ἐλπίζουσιν εἰς αὐτὸν ὁ τῆς νηστείας καρπὸς, οὐδὲ τὴν ἐπάρατον ἐκείνην καὶ Ἰουδαίους πρέπουσαν ἀκούσονται πῶ ποτε φωνήν· "Οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος." Ἐπαιτιᾶται γὰρ ἐκείνους, καὶ μάλα δικαίως, διὰ φωνῆς Ἡσαΐου, καὶ φησι, "Νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. Ἴνα τί μοι νηστεύετε;" Χρεῖα τοιγαροῦν τοῦ παγκάλου βίου, σὺν δρομον ἔχοντος τῆ νηστεία τὸ φαιδρὸν καὶ ἀλώβητον κάλλος, τὸ λαμπρὸν τῆς ἀφθαρσίας ἐφόδιον, τὸ ἀξι ἔραστον τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐνέχυρον, τὸ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀσφαλὲς καὶ ἀκαταγώνιστον ἔρεισμα. Διὸ δὴ καὶ πρέπον ἡμᾶς "Καθάραντας ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἐπιτελεῖν ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ." Οὕτω γὰρ εὐθαρσεῖς τε καὶ ἀκλόνητοι παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, λαμπροῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένοι, καὶ βοῶντες παρῤῥησιαστικώτερον, "Ἴδου οἶδε ἡμεῖς ἐσόμεθά σοι, ὅτι σὺ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶ." γ'. "Ὅπερ οὐκ ἠθέλησε τὸ τῶν Ἰουδαίων στίφος ὁμολογεῖν, ἤκουσε πάλιν Θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς Ἡσαΐου· "Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλὸν, λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν, σπέρμα πονηρὸν, υἱοὶ ἄνομοι! Ἐγκατ ἐλίπετε τὸν Κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν Ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ. Τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίας;" Οὔτε γὰρ τὰ παράδοξα τῶν ἐπιτελουμένων ἔργων παρ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος καταπλαττόμενοι, οὔτε τὰς θεοσημίας, ἃς ἐνεῖργει τῆ οἰκεία δυνάμει θαυμάζοντες, ἐκ τῶν ἐναντίων αὐτοῦ κατεθρασύνοντο, λέγοντες, "Ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια." "Ὡ μανίας θεομισοῦς, καὶ ἀφάτου τῆς δυσσεβείας! "Οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει δια πορεύονται, καὶ πλανῶνται ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐ τῶν." Εἰ μὴ νοεῖς τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, μηδὲ τῶν ἁγίων μαθητῶν ἐπινοεῖς τὸ μήνυμα, τί κομπάζεις, φύλαξ εἶναι τῶν νομίμων παραγγελμάτων φανταζόμενος; Πότε πληρούμενον εἶδες τὸ πάλαι προειρημένον; "Τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὠτα κωφῶν ἀκούσονται· τότε ἀλείπεται ὡς ἔλαφος ὁ χλωὸς, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιάλων." Οὐκ ἐπὶ τῆ τοῦ Ἐμμανουὴλ παρουσίας ἐλπίζειν αἰεὶ θέλεις, καὶ προσδοκᾶν ἅπερ ἐπιτελεσθέντα τεθέασαι; Οὐδὲν σε τῶν ἐνεργηθέντων εἰς πληροφориάν ἄγει τοῦ θαύματος, ἀλλὰ κρύπτειν θέλεις τὰ πᾶσι διεγνωσμένα; Μύεις τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ἀκοὰς κεκλεισμένας φυλάτεις ταῖς Χριστοῦ θαυματουργίαις; Ἐχεις τοίνυν ἀξίαν τῶν σαυτοῦ πλημμελημάτων ἀντίδοσιν. Οὐκ ἔτι γὰρ παρὰ σοὶ τὰ σύμβολα τῆς εὐσεβείας, οὐ πόλις, οὐχ ἔορτῆς θυσία, πανταχοῦ δὲ τῆς οἰκουμένης διεσπάρης ρεμβόμενος. Ἀκούσῃ δὲ καὶ παρά τινος ὀνειδίζοντος τῶν ὀρθῶν φρονεῖν ἡρημένων ἐκείνο τὸ τῷ Βαροῦχ προηγγελμένον· "Τί ἐστίν, Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν γῆ τῶν ἐχθρῶν εἶ; Ἐπαλαιώθης ἐν γῆ ἄλλο 77.856 τρία, συνεμιάνθης τοῖς νεκροῖς, προσελογίσθης μετὰ τῶν εἰς ἄδου. Ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς σοφίας." Οὐχ ἔξεις οὖν ὅπως ἀπολογίῃ πρὸς τὰ ἐγκλήματα. Ἀργεῖ σοι πᾶς λόγος εὐθύς, αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν μηχανώμενος σοφίζεσθαι. Ἀκούσῃ τοιγαροῦν προσφόρως παρὰ τοῦ πάντων ἐσομένου κριτοῦ· "Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῆ φλογὶ ἣ ἐξ ἐκαύσατε." Σταυρῷ

παραδέδωκας τὸν τῆς δόξης Κύριον καὶ πάντων δημιουργόν· ὥθηθις θανάτῳ κάτοχον δύνασθαι ποιεῖν τὴν ζωὴν· οὐκ ἔγνωσ οὐδὲ συνήκας πραγματευομένην αὐτὴν τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει τὴν ἀφθαρσίαν. Καί τοί γε αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς κατελθὼν εἰς ἄδου, καὶ τοῦ τον σκυλεύσας, προστάξας κηρύγματι Δεσποτικῶ τοῖς ἐν δεσμοῖς, "Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, Ἀνακαλύφθητε," ἀνεβίῳ τριήμερος, καὶ μετὰ τὴν ἐκ νε κρῶν ἄνοδον, χαίρων ἐπὶ τῷ κατορθώματι, τοῖς οἱ κείοις ἔφασκε μαθηταῖς, "Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος." δ'. Τοιούτους τοιγαροῦν διδασκάλους κερδάναντες, πείθεσθαι τούτοις καὶ ὑπέκειν προελώμεθα, παρ' ὧν δεδιδασμένοι τὰ ἀληθῆ, ἔχοντές τε πρὸς τελείαν διδασκαλίαν καὶ παιδευσιν τὰς θείας Γραφάς, ἀνα βοῶμεν τῷ Σωτῆρι ἡμῶν καὶ Λυτρωτῇ τὸ παρὰ τοῦ μακαρίου Μωσέως εἰρημένον· "Τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε; τίς ὅμοιός σοι δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις;" Καὶ πάλιν· "Τίς Θεὸς ὡσπερ σὺ, ἐξαίρων ἀνομίας καὶ ὑπερβαίνων ἀδικίας;" Μηδεὶς οὖν ὑμᾶς πειθέτω πλάνος, τῆς ὀρθῆς ἀποκλῖναι πίστεως. Ὁδῶ βασιλικῇ πορευόμεθα, μὴ ἐκκλίνοντες δεξιὰ, μηδὲ ἀριστερά· ἀπλῆν καὶ ἀκαπήλευτον τὴν ὀρθὴν πίστιν τηρήσωμεν, μὴ λογομαχίας αἰρετικῆς ἀφορμὴν, ἀλλ' εὐσεβείας ἀληθοῦς πίστιν ἐπιγινώσκοντες. Ὅμο λογῶμεν ὁμοούσιον τὴν Τριάδα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο γὰρ ἄνωθεν ἡμῖν αἱ θεῖαι παραδεδώκασιν Γραφαί. Ἐπιγινώσκωμεν τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα καὶ τεχθέντα Κύριον διὰ τῆς μακαρίας Παρθένου Θεοτόκου Μαρίας. Λέγωμεν αὐτῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, "Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου." Οὕτω τὸν ἑαυτῶν διακοσμοῦντες βίον, καὶ δι' ὀρθῆς καὶ σεμνῆς πολιτείας τὴν τῶν παλαιῶν ἀμαρτημάτων διασηξάμενοι κηλῖδα, καθαροὶ καὶ ἄσπιλοι, καὶ μώμου παντὸς ἀπηλλαγμένοι, φανησώμεθα σπλάγχνα μὲν πατέρων περὶ τοὺς ὀρφανίαν νοσοῦντας κτώμενοι, χήραις δὲ τὴν πρόπουσαν ἁγίοις συμπάθειαν χαριζόμενοι, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, τὸν πλησίον ἀγαπῶντες, καὶ πᾶσαν ἀδικίαν τῆς οἰκείας ψυχῆς ἐξορίζοντες, πτωχοὺς ἀστέγους εἰς τὸν οἶκον εἰσάγοντες· ἵνα καὶ τὰ δεδωρημένα παρὰ Θεοῦ πρὸς οἰκονομίαν ἡμῶν κοινὰ τοῖς πένησι λογισάμενοι, καὶ γυμνοὺς περιβάλλοντες, καὶ ἀπαξάπλῳ πᾶσαν ἀρέσκειαν τὴν εἰς Θεὸν περιζωσάμενοι, δυνηθῶμεν κερ 77.857 δᾶναι τῶν προσδοκωμένων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ ἐβδόμης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχίρ μηνός· τῆς δὲ ἐβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ τετάρτης καὶ εἰκάδος τοῦ Φαμενώθ μηνός· περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας ἀπὸ τῆς ἐννεακαιεκάδος τοῦ αὐτοῦ Φαμενώθ μηνός, ἐσπέρα βαθεία κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκουσίᾳ Κυριακῇ τῇ τριακάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός· συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ΄. Πρόλογος.

Οὐ φιλοτιμίας ἡμῖν τῆς ἐν λόγοις ἐπίδειξις γέγονε τὸ λογίδιον, ἤγουν ἡ ἐπιστολή, ἀλλ' ἐκ συνηθείας τῆς ἄνωθεν εἰς τοῦτο πάλιν κεκλήμεθα. Καὶ γὰρ ἦν ἀκόλουθον τῆς ἁγίας ἡμῶν ὅσον οὐδέπω παρεσομένης ἐορτῆς, τὸ περὶ αὐτῆς προαναλάμψαι κήρυγμα. Οὐκ οὖν οἱ μὲν ἀληθῶς ἐλλόγιμοι καὶ τεχνῖται τὰς εἰς εὐέπειαν, εἰ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς εὐστομίας ποιοῖντο τὴν ἔνδειξιν, τοῖς παρὰ τῶν ἀκρωμένων ἐντρυφά τωσαν κρότοις. Ἡμεῖς δὲ τέως ὑμῖν τὰ ἐκ τῆς θεοπνεύστου

Γραφῆς τοῖς παρ' ἑαυτῶν ψελλισμοῖς, ὡς ἔνι διερμηνεύσωμεν. α'. Οἱ μὲν τοῖς τῆς θείας ἱερωσύνης ἀυχήμασι διαπρέποντες, καὶ ἀπολέγδην τῶν ἄλλων ἐξηρημέ νων, τὸ καθηγεῖσθαι λαῶν ταῖς ἐκ νόμου διέλαχον ψήφοις, ἐτετάχατο δὲ, καὶ πρὸς γε τὸ δεῖν, τῶν ἀναγκαιῶν εἰς ὄνησιν ποιεῖσθαι τὴν προαγόρευσιν. Καὶ γοῦν ἔφη τις τῶν ἀγίων προφητῶν· "Ἱερεῖς, ἀκούσατε, καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ." Οἴκος γε μὴν Ἰακώβ, εἶεν ἂν οὐχὶ πάντη τε καὶ πάντως οἱ ἐξ αἵματος Ἀβραάμ, ἀλλ' οἱ διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοι, ὡσπερ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος, "Οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, ταῦτα λογίζεται εἰς σπέρμα." Τί τοίνυν ὁ θεῖός τε καὶ ἱερός παρεγγυᾷ λόγος; τί δὲ βοᾷ ἀναπέθει, πάλιν ἡμῖν ἀναλάμπωντος τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἡ ἀγία καὶ πάναγνος ἐπιτελεῖται πανήγυρις, ἢ ἐπὶ γε, φημί, τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ; "Ἀγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν." Τὸ μὲν οὖν ἐλέσθαι πονεῖν, καὶ τῶν εἰς εὐσέβειαν ἀνδραγαθημάτων μεταποιεῖσθαι νεανικῶς, ἔγωγε φαίην ἂν τῶν ὅτι μάλιστα λυσιτελεστάτων· εὐκλεᾶ γὰρ ἔχει τὸ χρῆμα καρπὸν, καὶ ὡς ὁ προφήτης φησὶν, "Ἀνὴρ ἐν πόνοις πονεῖ ἑαυτῷ, καὶ ἐκβιάζεται ἑαυτοῦ τὴν ἀπώλειαν." Οὐ τί ἂν γένοιτο, παρά γε τοῖς οὖσιν ἐν καλῷ φρενός, τὸ ἰσοστατοῦν εἰς κτῆσιν; Οὐδὲν παντελῶς· καὶ πιστώσεται λέγων αὐτὸς ὁ Σωτήρ· "Τί γὰρ ὠφελήθησεται ἄνθρωπος, ὅταν τὸν κόσμον ὅλον κερ 77.860 δῆση, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; ἢ τί δώσει ἂν θρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;" Δεῖ δὲ, οἱ μαι, τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν, καὶ λόγου παντὸς ἀξιοῦν εἰωθόσι τὸ ἐπιγάννυσθαι φιλεῖν τοῖς εἰς ἀρετὴν σπουδάσμασι, καὶ νοῦ βεβηκότος καὶ καρδίας ἐρηρυσμένης, καὶ διαπρεπούσης ἐν ὑπομονῇ καὶ μελέτην ἐχούσης τὸ ἄττειν ἐπὶ τὰ χρήσιμα. Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τοιοῦτόν τι συμβαῖνον, ὅποιον ἂν γένοιτο περὶ τοὺς τῶν ἵππων ὅτι μελετῶντας τὸ τιθασσεύεσθαι· οἷς οὐκ ἀπόχρη πρὸς γε τὸ εὖ δεδαμᾶσθαι δοκεῖν, εἰ μόνον ἐσδέξαιντο χαλινόν· προσδεῖ δὲ, οἱ μαι, πάντοτε καὶ πάντως τὸ χρῆμα μαθεῖν εὐρυθμον μὲν ὡσπερ τῶν ποδῶν ποιεῖσθαι τὸν κρότον, εὐτεχνεστάτους δὲ εἶναι καὶ δρομικωτάτους. Χρῆμα δὲ οὖν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἀναγκαῖον ἂν γένοιτο καὶ ὀνησιφόρον, εἰ πρὸς γε τὸ δεῖν ἐλέσθαι πονεῖν ἐνορῶ τὸ ὑπάρχον, καὶ τὸ εἰδέναι σοφῶς τὴν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πρακτέων, ἢ μὴ διὰ ττουσαν τρίβον. Μονονουχὶ γὰρ χαλινῷ κεχρήμεθα τῇ πανάγνῳ νηστεία, ἀνακόπτοντι τοῦ νοῦ τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω ῥοπήν, καὶ κολάζοντι τῆς σαρκὸς τὸ ἔκτοπον κίνημα. Τρυφή μὲν γὰρ ἢ σωματῶν ρίζα τις ὡσπερ ἐστὶ καὶ γένησις πικρῶν καὶ ἀτιθάσσων ἡδονῶν, καὶ ἀντεξάγει δεινῶς ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν προθυμίαις, ἀνεπιπλήκτοις ὁρμαῖς χωροῦσα πρὸς τὰ αἰσχίω. Οἱ δὲ γε τῆς ἀσιτίας πόνοι νεανικῶς ἀνίστανται, καὶ ταῖς τῶν ἐμφύτων τε καὶ ἐν ἡμῖν παθῶν ἀντιφέρονται προσβολαῖς, καὶ ἀνασκιρτῶσαν τὴν σάρκα πρὸς τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν περιτρέπουσιν εὖ μάλα πρὸς τὸ εὐήνιον. Καὶ μέχρι μὲν τούτων ἐπικουρήσειεν ἂν ἡ νηστεία τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν. Τοῖς γε μὴν ἐντέχνως ἰέναι σπουδάζουσιν ἐφ' ἑκάστα τῶν πρακτέων, ἢ μὴ, περιέσται δὴ που τὸ ἐν παντὶ γενέσθαι καλῷ· λαμπρὰ γὰρ καὶ ἀξιάγαστα τὰ ἐκ τῆς ἀγχινοίας ἐστὶ κατορθούμενα. Ἐπιμαρτυρήσει δὲ τούτοις καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος, Τιμοθέω γεγραφῶς, "Γύμναζε σεαυτὸν εἰς εὐσέβειαν· ἢ γὰρ σωματικὴ γυμνασία," ἢ διὰ νηστείας δηλονότι καὶ πόνων, "πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἢ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστι, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς τε νῦν καὶ τῆς μελλούσης." Νενηστεύκασι τινες τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀλλὰ γυμνήν καὶ ἀμέτοχον παντελῶς τῶν ἐκ τῆς ἐτέρας ἀρετῆς ἀνδραγαθημάτων ἐποιοῦντο τὴν ἀσιτίαν. Εἶτα τῶν πραγμάτων αὐτοῖς κατὰ γνώμην οὐκ ἐκ βεβηκότων, οὔτε μὴν κατανεύοντος Θεοῦ τῶν αἰτημάτων τὸ πέρας, ἄμισθον δὲ μᾶλλον αὐτοῖς ἀποφαίνοντος τὴν νηστείαν, διεγόγγυζον λέγοντες, "Τί ὅτι ἐνηστεύσαμεν, καὶ οὐκ εἶδες; ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔγνω;" Καὶ τί πρὸς ταῦτα Θεός; "Ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν εὐρίσκεται τὰ

θελήματα ὑμῶν, καὶ πάντα τοὺς ὑποχειρίους ὑμῶν ὑπονύσσετε. Εἰς κρίσιν καὶ μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. "Ἴνα τί μοι νηστεύετε;" Ἄθρει δὴ οὖν ὅτι τοῖς νηστεύουσι 77.861 πρέπει γε ἂν ἤκιστα γε τὸ τῶν ἰδίων ἔχεσθαι θελημάτων, τῶν εἰς φαυλότητα λέγω· μονονουχὶ δὲ καὶ ἐρῶσθαι φράζειν αὐτοῖς, μεταφοιτᾶν δὲ πρὸς τὰ ἀμείνω, καὶ οἶον ἀπρίξ φιλεῖν ἐξῆφθαι τῶν εἰς ἄρε τὴν σπουδασμάτων, ψάλλειν τε οὕτω καὶ λέγειν, "Ἐτοίμη ἡ καρδία μου, ὁ Θεὸς, ἐτοίμη ἡ καρδία μου." β'. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ Πάσχα ἐστὶ Κυρίου, καὶ ὁ τῆς ἀπάντων ἡμῶν σωτηρίας καὶ ζωῆς καιρὸς ἂν ἴσχει, φέρε ταῖς νοηταῖς εὐκοσμίαις κατευφραίνωμεν τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Λόγον, τὸν δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γεγονότα, τουτέστιν, ἄνθρωπον οἰκονομικῶς, ἴν' ἡμεῖς ὦμεν ὑπὲρ ἑαυτοῦς, καὶ τῶν ἀνθρωπότητος μέτρων ἐπέκεινα, Θεοῦ χρηματίζοντες τέκνα, καὶ ἀδελφὸν ἔχοντες τὸν ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν. Φέρε προσαγάγωμεν θυσίας αὐτῷ πνευματικὰς δηλονότι καὶ χαριστηρίους. Ὁ μὲν γὰρ ἀρχαῖος Ἰσραὴλ μηλοσφαγίαις ἐτίμα, καὶ ταῖς δι' αἱμάτων ἐχρήτο θυ σίαις. Ἄλλ' ἤκουε Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς, "Τίς ἐξ ἐζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;" Καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς τοῦ θεσπεσίου Δαβίδ· "Μὴ φάγομαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίομαι;" Παναρκὲς γὰρ τὸ Θεῖον, καὶ ζωοποιεῖ μὲν τὰ πάντα, δεῖ δὲ ὅλως αὐτῷ τῶν τοιούτων οὐδενός. Πλὴν ἐκεῖνό φαμεν· ὡς γὰρ ἐν ὀφλήματος τάξει ζητεῖ τὰς δωροφορίας παρ' ἡμῶν, καιροῦ μάλιστα καλοῦντος εἰς ἑορτήν· ἔφη γὰρ οὕτω διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως, "Ἐντειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς λέγων, Τὰ δῶρά μου, δόματά μου, καὶ καρπώματά μου εἰς ὄσμὴν εὐωδίας διατηρήσετε, προσφέρειν ἐμοὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μου." Εἶτα τί τὸ χρῆμα τῆς καρποφορίας, ἢ καὶ ὅπως ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν, καταθρεῖν ἀναγ καῖον. Παραιτεῖται μὲν γὰρ ὡς καὶ ἀδρανῆ καὶ ἀνόνητον τῆς ἐν σκιαῖς λατρείας τὴν δύναμιν. Ἀκούω γὰρ λέγοντος τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· "Οὐκ ἐλάλησα πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν περὶ ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἢ ἀνήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου." Γράφει δὲ καὶ ὁ Παῦλος, "Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγωγῆς ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές· οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος." Προανα κεκράγει δὲ καὶ Θεὸς δι' ἐνὸς τῶν ἀγίων προφητῶν· "Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰουδα διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ ἐγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει Κύριος. Ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διεθέσομαι αὐτοῖς· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, λέγει Κύριος, δώσω νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς· καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, Γνώθι τὸν Κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἴλεως ἔσομαι ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι. Καὶ ἔσομαι αὐτοῖς Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται 77.864 μου λαός." Οὐκοῦν πεπαλαίωται μὲν ἡ πρώτη· τετελείωκε γὰρ οὐδὲν· εἰσκεκόμεσται δὲ λοιπὸν ἡ νέα τε καὶ εὐαγγελικὴ. Πλὴν ἔφη Χριστός· "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας. Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρῆλθωσιν." Ὅτι τοίνυν, ὡς ἤδη φθάσαντες εἵπομεν, ἀπαράδεκτος μὲν ἔστι τῷ Θεῷ τῆς κατὰ νόμον λατρείας ἢ σκιά, εἰσκεκόμεσται δὲ τὰ διὰ Χριστοῦ παιδεύματα, καὶ ἡ πάλαι προεπηγγελμένη Καινὴ Διαθήκη· διαβεβαιουταί γε μὴν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀφ' ἴχθαι πληρώσων καὶ προφήτας καὶ νόμον· ἀναγκαῖον οἶμαι καὶ σοφὸν τοῦ πάλαι νόμου τὴν πλήρωσιν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ περιεργάζεσθαι. Προσεκόμεζον τοίνυν οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τῷ πανάγνῳ Θεῷ τὰς κατὰ νόμον θυσίας, μόσχον τυχόν, ἢ πρόβατον· ἀλλ' ἦν, ὡς ἔφην, ἀβούλητόν τε καὶ

οὐχ ἡδὺν τὸ χρῆμα. Αὐτῷ γὰρ ἦν οὐ χρεῖα κρεῶν ἢ αἱμάτων, ἐπιγάν νυται δὲ οὐδαμῶς κνίσση καὶ καπνοῖς. Τίνα δὴ οὖν ἀποπερανοῦμεν τρόπον τὰς κατὰ νόμον θυ σίας; Ἐκεῖνο, οἶμαί που, φρονοῦντες ὀρθῶς, ὅτι τύ ποι μὲν ἦσαν τὰ διὰ Μωσέως, καὶ νοητῶν εἰκόνες θαυμάτων, διαμορφοῦσαι ποικίλως τὰ πνευματικά. Μόσχος ἦν τοῖς πάλαι τὸ ἱερουργούμενον. Ἄλλ' ἐν αὐτῷ μοι βλέπε τὸν δεῖνα τυχόν, ἡγουν ἓνα τινὰ τῶν πεπιστευκότων εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἑαυτὸν καθιεροῦν τα Θεῶ. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν." Σύνες οὖν ὅπως λογικὴν λατρείαν τὴν τοῦ ἀνθρώπου καλεῖ καθιέρωσιν, ἀντιπαρεξ ἄγων τὸ χρῆμα ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις. Οὐ γὰρ λογικὴ λατρεία τὸ δρώμενον ἦν· βουθυσίαι δὲ μᾶλλον ὡς ἐν σκιᾷ καὶ τύποις τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος ὠδίνουσαι. Εἶτα ποῖος ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ τῆς νοητῆς καὶ ἐν Πνεύματι καθιερωσύνης τρόπος, καταθρησάμεν ἂν, καὶ ῥᾶστά γε δὴ, τῶν ἱερῶν Γραμμάτων τὸ βάθος διερευνώμενοι, καὶ οἷον ἀνασαλεύοντες τὸ ἐξωφανές τῶν τύπων, οὔτε γυμνὴν οἰονεῖ πως καὶ ἀναμφίε στον τὴν τῷ Θεῷ φιλεστάτην ὀρώντες ἀλήθειαν. γ'. Γέγραπται τοίνυν ἐν ἀρχῇ τοῦ Λευιτικοῦ· "Ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἂν προσφέρῃ δῶρα τῷ Κυρίῳ ἀπὸ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων, προσοίσετε τὰ δῶρα ὑμῶν· ἐὰν ὀλοκαύτωμα τὸ δῶρον αὐτοῦ, ἐκ τῶν βοῶν ἄρσεν ἄμωμον, προσάξετε πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, προσοίσεις αὐτὸ δεκτὸν ἔναντι Κυρίου, καὶ ἐπιθήσεις τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καρπώματος, δεκτὸν αὐτὸ ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. Καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι Κυρίου, καὶ προσοίσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρῶν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα, καὶ προσχεοῦσι τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλω τὸ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ δείραντες τὸ ὀλοκαύτωμα, μελιοῦσιν αὐτὸν κατὰ μέλη· καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρῶν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ στοιβάσουσι ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ, καὶ ἐπιστοιβάσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρῶν ἱερεῖς τὰ διχοτομήματα, καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ ξύλα, ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὰ ὄντα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου· τὰ δὲ ἐγκοῖλια καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι, καὶ κάρπωμά ἐστι θυσία, ὁσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ." Μόσχος μὲν οὖν, ὡς ἔφην, τὸ ἱερούργούμενον. Τί δ' ἂν βούλοιο δηλοῦν ὁ τύπος, ἐροῦμεν ὡς ἔνι. Ἐν εὐσθενείᾳ γὰρ νοῦ προσίεμεν τῷ Θεῷ, κοσμικῆς ἀπάσης κατευμεγεθοῦντες ἡδονῆς. Εὐσθενές δὲ ζῶον ὁ μόσχος. Ἄρῥενα δὲ δεῖν αὐτὸν εἶναι φασί· τὸ γὰρ τοι θηλυπρεπές, καὶ εὐδιάθρυπτον, εἰς ἦθος καὶ τρόπους τοῖς ἀγίοις ἀνάρμοστον, καὶ κρείττων ἀεὶ τοῦ μαλακίζεσθαι, καὶ καθικνεῖσθαι πρὸς τὰ αἰσχύω τῶν φιλαρέτων ὁ νοῦς. Οἷς δὴ καὶ μάλα εἰκότως τὸ ἱερὸν ἐπιφθέγγεται Γράμμα, πρὸς εὐανδρίαν αὐτοῦ ἀποφέρον τὴν πνευματικὴν, "Ἄνδρι ζεσθε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ Κύριον." Προσκομισθὲν δὲ τὸ θῦμα πρὸς αὐταῖς ταῖς θύραις τῆς ἀγίας σκηνῆς, κατ' εσφάζετο ἔναντι Κυρίου, καθὰ γέγραπται. Ἐρχόμενοι γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἀγίᾳ σκηνῇ, τουτέστιν, ἐν Ἐκκλησίᾳ, τότε δὴ, τότε καὶ τῆς ἄνωθεν ἐποπτείας ἀξιούμεθα, καὶ ἀξιόληπτον ὅτι τὸ δῶρόν ἐστι πιστῶσεται λέγων ὁ μακάριος Δαβίδ· "Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ καὶ ἐλέησόν με." Στεφανοῖ γὰρ ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς οὐκ ἂν ἔλοιτο καταθρεῖν. Τοῖς μὲν γὰρ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἀποσπουδάξουσιν μὲν ἐκτύπως τὸ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀγαθῶν ἐπιτηδείως ἔχειν, δι' οὐδενὸς δὲ λόγου ποιεῖσθαι μεμελετηκόσι τὸ προσκρούειν αὐτῷ, καὶ τῆς εἰς τὸν νόμον αἰδοῦς ἀνοσίους κατημεληκόσιν, "Ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνητε πρὸς με, φησὶν, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν." Ἐπιγάννυται δὲ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, καὶ προσιόντας αὐτῷ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως ἐφορᾷ. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν." Ἐσφάζετο τοίνυν ὁ μόσχος, προσεχεῖτο δὲ τὸ αἷμα τῷ θυσιαστηρίῳ. Ἄλλὰ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν δρῶτο ἂν, οἶμαι, ταυτὶ, νοητῶς δηλονότι, καὶ πνευματικῶς. Καταλήγοντες γὰρ τῶν εἰς φαυλότητα σπουδασμάτων, καὶ κατανεκροῦντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν

κακήν, κόσμῳ μὲν ἀποθνήσκομεν, εἰς ἀγίαν δὲ καὶ ἀμώμητον μετα φοιτῶμεν ζωὴν· ἀξιεπαινετώτατον δὲ τὸ χρῆμά ἐστι παρά γε τῷ φιλαρέτῳ Θεῷ. Ψάλλει γοῦν καὶ φησιν ὁ προφήτης Δαβίδ· "Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ." Ταύτην ὑπομείνας τὴν εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιάγαστον νέκρωσιν ὁ πάνσοφος Παῦλος, ἐπιστέλλει καὶ φησιν· "Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω· Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ὁ ἐν ἐμοὶ Χριστός." Γέγραφε δὲ καὶ ἑτέροις, μᾶλλον δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, "Οὐκ οἴδατε ὅτι ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; Συνετάφημεν οὖν 77.868 αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἵν' ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν." Οὐκοῦν ὁ μὲν τοῦ μόσχου θάνατος τὸ τεθνάναι τῷ κόσμῳ δηλοῖ· τόγε μὴν προσχεῖσθαι τῷ θυσιαστηρίῳ τὸ αἷμα, ψυχῆς ἀγίας καθιέρωσιν ὑπαινίττεται, καὶ ζωῆς ἀγίας καὶ θεοφιλοῦς ὑπεμ φαίνει τὴν εὐοσμίαν· ψυχῆς γὰρ ἦτοι ζωῆς εἰς τύπον τὸ αἷμα λαμβάνεται παρά γε τῆ θεοπνεύστῳ Γραφῇ. Φησὶ γὰρ οὕτως ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· "Πρόσεχε ἰσχυρῶς τοῦ μὴ φαγεῖν αἷμα, ὅτι τὸ αἷμα αὐτοῦ ψυχὴ. Οὐ βρωθήσεται ἡ ψυχὴ μετὰ τῶν κρεῶν. Οὐ φάγεσθε· ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχεῖται αὐτὸ ὡς ὕδωρ. Ἄλλα καὶ δεῖραντες τὸ ὀλοκαύτωμα, φησὶ, μελιοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη." Τοῦτο συνεῖς εὖ μάλα νομομαθῆς ὢν ὁ Παῦλος, ἐπιστέλλει καὶ φησιν· "Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτατος ὑπὲρ πᾶσαν μὰ χαιραν δίστομον, καὶ δεικνύμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ. Πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχλησμένα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ." Ἡ γὰρ τῆς βύρσης ἀφαίρεσις, τὴν γύμνωσιν ὑπαινίττεται. Κέκρυπται γὰρ ὅλως τῶν ἐν ἡμῖν οὐδέν, ἀλλ' οὐδ' ἄν τι διαλάθοι τὸν θεῖον καὶ ἀκήρατον νοῦν· καθικνεῖται δὲ καὶ μέχρις ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ κατατέμνεσθαι μελεῖστί τὸ ζῶν. Ἀκούω δὲ λέγοντος ἑναργῶς, "Τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλήν, συνέχων δὲ ῥήματα ἐν καρδίᾳ, ἐμὲ δὲ οἶεται κρύπτειν;" Καὶ μὴν καὶ ἐτέρωθι, "Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἶμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρ ῥωθεν· μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσεται τι;" Πληροὶ γὰρ τὰ πάντα, καὶ ἀποδημεῖ τῶν ὄντων οὐδέν. Προστέταχε δὲ πρὸς τούτοις ἀποπλύνεσθαι δεῖν τοῦ μόσχου τὰ ἐνδόσθια, καὶ τοὺς πόδας. Καὶ τοῦτο ἡμῖν αὐτὸς ὁ Σωτὴρ διατρανοῖ λέγων· "Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται." Εἶεν δ' ἂν εἰς τύπον οἱ πόδες τῆς ὡς ἐν ἔργοις πορείας, καὶ οἰονεῖ τρίβου τῆς κατ' ἀρετὴν. Γέγραπται γὰρ ὅτι, "Ὅρθὰς τροχιάς ποιεῖ σοῖς ποσὶ, καὶ τὰς ὁδοὺς σου κατ' εὐθυνη." Καθαροὶ γὰρ λῖαν οἱ τοιοῖδε πόδες, ἀπο φέρουσι δὲ καὶ πρὸς γε τὸ δεῖν ἀποπεραίνειν εὖ μάλα τὰς ἐντολὰς Κυρίου· ὅς, ἵνα ταῖς οὕτω σεπταῖς ἐμβιβᾶσθαι τρίβοις τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοι Θεὸς κατὰ φύσιν ὑπάρχων, καὶ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς ἀπορῥήτως γεγεννημένος, κεκένωκεν ἑαυτὸν, ἵνα τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐπίμεστον ἀποφήνη τῶν ἄνθρωπων ἀγαθῶν· τεταπεινώκεν ἑαυτὸν, ἵν' ἡμῖν τὸ ὑποῦ γε νέσθαι χαρίσθαι· γεγέννηται κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς, ἵν' ἡμεῖς τὴν διὰ τοῦ Πνεύματος ἀναγέννησιν εἰς καινότητα ζωῆς δι' αὐτοῦ πλουτήσωμεν. Δέχεται δὲ παρ' ἡμῶν ἐπὶ γῆς μητέρα, καὶ δέδωκεν ἡμῖν Πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ἀπαξαπλῶς, αὐτοῦ γέγονε τὰ ἡμῶν κατ' οἰκειώσιν οἰκονομικὴν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς ἰδικῶς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτὸν 77.869 ἀναβαίνωμεν, ἡμερότητι τῆ παρ' αὐτοῦ τὸ χρῆμα κερδαίνοντες. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε· "Πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου, καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν μου, καὶ Θεὸν ὑμῶν." Ὄνομάσμεθα γὰρ υἱοὶ Θεοῦ, πρωτότοκον ἔχοντες καὶ ἀδελφὸν κατὰ σάρκα τὸν Μονογενῆ. Οὐκοῦν "Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν," ἵνα δικαιοσύνη περιτομῆν ἐκ πίστεως, καὶ ἄκρο βυστίαν διὰ τῆς πίστεως." δ'. Ἐπέθειτο μὲν γὰρ, οὐ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, μόνοις δὲ μᾶλλον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ὁ διὰ Μωσέως νόμος, καὶ κληρὸς ἀπόλεκτος τῷ Θεῷ τὸ ἐξ Ἀβραάμ ὠνόμαστο γένος. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, ὡς

διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγ γέλων Θεοῦ, καὶ ἐγενήθη λαὸς Κυρίου μερὶς αὐτοῦ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ." Ἄλλ' ὡς φησιν ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης περὶ τοῦ Υἱοῦ, "Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐκ ἔλαβον." καίτοι τῶν διὰ Μωσέως Γραμμάτων προαναφωνούντων εὖ μάλα τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, καὶ προσέτι τῶν ἀγίων προφητῶν, ἐπειδὴ δὲ ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον τεθέανται τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, κακόνοι τε καὶ ὀλιγογνώμονες, καὶ ἀσύνητοι παντελῶς, δι' αὐτῶν ἠλέγχοντο τῶν πραγμάτων. Κυνηδὸν γὰρ ἐπεπήδων μονονουχί, καὶ καθυλακτοῦντες ἔφασκον, "Διὰ τί σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;" Ἄλλ', ὡς πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων ἐτοίμως ἄττειν εἰδῶς, ἐρεῦνησον τὴν θεοῦ πνευστον Γραφήν· πολυπραγμότησον τῶν ἀγίων προφητῶν τοὺς λόγους· δοκίμαζε τὰ Μωσέως, τίνα τρόπον ἐπιλάμψειν ἐπὶ τῆς γῆς δι' αὐτῶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐκηρύττετο. Εἰ μὲν γὰρ ἀσώματός τε καὶ ἀναφῆς, καὶ τοῦ πρὸς ἡμῶν ὀραῖσθαι κρείττων ὡς Θεός, εὐμορφον ἂν ἴσως ἐποιήσω τὴν ἀπιστίαν, προσιών τε καὶ λέγων· "Διὰ τί σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;" Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς τῶν ἀγίων φωνῆς σεπτὸν καὶ βαθὺ τῆς ἐνανθρωπήσεως προαναφώνει τὸ μυστήριον, τί μὴ μᾶλλον κατ' εὐθὺ τοῦ πρέποντος ἰέναι προθυμούμενος, καὶ τοῖς καθήκουσι λογισμοῖς πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν πηδᾶ λιουχούμενος, ἐξ αὐτῶν ὀραῖς τῶν δεομένων, ἤγουν παραδόξως ἐκπεπερασμένων, ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ ἐκ Θεοῦ πέφηνε Πατὴρ, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς; Ὅρα γὰρ αὐτὸν καὶ τῶν τοῦ θανάτου κατευμεγεθοῦντα δεσμῶν, καὶ τοῖς ἤδη τεθνεῶσι καὶ κατεφθαρμένοις ἐνιέντα τὴν ζωὴν· ὄρα πεσόντα καὶ κείμενον τὸν πάλαι δεινὸν καὶ δυσάντητον πεσόντα καὶ κείμενον τὸν πάλαι δεινὸν καὶ δυσάντητον Σατανᾶν· τέθειται γὰρ ὑπὸ πόδας ἀγίων· ὄψει δὲ νόσου τε ἀπάσης καὶ μαλακίας κρείττονα, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις θεοπρεπῶς ἐπιτάττοντα, καὶ πνευμάτων μὲν ἀγρίων ἀνακόπτοντα φορᾶς, κατευνάζοντα δὲ καὶ θάλασσαν, καὶ κύμασιν ἐπιπλήττοντα, καὶ τί γὰρ οὐκ τῶν παραδόξων ἀμογητὶ κατορθῶσαντα. Θαύμαζε τῶν πεπιστευκότων τὴν ἀριθμοῦ κρείττονα πληθὺν, ἄθρει τε οὕτως εἰς πέρας ἐκβεβηκὸς τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ πρὸς αὐτὸν ὑμνούμενον, "Πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἐποίησας, ἤξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, Κύριε." Ὅτι δὲ ἔμελλεν ἐπιλάμψαντος τοῦ Χριστοῦ τῆς κατὰ νόμον λατρείας ἢ δύναις, ἢ ὡς ἐν σκιαῖς, φημί, καὶ τύποις, εἰκαῖα πως ἤδη καὶ αὐτοῖς ἀποφαίνεσθαι τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, πιστώσεται λέγων Θεὸς διὰ φωνῆς ἀγίων· ποτὲ μὲν, "Διότι ἡμέρας πολλὰς καθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντος βασιλέως, οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος, οὐκ οὔσης θυσίας, οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, οὔτε ἱερατείας, οὔτε δήλων." καὶ πάλιν τῆ τῶν πιστευόντων πληθύϊ διαλεγόμενος, "Καὶ ἔσται, φησὶ, ὅταν πληθυνθῆτε ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει Κύριος, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, Κιβωτὸς Διαθήκης Ἁγίου Ἰσραὴλ· οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ καρδίαν, οὐδὲ ἐπισκεφθήσεται, οὐδὲ ὀνομασθήσεται, καὶ οὐ ποιηθήσεται ἔτι." Ἄλλ' ἦν δὴ πού καὶ μάλα εἰκὸς, ταυτὶ συνιέντα τὸν Ἰσραὴλ, τιμῆσαι τῆ πίστει τὸν Ἐμμανουήλ. Ἐτράποντο δὲ πρὸς πᾶν τούναντίον. Ἀντεφέροντο γὰρ οὐ μετρίως, ἀνοσίω θυμῷ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων στρατηγούμενοι, καὶ τῆς βασκανίας φλογὶ διακεκαυμένην ἔχοντες τὴν καρδίαν, συκοφαντεῖν ἀπετόλμων θαυματουργοῦντα τὸν Ἰησοῦν, καὶ τοῖς ἐκ φθόνου μέλεσι κατηκόντιζον· κατέληξε δὲ πρὸς τοῦτο αὐτοῖς τῆς ἀπονοίας τὸ μέγεθος, ὥστε καὶ ἀποκτεῖναι ζητεῖν τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς. Καὶ ἀπεκτόνασι μὲν, πληρὴν ἀνεβίω, καὶ γέγονεν Ἄπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, καὶ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν," ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποσεισάμενοι τὴν φθορὰν, καὶ τὸ τοῦ θανάτου διεκδύντες κράτος, ἐκεῖνο λέγωμεν τὸ προφητικόν· "Ποῦ ἢ δίκη σου, θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου, ἄδη;" Καταργήσας τοίνυν τὸν θάνατον, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεόν· ἤξει τε οὕτω κατὰ καιροὺς ἐν δόξᾳ θεοπρεπεῖ, καὶ καθήσεται κριτὴς· ἀποδώσει

γὰρ ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Οὐκοῦν ὡς τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀποδώσοντες λόγους, τῶν εἰς ἐπιείκειαν ἀνημάτων μεταποιεῖσθαι σπου δάζωμεν, καὶ διὰ πάσης ἀρετῆς τὴν ἰδίαν ἕκαστος καταφαιδρυνέτω ζωὴν· τηρήσωμεν τὴν τοῦ σώματος εὐγένειαν· ἀποπαυσώμεθα φαύλης ἀπάσης καὶ βδελυρᾶς ἡδονῆς· κρείττους εὐρισκώμεθα τῆς εἰς ἀδελφούς μικροψυχίας· τῶν ἐξ ὀργῆς κρατήσωμεν κινήματων· ἀπέστω δὲ τὸ ὀμνύειν κατὰ Θεοῦ, καὶ, καθά φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος, "Ὁ λόγος ὑμῶν ἐν χάριτι, ἄλατι ἠρτυμένος, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι." Χρηστοὶ καὶ εὐσπλαγχοὶ πρὸς τοὺς δεομένους εὐρισκώμεθα. Εὖ ποιήσωμεν ὀρφανούς, ἀνακτησώμεθα χήρας, ἐπισκεψώμεθα δεσμίους. Μνημονεύσωμεν τῶν ἐν ἀρρώστιάς, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώμασιν. Ἀσφαλῆ καὶ ἀκράδαντον τῷ πάντων Σωτῆρι Χριστῷ τὴν πίστιν τηρήσωμεν. Οὕτω γὰρ, οὕτω καὶ τὴν ἀγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσομεν ἑορτὴν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἐννάτης τοῦ Φαμενώθ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκάτης τοῦ Φαρμουθι 77.873 μηνός, περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἐννεακαὶ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός, ἑσπέρα βαθεῖα κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς παραδόσεις· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ Κυριακῇ, τῇ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός, συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω πάλιν ἐντρυφήσομεν λόγους ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, δόξα, τιμὴ, καὶ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ΄. Προθεωρία.

Πεποιήται καὶ νῦν ἡμῖν τὸ λογίδιον, οὐ τῆς ἐν λόγῳ φιλοτιμίας ἐπαγγελίαν ἔχον, ὅτι μὴ οὕτως ἡμῖν ὁ σκοπὸς, ἀλλ' ὄνησιν ἀναγκαίαν τοῖς ἀκρωμένοις εἰσφέρειν, ὡς δὲ οἶμαι, δυνάμενον, καὶ εἰς τοὺς τῆς εὐζωΐας ἀπευθύνον τρόπους. Συντέθειται γὰρ, οὐχ ἑτέρου τοῦ χάριν, πλὴν ὅτι τούτου καὶ μόνου. Οὐκοῦν μὴ πάντως βασανιζέσθω τῆς λέξεως, ἢ τῆς συνθήκης τὸ ἀκριβές, ἀλλ' ὁ τοῦ γράψαντος ἐπαινεῖσθω σκοπός. α'. Ὁ μακάριος προφήτης Δαβὶδ, τὴν παναρμόνιον τε καὶ εὐμελῆ τοῦ Πνεύματος ἀνακρούων λύραν, τὴν ἀγίαν καὶ πάναγνον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἑορτὴν προεσηγελίζετο, λέγων· "Δεῦτε, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ." Καὶ μοι δοκεῖ σοφῶς καὶ ἐντέχνως τὸ, "Δεῦτε," φωνεῖν. Καλεῖ γὰρ ὡσπερ ἐγγὺς τοὺς ἀφεστηκότας, καὶ οἷον ἀποφοιτῶντας Θεοῦ, κατὰ γε, φημί, τοὺς τῆς διαθέσεως τρόπους, καθ' οὓς ἂν γέ νοιτο τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἀπονοσφίζεσθαι τινὰς. Τίνες δὲ οὗτοι, πολυπραγμονεῖν ἀναγκαῖον. Εἷς μὲν δὴ καὶ πρῶτος τὸ ἐλέσθαι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα προσκυνεῖν, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις ἀνάπτειν τὸ σέβας. Ἀπιστία τε πρὸς τούτῳ, καὶ μὲν τοὶ κακοπιστία· ὧν τὴν μὲν, τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἀναθείη τις ἂν· τὴν γε μὴν ἑτέραν ταῖς τῶν αἱρέσεων ἐξιτήλοισ ἐνρεσιεπειαῖς. Προσεποίσομεν δὲ τούτοις τὸ κοινὸν ἀρρώστημα πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, φημί δὴ τὴν ἀμαρτίαν. Οὐκοῦν ἱερῶ καὶ διαπρυσίῳ κηρύγματι, τὰ αἰσχίω μεθέντας, τοὺς ὀνομασμένους, μεταφοιτᾶν ἐλέσθαι πρὸς τὰ ἀμείνω διακελεύεται, ὡς Ἑλλήνων μὲν παῖδες, τὸν ἐκ διαβολικῆς σκαιοτήτος ταῖς αὐτῶν διανοίαις εἰσοικισθέντα σκότον εὖ μάλα διαδιδράσκοντας, πρὸς τὸ ἀκραιφνές τῆς ἀληθείας ἐπιείγεσθαι φῶς, καὶ τὸν ἀληθῶς καὶ φύσει τῶν ὄλων γενεσιουργὸν καὶ Κύριον ὁμολογήσαι Θεόν· Ἰουδαίους δὲ τὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν πολυτρόπως διηγγελμένον, ὁψὲ γοῦν καὶ μόλις ἐπιγινώσκοντας ὁμοῦ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις εἰπεῖν· "Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος" τοὺς γε μὴν τοῖς τῶν ἀνοσίων αἱρέσεων ἄλόντας βρόχοις, πολυπλόκων μὲν ἀπαλλάττεσθαι λογιμῶν, καὶ

φιλοκακούργως ἐξηρτυμένων, εὐθὺ δὲ τῆς 77.876 ἀληθείας διάττοντας, τὸν ὀρθὸν τε καὶ ἀπλανῆ τῆς πίστεως, καὶ οὐδὲν ἔχοντα περιειργασμένον ἀγαπήσαι λόγον· τοὺς δὲ γε τοῖς ἀμαρτίας ἐμβεβηκότας βόθροισι ὀλέθρου καὶ πάγης ἔξω ποιῆσαι πόδας, καὶ ταῖς ἑαυτῶν διανοαῖσι Ἰουδαϊκὸν ἐντετηγμένον μολυσμὸν ἀποτρίβεισθαι, ἔλέω Θεοῦ καὶ φιλοανθρωπία δικαιοῦν τὸς τὸν ἀσεβῆ, διὰ πίστεως δηλονότι τῆς ἐν Χριστῷ· τὸ, διδάξειν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι γεγραφῶς ὁ πάνσοφος Παῦλος· "Ἡ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, εἴπερ εἷς ὁ Θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως." Οὐκοῦν ἐπειδήπερ τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις, καθὰ γέγραπται, παντὸς ἀπαλλάττοντες ῥύπου τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς "δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ." Τοῖς γε μὴν τοῦτο δρᾶν ἀνεπιπλήκτως ἐθέλουσιν, ἐκεῖνο διασκεπτέον, πῶς δὴ καὶ τίνα τρόπον ἀγαλλιάσασθαι ἂν τις τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἂν ἔξω βάλλοι σκοποῦ. Ὁ γάρ τοι φιλοσαρκίας ἡττώμενος, καὶ ἀποσπουδάζων μὲν τῶν ἐκτόπων οὐδὲν, ἐν παντὶ δὲ λόγῳ ποιεῖσθαι μεμελητηκῶς τὸ ὅτι μάλιστα κεκιβδηλευμένον καὶ ἀνόσιον εἰς τρόπους, ἐπιγαννύμενος δὲ καὶ τοῖς τοῦ παρόντος βίου περισπασμοῖς καὶ ταῖς ἐκ πλούτου τρυφαῖς, ἥκιστα μὲν Κυρίῳ τὸ ἀγαλλιᾶσθαι καὶ χαίρειν, προσκαίροις δὲ μᾶλλον ἡδοναῖς ἐκνενεμηκῶς, οὐ θιασώτης ἔσται σε πτός, οὔτε μὴν ἀγίοις χορευταῖς ἐναριθμῖος. Γέγραπται γάρ, ὅτι "Οὐχ ὠραῖος αἶνος ἐν στόματι ἀμαρτωλοῦ." Ὁ γε μὴν ταῖς εἰς ἐγκράτειαν εὐανδρίας ἐπίσε μνύνεσθαι διεσπουδακῶς, καὶ πέρα παντὸς ἰέναι πάθους, κατὰ γε τὸ ἐφικτὸν τῆ ἀνθρώπου φύσει, ἔχοι ἂν εἰκότως ὅτι μάλιστα πρέπον αὐτῷ τὸ χρῆναι δοξολογεῖν. Ὀνίνησι πρὸς τοῦτο ἡμᾶς γεγραφῶς ὡδὶ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος· "Τοῦτο οὖν λέγω καὶ διαμαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἐσκοτωμένοι τῆ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν ἀγνοίαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν· οἵτινες ἀπηληγότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστὸν, εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθὼς ἐστὶν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ· ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. Ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ Πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας." Τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος; "Ὁ φθειρόμενος δηλονότι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός." Νέος γε μὴν ὁ εἰς καινότητα ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ μεταστοιχειούμενος, ἀνακαινισθέντος ἐν αὐτῷ τοῦ νοῦς, καὶ ταῖς μὲν τῆς ἀληθοῦς θεοπτίας ἐντρυφῶντος ἀγαθῆς, εὐρωστίας γε 77.877 μὴν εἰς τοῦτο λοπὸν ἰγμένου, καὶ μὴν καὶ διάττειν εἰδότης, ὡς ἀνάλωτον μὲν ταῖς εἰς φαυλότητα γενέσθαι ῥοπαῖς, διψῆν δὲ μόνον καὶ ἐλέσθαι πληροῦν, τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο παντὸς εἴσω θαύματος. β'. Τέθειται μὲν γὰρ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ διὰ Μωσέως ὁ νόμος. Ἄλλ' ἦν ἐν σκιαῖς καὶ τύποις, οὕτω προσέειπαι δυναμένων τῶν τὸ τηνικάδε τὸ τελέως ἀγαθόν, ἥτοι τοῦ τελείως ἔχοντος ἀγαθοῦ τὴν γνώσιν· ἐν χρειᾷ δὲ μᾶλλον καθεστηκότων μαθήματος νηπιοπρεποῦς, ἴν' ὡς ἐν τύποις ἔτι μελετῶντες τὸ ἀληθές, τὸ τοῦ νόμου πέρας εἶδειν ὀρθῶς, φημὶ δὴ Χριστόν· "Τέλος γὰρ νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστός," καθὰ γέγραπται. Πῶς, ἢ τίνα τρόπον; συμφέρεται γὰρ τοῖς εὐαγγελικοῖς παιδεύμασι ὁ διὰ Μωσέως νόμος, εἰ πρὸς ἡμῶν νοοῖτο πνευματικῶς. Ἀποφέρει γὰρ ἐπὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον. Καὶ μάρτυς αὐτὸς τοῖς Ἰουδαίοις λέγων· "Εἰ ἐπιστεύετε Μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε." Τί τοίνυν γέγραφεν ὁ Μωσῆς; Οὐχ ὅτι μόνοις τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἐπικουρήσων ἀφίκται Χριστός, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἀνά πάσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ἔθνεϊ τε παντί. Θεοῦ γὰρ πάντες, καθὸ καὶ πάντων ἐστὶ γε νεσιουργὸς καὶ Κύριος. Προστέταχε τοίνυν σφάζεσθαι τὸν ἀμνὸν εἰς τύπον αὐτοῦ, πλην ἐκ πλαγίων τοῦ

θυσιαστηρίου βλέποντα πρὸς βορρᾶν. Ἄλλα γὰρ τί τὸ χρῆμα; φαίη τις ἂν ἴσως. Τί τὸ βαθὺ καὶ ἀμυδραῖς ἀσαφείαις κατεσκιασμένον αἴνιγμα τῆς ἱερουργίας; πεύσεται δὴ οὖν ὁ τοιοῦτος πρὸς ἡμῶν. Ἔστι μὲν οὖν, ὧ τὰν, τῶν Ἰουδαίων ἢ χώρα νοτιωτάτη· βο ρειοτέραν δὲ, καὶ θαλάσσης κρείττονα, τὴν τῶν ἔθνῶν εἶναι φασιν. Οὐκοῦν, τέθυται μὲν παρ' ἐκείνοις ὁ ἄμνος· πλὴν οὐκ ἄτοπον τὴν τῶν ἔθνῶν ἔχει χώραν. Τέτραπται γὰρ εἰς αὐτὴν κατὰ γε τὸ ἐν Ψαλμοῖς ὑμνούμενον· "Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐπι βλέπουσιν· οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς· εὐλογεῖτε, ἔθνη, τὸν Θεὸν ἡμῶν." Προσκέ κρουκε γὰρ καὶ παρεπύκρνανεν οὐ μετρίως ὁ Ἰσραὴλ· ὅτι δὲ ἔμελλον τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἐξωθέντος αὐτοῦ ἐν παραδοχῇ γενέσθαι τὰ ἔθνη διὰ τῆς πίστεως, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν, εἴπερ τις ἔλοιτο τὰς τῶν ἀγίων προφητῶν πολυπραγμονῆσαι φωνάς. Γέγραπται γοῦν· "Τέρπου καὶ εὐφραίνου, θύγατερ Σιών, ὅτι ἰδοὺ ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει Κύριος, καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔσσονται αὐτῷ εἰς λαὸν, καὶ κατα σκηνώσω ἐν μέσῳ σου, καὶ ἐπιγνώση ὅτι Κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς σέ." Καὶ τίς ὁ ἀπεσταλμένος, ἢ πάντως που ὁ Χριστὸς ὁ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἀνακτίζων ἄνθρωπον, καὶ κα ταλύσας τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, εὐαγγελισὰ μενός τε τὴν εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς, τουτέστιν, Ἑλλησί τε καὶ Ἰουδαίους; Ἔφη γοῦν, ὅτι "Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης· κάκεινά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ γενήσονται 77.880 μία ποίμνη, εἷς ποιμὴν." Ὅτι δὲ τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Λόγον ἐνανθρωπήσαντα, καὶ σεσαρκωμένον, ἐπέγνωσαν μὲν καὶ τετιμήκασιν οἱ νομομαθέστεροι, καὶ συνετώτεροι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, οἳ γε μὴν εἰς ἐξ ἰτηλον ἀπενηνεγμένοι θράσος, καὶ τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ταῖς ἀπειθείαις λυπήσαντες, τὰς αὐτοῖς πρεπούσας ἐξήτηνται δίκας· προσειλημ μένων δὲ τῶν ἔθνῶν, εἰσεκλήσονται καὶ αὐτοὶ διὰ πίστεως, ἀπλήν, ὡς ἂν τις εἴποι, καὶ μίαν παρενεγκῶν εἰκόνα τοῦ πράγματος, ἐκ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, ὡς ἂν οἷός τε ὧ, πληροφορεῖν πειράσομαι, προὑπομνήσας ὅτι πλειστάκις τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν Δαβίδ ὀνομάζει τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, ἅτε δὴ καὶ ἐκ σπέρματος αὐτοῦ κατὰ σάρκα γεγεν νημένον. Γ'. Γέγραπται τοίνυν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν· "Καὶ παραγίνονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ Ἰσραὴλ πρὸς Δαβὶδ εἰς Χεβρών, καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ἰδοὺ ὅστᾳ σου καὶ σάρκες σου ἡμεῖς. Καὶ χθὲς καὶ τρίτην, ὄντος Σαοὺλ βασιλέως ἐφ' ἡμᾶς, σὺ ἦσθα ὁ εἰσάγων καὶ ἐξάγων τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς σέ· Σὺ ποιμανεῖς τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ. Σὺ ἔση ἡγούμενος ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ ἔρχονται πάντες οἱ πρε σβύτεροι Ἰσραὴλ πρὸς τὸν βασιλέα εἰς Χεβρών. Καὶ διέθετο αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς διαθήκην ἐν Χεβρών ἐνώπιον Κυρίου, καὶ χρίουσι τὸν Δαβὶδ βασιλέα ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ." Σύνες ὅπως διωμολογήκασιν ἐναργῶς, καὶ ὅστᾳ καὶ σάρκες εἰσὶν αὐτοῦ· Οἳ γὰρ τοὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστὸν προσιέμενοι τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονο μίας οὐκ ἀγνοοῦσι τὸν τρόπον. Ὁμολογοῦσι δὲ μᾶλλον, ὅτι Θεὸς ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος. Οὕτω γὰρ ἂν εἶεν αὐτοῦ καὶ ὅστᾳ καὶ σάρκες, κατὰ γε, φημί, τὸ ἐν ἂν θρωπότητι συγγενές. Προσεπάγουσι δὲ ὅτι, καὶ βασιλεύοντος τοῦ Σαοὺλ, αὐτὸς ἦν ὁ ἄγων καὶ φέρων τὸν Ἰσραὴλ. Ἦν γὰρ καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὡς Θεὸς, τὸ κατὰ πάντων οὐσιωδῶς ἀνημ[μ]ένος κράτος, ταλαντεύων τε τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ἀρρήτοις νεύμασι πρὸς τὸ εἶναι συνέχων, τοὺς τοῖς παρ' αὐτοῦ θεσπί σμασιν εὖ μάλα κατεζευγμένους. Ὅτι δὲ κατ' εὐδο κίαν καὶ θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς βεβασίλευκεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, ἀραρότως πιστεύουσι, λέγοντες· "Κύριος εἶπε πρὸς σέ· Σὺ ποιμανεῖς τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἔση εἰς ἡγούμενον." Οὕτω πού φησι καὶ ὁ θεσπέσιος Πέτρος· "Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος." Καὶ μὴν καὶ Ναθαναὴλ, ὧ καὶ αὐτὸς τὸ εἰλικρινές καὶ γνήσιον προσεμαρτύρηκεν ὁ Χριστὸς· "Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, φησὶ, σὺ βασι λεὺς εἶ τοῦ Ἰσραὴλ." Ἔφη δέ που καὶ αὐτὸς διὰ τῆς τοῦ

Ψάλλοντος λύρας· "Εγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ (δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς) ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου." Πλὴν οὐκ ἀσύνητες ἦν τὸ βασιλεύειν αὐτῷ· Θεὸς γὰρ ὢν φύσει, καὶ σύνθρονος τῷ γεννῆσαντι, πᾶσαν ὑπὸ πόδας ἔχει τὴν κτίσιν. Λέγεται δὲ κεχειροτονῆσθαι βασιλεὺς, διὰ τοι τὸ κατανεῦσαι λοιπὸν τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ἐπαφεῖναι τὸν ζυγὸν τοῖς ἕξω ποτὲ καὶ ὑφ' ἐτέρω κειμένοις. Κεκράτηκε γὰρ 77.881 τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ πλεονεξίας ὁ Σατανᾶς. Ὁμολογῆσαντες δὲ τὴν πίστιν, δέχονται παρ' αὐτοῦ διαθήκην ἐν Χεβρών. Καὶ τί τὸ "ἐν Χεβρών" ἐστὶ; δηλοῖ τοι γαροῦν ἡ λέξις τὴν ἔνωσιν. Ἐν Χριστῷ δὲ τὰ πάντα γεγονόασιν ἐν, καὶ συνήφθη μὲν τὰ ἄνω τοῖς κάτω, καὶ τοῖς ἄνω τὰ κάτω. Συνδεδραμηκάσι δὲ πρὸς ἐνότητα καὶ ὁμοψυχίαν διὰ τῆς πίστεως, οἳ τε ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, καὶ μὴν καὶ οἱ πάλαι τῶν εἰδώλων θεραπευταί. Πλὴν ὅτι καὶ γαῦρον αὐτῷ τὸν αὐχένα, τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἐπανατείναντες τινες, κακοὶ κακῶς διολώλασιν, ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἦττον τῶν ἐφεξῆς εἰσόμεθα· ἔχει γὰρ οὕτω· "Καὶ ἀπῆλθε Δαβὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, πρὸς τὸν Ἰεβουσαῖον τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν. Καὶ ἐρρέθη τῷ Δαβίδ· Οὐκ εἰς ἐλευσὴν ὤδε, ὅτι ἀνέστησαν οἱ χωλοὶ, καὶ οἱ τυφλοὶ λέγοντες· Οὐκ εἰσελεύσεται Δαβὶδ ὤδε. Καὶ κατελάβετο Δαβὶδ τὴν περιοχὴν Σιών, αὕτη ἡ πόλις Δαβίδ. Καὶ εἶπε Δαβὶδ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· Πᾶς τύπτων Ἰεβουσαῖον, ἀπτέσθω ἐν παραξιφίδι καὶ τοὺς χωλοὺς, καὶ τοὺς τυφλοὺς, καὶ τοὺς μισοῦντας ψυχὴν Δαβίδ· διὰ τοῦτο ἐροῦσι· Τυφλοὶ καὶ χωλοὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς οἶκον Κυρίου." Ἄθρει δὴ οὖν, ἄθρει τὴν τῶν ἀνθισταμένων αὐτῷ πληθύν. Χωλοὶ δὲ ἦσαν καὶ τυφλοὶ. Μεμνήμεθα δ' εἰπόντος Χριστοῦ περὶ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων· "Ἄφετε αὐτοὺς, τυφλοὶ εἰσὶν ὁδηγοὶ τυφλῶν." Καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς τοῦ Δαβίδ περὶ αὐτῶν· "Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι, υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τριβῶν αὐτῶν." Ἀπαράδεκτον γὰρ ἐποιοῦντο Χριστὸν, οἱ μὴτε ὀρθοποδεῖν εἰδότες, μὴτε μὴν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τὸ νοητὸν καὶ θεῖον εἰσοικισάμενοι φῶς, ἀλλὰ πεπτώκασιν ἐν παραξιφίδι, τουτέστιν, ἐν μαχαίραις. Δεδαπάνηται γὰρ πολέμῳ, κατεμπρησθεῖσθαι τῆς χώρας αὐτῶν ὁμοῦ τῷ διαβοητῶνα. Ὅτι δὲ, προσκεκροκότων αὐτῶν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, εἰ παῖπεκέ τε καὶ προσελήφθη τῶν ἐθνῶν ἡ πληθὺς, καὶ Χριστὸν ἐπεγράψατο Κύριον, καὶ Βασιλέα, σαφηνεῖ πάλιν τὰ γεγραμμένα. Καὶ γὰρ φησὶν· "Ἀπέστειλε Χιράμ ὁ βασιλεὺς Τύρου ἀγγέλους πρὸς Δαβίδ, καὶ ξύλα κέδρινα, καὶ τέκτονας ξύλων, καὶ τέκτονας λίθων, καὶ ὠκοδόμησαν οἶκον τῷ Δαβίδ." Ἦν μὲν γὰρ ἀλλογενῆς ὁ Χιράμ, καὶ οὐκ ἀπὸ γένους τῆς Ἰουδαίων πληθὺς. Εἰδωλολάτρης δὲ μάλλον, καὶ ἐκ τῆς τῶν πλανωμένων ἀγέλης. Ἄλλ' ὠκοδόμησεν οἶκον τῷ Δαβίδ. Ἐγήγερται γὰρ ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ, καὶ οὐ καθ' ἕνα τόπον, ἢ χώραν, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ ὑπ' οὐρανὸν, οἶκοδομούντων ὡσπερ αὐτὴν τῶν ποτὲ μὲν τῇ κτίσει λατρευόντων, καὶ ἀχλύϊ κατεσκοτισμένων διαβολικῆ, πιστευσάντων δὲ μετὰ τοῦτο καὶ πεφωτισμένων, καὶ τὸν ἐκ σπέρματος Δαβίδ κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἐν παντὶ πεπονημένων θαύματι. Πλὴν κάκεῖνο πρὸς τοὺς ἄθρει. Ὁκοδόμητο μὲν γὰρ ὁ οἶκος τῷ Δαβίδ, δι' ἀλλογενοῦς τοῦ Χιράμ. Ἀνεκόμιζε δὲ τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν παρ' ἐτέροις οὖσαν, καὶ ἕξω που κειμένην, ὁ θεσπέσιος Δαβίδ. "Καὶ ἐπορεύθη γὰρ, φησὶ, καὶ 77.884 ἀνήγαγε τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οἴκου Ἀβεδ δαρά εἰς τὴν πόλιν Δαβίδ ἐν εὐφροσύνῃ." Κατασημήνειε δ' ἂν ἡ κιβωτὸς τὸν διὰ Μωσέως ὠδίνουσα νόμον, τοὺς ὑπὸ νόμον καὶ σκιάν. Οἱ πάλαι μὲν ἦσαν τυφλοὶ καὶ χωλοὶ, ἐπειδὴν δὲ τὴν πίστιν εἰσοικισάμενοι προσκυνῶσιν αὐτῷ, τότε καὶ αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν, εἰσκομισθήσονται μὲν εἰς τὸν οἶκον Δαβίδ, τουτέστι Χριστοῦ. Ἀπάσης δὲ ἀρετῆς ἤξουσι καθ' εὐθὺ, καὶ οἷον ὀρθῶ ποδὶ καὶ ἐρηρισμένῳ τὴν τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διελάσουσι τρίβον, ἐπιφωνούντος αὐτοῖς τοῦ θεσπεσίου Παύλου· "Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα, ἀνορθώσατε, καὶ τροχιάς ὀρθὰς ποιεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῆ, ἰαθῆ δὲ μάλλον." Ἐπ' οὖν

τούτοις ἄπασι, καθάπερ ἔφην ἐν ἀρχαῖς, "Δεῦτε, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ," τὴν ἐπ' αὐτῷ δηλονότι τελοῦντες πανήγυριν. Εἶτα πῶς, εἶπέ μοι, φαίη τις ἂν ἔσθ' ὅτε, καίτοι σταυρὸν ὑπομείναντος, καὶ τὸν κατὰ σάρκα θάνατον, ἑορτὴ τὸ χρῆμα νοοῖτ' ἂν ἢ λέγοιτο; Καὶ μὴν, ὦ γενναῖε, πρὸς ἡμῶν εἰρήσεται. Εἰ μὲν γὰρ ἐφεῖς τῷ θανάτῳ τὸ ἴδιον ὁμιλῆσαι σῶμα μεμένηκεν ἐν νεκροῖς, ἑορταζέτω μηδεὶς. Εἰ δὲ καίτοι μῆτε παθεῖν ἐξόν, εἰ μὴ βούλοιο παθεῖν, μῆτε μὴν κατόπιν τῆς τῶν ἐπιβουλευσασμένων ὀρᾶσθαι χειρός, "Χάριτι Θεοῦ, καθά φησιν ὁ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων ἱερούργος, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, ἴν' ἐγηγερμένος ἐκ νεκρῶν, πατήσῃ τὸν θάνατον," ἀπάσῃ τε οὕτω τοῦ ἀνθρώπου φύσει κατορθώσῃ τὴν ἀφθαρσίαν, "Πρωτότοκος γε γονῶς ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων" πῶς οὐχ ἀπάσης ἡμῖν εὐθυμίας τὸ χρῆμα πρόξενον; Οἱ τοῖς τοῦ θανάτου βρόχοις ἐνειλημμένοι, διὰ τὴν καθ' ἡμῶν τυραννέουσασαν ἀμαρτίαν, ἐν ἐλπίσιν ἐσμὲν τῆς εἰς αἰῶνα ζωῆς, διὰ τὸν ἐξ ἡμῶν κατὰ σάρκα πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν. Οὐκοῦν Ἰουδαῖοι μὲν ἐσταύρωσαν, ἐφέντος, ὡς ἔφην, οἰκονομικῶς τοῦ Χριστοῦ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ γεύσασθαι τοῦ θανάτου, ἀνεβίω δὲ αὐτοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς μονονουχὶ καὶ ἐρῶσθαι φράσας, εἰρηκῶς τε τοῖς ἐν δεσμοῖς, "Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, Ἀνακαλύφθητε." Εἶτα τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις ἑαυτὸν ἐμφανῆ καταστήσας, χρῆναι τε τὴν ὑφ' ἡλίῳ μαθητεύειν εἰπὼν, καὶ πάντα τὰ ἔθνη μυσταγωγεῖν, "Βαπτίζειν τε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ πάντα τηρεῖν τὰ ἐντεταλμένα," οὔτε τὴν ἀκριβῆ καὶ εὐδόκιμον κατορθοῦν ἐπείγεσθαι πολιτείαν, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεὸν, δοξολογούντων αὐτὸν τῶν ἀγίων ἀγγέλων, εὐφημούσης ὡς Θεὸν τῆς ἄνω πληθούς· ἤξει τε κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, καθά φησιν αὐτὸς, ἀποδώσων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· "Κρινεῖ γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ." δ'. Οὐκοῦν ὡς παρεσομένου κριτοῦ καὶ δεσπότου, 77.885 καὶ παμβασιλέως τῶν ὄλων, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Ἐπιτελέσωμεν δὲ ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ, ζήσωμεν ἐπιεικῶς, καὶ τοῖς εἰς ἀγαθοῦργίαν σπουδάσμασι, τὰς ἑαυτῶν καταφαιδρύνωμεν ψυχὰς· ἐπισκεπτόμενοι χήρας, ἔλεοῦντες ὀρφανούς, τοῖς ἐν ἐνδείᾳ συγκαθ' ἰστάμενοι, καὶ ταῖς κατὰ χεῖρα θεραπεύοντες ἐπικουρίας τοῖς ἐν ἀσθενείαις ὄντας σωματικαῖς, τοῖς ἐν δεσμοῖς ἐπισκεπτόμενοι, ἀσφαλῆ καὶ ἐρηρυσμένην, καὶ ἀνεπίληκτον παντελῶς τὴν εἰς αὐτὸν ἔχοντες πίστιν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τετράδος καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ ἐνάτης καὶ εἰκάδος τοῦ Φαμενώθ μηνός, περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆς τετράδι τοῦ Φαμενώθ μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς παραδόσεις· ἑορτὰ ζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκύση Κυριακῇ τῇ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός· συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντρυφήσομεν λόγοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, τιμὴ, δόξα καὶ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ΄.

α'. Κεχρήσομαι πάλιν ταῖς τοῦ μακαρίου Παύλου φωναῖς, καὶ δὴ καὶ ἐρῶ· "Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωρὶ σθῆτω πᾶσιν ἀνθρώποις." Ἀνίσχει γὰρ ἡμῖν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἑορτῆς ὁ καιρὸς. Καὶ φέρε δὴ πάλιν, οἷς ἂν εἶεν ἐν λόγῳ τὰ τῶν ἀνδραγαθημάτων ἐξαίρετα, τούτοις εὖ μάλα, πρόκλησιν ὡσπερ τινὰ τὴν εἶς γε ταυτὶ ποιοῦμενοι, λέγωμεν· "Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας" ἣς καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ

διαμνημονεύει λέγων· "Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ." Ἡμέραν γε μὴν τὴν τριπλό θητον, καὶ εὐέραστον, καὶ μὴν καιρὸν εὐπρόσδεκτον, οὐδὲν ἕτερόν φασιν οἱ πνευματοφόροι, πλὴν ὅτι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ· δι' ἣν ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς εἰκότως ἂν πρέποι τῆς ἀνωτάτω πασῶν ἀνατίμπλασθαι θυμῷ ἡδίας. Ἐσχήκαμεν γὰρ δι' αὐτῆς τὰ δι' ὧν ἦν δύνασθαι μεταφοιτᾶν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς τὴν ἀνθρώπου φύσιν· καὶ ἀναμορφουῖσθαι τρόπον τινὰ δι' εὐαγοῦς πολιτείας πρὸς τὸν παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, ἵνα τοὺς θεῖους ἐφ' ἑαυτῇ χαρακτήρας, δι' ἀγιασμοῦ πλουτήσασα χαίρη καὶ εὐφραίνηται. Πρόξενον γὰρ ἡμῖν τῶν τοιούτων ἀγαθῶν τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν ἔσεσθαι προεμήνυσεν ὁ αὐτὸς Χριστὸς διὰ προφήτου λέγων· "Τέρπου καὶ εὐφραίνου, θύγατερ Σιών, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει Κύριος, καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔσονται αὐτῷ εἰς λαὸν, καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν μέσῳ σου, καὶ γνώσῃ ὅτι 77.888 Κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς σέ." Ἐνανθρωπήσαντος γὰρ τοῦ Μονογενοῦς, καὶ ἐν ὁμοιώσει τῇ πρὸς ἡμᾶς γεγονότος (οὕτω γὰρ αὐτὸν ἀπεστάλθαι φημὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς), ἀνα σκιρτᾶν ἡμᾶς ἀναγκαῖον κατευρυνομένους εἰς θυμῷ ἡδίας. Ὅποια δὲ τίς ἐστίν ἡ τοῦδε πρόφασις. ἐπιδρομὰ μᾶθην ἐρῶ. β'. Πλείσται μὲν γὰρ ἦσαν ἐν ἡμῖν αἱ τοῦ κλαίειν ἀφορμαί. Καὶ γὰρ ἦν ἀφόρητος τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁ φαυλότητος ἀπάσης καὶ ἀμαρτίας εὐρετής, δεινὸς καὶ πολὺς ἐγκείμενος, καὶ ὡσπερ ἄμαχόν τινα τύραννον κατεξανιστὰς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν διὰ τῆς παραβάσεως τῆς ἐν Ἀδὰμ εἰσκομισθέντα θάνατον. Ὅπλον δὲ ἦν αὐτῷ καὶ δόρυ, καὶ παντευχία δεινὴ, καὶ ἀπρόσιτος, ἡ πολυειδὴς ἀμαρτία. Βεβασίλευκε γὰρ δι' αὐτῆς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ταύτητοι, καθά φησιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, "Ἐπλάτυνεν ὁ ἄδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ διαλιπεῖν." Ἐπ' οὖν τούτοις ἅπασιν, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ μὲν ἠδεσθαί τε καὶ χαίρειν ἡμῖν γέγονεν ἐκποδῶν, ἀντανέφυ δὲ ὡσπερ τὸ χρῆναι θρηνεῖν, συμφορᾶς ἀφύκτου κατηρτημένης, καὶ μονονουχὶ ταῖς ἀπάντων παρειαῖς τὸ ἐξ ὁμμάτων ἐπιχεοῦσης δάκρυον. Ἄλλ', ὡς φησιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, "Κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας. Ἀφεῖλε δὲ ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ προσώπου, τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς." Λέλυται γὰρ ἡ ἀμαρτία, καὶ τὸ ἀνδροκτόνον αὐτῆς ἠσθένησε κέντρον. Συναπέσβη δὲ ὡσπερ τῇ οἰκείᾳ ρίζῃ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀναβλαστῆσαν κακὸν, φημὶ δὴ τὸν θάνατον. Ἦν οὖν ἄρα τὸ χαίρειν ἤδη πως ἡμῖν οὐκ ἀνάρμοστον, μᾶλλον δὲ πρέπον τε καὶ εὐοκός. Ταύτητοι φησιν ὁ πάσης ἡμῖν εὐημερίας καὶ δοτῆρ καὶ πρύτανις· "Τέρπου καὶ εὐφραίνου, θύγατερ Σιών." Ἄλλ' ἦν ἀναγκαῖον ἀγχίθρονον ἔχοντας τῆς ἑορτῆς τὸν καιρὸν, προαποσμήχεσθαι ῥύπους τοὺς ἀπὸ γε τῶν διεπτεισμένων, καὶ ἀποτρίβεσθαι μολυσμοὺς ψυχικοὺς τε καὶ σωματικούς. Ταύτητοι καὶ μάλα εἰκότως τὴν ἀπάσης ἡμῖν εὐκοσμίας, καὶ τροφὸν, καὶ προμνήστριαν προεισοικισάμενοι νηστείαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα," κατὰ τὸ γεγραμμένον, τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀυχῆμασι τὰς ἑαυτῶν διανοίας καταφαιδρύνοντες, καὶ εἰς πᾶν ἀγνον καὶ ἀμώμητον ἀναφοιτῶντες ζωὴν. Μεμνήμεθα γὰρ λέγοντος τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Θεοῦ· "Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος." Ἀγιαζώμεθα τοίνυν διὰ σεπτῆς πολιτείας, καὶ ἐννομωτάτης ζωῆς, ἄμφιον ὡσπερ τι περικαλλές, καὶ τοῖς ἑορτάζουσι πρέπον, τὴν ἐξ ἀρετῶν λαμπρότητα περικείμενοι· οὕτω τε λοιπὸν ἐκ παρρησίας φοιτῶντες ἐν ὄψει τοῦ τελούντος ἡμῖν τὴν πανήγυριν. "Ὁφθαλμοὶ γὰρ, φησὶ, Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν." Οὐκοῦν ὅταν ἴδῃ λαμπροὺς, ἀκράδαντον ἡμῖν φυλάξει τὴν εὐθυμίαν· οὕτω γε μὴν οὐκ ἔχον τας γνώμης, οὐκ ἐφήσει μεταλαχεῖν τῆς μεγαλοδορίας τῆς παρ' αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο διδάξει σαφῶς ἡ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις παραβολή. Ἐφη γὰρ ἄνθρωπόν 77.889 τινὰ γάμον ἐπιτελεῖν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσκεκλήσθαι μὲν οὐκ ὀλίγους. Εἰσελάσαι δὲ μετ'

αὐτοὺς τὸν νυμφίον, ὀψόμενον τοὺς ἀνακειμένους. Ἐπειδὴ δέ τινα τοῖς εὐεϊματοῦσιν, ἀναμίξ ῥυπῶτα τεθέαται, καὶ τὴν τοῖς ἐορτάζουσι πρέπουσαν οὐκ ἔχοντα στο λήν, ἐπέτιμα λέγων· "Ἐταῖρε, πῶς εἰσηλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;" Καὶ ταῖς ἐσχάταις αὐτὸν ἐνήκε δίκαις. Ἄλλ' ἴσως φαίη τις ἄν· Εἶτα πῶς εἰς ἦλθεν ὄλως ὁ ῥυπούμενος; Ἐχρῆν γὰρ δὴ πού τὴν ἀρχὴν, μηδὲ ἐφεῖναι τί ἐστὶν ἀνάρμοστον τῇ πανη γύρει τὴν στολὴν ἔχουσιν εἰσβαλεῖν. Φαμέν οὖν ὅτι καλεῖ μὲν διὰ τῆς πίστεως ἅπαντας ὁ Σωτὴρ· καὶ τῆς ἄνωθεν μεγαλοδωρίας ἐν μεθέξει γενέσθαι βούλετα, καὶ εἰσελαύνουσι μὲν ἀδιακρίτως ἅπαντες. Καὶ γὰρ ἐφ' ἅπασιν ἡμῖν ἢ διὰ πίστεως χά ρις. Ἄλλ' οἱ μὲν τῇ πίστει προσεπάγοντες τὸ ἐκ τῆς ἀγαθουργίας φαιδρὸν καὶ ἀμώμητον, καὶ οἷον ἐν τάξει στολῆς τὴν ἐξ ἀρετῶν λαμπρότητα περικεῖ μενοι, συνδαιπνήσουσι τῷ νυμφίῳ, καὶ τῆς ἀγίας καὶ νοητῆς συμμεθέξουσιν ἐορτῆς. Οἱ γε μὴν τῇ πί στει προσεπενεγκόντες οὐδὲν, ἐναπομείναντες δὲ τοῖς τῆς φαυλότητος ῥύποις, καὶ δυσέκπλυτον ἔχοντες τὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων κηλίδα, οὗτοι πάντη τε καὶ πάντως ἀπόπεμπτοι μὲν τῶν ἱερῶν ἔσσονται γάμων. Ἐποιωξοῦσι δὲ ταῖς ἐαυτῶν ῥα θυμίαις· εἰσπεπαίκασι γὰρ, οὐκ ἔχοντες ἔνδυμα γά μου. Ἐπωφελεστάτη τοιγαροῦν ἡ νηστεία, δισημή χουσα τὸ μεμολυσμένον, ἐκπλύνουσα τὸ ῥυποῦν, καὶ διὰ πόνου μικροῦ τῆς εἰς αἰῶνας δίκης ἡμᾶς ἀπαλ λάττουσα. Κατανεκροῖ γὰρ ἡδονὰς, ἀνακόπτει τῶν εἰς αἰσχροτήτα καὶ φιλοσαρκίας ἐπιθυμιῶν τὴν ἔφοδον, καὶ οἷά τινα χαλινῶ περιτρέπει πρὸς εὐκο σμίαν, ἐπιεικείας ἀπάσης ἐραστὰς ἀποφαίνει, καὶ ὡσπερ τινὰ θῆρα λυττωντά τε καὶ ἀγριαίνοντα τὸν τῆς ἀμαρτίας τιθασσεύει νόμον τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς, καὶ ἀπαξαπλῶς παντὸς ἀγαθοῦ καθ ἴστησιν ἐπιμελητὰς, καὶ τὸν τῆς διανοίας αἰθέρα κα ταλαμπρύνουσα, τὸ τῆς ἀληθοῦς θεοπτίας ἀξιέρα στον φῶς εἰσοικίζεσθαι ποιεῖ. Δι' οὐπὲρ ἄν τις καὶ μόνου τὴν ὀρθὴν καὶ ἀνεπίδεκτον τῶν ἱερῶν δογ μάτων ἐπιστήμην κερδανεῖ. Ζωοποιὸν δὲ τὸ χρῆμα καὶ ὄνησιφόρον, καὶ ἀξιόκτητον ὡς ἀληθῶς, εἶπερ κὺ, καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον εἶναι λελόγισται. γ'. Ὅτι δὲ, ὡς ἔφην, ζωῆς ἐστὶ τῆς εἰς αἰῶνα πρόξενον τὸ ἐν πίστει εἰς Χριστὸν διδρῦσθαι φιλεῖν, αὐτὸς πιστῶσεται λέγων πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πα τέρα καὶ Θεόν· "Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωῆ, ἵνα γινώσκωσί σε, τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπ ἔστειλας Ἰησοῦν Χριστόν." Ἄλλ' ἢ μὲν πίστις παρά γε τοῖς ἐπιεικέσι καὶ φιλόθεον ἔχουσι τὴν καρδίαν, ἀπλή τίς ἐστὶ καὶ ἀληθῆς, καὶ οὐδὲν ἔχουσα παντε λῶς τὸ διαστρέφον. Ἐρεῦνης δὲ καὶ βασάνων οὐ λίαν ἀνέχεται· τὸ γὰρ ὄλως πίστει παραδεχθὲν πο λυπραγμονεῖν, οὐκ ἀζήμιον. Ἄλλ' οὐ δοκεῖ ταῦτ' ἔχειν ὀρθῶς τοῖς ὅτι μάλιστα φιλοζητηταῖς, καὶ τῶν 77.892 μὲν ἀληθῶν εἰδόσιν οὐδὲν, λογισμῶν δὲ σαθρῶν εὐρὴ ἐπαυχεῖν εἰωθόσιν· "Ὡν αἱ τρίβοι σκολιαῖ, καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ αὐτῶν," καθὰ γέγραπται. "Ἀποφέρουσι γὰρ, οὐς ἂν δύνωνται, πρὸς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν, ὁδοῦ τῆς εὐθείας ἀποκομίζοντες." Οὐκοῦν, ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει ἀπόστολος, "Ἐξω ποιεῖσθαι προσήκει τοὺς κακοὺς ἐργάτας, ἔξω τοὺς κύνας," οἱ τῶν τῆς ἀληθείας καθυλακτοῦσι δογμα τῶν, "Τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν λαλοῦντες, καθὼς γέγραπται, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος Κυρίου." Κατ αγορεύσει γὰρ οὐδεὶς τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης κατανεανιεύεται, κα τασύρων ὡσπερ αὐτὴν εἰς τὸ ἀκαλλῆς, μὴ οὐχὶ πρό τερον ὠδινήσας ἐν ἑαυτῷ τὸν τοῦ ψεύδους εὐρετὴν, καὶ πατέρα διάβολον. Ὡς γὰρ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος· "Οὐδεὶς λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦ, εἰ μὴ ὁ ἐν Βεελζεβούλ." Παιρητητέον τοιγαροῦν τοὺς οἱ γε ταυτὶ καὶ φρονεῖν καὶ λαλεῖν ἐπιχειροῦσιν, ἑτέροις σφᾶς αὐτοὺς οἱ δεῖλαιοι προεμβεβληκότες ἀφύκτω δίκη. "Πλημμελοῦντες δὲ καὶ εἰς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν, εἰς Χριστὸν ἄμαρ τάνουσι," καὶ βαρύνουσι τὸν κλοιὸν αὐτῶν στοι βαρῶς, καθὰ φησιν ὁ προφήτης Ἰερεμίας. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἀλοῖεν τοῖς παρ' αὐτῶν δελῆασιν οἱ τὸ νοητὸν καὶ θεῖον εἰς νοῦν καὶ καρδίαν καταπλουτή σαντες φῶς. Εἴσεται δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὴν

ἐφ' ἑκά στῶ τῶν πρακτέων ἀρετὴν, καὶ τεθραυμασμένην ὁδόν. Δεῖ γάρ, οἶμαι, παρεσκευμένως ἵεσθαι πρὸς τοῦτο, καὶ τὰ μὲν ὅσα ἐστὶ τῶν πραγμάτων μοχθηρὰ καὶ κίβδηλα, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἀπάδοντα νόμοις, ἀπό βλητα καὶ ἀνέπαφα ποιεῖσθαι φιλεῖν· τὰ γε μὴν εἰς ἐξαιρέτον καὶ τεθραυμασμένην ἀποφέροντα πο λιτεῖαν, καὶ σπουδῆς ἀπάσης ἀξιοῦν, καὶ κατορθοῦν ἐπέγεισθαι νεανικῶς. Γέγραπται γὰρ ὅτι, "Οὐαὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον Κυρίου ἀμελῶς." "Ὡσπερ γὰρ οὐκ ἀπόχρη πρὸς ἔνδειξιν εὐανδρίας τοῖς ἐθέλουσιν εὐδοκιμεῖν ἐν μάχαις, τὸ ἐν πανευτυχία μὲν εἶναι λαμπρᾶ, καὶ ἐν δοκίμῃ μόνῃ τοῦ δύνασθαι νικᾶν· προσεῖναι δὲ μᾶλλον ἀναγκαῖον αὐτοῖς, καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων λαμπρότητα· κατὰ τὸν ἴσον, οἶμαι, τουτονὶ τρόπον, οὐκ ἂν γένοιτό τις τῆς ἀρετῆς ἐν καλῶ, τὸ ῥάθυμον καὶ ἀτημελὲς εἰς νοῦν ἔχων ἔτι· χρῆναι δὲ φημι παντὶ σθένει καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενον τῶν εἰς εὐσέβειαν ἐφίεσθαι σπουδασμάτων. Ἔσται γὰρ ὁ τοιοῦτος καὶ τῶν εἰς λῆξιν ἐπαίνων ἄξιος, καὶ τὴν ἐξαιρέτον ἀληθῶς ἀποίσειται δόξαν, παρά τε Θεῶ καὶ ἀνθρώποις εὐδόκιμος ἀναδεδειγμένος. Ταῦτα τοῖς ἀρχαίοις τεθεσμοθέτηκε μὲν ὁ Μω σῆς δι' αἰνιγμάτων καὶ σκιᾶς, οἷσιν γε μὴν εἰς τὸ ἐμφανὲς ἐπέφανεν ὁ Χριστὸς, αὐτὸς ὢν ἡ ἀλήθεια. Ἐπειδὴ δὲ, οὔτε τῶν πρακτέων τὴν γνῶσιν διὰ τῆς τοῦ κόσμου σκιᾶς ἀνευρεῖν ἦν δύνασθαι καθαρῶς, οὔτε μὴν ἀπόνιψιν τὴν ἀπό γε τῶν πλημμελημάτων· δεδिकाίωκε γὰρ οὐδένα νόμος, κατακρίνων μᾶλλον, 77.893 ἥπερ ἀνιείς ἐγκλημάτων τοὺς παραβαίνοντας· προ ἐνόησε τῆς ἀπάντων ἡμῶν σωτηρίας καὶ ζωῆς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ. Ὡς γὰρ εἰδὼς τὸ πλάσμα ἡμῶν, καὶ τῆς ἐνούσης ἡμῖν διανοίας τὸ ἐφ' ἃ μὴ θέμις εὐπαρακόμιστον, δέδωκεν ἡμῖν τὴν ἐν πίστει δικαίωσιν ἐν Χριστῶ, τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἀπαλλάττουσαν, καὶ ἀφανίζουσαν μὲν τῶν ἤδη προεπταισμένων τὴν κατάκρισιν, μεθιστῶσαν δὲ μᾶλλον εἰς καινότητα ζωῆς τὴν ἀσυνήθη τοῖς πάλοι. "Πάντα γὰρ ἐν Χριστῶ καινὰ, καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν. Ἐπέφανε τοίνυν ἡμῖν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, Θεὸς ὢν καὶ Κύριος. Ἐπέφανε δὲ τίνα τρόπον; καθείς ἑαυτὸν εἰς ἐκούσιον κένωσιν, καὶ ὀφθεῖς ἄνθρωπος παραδόξως ἐπὶ τῆς γῆς. "Ἐπελάβετο γὰρ σπέρματος Ἀβραάμ, καὶ ὁμοιωθὴ κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς," δίχα μόνῃς ἀμαρτίας. Οὐ γὰρ ἦν ἐφικτὸν τὴν θείαν τε καὶ ἀκήρατον φύσιν, τὴν παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, καὶ πέρα λόγου καὶ θαύματος, τοῖς τῆς ἀμαρτίας ἀλῶναι βρόχοις. "Φῶς γὰρ ἐστὶ τὸ ἀληθινόν, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸν οὐ κατέλαβεν." Ἐπειδὴ δὲ καθ' ἡμᾶς ἦν ὀρώμενος ἄνθρωπος, ἵνα μὴ τοῦτο μόνον ὑπάρχειν νομὶ ζῆται παρά γε τῶν οὐκ ἀκριβῶς ἐγνωκότων τὸ περὶ αὐτοῦ μυστήριον, ὑπάρχων δὲ μετὰ τούτου, καὶ τῶν ὅλων Θεὸς γνωρίζεται, διὰ πλείστων ὄσων ἡμῖν μεγαλοεργημάτων ἰσοφυᾶ καὶ ὁμοούσιον ἑαυτὸν ἀπέφηνε τῶ Πατρί. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν· "Εἰ οὐ ποιω τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιω, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε." νεύματι γὰρ καὶ θελήσει μόνῃ τὰ πέρα λόγου πληρῶν, φέρων τε τὰ πάντα τῶ ῥήματι τῆς δυνάμεως τοῦ γεννήσαντος, καὶ δορυφορούμενος μὲν ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀγγέλων· μετὰ γὰρ τὸν τοῦ διαβόλου πειρασμὸν, ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῶ· θεοπρεπῶς δὲ τῆ κτίσει κατὰ καιροὺς ἐπιπλήττων· ἔφη γὰρ τῆ θαλάσση· "Σιώπα, πεφίμωσο," καὶ ῥαγδαίως πνεύμασιν ἐκέλευσεν ἡρεμεῖν, ὅτε καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ ταῖς καθηκούσαις αὐτὸν εὐφημίαις στεφανοῦντες, ἔλεγον· "Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ." Ἦν μὲν οὖν, ὡς ἔφην, ἀπό γε τῶν μεγαλοεργουμένων ἀκονιτὶ κατιδεῖν, ὡς Θεὸς τέ ἐστὶν ἀληθῶς, καὶ Θεοῦ τοῦ κατὰ φύσιν Υἱός. Ἄλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως, καί τοι τὴν διὰ τοῦ νόμου παιδαγωγίαν λαχόντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ταῖς τῶν ἀγίων προφητῶν ἐντυχόντες συγγραφαῖς, εἰς τοῦτο πεπτῶκασιν δυσβουλίας, ὡς ἀγνοῆσαι μὲν αὐτὸν, κατεξανίστασθαι δὲ πικρῶς, καὶ συκοφαντεῖν ἀνοσίως τὰ δι' ὧν ἦν εἰκὸς οὐ μετρίαν δύνασθαι κερδάναι τὴν ὄνησιν, καὶ ὡς ἀπό γε τῆς τῶν δρωμένων λαμπρότητος τῆς ἐνούσης αὐτῶ δυνάμεως κατιδεῖν εὐκόλως τὴν ὑπερφυᾶ καὶ πέρα μέτρων ὑπεροχήν.

Ἄλλ' ἕξω μὲν ἦσαν σκοποῦ, διεκπίπτοντες δὲ ὥσπερ εἰς ἀκάθεκτον ἀγριότητα καὶ εἰς ἀκράτους ὀργὰς ἀσυνέτως καταθηγόμενοι, ἐπεπήδων οἱ δειλαιοὶ ποτὲ μὲν λέγοντες, "Διὰ τί σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;" ποτὲ δὲ καὶ λίθοις κατασφενδονῶντες αὐτὸν, καὶ τελευτῶντες, 77.896 ἐσταύρωσαν, καὶ τοὶ τοῦ νόμου λέγοντος ἐναργῶς, "Ἀθῶν καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς." Ἄρ' οὖν ἐπὶ ποίαις αἰτίαις ἀπεκτόνασι τὸν Ἰησοῦν; Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν· "Οὐκ ἂν ἐποίησεν ἁμαρτίαν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ," καθὰ γέγραπται. Καὶ γοῦν ἀθυροστομοῦντας ἐλέγχων, καὶ εἰς ἐκτόπους ὀργὰς ἐκπικραινομένους τιθασσεύων, ἔφασκε· "Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι;" Ὅτι γὰρ ἐλήλεγκται μὲν παρ' αὐτῶν ἐπ' οὐδεμιᾶ παντελῶς αἰτία, κατεψηφηφόρου δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ἐπὶ θανάτῳ δίκην οἱ τάλανες, εἰκῆ κατατεθηγμέ νοι, κάντεῦθεν ἂν μάθοις. Προσεκόμιζον μὲν γὰρ τῷ Πιλάτῳ, καὶ δὴ σταυροῦσθαι παρεκάλουν. Εἶτα λέγοντος ἐκείνου, "Τί γὰρ κακὸν ἐποίησε;" γραφὴν ἐποιοῦντο Χριστῷ τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ ὀρθῶς ἔρμη νεύοντος τὴν τοῦ πράγματος φύσιν. Ἐφασκον γάρ· "Υἱὸν Θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν." Ἄλλ' ὅ γε τῆς ἀληθείας ὑπασπιστής, ταῖς ἐκείνων βδελυρίαις ἀνταναστήσεται λέγων· Οὐχ ἑαυτὸν ἐποίησεν Υἱὸν Θεοῦ, ἀλλ' ἔστι τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν. Οὐ γὰρ ἕξωθεν, οὔτε μὴν ἐπακτὸν ἢ εἰσποιητὸν εἶναι τὸ χρῆμα αὐτῷ, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ κατὰ φύσιν, τοῦτο πρὸς ἡμῶν εἶναι πιστεύεται. Υἱοὶ μὲν γὰρ Θεοῦ κατὰ θέσιν ἡμεῖς, ὡς πρὸς γε τὸν φύσει καὶ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα Υἱόν. Οὐκ ὄντος γε μὴν τοῦ κατὰ ἀλήθειαν Υἱοῦ, πρὸς τίνα λοιπὸν οἱ κατὰ θέσιν μορφούμεθα; τὸν τίνοσ ἔχοντες χαρακτηῖρα; ποῦ δὲ ὅλως τὸ κατὰ μίμησιν, εἰ μὴ ὑφεστάναι φαμὲν τὴν ἀλήθειαν; Ἄλλ' ἠγγόησαν ὅλο τρόπως τὸ σεπτὸν καὶ σωτήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως κήρυγμα, οὐ συνῆκαν τὰ τοῦ Μωσέως, οὔτε μὴν τὰ τοῖς ἀγίοις προφήταις διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος κε χρησιμωδημένα περὶ αὐτοῦ. Οὐ γὰρ ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἐποίησεν Υἱὸν Θεοῦ, ἀληθὲς δὲ μᾶλλον τὸ ἔμπαλιν. Υἱὸς γὰρ ὑπάρχων φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ τοῦ ἐπὶ πάντας Θεοῦ, γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα τὸ ἴδιον αἷμα τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα δούς, πάντας ἐξέληται καὶ θανάτου καὶ ἁμαρτίας. δ'. Ἐχεις ἐν νόμῳ καθάπερ ἐν πίνακι τὸ χρῆμα γραφόμενον. Πολυπραγμότησον τὰ Μωσέως, ἄφελε τὴν σκιάν, εἴσελθε βραχὺ εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος. Μὴ ἐναπομείνης τῇ πρώτῃ σκηνῇ τῇ στάσιν τυχοῦση. Δοκίμαζε τὰς τοῦ μακαρίου Παύλου φωνάς. Τί γὰρ ἔφη, τὸν περὶ γε τούτων ἡμῖν ποιούμενος λόγον; "Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἣτις λέγεται ἁγία. Μετὰ δὲ γε τὸ δευτέρον καταπέτασμα, σκηνὴ ἡ λεγομένη Ἁγία ἀγίων." Ἄλλ' εἰς μὲν τὴν πρώτην, φησὶν, σκηνὴν εἰσίσαισι οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, μόνος ὁ ἄρχιερεὺς, "Οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων" τοῦτο δηλοῦντος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, οὔπω πεφανώσθαι τὴν τῶν ἀγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν. Οὐκοῦν ἢ μὲν πρώτη σκηνὴ στάσιν ἔχουσα, καταση μῆνειεν ἂν τῆς ἐν νόμῳ λατρείας τὴν δύναμιν, οὐκ εἰσκομιζούσης τινὰς εἰς τὰ Ἁγία τῶν ἀγίων, οὔτε 77.897 μὴν πεμπούσης ἐσωτέρω τοῦ καταπετάσματος. Μό νοις γὰρ ἡμῖν ἐνεκαίνισεν ὁ Χριστὸς τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ τριπόθητον εἰσδρομὴν. Ἐπειδὴ δὲ ὅλως εἰσκεκομίσμεθα, καὶ ἀφήρηται τῆς ἀπάντων ἡμῶν διανοίας τὸ καταπέτασμα, φέρε λοιπὸν ἰσχνῶς, καὶ καθαρωτάτοις ὄμμασι τὰ κεκρυμμένα ζητήσωμεν, καὶ οἶονεὶ περιρῥήξαντες τὴν τοῦ νόμου σκιάν, ἴδωμεν τὴν ἀλήθειαν. Ὡθήσαν μὲν οὖν, ὡς ἔφη, ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀσυνεσίας οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ θανάτῳ κάτοχον ἀποφῆναι δύνασθαι τὴν ζωὴν, τουτέστι Χριστόν. Ἄλλ' ἡμάρτανον τοῦ σκοποῦ, βάλλοντες εἰκῆ, καὶ πονοῦντες ἐπ' οὐδενὶ, καὶ, καθὰ φησὶν ὁ προφήτης Δαβὶδ, "διαλογιζόμενοι βουλήν, ἣν οὐ μὴ δύνωνται στήναι." Εὐτεχνέστατα γὰρ ὁ τῶν ὄλων Σωτὴρ καὶ Κύριος, ἅτε δὴ καὶ αὐτὸς ὑπάρχων ἢ πᾶσα σοφία, τὸ ἐκ διαβολικῆς δυστροπίας ἐσκευασμέ νον, πρόφασιν ἐποιεῖτο σωτηρίας καὶ ζωῆς, τῆς

ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν. Ἐφῆκε γὰρ καὶ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ γεύσασθαι θανάτου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἵνα καὶ θανάτου δείξας αὐτὴν κρείττονα διὰ τῆς ἐκ νε κρῶν ἀναστάσεως, κατορθώσῃ τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς τὸ δύνασθαι κατευμεγεθεῖν καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς. Ἀπαρχὴ γὰρ γέγονε τῶν κεκοιμημένων αὐτὸς, καὶ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν, ἵνα τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς κατακολουθήσαντες, συνεγερωμένοι τῇ ἀπαρχῇ, καὶ τῷ πρωτοτόκῳ πάντες ἀκολουθήσωμεν οἱ πρὸς ἀδελφότητα κεκλημένοι τὴν πρὸς αὐτὸν δι' αὐτοῦ. "Ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτὸν, φησὶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι." Ὅτι γὰρ ἐν θανάτῳ Χριστοῦ τῆς φθορᾶς κρείττους γεγόναμεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἂν μάθοι τῶν Μωσέως γραμμάτων ὁ φιλόνομος Ἰσραήλ. Τεθύκασι γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἄμνόν· εἶτα τῶν κρεῶν αὐτοῦ κατεδηδοκότες, καταχρίοντες δὲ καὶ τῷ αἵματι τῶν δωματίων τὰς εἰς βολὰς, ἦτοι τὰς φλιάς, οὐ συνδιολώλασι τοῖς Αἰγυπτίοις. Ἄλλ' εἰ μὴδὲν ἐν τούτοις τὸ μυστικόν, εἰ μὴ λόγος ἀληθῆς ἐστὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὴν δύναμιν ἐν σκιάς ἔτι γραφομένην ἔχων, διὰ ποίαν αἰτίαν οὐκέτι σώζει τινὰς ὁ ἄμνος σφαζόμενος, καὶ αἵματι τῷ ἰδίῳ δυσωπῶν τὸν ὀλοθρευτὴν; θείων γὰρ μυστηρίων κατ' οὐδένα τρόπον ἀτονήσει δύναμις. Καὶ ὡς ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος, "Ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ." Ἔστι τοίνυν ἅπασιν ἐναργές, ὡς ἐν Χριστῷ καὶ μόνῳ κεκερδάκαμεν τὸ ἀνώλεθρον· ζωὴ γὰρ ἐστὶ καὶ ζωοποιός· ὥστε καὶ τὸ φθείρεσθαι πεφυκὸς κατ' ἰδίαν φύσιν, γένοιτ' ἂν ἐπέκεινα τοῦ παθεῖν αὐτὸ καὶ ῥᾶστά γε δὴ τὸν τῆς ἀφθαρσίας χιτῶνα πεπλουτηκός, τουτέστι, Χριστόν. "Ὅσοι γὰρ, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδώσαθε." Πρέποι δ' ἂν καὶ μάλα εἰκότως τῶν βεβαπτισμένων ἕκαστῳ λέγειν τὸ, διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς· "Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. Ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης." Κατημφιασμένοι γὰρ, 77.900 ὡσπερ ἔφην, τὸν τῆς εὐφροσύνης χιτῶνα, τουτέστι, Χριστόν, τὸ τοῦ θανάτου διαδιδράσκομεν κράτος. Ἐχεις ἐν ταῖς τοῦ νόμου σκιάς γραφόμενον τὸ μυστήριον. Τύποι γὰρ ἦσαν τὰ διὰ Μωσέως, καὶ πραγμάτων εἰκόνες, ἀμυδρόν πως ἔτι τὸ τῆς ἀληθείας κάλλος ὠδίνουσαι. Οὐκοῦν ἀυλιζόμενοι ποτὲ κατὰ τὴν ἔρημον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἄρτον ἐδίδου ὁ Θεὸς τὸ μάννα τὸ μυστικόν. Οἱ δὲ συνεκόμενοι τὸ ἀποχρῶν εἰς ἡμέραν, τοῦ θείου νόμου καὶ τοῦτο προστάττοντος. Ἐφθείρετο γὰρ τὸ τετηρημένον, καὶ τοῦ περιττοῦ καὶ ὑπὲρ χρεῖαν ἢ συγκομιδῆ, πόνος ἦν εἰκαῖος αὐτοῖς, καὶ δίκης τάχα που πρόξενος. Καὶ γοῦν "Τετηρήκασι τινες εἰς τὴν αὖριον," καθὰ γέγραπται, καὶ ἐξεπικράνθη, φησὶν, ἐπ' αὐτοῖς ὁ Μωσῆς, ὡς τῶν ἱερῶν θεσπισμάτων πεπατημένων. Ἄλλ' ὅτι τὸ φθείρεσθαι πεφυκὸς γένοιτ' ἂν, ὡς ἔφην, καὶ πέρα τοῦ φθείρεσθαι, καὶ τῶν τῆς ἰδίας φύσεως ἐπέκεινα μέτρων, Θεοῦ θέλοντος, πεπληροφόρηκεν ὁ Μωσῆς. Γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ Ἐξόδῳ· "Καὶ εἶπε Μωσῆς πρὸς Ἀαρών· Λάβε στάμνον χρυσοῦν, καὶ ἔμβαλλε εἰς αὐτὸν πλήρες τὸ γόμορ μάν. Καὶ ἀποθήσεις αὐτὸ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. Καὶ ἀπέθηκεν Ἀαρών ἐναντίον τοῦ μαρτυρίου εἰς διατήρησιν." Δέχεται μὲν γὰρ αἰεὶ πως τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν, εἰς ὑποτύπωσιν τινὰ τῆς θείας καὶ ἀκηράτου φύσεως τὸ χρυσίον, ἅτε δὴ καὶ ἐν ὕλαις ὑπερτεροῦν ταῖς τοιαῖσδε τυχόν. Ὅταν οὖν ἡμᾶς περιβάλῃ Χριστὸς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ χρυσοῦς στάμνος τὸ μάννα, τότε καὶ ἄφθαρτοι μενοῦμεν, ἐφορῶντος Θεοῦ, καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς οἰονεῖ πως ἐνιέντος τὸν ὀφθαλμόν. Ἐκ προσώπου μὲν γὰρ γεγονότες διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, καὶ οἷον ἐξ ὀμμάτων κείμενοι, κατεκομίσθημεν εἰς φθοράν. Οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ· "Ἀποστρέψαντός σου τὸ πρόσωπον, ταραχθήσονται, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν." Ἐπειδὴ δὲ τῆς παρ' αὐτοῦ φειδοῦς τε καὶ ἐποπτείας ἠξιώμεθα, καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐν Χριστῷ κερδαίνοντες, εἰς μακράϊωνα βίον μεταστοιχειούμεθα, καὶ ἐσμέν ἐπ' ὀφθαλμοῖς τοῦ πάντων Πατρὸς, καὶ μενοῦμεν εἰς διατήρησιν, ὥστε καὶ ἕκαστον ἡμῶν ἀνασκιρτῶντα λέγειν· "Ποῦ ἡ νίκη σου, θάνατε;

ποῦ τὸ κέντρον σου, ἄδη;" Ἄνα στήσονται γὰρ οἱ νεκροὶ, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν· "Καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις. Ἡ γὰρ δρόσος ἢ παρὰ σοῦ, ἴαμά ἐστιν αὐτοῖς." Ὡς οὖν εἰς μακραιώνα βαδιούμενοι βίον, καὶ ἀναφοιτὴ σοντες εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς, ἀξίους ἑαυτοὺς ἀποφήνωμεν τοῦ συνεῖναι Χριστῷ. Γέγραπται γὰρ ὅτι "Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος." Καὶ, καθά φησιν ὁ αὐτοῦ μαθητῆς· "Εἰ Πατέρα ἐπικαλούμεθα τὸν ἀπροσωπο λήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ἡμῶν χρόνον ἀναστρεφόμεθα." εὖ εἰδότες, ὅτι σμικρὰ τέ ἐστι καὶ εὐμάραντα, καὶ εὐαπόβλητα παντελῶς, καὶ ἴσω σκιαῖς, παρελαύνοντα 77.901 τὰ ἐν τῷδε τῷ βίῳ πράγματα· ἀκράδαντα δὲ καὶ βεβηκότα καλῶς, καὶ τοῖς λαβοῦσι συνδιαιώνιζοντα τὰ παρὰ Θεοῦ. Ἔως τοίνυν ἐφήσιν ὁ καιρὸς, ἀπο τριψόμεθα μολυσμοὺς σαρκικούς τε καὶ ψυχικούς. Ἐπιτηδεύσωμεν τῆς ἐπιεικείας τοὺς τρόπους, ἐνδύ σώμεθα σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ. Ταῖς τῶν δεομένων ταλαιπωρίας ἐπιστυγνάσωμεν. Ἀνοιξόμεν τοῖς ἐν θλίψει τὸ σπλάγχνον, ἐποικτεῖρωμεν ὀρφανούς, ἀνα κτησόμεθα χήρας, τῶν ἐν θλίψει τὸ δάκρυον μερι σώμεθα, τοὺς ἐν δεσμοῖς ἐλεήσωμεν, τοῖς ἐν ἀρρώστιας συναλγήσωμεν, ταῖς ἐνδεχομέναις θεραπείαις αὐτοὺς ἀνακτώμενοι, καὶ ἀπαξαπλῶς πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύοντες ἀρετῆς. Οὕτω γὰρ, οὕτω νηστεύσωμεν καθαρῶς, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τρισκαιδεκάτης τοῦ Φαμενώθ μηνός· τῆς δὲ ἐβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ ὀκτωκαιδεκάτης τοῦ Φαρμουθι μηνός, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός, ἐσπέρα βαθεία, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκουσίᾳ Κυριακῇ τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός· συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς, ἵνα καὶ δι' ὀρθῆς πολιτείας τοῖς ἀγίοις ἐντρυφήσωμεν λόγοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ΄.

α΄. Φέρε δὴ πάλιν, καιροῦ παραθήγοντος, ἐπὶ τὸ χρῆναι πληροῦν τὰ τοῖς θείοις θεσπίσμασι διηγορευμένα τὴν ἱερὰν ὥσπερ ἀναλαβόντες σάλπιγγα, καὶ μέγα τι καὶ γεγωνὸς ἀνακεκραγότες, λέγωμεν· "Ἄγαλ λιᾶσθε, δίκαιοι, ἐν τῷ Κυρίῳ." Ἑορτὴν γὰρ ἡμῖν ἀποφαίνει πνευματικὴν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὴν δύναμιν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὃς κατ' οὐδένα τρόπον τῆς τοῦ τεκόντος αὐτὸν ὑπεροχῆς ἦτ τώμενος, ἰσοκλεῆς τε ὑπάρχων, καὶ ἰσοσθενής, ὡς ὁμοούσιος αὐτῷ, καὶ ἐξ αὐτοῦ πεφηνῶς κατὰ φύσιν, καὶ ἀπαραλλάκτω ταυτότητι διαπρέπων· "Χαρακτῆρ γὰρ ἐστὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης" κατὰ γε τὴν πίστιν τῶν ἱερῶν Γραμμάτων, καθῆκεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς οὐχὶ τῶν ἐμπεφυκότων ἀπολισθήσας ἀξιομάτων, ἐν προσλήψει δὲ μᾶλλον γεγενῶς σαρκὸς καὶ αἵματος, ἵνα καὶ ἡμεῖς τῆς θείας φύσεως γενόμεθα κοινωνοὶ, τῇ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ πνευματικῶς τὸ χρῆμα κερδαίνοντες. Κολλώμεθα γὰρ αὐτῷ διὰ πίστεως καὶ ἀγιασμοῦ, καὶ τῶν εἰς εὐσέβειαν ἀνδραγαθημάτων. Ἑορτὴ δὲ τοῦτο, καὶ πανήγυρις, καὶ τῶν εἰς λῆξιν τῶν ἀνωτάτω πρόξενος ἀγαθῶν. Τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων Σωτὴρ καὶ Κύριος, ὡς ἐν παραδείγματι τῶν πρῶτον, τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας τὴν δύναμιν ὑπεμφαίνει λέγων· "Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἂν θρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτοῦ δούλους καλέσαι τοὺς κεκλημένους, λέγων· "Ἴδου τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμα 77.904 σα· οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους." Γάμοις δὲ τοῖς σωματικοῖς τὴν πνευματικὴν ιδιότητα παρεικά ζεῖν ἀξιοῖ. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ὁ

κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἐν πνευμά ἐστιν." Οὐκοῦν συναγείροντος ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός εἰς πανδαισίαν τὴν νοητὴν, καὶ τῶν θείων μαθημάτων ἀμφιλαφεστάτην ποιουμένου ἡμῖν τὴν παράθεσιν· ἀκηκόαμεν γὰρ λέγοντος· "Οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα·" φέρε τὴν τοῖς ἐορτάζουσι πρέπουσαν ἀναλαβόντες στολὴν, καὶ καθάπερ ἐξ ἀνθέων ἡρινῶν συγκείμενον τὸν ἐκ τῆς πολυειδοῦς ἀρετῆς ἀναδούμενοι στέφανον, καὶ αὐτὸν ἔχοντες χοροστάτην τὸν ἐφ' ᾧ τελοῦμεν τὴν πανήγυριν, ἀναμελωδοῦντες, λέγωμεν· "Δεῦτε, ἀγαλῶμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρι ἡμῶν." Ἀγαλλιώνονται μὲν γὰρ τῷ κόσμῳ τινὲς τὴν σάρκα καταπιαίνοντες τῇ τῶν ὄψων πολυτελείᾳ. Τρυφῶσι δὲ καὶ ἐτέρως ἀχαλίνοις ἄττοντες ὁρμαῖς πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτοπωτάτων. Ἄλλ' ἐκτελευτᾶ πρὸς κόλασιν ἢ τρυφῇ, καὶ τῆς φιλοσαρκίας τὸ πέρας, ἀπηνῆ καὶ ἄφυκτον αὐτοῖς ἐπαρτήσασα δίκην. "Ὁ γὰρ σπεύρων, φησὶν, εἰς τὴν σάρκα, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν." Τοῖς οὕτω βιοῦν εἰωθῶσι καὶ ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἀμὼς τὸ ἐξ ἀγάπης δάκρυον ἐπιστάζει, λέγων· "Οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατασπαταλῶντες ἐν ταῖς στρωμαθαῖς αὐτῶν, καὶ ἐσθίοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βουκολίων γαλαθηνά, οἱ ἐπικροτοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, ὡς ἐστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα. Οἱ πίνοντες τὸν διυλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι· καὶ οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπὶ τῇ συντριβῇ Ἰωσήφ. Διὰ τοῦτο νῦν αἰχμάλωτοι ἔσονται ἀπ' ἀρχῆς δυναστῶν." Ὅρας ὅποι καταστρέφει τῆς ἐξιτήλου ζωῆς τὸ πέρας; Αἰχμαλώτους ἔσεσθαι φησι, τοὺς τὰ φεύγοντά τε καὶ παριπτάμενα τοῦ παρόντος βίου πράγματα πεπηγέ ναι τε καὶ ἐστάναι νομίζοντας, καὶ τὴν τοῖς ἱεροῖς ἀπάδουσαν νόμοις τιμῶντας ζωὴν. Ἡμᾶς δὲ τοὺς ἐν Χριστῷ, τῶν οὕτως αἰσχυρῶν σπουδασμάτων, καὶ τῆς εἰκαίας περιφορᾶς ἀποφέρει, λέγων ὁ αὐτοῦ μαθητῆς· "Τεκνία, μὴ ἀγαπάτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ." Γέγραπται δὲ πάλιν· "Οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστίν; Ὅς ἐὰν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται." Ἐξω δὲ οὖν κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ἀπωτάτω παντὸς ἰόντες πράγματος, τὴν ἐπὶ ταῖς βεβήλοις φιλοσαρκίαις ἔχοντες γραφὴν, ἅγιοι μὲν ἐσόμεθα θιασῶται· τὴν πάναγνον δὲ τῷ Χριστῷ τελοῦντες πανήγυριν, ἀκουσόμεθα λέγοντος· "Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου." Ἀξιόπιστα μὲν οὖν καὶ πέρα λόγου παντὸς καὶ θαύματος τῶν ἁγίων τὰ ἔργα. Γράφει γὰρ πάλιν ὁ πᾶν σοφὸς Παῦλος, ὅτι "Ὁφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ οὐκ 77.905 ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν." Ἡμεῖς δὲ, καὶ τοι μετὸν ἀφθόνως τοῖς παρὰ Θεοῦ χαρίσμασιν ἐντρυφᾶν, τὴν ἀσυμμιγῆ τοῦ χείρονος ἐλομένους ζωὴν, ἀποσειόμεθα τὴν φιλοτιμίαν, καὶ καταθήγομεν εἰς ὄργας τὸν θεῖόν τε καὶ ἀκήρατον νοῦν. Ἀόργητον μὲν γὰρ τῇ φύσει τὸ θεῖον. Πλὴν οὐκ ἀνέχεται τῶν ἀσχετῶς ἀπονευκότων ἐπὶ γε τὸ δεῖν ἐργάζεσθαι πονηρά. Καὶ τοῦτο φαμεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ὄργην ταῖς καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς κεκρημένοι φωναῖς. Οὐ γὰρ ἦν ἐτέρως δύνασθαι κατασημῆναί τις τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, ἢτοι τὰ ἐνόητα τῇ θεῖᾳ τε καὶ ἀρρήτῳ φύσει. Ὅταν τοίνυν εἰς τὸ ῥάθυμον ἀπονεύσαντας, καὶ τοῖς τῆς φιλοσαρκίας τέλμασιν ἐμβεβηκότας θεάσεται, καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξιοῦντας λόγου τὸ χρῆναι τοῖς παρ' αὐτοῦ παιδαγωγεῖσθαι νόμοις, εὐθύ τε παντὸς ἰέναι καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ πράγματος· τὸ τῆνικάδε λοιπὸν τοὺς ἀρίστους τῶν πατέρων ἀπομιμούμενος ἐπανατείνει τὴν μαστίγα. Καὶ γὰρ ἦν εἰκὸς ἀποτολμησαί τινος, οὐδὲ ἀγαθὸν οἶεσθαι πῶς αὐτὸν ὑπονοεῖν, εἰ μὴ συμμέτροις κινήμασιν ἀνακόπτει τὸ ῥάθυμον, καὶ μετασοβεῖ πρὸς τὸ ἄμεινον τοὺς οἷς ἂν εἴη σκοπὸς, ἀποκομίζεσθαι μὲν τῶν ὅτι μάλιστα λυσιτελεστάτων αὐτοῖς, ἀχαλίνοις δὲ ὡσπερ τοῦ νοῦ ῥοπαῖς ἰέναι κατὰ πετρῶν, καὶ εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας βάραθρον ἀσυνέτως καταπηδᾶν. Τοιοῦτό τι γεγραφότα καὶ αὐτὸν εὐρήσομεν τὸν ἱερώτατον Παῦλον· "Εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ἡμῖν

προσφέρεται ὁ Θεός. Τίς γάρ ἐστιν Υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;" Καὶ πρὸς γε τοῦτό φησι· "Εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς πατέρας ἔχομεν παιδευτὰς, καὶ ἐνεντροπέμεθα. Οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ Πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν; Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγον, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαί δευον· ὁ δὲ, εἰς τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαμβάνειν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ παιδεία, πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. "Υστερον μὲν τοι καρπὸν εἰρηρικὸν τοῖς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης." Παιδεύει δὴ οὖν ἐξ ἀγάπης Θεός. Ἄλλ' ἔστι κἀν τούτῳ καταθαυμάσαι λίαν τῆς ἐνούσης αὐτῷ γαληνότητος τὴν ὑπεροχὴν. Καίτοι γὰρ ἀναλόγως τοῖς ἡμετέροις πταίσμασι τὰς δίκας ἐπενεγ κεῖν ἀδιακωλύτως ἐξὸν, συνεμέτρησέ πως ταῖς τῶν πλημμελούντων ἀσθενείαις τὸ κίνημα· καὶ θορυβεῖ μᾶλλον, ἢ κολάζει κατὰ ἀλήθειαν. "Ἴνα δὲ τὸν ἑαυτῶν λόγον ἀποφήνωμεν οὐ κατεψευσμένον, φέρε παραγάγωμεν εἰς μέσον τὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπενηγεμένα κατὰ καιροῦς. Καὶ ἐφ' ὅτῳ γεγόνασιν ἀφηγώμεθα. "Ἐφη γὰρ που τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν, ὅτι "Ταῦτα τυπικῶς συνέβαιναν ἐν ἐκείνοις. Ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν." β'. Οὐκοῦν ὁ τῶν ὄλων Θεός, τεθεσμοθέτηκε μὲν διὰ Μωσέως τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, τὸν διθύνοντα, νόμου πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐπαινουμένων, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἀυχήμασι στεφανοῦν δυνάμενον τοὺς ὅτι προσήκει περαίνειν αὐτὸν εὖ μάλα διεγνωκότας. Οἱ δὲ, ἡμάρτανον σκοποῦ, καὶ διωσάμενοι τὸν παιδαγωγὸν, σφᾶς αὐτοὺς ἐνίεσαν τοῖς τῆς ἀπειθείας ἐγκλήμασιν. Ἐγράφετο δὲ παρανομοῦντας Θεός, ὡδί πη 77.908 λέγων διὰ φωνῆς Ὡσηὲ τοῦ προφήτου· "Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, υἱοὶ Ἰσραὴλ, διότι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, διότι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, οὐδὲ ἔλεος, οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς· ἀρὰ δὲ καὶ φόνος, καὶ ψεῦδος, καὶ φόμος, καὶ κλοπὴ, καὶ μοιχεία κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι. Διὰ τοῦτο πενήθει ἡ γῆ, σὺν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν." Καὶ μὴν καὶ διὰ Μιχαίου πάλιν· "Ἐγένοντο λογιζόμενοι κόπους, καὶ ἐργαζόμενοι κακὰ ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν, καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ συντελοῦντες αὐτά. Διότι οὐκ ἦσαν πρὸς Θεὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν. Καὶ ἐπεθύμουν ἀγροῦς, καὶ διήρπαζον ὄρφανούς, καὶ οἴκους κατεδυνάστευον, καὶ διήρπαζον ἄνδρα, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἄνδρα δὲ καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ." Ἀνεφώνει δὲ τις καὶ ἔτερος τῶν προφητῶν· "Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγροῦς πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τι. Μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; Ἦκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαώθ ταῦτα." Οἱ γὰρ ἀκάθεκτοι πρὸς πλεονεξίαν, αἰεὶ τοῖς οὖσι προστιθέναί σπουδάζοντες, τὰ οὐκ αὐτοῖς μᾶλλον, τοῖς δὲ πέλας προσήκοντα, τάχα που καὶ μόνοι τὴν γῆν οἰκήσιμον ἔχειν ἐπείγονται, γειτόνων οὐκ ἀνεχόμενοι. Ταῦτά τινες ἔδρων τῶν πάλαι, θείων ὑπερορῶντες νόμων. Ἄλλ' ἦν καὶ οὕτω φιλάνθρωπος ὁ νομοθέτης καὶ κριτής. Ἐκάλει γοῦν τοὺς λελυπηκότας εἰς μεταγνώσιν διὰ φωνῆς Ἱερεμίου, λέγων· "Ἐπιστράφητε πρὸς με, ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, καὶ οὐ μὴ στηρίσω τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἐλεήμων ἐγὼ εἶμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐ μηνίων ὑμῖν εἰς τὸν αἰῶνα. Πλὴν γνῶθι τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς Κύριον τὸν Θεόν σου ἠσέβησας." Ἐπειδὴ δὲ πολὺ νοσοῦντες τὸ ἄτακτον, καὶ δυσαπόνιπτον ἔχοντες τὴν ἀκαθαρσίαν, καὶ τό γε δὴ δεῖν ἐρηρεῖσθαι τοῖς φαύλοις τοῦ παντὸς ἀξιοῦντες λόγου, δι' αὐτῶν ἠλίσκοντο τῶν πραγμάτων, ἐπηφίει λοιπὸν τὰ ἐξ ὀργῆς αὐτοῖς. Πλὴν ἠκίστα μὲν ἀσυμμέτρως, κεράσας δὲ μᾶλλον ἀγανακτήσει τὸν ἔλεον. Ἐφη γὰρ οὕτω· "Καὶ ἐγὼ δώσω ὑμῖν γομφιασμὸν ὀδόντων ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, καὶ ἔνδειαν ἄρτων ἐν πᾶσι τοῖς τόποις ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος. Καὶ ἐγὼ ἀνέσχον ἐξ ὑμῶν τὸν ὑετὸν πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ τρυγητοῦ, καὶ βρέξω ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ δὲ πόλιν μίαν οὐ βρέξω. Μερὶς μία βραχήσεται. Καὶ μερὶς ἐφ' ἣν οὐ βρέξω, ξηρανθήσεται, καὶ συναθροισθήσονται δύο καὶ τρεῖς πόλεις εἰς πόλιν μίαν τοῦ πιεῖν ὕδωρ, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσιν. Καὶ οὐδ'

ὡς ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος. Ἐπάταξα ὑμᾶς ἐν πυρώσει, καὶ ἐν ἰκτέρῳ. Ἐπληθύνατε κήπους ὑμῶν, ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ συκῶνας ὑμῶν, καὶ ἔλαιῶνας ὑμῶν κατέφαγεν ἡ κάμπη· καὶ οὐδ' ὡς ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος." Ἄθρει δὴ οὖν ὅπως, οὐ πῦρ 77.909 ἄνωθεν ἐπιφέρει τοῖς ἡμαρτηκόσιν. Ἐθορύβει δὲ μᾶλ λον συστέλλων τὰ ζωαρκῆ. Καὶ ὑπόμνησιν ὡσπερ τινὰ τὸ χρῆμα ποιούμενος, τοῦ χρῆναι μεθέντας τὸ διαβιοῦν ἐκνόμως, τῶν ἀμεινόνων ἐρᾶν. Ὅτι δὲ πλημμελημάτων ἐκτετίκασι δίκας οἱ καθ' ὧν ἐκεῖνα γενέσθαι συμβέβηκε, διαδεῖκνυσι λέγων ὁ τῶν ὄλων Θεός· "Ὅτι ἐμοῦ ἠμέλησας, λέγει Κύριος, αἱ ὁδοί σου καὶ τὰ ἐπιτηδεύματά σου ἐποίησαν ταῦτά σοι." Ὡδε μὲν οὖν τὰ ἐκείνων. Τὰ δὲ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς πολυπραγμονῶμεν, εἰ δοκεῖ. Ἐπεὶ μὲν γὰρ καθέσεις ὀκνοῦσιν ἔσθ' ὅτε, καίτοι καιροῦ νέμοντος ἐντρυφᾶν αὐτοῖς, ποταμίων δὲ ναμάτων λυποῦσιν ἐγκοπαί· ἰδρῶτες ἄμισθοι τῶν ἀροῦν εἰωθότων. Ἀγρῶν ἀκαρ πῖαι, τῶν ὠρίμων καταφθοραί. Ἀρῶστίαι σωμάτων δειναὶ καὶ παγχάλεποι. Λύπαι τὸ ἐντεῦθεν, κομποί τε καὶ θρηνοί, καὶ σπανανδρία πολλή κατὰ πόλεις καὶ κώμας. Φέρε δὴ οὖν τοὺς τῶν ἰατρῶν εὐτεχνεστάτους ἀπομιμούμενοι, πολυπραγμονῶμεν εὐφρόνως τῆς τοιαύσδε συμφορᾶς τὴν πρόφασιν. γ'. Ἐχει τοίνυν ρίζαν ὡσπερ τινὰ πονηρὰν τὴν πολύμορφον ἀμαρτίαν. Ἐκεῖθεν ἡμῖν ἀνίσχει τὰ μοχθηρά· καὶ τῶν ἀνιᾶν πεφυκότων τὴν γένεσιν, οὐχ ἕτεραν φαίη τις ἂν ὡς ἀπὸ γε τῶν τοῖς πάλαι συμ βεβηκότων εἰς κατάληψιν τῶν καθ' ἡμᾶς εὖ μάλα χειραγωγούμενος. Ἐπιφραζόντων τινές, ἀγαθὸν ἔχου σιν ἡμῖν καὶ πλουσιόδωρον τὸν Δεσπότην, πῶς οὐ μέτ εστι τὸ ἐν εὐπραξίαις εἶναι μακραις καὶ διηνεκέσι; Τί τὸ ἐμποδῶν καὶ τῶν ἠδίστων ἡμᾶς ἐν ἐκβολῇ γενέσθαι ποιοῦν, καὶ ἀποφέρον εἰς λύπας, καὶ τοῖς οὕτως ἀπ ηχθημένοις ἐνομιλεῖν ἀναγκάζειν; Ἄλλ' ἔστιν, οἶμαι, παντί τῳ σαφές, ὅτι τῶν εὐκταιοτάτων ἐν σπάνει γε γόναμεν. Καὶ οὐ καθ' ἓνα καιρὸν προσκρούοντες, καὶ τῶν ἱερῶν καταραθυμήσαντες ἐνταλμάτων. Ὅτι γὰρ ἀπαράβλητον ἔχει τὴν ἡμερότητα, καὶ φιλανθρω πῖαν, χαλεπὸν οὐδὲν κἀντεῦθεν ἰδεῖν. Νέμει μὲν γὰρ τοῖς ὠλισθηκόσι χεῖρα σωτήριον. Μεταφοιτᾶν δὲ κε λεύει πρὸς τὰ βελτίω, λέγων· "Ἐκζητήσατε τὸ κα λὸν, καὶ μὴ τὸ πονηρὸν, ὅπως ζήσητε, καὶ ἔσται οὕτω μεθ' ὑμῶν Κύριος ὁ Θεός." Καὶ τοῦτο δρᾶν ἠρημέ νοις, τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀμφιλαφῆ χορηγίαν, ὑπισχνεῖται λέγων· "Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος, ἐπακούσομαι τῷ οὐρανῷ, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐπακούσεται τῇ γῆ, καὶ ἡ γῆ ἐπακούσεται τὸν σῖ τον, καὶ τὸν οἶνον, καὶ τὸ ἔλαιον." Ἄλλὰ καὶ δι' ἕτερου προφήτου πάλιν· "Δοκιμάσατε δὴ ἐν τούτῳ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Ἐὰν μὴ ἀνοίξω ὑμῖν τοὺς καταρράκτας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐκχεῶ ὑμῖν τὴν εὐλογίαν μου, ἕως τοῦ ἰκανωθῆναι," τουτέστιν, ἐμ πλησθῆναι καὶ σχεῖν ἰκανῶς. Οὐκοῦν "Δεῦτε προσ κυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ," καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Μελωδός, "καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς." Αἰτήσωμεν παρ' αὐτοῦ τὸ ἐξ ἡμερότητος ἔλαιον. Μεταστήσωμεν τὰς ἑαυτῶν καρ δίας ἐπὶ τὸ δρᾶν ἐθέλειν τὰ ἀγαθά. Καὶ γὰρ εἰσί πως καὶ ἀπροφάσιστα παντελῶς τὰ τῆς ῥαθυμίας ἐγκλήματα. Αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἐξ οὐρανῶν ἐπέφανεν ὁ 77.912 Υἱὸς, καὶ παιδευτὴν ἐλάχομεν τὸν καταφωτίζοντα μὲν οὐρανοὺς, καταφαιδρύνοντα δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ἄνω δυνάμεις. Θεὸς γὰρ ὢν φύσει, καὶ ἐκ Θεοῦ πεφηνῶς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ ἐνηνθρώπησεν οἰκονομικῶς, ἵν' ἡμᾶς ἀποφήνη καὶ ἀρετῆς ἀπάσης ἐπιστήμονας, καὶ ἀρί στων σπουδασμάτων ἐπιμελητὰς, καὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας γεγονότας ἐν καλῷ. Ἐπειδὴ γὰρ ἄοπτος παντελῶς καὶ ἀόρατος ἡ θεία φύσις ἐστὶ, καὶ ἀπρόσ βλητον ἔχει τὴν δόξαν "(Φῶς γὰρ ἀπρόσιτον οἰκεῖ," κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν), τὴν ἡμῶν ἠμπέσχετο σάρκα, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις συγκαθιστάμενος μετὰ τοῦ μείναι ὁ ἦν, καὶ ἀπήρξατο μὲν τῶν ἱερῶν θεοπισμᾶ των παρά γε τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραήλ. Ἦσαν γὰρ αὐτῶν αἱ ἐπαγγελίαι. Ἐπειδὴ δὲ γεγόνασι σκληροὶ καὶ ἄτεγκτοι, καὶ πολὺ νοσοῦντες

τὸ ἐξήνιον, εἶτα τε λευτῶντες ἐσταύρωσαν, ἀποπεφοίτηκεν αὐτῶν, καὶ ταῖς τῶν ἔθνῶν ἀγέλαις ἑαυτὸν ἔχαριστο. Ἦν μὲν γὰρ οὐκ ἀμήχανον αὐτῷ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι παθεῖν. Ἐπειδὴ δὲ τὴν τῶν νεκρῶν ἀναβίωσιν ἡμῖν ἐπηγγείλατο, φορητὸν ἐποίησατο τὸ παθεῖν ἵνα πατήσας τὸν θάνατον, καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, "ἀπαρχὴ γένηται τῶν κεκοιμημένων," καὶ ἀραρότως πιστεύω μὲν, ὅτι καταλύσει τὴν φθορὰν, καὶ τῶν ἡμετέρων ἀποσοβήσει σωμάτων τοῦ θανάτου τὴν ἔφοδον, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων καὶ ζωοποιός, ὡς Θεός. Ἴνα δὲ πρὸς τούτῳ καὶ αὐτὴν ἡμῖν ἀποφήνη βάσιμον καὶ εὐήλατον τὴν εἰς τὰ ἄνω τρίβον, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεὸν, μετὰ τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς ἐψυχωμένης νοερῶς. Καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, πᾶσαν ὑπὸ πόδας ἔχων τὴν κτίσιν, ἐπ' ἐκεῖνα παντὸς γενητοῦ, καὶ ἐν κυριότητι φυσικῇ. Καὶ ἀκατάσειστον τὴν βασιλείαν ἔχων, ἤξει τε κατὰ καιροὺς "ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς μετὰ τῶν ἁγίων ἁγ γέλων, ἀποδώσων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ," καθὰ γέγραπται. Ὡς οὖν ἀπολογεῖσθαι μέλλοντες τῷ κριτῇ, καθαρῶσμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Κατορθώσωμεν πάντα τρόπον ἐπιεικείας. Τὴν δικαιοσύνην ἀγαπήσωμεν, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν φιλαλληλίαν, τὴν φιλοπτωχίαν. Ἐλεήσωμεν ὀρφανούς, χήρας δάκρυον ἀνακόψωμεν, ἐπισκεψώμεθα δεσμίους. Ἀρρωστοῦντας ἀνακτησώμεθα ταῖς φιλοφροσύναις, καὶ ἀπαξιαπλῶς, πᾶν εἶδος ἀρετῆς κατορθοῦν σπουδάσωμεν. Οὕτως γὰρ, οὕτως εὐαρεστήσομεν τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ. Ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ πέμπτης τοῦ Φαμενώθ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ δεκάτης τοῦ Φαρμουθι μηνός, καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα σαββάτου, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκουσῇ Κυριακῇ, τῇ ἑκκαίδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνός· συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Ἴνα καὶ τοῦτον τὸν καιρὸν ὀρθῶς καὶ μετ' εὐσεβείας διαδραμόντες τῆς τῶν ἁγίων ἀξιωθώμεν κοινωνίας, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα σὺν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

ΛΟΓΟΣ Κς'.

α'. Κεχρήσομαι πάλιν ταῖς τοῦ πανσόφου Παύλου φωναῖς, καὶ δὴ καὶ ἐρῶ τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις, καὶ ἡγιασμένοις ἐν πνεύματι· "Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε, τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις" καιρὸς καρτερίας καὶ ὑπομονῆς· καιρὸς ἐξαιρέτων ἀνδραγαθῆ μάτων, καὶ νοητῆς εὐανδρίας. Εἰσελαύνει γὰρ πάλιν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς ὁ καιρὸς. Σεπτῆς δηλονότι καὶ πανάγνου νηστείας προανισχούσης αὐτοῦ· ἵνα τὴν εὐκλεᾶ καὶ εὐδόκιμον κατορθοῦντες ζωὴν, καὶ διὰ πόνων ἀγαθῶν τοὺς ἐκ τῆς ἀμαρτίας μολυσμοὺς ἀποτριβόμενοι, ἁγίους καὶ ἀμώμους ἑαυτοὺς παραστήσωμεν τῷ Χριστῷ, μονονουχὶ βοῶντας, καὶ λέγοντας· "Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ Θεῷ ἀγαθόν ἐστιν." Οἴμαι δὲ δεῖν τοὺς, οἵπερ ἂν εἶεν τῆς εὐαγγελικῆς εὐζωΐας ἐπιστήμονες, καὶ τῶν τοῖς ἁγίοις ἠϋτρεπισμένων γερῶν ἑρασταὶ, προθυμίαις τισὶν ἀμάχοις ἐκτεθηγμένους πρὸς τοῦτο ἵεναι, τὸν ἀδρανῆ καὶ ἄμισθον διαρρίπτοντας ὄκνον, τῆς ἑαυτῶν διανοίας ὡς ἀπωτάτω, καὶ οἷον ἐρῶσθαι φράσαντας ταῖς ἀνοήτοις ἀφιλεργίαις. Οὐ γὰρ τοι βᾶσιμα τὰ ἐξαίρετα τῶν πραγμάτων τοῖς νενευκόσιν ἐπὶ τὸ ῥάθυμον· οὔτε μὴν ἀλώσιμα τὰ παρὰ Θεοῦ. Φιλεῖ γὰρ ἰδρῶτας ἢ ἀρετῆ, καὶ τρίβον λαχοῦσα τὴν εὐθὺ φέρουσαν αὐτῆς, σκληρὰν καὶ ἀνάντη τοῖς τληπαθεῖν ἐλομένοις, ψιλὴν τε αὐτὴν καὶ

εὐήλατον ἀπο φαίνει, τὸ εὐδοκιμεῖν ὅτι μάλιστα πεφυκὸς σαγή νεύουσα γένος καὶ καλοῦσα πρὸς ἑαυτὴν, ἀπο σοβοῦσα δὲ ὡσπερ τὸ ἀφιλεργές καὶ ἀφιλοπόλεμον. Ἐρᾶ γὰρ, ὡς ἔφην, τῶν ἐξειλεγμένων. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ προφήτης φησίν· "Εὐθεΐαι αἱ ὁδοὶ τοῦ Κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύονται ἐν αὐταῖς· οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσιν ἐν αὐταῖς." Οὐκοῦν, ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, "Τοῦ λοιποῦ ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. Διότι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανόις· διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι." "Ὡσπερ γὰρ ἡ βαρβάρων χώρα γείτονα τε καὶ ὁμορον οἰκοῦντες πόλιν, οἱ μὲν τινες εἶεν ἐμπεῖ ροπόλεμοι, καὶ τῶν τακτικῶν ἐπιστήμονες, ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦσι λόγου τὰς ἐκείνων ἐμβολάς· ἦτ τους δὲ ὄντες τοῦ χρῆναι πονεῖν, καὶ ἀντεξάγειν ἀνδρικῶς τοῖς καταδηοῦν ἡρημένοις, ἐτοιμοτάτη κεί σονται θήρα· οὕτω καὶ οἱ τῆς ἐν νόμῳ ζωῆς ἐπιμελη ταί· ὧν εἰσι μὲν ἐγγὺς οἱ μαχόμενοι. Πλεῖστοι γὰρ οὗ τοι καὶ πικροί. Ἄλλ' οἷ γε τὸν νοῦν ἔχοντες ἐρῶμένον, καὶ οἷά τινα παντευχίαν πνευματικὴν τὴν εἰς Χρι 77.916 στὸν εὐσέβειαν ἐναρμοσάμενοί τε καὶ ἀντεξάγοντες, ἀμείνους μὲν ἔσονται τῆς ἐκείνων σκαιότητος. Ἄτρωτον δὲ καὶ ἀπλήγα τὴν ἑαυτῶν καρδίαν τηρῆ σαντες, χαριστηρίους ὦδας ἀνάψουσι τῷ Χριστῷ, λέγοντες· "Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξουδενώσομεν τοὺς ἐπανιστα μένους ἡμῖν." Χριστοῦ τοιγαροῦν συνασπίζοντος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, καὶ εἰς εὐτολμίαν ἀγιοπρεπῆ καταθήγοντος τοὺς τοῖς εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασιν ἔπεσθαι δεῖν ἡρημένους, καταθλήσωμεν τῆς σαρκὸς, καθαρῶσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ· μνη μονεύσωμεν τῆς θείας λεγούσης Γραφῆς, "Πορνεία δὲ, καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα, καὶ πλεονεξία μηδὲ ὄνομα ζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἀγίοις. Καὶ αἰσχροῦτης, καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία, ἃ οὐκ ἀνήκεν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. Τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ." Καὶ πάλιν· "Ἄρ' οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. Ὅσοι γὰρ πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ Θεοῦ εἰσι." Γραφόμεθα γὰρ ἐν τέκνοις Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας τὸ κάλλος ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις εἰς οικισάμενοι, καὶ διὰ τῶν εἰς εὐσέβειαν σπουδασμάτων πρὸς αὐτόν εὖ μάλα διαμορφούμενοι. Ὅτε τοίνυν ἡμῖν οἱ τῆς ἀκηράτου φύσεως χαρακτήρες ἐλλάμ πουσι, γεγράμμεθα δὲ καὶ ἐν τέκνοις Θεοῦ, καὶ ἀδελ φότητα πεπλουτήκαμεν, τὴν πρὸς γέ φημι τὸν τῶν ὅλων παμβασιλέα Χριστόν, αὐτῷ τὴν οἰκείαν καθ ἱεροῦντες ζωὴν, φαιδροὶ διαμένωμεν. Ἐσόμεθα γὰρ οὕτω θιασῶται γνήσιοι, πανηγυρ[ι]άρχην ἔχοντες αὐ τόν. Καὶ εἴπερ ἐστὶ τὸ ἐστάλθαι λαμπρῶς τοῖς ἑορτά ζουσι πρεπωδέστατον, εἴη ἂν, οἷμαί που, τὸ καταφαι δρύνεσθαι δεῖν τοῖς ἐξ ἀρετῶν ἀυχήμασιν, οὐκ ἀνάρ μοστον. Μᾶλλον δὲ καὶ λίαν εἰκοὸς τοῖς εἰσβάλλειν ἐθέλουσιν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθε Χριστὸς, κατὰ τὴν τοῦ θεσπε σίου Παύλου φωνήν. Ἅγια δὲ τῶν ἀγίων εἶναί φα μεν τοὺς τῆς μυστικῆς τελειώσεως τρόπους. Οἷς οὐκ ἂν τις ἐμβάλῃ. Οὐδ' ἂν ἐγγὺς γένοιτο Θεοῦ, κατὰ διάθεσιν δηλονότι καὶ ἀγιασμόν, μὴ οὐχὶ πρότερον πάντα ῥύπον τὸν ἐξ ἁμαρτίας καὶ σαρκικῶν ἐπιθυ μῶν, εὖ μάλα διανιψάμενος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοῖς πάλαι τυπικῶς διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως τεθεσπι σμένα γέγραπται "πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν," καὶ πρα γμάτων εἰσὶν εἰκόνες πνευματικῶν, πολὺ τὸ ὀνησιφό ρον ὠδίνουσαι, φέρε τοῖς ἀκρωμένους παραγάγωμεν εἰς πληροφορίαν καὶ εἰς ἀπόδειξιν ἐναργῆ τῶν ἀρ τίως ἡμῖν εἰρημένων, τὸ ἐν τῇ Ἐξόδῳ γεγραμμένον. Ἐχει δὲ οὕτω·

"Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μω σὴν, λέγων· Ποίησον σεαυτῷ λουτήρα χαλκοῦν, καὶ βάσιν αὐτῷ χαλκῆν, ὥστε νίπτεσθαι. Καὶ θήσεις αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ ἐκχεεῖς εἰς αὐτὸν ὕδωρ, καὶ νίψεται Ἄαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὰς 77.917 χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὕδασι, ὅταν εἰσπορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Καὶ ἔσται αὐτοῖς νόμιμον αἰώνιον αὐτῷ τε καὶ ταῖς γενεαῖς αὐτοῦ μετ' αὐτόν." β'. "Ἄθρει δὴ οὖν ὅπως τοὺς εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων εἰσβαλεῖν ἐθέλοντας, προαπονίζεσθαι δεῖν ὁ θεῖος προστέταχε νόμος. Καὶ τοῖς τοῦτο δρᾶν οὐκ ἀνεχομένοις, τὴν εἰς αἷμα δίκην ἀπαρτῆσαι ὀράται· οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀνίπτοις ἡμᾶς ἵεναι ποσὶ πρὸς γε τὸ δεῖν ἐγγὺς γενέσθαι Θεοῦ, ἢ πάντοτε καὶ πάντως ἑαυτοὺς ἀδικήσομεν, ποιήν ὑπομένοντες τὴν ἐσχάτην. "Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; κατὰ τὸ γεγραμμένον. "Ἡ τίς μερίς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; Τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν;" Ἄρ' οὖν ἡ κάθαρσις ἥπερ ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν, σωματικὴ μᾶλλον ἢ πνευματικὴ νοοῖτ' ἂν εἰκότως; Εἶτα πῶς ἐνδοιάσαι θέμις, ὡς ἔστι πνευματικὴ, Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς, διὰ τῆς Ἱερεμίου φωνῆς· "Ἀπόπλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου, ἵνα σωθῆς, Ἱε ρουσαλήμ;" Καὶ πλείστοι μὲν λίαν οἱ τῆς φαυλότητος τρόποι, γοητεῖαι, φιλοσαρκίαι, πλεονεξίαι, ψιθυρισμοὶ, ψευδορκίαι καὶ δόλοι. Παροτρύνει δὲ μάλιστα πρὸς ὀργὰς τῶν ἄλλων τὸν ἐπὶ πάντας Θεὸν τὸ ἐφ' ἃ μὴ θέμις εὐπαρακόμιστον καὶ διεστραμμένον ἐν νοιῶν ἀναπίμπλασθαι φιλεῖν, ἀποφέρεσθαι δὲ καὶ εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ πνεύμασι πλάνοις ἀκολουθεῖν ἐλέσθαι τινὰς, τὴν ἀκριβῆ τε καὶ ἀκαπήλευτον πίστιν οὐ προσιεμένους. Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οἱ τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν παρευθύνοντες ἐπὶ τὸ αὐτοῖς ἰδίᾳ δοκοῦν, καὶ δοκησιόφων ἐννοιῶν κατασφραγιζόμενοι ὄχλον τῆς τῶν ἀγελαίων πληθύος. Οἷς ἀναγκαῖον εἶπεῖν· "Ἔως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον, φονεύετε πάντες;" Προσεποίσω δὲ οἷς ἔφην κάκεῖνο· Τὸ Χριστιανῶν ὄνομα λαχόντες τινές, οὐπω μὲν εἰσὶν, ὅπερ εἶναι λέγονται δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ, τοὺς δὲ τῆς ἀποστασίας ἀγαπῶσι τρόπους, καὶ ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπάταις προσνευκάσιν· οἷονταὶ δὲ τάχα πού καὶ αὐτὸν οἷς δὴ καὶ ἐροῦμεν· "Σύνετε δὴ, ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ, ποτε φρονήσατε. Ὁ φυτεύσας τὸ οὐκ οὐχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν οὐ κατανοεῖ;" Λάθοι γὰρ ἂν οὐδὲν τὸν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐμφυτεύσαντα τὸ καὶ ἐπαῖειν δύνασθαι, καὶ μὴν καὶ ὀρᾶν. Ὅτι γὰρ τὸ μὴ μονοτρόπως ἀνα κείσθαι Θεῷ, σκάζουσαν δὲ καὶ ἀδρανῆ τὴν διάνοιαν ἔχειν, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν πίστιν, ὡς οἶεσθαί τε καὶ λέγειν, καὶ ἑτέρους εἶναι θεοὺς μετὰ τὸν ἕνα τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς, ὀλέθρου καὶ ἀπωλείας πρόξενον, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ὀργῆς τῆς παρά γε, φημί, τοῦ τὰ δίκαια κρίνοντος Θεοῦ, σαφές ἂν γένοιτο διὰ τῶν ἱερῶν Γραμμάτων. Νόμω μὲν γὰρ τῷ διὰ Μωσέως τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν ὁ Ἰσραὴλ ἐπαιδεύετο. Ἦκουε γὰρ ἐναργῶς, ὅτι "Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἔστιν." Καὶ, "Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλόν, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς." Οἱ δὲ, καίτοι δέον τοῦ παντὸς ἀξιῶσαι λόγου τὰ τε 77.920 θεσπισμένα, παρ' οὐδὲν ἐποιοῦντο τὸ εἶναι γνήσιοι. Ἀποσπουδάζοντες δὲ τὸ ὅτι μάλιστα πεφυκὸς ὡφε λείν, αὐτόκλητον ταῖς ἑαυτῶν κεφαλαῖς ἐπήντησαν δίκην. Ἐτράποντο γὰρ ἀνοσίως ἐπὶ γε τὸ δεῖν τὴν ἀπόρρητον καὶ ὑπερφυᾶ τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ περιορίσαι δόξαν. Εἰδωλά τε διατορνεύσαντες ἐναπέθεντο ταῖς ἐστίαις, ὡς καὶ αὐτὸν τάχα πού λαθεῖν δυνάμενοι τὸν παντεπόπτην Θεόν. Ἄλλ' εἰς ἀφόρητον αὐτοῖς ἐκβέβηκε τὸ χρῆμα ζημίαν. Ἐφη δὲ οὕτως ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἰεζεχιάλ· "Καὶ εἰσήγαγέ με ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς αὐλῆς, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὀπή μία ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ εἶπε πρὸς με, Ἰεὲ ἀνθρώπου, ὄρυξον δὴ ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ ἰδοὺ θύρα μία. Καὶ εἶπε πρὸς με· Εἴσελθε καὶ ἴδε τὰς ἀνομίας τὰς πονηρὰς, ἃς οὗτοι ποιοῦσιν ὥσδε σήμερον. Καὶ εἰσῆλθον καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἔρπετοῦ, καὶ κτήνους μάταια βδελύγματα. Καὶ εἶδον πάντα τὰ

εἶδωλα Ἰσραὴλ, διαγεγραμμένα ἐπ' αὐτοῦ κύκλῳ. Καὶ ἑπτὰ ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσβυτέρων οἴκου Ἰσραὴλ, καὶ Ἰεχονίας ὁ τοῦ Σαφάν ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰστήκει πρὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ ἕκαστος θυμιατήριον αὐτοῦ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἠ ἀτμὶς τοῦ θυμιάματος ἀνέβαινε. Καὶ εἶπε πρὸς με· Ἐώρακας, υἱὲ ἀνθρώπου; Μὴ μικρὰ τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ τοῦτο ποιεῖν, τὰς ἀνομίας ἃς πεποιήκασιν ὧδε; διότι ἔπλησαν τὴν γῆν ἀνομίας, καὶ ἐπέστρεψαν τοῦ παροργίσει με, καὶ ἐγὼ ποιήσω αὐτοῖς μετὰ θυμοῦ· οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμὸς μου, οὐδ' οὐ μὴ ἐλεήσω." Οὐ γὰρ ἦν οὐ τως ὄντας ἑτερογνώμονας, ὑβριστάς τε καὶ ἀνοσίους καὶ ἀποστάτας, μὴ οὐχὶ πάντη τε καὶ πάντως ταῖς ἀπασῶν ἐσχάταις ἀλῶναι δίκαις. Ἀπολώλασι γὰρ, τοῖς τῶν πολεμίων ξίφεσι δαπανώμενοι. Καὶ δεδουλεύκασιν ἐχθροῖς, καὶ πέρα πάσης γεγόνασι συμφορᾶς. Οὐκοῦν ὅταν ἐπαμφοτερίζωσιν τινες, καὶ τοὺς εἰς Θεὸν εἰλικρινοὺς ἀγάπης ἀτιμάζωσι τρόπους, ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις προσκείμενοι, τότε καὶ Θεὸς ἐφήσει, καὶ πολεμίων ἐφόδοις καταχειμάζεσθαι χώρας τε καὶ πόλεις, καὶ ἀνιανοῦ παντὸς εἰς πεῖραν ἔλθειν. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα θεραπεύειν αὐτὸν, ἀκλόνητον ἔχοντα πίστιν, καὶ βεβηκότα τὸν νοῦν εἰς τὴν ἐπ' αὐτὸν τιμὴν τε καὶ δόξαν. Περὶ γὰρ τῶν ἑτέρως διακειμένων, ἀληθεῦσιν ἐρεῖ τὸ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου· "Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ." Ἀκούσονται δὲ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· "Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡραῖοι· ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας." Ἀρκέσει γὰρ ἡκιστα πρὸς εὐκλείας δύναμιν ἀληθοῦς τοῖς εὐβιοῦν ἡρημένοις τὸ τοῖς μὲν ἔξωθεν ὡραῖοις ψιλοῖς τε καὶ μόνοις κατακαλλύνεσθαι φιλεῖν, ὀλίγον δὲ κομιδῆ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ποιεῖσθαι λόγον. Καίτοι χρῆν δὴ σπουδῆς ἀξιοῦν ἐπιείεσθαι τῆς προύργιας τάτης, τὸ ἀραρὸς εἰς εὐσέβειαν καὶ ἀκλόνητον πίστιν. Δι' οὗ μάλιστα τῆς ἄνωθεν εὐμενείας τὴν 77.921 χάριν καταπλουτήσειεν ἂν, οἶμαι, τίς. Ἐπιγάννυται γὰρ ἡ θεία τε καὶ φιλάρετος φύσις τοῖς ὧδε διακειμένοις. Εἰ δὲ δὴ μέλλομεν ἀχαλίνοισι τοῦ νοῦ ῥοπαῖς ἰόντες ἐφ' ἃ μὴ θέμις, τῆς ὑπερτάτης αὐτοῦ δόξης καταθρασύνεσθαι, καὶ τοῖς οὐκ οὔσι θεοῖς ἀπονέμειν αὐτήν, "Τῷ ξύλῳ λέγοντες· Πατήρ μου εἶ σύ· καὶ τῷ λίθῳ· Σὺ ἐγέννησάς με," καὶ τοῖς κόσμου στοιχείοις τὸ σέβας ἀνάπτοντες, καὶ ταῦτα τὸ Χριστιανῶν λαχόντες ὄνομα, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως σκληρᾶ καὶ ἀφύκτω κολάσει τὰς ἑαυτῶν ὑποθήσομεν κεφαλὰς ἐνδοιάσειεν ἂν οὐδεὶς τῶν γε ἅπαξ τελούντων ἐν ἡμῖν. Οἷς καὶ ἱερὸς προσπεφώνηκε λόγος, ὅτι "Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος." Κολάζουσι δὲ καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς τε καὶ καθεστῶτες νόμοι τοὺς ὀπλιτεύειν εἰδότες, εἰ τῆς τοῖς κρατοῦσιν ὀφειλομένης εὐνοίας ὀλιγορήσαντες, φρονεῖν ἔλοιτο τὰ βαρβάρων· κἂν ἀποβάλοι τὴν ἀσπίδα, συναποβαλεῖ που πάντως αὐτῇ καὶ τὸ ἐν ζῶσι τελεῖν ἔτι. Οὐκοῦν τὸ μερίζεσθαι τὴν γνώμην, καὶ καταδοθεῖσθαι φιλεῖν ἐκ τῶν ἀμεινόνων καὶ ἀληθῶν εἰς τὰ αἰσχρὰ καὶ βδελυρώτατα, καὶ πολέμου πρόξενον ἀπέφηνεν ἡμῖν ἀρτίως ὁ λόγος· προσποφωνεῖ δὲ, ὅτι καὶ τῶν ἑτέρων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐγκοπὰς ἐργάζεται. Ἐτετοῦς μὲν γὰρ οὐ καθήσει Θεὸς, ὡς μήτε ἀροῦν δύνασθαί τινος, μήτε μὴν τοῖς τῆς γηπονίας ἰδρῶσιν ἐνομιλεῖν· λιμῶ δὲ καὶ δίψει καταμαραίνεσθαι πόλεις τε ὁμοῦ καὶ χώρας. Ἄθρει δὲ μοι τοῦτο πάλιν πεπονθότα τὸν Ἰσραὴλ. Βεβασίλευκε γὰρ κατὰ καιροὺς ὁ Ἀχάβ τῶν οὐσῶν ἐν Σαμαρείᾳ δέκα φυλῶν· ἀλογήσας δὲ ὀλοτρόπως τῆς εἰς Θεὸν αἰδοῦς καὶ ἀγάπης, τέθυκεν εἰδῶλοισι. Ἐπειδὴ δὲ ἦν εὐπάροιστος ἢ ὑπ' αὐτῷ τε καὶ ἀγελαία πληθὺς, τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν ἀτιμάσαντες, τὴν ἴσην εὐθύς ἠρρώωσθηκασι τῷ κρατοῦντι μανίαν, καίτοι νόμον ἔχοντες τὸν ἐφεστηκότα, καὶ διὰ τῆς Μωσέως ἐντολῆς εὖ μάλα παιδαγωγούμενοι, πρὸς τὸ ὅτι μάλιστα τελοῦν εἰς ὄνησιν αὐτοῖς· ἐπειδὴ δὲ, καθάφησιν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, "Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν" παρελθὼν εἰς μέσον ὁ προφήτης Ἡλίας, συνηγανάκει μὲν ὡς ἠτιμασμένῳ τῷ πάντων κρατοῦντι

Θεῶ· ἠπειλήσε δὲ λιμὸν καὶ ἀκαρπία, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐλογίας τὴν σπάνιν. Ἔφη γάρ· "Ζῆ Κύριος τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος καὶ ὑετὸς, ὅτι εἰ μὴ διὰ στόματος λόγου μου." οὗ δὲ λέγοντος (οὐ γὰρ ὕσεν ἐπὶ τὴν γῆν ὁ τὰ ζωαρκῆ δωρούμενος), οὐκ ἦν ἀρόσαι τοὺς ἐν ἀγροῖς, οὐ συλ λέξαι τι τῶν ἐν γηπονίαις, οὐ πόας ἰδεῖν ἐν ὥρᾳ κο μῶσαν τὴν γῆν· ἀλλὰ διψῶντα μὲν ὄρη· πεδία [δὲ] τὰ πρὸς εὐανθῆ τε καὶ γονιμώτατα, μονονουχὶ θρηνοῦντα τὴν ἀκαρπία. Καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; ἀφορήτοις ἐμβολαῖς λιμοῦ, κατατρέχοντες ἀνάγκης, εἰς τοῦτο πεπτῶκασιν τῶν ἐν Σαμαρεία τινές, ὥστε καὶ γυναῖ κας τῶν ἰδίων ἄψασθαι τέκνων, καὶ τῶν τῆς φύσεως ἀλογῆσαι νόμων παντελῶς, καὶ τοὺς τῆς φιλοστορ 77.924 γίας πατήσαι θεσμούς. Καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἰερε μίας ταῖς τοῦτο παθούσαις ἐπιστυγνάσας, "Χεῖρες, φησὶ, γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἤψησαν τὰ παιδιά ἐαυ τῶν." Πῶς οὖν ἄρα κατέληξε τὸ συμβάν; ἀπεκρού σαντο δὲ τίνα τρόπον τὴν οὕτω δεινὴν καὶ δυσδιάφω κτον δίκην; Ἐκ μέσου γεγόνασιν οἱ πλανῶντες τὸν Ἰσραὴλ, τὴν ἐφ' αἵματι ψῆφον κατενεγκόντος αὐτῶν τοῦ προφήτου Ἡλίου. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἀνέλαμψεν ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸν φύσει Θεὸν ἐγνώκασιν οἱ ταῖς τῶν δαιμονίων λατρείαις ἐνολισθήσαντες, ἐδίδου πάλιν αὐτοῖς τὰ ἐξ ἡμερότητος ἀγαθὰ, καὶ τῶν ἐδωδίων τὴν ἀφθονίαν ὁ φιλοικτίρμων Θεός. γ'. Δεῖ δὲ οὖν ἄρα, καθάπερ προεῖπον ἤδη, ἀπο σπουδάξιν μὲν τὰ αἰσχίω, τῶν δὲ ἀμεινόνων ἀντ ἔχεσθαι· καὶ καταφαιδρύνεσθαι μὲν τοῖς τῆς εὐκο σμίας ἀυχήμασιν· ἐζηρητῆσθαι δὲ ὅτι μάλιστα φιλεῖν τῆς ἐξαιρέτου καὶ ἐννομωτάτης ζωῆς· τηρεῖν τε πρὸς τούτῳ καὶ τὸ ἐν πίστει γνήσιον, καὶ βεβηκὸς εἰς ἀγάπην τοῦ πάντων ἐπέκεινα Θεοῦ. "Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, καθὰ γέγραφεν ὁ σο φώτατος Παῦλος, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδω κεν αὐτὸν, ἵνα καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρί σθαι." Ὁ γὰρ ἐπέκεινα νοῦ παντὸς, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα παρήχθη πρὸς γένεσιν, ὁ ἐξ αὐτῆς ἀναφύς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Λόγος, "οὐχ ἄρ παγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῶ, καθὰ γέγραπται, ἀλλ' ὑπέστη μὲν τὴν ἐκούσιον κένωσιν, ἔλαβε δὲ δούλου μορφὴν." Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν, πιστώσεται λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· "Ἐπειδὴ γὰρ τὰ παιδιά κενοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παρα πλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν· ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτ ἔστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φό βω θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν, ἔνοχοι ἦσαν δου λείας. Οὐ γὰρ δὴ πού ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται. Ὅθεν ὥφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, εἰς τὸ ἰλάσκεσθαι τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ." Ἐκτισε μὲν γὰρ ὁ τῶν ὄλων γενεσιουργὸς ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ τὰ πάντα, καθὰ γέγραπται, σωτήριον δὲ καὶ αἰ γενέσεις τοῦ κόσμου. Καὶ οὐκ ἦν ἄδου βασί λειον ἐπὶ τῆς γῆς· "Φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσηλθεν." Ἦν δὲ ἀναγκαῖον μὴ τὴν ἄρ χαίαν ἐφ' ἡμῖν τοῦ Θεοῦ βούλησιν ἠτᾶσθαι τῷ φθόνῳ τοῦ σκολιοῦ καὶ ἀρχεκάκου δράκοντος· ἄδρο τέραν δὲ μᾶλλον τῆς ἐκείνου σκαιότητος ἀναφαίνε σθαι. Διὰ τοῦτο ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ μονογε νῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ αὐτὸς τὰ πάντα ζωογονῶν, καθῆκεν ἑαυτὸν, ὡς ἔφην, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ τὴν ἡμῶν ἡμπέσχετο σάρκα, ἵνα σὰρξ γένηται ζωῆς, καὶ ἀτονήσῃ λοιπὸν τῆς τοῦ διαβόλου δυστροπίας τὸ κέντρον, μητέρα θανάτου τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνευ ρόντος τὴν ἀμαρτίαν. Δύο τοιγαροῦν ἐν αὐτῷ κατῶρ θωκεν ὁ Μονογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος γενόμενος ἄνθρωπος. Ἀπεσόβησε μὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων σω μάτων, ὃν οὐ πεποίηκεν αὐτὸς, ἐπισυμβάντα δὲ μᾶλ λον ἐκ τῆς ἀμαρτίας θάνατον. Γέγονε δὲ καὶ εἰς 77.925 πάντας ἡμᾶς ἐλεήμων ἀρχιερεὺς. Τί οὖν ἄρα φαίη τις ἄν; Οὐ γὰρ ἦν ἐλεήμων ὡς Θεός, καὶ πρὶν γε νέσθαι καθ' ἡμᾶς; Καίτοι πῶς οὐκ ἀγαθὸς κατὰ φύσιν, μᾶλλον δὲ αὐτόχρημα τὸ ἀγαθὸν νοοῖτ' ἄν εἰ κότες, ὁ τῆς ἀνωτάτω φύσεως οὐσιώδης καρπός; Ἄρ' οὖν ἐκ τοῦ μὴ εἶναι κατὰ φύσιν ἀγαθός, μετα πεφοίτηκεν εἰς αὐτό; Καίτοι πῶς ἄν οὐκ ὄφλοι

γέλωτα ταῦτα ἔχειν ὀρθῶς, εἰ διενθυμοῖτό τις; Γέγονε δὲ εἰς ἡμᾶς ἐλεήμων ἄρχιερεὺς κατὰ τοιόνδε τινὰ τρόπον. Ὁ μὲν γὰρ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς νόμος τοῖς ἔξ Ἰσραὴλ, τοὺς ταῖς παραβάσεσιν ὑποπίπτοντας ἀποτιννύναι δίκας, καὶ τοῦτο ἀμελλητὶ προστέταχε· καὶ μαρτυρήσει γράφων ὁ πάνσοφος Παῦλος· "Ἄθε τήσας τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυ σὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει." Ἡ[ν] οὖν ἀμελέτητον καὶ ἀνεπιτήδευτον παντελῶς τοῖς κατὰ νόμον ἱερατεύουσι, τὸ κατοικτεῖραί τινος τῶν ἀλόγτων ἐπὶ ῥαθυμίαις. Γέγονε δὲ Χριστὸς ἐλεήμων ἄρχιερεὺς. Οὐ γὰρ ἐζήτησε δίκας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς τῶν ἡμαρτημένων· δεδικαίωκε δὲ μᾶλλον ἅπαντας χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς. Καὶ προσέτι τούτῳ πνευματικούς ἀπέφηνε προσκυνητὰς, λαμπρὰν τε καὶ ἐναργῆ παρὰ τῆς ἀλήθειας ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν, τουτέστι, τὸν ἀληθῆ τῆς εὐζωΐας τρόπον. Ὅς διὰ γε εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων, εὖ μάλα κατασημαίνεται, καὶ οὐ ταῖς Μωσέως ἐπιτιμήσας ἐντολαῖς, ἤγουν ἀνατρέψας τὰ παλαιὰ τεθεσπισμένα, παρέδειξε τὴν ἀλήθειαν· ἀποσαλεύσας δὲ μᾶλλον τὴν τοῦ νομικοῦ γράμματος σκιάν, καὶ μεθιστὰς τοὺς τύπους εἰς τὴν ἐν Πατρὶ καὶ ἀληθεῖα προσκύνησιν καὶ λατρείαν. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν ἐναργῶς· "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως πάντα γένηται." Τὸ δὲ δὴ τοὺς τύπους μετακομίζει εἰς ἀλήθειαν, οὐ καταλύοντος ἦν αὐτοῦ· ἀποπεραὶ νοντος δὲ μᾶλλον, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς οἱ ζωγραφεῖν εἰδότες, ὅτε ταῖς πρώταις σκιαῖς τὸ τῶν χρωμάτων πολυειδὲς ἐπαλείφουσιν, οὐκ ἀναιροῦσιν αὐτάς, ἄγουσι δὲ μᾶλλον εἰς ὄψιν ἐμφανεστέραν. Τοιοῦτόν τι πέπραχεν ὁ Χριστὸς, τὸ παχὺ τῶν τύπων κατισχνῶν εἰς ἀλήθειαν. Ἄλλ' οὐ συνῆκεν ὁ Ἰσραὴλ τὸ μυστήριον, καίτοι καὶ νόμου καὶ προφητῶν πολυτρόπως αὐτὸ προηγορευκότων. Καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ διὰ μυρίων ὅσον ἀποτελεσμάτων ἐννοεῖν ἀναπέιθοντος, ὅτι εἰ καὶ πέφηνεν ἄνθρωπος οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς, ἀλλ' οὖν ἐστὶ καὶ οὕτως ὁ ἦν, Θεὸς δηλονότι. Διὰ τοῦτο, καὶ τὰ πέρα μέτρου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀπετέλει, καὶ θεοπρεπῶν ἤπετο μεγαλοργημάτων; νεκροὺς ἀνιστὰς ἐκ μνημάτων, ὀδωδότας ἤδη καὶ διεφθαρμένους· τυφλοῖς ἐνιὲς τὸ φῶς, ὡς Δημιουργός· πνεύμασιν ἀκαθάρτοις μετ' ἐξουσίας ἐπιτιμῶν· νεύματι λεπρούς ἀπαλλάττων τοῦ πάθους. Ἔτερα τὴν πρὸς τοῦτοις 77.928 ἀποτελῶν, ἅπαντός ἐστὶν ἐπέκεινα καὶ λόγου καὶ θαύματος. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν· "Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε." Ἄλλ' ἦν καὶ οὕτω σκληρὸς καὶ ἀτεράμων ὁ Ἰσραὴλ, θρασὺς καὶ ἐξήνιος καὶ ἀπαιδαγώγητος παντελῶς· καίτοι γὰρ δέον ἀμελλητὶ πιστεύειν αὐτῷ, γαῦρον ἀνατείναντες τὸν αὐχένα, λοιδορίαις ἔβαλλον, καὶ μέχρι παντὸς διετέλεσαν ἀτιμάζοντες, καὶ τελευτῶντες ἐσταύρωσαν. Ἦν μὲν οὖν ἐθελοντὶ μὴ παθεῖν, τοὺς τῶν Ἰουδαίων ἀμογητὶ διεκδῦναι βρόχους· πῶς γὰρ ἤλω Θεός, ὡς ἄνθρωπος πίνης ἰσχύος μειονεκτούμενος; Ἐπειδὴ δὲ τὸ παθεῖν λύσις ἦν θανάτου καὶ φθορᾶς (οὐ γὰρ ἂν ἐνικήθη θανάτῳ τὸ σῶμα τῆς ζωῆς), ἀφῆκεν ἐκὼν ἰσχύσει βραχὺ τὰ τῶν Ἰουδαίων τολμήματα ἵνα τῷ θανάτῳ προσβαλὼν, καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ὁδὸς καὶ θύρα γένηται τῇ ἀνθρώπου φύσει πρὸς γε τὸ δύνασθαι καταθλεῖν αὐτῷ. Ἀνεβίω γὰρ, καὶ ἀνέβη πρὸς τὸν Πατέρα, πρωτόλειον ἀνθρωπότητος ἀνανεωθείσης εἰς ἀφθαρσίαν. Οἶονεὶ πως ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν παρὰ τῆς ἀλήθειας, καὶ ἔστι τῷ γεννήσαντι συνέδρος. Ἦξει τε κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην. "Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἐμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον." δ'. Οὐκοῦν ὡς παραστησόμενοι κατὰ καιροὺς τῷ πάντων κριτῇ, διὰ πάσης ἀγαθοουργίας τὰς ἑαυτῶν καταφαιδρύνωμεν ψυχὰς, ἀποσχόμεθα φιλοσαρκίας καὶ ῥύπων σωματικῶν, ἀναλάβωμεν σπλάγχνα οἱ κτιρμοῦ, τοῖς δεομένοις ἐπικουρήσωμεν, ἐλεήσωμεν

ὄρφανους, ἀνακτησώμεθα χήρας· τοὺς ἐν ἀρρώστιας ἐπισκεψώμεθα, τοὺς ἐν δεσμοῖς καὶ ἀνάγκαις· με ληθήσωμεν ἀοργησίαν· κατορθώσωμεν ἀνεξικακίαν, πραότητά τε καὶ ἡμερότητα, καὶ ἀπαξιαπλῶς πᾶν εἶδος ἀρετῆς. Οὕτω γὰρ τὴν ἀγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσομεν ἑορτὴν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσ σαρακοστῆς, ἀπὸ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ πέμπτης καὶ εἰκάδος τοῦ Φαμενώθ μηνός· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆ τριακάδι τοῦ αὐτοῦ Φαμενώθ μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα Σαββάτω, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν· ἑορτάζοντες δὲ τῆ ἑξῆς ἐπιφωσκουσίᾳ Κυ ριακῆ τῆ νομηνια τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, συνάπτον τες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντη κοστῆς· ἵνα καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως καθάπερ εἰκόνα τινὰ τῆς τῶν ἀγίων ἐν οὐρανοῖς ἀναπαύλης λογιζόμενοι, τῆς αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύ ματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ΄.

α΄. Πάλιν ἡμᾶς ἐπὶ τὸν συνήθη θίασον καὶ τὴν πάναγνον ἑορτὴν ὁ λαμπρὸς τῶν ἀγίων συναγείρει χορὸς, καὶ τῷ πάντων Σωτῆρι Χριστῷ χαριστηρίους ῥῥάδας ἀναπέμπεσθαι δεῖν ἐπιτάττειν, λέγων· "Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ." Πάλαι μὲν γὰρ διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως τῆς ἐν Αἰγύπτῳ θητείας ὁ Ἰσραὴλ ἀπηλλάττετο. Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἔθνῶν, τὰ ἐξ ἡοῦς εἰς δύοσιν καὶ τὰ ἕτερα τῶν κλιμάτων, ἀνοσίῳ τυράννῳ κατεζευγμένα, φημί δὴ τῷ Σατανᾷ, καὶ ἀναπόβλητον ἔχοντα τῆς ἀμαρτίας τὸν ζυγόν, ἀθλιότητος ἦν ἐπίμεστα τῆς ἐσχάτης. Ἐπει δὴ δὲ βεβασίλευκε Χριστὸς τῆς ὑπ' οὐρανὸν, τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐπιφωνῶν τε καὶ λέγων· "Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς·" τῆς τοῦ πονηροῦ καὶ ἀποστάτου δαίμονος βδελυρίας ἀπηλλαγμένοι, καὶ τὰ πικρὰ τῶν δαιμόνων διαφυγόντες στίφη, μονον ουχὶ δὲ προτροπάδην ἀλλήλοις ἐπιβοῶντες, καὶ λέγοντες· "Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἅψ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν·" θυμη δίας τε τῆς εἰς λῆξιν ἀναπιμπλάμενοι, τῆς σωτηρίας τὸν χορηγόν, καὶ τὸν ἀπάσης αὐτοῖς εὐημερίας πρῦ τανιν, ταῖς αὐτῷ πρεπούσαις εὐφημίαις καταγεραὶ ρουσιν, ἐκεῖνό τέ φασι, τὸ διὰ φωνῆς τοῦ θεσπε σίου Δαβίδ· "Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινὸν, ὅτι θαυμαστά ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἔσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ, καὶ ὁ βραχίον ὁ ἅγιος αὐτοῦ." Δεξιὰν δὲ καὶ βραχίονα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὀνομάζουσι τὸν Υἱόν. Δι' αὐτοῦ γὰρ τὰ πάντα παρήχθη πρὸς γένε σιν, καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἡ πάντων ἰσχύς, ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχων τῶν δυνάμεων Κύριος, οὗτος ὁ μέγας καὶ ἀξιάγαστος, καὶ παντὸς ἐπέκεινα καὶ νοῦ καὶ λόγου βραχίων τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἔσωσεν αὐτῷ τὸ ἐπὶ γῆς δηλονότι γένος· δι' αὐτοῦ γὰρ τὴν καταλλαγὴν ἐσχήκαμεν, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς προσεκόμισε τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Καὶ γοῦν ἔφασκεν ἑναργῶς, "Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ." Οὐκοῦν ὡς προσημμένοι δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ, θείας τε φύ σεως γεγονότες μέτοχοι, καὶ γένος Θεοῦ χρηματίζοντες, καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς υἰοθεσίας λαχόντες ἀξίωμα, μνημονεύσωμεν ἐνὸς τῶν ἀγίων ἀποστόλων, ὡδὶ γε γραφότος· "Εἰ Πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπο λήπτως κρίνοντα, κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε· εἰ δότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἠλευθερώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαρα δότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἄμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ." Δεῖ δὴ οὖν ἄρα τοῖς τοῦ πράγματος θελήμασι τὸν τῆς διανοίας ὑπενεγκεῖν ἀχένα, καὶ τοῖς σωτηρίοις αὐτοῦ θεσπίμασι κατακολουθεῖν ἐπείγεσθαι, καὶ μάλιστα νεανικῶς, "διακθαίροντας ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντάς τε τὴν

ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ," καθὰ γέγραπται. β'. Ἄπας μὲν οὖν καιρὸς τοῖς ἐπιεικέσιν ἐπιτήδειος, εἴ[ς] γε τὸ δεῖν τὴν εὐαγῆ καὶ ἀμώμητον τῆς δικαιοσύνης ἰέναι τρίβον, καὶ εὐθὺ τῶν ἀρίστων φέρεσθαι σπουδασμάτων, ὅλοις ὥσπερ ἰστίοις εἰς τοῦτο διάττοντας· πρέποι δ' ἂν μάλιστα ταῖς εἰς τοῦτο ῥοπαῖς εὖ μάλα κατακαλλύνεσθαι, καὶ 77.932 τὰ γε, φημί, τὸν ἐνεστηκότα, εἴπερ ἐστὶν ἀναγκασίον, ὡς ἐνὶ διεσμιγμένους, καὶ τοῖς ἐξ ἀρετῶν ἀυχήμασιν ἐκλελαμπυρσμένους, διελάσαι μὲν εἴσω τῶν ἱερῶν καταπετασμάτων, ὀφθῆναί τε οὕτω τῷ πανάγνω Θεῷ. Τὸ δὲ ἀμαρτεῖν καιροῦ καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ, φαίην ἂν ἔγωγε, τοῖς αὐτὸ παθοῦσιν οὐκ ἀζήμιον. Τίς γὰρ ἐπαινέσει γηρόνον, εἰ μετὸν ἀροῦν, καίτοι καιροῦ νέμοντος αὐτῷ τοῦτο δρᾶν, ἀφιλεργήσας ὀρώτο, καὶ τὸν ἀδρανῆ καὶ ἄμισθον ἀγαπήσας ὄκνον; Ἡ ποῖος οὐκ ἔσται πλωτήρσιν ὁ μῶμος, εἰ τῶν ἐξ οὐρίας πνευμάτων ὀλιγωρήσαντες, εἶτα παρηβήσαντος τοῦ καιροῦ, ἐξώρου τε ἤδη τοῦ δύνασθαι πλεῖν γεγονότος, ζητεῖν ἔλοιτο παρὰ τὸ εἰ κὸς ἐκεῖνά που πάντως, ὧν ἐξ ἀμαθίας ἐστέρηται; Οὐκοῦν, καθὰ καὶ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος, "Ἔως καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζόμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας." Ἐπισφαλές γὰρ τὸ ῥάθυμον, καὶ οὐκ ἂν ἀμάρτοι ἀληθοῦς, εἴπερ τις ἔλοιτο, ὡς ἔστι τὸ χρῆμα πάντη τε καὶ πάντως ὀλέθρου πρόξενον. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Οὐαὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον Κυρίου ἀμελῶς." Εἰ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ δρᾶν οὐκ ἀζήμιον, εἰ μὴ τελοῖτο μετὰ σπουδῆς, ποῖα τις ἔψεται δίκη τοῖς εἰς ἅπαν ἀπονενευκόσιν ἐπὶ τὸ μὴ βούλεσθαι δρᾶν αὐτό; Φέρε τοίνυν, ὡς γοῦν ἔφη τις τῶν τοῦ Σωτῆρος μαθητῶν, "Ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίζατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν, ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ," μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλὸν ἄγιον, καὶ αὐτοὶ ἄγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἄγιος." Ὡσπερ γὰρ τοῖς τῶν ἐπιγείων κρατοῦσι πραγμάτων, γνωριμώτατοι μὲν καὶ ἐν τοῖς ἄγαν ἐπιτηδείοις, οἵπερ ἂν εἶεν εὐτολμότατοί τε καὶ ἐμπειροπόλεμοι, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα τοῖς τακτικοῖς ἐνευδοκίμειν εἰωθότες· οὕτω καὶ τῷ πανάγνω Θεῷ φίλοι τε κεκλήσονται, καὶ ἐγγὺς ἂν εἶεν κατὰ διάθεσιν, οὐχ οἱ ταῖς τῆς σαρκὸς ἀκαθαρσίαις ἐνεὶ λημμένοι, καὶ τοῖς τοῦ παρόντος βίου περισπασμοῖς προσκείμενοι μᾶλλον, ἀλλ' οἱ τῇ τῶν ἀρετῶν φαιδρότητι διαπρέποντες. Εἶτα τί ἂν γένοιτο παρὰ γε τοῖς εὖ φρονεῖν εἰωθόσι τοῦ τῆδε ἔχειν τὸ ἄμεινον; Κἂν πλοῦτον εἴπη τις τὸν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἔστιν οὐκ ἀσφαλῆς, βέβηκε δὲ κατ' οὐδένα τρόπον, καὶ οἶον ὄλιγη σθηρὰν ἄττει τρίβον. Κατασεῖεται γὰρ ἔσθ' ὅτε, καὶ τὸν χθὲς καὶ τρίτην ἀξιοζήλωτον, ταῖς ἀπασῶν ἐσχάταις ἀλόγιστα ταλαιπωρίαῖς καταθρήσαι τις ἂν. Πλὴν ἔστω καὶ βέβαιος, εἰ δοκεῖ. Εἶτα τί τὸ ἐντεῦθεν τοῖς ἔχουσι τό γε ἦκον εἰς σωτηρίαν ψυχῆς κέρδος; Οὐ μέθαι καὶ πότοι τὰ ἐξ αὐτοῦ, καὶ τραπέζης περιειργασμένης ἄσωτοι φιλοτιμίαι, καὶ αὐτῇ πολλάκις ἐπιβουλεύουσαι τῇ τῶν ἡδυφαγούντων γαστρὶ; Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· Ἐπιτιμήσεις οὖν ἄρα ταῖς εὐειματίαις, καὶ ταῖς τῷ πλουτεῖς ἀκολουθούσαις τιμαῖς; κἂν εἰ κέοιτό τις ἐν θησαυροῖς πλεῖστά τε ὅσα καὶ 77.933 ἀξιοκτῆτα, καὶ τῶν εἰς λῆξιν ἐπαίνων οὐκ ἀμοιρεῖν εἰωθότα, καταμωμῆση καὶ τοῦτο, καὶ οὐδὲν εἶναι τὸ χρῆμα ἐρεῖς; Πρὸς δὲ ταῦτα φαίην ἂν, ὡς ἀρκέσει βοῶν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης· "Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου." Ἄθρει δὲ οὖν ὅπως Πνεύματος ἁγίου μέτοχος ὢν, τὴν τῶν ἐπιγείων ἀπόλαυσιν μέχρι τριῶν συνεμέτρησε πραγμάτων, ἄριστα φιλοσοφῶν. Σαρκὸς γὰρ ἐπιθυμίαι, γὰρ στρός εἰσι κόροι, καὶ τὰ τῶν ὀψοφαγιῶν ἡδύσματα, καὶ ἡ τούτοις ἐπομένη νῦν αἰεί πως σύνδρομος ἀκαθαρσία. Ὁφθαλμῶν γε μὴν ἡδοναὶ καὶ τέρψεις, ἡ τῶν ἐσθημάτων παμποίκιλος θέα, εὐχνοῖα τε καὶ λαμπρότης ὑλῶν, ἃς ὁ πλοῦτος ἀγαπᾷ· ἀλαζονείαν δὲ τοῦ βίου φησὶ τὴν τῶν ἀξιομάτων ὑπεροχὴν, καὶ τὸ εἰρημένον ὑψοῦ κατὰ γε τιμὴν καὶ δόξαν. γ'. Φέρε δὲ οὖν τοῦ βίου τὸ μῆκος διαμετρήσαντες, καὶ εἰς τὸ

ἐκάστου πέρας τὸν τῆς διανοίας ὀφθαλμὸν κατατείνοντες, ὅποι ποτὲ διελάσει τοῖς πλουτοῦσι τὸ χρῆμα, κατασκευώμεθα. Ἐφη τις τῶν ἀγίων, ὅτι "Γυμνὸς ἐξήλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ." Γράφει δὲ καὶ ἕτερός τις: "Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον· οὐδὲ ἐξ ενεγκεῖν τι δυνάμεθα." Ὅτε τοίνυν ὁ μὲν τοῦ βίου χρόνος συνεσταλμένος οὕτω καὶ βραχύς, τὸ δὲ πέρας οὐκ ἔχει τὸ δύνασθαι πλουτεῖν· πῶς οὐκ ἄμεινον ἐναργῶς ἱερῶν ἡμᾶς ἀντέχεσθαι σπουδασμάτων, καὶ ἀναπόβλητον ἔχειν τὸν πλοῦτον, σεσωρευμένον ἐν οὐ ρανοῖς, "ὅπου οὔτε σῆς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, οὔτε κλέπται διορύσσουσι, καὶ κλέπτουσι," κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν; Φέρε τι βραχὺ καὶ ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν παραγάγωμεν πραγμάτων, οὐκ ἄσυν τελες εἰς ὄνησιν τοῖς ἀκρωμένοις. Ἐφη που Χριστός: "Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων· Τί ποιήσω; καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ ἔρῳ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχῇ, ἔχεις ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός: Ἄφρων, ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. Ἄ δὲ ἡτοίμασας, τίني ἔσται;" Ὡ παραδόξου πράγματος! Στενοχωρεῖται πλουτῶν, φορτικωτέραν ἐπὶ πολλοῖς εἰσδέχεται τὴν φροντίδα. "Τί ποιήσω;" φησὶ· τῷ πλούτῳ προσνέμει τὰς τῇ πτωχείᾳ πρεπούσας φωνάς. Ποῦ σωρεύσω τὰ ἀγαθὰ μου; Πολυκτήμων ὁ πλούσιος· εὐφραναν αὐτὸν, ἀγροὶ μὲν κομῶντες ἄδην, ἀριθμοῦ δὲ κρείττονες οἱ ἀμῶν τες αὐτοῦς, ἢ τάχα που καὶ εὐστάφυλος ἀμπελῶν, οἴνῳ μεθουσας τὰς ληνοὺς ἀποφαίνει. Οὐκοῦν, ὦ πλούσιε, πάντα μὲν ἔχεις ἀμφιλαφῶς· λείπει δὲ σοι ζωὴ. Τίني δὴ οὖν ἂ ἡτοίμασας ἔσται; Βέλτιον δέ σε "ποιεῖν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην καλὴν," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν, καλὴν δὲ δικαιοσύνην εἶναί φαμεν, τὴν εἰς ἀδελφοὺς εὐσπλαγχνίαν, τὴν ἀγάπην, 77.936 τὴν φιλαλληλίαν, τὸν τῆς ἀτελευτήτου φλογὸς κατα καυχώμενον ἔλεον. Τιμᾶ γὰρ τοὺς φιλοικτίρμονας ὁ τῶν ὄλων Θεός, καὶ ἀπάσης αἰδοῦς ἀξιοῖ τὸν τῆς αὐτοῦ γαληνότητος ἐν ἰδίᾳ ψυχῇ φοροῦντα τὸν χαρακτήρα. "Γίνεσθε γὰρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν." Ὡσπερ γὰρ φιλόπαις πατὴρ ἐν ἰδίῳ τέκνῳ, καλῶς ἐκλάμπον τῆς αὐτοῦ μορφῆς τὸ εἶδος ὄρων, ἐπιγάννυται τῷ γεγεννηκότι, παραθήγεται δὲ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸς τὸ ἔτι μειζόνως ἀγαπᾶν· οὕτω καὶ ὁ φιλάρετος ἡμῶν Θεός, ὅταν ἴδῃ ψυχὴν τῆς ἐνουσῆς αὐτῷ ἀγαθότητος λαχοῦσαν τὴν μόρφωσιν, οὐκ ἀκερδὲς αὐτῇ τὸ χρῆμα καθίστησι. Στεφανοῖ γὰρ αὐτὴν ἐλπίδι καὶ χάριτι, καὶ μολυσμοῦ παντὸς ἀποφέρων αὐτὴν, εἰς τὸν τῶν ἀγίων ἀναβιβάζει κλῆρον. Φησὶ γάρ: "Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι." Ἔστω τοίνυν ἐφ' ἡμῖν φιλοικτίρμων ὁ νοῦς, τρυφερός καὶ εὐάντητος· ἴνα μὴ σκληροὶ γεγονότες εἰς ἀδελφοὺς, ἀκούσωμεν Θεοῦ λέγοντος ἐπὶ τοῦ φοβερωτάτου βήματος: "Δοῦλε πονηρὲ, οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, καθὼς κάγώ σε ἠλέησα;" Κατακτησώμεθα δὲ πρὸς τοῦτο, καὶ τὰς ἐτέρας ἀρετὰς, δικαιοσύνην, ἐγκράτειαν, πραότητα, ταπεινοφροσύνην, ἀνεξικακίαν, ἀοργησίαν. Ὡσπερ γὰρ τρόπον οἱ τὰς ἐν τοῖς πίναξιν ἐξησκημένοι γραφᾶς, ταῖς τῶν χρωμάτων πολυεὶς δεῖαις καταμορφούμενοι τὰ ποικίλλοντα, διαφανὲς αὐτοῖς ἐνσημαίνονται κάλλος· οὕτω καὶ πᾶς εἴ τις ἐστὶ τεχνίτης εἰς εὐσέβειαν, οὐ διὰ μιᾶς ἀρετῆς, ἀλλὰ διὰ πλείστων ὧσων ἐξωραϊσμένος, ἀρέσει δὴ πάντως τοῖς τῆς θεότητος ὀφθαλμοῖς. Ὅρᾳ γὰρ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν, καὶ τῶν ἐν ψυχαῖς ἀνδραγαθημάτων τὸ κάλλος περιεργάζεται. δ'. Καὶ ταῦτα νυνὶ διειλέγμεθα πρὸς ὑμᾶς, καθάπερ ἀπὸ πηγῶν τῶν θείων τε καὶ εὐαγγελικῶν ἀρυσάμενοι θεοπισμάτων, δι' ὧν εὖ μάλα πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀρίστων ἀνδραγαθημάτων πεποδηγήμεθα, καὶ τοι πάλοι τοῖς τῆς φαυλότητος τέλμασιν ὀλοτρόπως ἐμβεβηκότες, καὶ ταῖς τῶν παθῶν προσβολαῖς τυραννούμενοι. "Οὐ γὰρ ἦν ἐν ἡμῖν ὁ ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἦν ἕως ἐνός, ἀλλὰ πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν," κατὰ τὴν τοῦ Ψάλλοντος φωνήν. Οὕτω πεπραχότας ἀθλίως, κατηλέησεν ὁ Δημιουργὸς ὁ παρενεγκῶν εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα,

καὶ οὐκ εἰς κενὸν ποιήσας τὴν γῆν, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν, ἀλλ' ἵνα ἔχη τοὺς οἰκοῦντας αὐτήν. Ἠλέησε δὲ τίνα τρόπον, σαφηνιεῖ λέγων ὁ πάνσοφος Παῦλος· "Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς· τοσοῦτῳ κρείττων γε νόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτὸν 77.937 τοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα." Ὁ γὰρ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατὴρ ἀρρήτως τε καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀναλάμπας Λόγος, ἢ εἰκῶν, τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ, ὁ σύνθρονος καὶ συναΐδιος Υἱός, καὶ τῇ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἰσότητι καὶ ὁμοιότητι διαπρέπων, γέγονε σὰρξ, τουτέστι, τέλειος ἄνθρωπος· καὶ οὐ μεθεις ὅπερ ἦν (ἀμήχανον γὰρ· ἐνεστι γὰρ αὐτῷ φυσικῶς τὸ ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως ἔχειν), ἐν προσλήψει δὲ μᾶλλον γεγονῶς σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφήν ὡς ἰδίαν ἔχων, ὁ κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς ἐλεύθερος, ἄτε δὴ καὶ τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας ἐκπεφυκῶς, ἢ τὸ κατὰ πάντων ἐνεστι κράτος (ὑποκάθηται γὰρ τὴν τοῦ ποιήσαντος δόξαν τὰ ἐξ οὐκ ὄντων ἐνηνεγμένα πρὸς τὸ εἶναι τε καὶ ὑφεστά ναι), ἄνθρωπος γεγονῶς, καὶ οὐκ εἰς ἄνθρωπον ἐλθὼν, ἤγουν ἄνθρωπον ἑαυτῷ συνάψας, κατὰ τὴν τινῶν εἰκαιοβουλίαν, οὐδεὶς ἦττον ἦν, ὡς ἔφην, ἐν ταῖς τῆς ἰδίας θεότητος ὑπεροχαῖς· πλὴν συναν ἐστράφη τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν· οὐ γὰρ ἦν δύνασθαί τινα γυμνῇ καὶ ἀκράτῳ τῇ τῆς θεότητος δόξῃ προσβαλεῖν. "Οὐδεὶς γὰρ ὄψεται, φησὶν, [ἰδεῖν] τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται." Εἰ γὰρ τῆς ἡλίου βολῆς τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς οὐκ ἂν τις λάβοι τὸ σέλας (ἐγκόπτεται γὰρ ἢ τῆς ὀπτικῆς αἰσθήσεως δύναμις, καὶ παραχωρεῖ τὸ νικᾶν ταῖς τοῦ φωτὸς ἀφορήτοις ἐμβολαῖς), πῶς ἦν ἐνεγκεῖν γυμνῇ πρὸς ἡμᾶς ἀφιγμένον τῇ τῆς θεότητος δόξῃ τὸν Υἱόν; Οὐκοῦν περιστείλας εὖ μάλα, καὶ ὡς οἶδεν αὐτὸς, τῆς ἐνούσης αὐτῷ λαμπρότητος τὸ ἀπρόσιτον φῶς, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑπελθὼν, συνεπτώχευσεν ἡμῖν, ἵνα θεσμοῖς ἰδίῳις ὑπενεγκῶν, εὐθὺ μὲν ἀπάσης ἀρετῆς ἀναπέιση τρέχειν, ἀπονιψαμένους δὲ τῇ παρ' αὐτοῦ χάριτι τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων τοὺς ῥύπους, ἑαυτῷ συνάψῃ δι' ἀγιασμοῦ. Νενομοθέτηκεν γοῦν, οὐ καθὰ τοῖς πάλαι Μωσῆς, τὰ ἐν τύποις καὶ σκιαῖς· μεταπλάττων δὲ μᾶλλον ἐκεῖνα πρὸς τὸ ἔναρ γέστερον, καὶ μεθιστὰς εἰς ἀλήθειαν τὰ τοῖς ἀρχαίοις αἰνιγματωδῶς διηγορευμένα, κέκληκε πρὸς τὴν διὰ πίστεως χάριν, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὸν Ἰσραήλ. Οἱ δὲ, καίτοι δέον προσήκασθαι μὲν τῶν δι' αὐτοῦ κηρυγμάτων τὴν ὄνησιν, ἐλέσθαι δὲ κατακολουθεῖν αὐτῷ, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ χαρισμάτων ἀρπάσαι τὴν μέθεξιν, πίστει τε τιμῆσαι τὸν δι' ἡμᾶς γενόμενον καθ' ἡμᾶς, τοῦτο μὲν οὐκ ἔδρων οἱ τάλανες· ἐπ' ἐπήδων δὲ θηριοπρεπῶς, ἀσύφηλόν τινα καὶ ψυχρὸν ἐκ παραπαίοντος νοῦ προιέντες λόγον. Ἐφασκον γὰρ, ὅτι "Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας· ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν." Ἀσύnete Φαρισαῖε, οὐκ ἐπειθου λέγοντός τινος τῶν ἀγίων προφητῶν· "Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν 77.940 γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ;" τοῦτο δὲ ἐστὶ, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· μεθ' ἡμῶν γὰρ γέγονεν, ὅτε πέφηνε καθ' ἡμᾶς. Οὐκ ἦδεις βοῶντα τὸν θεσπέσιον Δαβίδ· "Θεὸς θεῶν Κύριος ἐλάλησε, καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν· ἐκ Σιών ἡ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ· ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἔξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται;" Εἶτα πῶς ἦν ἐμφανῶς ὀφθῆναι Θεὸν τοῖς ἐπὶ γῆς, ὅς ἐστιν οὐχ ὄρατός; Ἀλλ' ὥφθη μετὰ σαρκὸς, ὅτε, καίτοι Θεὸς ὑπάρχων ἀληθινός (ἄτε δὴ καὶ ἐκ τοῦ πάντων ἐπ' ἐκεῖνα), θεοπρεπῶς ἀναλάμπας, καὶ γεγεννημένος ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν, ὡς ἔφην, οὔτε μὴν, κατὰ γε τὰς τινῶν ἀθυροστομίας, ἄνθρωπον ἑαυτῷ

συνῆψεν· ἀλλ' αὐτόχρομα γέγονεν ἄνθρωπος παραδόξως ὑπὲρ νοῦν, καὶ γέγονεν ἐν δούλου μορφῇ, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν ὁ πάντα πληρῶν, καὶ εἰς τὴν ἡμῶν ταπεινώσιν ὁ ὑπέρτατος, καὶ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις ὁ ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς, Κυριότητός τε καὶ Θρόνων καὶ Ἐξουσιῶν, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου. Μὴ τοίνυν ἐγκάλει, λέγων· "Διατί σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;" ἀλλ' ἔκ γε τῶν ἐναντίων ἐξαίσιον δέχου τὸ θαῦμα, καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας εὐτεχνῆς ταῖς εἰς λῆξιν εὐφημίαις κατακροτεῖ, λέγων· Πῶς δὴ ἄρα, Θεὸς ὢν φύσει, γέγονας ἄνθρωπος μετὰ τοῦ μείναι Θεός; Τότε γὰρ ἦν εὐρεῖν τὸν προφήτην Ἀββακούμ τοὺς ἐπὶ τῷδε τῷ θαύματι μερισάμενον λόγους, καὶ δὴ καὶ βοῶντα· "Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου, καὶ ἐφοβήθην. Κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην." Ἴσθι δὴ οὖν, ὅτι κἂν ἄνθρωπον βλέπῃς ἐν πτωχείᾳ τῇ κατὰ σέ, διὰ σέ, ἀλλ' οὖν ἔστι καὶ οὕτω Θεός, γεννηθεὶς μὲν ἐκ Πατρὸς θεϊκῶς, ἐκ δέ γε τῆς ἀγίας Παρθένου κατὰ τὴν σάρκα, ξένως τε καὶ παραδόξως. Ἔδει γὰρ αὐτοῦ καὶ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν ὀραῖσθαι καινοπρεπῆ. Οὐκοῦν καλοῦντα πρὸς σωτηρίαν, λίθοις ἔβαλλον ψόγοις τε καὶ λοιδορίαις τῶν ἀπίστων τινές. Καὶ προσέτι τούτοις πᾶσαν ὡς περ ἀνέντες ἠνίαν τῷ θράσει καὶ τοῖς κατ' αὐτοῦ τολμήμασι, καὶ εἰς λῆξιν τοῦ παντὸς ἰόντες κακοῦ, τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. Ἐξήρτυον δὲ τὴν ἀγῆν οἱ τῶν Ἰουδαϊκῶν ταγματῶν καθηγηταί. Ὦνοντο γὰρ ὅτι, βαλόντες ἐκ μέσου τὸν κληρονόμον, κατάρξουσιν ἔτι τῆς συναγωγῆς αὐτοί. Ἀλλ' ἐσφάλοντο τ' ἀληθοῦς, καὶ συμβέβηκεν αὐτοῖς τὰ τῆς ἐλπίδος ἐξ ἀντιστρόφου. Κακοὶ γὰρ κακῶς ἀπολώλασιν, ἀδικήσαντες μὲν οὐδὲν τὸν σταυρούμενον. Ἀνεβίω γὰρ οὐκ εἰς μακρὰν, τοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς ἐρρώσθαι φράσας, καὶ τοῖς κάτω πνεύμασιν ἀναπετάσας τὰς ἄδου πύλας, ἀναμορφώσας δὲ καὶ τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐν ἑαυτῷ καὶ πρώτῳ, εἰς ἀφθαρσίαν καὶ εἰς μακραίωνα βίον. Ὡσπερ γὰρ ἀπέθανε μὲν ἐν Ἀδὰμ, τῆς ἐπ' ἐκείνῳ δίκης εἰς ἅπαν τὸ ἐξ αὐτοῦ δραμούσης γένος· οὕτως ἐζήσαμεν ἐν Χριστῷ. Ρίζα γὰρ ὢν δευτέρα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ δεύτερος Ἀδὰμ, παραπέμψει τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν εἰς πάντας ἀνθρώπους. Καὶ γὰρ ὡσπερ ἐν Ἀδὰμ ἡ 77.941 φύσις ἦν, ἡ παθοῦσα τὴν ἄρὰν καὶ τὴν τοῦ θανάτου δίκην, οὕτω πάλιν ἐν Χριστῷ ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐστίν, ἡ εὐλογηθεῖσα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δι' αὐτοῦ καὶ θανάτου κρείττων ἀποπεφασμένη. Πέπονθε τοίνυν ἐκὼν σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ, καὶ μεμένηκεν ἀπαθῆς τῇ ἰδίᾳ φύσει. Αὐτοῦ δὲ φαμεν εἶναι τὸ παθεῖν. Τὸ γὰρ ἴδιον αὐτοῦ πέπονθε σῶμα, ἵν' ἡμᾶς ἐξαγάγῃ σοῦ παθεῖν. "Τῷ γὰρ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Πατήσας δὲ τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καὶ κατορθώσας τῷ κόσμῳ τὴν ζωὴν, καὶ τὸ τῆς ἀμαρτίας παραλύσας κράτος, καὶ καθελὼν τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πονηρὰς δυνάμεις, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεὸν, καὶ τοῖς ὑπερτάτοις ἐμπρέπει θρόνοις, εἰς τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ καὶ αἰεὶ προσοῦσαν δόξαν ἀναδραμῶν, ἥξει τε κατὰ καιροῦς· ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς, "Ἀποδώσει γὰρ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ." εἴ. Ὡς οὖν στησόμενοι κατὰ καιροῦς ἐπὶ τοῦ θείου βήματος, ἔνθα τῶν ἑκάστῳ βεβιωμένων ἀκριβῆς ἔσται βάσανος, "καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελέσωμεν ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ," προσεπάγοντες τούτῳ τὸν περὶ τοὺς δεομένους ἔλεον, τὴν εἰς ἀδελφοὺς ἀγάπην, καὶ ἀπαξαπλῶς πάντα τρόπον καυχημάτων ἀγιοπρεπῶν· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ δεκάτης τοῦ Φαμενώθ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ ἀγίου καὶ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ πεντεκαιδεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐσπέρα βαθεία, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν· ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκουσίᾳ Κυριακῇ τῇ μιᾷ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός· συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς· ἵνα καὶ τοῦτον τὸν καιρὸν, καθάπερ εἰκόνα τινὰ τῆς τῶν ἀγίων ἐν οὐρανοῖς ἀναπαύλης λογιζόμενοι, τῆς αὐτῶν ἀξιωθώμεν

κοινωνίας, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ΄. Προθεωρία.

Ἡθικὴν ὑφήγησιν ὁ λόγος ἡμῖν εἰσφέρει, καὶ πο λιτείας ποιεῖται μνήμην, ἥπερ ἂν πρέποι τῆς εὐκο σμίας ἐρασταῖς, καὶ οἷς ἂν ἐν λόγῳ κέοιτο τὸ δια βιώναι λαμπρῶς. Ὁ δὲ τοῦ συγγεγραφότος σκοπὸς οὐκ εἰς τὸ ἐπαινεῖσθαι βλέπει, ἀλλ' εἰς ὄνησιν ὁρᾷ τῶν συνειλεγμένων. α'. Οἱ μακάριοι προφηῆται, τοὺς ἄνωθεν ἡμῖν καὶ παρὰ Θεοῦ διαπορθμεύοντες λόγους, οὕτω πού φασιν· "Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθά!" Ἄ γὰρ ἂν γένοιτο πρὸς καλοῦ τισιν εἰς πέρας ἐκ βαίνοντα, ταῦτα τοῖς οὖσιν ἐν ἐλπίδι τοῦ λαβεῖν ὡς αὐτίκα δὴ μάλα παρέσοντα, λέγειν οὐκ ἀτερπές. Ἐνήσει μὲν γὰρ ταῖς εἰς λῆξιν ἡμᾶς εὐθυμίαις παρ ὄντα τε ἤδη καὶ ὀρώμενα, μέλλοντα δὲ λυπεῖ τοὺς οἵπερ ἂν εἶεν αὐτῶν ἐρασταί. Γνώμης δὲ οὕτως 77.944 ἔχουσιν ὑμῖν, καὶ τὸ ἐν μεθέξει γενέσθαι τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, τῶν ἄλλων ἀπάντων προτεθεικόσι, φέρε τὴν ἀγίαν καὶ πάναγον ἡμῶν ἑορτὴν ὡς ἀνα λάμπει μετὰ βραχὺ, καὶ κατὰ πόδα δραμεῖται τῶν λόγων, προσπαγγέλλωμεν. Ἦξει μὲν οὖν, ἦξει, καὶ οὐκ εἰς μακράν· προάγγελος δὲ ὡσπερ τῆς αὐτῆς πρεπούσης σεμνότητος νηστείας ἡμῖν ἀνίσχει καιρὸς, μονονουχὶ διακεκραγῶς καὶ λέγων τὰ δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων· "Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ." Δεῖ γὰρ ἡμᾶς, ἀπάσης φαυλότητος ῥύπον ἐκ νενιμμένους, καὶ ἀμείνους ὄντας αἰσχροῦς ἡδονῆς, καὶ ζωῆς τῆς ἐκ νόμων διαβεβλημένης ἀποφοιτήσαντας, ἀπάσης μὲν ἀρετῆς μεταποιεῖσθαι φιλεῖν, τῇ δὲ τῆς εὐζωΐας φαιδρότητι διαπρέποντας, καθαρὸς ἑαυτοὺς παραστήσαι τῷ ἐπὶ πάντας Θεῷ. Καὶ γοῦν ἔφη πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως· "Τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν σου ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ἐν τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξῃται Κύριος ὁ Θεός σου, ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Ἀζύμων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Ἑβδομάδων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Σκηνοπηγίας." Τὸ μὲν οὖν ἐποπτίας ἀξιούσθαι τῆς ἄνωθεν, καταλογίσαιτο ἂν, οἶμαι, τίς οὐκ ἐν σμικρῷ λόγῳ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς ἄξιον εἶναι πιστεῦσαι, εἶπερ ἐστὶν ἐν καλ[λ]ῷ φρενός· τῷ γὰρ ἐφορᾶσθαι παρὰ Θεοῦ, τί ἂν γένοιτο τὸ ἰσοστατοῦν; Ψάλλει γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, καὶ φησιν· "Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με." Ἐψεται γὰρ πάντως τὸ ἐλεεῖσθαι δεῖν τοῖς ἐποπτείας ἠξιοῦμενοις. Ἐκάστης γε μὴν ἑορτῆς πολυπραγμονήσαντες τὰς αἰτίας, θησαυρὸν ἐννοιῶν θησαυρίζωμεν οὐκ ἀσυντελεῖ πρὸς ὄνησιν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς. Ἡ μὲν γὰρ τῶν Ἀζύμων ἑορτὴ, πρόφασιν ἔχει τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τὴν λύτρωσιν, ὅτε καὶ ἐν τῷ πρώτῳ καθ' Ἑβραίους μηνὶ τὸν ἀμνὸν ἱερεῦσαντες εἰς τύπον Χριστοῦ, καὶ ἀζύμους ἄρτους ἐσθίοντες ἐπ' αὐτῷ, τῆς σκαιοτήτος τῶν Αἰγυπτίων ἀπελύσαντο τὸν ζυγόν, καὶ τῆς ἀσυνήθους θητείας τὸ πικρὸν καὶ δύσοιστον ἄχθος ἀποπεμφάμενοι, τῶν περὶ γῆν καὶ πλινθείαν ἀπηλλάττοντο πόνων, καὶ τυραννικῆς ὠμότητος ἀποτρέχοντες, ἐλευθέρῳ θελήματι Θεῷ λατρεύειν ἐσπούδαζον. Ἡ δὲ γε τῶν Ἑβδομάδων πανήγυρις, ἐπὶ θερισμῷ πυρῶν ἐπράττετο καὶ καρπῶν ἐτέρων, οἷς τὴν ἄλλω χαίροντες πιμ πλῶσι γηπόνοι, τὰ ἐξ ἀγρῶν συλλέγοντες, καὶ τῷ ἐπ' ἀρότροις ἰδρώτων λιπαρωτάτην ἔχοντες τὴν ἀντιέκτισιν. Ἡ δὲ γε τρίτη, τουτέστιν, ἡ ἐπὶ ταῖς σκηναῖς, ἡγουν τῆς Σκηνοπηγίας, ἐπὶ συντελείᾳ πόνου παντὸς, καὶ ὡς ἤδη σεσωρευμένης ἐν θησαυροῖς πολυειδοῦς εὐκαρτίας, ἐτελεῖτο μετ' εὐθυμίας. Πάντα γὰρ ὡσπερ ἰδρώτα διαπεράναντες τῶν τοῖς γηπονεῖν εἰωθόσιν ἐπηρητημένων, ἐδέχοντο μὲ κάλυντρα φοινίκων, καὶ ὠραίου ξύλου καρπὸν, καὶ κλάδους ξύλου

δασείς, καὶ ἄγνου, καὶ ἰτέας· εἶτα δια πλέκοντες τὰς σκηναίς, ἀνειμένοι τε καὶ ἄβροδίατοι, 77.945 ἑπτὰ τὰς πάσας ἡμέρας ἐπ' αὐταῖς ἠυλίζοντο. Ἐν τούτοις μὲν οὖν ἐκάστης ἑορτῆς οἱ λόγοι. Ἐπειδὴ παρώρηκεν ἡ τοῦ νόμου σκιά, καὶ τὰ τυπικῶς τοῖς πάλαι κεχρησμευμένα μετακεχώρηκεν εἰς ἀλήθειαν (πάντα γὰρ ἐν Χριστῷ καινὰ)· φέρε τι πνευματικὸν τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασι καταθρήσωμεν, καὶ ἐν τάξει τῆς παναρίστης κειμένης τὰς ἑορτὰς ἀποφῆνω μὲν, ὧν ἀρτίως διεμνημονεύσαμεν. Ἐπιβλεπόμενος δὲ πανταχοῦ τοῖς ἐν τύποις γεγονόσιν ὁ λόγος, ἐξ αὐτῶν ὡς ἐνι διαμορφῶν τὴν ἀλήθειαν. β'. Ἦν οὖν εἰς τύπον ὁ Φαραὼ τῆς τοῦ διαβόλου σκαιοτήτος. Ὁ μὲν γὰρ πηλῶ καὶ πλινθεία καὶ τοῖς περὶ ταῦτα πόνους τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ κατηκίζετο, καὶ ἀφύκτω δουλείας ἐγκαταδύσας ζυγῶ, θύειν οὐκ ἠφίει τῷ ἐπὶ πάντας Θεῷ. Ὁ δὲ γε τῆς ἀμαρτίας εὐρετής, τουτέστιν ὁ Σατανᾶς, ὁ δεινὸς καὶ ὑπέροφρος καὶ τῆς ἀνωτάτω δόξης κλοπεύς, ὁ ὡς ἐκ φρενὸς ἀγρίας θρασεῖς ἀναβράττων λόγους (τετόλμηκε γὰρ εἶπεῖν "Ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ"), τῆς ἑαυτοῦ δυστροπίας τὸν ζυγὸν τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν γῆν ἐπιθείς, αὐτῷ προσκυνεῖν ἐκέλευε, καὶ ὡσπερ τινὶ πηλῶ καὶ πλινθεία, ταῖς περὶ τήνδε τὴν σάρκα σπουδαῖς, ἀμίσθοις τε καὶ ἀνονήτοις περισπασμοῖς ἐγκεῖσθαι προσέταττεν· ἦδει γὰρ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν ἡ τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων ἐκτελευτήσῃ φροντίς. Ἄλλ' ἐπέλαμψε τῷ κόσμῳ Χριστὸς, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ πᾶσα λύτρωσις, ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἐξηρή μεθα γοῦν διὰ τῆς αὐτοῦ θυσίας τῆς τοῦ πάλαι κρατοῦντος πλεονεξίας, καὶ τῷ τῶν ὄλων παμβασιλεῖ καὶ Θεῷ τελοῦμεν τὴν ἑορτήν, τῆς ἀρχαίας ἀπάτης τὸν ῥύπον, ὡσπερ τινὰ λήμην τῶν τῆς διανοίας ὁμμάτων ἀπονιψάμενοι. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἔφην, ἐν Χριστῷ πάντες ἐκλελυτρώμεθα, "ἐσπείραμεν ἑαυτοὺς εἰς δικαιοσύνην, ἐτρυγήσαμεν εἰς καρπὸν ζωῆς," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν· ἐχόμεθα λοιπὸν ἐγκάρπου σπουδῆς. Ἐμμισθὸν ἰδρώτα τετιμῆκαμεν, κατορθοῦν σπουδάζοντες τὰ δι' ὧν ἂν τις εὐδοκιμήσει παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. γ. Ταύτην εἶναι φαμεν τὴν ἐπὶ ταῖς ἑβδομάσι καὶ θερισμῷ πυρῶν ἑορτήν, ἀφιγμένοι τε λοιπὸν εἰς τοῦτο φαιδρότητος, καὶ ἀπάσης ἀρετῆς ἐν καλῷ γε γονότες, καὶ πολυειδοῦς εὐκαρπίας ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς κατασωρεύοντες πλοῦτον, καὶ οἷον ἐν θησαυροῖς ἀποκλείσαντες (γέγραπται γὰρ, ὅτι "Τοὺς καρποὺς τῶν πόνων σου φάγεσαι"), τότε δὴ, τότε καὶ ἐν ταῖς ἄνω σκηναῖς καταλύσομεν, καὶ ληψόμεθα παρὰ Θεοῦ τὰς ἐν παραδείσῳ τρυφάς, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην καὶ πολυευκτον ἀληθῶς εὐημερίαν ἀναβῆ σόμεθα, τὸν ἰδρώτος δίχα καὶ πόνου παντὸς ἀμέτρου παντελῶς διαβιοῦντες βίον. Καὶ τούτου τύπος ἡ τρίτη τε καὶ ἐπὶ σκηναῖς ἑορτή, ὅτε καὶ κάλυντρα φοινίκων ἐδέχοντο, καὶ τοὺς ἐτέρους τῶν κλάδων, γράφοντος, οἶμαι, τοῦ τύπου τὰς ἐν παραδείσῳ τρυφάς. Οὐκοῦν, ἀναβιβάσω γὰρ εἰς τὸ ἐν ἄρ 77.948 χαῖς τὸν λόγον· δεῖ γὰρ, ἔφη, Θεὸς τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ πᾶν ἄρσεν ὀφθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. Εἶτα πῶς οὐκ ἄξιον τὴν αἰτίαν κατιδεῖν τοῦ Θεοῦ τε καὶ ἱεροῦ Θεοπίσματος; Καίτοι τῶν ὄλων ἐστὶ δημιουργὸς ὁ ἐπὶ πάντας Θεὸς, καὶ τοῖς αὐτοῦ νεύμασι παρήχθη πρὸς ὑπαρξιν τὸ θῆλυ τε καὶ ἄρσεν γένος. Πῶς οὖν ἀπεσόβησε τὸ θῆλυ τοῦ ὀφθῆναι δεῖν ἐνώπιον αὐτοῦ, τό γε μὴν ἄρσεν τῆς οὕτω λαμπρᾶς καὶ περιφανοῦς εὐκλείας ἀξιοῖ; Φαμὲν οὖν, ὅτι τῆς κατὰ νόμον ἐντολῆς ἡ δύναμις διὰ σκιάς καὶ τύπων εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἡμᾶς ἀνακομίζει δύναμιν. Δέχεται τοίνυν τὰ ἐμφανῆ καὶ ὀρώμενα τῶν νοητῶν εἰκόνας, οὕτω τε ἡμᾶς ἰσχυραῖς καὶ ἀπεξεμμέναις ἐπίστησι θεωρίαις. Τὸ μὲν γὰρ θῆλυ γένος, ἀσθενὲς αἰεὶ πῶς ἐστὶ καὶ διανοία καὶ σῶματι· τό γε μὴν ἄρσεν, καθ' ἑκάτερον τῶν εἰρημένων εὐδοκιμεῖ, καὶ ἐν μοῖρα νοεῖται κρεῖττον. Οὐκοῦν ὡς ἄρσεν τὸ ἐν ἀνδρία τῇ νοητῇ καὶ ἐν φρενὶ τῇ ἐξοφωμένη τιμᾶται γένος, καὶ δὴ καὶ παρ' εἰσιν ἐν ὄψει Θεοῦ, καὶ ἐπισκοπῆς ἀξιοῦνται τῆς παρ' αὐτοῦ. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὤματα αὐτοῦ εἰς δέξιμα αὐτῶν." Πλὴν ὅσαπερ ἂν εἶεν ἐν λόγῳ παρὰ Θεοῦ, ταῦτα τοῦ

μηδε νὸς ἄξια παρά τε τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔξω τοῦ χρῆναι τῆς παρ' αὐτῶν ὡμότητος εἰς πείραν ἔλθειν. Ἐπιφυέται γὰρ ἀγίῳ παντὶ, καὶ τοῖς εὐανδρίαν ἔχουσι τὴν πνευματικὴν ἀγρίως ἐπιπηδᾷ· ἀστοχεῖ δὲ βάλλων ὁ δεῖλαιος· πάντα γὰρ ἔξω φέρεται σκοποῦ τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυστροπίας τὰ εὐρέματα. Ὅτι δὲ τὸ ἄρσεν πνευματικῶς, οὐ μετρίως αὐτῷ προσκέκρουκε, καὶ λυπεῖ λίαν εὐδοκίμοῦν, ἐκ τῆς τοῦ πανσόφου Μωσέως εἰσὸ μεθὰ συγγραφῆς. Ἐπεβούλευε μὲν γὰρ ὁ ἀπόπληκτος Φαραὼ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραήλ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ πληθὺς αὐτοῖς τοῦ γένους πέρα λοιπὸν ἀριθμοῦ παντὸς ἐξετείνετο, κατεδήχθη μὲν ἐπ' αὐτῷ δὴ τοῦ τῶ, καὶ μάλα πικρῶς. Προσκαλεσάμενος δὲ, φησὶ, τὰς μαίας τῶν Ἑβραίων, ἐνετείλατο λέγων· "Πάν ἄρσεν ὃ ἐὰν τεχθῆ τοῖς Ἑβραίοις, εἰς τὸν ποταμὸν ῥίψατε, καὶ πᾶν θῆλυ, ζωογονεῖτε αὐτό." Περιτὸ θέντες δὲ πάλιν τὸ τοῦ Φαραὼ πρόσωπον τῇ θεομάχῳ τε καὶ ἀντικειμένην δυνάμει, τουτέστι, τῷ Σατανᾷ, φαμέν, ὅτι τὸ εὐσθενὲς αὐτῷ καὶ πρὸς γε τούτῳ τὸ ἔμφρον μεμίσηται γένος, καὶ ἔστι πολεμιώτατον. Οὐ γὰρ ἂν ἀνάσχοιτο τῶν αὐτοῦ ζυγόν, οὐδὲ μὴν ὑφ' ἡσεί τὸν αὐχένα τοῖς ἀνοσίοις αὐτοῦ βουλευμασιν. Ἄντ' ἀνίσταται δὲ καὶ ἀντεξάγει νεανικῶς, παντευχίαν ἔχον τὴν νοητὴν, καὶ σπουδάσασσι τοῖς εἰς ἀρετὴν, τὴν οἰκείαν αἰεὶ καταφαιδρύνον ζωὴν. Τὸ δὲ γε θῆλυ, μαλθακόν, ὡς ἔφην, ἐστίν, ἄσοφόν τε καὶ ἀδρανές, καὶ ἀπειροπόλεμον, καὶ παρειμένας ἔχον τὰς χεῖρας, καὶ τοξεύειν οὐκ εἶδὸς, καὶ τοῖς ὅπλοις τῆς δικαιοσύνης ἐναρμόσασθαι μὴ δυνάμενον. Τοῦτο φιλεῖ καὶ προσίεται, καὶ αὐτῷ προσνένευκεν ὅλως· τιμᾷ γὰρ, ὡς ἔφην, τὸ ἄνανδρον καὶ ἀφιλόμαχον γένος. Οὐκοῦν, 77.949 καθὰ φησιν ὁ θεσπέσιος Μελωδός, "Ἀνδρίζεσθε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ Κύριον." Τίνα δὲ τρόπον καὶ τοῦτο κατορθώσωμεν, διαδειξέτω λέγων ὁ Χριστοῦ μαθητῆς· "Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας ὑμῶν τῆς διανοίας, νήφοντες τελείως, ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν, ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις· ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ ὑμεῖς ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε· γέγραπται γὰρ, ὅτι Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος." Οὐ γὰρ ἐστὶ τῶν ἐνδεχομένων, ῥυπῶντας καὶ μεμολυσμένους, ἐγγὺς γενέσθαι τοῦ πανάγνου Θεοῦ. "Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. δ'. Ἔχεις εἰκόνα τοῦ πράγματος τὸν ἱεροφάντην Μωσῆν. Ἐν γὰρ τοῖς τῷ ὄρει Χωρήβ προβάτων ἀγέλας διαποιμαίνοντι πῦρ ἀπαστράπτει ἐν βάτῳ παραδόξως διεφαίνετο, καὶ κατεβόσκετο μὲν τὸν θάμνον ἢ φλόξ, ἀδικοῦσα δὲ ὅλως οὐδὲν (κατεπίμπρη γὰρ οὐδαμῶς), μέγα καὶ ἐξαισίον ἐποίει τὸ θαῦμα· προσήει δὴ οὖν, τί τὸ χρῆμα τοῦ παραδόξου θεάματος, πολυπραγμονῶν ὁ Μωσῆς. Ἦν δὲ ἄρα Θεὸς ἐν εἶδει πυρὸς ἐνιζήσας τῷ βάτῳ. Εἰτά φησὶ τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν, ὅτι ἐκάλεσε Κύριος ἐκ τοῦ βάτου τὸν ἄνθρωπον, λέγων· "Μωσῆ, Μωσῆ, μὴ ἐγγίσης ὧδε, λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἔστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν." Φαίη δ' ἂν πρὸς τοῦτο, οἶμαι, τίς· Ὅποιος γὰρ ἂν μολυσμοῦ νοηθεῖν τρόπον τὸ ὑποδεδέσθαι τοὺς πόδας; ἢ πῶς ἀκάθαρτος ὁ Μωσῆς σανδάλων ἕνεκα καὶ δερμάτων; Τί οὖν ἄρα πρὸς τοῦτο φαμεν; Ῥύπος μὲν οὐδεὶς ἀνθρώπων ψυχαῖς ἐγγένοιτο ἂν ἐξ ὑποδημάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ Μωσῆς, νενόμιστο δὲ παρὰ τοῖς αὐτόχθοσι τὸ μὴ χρῆναί τινας τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσιν ἀπερισκέπτως ἐπιφοιτᾶν ἐνηρμοσμένων αὐτοῖς τῶν ὑποδημάτων, ἃ καὶ ζῶων εἰσὶ τε, καὶ μολυσμὸς τὸ χρῆμα, καὶ ἕτερον οὐδὲν ἦν παρ' ἐκείνοις, ταύτη τοι καὶ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἀπροφάσιστον ἑαυτὸν ἀποφαίνων τοῖς οὐπὼ κεκαθαρμένοις, ὡς ἀπὸ γε τῆς κατ' Αἴγυπτον συνηθείας, εἰς πνευματικὴν ἀποκάθαρσιν τὸν ἱερὸν ἐκάλεσε Μωσέα, λέγων· "Λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἔστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν." Χρῆναι γὰρ οὕτω γέφημι τοὺς τῷ παναγίῳ Θεῷ λατρεύοντας, νεκρῶν ἔργων ἀποφοιτᾶν, οὔτε τε τῶν εἰς φθορὰν καὶ βεβήλωσιν ἐπιτηδευμάτων ἀπηλλαγμένους ἐγγίξειν αὐτῷ, κατ' οἰκειότητα δέφημι

τὴν πνευματικὴν. Ἔργα δὲ νε κρῶν θεῖεν ἄν φιληδονία σαρκικαὶ, κῶμοι καὶ μέθαι, καὶ σεμνότητος ἀπάσης ἐρήμη ζωὴ, λημμά των αἰσχυρῶν ἔφεις, ἀρπαγαὶ καὶ πλεονεξία, θυμοὶ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν, καταλαλιαὶ καὶ ὑπεροψία, καὶ ἀπλῶς τὰ δι' ὧν ἄν τις ἀπολισθήσειε τῆς εἰς αἰῶνα ζωῆς, τοῖς τῆς ἀμαρτίας βρόχοις ἐνειλημμέ 77.952 νος, καὶ πολυτρόπου φαυλότητος αἰτιάμασιν ἔνοχον τὴν ἑαυτοῦ καταστήσας κεφαλὴν. Τῶν τοιούτων ἡμᾶς ἀρρώστημάτων ἀποφέρει λέγων ὁ Χριστοῦ μαθητῆς: "Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἢ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἢ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἢ ἀλαζονεία τοῦ βίου. Καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἢ ἐπιθυμία αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα." Γράφει δὲ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος τοῖς τὴν εὐκλεᾶ πολιτείαν κατορθοῦν ἡρημένους: "Πορνεία δὲ, καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία." Τῆς οὕτω κεκαθαρμένης καὶ ἐξαιρέτου ζωῆς τὴν ὁδὸν προανεύου μεν πάλαι καὶ ὁ Μωσέως νόμος, διὰ σκιάς καὶ τύπων προαναγράφων ἡμῖν τὸ Ἐμμανουήλ, ἥτοι τῶν δι' αὐτοῦ θεσπισμάτων τὸ εἰλικρινές καὶ σωτήριον φῶς. Ἀνέλαμψε δὲ νυνὶ καθαρῶς ἡ ἀλήθεια. Γέγονε γὰρ καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν, ἵνα τὸ θεῖον ἡμῖν ἐναστράψη φῶς, καὶ εὐθὺ πάσης ἀρετῆς ἰέναι διδάξας, υἱοὺς ἀποφῆνη Θεοῦ. Καθῆκε γὰρ ἑαυτὸν, ὡς ἔφην, εἰς τὰ ἡμῶν, ἵν' ἡμεῖς τὰ αὐτοῦ κερδάνωμεν, ἐπεὶ τινὰ τρόπον τῆ αὐτοῦ πτωχεία πεπλουτήκαμεν. Εἰ μὴ γὰρ συνεπτώχευσεν ἡμῖν αὐτὸς, καθεὶς ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, οὐδ' ἂν ἡμεῖς τὸν αὐτοῦ πλοῦτον ἐσχέκαμεν, τὴν αὐτῷ καὶ μόνῳ πρέπουσαν ἰδικῶς υἰότητα δι' αὐτοῦ τε καὶ παρ' αὐτοῦ κερδαίνοντες. Ἄλλ' ἦν ἀσύνητος Ἰσραήλ. Οὐκ ἐπέγνω μετὰ σαρκὸς παρόντα τὸν Λυτρωτὴν, καίτοι τοῦ πανσόφου Μωσέως πολυτρόπως αὐτὸ προανατυποῦντος τὸ μυστήριον. Ἔφη γοῦν ὁ Χριστὸς, τὸ πολὺ λίαν ἀσύνητον καὶ ἀπειθὲς ἐγκαλῶν αὐτοῖς: "Εἰ ἐπιστεύετε Μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν." Οὐκοῦν καὶ αὐτῶν ταῖς ἀπειθείαις καταλυπήσαντες τὸν ἰθύνοντα νόμον, μεμενήκασιν ἐν σκότῳ, καὶ φωτὸς ἀμέτοχοι παντελῶς τοῦ Θεοῦ γεγόνασι. Καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ διὰ φωνῆς προφητῶν περὶ αὐτῶν εἰρημένον. Ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐτοῖς σκότος· μείναντες ἀγῆν, ἐν ἄωρία περιεπάτησαν. Πλεισταχοῦ δὲ τὸν Κύριον εὐρήσομεν ἐπιφωνοῦντα αὐτοῖς, καὶ λέγοντα: "Εγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἐμοὶ ἀκοιλουθῶν οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτεινίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς." καὶ πάλιν, "Εγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα." Ἴνα δὲ καὶ ἀπροφάσιτον αὐτοῖς καταστήσῃ τὴν ἄγνοιαν, καίτοι καθ' ἡμᾶς ὀρώμενος ἄνθρωπος, θεοπρεπῆ καὶ ὑπερκόσμιον τῆς ἐνοῦσης αὐτῷ δυνάμεως τὴν ἐπίδειξιν ἐποιεῖτο πανταχοῦ. Τί γὰρ τὸ ἐπέκεινα καὶ λόγου καὶ θαύματος οὐ κατορθώσας ὀραταί; Καὶ γοῦν ἔφη πρὸς αὐτούς: "Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε." Ἄορατον μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἰδίαν τὸ Θεῖον ἐστὶ. Γέγραπται γάρ: "Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε." Γινώσκεται δὲ πρὸς ἡμῶν κατὰ γε τὸ ἐφικτὸν, ἐκ 77.953 τε τῆς μεγαλουργίας καὶ τῆς ἀφράστου δυνάμεως καὶ ὑπερτάτης ὑπεροχῆς. Διακηρύττει δὲ καὶ ἢ κτίσις αὐτόν· ψάλλει γοῦν ὁ Δαβὶδ· "Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ· ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγ γέλλει τὸ στερέωμα." Ναὶ μὴν καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος γέγραφε περὶ αὐτοῦ: "Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἢ τε ἀίδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης." Οὐκ οὖν ἐξ ἰσχύος τῆς ἄγαν καὶ θεοπρεποῦς, καὶ πάντα λόγον ὑπερημένης, ἔνεστι πως τὴν περὶ τῆς ἀρρήτου θεότητος δέχεσθαι γνῶσιν. Ἐπέφανε δὲ τῷ κόσμῳ μετὰ σαρκὸς ὁ πάντων δημιουργὸς Θεὸς Λόγος, οὐχ ἵνα τὴν οὐσαν ἀφανίσας γῆν, ἐτέραν ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν ἀναδείξῃ καινὴν, οὔτε μὴν ἵνα ἐτέρους οὐρανοὺς ἐργάσῃται, τοὺς ὄντας νῦν περιελών, ἢ καινοπρεπεὺς καὶ ἀδόκητον περὶ τὸν ἡλίου κύκλον ἀποτελέσῃ, καὶ καινουργήσῃ περὶ τὴν ὀρωμένην κτίσιν· ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς κειμένους ὑπὸ πόδας διαβολικῶν, καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας

κατενηνεγμένους εἰς φθοράν, μεταχαλκεύση πρὸς ἀφθαρσίαν, ἀγίους τε καὶ ἀμώμους ἀποφήνη, τοῖς ἐξ ἡμερότητος νεύμασι παντὸς ἀπαλλάξας ρύπου, καὶ ταῖς τῆς ἀμωμότητος ζωῆς ἐμβήσας τρίβοις. Ἐπειδὴ δὲ ἦν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ὀρώμενος οἰκονομικῶς (ὡς γὰρ ὁ προφήτης φησὶ, "Ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη"), διὰ τοῦ [του] φανερόν ἡμῖν καθιστὰς ἑαυτὸν, ὅτι τε εἶη Θεὸς, καὶ Υἱὸς κατὰ ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· εἰργάζετο τὰ αὐτοῦ, ὁμοφυᾶ τε καὶ ἰσουργὸν αὐτὸν ἀποφαίνων τῷ ἰδίῳ Γεννήτορι, διὰ τῆς ἴσως ἀπαραλλάκτως ὑπεροχῆς τε καὶ ἐξουσίας ἰὼν ἐθαυμάζετο παρά γε τοῖς ἐγνωκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἦν καὶ οὕτως ἐξήνιος, καὶ ὄλο τρόπως εἰς ἀπιστίαν ἀπονενευκῶς ὁ ἀπόπληκτος Ἰσραὴλ· καὶ γοῦν ἄνω τε καὶ κάτω τὸν ἐν γράμμασιν ἀειλογοῦντες νόμον, προῖσχύμενοι τε τὴν διὰ Μωσέως ἐντολήν, τοῖς διὰ Χριστοῦ θεσπίσμασιν ἀντ' ἐφέροντο, λέγοντες· "Ἡμεῖς τοῦ Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. Τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν·" καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἀτιμάζοντες διετέλουν, καὶ οὐδὲν τῶν ἐκτόπων ἦν, ὃ σεσίγηται παρ' αὐτοῖς· πάντα δὲ ὡσπερ σεῖοντες κάλων ταῖς ἑαυτῶν δυστροπίαις, καὶ μέτρου παντὸς ἰόντες πέρα, τὸν ἐξ οὐρανοῦ Λυτρωτὴν, τὸν δικαιοῦντα τῇ πίστει τὸν ἀσεβῆ, τὸν ἀνακαινίζοντα πρὸς ἀφθαρσίαν τοὺς τοῖς τοῦ θανάτου βρόχοις ὑπενηνεγμένους, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, θανάτῳ περιβαλεῖν ἐσπούδαζον, λακτίζοντες μὲν εἰς κέντρα, καὶ πῦρ καὶ δίκην τῆς ἑαυτῶν κατὰ χεῖρας κεφαλῆς, ἐπ' ἀνηνύτοις δὲ σκέμμασιν, ὁμοῦ τοῖς καθηγεῖσθαι λαχοῦσι, δυσσεβῆ συλλέγοντες βουλευτήρια· καὶ γοῦν ἔφασκον, ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς καταπλήττεσθαι τὸν θαυματοργόν, ἐπ' αὐτοῖς δὲ τούτοις ἑαυτοὺς εἰς ὠμότητα παραθήγοντες, καὶ εἰς ἀκάθεκτον ἤδη πῶς ἀνακαιόμενοι φθόνον· "Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; Ἐὰν 77.956 ἀφώμεν αὐτὸν οὕτως, ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος, καὶ τὴν χώραν." Ὅτι καὶ ὁ προῦχων ἐν ἱερουσλήμ τῇ παρ' αὐτοῖς, ὡς ἐκ βαθείας φρενὸς γνώμην ἀνασπῶν τὴν ὀλέθριον αὐτοῖς, "Ἦμεῖς, φησὶν, οὐκ οἶδατε οὐδὲν, οὐδὲ λόγισθε, ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται." ἐντεῦθεν αὐτοῖς εἰς ἀνόσιον πέραν ἐκδεδράμηκε τὰ βουλευόμενα. Συλλαβόμενοι γὰρ προσεκόμισαν τῷ Πιλάτῳ τὸν Ἰησοῦν, ψευδηγορίας τινὰς συνθέντες οἱ δαίμονες, καὶ σταυροῦσθαι παρεκάλουν. Ὅ δὲ καὶ γέγονε, στρατηγοῦντος αὐτοῖς πρὸς τοῦτο τοῦ Σατανᾶ, καὶ εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ καθιέντος βάραθρον. Ἐκαρτέρει δὲ Χριστὸς, καὶ ὑπέμεινεν ἐκὼν καὶ τὸ μέχρι θανάτου σαρκὸς καθικέσθαι δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς· ἦδει γὰρ, ἦδει τὸ ἐκ τοῦ παθεῖν ἐσόμενον ἀγαθόν. Οὐ γὰρ ἀπομεμένηκεν ἐν νεκροῖς, ἀνεβίω δὲ μᾶλλον, τοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς τὸ ἐβῶσθαι φράσας, καὶ κενώσας τὸν ἄδην. "Ἐφη γὰρ τοῖς ἐν δεσμοῖς· Ἐξέλθετε· καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· Ἀνακαλύφθητε." Γέγονε δὲ τῇ αὐτοῦ φύσει πρὸς ἀφθαρσίαν ὁδός. Ἀνεκαινίσθη γὰρ ἐν αὐτῷ, καὶ ἀνεθάλομεν εἰς ζωὴν. Καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· "Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται." Καταργήσας τοίνυν τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεόν. Ἦξει τε κατὰ καιροὺς ἀποδώσων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ε'. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ. καθά φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος, "τοὺς πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος αὐτοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε πονηρόν·" περιζωσόμεθα τὴν τῆς ἑαυτῶν διανοίας ὁσφύν, ἀνδρισώμεθα πρὸς ἀγαθοουργίας, καὶ τανεκρώσωμεν τὰς τῆς σαρκὸς ἡδονὰς, καὶ ἀπάσης φαυλότητος ἀποτρεψώμεθα μολυσμούς. Ἐλεήσω μεν ὀρφανούς, ἀνακτησώμεθα χήρας, ἐπικουρήσω μεν τοῖς ἐν ἐνδείᾳ, συναλγήσωμεν τοῖς ἐν ἐσχάτῃ ταλαιπωρίᾳ, δεσμίους ἐπισκεψώμεθα, καὶ ἀπαξ ἀπλῶς πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύσωμεν ἀρετῆς. Οὕτω γὰρ καθαρῶς νηστεύσομεν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ νεομηνίας τοῦ Φαμενώθ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ

ἕκτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἑνδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἑσπέρα βαθεῖα Σαββάτου, κατὰ τὰ εὐαγγελικὰ κη ρύγματα, ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούση Κυριακῇ τῇ δωδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας καὶ πολυεύκτου Πεντηκοστῆς, ἵνα καὶ τὸν καιρὸν 77.957 τῆς ἀνέσεως καθάπερ εἰκόνα τινὰ τῆς τῶν ἀγίων ἐν οὐρανοῖς ποιούμενοι, τῆς αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοινω νίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ δόξα τῷ Πατρὶ, σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ΄. Προθεωρία.

Συντέθειται καὶ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος, οὐκ εἰς θήραν ὀρώσιν ἐπαίνου καὶ κρότων, ἀλλ' εἷς γε τὸ δεῖν ἐνεργάσασθαι τι τῶν ὀνησιφόρων ταῖς τῶν ἀκροῦ μένων ψυχαῖς. Ἀμαρτάνονται δὲ καὶ καλλιπεῖας τῆς ἄγαν, μὴ ἀκριβεῖς ἐξετασταὶ γενήσεσθε μᾶλλον, ἀλλὰ συγγνώμονες. Οὐ γὰρ ταῖς τῶν ῥητόρων εὐκομ πίας, ἀλλ' οἷς ἐκκλησιαστικοῖς ὑμᾶς λαχάνοις ἐστιᾶται. α΄. Ἴδου δὴ πάλιν ὁ τῆς ἀγίας ἑορτῆς ἡμῶν ἂν ἰσχει καιρὸς, θυμηδίας ἀπάσης ἀναπιμπλὰς τὰς τῶν φιλαρέτων ψυχὰς, καὶ ὄκνον μὲν τὸν ἐπ' ἀγαθοῖς σπουδάσμασιν ἐκ μέσου τιθεῖς, διαναστάς δὲ πρὸς φιλεργίαν τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς τεθαυμασμένοις, ἃ καὶ τοῖς ἱεροῖς συμβαίνει νόμοις, καὶ ταῖς ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ ψήφοις ὁμολογοῦσαν ἔχει τὴν ἔκβασιν, καὶ πρὸς εὐκλείας ἔσται πολλῆς τοῖς κατορθοῦν ἡρῆ μένοις. Οὐκοῦν καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Μελωδός, "καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ." τὴν ἀγίαν δηλονότι καὶ πάναγνον ἑορτὴν, ἣν ἐπί γε τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ πληροῦν εἰθίσμεθα. Ὡς γὰρ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος, "Τὸ Πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός," –"ὁ ἄμνος ὁ ἀληθινὸς ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου." Φίλον μὲν οὖν αἰεὶ πῶς τοῖς ἑορτάζουσί τε εὐειματεῖν καὶ καταφαιδρύνεσθαι τὴν ἀμφίεσιν. Ἐοικέναι γὰρ πῶς ταυτὶ τῷ καιρῷ φαῖεν ἂν ἴσως τινές. Οἶμαι δὲ δεῖν οὐχὶ δήπου μόνον ἐπιτηδεύεσθαι παρ' ἡμῶν τὸ τοῖς θύραθεν ὠραῖσμοις κατακαλ[λ]ύεσθαι φιλεῖν, ἐν παντὶ δὲ μᾶλλον ποιεῖσθαι λόγῳ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ μολυσμῶν τὴν ἀπεμπολήν. Ταυτὶ γὰρ ἡμᾶς καθαρὸς καὶ διεσμηγμένους παρίστησι Χριστῷ, τῇ παρ' αὐτοῦ χάριτι διαπρέποντας, κόσμη μὰ τε καὶ οἶον ἄμφιον ἀγιοπρεπὲς καταπλουτοῦντας αὐτόν. Γέγραφε γὰρ οὕτως ὁ πάνσοφος Παῦλος, "Ἐνδύσασθε, λέγων, τὸν Κύριον Ἰησοῦν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν." Τοῦτον ἡμᾶς τὸν τρόπον ἐσκευασμένους, ἐγγὺς εἶναι θέλει τοῦ παναγάθου Θεοῦ, τὸ ἀπεικὸς οὐδέν. "Ἅγιοι γὰρ ἔσεσθε, φησὶν, ὅτι ἐγὼ ἅγιος." Οὐκοῦν, καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἑορτάζωμεν, "μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ. μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας" τουτ' ἐστίν, ἐν ὀρθότητι καὶ ἀκριβεῖα πίστεως, προσ ηνεγμένης αὐτῇ δηλονότι καὶ τῆς ἐξ ἔργων φαιδρότητος. Ταυτὶ γὰρ ὑμῖν ἐνυπάρχοντα, καὶ τῆς εἰς λῆξιν εὐθείας περιποιήσει τὴν μέθεξιν, καὶ εἰς τὸν τῶν ἀγίων ἀναβιβάση κλῆρον, τοὺς οἵπερ ἂν εἶεν τῆς ἐκείνων εὐζωΐας ἀριστοὶ μιμηταί. Φέρε γὰρ 77.960 ἐκεῖνο καθ' ἑαυτοὺς ἐννοήσωμεν, πηνίκα τε καὶ ὅπως τελεῖσθαι δεῖν τὸν ἐπὶ τὸ Πάσχα νόμον προστέταχεν ὁ Μωσῆς, ἡγουν δι' ἐκείνου Θεός, μηνὶ καθ' Ἑβραίους τῷ πρώτῳ, καὶ ἡρινοῦ ἐγγελῶντος καιροῦ, ὅτε φυλ λάδι νέα καὶ ἀρτιφανεῖ τὰ ἐν δρυμοῖς καὶ κήποις στεφανοῦται φυτὰ, καὶ καρπῶν ἀπόδοσιν ἐπαγγέλλεται, χλοηφορεῖ δὲ σύμπαν πεδίον, καὶ κομᾶ μὲν λῆϊοις ἢ ἀρόσιμος γῆ, πολυτρόποις δὲ χρωμάτων ιδέαις καταποικίλλεται τὰ εὐοσμότερα τῶν ἀνθέων, ἄμνοι δὲ μητέρας περισκέρουσιν ἀπαλοὶ, ἡδύ τι καὶ τρυφερὸν βληχόμενοι. Εἶτα πῶς οὐκ ἂν γένοιτο τῶν ἀτοπωτάτων, εὐάνθη μὲν

ἅπασαν ὀραῖσθαι τὴν γῆν, ἐν ἀκαρπία δὲ τῇ πνευματικῇ τὸ θεοειδὲς ἐπὶ γῆς καὶ ἔξαιρετον ζῶον, φημί δὴ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀναπόβλητον ἔχοντα τῆς ἀμαρτίας τὸ κατηφές; Οὐκ οὖν, καθά φησι τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν, "ὄγκον ἀπο θέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἀμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα," μὴ τοῖς ἰδρῶσιν ἐπιστυγνάζοντες, ἀλλὰ τῶν ἐντεῦθεν ἐφιέμενοι γερῶν. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, ἀφιλ ἐργεῖν ἐθέλοντας, ἐφικέσθαι τινὸς ἀγαθοῦ καὶ ἀξιαγαστοῦ πράγματος. Ὅκνω δὲ τις πεδήσας τὸν νοῦν, πῶς ἂν γένοιτο σεπτὸς, ἤγουν τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀρίστοις οἶά τινα στέφανον ἀναθήσεται ψῆφον; Ἄκουε δὲ λέγοντος τοῦ Παροιμιαστοῦ· "Ἐως πότε, ὀκνηρὲ, κατάκεισαι; πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; Ὀλίγον μὲν ὕπνοις, ὀλίγον δὲ νυστάξεις, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίξῃ χερσὶ στήθη· εἶτα παραγίνεται σοι ὡσπερ κακὸς ὁδηγὸς ἡ πενία." Καταθήγει δὲ καὶ ἐτέρως εἰς ἔφρασην ἀρετῆς, τὰ τῶν ζωῶν μικρὰ τε καὶ εὐτελῆ πρὸς παράδειγμα λαβῶν. "Ἴθι γὰρ, ἔφη, πρὸς τὸν μύρμηκα, ὀκνηρέ. Ζήλωσον ἰδὼν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος. Ἐκεῖνος γὰρ γεωργίου μὲν ὑπάρχοντος, μήτε ὑπὸ δεσπότην ὦν, μήτε τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων, ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν, πολλήν τε ἐν τῷ ἀμνητῷ ποιεῖται τὴν παράθεσιν." Ἡ πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε, ἐργάτης ἐστὶ, τὴν τε ἐργασίαν ὡς σεμνὴν ποιεῖται. Ποθεινὴ δὲ ἐστὶ πᾶσα καὶ ἐπίδοξος. Οὐκοῦν ἀξιόληπτοι μὲν εἶεν ἂν τοῖς ἀνδρίζεσθαι μεμελετητὸς κόσμῳ, οἱ δὲ εὐσέβειαν πόνοι· ὄγκος γε μὴν ὁ ἐπὶ γε τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀνδραγαθημάτων ἀπόπεμπτὸς τε καὶ στυγητὸς. Συμβήσεται γὰρ τὸ ἐν ἐνδείᾳ γενέσθαι πάντη τε καὶ πάντως ἀγαθοῦ παντὸς τοῖς ἀφιλεργεῖν εἰωθόσιν. Ἐμισθον δὲ, καὶ γερῶν τῶν ἄνωθεν ἀμοιρήσειεν ἂν ἡκιστὰ γε, τὸ τληπαθεῖν ἐλέσθαι δι' ἀρετῆν. Ἀληθὲς δὲ ὅτι τὸ χρῆμά ἐστι, καὶ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἀταλαίπωρον ἰδεῖν. Πῶς γὰρ ὁ γηπόνος ἀμφιλαφῆ συλλέξει καρπὸν, συνδήσας ἄρα τὰ χεῖρε, καὶ τὸ ἀροῦν ἔτι παρ αἰτούμενος, καὶ τὸν ἐπὶ ταῖς σκαπάναις ἰδρῶτα μεθεῖς; Οὐχ ὅταν οὕτω διατεθῆ, ἀγροὶ μὲν ληΐων ἀπομένουσιν ἔρημοι, γυμνὰ δὲ ὠρίμων τὰ ἐν παραδείσῳ φυτὰ, ὄρχοι δὲ ἀμπέλων ἀργοὶ καὶ ἀστάφυλοι, καθάπερ ἐν γραφαῖς ἐστήξουσιν, οὐδενὸς ἐν 77.961 ὄντος αὐτοῖς, πλὴν τοῦ ὀραῖσθαι μόνου; Οἷ γε μὴν τὸ ἐμπορικὸν ἔχοντες ἐπιτήδευμα, πότε τῶν φιλαιμάτων αὐτοῖς λημμάτων ἔσσονται μεστοὶ, δεδιότες ἄρα τὸ διαπλεῖν ἔτι, καὶ κύμασιν ὀμιλεῖν, ἢ παντὸς καὶ πόνου καὶ δειμάτος τὴν φιλοκερδίαν προτάττοντες; Μεμνήσομαι δὲ κάκεινων οἷς σπούδασμα προύργιαί τατον τὸ ἐν παλαίστραις εὐδοκιμεῖν. Ὡν καὶ ὁ θεὸς σπέσιος Παῦλος διαμέμνηται λέγων, ὅτι "Πάντα ἐγκρατεύονται, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν." Ὅτε τοίνυν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων οὐκ ἂν τι πρὸς πέρας εὐκτὸν διελάσαι πώποτε φροντίδος καὶ πόνου δίχα, πῶς ἂν γένοιτο τῶν τῆς ἀρετῆς ὑψωμάτων ἐφικέσθαι τινὰς, μὴ οὐχὶ τὸ χρῆναι τληπαθεῖν ἐκτετιμηκότας, καὶ ἀμάχοις ὡσπερ τοῦ νοῦ ῥοπαῖς εὐθὺ φέρεσθαι παντὸς ἀγαθοῦ προτεθυμημένους; Οὕτω τῆς τῶν ἁγίων ζωῆς τὸ νοητὸν τε καὶ ἀξίεραστον κάλλος ταῖς ἑαυτῶν ψυχῶν ἐναποματτόμενοι, καὶ πνευματικῶς ἐγγράφοντες, τὰς πρὸς Θεὸν ἰκετείας ποιησόμεθα, λέγοντες· "Κύριε, ἐν τῷ θεῷ λήματί σου παράσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν." Βουλὴ δὲ καὶ θέλημα τὸ πανουργικὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὁ Υἱός. Ψάλλει γοῦν ὁ θεοσπέσιος Δαβὶδ πρὸς αὐτὸν, καὶ φησιν· "Ἐν τῇ βουλῇ σου ὠδήγησάς με." Πεποδηγήμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ πρὸς πᾶσαν εἶδησιν ἀρετῆς. Καὶ μή μοι θαυμάσης, εἰ βουλὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὠνομάσθαι φαρμὸν τὸν Υἱόν, ὅτε καὶ αὐτὸν εὐρήσομεν τὸ Πατέρα τῇ τοιαύτῃ κλήσει τετιμημένον. Ἡ γὰρ τοι βουλὴ τὴν σοφίαν δηλοῖ. Γέγραφεν οὖν ὁ προφήτης Ἡσαΐας περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, ὅτι "Παιδίον ἐγενετὸς ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος." Ἀπήγγειλε γὰρ ἡμῖν τὰ περὶ τοῦ ἰδίου Γεννήτορος, καὶ παρέδειξεν ἕναρ γῶς τῆς ἀνωτάτω παντὸς οὐσίας τὸ ὑπερκόσμιον κάλλος, ἐν ἰδίᾳ φύσει γράφων αὐτόν. "Καὶ γὰρ ἐστὶ εἰκὼν,

ἀπαύγασμά τε καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ." Ἐφη γοῦν, ὅτι "Ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα." –"Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἔσμεν." Ἐν δὲ δὴ πάντως, κατὰ γε, φημί, τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας. Πῶς οὖν κεχηρμάτικε παιδίον; ἰσοκλεῆς γὰρ ὑπάρχων τῷ φύσαντι, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν θεοπρεπῶν ἀξιωματῶν ἀπαραλλάκτως ἔχων, γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ καθὲς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπόταξιν ἐκ γυναικὸς ὑπομείνας. Πλὴν ἡμῖν "δεδοῦσθαι" φησὶν ὁ πνευματοφόρος αὐτόν. Οὐ γὰρ τοι δι' ἑαυτὸν "κεκένωκεν ἑαυτόν," καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπέδου πτωχείαν, ἀλλ' ἵν' ἡμεῖς τὰ αὐτοῦ πλουτήσωμεν, καὶ τὴν ἀκλεᾶ καὶ βέβηλον ἀμαρτιάν ἀποनिψάμενοι, τὴν διὰ πίστεως κάθαρσιν δι' αὐτοῦ κερδάνωμεν. Ὡς γὰρ αὐτὸς φησὶν ὁ Υἱὸς, "Ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον." Χρῆμα τοιγαροῦν 77.964 σωτήριο ἄληθῶς ἢ πίστις. Δικαιοῖ γὰρ τὸν ἀσεβῆ, καὶ παντὸς αἰτιάματος ἐλεύθερον ἀποφήνασα, συνάπτει Χριστῷ, καὶ τῇ τῆς υἰοθεσίας φαιδρότητι στεφανοῖ τὸν ὀλοτρόπως αὐτῷ κολλώμενον, καὶ δι' ἀγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης, καὶ οὔτι που μᾶλλον τῆς κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ τῆς ἀγίας καὶ εὐαγγελικῆς. Ἐφη γοῦν τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις: "Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρανῶν." Γράφει δὲ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος: "Ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ Θεῶ, δῆλον." Καὶ πάλιν, "Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἀμαρτωλοί. Εἰ δότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐν αὐτῷ." β'. Καὶ πρὸς γε τοῦτο ἴσως ἐρεῖς: Εἰ μὴδὲν ἦν ὅλως ἀπόνασθαι τοῦ νόμου, εἰ τοῖς ἀμαρτίαις ἐνελημμένοισι ἀσυντελὲς εἰς ἅπαν εἰς διακάθαρσιν τὸ τοῖς ἀρχαῖς ἐνιζῆσαι γράμμασι, τί καὶ ὅλως δέδοται τὴν ἀρχήν; Πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτα φαμέν, ὅτι διηκονήθη μὲν δι' ἀγγέλων μεσολαβοῦντος Μωσέως ὁ ἐν γράμμασι νόμος. Εἰκὼν δὲ τῆς ἀληθείας ἦν καὶ οἶονεῖ τις με ταμόρφωσις εὐσεβείας διὰ τύπου καὶ σκιαῆς ἀποφύρουσα πρὸς αὐτήν. Γράφει οὖν ὁ ἱερώτατος Παῦλος: "Ὡστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν." Εὐρημα δὲ καὶ τοῦτο σοφίας τῆς ἄνωθεν, καὶ θεοπρεποῦς εὐτεχνίας ἐπίδειξις ἦν. Ὡσπερ γὰρ οἱ χαλκουργικῆς ἐπιστήμης ἐν καλῷ γενέσθαι σπουδὰ ζοντες, τὴν ἑαυτῶν διαγυμνάζουσι χεῖρα, καὶ οὐκ ἐκ πρώτων εὐθὺς ἐπιχειρημάτων τῆς ἀναγκαίας ὕλης ἀπτόμενοι, κηρῷ δὲ μᾶλλον ἐμμελετῶντες τὴν τέχνην, καὶ τὰ τῶν σκευῶν σχήματα διαπλάττοντες: οὕτω φαμέν τοῖς τῆς ἀληθείας τύποις πεπαιδαγωγῆσθαι τὸν Ἰσραὴλ, ὡς πρὸς αὐξὴν ἰέναι κατὰ βραχὺ τοῦ τελέως ἀγαθοῦ. Τοῦτο δὲ ἦν τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας ἢ δύνάμεις, ἢ διὰ γε, φημί, τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων κεκηρυγμένη. Προσεποίσειε δ' ἂν τις ὀρθοεπεῖν ἡρημένοις, οὐκ ἀγενῆ τρόπον ἀπολογίας ἕτερον, τοῦ μὴ ἐν ἀρχαῖς τὴν διὰ πίστεως δεδοῦσθαι χάριν τοῖς ἀνὰ πᾶσα τὴν γῆν, προεισελάσαι δὲ μᾶλλον καὶ προεισεβαλεῖν ἀναγκαίως τὴν διὰ Μωσέως ἐντολήν. Βεβασίλευκεν ἡμῶν ἢ ἀμαρτία, καὶ κεκράτηκεν ἀπάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ὡμὸς γὰρ ἡμῖν ἐπέκειτο τύραννος τοῖς τῆς σαρκικῆς φιληδονίας τέλμασιν ἐνιείς, καὶ εἰς πᾶν εἶδος φαυλότητος κατακομίζων εὐσθενῶς τὸ ἐν ἐκάστῳ θέλημα. Καὶ οὐκ ἦν ἀπολύσασθαι τῆς ἐκείνου πλεονεξίας τὸν ζυγόν. Ἔδει δὴ οὖν, ἔδει τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, πλείστης τε ὄσης καὶ ἀπαραβλήτου λοιπὸν ἡμερότητος τῆς ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ δικαιοσύνης τὸν εὐσεβῆ, κολάσεως τε καὶ δίκης ἔξω τιθείσης αὐτόν. Ἔδει τοῖς ἐντετηγμένον καὶ δυσάπονητον ἔχουσι τὸν ἐκ φαυλότητος ῥύπον, τὴν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀναλάμψαι χάριν. Οὐ γὰρ ἦν ἐτέρως δύνασθαι διαφυγεῖν καὶ τῆς ἀμαρτίας τοὺς βρόχους, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου 77.965 τυραννίδος τὸ ἀπηνές. Ἴνα τῆς διὰ Χριστοῦ χάριτος καὶ φιλοτιμίας μὴ ἀγνοῆτε τὸ μέγεθος, προεισεκομίσθη νόμος, δικαίων μὲν οὐδένα παντελῶς, ἐλέγχων δὲ μᾶλλον τὸν τὸ τῆνικάδε τὸ ἄρρωστον.

Ἦν οὖν ἔλεγχος ἀμαρτίας, ἐπαράτους ἀποφαίνων τοὺς ἄμαρ τάνοντας. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμενεῖ πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά." Ὅτι δὲ οἷς ἔφην, ἔψεται πάντως τὸ ἀληθές, πιστώσεται πάλιν ὁ ἱερώτατος Παῦλος. Γέγραφε γὰρ, "Ὅτι ὁ νόμος, τῶν παραβάσεων χάριν ἐτέθη." Καὶ πάλιν, "Νόμος δὲ παρεισηλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα." Ἀσθενούντων γὰρ τῶν ὑπὸ τὸν νόμον, καὶ πλημμελούντων ἀεὶ, πεπλεόνακε τὸ παράπτωμα. Ἐλέγχοντος τοιγαροῦν τοῦ νόμου τῶν ὑπ' αὐτῷ τὴν ἀσθένειαν, λοιπὸν ἐδέησεν ἀναγκαίως τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ δι' αὐτοῦ καιοῦντος ἐν πίστει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· Χριστὸς δὲ οὗτος ἦν, περὶ οὗ γέγραπται: "Ἐτι μικρὸν, ἔτι μικρὸν ὁ ἐρχόμενος ἦξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. Καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεώς μου ζήσεται. Θυσίαν μὲν γὰρ καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησεν ὁ τῶν ὄλων Θεός. Ὅλο καυτώματα δὲ καὶ περὶ ἀμαρτίας οὐκ εὐδόκησεν," ἐπειδὴ δὲ, ὡς αὐτὸς ἔφη Χριστὸς, "Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν." γ'. Ταῦτα διδάσκων ἐν συναγωγαῖς διετελεῖ, προσεπάγων τοῖς λόγοις τὰς θεοσημείας, καὶ τὰ μόνη πρόποντα τῇ ὑπὲρ πάντα φύσει, ταῦτα κατορθῶν καὶ λίαν ἀμογητὶ, μᾶλλον δὲ πανσθενεστάτῳ νεύματι. Ἔργον γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ τὸ ἐθελεῖν μόνον. Σκληρὰν δὲ καὶ ἀκαρπῆ τὴν διάνοιαν ἔχοντες κατεφωρῶντο οἱ ἐξ Ἰσραὴλ. Ἀντέπραπτον γὰρ τοῖς δι' αὐτοῦ θεοπίσμασιν, ὀλίγου μὲν παντελῶς ἀξιοῦντες λόγου τὰς θεοσημείας, ἀποταυρούμενοι δὲ πρὸς ἀκράτους ὄρ γὰς, καὶ παλιμφήμους ἰέντες φωνάς. Τὸν γὰρ τοι καλοῦντα πρὸς ζωὴν, καὶ ἀρετῆς ἅπασιν ἐναστράπτοντα γινῶσιν, Σαμαρείτην ἀπεκάλουν, φάγον τε καὶ οἰνοπότην ὠνόμαζον, καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον, καὶ τέκτονος υἱόν. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; Οὐ γὰρ ἤθελον ὀρθὰς ἔχειν τοῦ βίου τὰς τροχιάς. Σειραῖς τοιγαροῦν τῶν οἰκείων κατεσφιγμένοι παθῶν, καὶ τῆς φιλοσαρκίας τὸν ρύπον ἀναπόβλητον ἔχοντες, καὶ λημμάτων οὐχ ὀσίων ἠττώμενοι, τοὺς ἀποφέρει εἰς δόξασιν οὐκ ἐπιείκελον λόγους. Ἠλέγχοντο γοῦν διαρρήδην, λέγοντος τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ: "Πᾶς ὁ τὰ φαῦλα πράσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ." Τί οὖν ἄρα πεπράχασιν οἱ φῶς τὸ θεῖον εἰς νοῦν ἔχειν οὐκ ἀνασχομένοι; Ἐλοιδόρουν, ὡς ἔφην, τὸν καλοῦντα πρὸς ζωὴν, λίθοις ἔβαλ[λ]ον τὸ ἀληθές πρεσβεύοντα, καὶ τελευτῶντες ἐσταύρωσαν, ψευδῆ συνθέντες ῥημάτια, καὶ τὸν ἀπάσης ἀμαρτίας ἐλεύθερον, ὑπὸ νόμον ἄγοντες καὶ γραφήν. Οἱ μὲν γὰρ 77.968 ἔφασκον ἐπὶ τε Πιλάτου καὶ Καϊάφα: "Τοῦτον εἶδομεν ἀνασίοντα τοὺς ὄχλους, καὶ κωλύοντα φόρους διδόναι Καίσαρι." οἱ δὲ, ὅτι "Δεδυσφήμηκε κατὰ τοῦ θεοῦ ναοῦ." Ἄλλ' ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἀπομεμένηκεν ἐκ τῶν κατὰ σάρκα θάνατον, ἵνα πατήσας αὐτὸν, καὶ ἐγηγεργμένος ἐκ νεκρῶν, ζωὴ καὶ ζωοποιός, διὰ τὸ τοῦτο Θεὸς ὑπάρχων γνωρίζεται. Οὐ γὰρ καθ' ἓνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἀπομεμένηκεν ἐν νεκροῖς· ἀνεβίω δὲ μᾶλλον, καινοτομῶν τῇ ἀνθρώπου φύσει τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τὴν ὁδόν. Καὶ πιστώσεται γράφει Παῦλος: "Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται." Ἦν τοιγαροῦν γέγονεν ἡμῖν καὶ ὁδὸς καὶ πρόφασις τῆς εἰς ἀφθαρσίαν ἐλπίδος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Βεβασίλευκε μὲν γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι Μωσέως. Ἐκπέπτωκε δὲ τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος, καὶ ἠτόνησεν ἐν Χριστῷ. Τικτόμεθα γὰρ, οὐκέτι πρὸς θάνατον, ὡς ἐκ σποράς ὄντες φθαρτῆς, ἀλλ' εἰς ἐλπίδα ζωῆς, ἀρχὴν λαβόντες εἰς τοῦτο Χριστόν. Γράφει οὖν ὁ θεοπέσιος Παῦλος τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν: "Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ. Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ." Ἦξει γὰρ, ἦξει κατὰ καιροῦς, ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ καταβήσεται πάλιν ἐξ οὐρανοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, "ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ," καθὼς γέγραπται. Ὡς οὖν τῷ θείῳ βήματι παραστησόμενοι, καὶ τῆς

ἑαυτῶν ζωῆς ἀποδώσοντες λόγους, ἀγίως πολιτευσώμεθα, καὶ πάντα τρόπον ἐπεικείας ἐπιτη δεύσωμεν, καθαρίζοντες ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρ κὸς καὶ πνεύματος ἑαυτοῦς, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦ σιν, ὀχληρὸν ἐτέρως τὸ περιττὸν ἡγούμενοι, συναλ γοῦντες τοῖς κάμνουσι, τοῖς ἐν ἰδρῶσι συγκαθιστά μενοι, μνημονεύοντες τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τοὺς ἐν ἀρρώστιάις ὄντας παραμυθούμενοι, ὄρφα νοῦ καὶ χήρας δάκρυον ἐποικτεῖροντες, ἐπικουροῦντες ὡς ἔνι τοῖς ἐν πτωχείᾳ κατηχθημένοις, καὶ ἀπαξ ἀπλῶς παντὸς ἀγαθοῦ πράγματος ἐπιμεληταὶ γινόμενοι. Οὕτω γὰρ ἀγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσομεν ἑορτήν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ ἐκκαιδεκάτης τοῦ Μεχὶρ μηνός, τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ εὐαγοῦς καὶ σωτηριώδους Πάσχα ἀπὸ μιᾶς εἰκάδος τοῦ Φαμενώθ μηνός· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῆ ἕκτη καὶ εἰκάδι τοῦ Φαμενώθ μηνός, ἔσπερα βαθεῖα Σαββάτου, κατὰ τὰ εὐαγγελικὰ κη ρύγματα· ἑορτάζοντες δὲ τῆ ἑξῆς ἐπιφωσκούση Κυ ριακῆ τῆ ἑβδόμη καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαμενώθ μηνός· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς· ἵνα καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως συγχορεύσαντες τοῖς ἀγίοις ἐν οὐρανῶ σκιρτῶσι καὶ χαίρουσι, τῆς αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Λ΄.

α΄. Τοῖς τὸ σεπτὸν καὶ θεῖον ἱεουργοῦσι κήρυγμα, τὸ διὰ γέ φημι τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς τοῦ Ψάλλοντος λύρας δια κελεύεται λέγον· "Σαλπίζατε ἐν νεομηνία σάλπιγγι, ἐν εὐσήμεν ἡμέρα ἑορτῆς ἡμῶν. Ὅτι πρόσταγμα τῷ Ἰσραὴλ ἐστὶ, καὶ κρίμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ." Νουμηνίαν δὲ φασιν ἐν τούτοις τὸν νέον, καὶ οἶον ἀρτι θαλῆ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας καιρὸν, "καθ' ὃν τὰ ἀρχαῖα πάντα παρελήλακε, γέγονε δὲ τὰ πάντα καινὰ," κατὰ τὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου φωνήν, καὶ ἀρχὴ τις ὡσπερ αἰῶνος νέου. Χρὴ τοίνυν ἡμᾶς σαλπίζειν ἐν αὐτῷ, τουτέστιν, εὐσημοτάτην τε καὶ διαπρύσιον ἰέντας ἡγήν, τοῖς ἀπανταχόσε λέγειν· "Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, συστήσασθε ἑορτήν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου." Τί δ' ἂν βούλοιο δηλοῦν τὸ "ἐν τοῖς πυκάζουσιν συστήναι τὴν ἑορτήν," διειπεῖν εὖ μάλα πει ράσομαι· ἐγήγερται μὲν γὰρ ἡ ἀρχαῖα σκηνὴ κατὰ τὴν ἔρημον· ἀλλ' ἦν ἐν θέσει διπλῆ· μία μὲν γὰρ ἦν ἡ πρώτη, τὸ τῆς κατὰ νόμον λατρείας ἔχουσα θυ σιαστήριον, ἐν ἧ βουθυτεῖν ἐπετάττοντο, καὶ μηλο σφαγίαις κεχρηῆσθαι, καὶ καπνοῖς, οἱ διὰ σκιᾶς ἔτι καὶ τύπων τιμῶντες Θεόν. Δευτέρα δὲ προσευχῆς τῆς πρώτης καὶ ἐσωτέρα, καταπετάσματος διορίζοντος, ὄνομα δὲ αὐτῷ τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων. Ἐνταῦθα τὸ θυσιαστήριον ἦν εἰς τύπον Χριστοῦ, πυκαζόντων αὐτὸ ταῖς πτέρυξι τῶν Χερουβὶμ, καὶ κύκλω περιεστηκότων, καὶ τὸ τῆς λειτουργίας τελούντων σχῆμα, καὶ περιεπόντων ὡς Θεόν. Ἐκεῖτο δὲ καὶ χρυσοῦν ἐκεῖ θυσιαστήριον, ἐφ' ᾧ τὸ λεπτὸν καὶ σύνθετον ἔθυμιᾶτο μύρον, ἐκ πολλῶν ἀρωμάτων εὖ μάλα διηρημένον. Ἀλλ' ὡς ὁ πάντα σοφὸς γράφει Παῦλος, "Τούτων οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες· εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· τοῦτο δηλοῦντος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἀγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα." Ἐως μὲν οὖν ἡ κατὰ νόμον τὸν διὰ

Μωσέως ἐκράτει λατρεία, στάσις ἦν ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ τῶν ὑπὸ τοὺς τύπους. Οὐ γὰρ ἐξῆς τοῖς ἐθέλουσιν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ἐσωτάτῳ διάττειν σκη νήν. Εἰσῆει δὲ μόνος ὁ προὔχων ἐν ἱερουργοῖς, ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ "οὐ χωρὶς αἵματος," κατὰ τὸ γε γραμμένον. Ἐπειδὴ δὲ, καθά φησιν ὁ νομομαθὴς ὢν Παῦλος, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἐντεθραμμένος Γράμμασι, "Χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τῆς πίστεως· 77.972 οὐ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφ' ἄπαξ εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος;" φέρε καὶ ἡμεῖς τὴν ἐν γε τῇ πρώτῃ σκηνῇ παραιτούμενοι στάσιν, ἀκο λουθήσωμεν τῷ Χριστῷ, εἰσδράμωμεν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων, συστησώμεθα "τὴν ἑορτὴν ἐν τοῖς πυ κάζουσιν." Ἔνθα τὸ ἰλαστήριον εἰς τύπον Χριστοῦ, πυκαζόντων αὐτὸ ταῖς πτέρυξι τῶν Χερουβίμ. Προσ ἀγάγωμεν τῷ Θεῷ, μὴ τὰς δι' αἱμάτων θυσίας, τὸ λεπτὸν δὲ μᾶλλον καὶ σύνθετον θυμίαμα, τουτ ἔστιν, τὴν ἐξ ἀρετῶν εὐοσμίαν, τὴν πνευματικὴν καὶ ἀναίμακτον λατρείαν. Πλὴν ἐκεῖνο πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν οἰήσομαι δεῖν· "Καθαρίσωμεν ἕαυ τοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος." Ἐπιτελέσωμεν ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀνοσιουργεῖν οὐκ ἐθέλουσιν, ἀνίπτοις ὡσπερ ἰέναι ποσὶν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ὑπέφηεν εἰπὼν πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· "Ποίησον λουτήρα χαλκοῦν, καὶ βάσιν αὐτῷ χαλκῆν, ὥστε νίπτεσθαι, καὶ θήσεις αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ ἐκχεεῖς εἰς αὐτὸν τὸν ὕδωρ, καὶ νίψεται Ἄαρὼν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὕδατι, ὅταν εἰς πορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, νίψονται ὕδατι, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωσιν." β'. Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐν τύποις τὰ τῆς ἀληθείας ὠδίνοντα κάλλη, ἡμᾶς δὲ παντὸς ἀπαλλάττει ρύπου Χριστὸς, ὅς ἐστιν ἡ ἀλήθεια. Πῶς ἢ τίνα τρόπον, διδάξει λέγων διὰ φωνῆς Ἡσαΐου· "Λούσασθε, καὶ καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. Παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὄρφα νόν, καὶ δικαιοῦσατε χήραν, δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. Καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ." Τῆς οὕτω λαμπρᾶς καὶ ἀξι εράστου χάριτος καὶ ὁ θεσπέσιος Μελωδὸς διαμνημο νεύει, λέγων πρὸς τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα Χριστόν· "Ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι." Καταλευκαίνει τοῖνυν διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, τὸ τῆς ἀμαρτίας ἐμφράτ τουσα στόμα, καὶ πάντα ρύπον τὸν ἐν ἡμῖν ἐκτὴ κουσα, νοητῶς δηλονότι καὶ πνευματικῶς. Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης τοῖς Ἰουδαίων μνήμης· προσλαλῶν· "Ἐγὼ βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι, φησὶν, εἰς μετάνοιαν· ὀπίσω μου ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί." Ἡ γὰρ τοι τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐνέργειά τε καὶ δύναμις, ὅταν ἐν ἡμῖν γένηται, καὶ ὑλομανοῦσαν εὖρη ψυχὴν, τότε δὴ τότε πυρὸς εἰσπεσοῦσα δίκην. καθάπερ ἄχρηστον ὕλην καταβόσκειται, καὶ δαπανᾷ τῆς ἀμαρτίας τοὺς μολυσμούς. Προεισβολὴ δὲ τοῦ 77.973 πράγματος, καὶ ὁδὸς οἷά τις ἀποφέρουσα πρὸς τὴν οὕτω λαμπρὰν καὶ ἀξιοκτῆτον χάριν ἢ εἰς τὸν Χριστόν εὐρίσκειται πίστις. Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, μονονουχὶ καὶ χεῖρα προτείνων, ταύτην ἡμῖν κατ ἔδειξε, λέγων· "Αὕτη ἡ πύλη τοῦ Κυρίου, δίκαιοι εἰς ἐλεύσονται ἐν αὐτῇ." Κεχρησμέδηται μὲν γὰρ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ὁ διὰ Μωσέως νόμος, διακονούντων ἀγγέλων. Ἄλλ' ἦν μὲν ἔλεγχος ἀμαρτίας, καὶ πλημ μελημάτων παραδεικτικὸς, ἀνόητος δὲ παντελῶς εἷς γε τὸ δύνασθαι δικαιοῦσαί τινας. Γράφει γοῦν ὁ πάνσοφος Παῦλος· "Ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ Θεῷ, δῆλον. Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται." Ἐπετίθει γὰρ ἀναλόγως τοῖς ἐκάστου πταί σμασι τὰς δίκας παραχρήμα. Ἀσθενοῦντος τοῖνυν τοῦ νόμου, καὶ οὐκ ὄντος οἴου τε

διασμηξαι ρύπους, ἡγουν τῶν αἰτιαμάτων ἀπαλλάξαι τινὰς τὴν διὰ πίστεως χάριν, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ δικαίως ἐστὶ τὴν ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁ τῶν ὄλων δέδωκε Θεός. Μαρτυρήσει δὲ πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, γράφων· "Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἀμαρτίας, νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. Δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας. Οὐ γὰρ ἐστὶ διαστολή. Πάντες γὰρ ἡμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Δι' αἰτιᾶν δὲ δωρεὰν τῆς αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ." Δόξα μὲν ἡ ἐξαίρετος, καὶ τῆς παντὸς ἐπέκεινα γεννητοῦ νοουμένη φύσει, μόνη τε καὶ ἰδικῶς ἐμπρέπουσα, τὸ ἀπλημμελὲς εἰς ἅπαν καὶ ἀδιάπτωτον παντελῶς τὸ κατὰ μηδένα τρόπον ἀφαιμαρτεῖν δύνασθαι τοῦ εἰκότος. Ταυτησὶ δὲ ἡμεῖς ἡττώμεθα, ἡγουν ὑστερούμεθα, κατὰ τὴν τοῦ σοφωτάτου Παύλου φωνήν, οὐκ ἀσύνητες ἔχοντες τὸ τοῖς τῆς ἀμαρτίας ὑποφέρεσθαι βρόχοις, καὶ ταῖς εἰς φαυλότητα ῥοπαῖς καθικνεῖσθαι πρὸς τὰ αἰσχία. Ἄλλ', ὡς φησὶ τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν, "Οὗ γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις." "Ἦν δὴ καὶ δεδιψηκότας κατίδη τις ἂν τοὺς τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς μυστήριον ἡγνοηκότας. Γράφει γοῦν ὁ νομομαθέστατος Παῦλος, "Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἀμαρτωλοὶ, εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐν αὐτῷ." γ'. Καὶ μὴ ὑπολάβης ὅτι τὸν παλαιὸν νόμον ὠρίσατο Θεός, ὡς ἀποχρώντως ἔχοντα πρὸς τὸ δύνασθαι τινὰς ἀποφαίνειν ἐλευθέρους τῶν ἐξ ἀσθενείας αἰτιαμάτων· ἐπειδὴ δὲ ἀφημάρτηκε σκοποῦ, μονονουχὶ δὲ καὶ ὑστεροβουλία χρώμενος, τὴν διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν ἐπενόησε τρίβον. Οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἴσθι δὴ μᾶλλον ὅτι καὶ πρὶν ὄλως ἐκ γῆς διαπλάσαι τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, οὐκ ἡγνοηκῶς τὰ ἐσόμενα, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου σκαϊότητος τὴν ἐπιβουλήν, καὶ τὸν τῆς ἐπικουρίας ἡμῖν προαναθρήσας τρόπον, δῆλον δὲ ὅτι τὸ Χριστοῦ μυστήριον, ἔλεγχον ἀμαρτίας, καὶ τῆς διὰ πάντων ἀσθενείας κατήγορον, τὸν διὰ Μωσέως ἔστησε νόμον, καὶ 77.976 τῆς δικαιοσύνης χάριτος τὴν κατακρίνουσαν ἐντολήν προανέδειξε σοφῶς, ἵν' ἔτι μειζρόνως ἡ χάρις θαυμάζεται. Οὗ γὰρ ἐστὶ τὸ λυποῦν, ἐκεῖ μάλιστα τὸ κατευφραίνειν εἶδος ἐκφαίνεται. Ὅτι δὲ ἀρχαῖόν ἐστὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον, ἀκονιτὶ διοψόμεθα, ὡδὶ δὲ πάλιν ἡμῖν ἱεροῦ φωνοῦντος Γράμματος. Ἐφη γὰρ πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος· "Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἔπουρανίοις ἐν Χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν." Σύνες οὖν ὅπως ἡὐλογησθαί φησιν ἡμᾶς, καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς, προωρίσθαι δὲ καὶ εἰς υἰοὺς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ναὶ μὴν καὶ αὐτὸ τὸ σωτήριον βάπτισμα προανευποῦτο τοῖς πάλαι, καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους ἡμῖν, καὶ διὰ γε τῆς κιβωτοῦ. Ἐσώζετο γὰρ ἐν αὐτῇ διὰ πίστεως ὁ δίκαιος Νῶε, καίτοι τῆς ὑπ' οὐρανὸν μιᾷ ψήφῳ Θεοῦ κατακεκριμένης. Ἐπαφῆκε γὰρ ἅπασιν τὸν κατακλυσμόν. Γέγραπται γοῦν περὶ αὐτοῦ· "Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε πρὸ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς, κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, δι' ἧς κατ' ἐκρίνε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος." Ὅτι δὲ εἰς τύπον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὸ δρώμενον ἦν, πιστώσεται λέγων ὁ θεσπέσιος Πέτρος περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, "Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἀμαρτιῶν ἀπέθανε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵν' ἡμᾶς προσαγάγῃ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πατράσι πορευθεὶς ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὄλιγοι, τουτέστιν, ὀκτὼ ψυχὰς, διεσώθησαν δι' ὕδατος, ὃ καὶ ἡμᾶς

ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ρύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν." Καὶ τί δὴ τοῦτο ἔστι τὸ, "ἐκ συνειδήσεως ἀγαθῆς εἰς Θεὸν ἐπερώτημα;" Τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὁμολογία, ἣν δὴ καὶ ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων ποιεῖν κατειθίσαμε θὰ, καὶ οὐκ ἀνθρώπων μόνον, οἷς τὸ τῆς θείας ἰε ρουργίας ἐμπρέπει καύχημα, ἀλλὰ γὰρ καὶ δυνάμεων λογικῶν, αἱ λειτουργοῦσι Θεῷ, τὰ εἰς δόξαν αὐτοῦ κατορθοῦν σπουδάζουσαι. Χρῆναι δέ φημι, τοὺς ἀπλα νῶς τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν ἐκφέροντας, κατὰ μηδένα τρόπον καταδονεῖσθαι φιλεῖν. Γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε." δ'. Καταχειμάζουσι γὰρ ἔσθ' ὅτε τινὰς, καὶ τῶν ἤδη πεπιστευκότων, ἄνδρες ἀμαθία σύντροφοι, ποτὶ ζοντες τὸν πλησίον ἀνατροπῇ θολερᾶ, καθὰ γέγραπται, καὶ ὡς "ἐκ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας" 77.977 αὐτῶν ἀναπτύοντες τὰ πονηρὰ, καὶ τὸν τῆς τοῦ δια βόλου σκαιότητος ἰὸν ἐρευγόμενοι. Κατεπαίρονται γὰρ τῆς ἐπέκεινα πάντων οὐσίας τε καὶ δόξης· καὶ τό τε ἦκον ἐπ' αὐτοῖς τῶν ὑπερτάτων κατακομίζουσι θρόνων τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός φύντα Λόγον, ἐν ἀριθμοῦντες τοῖς κτίσμασι τὸν τῶν ὅλων γενεσιουργὸν καὶ τεχνίτην· ὃν πάντα τὰ ἔργα σεῖεται καὶ τρέμει, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας, κατὰ φύσιν, θεότητος ἀξιώμασιν εὖ μάλα κατεστεμμένον· "Συνάπτει γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογεῖται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός." Εἰσὶ δὲ πρὸς τούτοις, οἱ μερίζουσι τὸν ἀμέριστον, φημὶ δὴ τὸν ἕνα Χριστὸν, καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς ἀληθείας παρασημαίνουσι κάλλος, καίτοι γεγραφότος ἡμῖν τοῦ θεσπεσίου Παύλου σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς· "Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα." Ἄλλ' εἶπερ ἦσαν κύριοι δύο, πάντως που καὶ πίστεις δύο, τὸς αὐτὰ δὲ εἶναι χρῆν καὶ βαπτίσματα. Τοὺς ὧδε ταῦτα ἔχειν ὑπειληφότας, ὡς ὀλέθρους καὶ φθόρους παρατρέχωμεν, ἔξω τε πάγης ἰόντες πόδα, τὸ ἐν Ψαλμοῖς ἐκεῖνο λέγωμεν· "Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν. Ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν." Ἐκλελυτρώμεθα γὰρ ἐν θανάτῳ Χριστοῦ, "Δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς Γραφάς· ὅπως ἐξέλθῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός." Ἐπειδὴ γὰρ, ὡς ἤδη φθάσαντες εἶπομεν, διὰ τῆς κατὰ τὸν νόμον λατρείας, οὐδὲν ἐχούσης ἕτερον, πλην ὅτι τύπους καὶ σκιάς, οὐκ ἦν ἐφικτὸν τοὺς τῆς φαυλότητος, ἦτοι τοὺς τῆς ἀμαρτίας ἀποπλύνεσθαι μολυσμοὺς, αὐτὸς δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγος, γενόμενος ἄνθρωπος μετὰ τοῦ εἶναι ὃ ἦν, τουτέστι Θεὸς, δέδωκε τῷ θανάτῳ τὸ ἴδιον σῶμα, ἵνα ἡμᾶς ἐκπρίθῃται τοὺς ὑπὸ θανάτου καὶ φθορᾶς, αἵματι τῷ ἰδίῳ. Καὶ γοῦν ἔφη που διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα τε καὶ Θεὸν, "Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἀμαρτίας οὐκ ἠδύοκῃσας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. Τότε εἶπα, Ἰδοὺ ἦκω. Ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ Θεὸς, τὸ θέλημά σου ἐβουλήθην." Ἄθρει δὴ οὖν, ἄθρει λέγοντα σαφῶς· "Σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι." Καὶ γὰρ ἦν τε καὶ ἔστιν ἀσώματος, ὡς Θεός. Εἶτα πῶς ἠγγόησας, Ἰουδαῖε, τὴν οὕτως ἀπόρρητον καὶ σεπτὴν οἰκονομίαν; πῶς οὐ παρεδέξω σαρκωθέντα διὰ σὲ τὸν ἀσώματον; ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις καθειμένον οἰκονομικῶς, τὸν ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν; τὴν σὴν φοροῦντα πτωχεῖαν τὸν πλουτίζοντα τοὺς ἐν οὐρανῷ; τὴν δούλου λαβόντα μορφὴν, τὸν τῶν ὅλων Κύριον; Ἄλλ' ἴσως πρὸς τοῦτο ἐρεῖς, Ἄνθρωπος ἦν ὁρώμενος καθ' ἡμᾶς. Εἶτα πῶς τῶν Μωσαϊκῶν ἐπελάθου γραμμάτων; Ἐφη γὰρ που περὶ αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς, "Προφήτην 77.980 ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ, κατὰ πάντα ὅσα ἠτήσω παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐν Χωρὴβ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε." Ὡς ἂν ἄνθρωπον αὐτὸν καὶ ὡς τῶν ἁγίων προφητῶν προκαταμεμήνυκε λόγος. Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας· "Ἰδοὺ, φησὶν, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἴμμα

νουήλ·" ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Καὶ παράδοξος μὲν τοῦ Ἐμμανουήλ ἢ γέννησις· ἐξ ἀπειρογάμου γὰρ προήλθε Παρθένου. Πλὴν ἐκ γυναικός, τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος ἐπόμενος νόμοις, ἄνθρωπον αὐτὸν τεθεῶσθαι φῆς, τό γε ἦκον εἰς σῶμα καὶ εἶδος. Ἄλλ' εἶδες αὐτὸν πρὸς τούτῳ θεοπρεπε σάτην ἔχοντα δόξαν, εὐκλείαις ταῖς ἀνωτάτω κατα χρυσοῦμενον, πληροῦντα τὰ ἔργα τοῦ Πατρός. Μόνη γὰρ ἔνεστι τῇ ὑπερτάτῃ πασῶν οὐσία τὸ ζωοποιεῖν δύνασθαι νεκρούς κατεφθαρμένους ἤδη καὶ ὀδωδότας, τοῖς ὀμμάτων ἐστερημένοις ἐνιέναι τὸ φῶς, χωλοὺς ἀρτίποδας ἀποφαίνειν, καὶ τοὺς ἐν λέπρα τοῦ πάθους ἐλευθεροῦν ἀφή καὶ νεύματι. Ἄλλ' ἤθελες, εἶπέ μοι, γυμνῇ τῇ θεότητι τοῖς ἐπὶ γῆς ἐπιλάμψαι τὸν τῶν ὄλων Δημιουργὸν καὶ τεχνίτην τοῦ Θεοῦ Λόγον. Εἶτα τίς οὕτω ὑπέστη τὴν οὕτω φρικτὴν καὶ ἀπόρρητον ὄψιν; ἢ οὐχ ὄρας ὅτι τῆς Κυριακῆς ἀκτίνος τὴν προσβολὴν ὁ τοῦ σώματος ὀφθαλμὸς οὐκ εὐάντητον ἔχειν; εἶτα πῶς ἂν ἴσχυσεν ἰδεῖν τὸ πρόσβλητον ἐκεῖνο, καὶ ὑπὲρ θαῦμα φῶς; Ἐπεδὴ μῆσεν τοίνυν ἡμῖν ὡς ἄνθρωπος, οἷστον ἑαυτὸν ἅπασι τιθεῖς, ἴν' ὡς εἰς τῶν καθ' ἡμᾶς, ὁμόσε τε ἰὼν καὶ συνδιαιωόμενος, τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας καταδείξῃ τὴν ὁδὸν, ἵνα βρόχων ἐξέλῃται δυσειδαιμονίας· Ἑλληνικῆς, ἵνα τῆς ἀληθοῦς καὶ πνευματικῆς λατρείας ἐπιμελητὰς ἀποφῆνῃ. Ἄλλ' οὐκ ἠρέμει τὸ βδελυρὸν καὶ βάσκανον, καὶ ἀνόσιον θηρίον, τουτέστιν, ὁ Σατανᾶς, ὁ πᾶσαν ὑπὸ χεῖρα λαβῶν τὴν ὑπ' οὐρα νὸν ἐξ ἀπάτης καὶ πλεονεξίας, καὶ τοῖς τῆς ἀμαρτίας ἐναποπνίξας τέλμασιν, εἶδεν ἑαυτὸν ἐκπίπτοντα τῆς καθ' ἡμῶν ἀρχῆς, ἀδοκῆτως ἐξωθούμενον τοῦ δύνασθαι κρατεῖν τῶν πάλαι διηρπασμένων, ὥθηται καὶ αὐτὸν καθ' ἓνα τῶν πάλαι προφητῶν ἄνθρωπον εἶναι, καὶ ἕτερον οὐδέν. Οὐς δὴ καὶ τεθνάναι παρεσκεύασε, καταθήξας ἐπ' αὐτοῖς τὴν τῶν Ἰουδαίων σκαιότητα. Καὶ γοῦν ἐνήκε πάλιν αὐτοῖς τὸν τῆς ἑαυτοῦ δυστροπίας ἰόν. Οἱ δὲ, τῆς ἑαυτῶν ἀφειδήσαντες σωτηρίας, ἐπεπήδων αὐτῷ θρασεῖς, καὶ ἀγέρωχοι, καὶ μισοφονίας ἔμπλεω τὴν διάνοιαν ἔχοντες, καὶ δὴ καὶ ἐσταύρωσαν. Ἄρ' οὖν οὐχ ἐκόντος κεκρατήκασιν, ἤγουν οὐκ εἰδότος ὅτι πείσεται; Καίτοι προεγνωκῶς ὀράται τὸ πάθος, καὶ τὰ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀφιλοθεΐας τολμήματα, καὶ γοῦν διὰ προφητῶν ἀγίων ποτὲ μὲν ἔφασκε· "Καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος," ποτὲ δὲ πάλιν, 77.981 "Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον." Διὰ δὲ γε τῆς Ἡσαΐου φωνῆς, "Τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μαστίγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ραπίσματα, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνῃς ἐμπτυσμάτων." Οὐκοῦν οὐκ ἠγνόει ὅτι μὲν πείσεται. Εἶτα παρὸν ἔξω φέρεσθαι βρόχων, δέδωκεν ἐκὼν τῷ θανάτῳ πρὸς βραχὺ τὸ ἴδιον σῶμα, ἴν' ἐγερθεῖς ἐκ νεκρῶν τὸ τοῦ θανάτου καταλύση κράτος, ἵνα τὸν τοῦ διαβόλου παραλύση φθόνον, δι' οὗ καὶ εἰσήλατο τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὁ θάνατος, ἵνα ἡμᾶς ἀναχαλκεύσῃ πρὸς ἀφθαρσίαν καὶ ἀμήρτον ζωὴν. "Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται." Ἐγήγερται γοῦν τριήμερος σκυλεύσας τὸν ἄδην, καὶ παλινδρομήσας εἰς τὸν οὐρανὸν, σύνεδρός ἐστι τῷ ἰδίῳ Πατρί. Ἦξει τε κατὰ καιροῦς, ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς. ε'. Ὡς οὖν ἀπολογήσεσθαι μέλλοντες τῷ κριτῇ, πάντα ρίψαντες ὄκνον, καὶ πάσης ἀμαρτίας δραμόντες ἐπέκεινα, καὶ τοῖς τοῦ παρόντος βίου περισπασμοῖς μονονουχὶ καὶ ἐρρώσθαι φράσαντες, κατορθώσωμεν δικαιοσύνην, ἐγκράτειαν, ἀγάπην, φιλοπτωχίαν, τοῖς ἐν δεσμοῖς ἐπισκεψώμεθα, τοὺς ἐν ἀρρώστιαῖς σωματικαῖς ἀνακτησώμεθα, ἐπικουρήσωμεν ὀρφανοῖς, χήρας δάκρυον κατοικτεῖρωμεν, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους ἐκτενῶς. Οὕτω γὰρ πολιτευσάμενοι, τὴν ἀγίαν καὶ πάνταγον ἐπιτελέσομεν ἑορτὴν, ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἀγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἕκτης τοῦ Φαμενῶθ μηνός· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σεπτοῦ καὶ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ ἐνδεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνός, περιλύοντες δὲ τὰς νηστείας τῇ ἐκκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνός, ἐσπέρα βαθεῖα Σαββάτῳ, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς

ἐπιφωσκούση Κυριακῇ τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς, συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, ἵνα καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως, καθάπερ εἰκόνα τινὰ τῆς τῶν ἁγίων ἐν οὐρανοῖς ἀναπαύλης λογιζόμενοι, τῆς αὐτῶν ἀξιοθῶμεν κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ δόξα τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.